Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 713
DUMINICA 5 AUGUST 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Tablete

Pacifism

Răsfoiesc un album comemorativ. Revista „Realitatea" și-a tipărit în supliment amintirile de războî, puțin cam șterse pe clișee — au trecut 20 de ani — dar impresionante. In 1914, popoarele s'au răfuit pe sute de fronturi și încăierarea a fost cu adevărat cum sună vorba, universală.

Ce lucruri vechi! Exista o împărăție Austro-Ungară, cu un împărat bătrân, bătrân, care se purta cu barbeți. Băiatul meu râde. Nu cunoaște acest articol de bărbierie și ca să i-l demonstrez mă servesc de două perii de ghete. La 9 ani, argumentul e vorbitor. Băiatul e generația nouă, mai nouă decât toate generațiile care pasc stelele actuale în islazul literar, și o replică viitoare la sbârciturile precoce de peste o decadă.

Mai era și o împărăție rusească... Uite-l, ăsta era țarul Nicolae al II-lea: stă de vorbă cu alt împărat, Vilem, al împărăției germane. Pe neașteptate, împărații au început să se ia la palme. Nu râde, vorba vine, fiindcă vezi ce frumos stau amândoi la fotograf. Rusul a zis că de ce strânge Neamțul armată la granița lui și Neamțul a spus că Rusul a strâns întâi armată și i-a trimis-o lui în spinare. Uite ici, pe toți „vinovații". Domnișorul ăsta cu baston mic e Derental. Era singur în politică la Viena și n'avea ce face vara și s'a jucat de-a Sârbii. Jocul de-a Sârbul e poc! poc! cu pistol adevărat și cu gloanțe adevărate. Și s'a'ncins, tată, o bătaie, care a ținut 5 ani și mai ține și azi, poate să spuie ce-o vrea Domnul Constantin dela „Realitatea". Hai să-i mulțumim în scris, că ne-o trimite gratis.

Pe băiat îl interesează de aproape torpila pregătită în aeroplan și cere detalii. Ar vrea și el una, dar nu o imitație care nici nu pocnește nici nu omoară. A! ce mai tun: „Die dike Bertha". Uite avea o ghiulea cât mine, cu burtă cu tot: 42 centimetri diametru. Băiatul a învățat să aprecieze grosimile geometric și nu mai poate de bucurie. Va să zică, pleacă din tun, se învârtește prin cer și acolo unde cade nu mai rămâne nimic, nici de piatră, nici de fier nici de carne cu mațe. Totul se face fum, praf și bojoc. Admirabil! Uite Ipr, Verdun, Rems: n'a mai rămas atât! Unghia degetului mare rupe zgomotul pe dinte, care complectează noțiunea.

Spânzurații de copaci atârnă de câte o sfoară, ca niște păpuși, fiecare cu capul culcat pe o parte. Mă chinuiesc să-i arăt băiatului grozăvia împrejurării. Parc'aș toca în cașcaval. Băiatul nu poate să creadă: e un aranjament la fotograf. Ce, el nu s'a fotografiat în nori cu un avion? Mare ispravă! Chestie de atelier.

Cadavre culcate... Asta s'ar putea să fie așa. Nu tot moare lumea mereu? Vecinul ne-a dat Marți bunăziua și a cerut peste gard un chibrit și Joi l-au înmormântat. Și toată ziua caii cu manta și pantaloni cară oamenii cu muzică la groapă. Băiatul ar avea aerul să gândească, nimerind cuvintele cam pe margini (dar într'o zi o să le nimerească la mijloc și, cine știe? poate să lovească și dincolo de ele) că moartea vecinului e fără poezie, pe când cealaltă, din album, are ceva neobicinuit de interesant. Altfel mori, vrea să spuie el, de pilaf, că ai mâncat prea mult, și altfel cu pușca, mitraliera și tunul. Astea hăulesc și rag! piuie și țăcăne!

— Tunul meu mi s'a stricat! observă băiatul. Și nici nu face doi bani.

Se gândește la Verdun, unde i-am povestit cu de-amănuntul tot ce s'a petrecut. Ochii lui mari lucesc din catifeaua lor adâncă. Drept o emoție de rușine și scârbă democratică, el scapără emoții ticăloase, de burghez infect.

— Ești un stricat, îi zic. Nu ești pacifist de loc.

Se gândește la săbii, la carabine.

— Mă, eu știu la ce te gândești tu. Tu te gândești la un cal...

— Nu, răspunde băiatul înveselit. Mă gândeam la un armăsar.

— Tot ce-i mai primejdios, canalie! îi zic. O să te spui la redacție. Ce fel de propagandă contra războiului primești tu, preocupat excluziv de lucruri violente? îi zic, nu fără o emfatică înclinare a sentimentului către omiletica blajină.

Conflictul nostru mocnește inexprimat de-a lungul paginilor. El are un punct de simțire și eu un punct de vedere. El biciuie de-a joaca și de-a sărita. Intrăm în paginile civililor, care au făcut pacea. Uite-l pe tata Clemansò, pe moș Vilsn: s'a isprăvit. S'au bătut ei ce s'au bătut dar au zis că ajunge, că o bătaie trebuie să sature și pe cel care dă. La urmă te doare palma și se frânge și bâta.

Pacea i-a displăcut băiatului, ca o boală de intestine. Semnătura tratatului la Versailles nu l-a mișcat. Dar în sfârșit isbutisem să-i concentrez atenția asupra binefacerilor păcii, cinematograf, plimbare în automobil, motocicletă, și când credeam că l-am câștigat și am făcut din el un adversar al sălbăticiei care face pe oameni să se împuște și să se înjunghie, băiatul mi-a spus, că ar vrea o mască pentru gaze și m'a întrebat cu o simplicitate mai tare decât toate fotografiile pacifiste:

— Când o să înceapă, dragă tată, iar?

T. ARGHEZI

Din viață --- și din cărți

Din trecut

Deunăzi primarul Capitalei rezemându-se în cabinetul său pe o placă de cristal, a spart-o.

La zgomotul făcut, au alergat funcționari și cetățeni veniți cu treburi la primărie.

Incurcat, primarul se scuză:
— Era plesnită.

AL. G. DONESCU

In fond, placa nu fusese plesnită.

Atunci de ce spaima? Primarul doar n'avea de dat socoteală nimănui... Putea cumpăra, din banii lui, o altă placă — din exces de scrupule.

Alarma ormului matur, cu fire cărunte la tâmple, nu era desigur provocată de vre-un considerent actual.

Ea s'a produs inconștient.

Venea din trecut, din copilărie — când mama îl certa pentru fiecare pahar spart. Poate și primise vre-o vărguță pentru o neglijență.

Iar în momentul spargerii plăcii de cristal, — vâjiitul acelei vărguțe trecuse prin iconștientul primarului.

Din copilărie, din trecut — țâșnise scuza mincinoasă:
„N'am făcut eu pozna!"

Cânele din Brno

Se povestește un caz interesant cu un câne de vânat din Brno.

Intr'o zi, un câne se primbla pe peronul gării. Bucătarul dela vagonul resturant eși pe platformă cu un pachet cu oase de pasere — și le dădu cânelui.

De-atunci în fiecare zi, la trecerea bucătarului iubitor de animale, cânele îl așteaptă pe peron. Se repede, cum se oprește trenul, la ușa vagonului restaurant. Zgreapțănă până vine bucătarul, ia pachetul, dă laba — și pleacă...

Despre cunoașterea timpului de către animale a scris și Spiru Haret — în notele lui asupra lumii celor care nu cuvântă.

Era vorba de un câne care stătea la țară. In fiecare zi trăsura se ducea de la curte la gară, dar stăpânul venea numai Dumineca. In orice Duminécă, cânele se suia în trăsură, se ducea la gară și își întâmpina, cu manifestații zgomotoase, stăpânul.

Dar lumea animalelor prezintă un câmp atât de vast de observații!

Lipsesc numai observatorii...

Viena

Am asistat la convorbirea între câțiva cunoscuți.

Aranjându-și itinerariul călătoriei, ei evitau Viena — de teama evenimentelor.

Viena, orașul valsului și al veseliei — orașul bunei politețe, al caldei primiri? Viena, evitată?

Acum câțiva ani, călătorii nu știau cum să-și facă programul — ca să stea la Viena cât mai mult timp... Iar astăzi?

Ocolirea Vienei are o urmare dezastruoasă pentru populație. Această Capitală — construită pe măsura unui mare imperiu — nu se poate întreține din produsul hinterlandului. Are nevoe de turiști. Iar aceștia evită acum Viena.

Trecând prin mizeria postbelică, Viena se întremase — grație vizitatorilor veniți după comorile ei de artă, după trecutul său, după acel „gemütlich" vienez...

Și dintr'odată — totul la pământ...

Va veni iarăși mizeria din vremurile de răsboiu.

O populație nevinovată va suferi cumplit.

Și... de ce?

Jertfa Vienei n'are nici o semnificație istorică. Nici un bun sufletesc nu se va naște pe urma ei.

O simplă stupiditate sângeroasă.

Mort de foame

Este la noi o vorbă curentă: Nimeni nu moare de foame în țara românească. Și totuș evenimentul s'a întâmplat — zilele trecute... Un om a murit literalmente de foame.

Dacă acel om ar fi întins mâna, dacă ar fi cerșit cu ochii ca cerșetorii Moscovei descriși ni se pare de Tolstoi — el n'ar fi murit de foame.

Dar el n'a vrut să facă nici o concesie. Demnitatea nu l-a lăsat să ceară pomană.

A murit ca un protest împotriva societății, nedrept alcătuită — care nu poate asigura fiecărui om un loc la lucru pentru o bucată de pâne.

Moartea flămânului e un protest — o lovitură în rânduelile noastre economice și sociale.

E un gest revoluționar!

M. SEVASTOS

Pia

In seara asta parfumată ca o fer...
Și caldă, Rodico, cântă-mi ce...
Trist dela noi...
Iți voiu cădea s'ascult
Cu capul în poală;
Va ninge luna pe umerii-ți goi,
Vor plânge florile petală cu petală.
Tu spune și cântă 'nainte ceva de demult
Spune-mi de liturghiile lungi
In bisericuțe de lemn,
De dascăli ce cântă pe nas,
De preoți bătrâni și 'ncovoiați de ...
Rodico, spune-mi de tata
De mama, și Dascălul Manoliu,
De copilăria mea spune-mi...
Și cântă-mi de satele-acelea de mun...
Spune-mi povestea cu tatăl și fiu,
Cântă și spune-mi de oamenii cari
Muncesc din zori până'n sară.
Spune-mi de truda și resemnarea plăvanilor
La jug.
Povestește-mi despre ciobani,
Despre găini și ființe mici povestește.
Spune-mi ceva despre ogrăzile 'n care
Dimineața cocoșii desleagă zorile amare,
Și rațele ciugulesc roua stelelor din iarbă.
Spune-mi despre cântecul plugarilor,
Despre răzvrătirea țăranilor
Intoarsă cu plugul în brazdele grele,
Despre ceasurile când se lasă amurgul
Și pleacă cocorii (visurile mele),
Despre copii cari pasc vitele pe dealuri.
Spune-mi despre tăetorii de lemne,
Despre hoțiile de noapte,
Despre apele ce se chinuesc între maluri,
Despre carele cu boi ce scârțâie pe drum
De povară, spre sară...
Din gândurile oamenilor chinuiți
Spune-mi... luceafărul să răsară.
Să-ți cad cu capul, plângând în poală...
Spune-mi și cântă, Rodico;
Presimt că-i ultima oară.

VIRGIL GHEORGHIU

Pagini din trecut

La băi de lac, acum o sută de ani

Nu credem să fie în literatura noastră pagini mai evocatoare despre băile de vară de altădată, deacum aproape un secol, decât acelea ale poetului *Vasile Alecsandri* despre felul cum se făceau pe vremuri băile la Balta Albă. Această bucată de proză, intitulată simplu „*Balta Albă*", una dintre cele dintâiu și mai frumoase ale poetului, povestește la persoana întâia, cu un umor neîntrecut și cu un pitoresc rar, pățaniile și impresiile unui pictor francez care, aflând dela Brăila despre minunea numitelor băi, dorește să le cunoască. Merită redat mai întâi pregătirile de drum și plecarea, o adevărată pagină de antologie:

„...O cutioară plină de fân, pe patru roți de lemn cu schițele stricate. Patru cai mici, numai oase și piele, pe care erau săpate urme adânci de biciu și un om sălbatic, bărbos, strențeros și înarmat cu un harapnic lung de un stânjen!... Acesta era echipajul meu! Rămăsei încremenit la o așa ciudată priveliște, dar Consulul ce se coborâse după mine începu a râde, și, încredințându-mă că acela era chipul de a călători în Valahia, mă îndemnă a mă sui în căruță.

„N'ai grije, adăugă el; cu trăsura aceasta primitivă și cu caii aceștia care samănă mai mult a niște mâțe postite, îi face un drum de care ți-i aduce aminte cât îi trăi. Ține-te bine însă.

„Primii aceste sfaturi ca o glumă din partea compatriotului meu și, clătinând din cap drept semn de îndoială, mă aruncai în cutie, strigând la postași: Allons!

„De-odată căruța fugi de sub mine ca un șerpe ear eu, făcând în aer o tumbă neașteptată, mă trezii pe pavè. Ce se întâmplase? nu știu. Atâta îmi aduc aminte că, în vremea cât m'am sculat din colb, amețit și sdruncinat, echipajul meu se făcuse nevăzut.

„Consulul își ținea șoldurile de râs și oaminii din uliță, care fuseseră față la această întâmplare comică, ziceau hohotind: Neamțo dracoli.

„Peste zece minute căruța veni înapoi ca să mă iee de a doua oară. Postașul se sbuciuma de râs pe cal; ear eu, astfel eram de tulburat, încât mi se părea că și roțile râdeau scârțâind de mine!

„Mă urcai în sfârșit de isnoavă pe cuibul acel de fân; dar astădată mă apucai cu mânile țapăn de căruță: Allons.

*„*Alon domnule! *strigă postașul și, înțepenindu-se în scări și chiuind ca un furios și pocnind grozav din harapnic, el porni ca o bombă.*

„Ce să vă spun, domnilor?.. De când sânt nu mi-am închipuit o alergare așa de infernală, un lucru atât de original!

„Intr'un nor de colb ce sbura pe fața pământului, caii alergau ca și când ar fi intrat dracul într'înșii; căruța fugia încât nu mai avea vreme să scârțâie; roțile se alungau, săltând din hopuri și asvârlindu-mă în sus ca pe o minge; surugiul țipa, vorbia, pocnea de asurzia câmpii; ear eu... dacă mi-ar fi fost cu putință să mă las cu mâna de trăsură și s'o bag în buzunarul cu pistoalele, aș fi intrat într'un păcat, negreșit. Un vârtej grozav mă cuprinsese în sânul acelui șteple-chasse diavolesc; ochii îmi eșau din cap, crierii mi se clătinau ca o apă într'o garafă, șoldurile mă dureau, dinții îmi clănțăneau, urechile îmi țiuiau și de câte ori mă văitam la vre un hop mai adânc, de câte ori strigam: ai, ai, *postașul îmi răspundea:* hai, hai, domnule! *și bătea caii din nou și chiuia încă mai sălbatic și căruța fugia încă mai iute și eu amețiam încă mai tare"...*

Și așa, după ce căruța e sfărâmată și călătorul trântit în șanț, după ce e dreasă însfârșit cu brâul de la mijlocul arnăutului, noaptea călătorul nostru ajunge în Balta-Albă (sat pe malul lacului azi în părăsire în județul Râmnicul Sărat), unde cu chiu cu vai găsește să doarmă pe o laviță într'un bordeiu. Și acum, iată-i mai departe spovedania:

„Dimineața, pe la opt ceasuri, mă trezii într'un vuet înfricoșat, într'o harhalae infernală de sunete, de clopote, de cai, de pocnite de bice și de răcnite de oamini! Ce putea fi acel sgomot?... Casele ardeau? Sau o bandă de sălbateci dușmani daseră năvală în sat?

„Giumătate speriat și buimăcit de somn, eșii iute afară, cu pistoalele în mâni; dar în loc de cele ce gândiam, văzui, plin de mirare, vr'o triizeci de trăsuri de toată forma: briște, brașovance, carete, calește, toate înhamate cu câte patru, șase, sau opt cai și toate îndreptându-se în fuga mare, către o baltă ce steclia departe la razele soarelui.

„Acea baltă era isvorul minunilor de care auzisem vorbind la Brăila cu atâta entusiasm! Mă pornii și eu îndată pe urma trăsurilor, fără a ști lămurit ce făceam, pentru că de când pusesem piciorul pe pământul Valahiei, îmi perdusem de tot șirul ideilor.

„Și asta nu trebuie să vă mire, domnilor, dacă vă veți aduce aminte prin câte simțiri deosebite și împotrivitoare trecusem eu în vreme de câteva ceasuri. Giudecați chiar singuri.

„Intru în Valahia ca într'o țară pustie și, deodată aud vorbind de o societate de zece mii de suflete adunate la niște băi, aproape de Brăila. Această aflare mă silește să-mi schimb ideea și să cred că Valahia ar putea fi o țară mai civilizată, de vreme ce are băi carele trag atâta lume la dânsele. Insă căruța poștii și întâmplările neplăcute ce întâmpin pe drum și în satul dela Balta Albă, mă fac a mă întoarce earăși la ideea mea cea dintâiu și, în urmare, mă culc cu încredințarea că mă găsesc într'o țară sălbatică. Inchipuiți-vă dar ce revoluție s'a făcut în creerii mei, când a doua zi dimineață am văzut o mulțime de calește evropienești pline de figuri evropienești și de toalete evropienești! Nu puteam crede că eram treaz și mă socotiam a fi față la vre-o fantasmagorie nepricepută; fantasmagorie cu atât mai curioasă că îmi înfățoșa tot soiul de contrasturi, precum: baloane de Viena cu înhămături necunoscute pe la noi; pălării de Francia cu șlice orientale; frace cu anterie; toalete parisiene cu costumuri străine și originale. Mai adăugiți la aceste pocnitele și răcnitele postașilor, mișcarea a trii-zeci de trăsuri ce se întreceau pe câmp, mulțimea cailor înhămați la dânsele, clopoțeii ce sunau la gâtul lor și, însfârșit, efectul noutății acestor lucruri în ochii unui străin; s'așa vă veți putea lesne închipui espresia comică a figurii mele în fața unui spectacol atât de neașteptat.

Mă pornii precum v'am spus pe urma trăsurilor, cu presimțire de a întâlni în drumul meu alte nouă minuni; și, în adevăr, acea presimțire nu mă înșelă; căci lucrurile ce văzui mă aruncară într'o mirare și mai adâncă!

Pe marginea unei bălți late zării deodată un soiu de târg ce nu era târg, un soiu de bâlciu ce nu era bâlciu; o adunătură ecstra ordinară, o înșirare ne-

(Continuare în pag. II-a)

regulată de corturi, de căsute de scânduri, de vizuini făcute în rogojini, de brașovance, de cai, de boi, de bivoli cari formau de departe una din priveliștele cele mai originale de pe fața pământului. Lângă o cutie de scânduri, unde bogatul trăgea ciubuc, se clătina de vânt o șatră de țoluri rupte, în care săracul se pârlia la soare. Aproape de aceasta, se ridica o cușcă de rogojini lipită de o brașovancă ce slujea de cameră de culcat. Mai încolo, un car mare, coperit cu un läicer, figura ca un palat cu două rânduri, căci la rândul de sus, adică în car, sta grămădită o femeie cu trei copii, iar la rândul de gios, adică sub car, găzduia bărbatul împreună cu un câne.

Ce să vă spun, domnilor însfârșit? Nu cred să fie alt spectacol în lume, care să-mi poată face o impresie mai mare decât acea ce mi-a pricinuit privirea acelui târg nou, care la cel mai mic vânt era în primejdie de a se preface în ruine. Pe deoparte ticăloșia sa pitorească, pe de altă parte lucsul echipajelor ce alergau pe malul bălții; acel amestec de toate contrasturile, mă silea să mă cred când într'o insulă din Oceania, când într'o capitală a Europei; și prin urmare nu știam cu siguranță dacă acele ce videam erau un vis al închipuirii mele sau lucruri în ființă.

Mă înaintam chiar ca o mașină printre toate acele minuni, oprindu-mă câte odată spăriet în fața unor trupuri de oameni, lungite goale pe marginea drumului și mânjite cu glod din cap pan în picioare. Mi-se părea că acele trupuri culcate la soare, erau leșuri de morți dar mă încredințaiu pe urma că acei nenorociți erau pătimași ce inadins se ungeau cu glodul din baltă ca cu alefia cea mai vindecătoare.

„Balta era plină de scăldători și vuia de răcnete și de râsuri. Toți, din toate părțile, bărbați și femei, veneau de se aruncau în apă, la un loc, cu o nepăsare vrednică de timpurile cele mai nevinovate ale lumii și o veselie ce mă îndeamnă și pe mine a lua o baie. Intrai deci în baltă și mă înaintai cale de vre'o două sute de pași, călcând printr'un glod negru și unsuros, în care mă cufundam până în genunchi la fieşte care pas.

„Cum mă depărtam de mal, de-o dată mă trezii între patru femei, carele întocmai ca niște naiade, erau coperite numai cu vălul cristalin al apei!... E de prisos să adaug că mă depărtaiu iute de ele rușinat și cerându-le pardon.

„Maladroit! ziceam în mine, se vede că am intrat tocmai în locul de scăldare hotărât pentru secsul frumos! Și apucai în stânga cu gând de a eși din hotarele împărăției femeiești; dar în curând mă găsii iarăși față în față cu vre'o trii sirene albe și vesele ce se împroșcau una pe alta cu apă. De isnoavă fugii înapoi rușinat, de isnoavă cerui pardon și apucai în dreapta, neștiind încotro mă îndreptam, pentru că răsfrângerea soarelui pe suprafața bălții mă orbise de tot.

„Impregiurul meu auziam fel de fel de glasuri, unele bărbătești, altele dulci și armonioase care cântau melodii streine pe cuvinte necunoscute mie; și cu cât pășiam înainte mă întâlneam cu ființi de secsul frumos, sau cu ființi de secsul nefrumos; și cu cât făceam acele întâlniri apropiate, rămâneam încredințat de starea sălbatică a Valahiei, pentru că numai într'o țară sălbatică puteam videa acel amestec nevinovat de secsuri.

„Dar în vreme ce mă adânceam atât în baltă cât și în gânduri, rămăsei deodată încremenit pe loc, căci auzii lângă mine o convorbire franceză!

„Trei tineri, ce zării aproape, vorbiau împreună; unul purtând o cealma de glod pe cap, altul având o mască iarăși de glod pe obraz și al treilea făcându-și pe piept o giletcă tot de glod.

„— Aflat-ați, zise unul, cele de pe urmă minuni ale bălții?... O damă dela Moldova, care de doi ani nu se putea sluji nici decum de mâna sa cea dreaptă, după ce a luat vre'o trii zeci de băi, a făcut astăzi cruce cu însăși mâna de care pătimea. Asemine, doi surzi au câștigat auzul și un ficior al meu, ce era plin de răni peste tot trupul, s'a vindecat de ispravă prin întrebuințarea glodului acestei bălți!

„— Nu e de mirare, răspunse altul, căci balta în care ne găsim este adevăratul isvor al tămăduirei... Dar nu știți ce întâlnire curioasă am făcut astă noapte în satul Balta albă, după ce m'am despărțit de voi? Cum treceam călare prin sat, aud odată strigând: Arretez, arretez și zăresc un om alergând în partea mea. Ce era? Un biet străin, un francez carele sosise de un ceas acolo și care de un ceas se primbla pe uliți încungiurat de o clae de câni, căutând un tractir.

„La aceste cuvinte ale tânărului, mă apropiai de dânsul plin de bucurie și-și zisei, apucându-l de mână:

— „Eu sunt, domnul meu, acel străin de care ți-a fost milă astă noapte și sunt recunoscător soartei că te întâlnesc a doua oară, pentru ca să-ți mulțămesc!

„Nu am trebuință, domnilor, să vă mai adaug că acei trii tineri mă primiră îndată în societatea lor și că prin manierele lor plăcute mă siliră a mă crede în Valahia earăși ca într'o țară civilizată...

„Inspre seară ne duserăm călări earăși pe malul bălții, cu gând de a face primblare cu Vaporul! Ințelegeți prea bine domnilor, că ideia unui vapor pe Balta albă era în stare să-mi aducă o mirare nemărginită; dar când zării mașina ce purta un nume atât de falnic, începui a râde ca un nebun. Vaporul Bălții albe era o plută de grinzi, având un cort mare drept acoperiș și două roți mici de moară aninate pe laturile ei. Acele roți care îi meritaseră numele de vapor, erau învârtite în apă de patru oameni și, prin mișcarea lor, purta încet pluta pomenită pe fața bălții.

„Ne suirăm pe dânsa vre-o trii-zeci de persoane, dame și cavaleri precum și o bandă de lăutari țigani și până pe la opt ceasuri de seară făcurăm o primblare sentimentală sub razele lunii ce se ridicase în cer; Doamnele se cam temeau de furtuni și alte întâmplări ale navigărei, dar cavalerii care stau pe lângă dumnealor le făcură giurământ de a le scăpa înnot de orice primejdie; și așa ne întorserăm la mal teferi, voioși și gata de a merge la balul ce se da în satul Balta albă.

„Acel bal, care era menit a-mi răsturna toate ideile mele asupra stării sălbatice a Valahiei, mă aduse într'o încântare neașteptată! Peste două sute de persoane adunate într'o sală mare ce purta numele Casino, alcătuiau o societate cu totul evropinească, atât prin toaletele lor plăcute, cât și prin a lor maniere civilisate. Vă las dar să gândiți, domnilor, ce impresie îmi făcu acea adunare, mie care eram încă asurzit de strigările furioase ale postașului din Brăila, mie care eram încă stâlcit de patul casei străjerului, mie în sfârșit care asistasem la scenele din târgul așezat pe malul bălții! Dar mai cu seamă, când făcui cunoștință cu câteva doamne romănce tinere și frumoase și când le auzii pe toate vorbind limba franceză întocmai ca niște parisiene, credeți-mă că mă socotii în palatul încântat al unui vrăjitor.

„Ochii damelor atât de fermecători, zâmbetele lor grațioase, glasurile lor dulci, taliile lor bine făcute și care se mișcau repede în figurile contradanțului, sau treceau ca fantasme albe în vârtejul valțului; acel amestec de flori, de toalete scumpe, de lumine și de muzică, mă îmbătaseră atât de mult, încât uitasem de tot că mă aflam în fundul Europei, pe marginea Orientului. Și când se sfârși balul și când eșii din sală și mă găsii earăși într'un câmp pustiu, nu mă putui opri de a zice cu cea mai adâncă încredințare: Décidément, Valahia este o țară plină de minuni! una din țările care sunt descrise în Halima!

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Actualități științifice

Mătase artificială din reziduri

Se știe că alcătuirea mătasei artificiale se deosebește fundamental de aceea a mătasei naturale.

Grație unei recente invențiuni, datorită unor technicieni germani, s'a ajuns să se realizeze fire de mătase artificială, din reziduurile — în general lipsite de orice valoare — ale mătasei naturale.

Noul produs are însușiri foarte apropiate de acelea ale firelor produse de viermii de mătase.

Procedeul utilizează un tratament cu amoniac lichid la o temperatură de minus 77 grade Celsius.

Laptele înghețat își conservă valoarea nutritivă

In urma unor minuțioase cercetări, savantul englez P. W. Emerson a descoperit că laptele înghețat cuprinde toate principiile alimentare ale laptelui în stare normală.

Sub forma congelată, laptele este un aliment foarte agreat, în special de copiii mici, care îl digerează în cele mai bune condițiuni.

Laptele congelat poate dura până la 228 de zile, fără a-și altera calitățile menționate.

Raze ultraviolete biologice

Fiziologul ceh W. Lepeşke a reușit să puie în evidență asemenea radiațiuni cu ajutorul unor combinațiuni de argint, sensibile la lumină.

Formațiunea razelor ultraviolete, în momentul morții celulelor organice, se explică, după toate probabilitățile — prin faptul că aceste celule absorb în stare vie razele ultraviolete și le restitue în momentul când sunt distruse.

Auzul prea... tare

Profesorul german E. Leschke din Berlin a descoperit de curând o ciudată anomalie a simțului auzului, care poate fi socotită ca opusul auzului greu.

Persoanele, care suferă de această afecțiune, aud toate sunetele mai tare decât cei din jurul lor. Până și bătăile propriilor inimi, ei le resimt ca niște adevărate lovituri de ciocan, iar o simplă deplasare a unei fețe de masă, le apare, ca un foșnet asurzitor.

In aceste condițiuni speciale, dacă persoana bolnavă posedă și o sensibilitate muzicală deosebită, ea încearcă efectul unui ton fals ca o adevărată durere fizică în ureche.

Motivele acestei perturbațiuni nu sunt încă explicate. Se pare însă că avem aface cu o supersensibilitate a nervilor acustici.

Meteorii măresc pământul?

Din comunicările profesorului F. Baur rezultă că numărul meteorilor, care se abat într'o zi asupra pământului și pot fi observați numai cu ajutorul unui telescop, se ridică la vreo 35 de milioane. Totuș, creșterea massei globului nostru, realizată prin această precipitare, nu depășește 150 de tone pe an.

Pe de altă parte, prin marii meteori, pământul primește anual vreo 500 de tone de substanță cosmică, care ajunge la suprafața solului, fie sub formă de pulbere, fie sub formă de pietre.

Noui termometre

Spre deosebire de rezultatele obținute, în încercările anterioare, cu lichide termometrice colorate, s'a reușit de curând, prin folosirea unei noui materii colorate și a unui nou procedeu al soluțiunii, să se construiască un termometru cu lichid roșu, capabil să indice temperaturi cuprinse între minus 120 și 250 de grade Celsius.

Noile termometre sunt comparabile cu termometrele cu mercur, în ceeace privește preciziunea. Ele au însă, față de acestea, avantajul de a permite o lectură mai comodă. Lichidul termometric este neotrăvitor.

Căldura vindecă diabetul

Medicul ungur, profesorul Korany, director la Clinica Universitară din Budapesta, a observat că aplicând diabeticilor o încălzire a trunchiului, grație diatermiei, se provoacă un puternic sentiment de foame.

Acelaș efect se obține și prin injecțiile cu insulină.

Korany deduce că încălzirea electrică a glandei abdominale stimulează secrețiunea de insulină, care — după cum se știe — încetează în cazul diabetului.

Rezultatele realizate până în prezent sunt extrem de promițătoare.

Instrumentele de muzică electrică

Există numeroase instrumente de muzică electrică.

Prin această denumire se înțeleg în general, instrumentele de muzică care produc sunetele într'un mod pur electric, grație unor circuite electrice oscilante, și nu acelea, la care numai comanda se efectuează prin intermediul electricității, cum ar fi de exemplu orga, sau pianul electric. La acestea din urmă, sunetele sunt întotdeauna emise fie prin tuburi, fie prin coarde.

Inventatorii instrumentelor de muzică electrică s'au silit, nu să imite în modul cel mai desăvârșit instrumentele obicinuite, ci să compenseze lacunele acestora.

Cu toată diversitatea lor, aceste lacune sunt încă numeroase.

Avem mai întâi o întreagă serie de efecte noui, pe care ni le îngăduie instrumentele electrice, grație posibilității de a face să varieze timbrul unui sunet într'un mod continuu, păstrând constante înălțimea și intensitatea.

Din punctul de vedere al intensității, putem, firește, să multiplicăm după voe numărul amplificatorilor. E o simplă chestiune de preț.

Din punctul de vedere al intensității, putem, firește, să multiplicăm după voe numărul amplificatorilor. E o simplă chestiune de preț.

Dar, pianissimo-urile desăvârșite și de o suavitate extremă, pe care procedeele electrice le fac posibile, prezintă un interes și mai mare pentru amatorii de muzică.

Se cunoaște, într'adevăr dificultatea pe care o au de exemplu cornurile sau trompetele, pentru ca să dea o nuanță de pianissimo.

Inălțimea sunetelor poate varia în limite mult mai întinse. Schimbările de registru, trecerea dela notele înalte la cele joase, se fac extrem de ușor în cazul procedeelor electrice. Insfârșit, nimic nu e mai lesne decât să realizăm intervale riguros exacte, semitonuri diatonice, sau cromatice foarte precise și chiar quarte de tonuri, evitând astfel folosirea gamelor temperate, cu care ne-am deprins astăzi urechea, dar care în definitiv nu sunt decât un paliativ.

Instrumentele de muzică electrică, cunoscute până în prezent, pot fi clasate în două mari grupuri: 1) Cele cu voce unică; 2) cele cu mai multe voci (gen pian sau orgă).

In prima categorie intră instrumentele lui Teremin, Martenot, Betrand și Mager. In a doua categorie, instrumentul lui Cahill, care datează încă din 1906, precum și recenta orgă electronică, realizată de francezii Couplex și Givelet.

Sicometrul electric

In Germania s'a inventat de curând un curios aparat, denumit „Sicometru" și care poate să măsoare în mod continuu gradul de umezeală a bandelor de hârtie ieșite din mașinile pentru fabricarea hârtiei.

In principiu, măsura aceasta se bazează pe variația de capacitate a unui condensator, format din două armături metalice, între care defilează banda.

Pentru a elimina influența grosimii hârtiei, s'a constituit una din armături printr'o placă, perforată de 132 de găuri, iar cealaltă armătură e formată din 132 de tije, situată în fața acestor găuri. In chipul acesta, câmpul electric în hârtie este îndreptat în planul bandei și această direcție e privilegiată prin orientarea fibrelor umede.

Cele două armături sunt legate cu un montaj electric clasic, cunoscut, sub numele de „Puntea lui Wheasthone" în care rezistențele sunt înlocuite prin condensatori.

Gradul de umezeală al hârtiei fabricate este citit direct pe un cadran sau pe un aparat înregistrator.

I. S.

Procurați-vă magistrala lucrare apărută recent în Editura „Cugetarea" și intitulată:

ETZEL ANDERGAST

de IACOB WASSERMANN

Marele scriitor ne înfățișează în acest roman cea mai formidabilă frescă a vremurilor turburi pe cari le trăim. Ceeace l-a preocupat pe autor a fost complecta rătăcire a tineretului de azi, fapt cu atât mai îngrijorător cu cât nu se prezintă ca un fenomen izolat, ci își păstrează caracterul unei morbidități colective.

Premiile „Delafras"

Consecvent scopului urmărit de a da la lumină romane destinate ca lectură particulară pentru tineret, în general 13—18 și în special pentru elevii din școalele secundare, *editura „Cugetarea"* deschide un nou concurs de premii în valoare de 60.000 lei și anume: pr. I, 30.000lei; pr. II. 20.000 lei și pr. III, 10.000 lei.

Cele trei romane premiate vor fi editate de „Cugetarea", iar autorii, în afară de premiile indicate, vor avea drept și la o cotă de 15 la sută din prețul brut imprimat pe carte, la exemplarele vândute din prima ediție. La eventualele noui ediții, drepturile de autor vor fi de 20 la sută.

Vor fi primite la concurs numai lucrări nepublicate și semnate de autori români. Ele vor fi prevăzute cu un motto, iar numele autorului va fi închis într'un plic pe care se va scrie acelaș motto.

Subiectele sunt lăsate la alegerea autorilor, dar lucrările lipsite de aluziuni indecente, trebue să cuprindă fapte importante din viață, să fie scrise vioi și atrăgător, să inspire cititorilor sentimente nobile și să ajute în deosebi la formarea de caractere sănătoase.

Manuscrisele trebue să fie scrise citeț, pe o singură față, dacă se poate bătute la mașină. Sunt primite la sediul editurii „Cugetarea", București, str. Mătăsari 23, până cel mai târziu la 31 Octombrie 1934.

Adevĕrul Literar și Artistic

Redacția și Ad-ția București, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30

Apare săptămânal

5 lei exemplarul

Prețul abonamentului:
1 an . . . . . Lei 200
6 luni . . . . . Lei 100
3 luni . . . . . Lei 50

Valsul - dela Strauss la Ravel

Acel caracteristic tact de trei pătrimi sau trei timpi (3/4), în care basul acompaniator accentuiază de regulă primul timp, ceilalți doi urmărindu-i șchiopătând, acel vesel și popular „dreivierteltakt" era cunoscut ca formă încă de mult. Liedul cimpoierului Augustin, vestitul „O du lieber Augustin, alles ist hin" din 1683 e scris în această măsură fără să i se dea numele de vals. Și Haidn și Mozart și Beethoven au scris melodii de dans în această măsură care se apropie de aceea a jocului popular tirolez „godler" sau „ländler" fără să le dea numele de mai târziu care avea să facă celebru pe Iohann Strauss. Și cu toate acestea apăruse ca număr încă din 1787 în opera „Cosa rara" a lui Martin, rivalul de o clipă al lui Mozart, și avusese foarte mult succes.

Dar în străinătate n'a pătruns decât mai târziu. In Franța în 1809 în plină epopee napoleoniană, în Anglia în 1812. In timpul congresului din 1814 dela Viena, valsul era dansul cel mai în vogă și înlocuia menuetul și gavota epocei perucei. In timpul acelor reuniuni diplomatice, programul era încărcat nu numai de ședințe pentru revizuirea granițelor, ci și cu baluri fastuoase așa încât se spunea de congres că „nu merge ci dansează".

Mai târziu, în 1816, monitorul vieții mondene londoneze „The Times" se plângea de faptul că s'a tolerat dansarea valsului la balul dela curtea regală engleză. „Acest dans străin, sensual și indecent — spunea Times — era cunoscut mai de mult în Anglia dar e pentru prima dată că se încearcă adoptarea lui de către cercurile mai înalte ale Societății. E de nădăjduit că niciun cerc cu puțină morală nu-l va tolera"...

RICHARD STRAUSS

Totuș valsul își făcu drumul și în curând autorii serioși compuneau pentru pian și orchestră numere de vals ca altădată bătrânul Ioan Sebastian Bach în suitele sale, numere de gavote, menuete și alte dansuri din epoca rococoului pudic totuș atât de bine demascat de Voltaire în Candide sau de Casanova în memoriile sale. In 1819 a apărut „Invitația la dans" a lui Carl Maria von Weber, autorul lui Oberon, compoziție pentru pian care a devenit bucata de rezistență în repertoriul marilor virtuozi. Forma aceea clasică de măsură în trei timpi a valsului lui Weber din „Invitație" a fost reluată mai târziu de Chopin în nemuritoarele sale valsuri, fru-fru al dantelelor romantice, de Berlioz în valsul din simfonia fantastică și de toți compozitorii romantici ai epocei. Latura populară a lui prin care — de fapt — și-a perpetuat voga a fost continuată de dinastia capelmaiștrilor Strauss din Viena și de capelmaestrul Lanner, contimporanul și rivalul vienez al lui Johann Strauss, tatăl. Iohann Strauss, fiul, duse însă faima valsului vienez peste hotare și-l statornici ca dans favorit al societății internaționale europene din întreg secolul trecut și începutul secolului XX. Avu succes foarte repede, despărțindu-se de capela tatălui său. La 1844 dirijă pentru prima dată capela sa proprie din Hietzing. Intotdeauna din sentiment de pietate figurau pe program și valsuri de-ale tatălui său. Cariera sa fu un adevărat triumf. După războiul din 1866, în Februarie 1867, valsul „La frumoasa, albastra Dunăre!" (opus 314) a fost dedicat unui cor din Viena cu prilejul carnavalului unde a și fost executat. Succesul nu cunoscu margini. Iohannes Brahms, succesorul temut al lui Beethoven, care exercita supremația muzicală în Viena, îl lăudă. Hans von Bülow, capelmaestrul și prietenul lui Richard Wagner recomandă ca dirijor pe Iohann Strauss unei orhestre dintr'un orășel german în termenii următori: „Creatorul dansului ca și al lied-ului german e Franz Schubert, moștenitorul său legitim și urmașul lui ca șlefuitor al dansului german, ridicat la operă de artă e dirijorul de față, Iohann Strauss, căruia nu-i mulțumesc numai pentru baia de sunete potolitoare ale nervilor ci și pentru lecția practică pe care geniul său de dirijor o poate da oricărui capelmaestru german cu folos, în ce privește principiul modern al elasticității mișcărilor de timpi". Strauss scrisese, într'adevăr, cu valsul său imnul popular de sărbătoare dansantă ca replică la coralele de religioasă reculegere ale lui Bach. In vremea sa era atât de celebru încât marele sinfonist și organist Anton Bruckner flutura telegrama de felicitare a lui Iohann Strauss, în culmea fericirii, după executarea sinfoniei sale monumentale — a IX-a — la concertele dela Musikverein din Viena. Un critic căruia i se pomenea de noul Richard Strauss din München ale cărui poeme sinfonice făceau vâlvă prin îndrăzneala modernistă replică: cunosc doar un Richard — acela e Wagner — și doar un Strauss — acela e Iohann.

Dar fie că numele îl obliga să dea și în vals un număr ca și ceilalți Strauși vienezi, fie că o pură coincidență i-a dat prilejul de a caracteriza epoca barocului vienez printr'un vals, Richard Strauss și-a legat și el celebritatea de valsul din opera bufă „Cavalerul rozelor", executat și la opera din București. Voga acestui vals acum 10 ani era atât de mare încât și marii pianiști îl reduseseră pentru pian la concerte. Nu voi uita ce entusiasm a stârnit la un revelion, într'un cerc de artiști, executarea la pian a valsului din Rosenkavalier de către Erich Wolfgang Korngold, compozitorul „Orașului mort" (operă de mare succes din repertoriul operei din Viena) și fiul temutului critic dela „Neue Freie Presse".

Incă din timpul lui Weber și Schubert numerele de vals trecuseră în opera lor clasică. Iar în zilele noastre Maurice Ravel, autorul „Bolero-ului" sinfonic de înväpăiată rezonanță spaniolă, s'a inspirat din măsurile valsurilor lui Iohan Strauss. A strâns un mănunchiu de melodii în măsura de trei timpi — atât de mlădioasă în tactul compozitorului de geniu. In toate concertele simfonice mondiale „Valsul", legat de numele lui Ravel, capătă o nouă consacrare modernistă, ca o prezentare în montură modernă a diamantului vechiu de preț.

Dar petrecerile dansante ale tineretului de azi nu se mai inspiră din capela de promenadă dela Hietzing, de lângă parcul din Schönbrunn de la Viena ci din paradele și discurile de muzică de jazz-band ale Americei și ale Angliei, dătătoare de ton, nu numai în diplomația ci și în dansul de azi.

EMIL RIEGLER

A APĂRUT
BĂIATUL POPII
roman
de Tudor Teodorescu-Braniște
Editura Adeverul

Politice și Sociale

Intr'o carte apărută în editura Mercure de France *„Fragilité de la Liberté et Séduction des Dictatures"*, autorul *W. Drabovici*, consideră vremurile de azi ca *„epoca mulțimilor"*, adevărata realizare a *„politicii masselor"* celor doi Napoleoni. Aglomerațiile enorme care s'au format în societatea actuală se caracterizează prin faptul că toți membrii lor se supun acelorași legi, fac serviciul militar, primesc aceiași educație, mai mult, mănâncă și se îmbracă la fel. Ziarele, cinema-ul, radio, și în genere T. F. F-ul, tind să dea un tip mijlociu standardizat, accentuând ceia ce este *identic* în această imensă aglomerație.

Ne găsim, zice d-l Drabovici, pretutindeni în fața unui adevărat furnicar omenesc: *națiune, rasă, clasă;* apoi o *avant gardă*, nucleul acestei aglomerații și în sfârșit un conducător care rezumă în el idealul mișcării sociale.

In Germania, în Italia, în Rusia șeful suprem e un fel de Christ în care se regăsește ori ce membru al tribului. Mai mult de cât atât. In Germania, observă Drabovici, au fost înainte de Hitler tentative, de a stabili „furnicare omenești" al căror tip l-a desăvârșit apoi hitlerismul.

Dar autorul atrage atenția asupra ușurinței cu care se risipesc, după ce tot atât de ușor s'au format. Guvernul german în special a făcut foarte *ușor din armata sa, apoi din întreg poporul o masă redusă la rație și la tăcere...* Nu se poate să nu se producă noi rupturi, dezordini crescânde pretutindeni, care să nu aducă fărâmițirea acestor mase gregare, diferențierea individuală și în sfârșit crearea unor civilizații care să acorde din ce în ce mai mult individului deci spiritualității...

Studiul d-lui *T. Cristureanu* apărut de curând la noi în editura *„Adevĕrul"* sub titlul de *„Caleidoscop internațional"* complectează concepția lui în modul cel mai fericit. Cartea aceasta, științifică prin desfășurarea cugetării, căci nu se mărginește a fi o simplă înregistrare de fapte, ci caută, ca și Drabovici a ni le prezinta în aspectul și analiza lor cauzală, este pe lângă aceasta și o carte de politică, prin strălucirea pe care o răsfrânge asupra relațiunilor dintre clasele, popoarele, națiunile și statele ce alcătuesc „masele în activitate din zilele noastre".

Pe cât de informă, de gregară de apropiată prin structura de furnicar sau de prisacă, pe atât de umană apare națiunea anglosaxonă în imperialismul său bazat pe *legăturile constituționale* dintre membrii săi, legături *stabilite pe bază de cooperare voluntară* și *coordonare armonică*.

In adevăr imperiul britanic are un element geografic comun: oceanul. Acest element ar fi putut fi un element de dizolvare dacă Marea Britanie nu ar fi avut un mare aliat: *technica*. Aceasta a învins izolarea geografică a diferitelor regiuni și puterea centrifugală a celor mai depărtate prin împânzirea sa cu linii de navigare, stații de alimentare, de refugii și apărare pentru vase, iar T. F. F. și *„Imperiul Airways"*, formidabila sa rețea de navigație aeriană, au învins și subjugat încetul cu încetul mobilul element geografic al Imperiului britanic. Imensa aglomerație ce îl constituie a devenit în acest mediu mozaicul de naționalități al cărui caracter și patriotism ne este neînțeles, pentru că în această comunitate stăpânește un *individualism paradoxic*, înzestrat cu un instinct de splendidă sociabilitate *(teamwork)*.

Urmează apoi analiza aparatului de guvernământ al acestei comunități cu adevărat umane. Regele e un simbol, acceptat de toți ca atare, restul se bucură de cea mai largă autonomie locală, armonizarea dintre administrațiile regionale se face prin vreo câteva elastice foruri superioare și acceptate de bună voie, cu sediul în Londra. *Cooperarea interimperială* îngăduie fără primejdie de conflict dacă în Londra e guvern parlamentar, iar în Canada conservator.

Dificultatea mare a acestei comunități, observă d-l Cristureanu, rezidă în faptul că ea ar fi trebuit să-și armonizeze producția, să ajungă la un echilibru intern care să nu dea loc la existența unor regiuni exploatatoare și a altora exploatate.

Laburistul național Thomas, urmărește stabilirea unui pact numai între toți marii producători industriali și agricoli spre a-și asigura debușeuri și o producție continuă. Acestui pact au fost sacrificate marile mase de consumatori, micii producători și muncitorii care vor avea să sufere în primul loc și în întregime *consecințele detrimentare ale acestui cras protecționism"*.

Viitorul acestui imperialism, care cere un simbol comun, Regele, limbă comună, tradiții, obiceiuri și legi comune depinde de pârghia, structura sa socială pe care se va sprijini spre a trece într'o formă nouă sau se va abandona ascuțindu-se în lupte sociale care într'o bună zi i-ar aduce ruina.

Opoziția imperiului o alcătuesc azi clasele muncitoare și organizațiile lor sindicale, atât în Anglia cât și în Irlanda, Canada, Australia și India.

In adevăr, zice cu drept cuvânt d-l Cristureanu, problema care agită azi Irlanda nu stă în „reparații" politice, în visurile platonico-politice ale lui De Valera. Ea nu e decât problema pânii pentru o populație în mizerie, problema reconstruirii sale economice.

In India la un moment dat deviza a fost naționalismul și simbolul său personificat, Gandi. In fond n'a fost de cât năzuința celor 80% care trăesc în colibe de lut să-și îndrepte situația. Dar din clipa în care s'a deslușit că Gandi, în „nebulosul său nimb național", nu urmărea decât independența Indiei cu guvernul în mâna Brahmanilor, masele inculte și ignorante au reacționat preferând exploatarea mai restrânsă a Englezilor, unei Indii independente, dar exploatată oficial de o singură castă.

Experiența care se face în acest imperiu cu o întindere de peste 40 milioane km. p. și o populație de aproape o jumătate miliard de albi, negri, galbeni, bruni, monarchiști, republicani, aristocrați, comuniști, rentieri și muritori de foame, este tocmai acea încercare de o nouă civilizație care să aducă în masele colective, mai mult sau mai puțin gregare, posibilități noi de *coordonare* în organismele politice.

Suntem, e drept, în epoca dominării mulțimilor dar nu a unor mulțimi de mase tăcute și raționate, ființe gregarice cu instincte oarbe, ci într'o fază de trecere de la *microstatism la macrostatism*, născută din necesități sociale și economice imperioase și irezistibile.

Autorul crede că Uniunea britanică va trebui să contribuie prin activitatea sa nu numai la simplificarea raporturilor internaționale, dar și, mai ales, la crearea unei pilde, la deschiderea unui drum nou în mersul evolutiv al lumii, stabilind eventual o coordonare salutară, *coordonare* cel puțin pentru un sfert din populația lumii, dacă Marea Britanie ajunsă la răscruce va ști să ia drumul bun.

Nu-mi îngăduie spațiul a vorbi și de celelalte probleme atinse de eminentul esseist care e d-l Cristureanu.

Mă voi mărgini să o recomand cu insistență cititorilor, care vor avea astfel prilejul de a intra în contact cu unul din spiritele tinere cele mai bine informate, mai solide și limpede în gândire, mai atrăgătoare și mai plăcute în scrisul curgător, ușor, deși concis și sobru.

IZABELA SADOVEANU

Un bun amic

— Un moftangiu și Popescu ăsta — făcu amicul Ionescu, către mine. Bou, de dă în gropi! Vrea să arunce o mie de lei în vânt... Auzi, o mie de lei pe „Vifor"! Mare tâmpenie!

— Treaba lui. Ți-a spus să pui — pune. El pierde!

— Așa ar trebui să fac — dacă m'aș lua după el. Dar eu sunt un bun amic — trebue să recunoști!

— Un foarte bun prieten — e drept.

— D'aia vreau să-l împiedic să piardă. Chiar i-am spus: joacă după sistemul meu — câștigi la sigur. Dar el — nu... că așa are el o presimțire... Prostii!.. să te iei după visuri!.. Dar dacă-i încăpățânat!... Cum nu se pricepe la cai... mâne îl vezi suflând din buze... Și o mie de lei nu-i de colo! „Vifor" e o gloabă... îi numeri coastele. Nu pun — deși a spus că vrea să piardă...

— Eu zic să-i pui. De unde știi? Poate câștigă!

— Pierde la sigur — cum mă vezi și te văd... Câștigă „Vijelia"!... Dar, pentrucă zici tu... Ca să nu-mi mai faci zile fripte... Că ești un pisălog!... Las' să piardă!

— Dar cel puțin ai conștiința împăcată.

— Joc metodic — îmi spuse prietenul meu, arătându-mi biletele. Nu pierd niciodată... Dar Popescu este mai sărac cu o mie de lei... Tu să-l ai pe conștiință!

Starterul dădu plecarea.

— ...Uite, „Vifor" a rămas de căruță... Ți-am spus-o și ție... sunt bun amic și mă pricep... Mârțoagă — s'o tragi de coadă, cade... N'ați vrut să ascultați... acuma aveți răsplata... eu mi-am făcut datoria să vă avertizez.

— Recunosc!

De după cotul pistei caii se văd venind „pachet". Mulțimea a început să freamăte — și freamătul se propaga asupra întregii mulțimi în acelaș ritm cu fuga cailor. Se agită pălării, umbrele, bastoane — apoi brusc se deslănțue avalanșa strigătelor care zgudue hipodromul.

„Vifor" câștigă.

— E nefiresc — neverosimil, auzi? mă sgâlțâe amicul Ionescu. Să câștige o gloabă...

— Și totuș a câștigat.

— Dar și tu care te pricepi, trebue să admiți...

— Am pierdut și eu... caii noștri au eșit în coadă. Neșansă!

— E culmea! Să câștige douăsprezece mii unul care nici n'a venit la alergări... Și habar n'are ce-i un cal!... Adu un catâr — să vezi că nu știe care-i cal și care-i catâr... Norocul prostului!... bine a zis ăla... Că e prost — căzut pe cap... dar, vorba-i, prostia i-a prins bine?... Douăsprezece mii nu le găsești în drum... Și când te gândești.. așa... fără să fi fost la curse vre odată...

Peste un ceas veni la mine. După mers am înțeles îndată c era „curățat".

— Sunt lefter!

— Și eu!

— Afurisită zi! Ghinion pe toată linia! Și am jucat numai la sigur... cu technică... științific... Sistemul meu — îl cunoști doar...

— E foarte bun! Dar ce-ar fi să plecăm? Tot n'avem bani!

— Aș! Mai avem trei curse... Ne împrumutăm la Popescu.

— A venit și el?

— Aș! Din banii care-i are la mine... I-a câștigat mulțumită mie... Mă împrumută el cu o mie de lei. Ii dau înapoi... cer avans și poftim... Suntem doar buni prieteni. Este?

— Dar dacă nu-ți dă avansul?

— Il capăt sigur!

— Te sfătuesc să mergem. E mai bine!

— Dacă aș fi fricos ca tine! Dar eu... îmi iau răspunderea — joc și pentru mine și pentru el... Il îmbogățesc! — Amice — zic — uite ce-am câștigat pentru tine! El mă ia în brațe și pupă-mă, pupă-mă. — Haidem acasă, zice. Eu — nu și nu. El— te așteaptă și cumnată-mea Licuța, nu face... Certurile voastre?... fleacuri, tinerețe! Mă duc... chef la toartă. Scot banii... îi flutur... Domnișoara Licuța face ochi mari. Poftim, amice! Așa suntem noi secăturile!... O sută de miare. Și plec. Nu da din cap... așa sunt eu! Bun prieten..., îți dau și cămașa de pe mine... dar mândru și nobil. Ui-te drace... se închide cassa... nu te lua după mine... ești ghinionist... seacă și apa....

— Ei?

— Am pierdut șase mii!

— Cum?

— Trei pentru mine și trei pentru el. Și mă gândesc că măgarul de Aristide, poate să-mi refuze avansul... Că s'a făcut un porc... decând l-a avansat director a devenit un sbir... o bestie cu chip de om... Poți să mori lângă el — nu-i pasă. Aferim oameni!... Și să mai ai încredere în prieteni!... Pe cuvântul lor — nici până la poartă să nu mergi!...

— Atunci — haidem!

— Unde?

— Acasă!

— Dece?

— Dacă nu mai ai bani... și nici avans nu poți...

— Vezi? Aici mă deosebesc de voi... sunt inventiv... și nu mă descurajez cu una, cu două... Pierd odată, de două ori, de nouă ori... dar apoi norocul se dă bătut... Mă duc să iau bilete.

— Cu ce?

— Cu banii care-i am!

— Ai lui Popescu?

— Păi nu joc și pentru el? De data asta câștig la sigur... Sistemul „loviturilor"... Scot toți banii... restul ți-l dau ție... să încerci ultima cursă.

— Dar dacă pierzi?

— Imposibil! Ți-am mai spus: am sistemul meu.

— Și dacă totuși?

— Ii dau când oi avea... Dar nici nu-i mai dau banii pierduți... Zic că am jucat cincisute câștigător și cinci sute plasat... Ca să fiu mai sigur... să-i măresc șansele. Ii număr șase mii... socoteală dreaptă, prieteni buni. Este? Este! Mă duc să...

Indată ce se isprăvește cursa pornesc să-l caut. Il găsesc cu greu.

— Ei, câștigul!

— Ce câștig?

— Pentru ultima cursă... care ziceai...

— Uite!

Și-și întoarse buzunarele pe dos.

— Sunt curățat. Na, că mai am o țigară... Dă-mi un foc... n'am chibrite.

Ii dădui.

— Nemarcată! Vezi să nu te vadă cineva... Acum s'au făcut toți hoți... Și la curse!... Au fost aranjate! Caii care nici să te gândești au eșit cu toții... Mi-au răsturnat sistemul meu... Il știi... infailibil!... joci întâi...

— Il cunosc!

— Să te îmbogățești dintr'odată!... Nu mai ai chiar nici un un ban?

— Nici sfanț! Dar de ce?

— Incercam încăodată — de data asta câștigam... îmi dau și capul... Hei! să am un prieten la C. A. M.... cu bricheta...

— Nu înțeleg.

— E nemarcată?... confiscată... jumătate, un sfert din primă luată cu anticipație... Aș juca încă odată... N'am noroc — nu cunosc pe nimeni. Haidem, acasă!

— E mai bine... Mă gândesc însă la Popescu...

— Ce ai cu Popescu?

— Banii! Cum ai să-i dai banii câștigați?

— Ce bani? Doar a pierdut!

— Cele douăsprezece mii? Ți-a spus să joci mai departe?

— A pierdut... dela început... am jucat pe alt cal... înțelegi? Ca să-i fac un bine!... Că el se pricepe-tufă!

— Numai să accepte explicația.

— Cum să nu accepte? Să mă facă mincinos pe mine? Halal prieten atunci! Adică, poți să te aștepți și la asta... că oamenii sunt măgari... Ei, dar să încerce — că odată îmi sare muștarul... că eu când e vorba de cinstea mea, sacrific pe cel mai bun prieten... Nu pe Popescu, care pentru o mie de lei... ca un infam... Dar eu care astăzi am pierdut o avere?

CONSTANTIN PELMUȘ

Slove de sfârșit

In viața mea, pâcle de catran și suave ivorii
S'au prelins în jocuri de sirinx și'n ecou de grani
Acum nu mai vreau cântecul săltăreț de prigorii.
Nici urletul străfulgerat al vâltorii,
Nici sălbătăciuni de stânci, nici tors dăltuit.

Cu sârg, ca un melc cu umblet opac,
Bâjbâi cu degete oarbe prin viroagele somnului.
Să caut pentru năduf slove de ușurare și leac
Și cu ele să aromesc chipul Maicii Domnului,
Ca să nu mă mai bântue urâtul de lut și de veac.

Și aceste ierburi crescute pentru durerea omenească
Le aștern—răcoroase și bune—pe rană,
Ca răutatea ei să doarmă și să nu mai mustească.
...Până când — odată — mâini luminate din icoană
Mă vor chema la ele să mă odihnească
Intr'un loc unde nu mai sunt miasme,
Ci lumini
Și crini
Și cicoare —
Unde găsești pe sfânta Vinere din basme
Și unde nimeni nu mai moare.

M. D. IOANID

Din literatura țigăneas

Mitologie romă

...„La începutul începuturilor, n'a existat decât Manù, puternicul zeu care a făcut cerul, pământul, soarele și luna. El stătea pe un tron de nouri, deasupra Himalaei, privind întinsul nemărginit, pustiu de viețuitoare. Iar când i s'a urât cu singurătatea, din scuipat și humă a făcut fii ai săi, — zei mai mici — care nu puteau avea puterea lui, acești zei fiind și ei nemuritori, iar când greșeau în fața tatălui lor, erau transformați în monștri și giganți care cunoșteau moartea". Așa credeau zgripții, străbunii romilor de azi, despre începutul lumii, conform religiei lor păgâne, care după doctrinele lui Brahma și Budha, mai dăinuește și azi în mintea popoarelor asiatice. (Vezi tabela IV a lui Confucius și Cântul II din Videle, literatura sanscrită). Apoi, povestirea urmează mai departe, din gură în gură, din generație în generație, până în zilele noastre, când romii zlătari, păstrând legenda, amintesc și de creiarea primei femei, ca o unealtă de răzbunare în mânile zeului Manù.

— ...„Intr'o poiană tăinuită, zeii s'au strâns să uneltească în contra lui Manú.

Hăuia pădurea de strigătele lor. La acest complot s'au asociat și monștrii și giganții.

— Ce, Manú singur să ne predomine pe toți? El ne stăpânește numai prin vicleșug, dându-ne puteri aparte, învrăjbindu-ne pe unii contra altora, pentruca el să domnească liniștit. Dar dacă ne unim puterile și ne hotărâm să-l ucidem, atunci noi vom împărți pământul, apele și cerul. Și noi suntem nemuritori ca și el și nu e drept să fie numai el înconjurat de slavă...

— Așa e! Jos cu el!

— Atunci cum credeți că trebue doborât?

Un zeu spuse:

— In totdeauna, când luna nu mai este plină și se ascunde în nouri de frica vârcolacilor, Manú, obosit de gânduri, nu mai judecă și cade într'un somn profund. Să pândim când se găsește în această situație și prin surprindere să-l atacăm, legându-l cu fiare de oțel de stâncile Himalaei.

— Ideia e bună. Să așteptăm atunci încă un timp și să punem planul în aplicare.

După aceia, zeii și monștrii se apucară de băut, jucând până târziu, apoi se despărțiră jurând că se vor întâlni din nou la data fixată.

Un faun, ascuns într'un stufiș, care a ascultat ce-au pus la cale zeii și monștrii, a pornit în goană mare să anunțe pe Manú. Voia să se răzbune și el pentru disprețul cu care-l priveau zeii și monștrii.

Când auzi Manú despre complotul zeilor, se întunecă la față, se gândi o clipă, apoi zâmbi.

— Am să-i pedepsesc aspru, ca să cunoască puterea mea...

Și cu o zi mai înainte de adunarea răzvrătiților, creie din humă o arătare ciudată, cu forme sculpturale. Suflând asupra acestei arătări îi dădu viață. Făptura clipi din ochi, privi în jurul ei, ca desmeticită dintr'un somn lung și admirând lumina soarelui, frumusețea cerului, întreaga fire, întrebă:

— Cine sunt și unde mă găsesc?

Manú, îi spuse:

— Tu ești femeie, o ființă creiată de mine, o unealtă cu care voesc să mă răzbun asupra dușmanilor mei. Vei mai trăi o zi, apoi vei muri, cum vor muri și admiratorii tăi.

Femeia, care nu cunoștea încă noțiunea cuvântului „moarte" zâmbea mereu.

— Iți mulțumesc, creatorule, că mi-ai dat puterea să simt, să văd și să aud. Te voiu servi cu credință și voiu fi unealta ta. Ce trebue să fac?

— Acest faun te va conduce unde trebue. Acolo, vei găsi o mulțime de ființe care te vor mânca din priviri. Tu n'ai decât să zâmbești mereu, să-ți mlădii corpul, să-ți mângâi sânii și când ei se vor repezi spre tine, să spui:

— Sunt a aceluia care va fi mai puternic!

— Am înțeles, stăpâne!

A doua zi, jos, la poalele Himalaei, zeii și monștrii se pregăteau să urce muntele. Deodată, pe o potecă, apăru în fața lor o minune. O făptură ca din vis îi privea cu un zâmbet iubitor. Ochii îi erau ca azurul cerului: părul lung și mătăsos, atârnând pe umeri, strălucea ca aurul în lumina soarelui; sânii ca două mere pârguite; mijlocul subțire se mlădia ca o trestie bătută de vânt; șoldurile le erau sculpturale și albe ca fildeșul; picioarele delicate călcau majestos; gura ca o fragă. Toți au rămas înmărmuriți de admirare. Un fior necunoscut le străbătu corpurile și patima îi cuprinse ca un jăratec dogorâtor.

— A mea este această comoară!

— Nu, este a mea!

— Ba, a mea!

Zeii și monștrii se priviră dușmănoși. Din prieteni deveniră adversari. Ochii aveau scăpărări de lup și pumnii se strângeau ca niște baroase.

Un zeu mai inteligent strigă:

— Să tragem la sorți!

Dar femeia spuse:

— Voiu fi a aceluia care va fi mai puternic!

— Atunci e a mea!

— Ba a mea!

Și încăerarea sângeroasă începu.

Paloșele vâjâiau în rotocoale repezi; săgețile zbârnâiau pornite din arcuri încordate cu putere; sulițele erau mânuite cu furie. Monștrii și giganții zmulgeau stânci și arbori, servindu-se de ele ca de arme teribile. Incleștarea era îngrozitoare. Luptătorii cădeau doborîți în pâlcuri. Acum se strângeau în brațe, frângându-și oasele, se mușcau cu dinții, se sfâșiau cu unghiile. O adevărată luptă între zei, monștri și giganți!

De sus, Manú hohotea. Iar femeia striga mereu:

— Voi fi a aceluia care este mai puternic!

Din cinci sute de luptători au mai rămas două sute, apoi cincizeci. La urmă n'au mai rămas decât zece.

— A mea va fi făptura divină...

— A mea!

— Ba, a mea!

Târziu, aproape de întunecare, n'au mai rămas decât doi luptători care se apărau cu paloșele. Erau doi zei tineri, frumoși, bravi.

— Dă-te bătut!

— Dă-te tu!

Intr'o încordare nebună, ambii luptători se loviră crunt. Unul căzu ucis iar altul mușca în țărână de durere, ridicându-și mereu capul spre femee, privind-o drăgăstos și șoptind:

— Deși eu am fost mai puternic, totuși n'am putut să te cuceresc...

Femeia, cuprinsă de un sentiment necunoscut, se apleacă, îi sărută fruntea, îl mângâie și lacrimi îi brăzdează obrajii.

— Mor, făptură dulce!

— Ce e aceea moarte?

— Sfârșitul, nimicnicia...

— Atunci nu muri, dragule, vreau să fiu a ta, unealta ta de plăceri și bucurii...

Femeia simți atunci o mână grea pe umăr.

— Femeie, eu te-am creat pe tine numai cu un scop. Scopul l'am atins. Acum vei merge și tu înapoi, în huma din care te-am creat.

— Stăpâne, tu ești mare și puternic. Ți-ai înfrânt prin mine adversarii. Fii mărinimos, ca un zeu mare ce ești. Dă viață acestui luptător și lasă-mă și pe mine alături de el să mă bucur mai departe de lumina soarelui, de minunățiile tale. Este singura recompensă ce-ți cer pentrucă te-am servit cu credință.

— Bine, femeie, îl ert pe acest mișel și-ți las și ție viață. Veți fi numai oameni muritori. Iubiți-vă, înmulțiți-vă, câștigându-vă hrana prin muncă aprigă și amărăciuni. Primiți?

— Primim.

— Haide, plecați! Zeul Manú e mare și bun...

G. A. LAZURICA

Noaptea, într'un parc...

Masa a fost servită sub grupuri de felinare de hârtie multicoloră. In noaptea nemișcată, zăduful nu te lăsa să crezi că alături, peste apropiatul lac cu bărci, începe mișcariea spre — și dinspre marele oraș. Toaletele de seară, prea bogate jos și prea decoltate sus, erau o povară și parcă strigau după eliberare.

In mâinile unui Italian, o ghitară havaiană plângea sub năvala unei romanțe pasionante rusești. Amfitrionul nostru trecea, fără să se obosească, în dreapta și în stânga, automat, cu o lădiță de țigări de foi, și alta cu țigări; iar consoarta lui *actuală* turna în cupe cu un ulcioruș de argint, dintr'un mare vas de porțelan, vinul auriu în care înotau bucăți de ghiață cristalină, împreună cu zmeură, piersici și bucăți de pepene galben. Un armonios aranjament de bucate, băuturi, veselă și mobilă desăvârșea tabloul.

De ce ne-am crezut aproape de un centru european, în mijlocul acestei nopți ecuatoriale, și nu undeva pe o insulă a Pacificului? Cauza, evident, erau doamnele prezente — un buchet ciudat de frumusețe și de urîțenie. Amândouă categoriile se simțeau însă, desigur, la fel de stânjenite în toaletele lor de seară, râvnind costumele de baie purtate în timpul zilei pela diferite stranduri.

Consoarta *actuală* a stăpânului vilei era o urîciune foarte originală, având un piept asemeni unei statui de marmoră veche — dar numai atât. Și celelalte femei formau un amestec ciudat: unele erau chiar foste candidate, reușite sau căzute, la concursurile de „misses" provinciale, altele artiste, și un „manechin" din Paris — o fostă „miss", veritabilă, a unei țări mici balcanice.

Această adunare de „misses" a creat celorlalte femei o dispoziție specială, și conversația n'a întârziat să se înfiripeze în jurul realităților de față. Cu toată jena ce-o impunea consoarta actuală a amfitrionului, din cauza figurii sale, o doamnă mai în vârstă, mătușa unei foste „miss", nu se putu stăpâni să nu deschidă focul:

— Probabil că ați avut de suferit depe urma unei frumuseți premiate? — se adresă ea amfitrionului nostru.

— Vă înșelați, — răspunse domnul D... — Mie personal mi-au plăcut totdeauna numai femeile care nu pot fi numite frumoase...

Consoarta nu se arăță jignită, deși toate celelalte femei, chiar urîte, și-au exprimat franc nedumerirea, printr'o gamă simultană de exclamații.

— E foarte simplu, — continuă domnul D. — Atașamentele puternice ale bărbatului aparțin numai femeilor urîte...

Cei de față tresăriră, atinși de surpriza cuvintelor care le vizau direct.

... căci fiecare frumusețe desăvârșită, — mai continuă el, — aparține uneia din cele cinci sau șase tipuri de femei frumoase; pe când o femeie într'adevăr urîtă...

Urmă aceiași tresărire generală.

...e prin excelență singulară, inimitabilă. De aci și atașarea bărbatului pentru dânsa — dacă se atașează. Ea nu poate fi înlocuită. Ea e unică în întreaga lume; așa cum se cântă într'o operetă vieneză: — „Cea mai frumoasă femeie din lume — e a mea!" Dar și în afară de asta, o frumusețe premiată — e de fapt numai o situație socială, o situație care, oarecum, obligă puternic pe femeie, plasând-o în afara dansului inimilor. Ea e o statuie — nu o ființă vie. Citiți vă rog nuvela lui Maupassant: „Frumusețea inutilă" unde acest considerent e exprimat cu o uimitoare claritate și simplitate, deși Maupassant a trăit și a scris atunci când „concursurile de frumusețe" nu erau încă proectate...

Noi toți recunoscurăm, că nu citisem sau uitasem nuvela romancierului francez.

Mătușa fostei „miss" nu vroia însă să cedeze așa de ușor:

— Atunci la ce bun să organizați voi, bărbații, aceste concursuri de frumusețe, dacă nu faceți în fond deosebire între femeea frumoasă și femeea urîtă?

— Chestiunea se împarte în două diferite domenii: una e ceeace pasionează sexul bărbătesc și alta e — aprecierea exteriorului estetic al femeii. Tocmai de aceea, concursurile de frumusețe nu cuprind nimic erotic sau imoral, lucru pe care au fost nevoiți să-l recunoască și cei mai severi judecători de moravuri și cei mai aprigi moraliști... Concursul e un cult și un mijloc pentru atingerea unui anumit ideal...

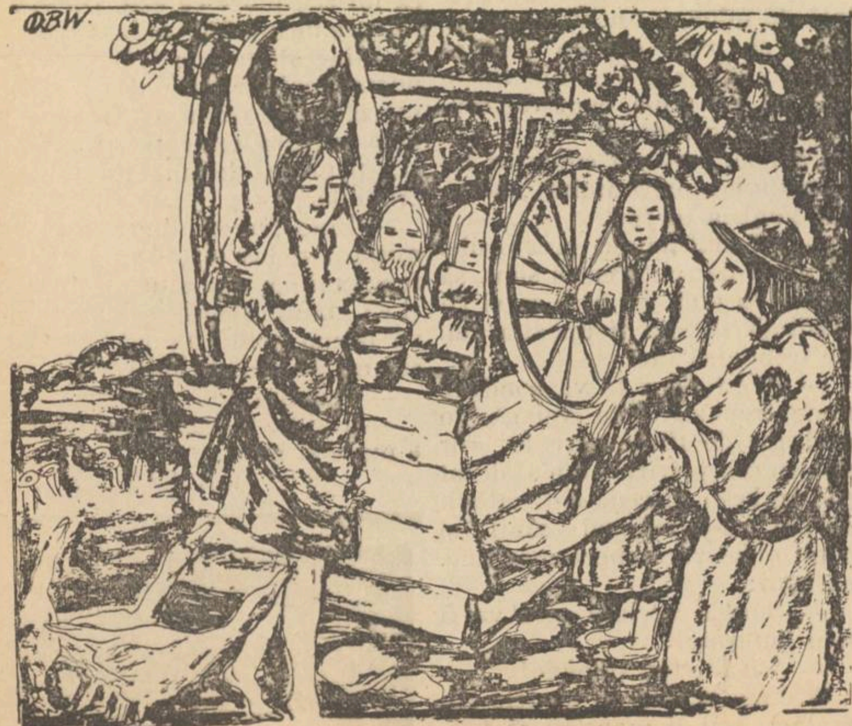
Aci, în afară de stăpânul vilei și consoarta lui, am început să simțim cu toții că, deși noaptea ecuatorială, vinul și ghitara havaiană ne cereau să fim mai ușurateci, ne vom plictisi încă mult timp cu aceste disertații interesante și serioase, până vom fi lăsați să rătăcim prin parc în deplină libertate...

Dar o nouă ideie exprimată de domnul D. ne-a făcut pentru un moment să uităm și să amânăm plictisul și moleșeala nopții dela Băneasa:

— Știți care este singurul cusur al concursurilor de frumusețe? — Se notează pretutindeni calitățile concurentelor, după o anumită scară: pentru nas, ochi, gât, tors, picioare, statură generală și apoi notele se adună. Lipsește însă nota principală: pentru tipul național! Trebue să înțelegem că e nenormal să fie proclamată „Miss Franța" o fată care nici nu e măcar franțuzoaică! Nu, o candidată trebue să exprime tipul național al frumuseții poporului respectiv! Să poată spune fiecare: asta-i o poloneză, iar aceea e o turcoaică, o nemțoaică, sau — sigur, o româncă! Nu-i așa, că am dreptate, o, tu, românca mea, o, urîciune, o, frumusețea mea, iubitul meu tip cu adevărat național? — își isprăvi discursul domnul D. adresându-se consoartei...

Noi toți am interpretat aceste cuvinte din urmă drept o apropiere de dezlegare generală. Și, într'adevăr, peste câteva minute, masa și discuția luându-și sfârșitul, ne-am bucurat de libertatea în afara oricărei constrângeri convenționale puse de jaloanele frumuseții sau urîciunii. Ne-am năpustit deci în parcul cu miros ademenitor de erburi și de flori...

AS. NR.

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenți și studente

1. Ce citiți în afară de cursuri.

2. Ce poet român preferați.

3. Ce poesie știți pe de rost.

4. Ce roman v'a plăcut mai mult.

TATZIANA G. *Viena.* — Afară de studii, am cetit și cetesc extrem de multă literatură străină, fie clasică sau modernă. Deasemenea n'am neglijat nici literatura noastră care mertiă să fie cetită având destule opere prețioase. Dintre reviste și ziare afară de „Adevărul Literar" nu cetesc nici una, întâi pentrucă lipsesc din țară și al doilea n'am timp.

Ancheta dv. în cercul tinerei generații de intelectuali e bine venită făcând ca fiecare dintre noi (bine înțeles cei ce vor) să-și pue puțin creerul la contribuție, verificându-și inventarul cunoștințelor literare, pe care cu această ocazie le selecționează.

Deși în aparență, faptul ar părea nespus de simplu, un rezultat serios, — dovedește contrariul. O lectură de ori ce gen literar ar fi: poezie sau roman, nu se apreciază după impresii personale capricioase, pe a căror bază s'ar putea scădea valoarea unei opere veritabile și a creatorului ei, și vice-versa ar putea fi mult mai apreciată o alta de mai puțină realizare literară, dar care dă sugestie. O lucrare literară, ca ori și ce operă de artă, se impune să fie judecată aplicându-se legile acelei discipline filosofice care este estetica, din care ia naștere realitatea frumosului. Geutatea cea mare constă, în însăși descoperirea frumosului, calitativ, pe care poetul s'a străduit să-l concretizeze într'o formă perfectă ce rezultă din stilul și fondul producției sale. Prin darul divin, el echilibrează orice soi de material (mă refer la temă). Cu ideia lui plină de sens prin care prelungește realitatea dincolo de efemer stabilind vecinicul — aceasta este pecetia maestrului — transformă realitatea pe care n'o copiază, prin sensibilitatea unui proces intim de interiorizare, dându-i o formă, cu totul nouă, de expresie. Mare este creațiunea poetului, care a ajuns să preponderereze aceste două realități: material și gând unindu-le perfect într'un stil bine definit — și nu des se întâlnește această deplină concordanță între material și gând — aceasta este măestria artei. In această ordine de idei care rulează momentan pe ecranul minței mele, îmi apar versuri din poeziile nemuritorului Eminescu în a căror analiză literară, găsesc realitatea exteorizată și fixarea trecătorului uman. Opera lui va fi continuu valabilă pentru orice veac. Oricine îi va recunoaște superioritatea comparațiilor sale minunate, în care valorează atâta adevăr. Cetind versurile lui Eminescu, simt acea emoție pe care o simți numai înaintea unei adevărate lucrări desăvârșite. Eminescu este poetul meu preferat.

La întrebarea ce poezie știu pe de rost răspund: Știu mult, dar nu pe toate complect. Rețin „Luceafărul" și două pasteluri de V. Alecsandri în care am întâlnit acea fața a frumosului: frumosul pur care te însenineaza, înviorându-te întocmai ca atunci când privești un cer senin din tablourile lui Grigorescu.

Dintre poeții moderni, am o deosebită admirație pentru d. Lucian Blaga ale cărui versuri le cetesc cu nespusă plăcere. Dintre romanele care mi-au produs satisfacție, au fost: Ion, La Medeleni, Baltagul, Ulița copilăriei.

Ne trebue însă un roman în care să se cuprindă esența acestui veac atât de turbure.

Câinii de ultima modă...

Este aproape necuviincios să ieși la plimbare cu un câne care a eșit din modă... Deci lăsați acasă și ascundeți prin dependințe drăgălașul chow-chow, răsfățat până în prezent pe perinele de mătase din salonul vostru, nobile doamne!

La Paris, doamnele cynofile sunt cam în urmă cu moda. La ora 13, Duminică după leturghie, în Avenue du Bois, mai toate frumoasele mondene duc de curelușe așa numitul sky-terrier, ultimul strigăt al modei! In Anglia însă „sky-terrier" e cu totul demodat. Vă închipuiți numai: e Victorian, *și cine nu știe cu câtă înverșunare au dat la o parte pe* Victorieni Georgienii, *spre a fi și ei la rândul lor scoși cu brutalitate din modă de ultimele generații proaspete* „cei de după războiu!" *In adevăr* „sky-terrier" *a fost pus la modă cu prilejul expoziției din Birmingham, în 1860, iar parizienele l-au decretat ultima modă abia în 1934! Deci, deși moda la Paris venerează pe acești scurți în picioare „scottish", familii de pletoși ambulanți, care fac impresia unor monstruoase omizi, dacă vreți să fiți „à la page" ori în ce localitate „chic", procurați-vă un* „corgi". *Rasă din țara Galilor, acest nou favorit al modei, înalt numai de 35 cm., este un corciu din cânele ciobănesc din acest ținut, după cum* „colly-ul" *este corciu din rasa câinilor ciobănești din Scoția.*

Veți fi tot atât de bine cotată în scara modei și dacă vă veți procura, cu un preț fabulos, un „pinsher artequia", drăguț și caraghios, vesel și jucăuș cu părul bălțat cenușiu și negru, de unde i-a venit și numele de Arlechin.

Dar moda modelor, adevărata revelație este „apso".

Foarte mărunței, acești prețioși cățel sunt originari din Thibet. Se zice că la Lasso micul animal e privit ca un fetiș ce poartă noroc și e poreclit „mic leu de aur". *După tradiție, Dalai Lama trimite în fiecare an trei „apsos" împăratului Chinei. Deci animal de rasă veche, datând din epoca lui Ming ca și porțelanurile albastre, în exemplare puține și foarte greu de găsit.*

Ii veți recunoaște după „roba" lor în culoarea mierei, după fața lor turtită și năsucul ridicat în sus. Au plete lungi și coada misterios înodată. Ar putea fi strămoșii pekinezilor. Sunt foarte credincioși și simțitori, de o inteligență extraordinară, cu un auz de o finețe rară...

Frumoasele zilei vor putea cere devotaților adoratori în loc de o blană sau o bijuterie excentrică, un mic „apso" — nu prețuește decât aurul cât cântărește!...

PRIMII PAȘI

Nu-mi pasă

S'a înserat.......
Stai s'așteptăm,
Să treacă omu-acesta,
Și-apoi ne sărutăm.

E greu într'un oraș de-acesta, mare
Nu e o stradă, o cărare,
Pe unde să nu treacă lume,
Și s'întoarcă capul.....
Ca și când n'ar mai fi văzut, de când trăesc,
Doi oameni ce se mângâe și se săru[illegible]
Fiindcă se iubesc!

Dă-mi mâna. Stai aici; sub pom
E mai întuneric. Așa. Sărută-mă, —
Mi-a fost atât de dor!....
Ah, iarăși vine cineva!
Să mor
Dacă nu fac scandal,
In caz că se mai uită.

Mai sunt vre-o 5 minute și este ora o[illegible]
Și'n jumătate de ceas trebue să fiu acasă.
Hai, repede, sărută-mă, și apoi ne despărțim
Nu poți? E cineva? Nu mai aștept! Ce-mi pasă?!

De vrea să vadă, dece nu?
Poftim!
Tu crezi că n'a făcut și el, la fel?
Incearcă.
Poate reușim.....
...Ce bine! Vezi că s'a putut?
Și sunt așa de mulțumită
Că am ajuns să te sărut!

Acum aștept aici tramvaiul
Uite-l, c'a și venit. Așa-a —
Iți mai strâng mâna înc'odată
Și îți spun: noapte bună!
Pa!....

NADA ELIAS

București, Mai 1934.

Colecția scrisorilor sentimentale

Spovedania curtezanei

Nu știu ce mă'ndeamnă să-ți scriu. O fac poate fiindcă ai făcut să renască în mine, o clipă frumoasă din viața mea aproape apusă.. Atunci când nu eram încă femeie de stradă, când sărutai pătimaș cearcănele ochilor, care, cum spuneaai eri, îți reamintesc o dragoste veche. Dar atunci nu erau creionate de vițiu, atunci erau urmele nopților albe, nedormite, petrecute în atelierul din str. Doamnei. Ce fericită eram. Mă luptam cu somnul și lupta aceea mă'ncânta, fiindcă o purtam pentru tine. Cu câtă nerăbdare așteptam zorile ca să viu și să-ți pot pune la căpătâi banii, smulși cu atâta trudă din mâna zgârcită a patroanei. Deschideai ochii ca un prunc buimăcit de somn, îmi mulțumeai, sărutând ochii roșiți de lumina lămpii cu gaz, din maghernița d-nei Colette. Ce promiteai atunci și ce frumos mă făceai să văd viața. Azi ochii aceia sunt fardlați cu talent de cocotă ca o reclamă pentru cilienți. „Luminile de madonă" și-au pierdut farmecul care te vrăjise pe timpuri. In pâlpâirile lor slabe vezi vițiul și desfrâul. Ce abis mare ne desparte. Eu prostituată, tu om cu vază. Sfetnic de tron, exponentul maselor populare, vrăjite de fraza ta melodioasă așa cum m'ai vrăjit și pe mine pe timpuri. Ce întâmplare bizară mi te-a adus eri în cale. Te-ai coborit probabil în vulg cutreerând „incognito" colțurile periferice ca să cunoști mai bine mizeria celor ce-ți susțin piedestalul politic cu atâta credință sau poate fiindcă între noi „poporul de jos" cum îl numiți voi aristocrații se respiră mai liber. In viața asta mizerabilă dar caldă găsești mai multă omenie decât în saloanele tale selecte cu aspect de catedrală și maniere de piatră. Te-am întâlnit în colțul străzii, lângă vânzătorul de castane. Pășeai îngândurat cu mâinile la spate. Se înserase și eșisem să fac strada. Mi-era foame și nu avusesem toată ziua măcar un client. Ți-am făcut ochiade dar nu mă băgai în seamă. Am insistat și la lumina felinarului ai întors capul. M'ai fixat și părea că te interesez. Ai urcat apoi cu mine scara întunecoasă ș cu miros de mucegai a hotelului sau mai bine zis a speluncei în care locuesc. De jos veneau sbieretele unei brute ametite de băutură. Te-a dezgustat. Am văzut în tine regretul de a-ți fi căutat această aventură. Dar nu te puteai întoarce din drum. Ești prea fin ca să jignești o femeie, fie ea chiar prostituată. M'am dezbrăcat și te-am făcut comod și pe tine cu o dexteritate profesională. Erai supus ca un licean venit pentru prima oară la femei și eu eram bucuroasă că-mi rostisem masa de seară...

Te-ai sculat apoi din pat molesit. Cercul luminii de sub abatjour te-a făcut să tresari. Intorsesem ochii instinctiv spre lumină. Atunci ai revăzut în mine câteva trăsături din amanta ta de acum două decenii. M'ai prins brutal de mână întrebându-mă cum mă chiamă. Ți-am spus la întâmplare un nume care îmi venise în minte. Ai respirat ușurat de parcă-ți luasem de pe suflet o povară grea. Nu ți l'am spus pe al meu fiindcă te recunoscusem. Prefăcându-mă că te îmbrățișez, m'am plecat peste urechea ta căutând alunița ce o dezmierdam pe timpuri. O găsisem și eram sigură de acum că ești tu. Eram fericită că avusesem prezența de spirit să-ți spun un nume străin. Nu de altceva dar compătimirea ta m'ar fi umilit și nu voiam să-ți dau și această satisfacție. Mi-ai strecurat apoi în mână un pumn de bancnote. Ți le-am refuzat sub motiv că-mi placi și aceasta era răsplată destul. M'ai crezut și te simțeai flatat. Mințeam, nu vroiam să-i iau fiindcă m'aș fi considerat mai decăzută decât sunt. Tu păreai însă mulțumit că mai poți place încă atât de mult unei femei. Și apoi i-am refuzat fiindcă mă făcuseși să trăesc câteva clipe de mult îngropate și nu vroiam să murdăresc farmecul lor cu bani. Te-ai simțit mișcat. Ți-a plăcut gestul meu și ai insistat să primesc banii. Refuzul meu te-a silit să-mi propui altă tranzacție. Să-ți fiu amantă. Să las viața de tavernă și să-mi iei o odaie mobilată. Te-am întrebat dece să-ți alegi prostituată, și mi-ai răspuns că-ți reamintesc o făptură scumpă căruia moartea îi închisese de mult ochii. Ai plecat capul teatral pe piept, muncindu-te să pari dezolat. Ce grosolan mințeai. Ți-am râs pervers în față, cum râd femeile de teapa mea și m'am lăsat convinsă să-ți fiu amantă, deși nu mă gândisem un moment s'o fac. Ar fi fost o prostie să răscolesc o rană deja cicatrizată. Am coborât apoi scara amândoi și ai ieșit iute cu gulerul ridicat să nu te recunoască cineva.

După plecarea ta m'am dat unui marinar. Pentru masa de seară am suportat o oră întreagă duhnitul gurei lui și lui i-am spus că-mi place deși îi luasem bani. Am dormit noaptea târziu, amețită de băutură și zgomotul tavernei. Când m'am trezit mi-a venit în minte viața mea de odinioară. M'am văzut iar fecioară naivă, cu obrajii îmbujorați de privirile tale și degetele mușcate de ace. Ce frumos erai atunci, nu ca astăzi cu chelie și burtă. Erai înalt, cu ochi fosforescenți, cu mustața subțire și neagră iar silueta ți-era de husar. Isbutisem în 2 luni să-ți fac și un clostum. Cu alură regească aveai în el. Iți amintești? Un costum negru cu șiret cum avea studentul cel blond dela „litere". Au urmat apoi licența, succesele tale și însfârșit despărțirea noastră. Imi spuneai să iau viața așa cum e: frumoasă, ridiculă și crudă și să n'o poetizez. Atunci a murit în mine fecioara curată care ți-a înflorit ție zilele de student sărac. Ai plecat apoi strângându-mi mâna, rece și în silă. Vroiai să termini cât mai repede această scenă penibilă. Cărările noastre s'au despărțit de atunci. Tu ai suit culmile frumoase ale vieței și eu le-am scoborît, până acolo unde sunt azi. O epavă omenească în care stă încarnat vițiul și răutatea. Am făcut rău că am răscolit aceste aduceri aminte. Sunt sortite să rămâie uitate și așa va fi. Scopul scrisorii e de fapt altul, acela de a-ți face cunoscut că nu vreau să-ți fiu amantă. Ți-am promis, fiindcă insistai și voiam să te văd plecat din odaia mea care nu cadra cu tine. Și apoi e degradant să fii amantul unei prostituate cu trupul pângărit de orice pieton. Reia-ți și banii care probabil mi i-ai strecurat sub pernă. Dă-i, sau salvează cu ei o fată săracă, care ar fi gata să cadă în mocirla în care m'am prăbușit eu. Fă-o în memoria fecioarei de acum 20 de ani, care a plătit destul de scump, prostia de a te fi iubit sincer.

A apărut
Pescarii
roman de C. Ardeleanu
Editura Adeverul
Lei 60.—

CINE VREA SĂ PLECE LA KARLSBAD
CITEȘTE BROȘURA
„INDICAȚ'ILE ȘI CONTRA 'NDICAȚIILE CUREI DE KARLSBAD"
DE Dr. GRIGORE GRAUR
LEI 40
Editura „Adeverul"

Cereți la toate librăriile
JAR
Ultima lucrare a marelui nostru romancier Liviu Rebreanu
Editura „Adeverul" Lei 80

A APARUT
PASAREA DE LUT
de ION PILLAT
EDITURA „ADEVERUL" LEI 60

LUMEA-CAPITALA

Teatrul sovietic

Erwin Piscator, cunoscutul regisor care a jucat un rol considerabil în istoria teatrului german, refugiat în U. R. S. S., scrie în „Le Mois" un articol interesant prin noutăţile pe care le relevă asupra teatrului sovietic.

Revoluţia din Octombrie, ca şi schimbările sociale şi economice survenite, era fatal ca să creieze un nou teatru. De altfel toate formele de artă au, în urma acelor evenimente, un vast teren de experienţă, de unde va ieşi mâne un nou ansamblu de valori estetice, coherent şi viu. Acum începe marea perioadă a creaţiei artistice. Artele cunosc un sprijin extraordinar din partea statului şi a colectivităţii. Banul nu joacă nici un rol. Principalul e să se lucreze în vederea perfecţiunii artistice, indiferent de timp şi preţ. Piscator povesteşte cum a lucrat doi ani la turnarea unui film, fără a fi stânjenit de nimic şi de nimenea.

Se poate afirma că va veni ziua în care arta va juca în Uniunea Sovietică acelaş rol armonios şi splendid pe care l-a avut în antichitate şi mai ales în sânul civilizaţiei elene, cum o spunea fostul comisar al instrucţiunii publice Anatole Lunacearsky. O estetică nouă, o arhitectură nouă, arte aplicate noui vor naşte; de pe acum îşi arată zorile o concepţie a frumuseţii în sine, a formei pure, care va depăşi în totul cadrele mizerabile ale „artei pentru artă" aşa cum o ştim. Grija excepţională pentru perfecţiunea scenică animă pe toţi oamenii de teatru rus.

In primii ani după revoluţie, numai teatrul şi poezia lirică au manifestat cu mai multă continuitate, pentru că participă direct la atmosfera epocii. Acum se desvoltă şi altele, cum sunt artele plastice, cinematograful, literatura epică.

Dacă teatrul a jucat din primii ani un rol aşa de sesizant, aceasta se explică şi prin aceia că într'o anumită măsură, revoluţia a permis libera desvoltare a tendinţelor care existau în germen pe anumite scene ale Rusiei vechi, cum au fost eforturile lui Stanislawski de pildă.

Acum teatrul are tot sprijinul guvernului şi toate mijloacele pentru a lucra cum îi convine.

In timp ce Stanislavsky şi elevii săi activau în cadrele foarte vaste pe care le-au tras şi după metodele lor, alţii din aceiaşi epocă: Mayerhold, Tairoff, Vachtangof, aruncau jaloanele unei arte noi. Pentru toate publicul manifestă un interes *activ*, participă din interes spontan, imperios.

De aceia o mare responsabilitate fac pe artist să elimine orice soluţii facile. Integrat în societate, din mişcarea căreia face parte, nu se poate ocupa de banalităţi, ci trebue să năzuiască spre perspective, cu preţul epuizării, dar cu conştiinţa mulţumitoare a [illegible]ngerii scopului.

Trei nume au animat teatrul sovietic dela naşterea sa: Stanislavsky, Meyerhold, Tairoff. Primul este pentru ruşi, de la dispariţia teatrului clasic ţarist, scena tradiţională. Din ea au eşit toate celelalte. Multă vreme, Meyerhold a fost elevul acestui genial precursor, care a spart cadrele rigide ale teatrului tradiţional ţarist.

Intre realismul acesta prerevoluţionar căruia Stanislavsky şi alţi numeroşi tineri îi rămân fideli, şi teatrul muncitoresc de propagandă născut din revoluţie, evoluiază toate actualele tendinţe.

Geniul lui Meyerhold pare a părăsi biomecanismul integral, în ultima vreme. Se pare că marele regisor aspiră la un stil nou, mai puţin exteriorizat. Se pare că a ajuns la o nouă perioadă a activităţii sale, deşi a împlinit 60 de ani, în care n'a căutat deloc repauzul. Cu fiecare nouă punere în scenă, aduce idei noi şi noi probleme. Cariera sa n'a fost decât un şir de perioade artistice bine definite, care se întregesc însă lăuntric. Acum aşteaptă terminarea noului local, pentru a avea noi posibilităţi tehnice care să-i ajute a împinge mai departe stilul său aşa de personal.

In ultimul timp s'a distins un elev al său Oclopkov al cărui aport constă în abolirea radicală a formelor teatrale cunoscute până aci de noi.

Tairoff înregistrează de asemenea mari succese, excelând prin puneri în scenă perfecte.

Teatrul Vacktangov s'a consacrat montării marelui ciclu dramatic al lui Maxim Gorki „Bolyschev".

Teatrul Granovscky, sub direcţia artistică a lui Mickoels, având doi eminenţi actori în Souskine şi Mickoels, continuă tradiţia celui al cărui nume îl poartă şi care nu mai participă el însuşi cu marea sa personalitate artistică la desvoltarea lui.

Prin faptul că banul nu mai joacă nici un rol, ci numai politica, actualitatea, forma, intenţiunile, publicul, Ervin Piscator crede că teatrul sovietic va cunoaşte desvoltări nebănuite. Idealul regisorului e împlinit. Să nu se creadă însă că uşurinţa aceasta e simplă: ea impune o serie de criterii care frizează aproape absolutul. Nu e vorba numai de a face *bine*, ci de a face *totul*. Nu este loc pentru cea mai mică lacună, eroare, extravaganţă. Sobrietatea, nuditatea, claritatea, impun o renunţare definitivă la „trucuri", la senzaţiile ieftine. Simţul ansamblului, al arhitecturii totale a operei opune un *veto* acestor încercări. Responsabilitatea artistului e cu atât mai mare, cu cât are toate condiţiile de muncă asigurate din belşug.

Pe măsură ce se consolidează regimul nou, şi sunt depăşite erorile inevitabile ale începutului, apar perspectivele artei, nu „deasupra cla[illegible]", ci a artei unei so[illegible] *clase.*

CRONICA FEMININA

Arta de a plăcea... şi de a displăcea

E o chestiune vitală pentru o femee, de a mânui cu talent, aceste două însuşiri. De plăcut, femeia încă ca fetiţa s'a excitat în această artă. Instinctiv a căutat să placă, dela păpuşa, căreia în imaginaţie îi dă viaţă, până la unchiu, sau persoanele mari dinprejur. Femeia simte nevoia de a plăcea cum ceilalţi oameni simt nevoia de a respira. Reuşeşte, e indiscutabil, cu orişice: cu un zâmbei, cu o privire, cu un gest. E însăşi structura femeii, care pretinde admiraţie pentru a exista. Dela „Eva" încoace acest instinct s'a desvoltat inconştient în fiinţa oricărei femei.

Dar „a displăcea", aceasta e mai greu.

Trebuie să ai tact, talent, dexteritate şi mai ales inteligenţă. A displăcea nu înseamnă a te face nesuferită. Din contră displaci numai câteodată şi pentru un timp, persoanelor pe care le alegi. André Birabeau compară: „aşa precum un cer albastru ca să fie frumos, îi trebuie câteva pete albe de nori, unui corp prea perfect, amintirea-i piere, dacă nu-i rămâne în memorie un „grain de beauté", care să-i păteze albeaţa pieptului sau o „fossette", care să-i marcheze rotunjimea şoldului sau a obrazului.

A displăcea e pentru sufletul vostru, a avea „fossetta", a avea „grainul său de beauté".

Natural, că numai femeia cu o personalitate distinctă, poate să uzeze de gama completă a talentelor ei. Ea e conştientă, că-i foloseşte câteodată mai curând să fie criticată, decât ignorată.

Ipocrizia societăţii, care a sugrumat atâtea [illegible] formaţie, se distruge singură, întocmai ca roca mâncată de vremuri.

Personalitatea femeii nu mai rabdă să fie numai mamă, soţie sau fiică. Stăpânii ei de altă dată îi sunt azi egali. Ea nu se mai mulţumeşte cu ceeace inspiră. Femeia care creează singură, formează azi Legiune. Ea apreciază pe oameni şi se judecă chiar pe ea numai pentru ceeace e în măsură să dea. Asta nu înseamnă, că femeia a devenit mai egoistă; din contra, azi mai mult decât întotdeauna, devotamentul ei e fără margini. Poate de aceia şi-a păstrat cu mai multă încredere, cu tot iureşul evenimentelor, titlul ei de glorie: „iubita!"

Numai, că azi, când munceşte, nu înţelege deloc, să-şi bată joc de dragoste. Nu face din iubire un sport. Tocmai pentru a plăcea mai mult bărbatului iubit, ea caută câte-odată să-i displacă. Talentul ei constă, în a şti, când şi cum să faci să displaci, adică numai la voinţă.

Drama e când displaci fără voie.

E indiscutabil că o femee frumoasă captivează un bărbat; dar numai una care mai este şi inteligentă, îl reţine.

Femeia conştientă ştie că uniformitatea distruge dragostea.

Pentru a o menţine şi întări, trebuie, din când în când, un măr al discordiei.

Discutând această chestiune cu o femee de spirit ea mi-a răspuns: a displăcea e o armă foarte periculoasă, e povestea săbiei cu două tăişuri. E adevărat, foarte puţine sunt acelea, cari pot struni cu tact coarda sentimentelor. Pericolul, însă, n'a oprit niciodată o femee în drum, din contra i-a fost cel mai minunat stimulent.

Sper, că n'am să displac făcând puţină modă naţionalistă, sau naţionalism în modă. Cu toate că d. Bassarabescu susţine, de altfel cu multă dreptate, că: naţionalismul e moneda de bătaie a nepoftiţilor.

Da, e cazul, să relev noutatea faptului: anul acesta, mai toate femeile s'au îmbrăcat în pânză naţională, pură, lucrată de ţărăncile noastre, la modestele lor războaie.

E vechea noastră pânză de in sau de cânepă lucrată în fir mai plin, care întrece cu mult în durabilitate şi frumuseţe toate olăndurile străine.

Se pot confecţiona costume şi rochii de stradă; superbe echipamente de plajă. Varianta e numai în garnitură, care natural trebuie să fie de o culoare foarte vie.

Mahatma Gandi! Tu nu ai vorbit pentru noi, totuşi noi te-am ascultat.

ŢUŢU BALIA

Justiţie, jurişti, justiţiabili

— Mi-e greu să mă deplasez. Roagă-i să vie ei la Bucureşti. Şi pe urmă, e cu totul altfel când dai o consultaţie în biuroul tău de avocat, de cât la conacul unei moşii, între cafea şi dulceaţă, obligat să fii atent cu cucoanele... Nu. Nu mă duc.

— Păcat că pierdem un proces frumos, uşor pentru noi şi foarte bine plătit. Totuşi, am să încerc să-i chem.

— Incearcă şi-ţi spun eu că vor veni. Dacă vor, în adevăr, să se judece şi dacă au, în adevăr, încredere în noi, vor veni cu siguranţă.

— Se poate să fie şi cum zici tu.

— Asta — iartă-mă — îmi aduce aminte o întâmplare, de care râd acum, dar care era să mă coste viaţa. Exact cum venişi tu, acum vr'o 20 de ani, mă pomenesc cu colegul V. venit să mă angajeze alături de el, într'un proces al unei mânăstiri de lângă Bucureşti. Totul aranjat, hotărâm plecarea la mânăstire şi peste două zile plecăm. Ne-au primit împărăteşte. Am studiat la faţa locului pricina, pe teren şi după planuri şi acte — era vorba de-o strămutare de hotar — am mâncat peşte proaspăt, am băut bine şi însfârşit am fost găzduiţi pentru noapte, în cea mai bună şi mai curată cameră din arhondaric. Nae V. pe un pat lângă uşă, eu în altul lângă geam. Geam boltit în zidul gros şi cu două rânduri de gratii de fier. Liniştea, aerul curat, mâncarea bună şi oboseala ne-au adus un somn adânc, reparator, din acelea pe care le ţii minte. Cred că era 8 dimineaţa, când încă somnoros am simţit o atingere rece pe braţul stâng, cu care dormeam peste cearşaful greu de in şi am şoptit încet ca să nu-mi stric somnul:

— Mai dormim.

A doua oară, aceiaş atingere.

— Sfârşeşte, Nae. Mai dormim.

Eram convins că Nae s'a sculat şi vrea să-mi arate, ori soarele pe boltă, ori vre-o pasăre, ceva însfârşit, pentru care nu înţelegeam să-mi las odihna. Când însă atingerea s'a transformat în contact rece şi prelungit sub încheetura braţului, am deschis cu greu ochii şi în aceeaşi clipă eram agăţat sus de gratiile ferestrei, gol şi tremurând de spaimă, urlând în disperare supremă:

— Ajutor! Nae, şarpele! Ajutor!

In aşternutul meu, printre cutele încă calde, se strecura liniştit un şarpe de vr'un metru lungime. Tremura carnea pe mine. Călugării se apropiau prin curte, alergând spre noi. Nae, zăpăcit de somn în prima clipă, s'a strecurat pe uşă înţepenit cu ochii spre patul meu; iar eu, deşi încă sub groază, îmi dădeam seama ce înfăţişare de nebun furios trebue să fi avut, acolo sus, gol şi ţipând printre gratii după ajutor.

Călugării au intrat grăbit, dar zâmbind fericiţi:

— Câştigăm procesul, domnule avocat. E semn bun. E şarpele mânăstirii, de la mitropolitul —odihnească-l Domnul, — Dosoftei.

— Luaţi-l! şi tremura carnea pe mine de frică şi indignare.

— Il luăm. Il luăm. Nu vă fie frică. E semn bun, domnule avocat. El vine cu drag la cei ce's buni cu locaşul Domnului. Ia-te uită ce cuminte e.

Mă scuturau frigurile în vremea când unul din călugări, cu mâna întinsă, lăsa şarpele să se urce spre umărul lui, săltându-l uşor cu palma. Nu-mi puteam reveni. Vorbeam cu Nae, încercam să mă gândesc la alte lucruri şi totuşi, din când în când un fior violent, mă cutremura tot, de-mi auzeam călcâile zbârnâind pe podeaua de scânduri albe de brad. Pe la zece, după nesfârşite explicaţii şi asigurări că m'am speriat inutil, am plecat pe teren spre hotarul strămutat. Fiecare tufă îmi dădea de bănuit. O crenguţă sau o vargă în drum, mă îndemna să fac un pas înlături. Nu se putea să mai îndur. De la hotarul pricinei am plecat spre casă. Am câştigat procesul Mânăstirei şi dacă vrei, recunosc că şi şarpele a fost semn bun, dar n'aşi mai vrea cu nici un preţ să mai am semne bune, ca să nu mor înainte de-a câştiga procesele.

— Ii chem la Bucureşti.

— Cheamă-i, dragă. Tot mai bine aici, în biuroul nostru.

G. COSTACHESCU

Varia

In memoria artistului de teatru Silvain s'a inaugurat de curând la Paris un monument.

● ● ●

Alegându-se operele cele mai frumoase, dintre care unele sunt la Luvru, ale fraţilor Le Nain— Louis, Antoine, şi Matheiu — s'a organizat la Petit Palais din Paris o expoziţie dintre cele mai interesante ale ultimului timp.

Fiecare artist contribue cu personalitatea sa la un ansamblu bogat, în care se remarcă sinceritate, gust pentru o sensibilă exactitate şi o expresie mişcătoare.

Totul — transpus prin culori clare, luminoase şi printr'un desen grav şi elegant.

Organizând această retrospectivă, Raymond Escholier, literatul bine cunoscut, a contribuit serios la cunoaşterea artei franceze.

Se remarcă deasemeni expoziţia de manuscrise, cărţi rare şi estampe care acompaniază retrospectiva fraţilor Le Nain.

Se găsesc planşe de Dürer, Claude Lorain, Montegna şi Goya, care însoţesc diferite bucăţi literare celebre.

● ● ●

Datorită unor lucrări precedente ce durează de 12 ani s'au scos la iveală ruinele oraşului *Delfi* de către şcoala franceză din Atena.

Reprezentaţiile teatrale ce au avut loc acolo în 1927 şi 1930 au fost senzaţionale.

Acum, printr'un proect de lege se urmăreşte a se da oraşului antic o organizaţie prin care să devie un centru spiritual internaţional.

In mijlocul oraşului, după un plan arhitectural dinainte stabilit, care să asigure unitatea, se vor construi casele naţiunilor ce vor adera.

Proectul mai prevede construirea unei vaste săli de conferinţe, a unei pinacoteci şi localuri pentru biblioteci.

Un împrumut de 20 milioane de drahme, o subvenţie anuală de 2 milioane de drahme şi venitul unui timbru special vor permite realizarea acestei opere.

● ● ●

In castelul dela Compiègne s'a deschis în 1927 un muzeu al trăsurilor dealungul vremii. De atunci el a fost mărit treptat spre a putea adăposti noile piese.

Muzeul prezintă numeroase vehicule somptuoase, folositoare, amuzante sau baroce din care multe sunt exemplare unice.

Printre cele mai curioase, mai frumoase şi de curând aduse sunt: un cupeu albastru din secolul al 17-lea, un car cu bănci care a servit regelui Louis Philippe, o berlină de gală a ambasadei Franţei la Londra, două trăsuri ale lui Napoleon, I, vagonul salon al lui Napoleon al III-lea, şi alte piese, printre care două automobile cu vapori d apă şi 12 automobile înalte, în formă de trăsurele, cum au apărut întâia oară.

Muzeul mai posedă gravuri relativ la turism, la staţiunile termale şi la istoria drumului de fer în toate ţările. — *h.*

Japonia intimă

Andrée Viollis, al cărui scris strălucitor de viaţă şi inteligenţă este cunoscut cititorilor *Adevărului Literar*, după ce a vorbit despre China şi Japonia, din punct de vedere politic şi moral în două cărţi foarte apreciate la Paris, publică în prezent note şi impresii, culese în drumul său prin aceste ţări.

După părerea d-nei Viollis două tendinţe contrarii se luptă în viaţa intimă a Japoniei: o legătură mistică de tradiţii şi o dorinţă arzătoare de a-şi apropia tot ce pare a le fi de folos din viaţa europeană.

Cu talentul său deosebit Andrée Viollis ne descrie pe deoparte o Japonie care se încearcă să imite viaţa europeană, ne izbutind decât să dea în cele mai multe cazuri, o imagină comică până la caricatură, iar pe de altă parte ridicând în taina inimii lor un templu, o adorare secretă şi ferventă până la sacrificiul vieţii, tradiţiei, pe care Europeanul o simte grandioasă dar nu o înţelege.

Andrée Viollis a căutat să pătrundă şi să redee ambiţia nemăsurată pe care o hrăneşte poporul japonez în prezent, ca o mare putere în dezvoltare şi această parte a sufletului lor nu are nimic ridicol. Ea este pârghia pe care se reazimă tot avântul Japoniei spre viitor.

De îndată, însă ce e vorba de a maimuţări viaţa socială europeană şi a căuta să imite plăcerile sale, Japonia zugrăvită fără nici o şarjă de Andrée Viollis, nu diferă prea mult de amuzanta caricatură făcută de *Thomas Roucat* în scrierea sa *„l'Honorable partie de campagne"*, apărută acum câţiva ani. Poporul acesta îmbătat de sine însuşi apare sub un aspect de candoare puerilă până la prostie.

Paginile consacrate de d-na Viollis descrierilor hotelurilor şi plăcerilor nocturne ale japonezilor sunt de un efect hilariant imposibil de stăpânit.

Tot astfel şi capitolele asupra curăţeniei şi higienei. După ce vom fi citit cartea lui Andrée Viollis va trebui să renunţăm la multe din iluziile noastre asupra Japoniei, dar vom fi simţit toată grandoarea sa barbară şi medievală.

Trebue însă să se găsească o scriitoare ca Andrée Viollis care să ne dea cartea de observaţie reală, de informaţie exactă şi ştiinţifică, de putere de a prinde şi lumina toate problemele de educaţie, de plăcere, de viaţă feminină pentru a ne face să înţelegem sufletul unui popor care *vrea, cu o putere de voinţă formidabilă să fie ceia ce nu este!...*

An'ologia dragostei şi a femeii

● *Dacă plânsetele unei femei ar putea rodi pământul, fiecare lacrimă care cade, ar deveni mama unui şarpe.* (Shakespeare).

● *Moartea însăşi este un rău mai puţin primejdios decât frumuseţea unei femei.* (Heloisa).

● *Amorul cel mai straşnic din prieteşug se naşte.* (K. Conachi).

● *Cine a ştiut să iubească, iubeşte fără încetare.* (Piron).

● *Dragostea ca şi răsboiul are carnea sa de tun.* (E. Augier).

● *Bucuria supremă a tuturor femeilor: puterea absolută asupra unei conştiinţe de bărbat.* (Fr. de Miomandre).

● *Nimic mai neruşinat ca o femee prinsă asupra faptului; ea scoate din crimă însăşi toată furia şi îndrăzneala sa.* (Juvenal).

● *Severitatea femeilor este o găteală şi un fard pe care le adaugă frumuseţei lor.* (La Rochefoucauld).

● *Aşi avea o rea părere despre un tânăr a cărui pasiune dintâiu n'ar fi fost dragostea, pentrucă este primul avânt al sensibilităţei, care se resfrânge apoi şi asupra altor subiecte.* (Buffon).

● *Dragostea seamănă cu luna; când nu creşte, trebuie să scadă.* (Ségur).

● *O femee nu poate fi frumoasă decât printr'un singur mod, dar ea este drăgălaşă printr'o sută de mii de feluri.* (Montesquieu).

● *Femeile n'au niciodată aerul mai cast, decât în momentul când renunţă la castitate.* (Ed. Haraucourt).

● *La baza oricărui talent al unei femei, este o fericire neisbutită.* (G. de Porto-Riche).

● *S'ar vedea puţine femei cinstite, dacă pentru a se asigura de imperiul lor asupra bărbaţilor, ele n'ar avea alt mijloc decât să le cedeze.* (J. Rostand).

● *Dumnezeu a creiat pe pământ o minune nouă: o femee va sta împrejurul unui bărbat.* (Profetul Eremia).

● *Imediat ce un bărbat este îndrăgostit de o femee, el o priveşte ca pe un înger şi-i lipeşte două aripi pe spate, fie că-i-le va jumuli apoi.* (Ed. Jaloux).

● *O femee care iubeşte nu se îndoieşte nici odată de adevăr. Ea înghite ceia ce nu-i de crezut, după cum crapul înghite cârligul undiţei şi cu un metru de sfoară încă...* (P. Bourget).

● *Dragostea este cu atât mai arzătoare cu cât cunoştinţa-i este mai sigură.* (Leonardo da Vinci).

Tălmăcite şi adunate de
AUREL GEORGE STINO.

Cavalerul sau.... Cavalera d'Eon

Intâ nirea

Peste cinci minute eroul nostru mergea prin culoarele palatului în tovărăşia unei femei în vârstă cu vorba mieroasă, care-i arăta o deosebită atenţiune.

Tinerii svăpăiaţi, rămaşi în galerie, cu greu se stăpâneau de râs; dacă i-ar fi văzut un om aşezat, ar fi crezut desigur că i-a înţepat strechea ori că îi stăpâneşte un duh necurat.

„Domnilor, vorbi Lauragnais, partida pe care am început-o are drept miză câţiva ani de Bastilia; nu-i mai aştept sfârşitul.

— Nici eu.

— Nici eu".

După acest „scapă cine poate" general unii se întoarseră în bal pentru a preveni pe ducele de Nivernais, iar alţii dădură ordin să li se aducă trăsurile şi'n cele din urmă cu toţii luară drumul Parisului.

Drace, acest apartament e

splendid, îşi zicea cavalerul d'Eon, rămas singur în camera în care fusese introdus, e un lux cu adevărat regesc. Dar ce văd ? Cifrul lui Ludovic al XV-lea.

Cei doi *L* împreunaţi. Mă aflu oare în camera vre-unei prinţese ?

In timp ce cavalerul d'Eon făcea aceste reflexii, în sala de bal se petrecea un lucru, pe care nici el şi nici acei ce-l trimiseseră acolo nu-l bănuiau. Doamna de Pompadour, îngrijorată de plecarea cam pripită a regelui, de alergăturile lui Lebel şi de plecarea acestuia, care par'că era semnalul retragerii lui Ludovic XV, s'a retras şi ea, hotărîtă fiind să-şi verifice bănuelile cu orice preţ. De câtăva vreme ea nu mai era părtaşa culcuşului majestăţii sale şi noaptea nu mai intra în apartamentele lui, dar mai păstra încă cheia acestor încăperi; cunoştea uşile cele mai ascunse şi putea pătrunde fără veste în camera cea mai dosnică, riscând o scenă sau chiar o ruptură! Ce-i pasă unei femei geloase!

„Priveam încă uşa de catifea stacojie ornată de cuie aurite — pe care intrasem"—spune cavalerul d'Eon—„când deodată un panou ascuns în boazerie se întredeschide lângă mine. O femeie apare. E marchiza de Pompadour, mai frumoasă încă din cauza supărării (totul în beneficiul femeilor frumoase). Buzele strânse, nu lăsau în locul gurii decât o mică deschizătură în formă de inimă, îngustă, mică, adorabilă; obrajii coloraţi de gelozie, cu pometele date cu carmin aveau strălucirea roşie a merişoarelor purpurii, pe care nu te-ai fi putut opri să nu le muşti. Fermecat m'am apropiat de favorită; dar ea, cu frumoasa ei mână îmi aplică cea mai grozavă palmă din câte am primit vreodată. Acest început mă stingheri momentan, dar apoi după ce-mi trecu mirarea, ca un soldat după primul foc, îmi recăpătai curajul. Rezistenţa a fost pentru mine totdeauna un imbold. Probabil — îmi spuneam—aceasta e o formalitate obişnuită a metreselor regelui, şi începui asaltul, hotărît. D-na de Pompadour era uimită. Ea aştepta să vadă vinovata prinsă asupra faptului, confuză, căindu-se şi cerându-şi scuze. In loc de acestea, ea văzu în schimb că are de-aface cu o femeie curagioasă, care o întrunită şi pare gata să dea lupta cu ea.

La rându-i, ea e speriată, se dă înapoi, mai că vrea să ceară ajutor.

— Doamnă, îmi strigă ea înspăimântată !

— O, sunt bărbat, nu femeie, îi răspund eu.

— Ce spuneţi ?

— Ceiace ştiţi deja.

— Şi ce voiţi ?

— Să vă fac dovada şi să câştig rămăşagul.

— Dovada ?... rămăşagul... care ?

— Dovada că sunt bărbat şi rămăşagul pe care l-aţi făcut că nu sunt.

— Eu ?!

— Dvs. ; dar îl voi câştiga.

— Lăsaţi-mă, pentru numele lui D-zeu; spuneţi că sunteţi bărbat ?

— Fără îndoială.

— Aşa dar, nu eşti aici pentru o întâlnire ?

— Ba da.

— Cu cine ?

— Cu d-voastră.

— Nu mai înţelg nimic... Doamnă... Domnule.... am să strig... Dumnezeule... ah: — e bărbat, Domnule... nu te gândeşti în camera...

„N'ascultam de nimic. Era acolo un divan..."

Aici sântem nevoiţi să tăiem un pasaj din povestirea prea pitorescă a cavalerului, pentru a-l lăsa să continue.

„Mă ridicai triumfător şi întinzându-i o mână curtenitoare: — „Să nu fiţi supărată de victoria mea", îi zisei.

Marchiza îşi refăcu la oglindă dezordinea produsă în îmbrăcămintea ei de atacul meu brusc şi neprevăzut, apoi privindu-mă şi examinându-mă ca şi cum nu-şi putea crede ochilor, porni într'un hohot de rîs care era repetarea concertului dat de prietenii mei în galerie.

„Deşi nu-mi dădeam seama de acest hohot, — veselia e contagioasă — izbucnii şi eu în rîs; dar când află împrejurările precedente aventurii, când i-am povestit tot ceiace prietenii mei îmi spuseseră, ea întrevăzu adevărul pe care nici eu nu-l bănuiam — şi înţelese iluzia ale cărei victime erau Lebel şi Ludovic XV-lea. Işi dădu seama că prezenţa ei era un incident neprevăzut în piesă şi hotărî să se retragă pentru a nu împiedica sfârşitul. Ridică încet

panoul prin care intrase ca o vrăjitoare, şi dispăru tot aşa de iute, cum apăruse. In ceeace mă priveşte pe mine, care mă vedeam vârît într'o încurcătură al cărei nod nu-l puteam desface, începui să mă întreb, cine era păcălit ? Eu... poate ?... Puţin îmi păsa: îmi retrăsesem miza din joc.

„De abia îmi dădusem acest răspuns când uşa mare se deschise, un om împodobit regeşte înainta cu paşi mărunţi, era Ludovic XV-lea. Il recunoscui de îndată şi mă dădui la o parte îngrozit.

— Nu vă fie teamă, frumoasă doamnă, îmi spuse el, nu vă fie frică de mine" — şi-mi desmierdă faţa cu mâna-i moale şi parfumată.

„Deschisei ochii mari. Oare şi el mă crede femeie ?

Va trebui oare să-i dovedesc şi lui că sânt bărbat ?

Curând nu mai avui nici o îndoială. Gândul regelui se tălmăcea în manifestări aşa de evidente încât abia atunci întrezării farsa ce mi-o făcuseră prietenii mei. Eram în mare încurcătură. Majestatea sa devenea scandalos de întreprinzător şi conducea atacul ca un adevărat rege, obişnuit să nu întâlnească rezistenţa . Ce să fac ? îmi luai inima în dinţi şi oprindu-mă în faţa regelui:—Sire, îi spusei — aţi fost înşelat iar eu sunt victima unei stratageme.

„Pentru a putea vorbi şi sta într'o poziţie demnă, făcui un pas îndărăt. Mă găseam lipit de divanul care în chip fericit îmi servise adineauri. Tot aşa de îndrăzneţ caşi mine, dar cu mai multă experienţă, Ludovic XV-lea îşi dădu seama de situaţie dintr'o privire, nu-mi dădu răgaz să-mi termin discursul şi mă aşeză în poziţia în care — cu câteva minute mai înainte o aşezasem eu pe gingaşa marchiză de Pompadour. Trântit fără veste, strigai şi încercai să mă ridic pentru a lămuri cu o vorbă pe regele înşelat, dar era prea târziu: acea vorbă, Ludovic XV o găsise şi cum nu era aceia pe care o căutase, rămase înmărmurit.

— „Sire, iată tocmai ceeace vroiam să vă anunţ, îi zisei eu tot aşa de ruşinat şi de tremurător, caşi el".

A, a, hi, hi, hi — un sunet de alarmă răsunător de vocalele izbite una în alta, izbucneşte de odată în dosul peretelui ca şi când ar fi o mie de clopoţei.

„Ludovic XV şi cu mine ne întoarcem în acelaş timp. D-na de Pompadour apare. Cine a fost ruşinat ? Ludovic XV. Monarhul era întocmai ca o vulpe păcălită de o găină; ai fi spus că e un copil care a greşit, surprins de profesorul său, era roşu, aprins şi transpirat... Dar doamna de Pompadour a fost bună şi l-a ertat. In schimb i-a cerut o amnistie generală pentru autorii comediei. Râsese prea mult pentruca cineva să plângă, zicea ea şi poate că mai avea şi un alt motiv să fie indulgentă dar ea nu-i spuse... şi nici eu".

— Nu-mi viu în fire, spuse Ludovic XV, privindu-mă cu un fel de admiraţie; e o metamorfoză surprinzătoare.

— E drept — răspunse d-na de Pompadour; femeia cea mai virtuoasă şi cea mai clar văzătoare s'ar înşela".

„Atunci regele apropiindu-se de mine îmi spuse:

— Prietene, eşti tu atât de inteligent pe cât de frumos băiat eşti şi atât de discret pe cât de frumoasă fată eşti ?

— Măria Ta să-mi pună la încercare zelul şi devotamentul, şi făgăduiesc să nu ies înfrânt.

— Bine, fie! Păstrează tăcerea despre tot ce s'a întâmplat aici. Fii gata să-mi execuţi ordinele, în curând vei primi veşti dela mine".

„Peste un sfert de oră mă întorceam la Paris în trăsura d-nei de Pompadour, care drept rămas bun mi-a comunicat o singură privire, care nu se poate descrie.

Spre Paris

„Intins în trăsură, pe pernele moi ale marchizei zburam cu iuţeala fulgerului. Intâmplările din cursul nopţii îmi treceau prin minte una câte una, caşi copacii de pe marginea drumului. Era ceva ca din poveşti. Intindeam mâna spre căptuşala trăsurii, o atingeam, o pipăiam pentru a mă convinge că nu dorm, că tot ce s'a petrecut era realitate. Par'că visam. Ultimele vorbe ale regelui îmi răsunau în urechi necontenit. Erau, vai! cele dintâi sunete ale ambiţiei, care mai târziu mi-a sunat clopotul de moarte. Atunci însă viitorul îmi apărea nemărginit; norocul, cu aripile desfăcute zbura în faţa trăsurii plăsmuind în cale-mi un miraj orbitor. In zadar îmi frecam ochii şi-mi ascundeam capul în mâni. Vedenia era lângă mine, călătorind cu mine caşi umbra care ne urmează ori ne stă înainte.

Când am ajuns la Paris, pleoapele îmi erau umflate din cauza acelei continui halucinaţii vizuale. Eram cuprins de un fel de apoplexie a gândirii, din cauza surescitării continui a creerului.

La d-na de Rochefort

„Când am intrat la contesa de Rochefort, am găsit încă acolo întreaga noastră societate. Glume şi spirite de tot felul începură să ploaie asupra mea. Suportam totul cu sânge rece. Răspundeam atacurilor cu un zâmbet batjocoritor, care în cele din urmă îi făcu pe prietenii mei să înţeleagă că sub nepăsarea mea aveam o satisfacţie ale cărei taine n'o puteau bănui.

Ce se întâmplase?... Ce spusese Ludovic XV-lea, iată ce nu le istorisisem; iar ei cu toate provocările nu au putut afla de la mine nimic. Rolurile se schimbară. Din mistificat devenii mistificator şi îndreptai împotriva prietenilor aceleaş arme pe care ei le utilizaseră în contra mea.

O singură fiinţă stătea indiferentă. Ea singură fusese mereu tristă. Am observat chiar urma unei lacrimi sub ochiul ei mare şi frumos. Am înţeles îndată că eu eram de vină. N'aşi fi putut defini ce-mi puteam reproşa faţă de acea femeie, şi cu toate acestea mă simţeam vinovat.

In cele din urmă au plecat toţi iar eu am rămas singur să mă desbrac de costumul meu femeiesc.

Servitoarele contesei se culcaseră. Nu voiam să le scol crezând că nu voi avea nevoie de ele. Dar m'am încurcat chiar dela început. Rochia era încheiată la spate şi în zadar m'am întors, m'am răsucit în toate felurile, că nu am putut ajunge să desfac încheetoarea cu pricina. Renunţând să înving acest obstacol de neînvins, eram gata să mă întorc la palatul Dous en Bray, în costumul de femeie dar îmi desfăcusem părul şi din elegantul edificiu de păr nu mai rămăseseră decât nişte ruine. Şi-apoi să ieşi la ora 6 dimineaţa pe stradă, cu capul gol şi în rochie de bal? ar fi avut dece să se ţină după tine toţi ştrengarii Parisului. Mă hotărîi aşa dar să sun, în nădejdea că poate servitoarea cea bătrână, care mă îmbrăcase, îmi va veni în ajutor. In locul ei apăru contesa.

„Inţeleg în ce încurcătură vă aflaţi, îmi zise ea — bătrâneţea e somnolentă şi pentru nimic în lume n'aş vrea să stric somnul servitoarei mele. Primiţi serviciile mele".

„Era în vorba ei ceva nespus de dulce şi o graţie melancolică care mă mişcă adânc. Am vrut s'o prind de mâna pe care o desmierdasem atât în trăsură. Contesa şi-o retrase şi deodată lacrimile pe care şi le reţinuse câteva ceasuri îi inundară ochii.

„Nestatornicia mea dacă nu reală pentru ea, cel puţin cu gândul — îi rănise inima. Am înţeles de data aceasta limbajul mut al durerii ei... Noroc că aveam posibilitatea s'o consolez".

Ziua aceea a însemnat pentru cavalerul d'Eon linia de despărţire, borna ridicată la punctul de întâlnire între existenţa lui trecută şi viaţa lui de mai târziu, iar amintirea se va înălţa între ele ca o cruce la răspântia a două drumuri.

Traducere de G. B.

(*Va urma*)

Zukule

In „Café de la Paix", pe aleia castanilor dintr'un mic oraşel scăldat de soare şi de spuma valurilor albastre, Zukulé soarbe printr'un pai, cu buzele ei cărnoase, oranjada răcoritoare.

Dan şi Glan plecaseră în excursie spre Perpignan, Zukulé venise prin Port-Vendras dela Alger unde urma medicina.

—„Permiteţi, Domnişoară, să ne aşezăm şi noi în vântul ventilatorului?" se adresase Dan, după ce îşi tamponase de câteva ori fruntea în atmosfera răcoroasă a cafenelei.

Ochii ei mari sclipiră senini.

Cu un gest de îngăduinţă, îşi trecu mâna cochet prin păr, o mişcare instinctivă, poate o simplă încercare de a stăpâni surâsul ce îi mijise pe buze, încreţind puţin nasul uşor lăţit în părţi.

Pe gheridonul de lângă ea, cei doi prieteni jucau un pocker d'as. Gesturile mari şi gălăgia cu care Dan umplea toată cafeneaua, se izbeau încetişor de calmul lui Glan, mereu tăcut, vorbind doar din ochi sau din variatul ritm cu care degetele-i tamburinau mesuţa.

Zukulé, vădit se interesa la joc, căci tot privind peste covoraşul verde se apropiase mereu de Dan, până când se pomeni intervenind şi ea în discuţie, cu franceza ei corectă dar lunecată pe vârful buzelor. Astfel legătura se făcuse spontan şi totuşi cu precauţii mistificate aşa ca totul să pară deja ceva trainic.

La un timp, Dan, care în acest scurt interval ştiuse să-i capete încrederea cu râsul lui sgomotos şi copilăresc, cu anecdotele-i svârlite ironic peste masiva tăcere a lui Glan, lăsând la o parte partida, se înclină uşor peste gheridon şi descriind cu mâna un gest larg ce pleca din spre partea inimii, se prezintă: Dan Huhurez „şi Glan Guguman, vărul meu" adăogă cu acelaş gest, tremurând şiret din gene, convins de resonanţa numelor pe care le împrumutase întâmplării. Glan se înclină şi el.

O clipă, surâsul se şterse pe faţa lui Zukule care ascultase ceremonioasă şi atentă, ca apoi să izbucnească şi mai voios.

Veselia era pe calea cea bună. Pentru toate nimicurile fata îşi înşiruia dinţii ei albi, catifeaua buzelor, într'un râs deschis şi melodios, cam prostuţ, gândeau cei doi excursionişti.

In Dan îmbobocea o dorinţă vagă şi îşi dădea toată osteneala de a o exterioriza.

Era atât de preocupat de a place încât nu economisea nici anecdotele, nici povestirile fantastice, nici chiar minciunile grosolane asupra viitorului său. Inalt, slab, cu ochii mobili ca lumina a doi licurici în noapte, îngrijit cu minuţiozitate, n'ar fi putut trece pe lângă o femee fără să pară distins.

Glan asista liniştit la cursa aceasta înfierbântată, cosolându-se deja de o viitoare hoinăreală singuratică prin oraş, căci o vedea pe Zukule acaparată învăluită de volubilitatea lui Dan, iar el ignorat, împins ca de o forţă centrifugă în afara marginilor cercului care închidea pe ceilalţi doi.

Totuşi lucrurile nu se petrecură întocmai. La toate plimbările şi recunoaşterile făcute în oraş şi în împrejurimi triada lor rămase intactă.

Zukulé se strămutase la Universitatea din Toulouse, aşa dar după acest scurt popas pe ţărmul Mediteranei, ea trebuia să îşi continue drumul. Intr'un adevărat elan de solidaritate camaraderească cei doi tineri se hotărîră să-şi continue şi ei studiile în acest oraş al violetelor, al soarelui şi al pietroaelor, cum adaugă răutăcioşii, — care nu i-au simţit farmecul,— încât într'o bună zi, toţi trei încărcaţi de valizele negresei, porniră la drum.

Din gara Matabiau, cum păşeşti peste Canal du Midi, două palasuri ca două monumente simetrice, se ridică în capul străzii largi ce duce spre oraş.

Dan opina pentru Victoria, la stânga, Glan pentru Regina, la dreapta; Zukulé era de părere că aşa ceva nu convenea unor studenţi. Infine, coborâră la Henri IV, în una din străzile dosnice, un hotel mic cu hall mare aşa cum sunt multe în provincia franceză.

Trei camere, trei prieteni, dar chiar din noaptea aceea formula aceasta simplistă ca titlul unei operete, trebuia să rămână fără sens.

După ce fiecare îşi luase în primire camera sa şi după urări entuziaste pentru această primă noapte petrecută sub acelaş acoperământ, Dan, lăsând un interval ce i se păru chiar prea lung pentru nerăbdarea cu care aşteptase asemenea moment, se furişă dealungul coridorului şi bătu în uşă la Zukulé. Glan auzise foşnetul paşilor, sgomotul înăbuşit al unei uşi ce se închidea prudent şi gândi imediat că totul fusese pus la cale mai dinainte fără ca el să fi putut prinde de veste. Mâhnit de uşurinţa cu care fusese tras pe sfoară, lăsat deoparte aşa cum întrevăzuse la prima lor întâlnire, voi să se ducă să bată la uşa lor, dar în clipa aceea văzu zâmbetul lui Zukulé aşa de egal împărţit între el şi Dan. Poate nu s'a dus decât să-i ceară ceva, sau să-şi prăpădească timpul, pur şi simplu. Dacă ar fi aşa, gândi el imediat, de ce nu l'ar fi luat şi pe el? Simţi o furnicare coborându-i din ceafă. Oare era gelos? Zukulé era doar o camaradă, îşi răspunse el singur în grabă, o camaradă ca şi pentru Dan, dar atunci ce căuta el la ea în cameră la ora asta ? Ea de ce-l primea ?

Dan era prea uşuratec ca să nu încerce acelaş lucru şi cu Zukulé, aşa cum făcuse cu toate femeile până la ea, din simplă curiozitate, din poftă, dorinţă de animal tânăr, viguros, veşnic înfierbântat. Simţi un dispreţ amar pentru prietenul cu care de atâtea ori stătuse alături în faţa vieţii. O impresie de singurătate îl năpădi îndată, încât simţi nevoia de aer, dorinţa de a vedea pe cineva în jurul lui mişcându-se, vorbind. Se îmbrăcă în grabă şi eşi în stradă.

*

Dan intrase la Zukulé, sigur de el ca orice bărbat în faţa unei femei de care se ştie admirat. După o uşoară şi banală introducere, printr'o măiastră întorsătură de frază pe care prodigioasa sa experienţă i-o punea lesne la îndemână, dintr'un gest aproape neobservat, negresa era în braţele lui, buzele ei cărnoase acoperite de sărutul lui lasciv. Intrerupătorul scârţâi nervos ca vârful unui cui apăsat pe geam şi se făcu întuneric...

Intr'un târziu Glan se întoarse la hotel. La Dan era încă lumină. Se duse direct la uşă şi bătu. Dan veni să-i deschidă dar îl primi cu o uşoară tresărire de mirare. Glan gândi că prietenul acesta al lui, ar fi fost mai puţin mirat dacă în locul său ar fi găsit pe Zukulé venită să-i ceară, naivă, copilăroasă, încă o vorbă bună sau un sărut, în semn de recunoştinţă pentru deliciile nopţii acesteia neuitate în care el Glan, prietenul lor, fusese nesocotit, jignit. Era desgustat de el şi i-ar fi spus-o pe dată, dar mai înainte voia să ştie dacă Dan îi va destăinui ca alte dăţi, spontan, deschis, această nouă şi ultimă escapadă, sau va tăcea vinovat, trădând astfel prietenia lor veche de ani de zile. Dan însă, nu era deloc dispus pesemne la mărturisiri în puterea nopţii ci doar căsca foarte insistent şi semnificativ.

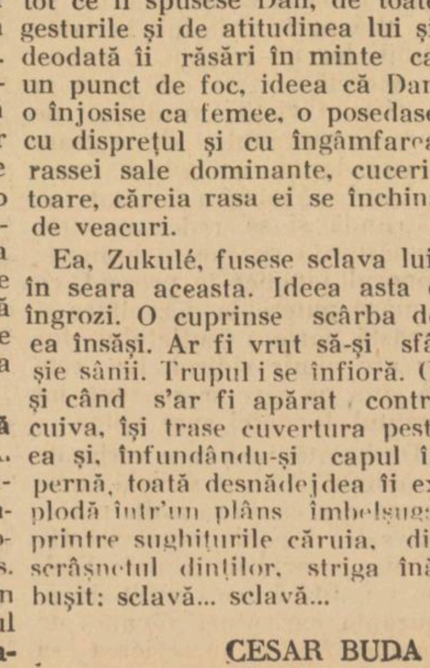
*

Zukulé rămăsese goală în pat, cu corpul destins şi nemişcat. Deabia ridicase mâna când Dan îi zâmbise din pragul uşii cu un surâs fad şi convenţional.

Poate zâmbetul acesta o trezise din beţia simţurilor în care o târâse o impulsie a temperamentului ei tropical, a trupului ei sănătos şi vibrant în contra căruia nici raţiunea, nici voinţa nu puteau opune obstacol. Işi aduse aminte de tot ce îi spusese Dan, de toate gesturile şi de atitudinea lui şi deodată îi răsări în minte ca un punct de foc, ideea că Dan o înjosise ca femee, o posedase cu dispreţul şi cu îngâmfarea rassei sale dominante, cuceritoare, căreia rasa ei se închina de veacuri.

Ea, Zukulé, fusese sclava lui, în seara aceasta. Ideea asta o îngrozi. O cuprinse scârba de ea însăşi. Ar fi vrut să-şi sfâşie sânii. Trupul i se înfioră. Ca şi când s'ar fi apărat contra cuiva, îşi trase cuvertura peste ea şi, înfundându-şi capul în pernă, toată desnădejdea îi explodă într'un plâns îmbelşugat printre sughiţurile căruia, din scrâşnetul dinţilor, striga înăbuşit: sclavă... sclavă...

CESAR BUDA

Maria Anna Tilschova

Groază...

Deodată se trezi din somn și se ridică din pat. Ii treceau dinaintea ochilor tot felul de figuri, fragmente de visuri plăcute care zburau și se pierdeau ca niște fluturi. Cu pleoapele grele de somn, în miez de noapte, îi se părea că are inima strânsă într'un cleşte. Era a doua noapte de când dormea în camera aceasta izolată în casa unei rude bătrâne. Amândouă ferestrele erau larg deschise dar nu pătrundea prin ele decât aerul greu, înăbușitor de oraș.

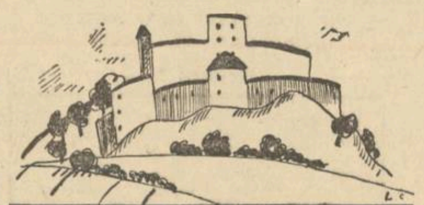
Un vânt ușor mișca perdeaua albă într'un chip ce înspăimânta. Dar nu era numai atât! Se auzeau glasuri în șoaptă ce ajungeau până la ea. Deodată, își aminti că în curte se găsește o cafenea, unde de multe ori se iscau certuri și scandaluri. Sări din pat și se apropie de fereastră. Un zid o împiedica să vadă în curtea cealaltă, de unde veneau glasurile. Ferestrele întunecate în toată clădirea, până la acoperiș, ca și ochii stinși ai unui orb, abia se puteau distinge. Erau voci care se certau și păreau înăbușite de ceva greu, apăsător. Ea ascultă dar nu putu prinde nici un cuvânt. Ce se petrecea oare colo jos? De ce se certau acum în miezul nopții? Glasurile se auzeau mai încet, aproape de loc, pentruca apoi să izbucnească din nou, într'un staccato răutăcios. Deodată, un zornăit. Și imediat, după, un rânjet rău, ceva căzu în adâncime cu greutatea unui sac plin cu făină. Și apoi — tăcere. O tăcere adâncă încât și trecerea unei năluci o puteai auzi. Ea asculta nu numai cu urechile groaza acestei tăceri, ci cu întregul ei trup care se cutremura de spaimă. Ce se petrecuse? Nici una din vocile misterioase ale miezului nopții nu-i răspundea și totuși ea știa neîndoelnic: s'a întâmplat ceva îngrozitor!

Pentruca să n'o mai audă, își trage plapuma până peste ochi, dar tăcerea îi trecu în sânge. In zadar încerca să se gândească la cuvinte caraghioase, la întâmplări comice, se muncea să-și amintească hazuri vechi și glume. Spuse „Tatăl nostru" dar tăcerea cea grozavă nu putea s'o alunge. Minutele erau fără sfârșit și tăcerea devenea tot mai apăsătoare, tot mai înăbușitor de grea. Adormi. In vis i se păru că fuge gâfâind peste scările ce se prăbușeau sub ea. Cu trupul scăldat în sudori, cu inima palpitândă se trezi brusc, pentru a doua oară. In aceiaşi clipă, simți ceva îngrozitor în apropierea ei, deasupra patului. Nu îndrăznea să miște nici mâna. In cele din urmă, făcând mari sforțări, izbuti să ridice pleoapele și să se uite în tavan. Apoi, deodată, deschise ochii, mari. De groază. Tocmai deasupra capului ei, pe fond alb vedea o lumină rotundă alb-gălbuie. Parcă era o lună mică. Cercul se plimba încet, pe tavan, și odată cu el umbra unei mâni ale cărei degete erau încovoiate. Tremurând toată, nemișcată, ea era incapabilă să scoată un sunet. Este umbra unui om care păzește lampa de vânt sau — pentru Dumnezeu — omul acesta e în camera ei? Deodată, auzi pași în curte. O, pași înceți, de picioare goale, care nu se pot auzi decât în tăcerea nopții. Inmărmurită de spaimă, se uita fix în tavan. Incet, lumina din cerc cu umbra mânii de hoț mergea mai departe, cași cum ar fi căutat un obiect aflat pe pământ. După ce făcu câteva cercuri, lumina dispăru tot atât de brusc precum venise. Ca un trăznet, un gând îi trecu prin minte: acest om este în oarecare legătură cu zornăitul de adineauri și căderea unui corp greu pe pietrele curții. Inima îi bătea până în gât încât i se părea că-i va sări pe gură afară.

Tremurând toată, din creștet până'n tălpi, ea se străduia cu întreaga-i putere să alunge din mintea-i tulburată fantomele și nălucele ce o chinuiau. Se așeza pe pat, se scula, se culca, sărea din nou și mergea să privească, cu ochii fixi, prăpastia întunerecului de sub fereastre. Nimic... nimic... nici un sunet, nici o rază de lumină! In cele din urmă, cu toată neliniștea, o fură somnul. Și când deschise ochii, văzu numai perdelele de dantelă albă prin care străbăteau razele aurii ale soarelui, pentruca apoi să joace zburdalnic pe tavan. Totul era atât de vesel și de plăcut încât i se părea că visase numai.

Liniștită și voioasă acum, se întindea în lumina biruitoare a soarelui, când deodată auzi un zgomot în dosul ușii. Cu toate că era dis de dimineață, vocile de pe coridoarele casei mari, vaste, deveneau din ce în ce mai tari. Se deschideau și se închideau uși, se auzeau întrebări și țipete stridente. Din gălăgia de afară și din vocile agitate ce răsunau și se pierdeau, apropiindu-se și depărtându-se, se deslușea mereu acelaș cuvânt „crimă"! Prin întreaga casă îngrozită, în dimineața frumoasă de vară, răsuna repetat, cu vibrațiuni înfricoșătoare cuvântul „Crimă"!

Traducere din limba cehă de
ELENA EFTIMIU

Teatrale

Trupă de teatru din Palestina la Paris

Halevy a creat un teatru nou în sala Ambiqu, la Paris. Teatrul se cheamă „Ohel", ceia ce în limba ebraică înseamnă cort.

Deși nu se poate compara întru nimic cu montarea lui Reinhardt, ale cărui coruri în Oedipus se transformă în balete, nici cu acea a lui Krugg cu paravanele sale și coloanele cubice, este totuși nou, fără să urmărească direct noutatea. Cuvântul, dansul, muzica supuse legii supreme a ritmului, toate aceste elemente primordiale răsfrâng noutatea.

Actorii trec de la vorbire la dans pe când muzica impregnează când vorba, când dansul, ca la originea jocurilor dyoniziace în Grecia de odinioară. Creatorul teatrului Ohel s'a format în marginea deșertului ascultând strigătul cămilelor, cânturile Beduinilor, citind Biblia și literatura sacră a Egiptului. Mulțumită ritmului pe care i l'a inspirat traiul în această intimitate, a însuflețit imaginile de odinioară. Marele mister teatral se săvârșește pe scenă, iar puterea sa de viață se revarsă în sală și pătrunde în sufletul spectatorilor.

Deși e nepotul spiritual al marelui regisor moscovit, Halévy este cu totul emancipat de sub influența Moscovii. In teatrul nou și atât de proaspăt la înfățișare stăpânește tradiția, *ca în orice întreprindere serioasă în care nu se caută bluff-ul.*

Cu trupa sa din Palestina pe scena teatrului Ohel, Halévy dă un spectacol unic în care fiecare actor animează spectacolul prin felul în care joacă, mimează, dansează, păstrând relațiile reciproce între toate elementele și făcând să reiasă mai distinct și mai marcat ritmul care însuflețește ansamblul. Biblia lui Halévy este inventată în întregime, dar impresia lucrurilor văzute și observate impune, fără rezistență, spectatorului impresia pe care o urmărește prin puterea de vraăj a artei adevărate.

Pantelimon Romanov

Artista

Celebra artistă Anna Reimhardt cucerea prin jocul său desăvârșit în piesele antireligioase întreaga pătură muncitorească.

Noua-i pantomimă, stârnea în publicul muncitoresc, de fiecare dată, un entuziasm de nedescris.

Și pe această femeiușcă mititică blondă, muncitorii o adorau, o răsfățau și nu-i spuneau altfel decât „artista noastră" căci în jocul nimănui nu întâlneau ei atâta sinceritate, atâta realism, ca'n jocul ei.

Stăpână cândva a unei averi imense în timpul revoluției a avut de îndurat un adevărat calvar. Dulce, graițoasă și cu vocea-i minunată ce fermeca pe toți cei ce-o auzeau, ea se gândi să se folosească de aceste însușiri pentru a-și putea câștiga o bucată de pâne și să nu piara de foame. Coborând deci în arena actoricească cânta pentru două sau trei ruble de trei ori pe seară, pela cafenele și cabarete ordinare și'n pauze, din lipsă de cabine, aștepta pe niște săli infecte și întunecate.

Dar în societatea aceea vicioasă, impertinentă și nerușinată, în care-și câștiga cu atâta amar existența ea nu reușea să-și pună în evidență talentul; tânjea, căci nimeni nu se găsea care s'o remarce, s'o încurajeze.

O ducea din greu cu cele două ruble jumătate pe care-i câștiga în cursul săptămânii. Când ieșea pe stradă își ocolea cunoștințele și când trecea pe lângă brutării întorcea capul într'altă parte să nu vadă acele pâni rumene și aromate care-i chinuiau foamea grozav.

In ultimul timp însă și pudra i se isprăvise — o atare lipsă niciodată nu și-ar fi putut închipui. Și-i era tare rușine că întrebuințează praf de dinți în loc de pudră. Nici rufele măcar n'avea posibilitatea să le dea la spălat și cu ușa încuiată, singură își spăla cămășile într'o oală de supă. Iar când a rămas cu o singură cămașă, a trebuit să-și sacrifice fețele de perne, tăindu-le la colțuri și lăsându-le câte o gaură pentru cap.

Dar praful de dinți o mâhnea adânc. O chinuia mai tare ca foamea, ca lipsa lingeriei. Nici ea singură nu-și da seama de ce.

Și când cineva îi spunea că trebue să se acomodeze cu viața nouă, că vremurile de mai înainte n'or să se mai întoarcă, ea se revolta.

Ce vrasăzică să te acomodezi cu viața nouă? Adică să nu crezi în Dumnezeu, să scuipi pe jos, să umbli cu unghiile murdare și să-ți iei mereu amanți?!

Nu, mai bine moartea!

Și ce poate fi atrăgător în viața asta în care nu trebue nici duioasele elegii ale lui Ceaicovsky, nici educația seculară a mânilor delicate femeiești, nici acele impresionante patimi care fermecau lumea societății ei!

Iar altceva dânsa nu putea lucra, cu toată buna ei voință, căci era o fire bună și nedușmănoasă.

Și deodată se produce o schimbare neașteptată. Viața îi devine aproape suportabilă, are linperie, pudră și chiar parfumuri.

Un bărbat negricios și măthălos i-a făcut o pantomimă, a botezat-o „Răscoala" și de atunci i-a surâs norocul.

Nici ea singură nu-și putea da seama de ce are atâta succes. Jocul îi era tot atât de simplu și naiv ca și viața ei. Și nici nu putea altfel. Și, regulat, oridecâteori juca, sala se'nfiora, era'n delir, — ea știa acest lucru, — numai ce o vedea.

Poate de aceea, că dânsa-și exprima sentimentele nu prin cuvinte, ci prin mișcări, prin mimică.

Poate că aci impresia creștea prin faptul că această ființă micuță, delicată și fragedă avea nu știu ce sinceritate neobicinuit de impresionantă în ochi-i nevinovați de copil?

Poate că și una și alta la un loc. Dar de fiecare dată jocul îi era neobicinuit de intens.

Publicul muncitoresc e foarte simțitor în ceeace privește execuția rolurilor. El aude clar falșul și nenaturalul când un actor cult, cu vocea sa de soiu, studiată, pronunță cuvinte populare care în viață se pronunță altfel, cu vocea naturală. Și de aceea, în redarea lor se simte falșul.

Insă publicul muncitoresc e și indulgent. El aplaudă și râde chiar când piesa nu e reușită. D'aia este scenă: doară nu se petrec toate astea în realitate. Și nici nu trebue să le iei în serios. Și de aceea ei nu încearcă să descurajeze pe niciun interpret, fie el cât de prost.

Dar aceluia care interpretează real ei îi sunt foarte recunoscători și-l răsplătesc totdeauna cu aplauze furtunoase, delirante.

II

Toți cei din sala de spectacol care n'au văzut încă acțiunea, sunt preocupați de întrebarea: cum poate această femeiușcă mititică s'arate în dans răscoala?

Pare-se că pentru asta trebue o lume întreagă? Cum poate dar să facă asta numai dânsa?

S'a ridicat cortina. Programul începe.

Apar la început numai cântăreții îmbrăcați în costume țărănești, cu opinci noui. Cântă, gesticulează, bat tactul stând pe scaune. Unui flăcău de țară, roșcovan, cu cămașa de o ireproșabilă curățenie și cu opincile noui-nouțe, îi atârnă un smoc de păr negru de sub peruca-i roșie încâlcită.

Iar asta îl face caraghios, deși el nu remarcă așa ceva. Și totuși lor li-e milă de sforțările lui și-l aplaudă.

„Greu se mai câștigă pânea!" își spune fiecare.

Apoi urmează diseurul, tot în opinci și perucă roșie, cu povești populare, imitând dicțiunea celor din pătura incultă cari caută să întrebuințeze expresii alese dar mai rău le pocește.

Se'nțelege că acest lucru putea să-i jignească, dar totuși, și el e aplaudat cu bunăvoință.

Cortina s'a lăsat. Iese regisorul în jachetă și anunță cu glas tare, cum se anunță orice lucru pe care lumea îl așteaptă cu nerăbdare.

— Anna Reinhardt își va executa numărul său „Răscoala".

S'a făcut tăcere. Peste un minut se aud sunetele înăbușite, în surdină ale unei muzici depărtate, casicând ar veni de undeva de după niște ziduri groase, mohorâte. Cortina se ridică repede și fără zgomot. Scena reprezintă o închisoare, un colț de zid gros de piatră cenușie, sumbră, cu dâre de var, un pumn de pae pe jos și o ferestruică mică, pătrată cu gratii groase de fier. In alt colț — analoiul acoperit cu un cumalciu roșu, pe el o cruce de lemn și evanghelia.

Ochii tuturor se'ndreaptă spre ușa deschisă a închisorii cu trepte de piatră sură. Oare ce va veni de acolo?

Se aud acordurile furtunoase ale muzicei, de parcă s'ar fi rupt o coardă de pian și'n acceiași clipă o făptură delicată se prăbușește pe treptele de piatră cașicum ar fi fost aruncată de furtună.

Publicul se'nfioară, îngheață.

Asta este dânsa; trupul ei micuț zace chircit, ghemuit, neputincios, jos, pe piatră.. I se vede numai spatele-i slăbuț și păru-i bogat auriu împrăștiat în juru-i Apoi încetișor își ridică capul și'n genunchi, cu o expresie îndurerată a loviturii ce mai stărue încă, și cu o teamă naiv copilărească, ea începe să examineze închisoarea, paele de jos, fereastra cu gratii.

Ochi-i exprimă acea groază și suferință exagerată pe care o zugrăvește de obiceiu scena. Chipul îi este chipul copilului pe care lacrimile de suferință nu i s'au uscat încă, iar atenția îi este îndreptată asupra nouei și neobicinuitei sale locuinți.

Dar locuința e săracă: un pumn de pae și ferestrele cu gratii. Ea înțelege acum totul. Și brusc, conștiința întemnițării sale îi sfredelește dureros creerul,

Și'n culmea disperării, ea sare în sus, se năpustește asupra ușii, zgudue clanța, se sbate, își mușcă mânile.

Pentru dânsa nu mai există spectatori. nu mai există acea mulțime de oameni cari stau la spatele ei. E singură în fața ușii închisă pe vecie, pe care nimic n'o poate deschide și de al cărei lemn gros doar capul ți-l poți zdrobi, mușcându-ți mânile ce să-ți înăbuși conștiința înmormântării tale de vii.

Și un singur gând în capetele acestor sute de oameni șezând în spatele ei: de s'ar arunca ei asupra acestei uși, — nu numai ușa darr nici zidul n'ar mai rezista, în fața atâtor sute de umeri puternici de lucrători.

Deodată, pe chipul suferind al acestei femei micuțe tresare ceva : privirea-i cade pe analoiul roșu cu cruce. Această pânză roșie, — simbolizează sângele ei care se va vărsa poate mâne, poate azi. Ochii-i larg deschiși sunt plini de o adâncă și negrăită groază, apoi groaza-i se transformă într'un extaz religios. Și în genunchi, cu chipul scăldat în lacrimi, ea se târăște încet, ca o biată jivină strivită, cu mânile întinse spre analoiu.

Dar deodată își ridică capul, cași când i-ar fi venit un gând izbăvitor, privește fix spre cruce, se coală, se apropie și cu conștiința-i trezită, parcă nouă, le ia în mâni, și-și trece mâna pe ochi, cașicând ar vrea să scape de o hipnoză.

Sala e cufundată în tăcere, se aude numai respirația reținută a sute de piepturi. Deodată ea devine atentă, urechile-i prind niște sunete ce vin de după scenă. Se înfioară. Cu crucea încă în mână, se apropie de ușă. Sunetele de după scenă se apropie ,se aude clar un motiv revoluționar, pași repezi de sute de picioare.

„Victoria!"...

Ochii-i fug dela ușă la fereastră și'ntr'o clipă chipul i se schimbă. O bucurie supraomenească îl luminează brusc și toată sala reflectă acest zâmbet de bucurie și triumf.

Nu mai este nefericita mică roabă, ea se'ntinde, crește, ochi-i devin mari, strălucitori. Cu'n trosnet ea frânge deodată crucea pe genunchi, o calcă în picioare, rupe pânza de pe analoiu, și cu ea în mână, ca un steag, se repede cu strigăte, întru întâmpinarea lor prin ușa grea a temniței deschise.

Iar în sală lumea strigă, aplaudă furtunos. Iar ea devenind din nou femeia micuță, neputincioasă, iese pe scenă, și cu'n gest aproape copilăresc întinde mânile înainte, cașicând cu gestul său, și-ar da tot sufletul acestor oameni, se închină și surâde cu surâsu-i discret și luminos.

Spectacolul s'a terminat. Cu o bucățică de vată ea-și șterge în fața oglinzii în cabină, grima, își încue geamantanul și primindu-și cele 10 ruble, părăsește cabina. Ajunsă acasă își descue camera. Inăuntru, un pat mare bătrânesc, două portrete ale străbunicilor în uniforme de generali, iar pe masă, lângă perete, ibricul de cafea. Acum dânsa mănâncă pâne cu icre, bea cafea cu lapte.

E noapte înaintată. Ea se desbracă și îngenunchind pe covorașul de dinaintea patului, în cămașă și cu piciorușele-i goale se închină mult și fierbinte la icoana Mântuitorului ce atârnă în colț. Degetele-i delicate strâng puternic fruntea și aplecându-se la pământ, rămâne ghemuită vreme îndelungată.

Ea se roagă lui Dumnezeu, dacă vrea s'o înțeleagă și s'o ierte, căci toate astea dânsa le face numai pe scenă, însă îi păstrează ca și mai înainte acceiași credință Lui.

Insă ca să întrebuințeze praf de dinți în loc de pudră ea nu mai poate.

Trad. de MARIA VAVILINA

LA MUNTE LA MARE

Citiți

IN TREN ORI ACASA

Numai 12 LEI
—o—
26S — 300 pagini

COLECȚIA :

„ROMANELE CAPTIVANTE"

Cea mai ieftină — Cea mai frumoasă
— Apare lunar —

Titlul acestei colecții spune totul: **ea oferă numai romane de cea mai fascinantă putere de atracție, de autori reputați. Numai lectură scrisă in tempo vioi, tineresc, cu vervă și nerv, în mentalitatea energetică și modernistă a bărbatului și femeii de azi. La toți chioșcarii si librarii.**

John Dos Passos

Mac*

Când bătea vântul dinspre fabricile de dincolo de râu aerul casei cenușii, pentru patru familii în care se născuse Fainy Mac Creary, era îmbâcsit toată ziua de mirosul săpunului făcut cu ulei de balenă. In alte zile mirosea a varză și a copii mici și a cazane de rufe. Fainy nu se putea niciodată juca acasă, fiindcă Taica, un om șchiop, cu pieptul scobit, cu o mustață țepoasă, bălaie-cenușie, era paznic de noapte la moara Chadwick și dormea toată ziua. Doar pe la cinci după masă o fâșie încolăcită de fum de tutun străbătea din odaia din față până în bucătărie. Asta era semn că Taica e sculat și bine dispus și că în curînd va cere de mâncare.

Atunci Fainy era trimis să dea o fugă până la unul din cele două colțuri ale străzii scurte, noroioase, cu casele toate la fel, pe care locuiau ei.

La dreapta mai erau câteva case până la Finley, unde trebuia să aștepte la tejghea, într'o pădure de picioare de pantaloni stropite de noroi, până când toate gurile duhnitoare și gălăgioase ale oamenilor mari tăceau, astupate de bere și rachiuri. Pe urmă se întorcea acasă, făcând fiecare pas cu mare grije, în timp ce mânerul găleții cu leșie îi intra în carne.

La stânga, peste câte-va case, era „Băcănia de Lux, Coloniale și Delicatese", a lui Maginni. Lui Fainy îi plăcea negrul de carton din fereastră, cutia de sticlă cu tot felul de salamuri, butoaiele de cartofi și de varză mirosul cafeniu de zahăr, tărâțe de lemn, cuișoare, scrumbii afumate, șuncă, oțet, pâine, piper, slănină.

„O pâne neagră vă rog, domnule, și o litră de unt".

Intr'unele seri, când Maica nu se simțea bine, Fainy trebuia să meargă mai departe; după colț, dincolo de Maginni, în jos pe Chei, pe unde trecea tramvaiul și peste podul roșu. Dincolo de râu, pe tot drumul până la colțul Cheiului cu strada Mare, unde era farmacia, locuiau familiile Bohunk și Polak. Copiii lor se băteau veșnic cu copiii familiilor Murphy și O'Hara și O'Flanagan, ce locuiau pe strada Livezii.

Fainy mergea înainte, cu genunchii tremurând, și cu sticla de doctorii în hârtie albă, strânsă în mâna înmănușată. La colțul străzii Quince era un grup de băeți pe lângă care trebuia să treacă. Să treacă nu era atât de greu; dar când era la vre-o douăzeci de pași de ei, se pomenea cu primul bulgăr de zăpadă, că-i șueră pe la urechi. N'avea încotro. Dacă ar fi început să fugă, ei s'ar fi luat după el. Dacă i-ar fi căzut sticla cu doctorii, ar fi mâncat bătae când ajungea acasă. Un bulgăr moale i se turtea în ceafă și zăpada topită începea să i se prelingă pe gât. Când ajungea la câteva clase de pod își lua inima în dinți și începea să fugă.

„Pisică friguroasă... Irlandez calic... Murphy cu picioarele încovoiate..." Urlau Polakii și Bohunkii, printre bulgării de zăpadă. Își întăreau bulgării turnând apă peste ei și lăsându-i să înghețe noaptea; dacă-l atingea vre-unul îi dădea sângele.

Curtea din dos era singurul loc unde te puteai juca în liniște. Acolo erau garduri rupte, bidoane desfundate, oale și tingiri vechi prea ciuruite pentru a mai fi drese, un coteț de găini gol, în care mai erau încă pene și gunoaie pe podea; burueni vara, noroi iarna. Dar fala curții Mac Creary era colivia cu iepuri de casă a lui Tony Harriman, unde Tony ținea iepuri belgieni. Tony era ofticos și locuia cu mama lui la parter, pe stânga. Voia să crească și alte soiuri de animale mici, vidre, ba chiar și vulpi argintii, ca să se îmbogățească astfel. In ziua când a murit, nimeni n'a putut găsi cheia dela lacătul cel mare de la ușa coliviei. Fainy hrăni câteva zile iepurii împingând foi de varză și de lăptucă prin îndoita împletitură de sârmă Pe urmă veni o săptămână de moină și ploaie și Fainy nu mai ieși în curte. In prima zi frumoasă, când se duse să se uite, unul din iepuri murise. Fainy se făcu alb ca varul;încercă să-și spună că iepurele era adormit, dar el zăcea țeapăn, nu adormit. Ceilalți iepuri, grămădiți într'un colț, priveau în jur strâmbând din nas. Bieții iepuri. Lui Fainy îi venea să plângă. Alergă sus în bucătărie, se cufundă sub scândura de călcat și luă ciocanul din sertarul mesei de bucătărie. Intâia oară când încercă, își sdrobi degetul, dar a doua oară isbuti să spargă lacătul. In cușcă era un miros acru, ciudat. Fainy apucă iepurele mort de urechi. Pântecu-i moale și alb începuse să se umfle, un ochiu mort era deschis, înspăimântător Ceva îl apucă deodată pe Fainy și-l făcu să trântească iepurele în cea dintâi ladă de tinichea, și să alerge sus pe scări. Inghețat încă și tremurând, merse tiptil până în balconul din dos și privi în jos. Gâfâind pândea pe ceilalți iepuri. Cu sărituri prudente se apropiau de ușa coliviei, spre curte. Unul din ei ieșise chiar. Ședea pe picioarele dinapoi, cu urechile-i mlădioase, țepene dintr'odată. Maica îl chemă pe Fainy, ca să-i aducă un fier de călcat de pe mașină. Când se întoarse în balcon, toți iepurii plecaseră.

Iarna aceia fu o grevă la morile Chadwick și Taica își pierdu postul. Ședea toată ziua în odaia din față, fumând și blestemând.

„Om în toată firea, zău de n'aș putea face bucăți pe oricare din afurisiții de Polak cu cârja mea legată la spate... Ii spun asta lui domnu Barry, nu m'apuc să fac nici o grevă domnule Barry, io om cu judecată, liniștit, nițel cam beteag, cu o nevastă și prunci la care trebue să mă gândesc... opt ani am fost paznic și acum mă lași pe drumuri ca să iei o mână de nemernici dela o agenție de detectivi... Cârnu murdar de pui de lele".

„Dacă păduchioșii dracului de străini n'o ștergea..." răspundea împăciuitor cineva.

Greva nu era bine văzută în strada Livezilor. Insemna că Maica trebuia să muncească tot mai din greu, fierbând tot mai multe cazane pline de rufe și că Fainy și sora lui trebuiau s'o ajute când se întorceau dela școală. Pe urmă într'o zi Maica se îmbolnăvi și trebui să se suie iarăși în pat, în loc să se apuce de călcat; zăcea cu fața-i albă, rotundă și sbârcită, mai albă decât perna, și cu mânile-i încrețite de leșie, înodate sub bărbie. Doctorul veni, și infirmiera cartierului; și cele trei odăi ale apartamentului miroseau a doctori și infirmiere și doctorii, și singurul loc unde Fainy și Milly mai puteau ședea erau scările. Acolo, ședeau și plângeau domol împreună. Apoi fața Maichii pe pernă se strânse într'un biet lucru alb, încrețit, ca o batistă mototolită; le spuseră că a murit și o duseră de acolo.

Inmormântarea porni dela birourile de pompe funebre de pe Cheiu. Fainy se simțea tare mândru și important fiindcă toți îl sărutau și-l netezeau pe cap, și spuneau că se poartă ca un mic bărbat. Era și îmbrăcat cu niște haine negre noi, ca niște haine de om mare, cu buzunare și toate celelalte, doar că aveau pantaloni scurți. La biroul de pompe funebre erau tot felul de oameni pe care nu-i mai văzuse niciodată de aproape, d-l Russek, măcelarul și Părintele O'Donnell și Unchiul Tim-O'Hara, care venise dela Chicago; mirosea acolo a rachiu și bere, ca la Finly. Unchiul Tim era un om jigărit, cu o față roșie noduroasă și cu ochi albaștri spălăciți; se pleca mereu, pe neașteptate, îndcindu-se dela mijloc — parcă era gata să se închidă ca un briceag — și murmura cu glas gros la urechea lui Fainy:

„Să nu-ți pese de ei, mă băete, sunt o mână de fățarnici, fierți până la urechi, cei mai mulți... Uită-te la Păritele O'Donnel, porcu gras își și numără în gând plata pentru înmormântare... Da' să nu-ți pese de ei; adu-ți aminte că ești un O'Hara, dinspre partea mamei tale... Mie numi pasă de ei, mă băete, și doar ea era sora mea prin naștere și prin sânge".

Când ajunseră acasă îi era grozav de somn și picioarele-i erau reci și ude. Nimeni nu-l luă câtuș de puțin în seamă. Sta miorlăind pe marginea patului în întuneric. Din odaia din față veneau glasuri și sunet de cuțite și furculițe, dar el nu îndrăsnea să se ducă acolo. Se încolăci la perete și adormi. Lumina în ochi îl deșteptă. Unchiul Tim și Taica stăteau aplecați asupra lui, vorbind tare. Aveau o înfățișare ciudată și păreau că nu se țin tocmai bine pe picioare. Unchiul Tim avea lampa în mână.

„Ei, Fainy băete", zise Unchiul Tim dând lămpii o unduiere primejdioasă deasupra capului lui Fainy: „Fenian O'Haria Mac Creary, scoală-te și ia cunoștință și spune-ne ce crezi despre plănuita noastră mutare în marele și înfloritorul oraș Chicago. Middletown e grozav... dacă vrei să știi părerea mea... Fără supărare, John... Dar Chicago... Doamne sfinte, omule, când ăi ajunge acolo ai să gândești c'ai fost mort și țintuit într'un cosciug, toți anii ăștia".

Fainy era speriat. Își trase genunchii la bărbie și privi tremurând la cele două figuri mari, legănătoare, ale bărbaților, luminate de lampa ce se legăna.

„Copilul e adormit, Tim cu toate discursurile tale... Scoate-ți hainele Fainy și sue-te în pat și trage-i un somn bun. Mâne dimineață plecăm".

Și târziu, într'o dimineață ploioasă, fără să fi mâncat nimic, cu un cufăr mare și vechiu legat cu frînghii, săltând primejdios pe coperișul trăsurii, aduse de Fainy, porniră. Milly plângea. Taica nu spunea o vorbă, ci sugea mereu dintr'o pipă neaprinsă. Unchiul Tim se ocupa de toate, făcând tot timpul glume de care nu râdea nimeni, scoțând din buzunar la orice prilej un sul de hârtie, sau trăgând cu sorbituri prelungi, gâlgâitoare, din sticla pe care o avea în buzunar. Milly plângea și iar plângea. Fen privea pe fereastră cu ochii uscați și mari la străzile cunoscute, dintr'o dată ciudate ce alergau pe lângă trăsură; podul roșu, casele cu șindrila scoasă, unde locuia familia Polak, farmacia din colț a lui Smith... Strada mare cu ulmi și automobilele ei, magazine în jurul colțului bisericii și apoi postul de pompieri. Fainy se uită pentru udtima oară în pivnița întunecoasă unde străluceau ademenitor curbele de alamă și de aramă ale pompei... Pe urmă casele începură să se micșoreze și grădinile dispărură, trăsura cârmi pe lângă depozitul de grâne al lui Simpsom, apoi dealungul unui șir de frizerii, cârciumi și birturi și toți se dădură jos la gară.

La bufetul gării Unchiul Tim îi puse pe toți să mănânce. Șterse lacrimile Milliei și-i suflă nasul lui Fainy cu o batistă mare, nouă, și le dădu de lucru cu slănină, ouă și cafea. Fainy nu mai băuse cafea până atunci, încât gândul că șade jos ca un om mare și bea cafea îl făcu

* Din volumul Paralela 42-a.

(Continuare în pag. 8-a)

să se simtă bine. Milliei nu-i plăcea a ei zicea că e amară. Rămăseseră singuri un timp în bufet; apoi cu un zângănit uriaș de sfărâmare puf, puf, puf... puf, trenul intră în gară. Fură luați pe sus și târâți dealungul peronului și printr'un vagon negru de fum, și înainte de a prinde ei de veste trenul pornise.

Dealuri ruginii, petece de păduri, ferme, vaci, un mânz roib asvârlind din copite într'o pășune, bariere de cale ferată, fâșii de mlaștini.

„Ei, Tim, mă simt ca o javră biciuită... Toată viața am încercat să fac ce se cuvine", repeta mereu Taica cu un glas spart. „Și-acum ce-o să zică ei de mine?"

„Doamne Christoase omule, n'aveai ce face, nu? Ce dracu să faci dacă n'ai bani și n'ai lucru și o groază de doctori și de ciocli și de proprietari îți vin cu notele lor și tu cu doi copii de crescut?"

„Da' eu am fost un om așezat și cumsecade, potolit și fără noroc chiar de când m'am însurat. Si acum ce-o să creadă ei de mine că m'am furișat ca o javră biciuită"?

„John ascultă-mă pe mine, eu aș fi cel din urmă să vreau să aduc necinste asupra moartei, care era propria mea soră prin naștere și prin sânge... Da' nu-i vina ta și nu-i vina mea... e vina sărăciei și sărăcia e vina sistemului... Fenian ascultă pe Tim O Hara o clipă și tu Milly poți asculta fiindcă o fată ar trebui să știe lucrurile astea ca și un bărbat și odată în viața lui Tim O'Hara spune adevărul. E vina sistemului care nu-i dă omului roadele muncii lui. Singurul care scoate ceva din capitalism e pungașul și ăsta ajunge să fie milionar în scurtă vreme... Da'un muncitor cinstit ca John sau ca mine poate să muncească o sută de ani și să nu lase nici cu ce să fie îngropat cum se cuvine".

Fumul se rostogolea alb prin fața ferestrei, scuturând din cutele lui copaci și stâlpi de telegraf și căsuțe pătrate cu acoperișuri de șindrilă și orașe și tramvaiul... Ochii lui Fainy urmăresc firele de telegraf ce se cufundă și se înalță.

...Acu' nici la Chicago nu e rai, John, da'azi e o piață mai bună pentru mușchii și mintea unui lucrător, decât răsăritu'... Și de ce, vrei să știi dece...? Ofertă și cerere, au nevoe de lucrători la Chicago".

„Tim îți spun că mă simt ca o javră biciuită".

„Sistemu' e de vină John, dracu să-l ia de sistem păcătos".

Zarvă mare în vagon îl trezi pe Fainy. Era întunerec, Milly plângea iar. El nu mai știa unde se află.

„Ei, Domnilor"", zicea Unchiul Tim, „Acuș ajungem la mititelu de New-York".

In gară era lumină; asta-l miră pe Fainy care credea că s'a și făcut noapte. El și cu Milly fură lăsați mult timp singuri, stând pe cufăr în sala de așteptare. Sala era plină de oameni cu înfățișarea nefamiliară. Milly plângea înainte.

„Ei Milly, am să-ți cârpesc una dacă nu taci".

„Dece?" gemu Milly, plângând și mai tare.

Fainy sta cât mai departe de ea, ca să nu creadă lumea că sunt împreună. Când era aproape gata să plângă și el, Taica și Unchiul Tim veniră și-i duseră pe ei și cufărul la restaurant. Un miros puternic de rachiu proaspăt ieșea din gura lor și ochii le străluceau tare. Se așezară toți la o masă cu fața albă și un negru simpatic cu haina albă le dădu o listă mare, tipărită toată.

„Hai să mâncăm odată bine", zise Unchiul Tim, „chiar de-o fi cel din urmă lucru pe care-l facem pe pământu' ăsta".

„Dracu s'o ia de cheltuială, zise Taica, „sistemu-i de vină".

Ii dădură lui Fainy stridii și pui și înghețată și prăjituri și când fură nevoiți să fugă toți după tren, avea un junghiu grozav într'o parte. Se suiră într'un vagon fără paturi, ce mirosea a gaz și a subțiori. „Când o să ne culcăm în pat", începu să scâncească Milly. „N'o să ne culcăm în pat", zise Unchiul Tim liniștit. „O să dormim chiar aici ca niște șoareci... ca niște șoricei în cașcaval". „Nu-mi plac șoarecii", urlă Milly cu un nou șuvoi de lacrimi, în timp ce trenul pornea.

Ochii lui Fainy îl usturau; în urechi avea bubuitul necontenit, trosniturile dela încrucișeri, șueratul neașteptat sub poduri. Era un tunel tot drumul până la Chicago era un tunel. In fața lui chipurile Taichii și al Unchiului Tim erau roșii, nu-i plăcea înfățișarea lor și lumina fumega și dansa și afară era tot numai tunel și ochii îl dureau și roatele și liniile îi uruiau în urechi și adormi.

Când se trezi era un oraș și trenul alerga drept pe strada mare. Era o dimineață însorită. Vedea oameni ce se duceau la trebile lor, prăvălii, trăsuri și căruțe oprite la barieră, băieți vânzând ziare. La început crezu că visează, apoi își aduse aminte și hotărî că trebue să fie Chicago. Trenul încetinea, era o stație. Dacă era Chicago, trebuia să se dea jos. In clipa aceea trecu conductorul, un bătrân ce semăna puțin cu Părintele O'Donnell.

„Domnule vă rog, aici e Chicago"? „Chicago e încă tare departe, băete", zise conductorul fără să zâmbească. „Aici e Siracusa".

Și toți se treziră și ceasuri după ceasuri stâlpii de telegraf treceau și orașe, case de lemn, fabrici de cărămidă cu șiruri de ferestre strălucitoare, câmpii arate, pășuni și vaci și Milliei îi veni rău de tren și Fainy simțea că parcă or să-i cadă picioarele de atâta stat pe bancă; într'unele locuri ningea și într'altele era soare și Milliei mereu îi venea rău și se făcu întunerec și toți adormiră; și iar lumină și apoi orașele și fabricile începură să se apropie, să se îmbulzească peste depozite și silozuri și șirurile de vagoane se întindeau cât vedeai cu ochii și ajunseseră la Chicago.

Din englezește de M.

Paiața...

Inainte de apariția ursului moale, supus capriciilor micilor tirani, cu atitudinea sa bonomă și împăcată dinainte cu soarta sa oricare ar fi copilașii noștri iubeau alt tovarăș de joc. Iubeau paiața cu boneta ascuțită, nasul cârjoiat, trupul cu sărituri neașteptate și clopoței zgomotoși, gura cu rânjetul ei provocător. Paiața a fost actorul iubit al teatrului popular de păpuși din lumea întreagă, prototipul lui, simbolul duioșiei ascunse sub gluma, bufoneria, malițiozitatea și cinismul celui osândit să facă mereu publicul să râdă. Pierrot cu nasul roș în masca sa înfăinată, simbolul glumei ușoare și vesele, a lipsei de grijă și durere, așa cum ni-l prezintă Domenico Tiepolo într'un album în sepia expus odinioară la „Arts decoratifs", a fost luat ca „argument" într'un balet nou de către Claude Séran *și reprezintat de* Serge Lifar *și balerina* Simoni.

Intr'o Veneție necunoscută turiștilor, Veneția poporului sărac, fără palate, Polichinelle e băiat mic, face năzdrăvănii și tumbe în prăvălioara unui peruchier. Apoi iată-l în sala unei școli de balet, adolescent care ia lecția cu băeți și fete de seama lui. Una din aceste fete „subiect de elită", își pierde capul după el. In tablourile următoare Polichinelle ajuns în vârsta bărbăției s'a însurat cu balerina care se înamorase de el în sala de balet. Dar Polichinelle se îndrăgostește de o balerină de circ, cu care ese pe arenă. Trădare, rivalități, goane nebune în „pas de deux" sau „pas de trois", până ce, după ce au trecut printr'o grădină, ajung într'un sat, unde Polichinelle își aruncă nevasta într'o fântână. Dar este scoasă din fântână și Paiața e împușcat pentru ca să reinvie precum se cuvine într'un balet cum se cade.

Rolul coregrafului predomină aci ca în orice balet, iar coregraful fiind Serge Lifar și încă un Serge Lifar la apogeul artei se poate ușor închipui cum a fost interpretat.

Baletul e lung, are cinci tablouri, întrerupte de un antract ce durează o oră și mai mult. Dar are meritul rar de a fi o compoziție de ansamblu și trupa l-a executat cu entuziasm, convingere și bucurie și a reamintit de serile neuitate când Diaghilev și trupa sa au dat lumii Sheherezada, Pasărea de foc, Petrușca. Din nefericire muzica nu este la înălțime, nu are inspirație, nerv, nici desemn. Deși e ușoară, e moale și monotonă. Costumele și decorurile din albumul lui Tiepolo, acel spirit înclinat spre farsă de o invențiune plină de fantezie și caprícii, care a fermecat pe contimporanii săi, nu au fost pastișate. Spectacolul a încheiat o sesiune briliantă la Opera franceză, cu un succes care e demn de ea.

— Foarte frumos maillot! Dar la bae ce faci?
— Il scot...

Cronica cinematografică

Anecdota

Am văzut săptămâna aceasta la Cinema-Select, un film Paramount („Destinul nu iartă"), jucat de Robert Montgommery și Talulah Bankhead — și am fost profund emoționat de finețea psihologică a poveștii (vreau să spun a „ideii" poveștii, căci povestea propriu zisă nu are niciodată importanță).

Anecdota e aceasta: tânărul Bill Wade, care-și câștigă onest și modest existența ca director de publicitate într'o fabrică de mezeluri, iubește și este iubit de domnișoara Carola Morgan, fiica unui bancher multimilionar. Urmează să se însoare cu ea. Dar el pune o condiție: viitorul menaj va trăi exclusiv din banii lui. Ea nu crede, și nici măcar nu concepe sărăcia; iar prin sărăcie înțelege, tot ce nu e lux propriu zis. Dar el nu cedează. Iată însă că banca Morgan dă faliment, și Carola nu nu mai are nici un ban. Decât, aceeaș criză generală care ruinase pe Carola îl ruinează și pe Bill, care rămâne și el fără slujbă. Carola nu are curajul să se mărite și să înceapă căsnicia fără nici un ban. Pleacă, și continuă să frecuenteze vechile ei relații. Cum rolul ei de parazit devine din ce în ce mai jenant, primește propunerile unui bogătaș bătrân. Intre timp se reîntâlnește cu Bill, care e indignat de noul ei stil de viață. Dar indignarea e contagioasă, căci și ea este cuprinsă de desgust, și pleacă; pleacă fără un ban. Firește, nu găsește nici un serviciu nicăeri. Și atunci, începe tortura foamei și a fricei de a nu avea unde dormi. Intre timp iar întâlnește pe Bill, care uită și iartă. Se căsătoresc. Dar uitasem să spun: nici el nu are slujbă. La un moment dat însă reușește să fie angajat ca șofer de camion. Dar are un accident și este grav rănit. Pentru a-i procura medicamente și alimente, Carola începe să facă trotuarul. Odată, domnul pe care ea îl acostează este însuși fratele lui Bill, care nu putuse niciodată s'o sufere și care-i prezisese un sfârșit de prostituată. Peste câtva timp, fratele lui Bill reușește să-l găsească pe acesta, și îi povestește, indignat, întâlnirea lui cu aceea care „ar fi putut fi" cumnata lui. Bill îi spune că de șase luni sunt căsătoriți. Fratele lui exclamă atunci: „E îngrozitor. iar Bill adaogă: „Da. Lngrozitor. Și minunat de frumos"; și se duce la Carola — nu ca s'o „ierte", ci ca să-i mulțumească și ca să-i admire eroismul.

Aceasta e anecdota. Suntem încântați că comisia de cenzură a înțeles că nu-i vorba aci de un elogiu sau de o reabilitare a prostituției, ci de altceva, diferit. Felicitări.

Dar anecdota nu interesează. Intr'un film, ca și într'un roman —, important este ideea. Și despre asta nu am vorbit încă.

Ideea

Ideea este dublă. Are două fețe, două fețe identice și inverse, ca plinul și golul unei medalii. Carola este o fată care nu știe ce este sărăcia. Care nu crede în ea. Care nu o poate nici măcar percepe — necum pricepe. Ar fi fost o imposibilitate absolută și o grosolană eroare de psihologie să ni se fi arătat eroina trecând voios și iute dela Rolls-Royce la tramvai. Il adoră pe Bill. Dar asta nu-i de ajuns ca să înceapă brusc să înțeleagă un lucru pe care nu-l văzuse niciodată, și anume sărăcia. De aceea îl părăsește pe Bill. Il părăsește nu cu gândul de a-l părăsi, ci ca o reacțiune instinctivă de depărtare față de ceiace nu pricepe. Sărăcia se învață, greu și încet.

Bill o lasă să plece. Dar n'o urăște pentru asta. In mod obscur el pricepe că ce face ea este ceva fatal și incoercibil. Nici prin gând nu-i trece să numească asta „egoism". Atunci când fratele lui începe să-i spună: „Bine că ai scăpat de ea; este o ființă rece, interesată, etc." —, el îi răspunde: „Tact din gură. Nu știi nimic. Carola e o ființă minunată. Vrei să-mi faci plăcere? Hai să nu mai vorbim de asta".

Lucrurile pe care ea le face, el nu le poate înghiți; din demnitate. Din eleganță morală. Dar asta nu înseamnă că o urăște din această pricină. Nu. Ii acordă un credit nelimitat. El știe precis și sigur că ea va sfârși prin a înțelege viața. In toate relele pe care le face, nu-i nici o vină proprii zisă. Sunt încercări și ispite inerente învățării. El — nu se schimbă. El știe ce e viața. De aceea, de câteori se reîntâlnesc, spune:

— „Bill este tot Bill; acelaș Bill. El nu se schimbă". Dar ea se schimbă și se va schimba mereu, până va ajunge la acea umanitate de care e capabilă, de care Bill o știe capabilă. Și chiar ajunge. In tot acest timp, Bill îi acordă, cum spuneam — un credit nelimitat. Este dispus să aștepte oricât.

La urmă, avem episodul cu prostituția, care este pusă în contrast cu prostituția dela început. Prostituția din lașitate opusă prostituției din eroism; deosebirea dintre umilință și umilitate.

In fața celei dintâi Bill pleacă, fără nici un cuvânt, cu privirea înainte. In fața celeilalte, Bill pleacă privirea, deschide brațele, mulțumește și admiră.

Rapiditate și grabă

Ceeace-i mai cu seamă impresionant în acest film este lipsa de grabă. „Conversiunea" sufletească a Carolei se face încet, încet de tot, peste mii de obstacole și de ezitări. Domnul spectator de cinematograf este la început mirat. El era obișnuit ca asemenea chestiuni să fie lichidate repede. In fața alternativei amor în mizerie și bogăție fără dragoste, eroinele de cinematograf obișnuiesc a alege iute, numaidecât. Și domnul din stal știe atunci că a avut de aface cu un înger sau cu o treanță. Câteodată se produce câte o conversiune. Dar asta așa, la sfârșit, în formă de „happy-end" obligatoriu.

Pe când aci, filmul se compune numai din aparente ezitări. Carola, dela început, alege pe Bill. Dacă totuși pleacă de lângă el și face tot soiul de acțiuni care dovedesc că a ales cellalt termen al alternativei—, asta e o simplă aparență. Carola nu a ales. Adică, în fond, ea dela început, l'a ales pe Bill. Restul constitue acțiuni incoherente, acțiuni preparatoare, agitații în vederea învățăturii acelui lucru pentru ea până atunci inconceptibil: sărăcia.

Frumusețea filmului este că dela început, ea s'a hotărât să fie, fie ce o fi, femeea lui Bill, și numai a lui. Și totuși îl lasă, trăește cu altul, etc. Dar toate astea, cum spuneam, le face sub formă de agitație, așa cum animalul închis în cușcă și neștiind cum se deschide clanța ușii, se dedă la agitații în toate sensurile până ce, la un moment dat, ieșirea este găsită.

Carola pleacă de lângă Bill ca să caute și să învețe. Bill știe asta. De aceea n'o urăște c'a plecat și continuă să aibă indefinit încredere în ea.

Cum spuneam, filmul acesta ne înfățișează o conversiune extrem de înceată, paralel cu o așteptare extrem de pacientă. Calitatea fundamentală a filmului este lipsa lui de grabă.

Decât aceasta nu înseamnă de loc că filmul lâncezește. Din potrivă, el este cât se poate de „rapid". Decât reamintim că rapiditatea în artă atârnă exclusiv de bogăția detaliilor. Ideea unei povești trebuie să fie cât mai unitară, cât mai „mereu aceeaș". Dealungul acestei monotonii însă, detaliile de joc, de punere în scenă, de situație psihologică, etc. trebuie să fie cât mai numeroase. Arta se realizează exprimând necontenit altfel acelaș lucru. *In privința aceasta, filmul nostru nu are nici un cusur, și este de o rapiditate remarcabilă. Absența de grabă de care vorbeam se referă la* idee, *nu la detaliile realizatoare.*

D. I. SUCHIANU

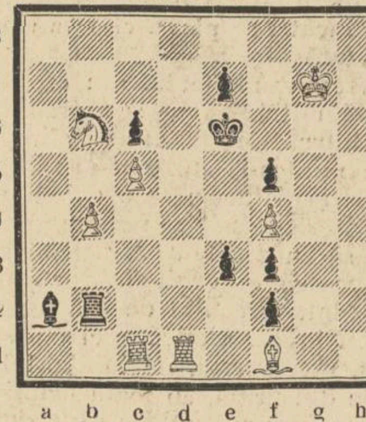
Cronica Șahului

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 755

— *Din concursul internațional „in memoriam* **W. Pauly"**

— **I. B. IV.** — (21)

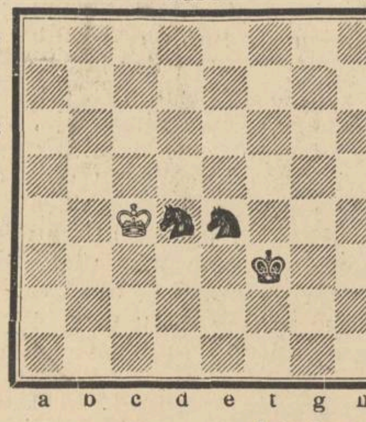
8 + 9 = 17

4 ‡

PROBLEMA No. 756

— *Din concursul internațional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Emil** — (22)

1 + 3 = 4

Ajutor invers 3 ‡.

Hilfszüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 757

— *Din concursul internațional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Bristol ?** — (23)

6 + 7 = 13

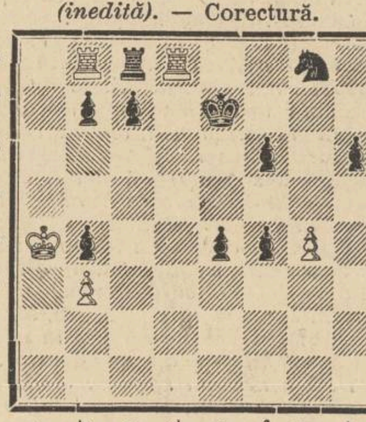
Maximal invers 3 ‡

Längstzüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 729

de **I. Schlarko,** Timișoara.

(inedită). — Corectură.

5 + 10 = 15

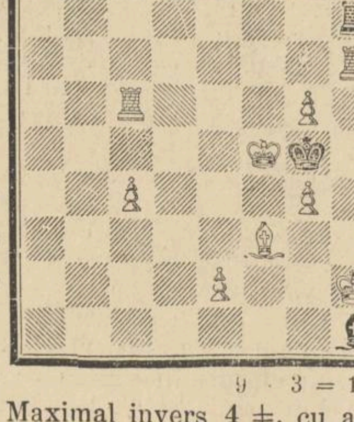
Maximal invers 7 ‡

Längstzüger-Selbstmatt 7-er.

PROBLEMA No. 758

de **A. Hochberger,** Paris.

(inedită)

9 + 3 = 12

Maximal invers 4 ‡, cu aceleași piese *).

Selbstmatt 4-er
Gleichstein-Längstzüger.

*) In această problemă negru face cea mai lungă mutare cu aceeași piesă cu care a jucat albul.

SOLUȚII

No. 723 *(Gross).* Alb: Rc4. Db4, Pd5. Negru: Ré3. Pa7, b6, c6, d7, é5, é6 și g7. Mat maximal invers în 4 mutări. Soluția: 1. Df8, a5: 2. Df3 +, Rd2; 3-Db3, g5; 4. d×é6, d5 ‡.

No. 724 *(Hochberger).* Alb: Rh1, Dd2. Td5 și g2, Nb6. Negru: Rc4, Tg7, Cg1, Nc3 și f3, Pé2, g3 și h7. Mat maximal invers în 4 mutări: Soluția: 1. Td7, Na8; 2. Tb7. T×b7; 3. T×g1, Nh8; 4. Nd4, Tb1 ‡. Această problemă se mai rezolvă și prin: a) 1. R×g1, Ta7; 2. Nc7, Nh8; 3. Dd4+, N×d4+; 4. Rh1, Ta1 ‡. b) 1. Té5, Na8; 2. Dd5+, N×d5; 3. R×g1, Ta7; 4. Nc7, Ta1 ‡.

No. 726 *(T. R. Dawson).* Alb: Ra4, a5, c3, c4, c5, d3, é1, f3 și f4; Té8 și g6; Nb6, d1 și f2; Cd4; Pg7. Negru: Rd7, d8, é5, f8, g8, h4, h5, h6 și h7; Dc7 și g3; Tb2, c6, é2, é4, é6 și é7; Nc1 și f6; Ca2, a3. b1, b4, b5, d5, é3, f5, g4 și g5. Mat ajutor invers în 2 mutări în fiecare diagonală (ex. Alb: Ra5, Nb6; Negru: Rd8, Dc7). Soluțiile: a) Ra5/Rd8: 1. Ra6, Rc8; 2. Na5, Db7 ‡. b) Ra4/Rd7: 1. Tb8, Cd4; 2. Tb4, Ta6 ‡. c) Rc5/Rf8: 1. Rb6 Cd5+; 2. Ra5, Ta7 ‡. d) Rc4/Rg8: 1. Rb5, Cc7+; 2. Ra5, Ta6 ‡. e) Rc3/Ré5: 1. g8N. Ré4; 2. Nc4, N×d4 ‡. f) 1, Rd3/Rh7: 1. Tg2, Ca3; 2. Td2, Té3 ‡. g) Rf4/Rh6: 1. Rg3, Nd2; 2. Rh4, Né1 ‡. h) Rf3/Rh5: 1. Nc2, Rh4; 2. Né4, Tf2 ‡. i) Ré1/Rh4: 1. Rf1, Rh3; 2. Né1, Dg2 ‡.

★

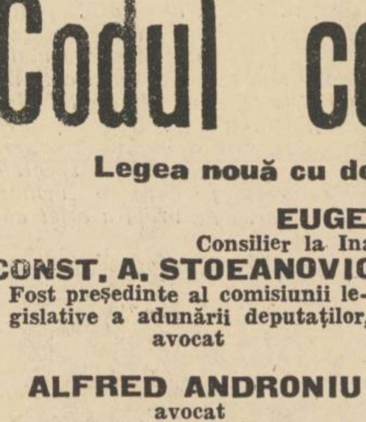
La problemele din concursul nostru internațional de probleme «in memoriam W. Pauly» nu publicăm soluțiile; totuși ele fac parte din concursul de deslegări.

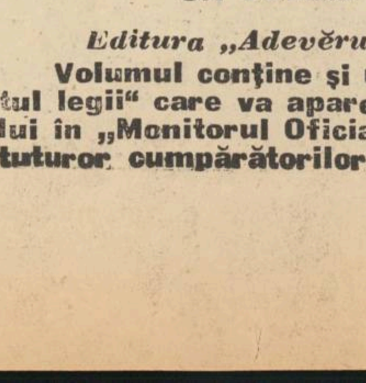
Soluțiile problemelor publicate se vor trimite în termen de trei săptămâni dela apariția lor.

In concursul de deslegări se poate intra oricând; ceice vor obține 200 puncte vor primi ca premiu o prețioasă carte de șah sau o colecție de reviste.

La problemele în 2 mutări se acordă 1 punct, la cele în 3 mutări, 2 puncte, etc.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

DEBITORI și CREDITORI, toată lumea citește:

Codul conversiunii

Legea nouă cu desbateri și comentarii
de
EUGEN PETIT
Consilier la Inalta Curte de Casație

CONST. A. STOEANOVICI
Fost președinte al comisiunii legislative a adunării deputaților, avocat

ALEX. ALEXANDRINI
Deputat
Secretarul comisiunei legislative a adunării deputaților, avocat

ALFRED ANDRONIU
avocat

EUGEN A. BARASCH
avocat

cu calcule și tabele de amortizare de I. Tutuc, profesor de matematici financiare

Introducere
de
C. XENI
ministru secretar de Stat

UN VOLUM DE 730 PAGINI

Editura „Adevĕrul" **LEI 260**

Volumul conține și un bon pentru „Regulamentul legii" care va apare imediat după publicarea lui în „Monitorul Oficial" și se va distribui gratuit tuturor cumpărătorilor volumului.

Actualități artistice

Pentru comemorarea a trei sute de ani dela fondarea Academiei franceze se organizează o importantă expoziție, care se va deschide la Biblioteca Națională, din Galeria Mazarin.

Un număr important de personalități, grupate în jurul d-lui René Doumic, președintele instituției, vor colabora la organizarea acestei expoziții, al cărei scop este, nu atât de a reuni un mare număr de amintiri referitoare la academie cât de a grupa opere de artă.

Expoziția va evoca toată viața literară a Franței.

● ● ●

Contele Pininski, profesor la Universitatea din Lwow, unul din marii colecționari ai timpului, a donat statului polonez operele sale de artă, strânse în cursul a 40 de ani.

Sunt în această colecție pânze de Philippe Lippi, Fra Angelico, Botticelli, Rafael, Tintoreto, Tiepolo, Ribera, Velasquez, Rubens, Ruysdael, Holbein, Reynolds, Gainsborough, Lawrence, iar dintre artiștii polonezi Orlowski, Michalowski și Kosak, pentru a nu cita decât pe cei mai renumiți.

Apoi nenumărate obiecte de artă, faianțe, argintărie, mobile de toate genurile, din multe școli și epoci.

Colecția Contelui Pininski este un adevărat muzeu.

● ● ●

A încetat din viață la Oxford doctorul *Arthur Surrige Hunt*, profesor de papyrologie la universitatea din acest oraș.

A luat parte la numeroase expediții arheologice unde a făcut ample descoperiri relativ la istoria literaturii grecești și la istoria vieții publice și private a vechiului Egipt.

● ● ●

„Societatea Prietenilor Circului" a luat hotărîrea să creeze un muzeu pe care să-l deschidă chiar în toamna acestui an.

Muzeul va cuprinde întreaga istorie a circului din vremuri îndepărtate.

O mare colecție de documente va fi prezentată; — între altele biografia marilor clowni și artiști ai manejului.

Toate circurile din lume vor îmbogăți muzeul cu colecțiile lor personale.

● ● ●

Implinindu-se o sută de ani dela moartea lui Lafayette, eroul independenței americane, începând din luna Mai au loc în America serbări strălucite, iar în Franța, la Muzeul Orangerie, s'a deschis o expoziție care grupează multiple amintiri de interes istoric și artistic.

Se găsesc mai întâi portretele iluștrilor membri ai familiei La Fayette, miniaturi ale altor rude și multe opere de Ary Scheffer, care a fost pictorul oficial al familiei.

Sunt apoi expuse tapițerii flamande, documente și tablouri, care trasează principalele etape ale vieții lui La Fayette, în deosebi epoca revoluției și cea a restaurației.

De asemenea se pot vedea obiecte personale care au aparținut lui Washington.

● ● ●

Municipalitatea din Saint-Omer a așezat o placă comemorativă pe casa în care a trăit și a lucrat Alphonse de Neuville, marele pictor francez de scene militare.

● ● ●

Biblioteca de artă din Berlin, în colaborare cu Muzeul Marinei, prepară pentru toamna aceasta o mare expoziție a „Marinei germane până la începutul imperiului al III-lea".

● ● ●

La Geneva s'a deschis acum câteva zile un nou muzeu, unde a fost adunată o magnifică serie de documente asupra istoriei vieții publice și private din Geneva, din timpul epocii preistorice până în anul 800 după Cristos.

● ● ●

La „Chateau de Maisons" este organizată expoziția grădinilor Franței din secolul al 18-lea.

In vremea aceia au dominat în aranjamentul grădinilor liniile regulate, ca la Fontainebleau, Anet, Saint Germain, apoi a venit apoteoza Versaille-ului și în urmă primele fantezii.

Este grădina zisă engleză care triumfă. Un număr impresionant de pictori, de grădinari și de arhitecți lucrează să aducă vechile grădini la gustul zilei.

Documente împrumutate de Muzeul Luvru și de Școala de Arte Frumoase evocă în expoziția deschisă la Paris istoria grădinilor unui secol prin litografii, gravuri și desene.

● ● ●

La Palatul California din San Francisco s'a deschis o mare expoziție de pictură franceză din secolul al 15-lea până în zilele noastre.

Muzeul Luvru a trimes 11 pânze de mare valoare.

● ● ●

Sunt 400 sute de ani de când în 1534, *Jacques Cartier* a plecat din Saint Malo pe două mici bastimente, a ajuns în „țara lui Cayn", dincolo de Tera-Nova și a descoperit Labrador și gura fluviului Saint Laurent.

Pentru a comemora al 4-lea centenar dela primele raporturi dintre Franța și Canada, guvernul francez a comandat pictorului Fouqueray un panou care să înfățișeze episodul principal al acestei vestite călătorii.

Pânza îl arată pe Jacques Cartier în golful Gaspé în 1534 și va fi transportată în luna viitoare la la Québec, unde va fi plasată în una din sălile parlamentului.

Autorul s'a inspirat în opera sa din relatarea lui Jacques Cartier asupra voiajului său: „In ziua plecării din golful Gaspé am înfipt pe malul fluviului Saint Laurenț, pentru a lua în posesiune țara, o cruce de 30 de picioare înălțime, unde atârnă blazonul înflorit de crini cu inscripția: „Trăiască Regele Franței".

Șeful indian a permis celor doi fii ai săi să se îmbarce pentru Franța.

Cărți și reviste

Premiul Rabelais

Este incontestabil că generației de azi îi lipsește spiritul, izbucnirea spontană și irezistibilă a veseliei de altă dată și că în special lipsește literaturii de azi romanul vesel. De aceia un roman cu humor este azi un fenomen rar, salutat cu entuziasm pe deoparte, iar pe de alta s'a simțit nevoia de a se sprijini și încuraja acest gen de roman. In acest scop s'a alcătuit acum câțiva ani în urmă o Academie a Humorului, iar anul acesta premiul Rabelais.

Acest premiu a fost obținut de *André Cayatti* și *Philippe Lamour* cu romanul lor *„Un Dur"*.

Izvorul humorului lor este în viața militară ca odinioară la noi acel al lui Toni Bacalbașa cu *Moș Teacă* și al lui Courteline, în Franța. Cu deosebire că

tinerii humoriști au utilizat humorul militarului *rezervist*, în loc de acel al *activului*, al predecesorilor săi, iar epizoadele se petrec în timpul unei „perioade de concentrare".

Personajul principal, în jurul căruia se concentrează evenimentele, n'a existat niciodată decât în imaginația unui grup ce crede în el, deși nu apare niciodată în carne și oase.

Timp de 21 de zile el reprezintă un punct de întrebare pentru toți și ațâță îndestul spiritele spre a creia o legendă și a revoluționa viața unei companii întregi.

Peyrière, așa se numește eroul, nu și-a executat ordinul de concentrare, deci este un nesupus, un om liber care nu vrea să stea la ordinul nimănui, cu riscul de a intra la dubă și a suferi toate consecințele. Este deci un refractar *„Un Dur"*. Compatrioții lui din Lozière se umflă în pene de mândri, și provoacă la luptă pe cei din Aveyron.

O serie de evenimente tragicomice decurg din această situație a lui Peyrière, un șir de încurcături burlești, printre care circulă cu destulă vervă, humorul obișnuit al cazarmei și vocabularul său special.

Cartea e amuzantă, deși farsele enorme ca acele ale lui Moș Teacă sau ale lui Barbemolle de odinioară, cu exagerările neverosimile nu mai prind la publicul de azi, le lipsește acel ceva convențional și teatral al lui Toni Bacalbașa și Courteline care le făcea să treacă.

Totuși personagiile sunt vii, cu toată șarja inevitabilă, iar aceasta salvează romanul. Căpitanul *Crosse* merită să treacă în rândul lui *Moș Teacă* și al lui *Hurluret*.

Nota de actualitate este că tipul care comandă în loc să se cheme Joffre, ca altădată, se numește Mussolini.

Mussolini primește rezerviștii din prima pagină cu vorbe caracteristice vremilor noastre: „Dacă sunteți aci, asta nu e vina mea. Voi ați vrut, nu eu. Eu nu sunt alegător. Deputații voștri au votat perioadele de concentrare pentru rezerviști. Și eu sunt aici tot pentru că ați vrut voi. Parcă nu mi-ar fi plăcut și mie mai bine să stau acasă? Ei, atunci băgați de seamă să nu-mi complicați mai mult situația".

Dar lucru ciudat, premiații premiului Rabelais, deși au avut un premiu destul de remarcabil, 15.000 franci, n'au fost nici interviewați, nici fotografiați, nici cinematografiați, sculptați sau pictați. De ce? se întreabă *Albert Thibaudet* în revista 1934.

O nouă carte despre animale zise sălbatice!

André Demaison *a scris o minunată carte „Sur les bêtes qu'on appelle sauvages", carte premiată de Academia franceză și tradusă în multe limbi streine.*

După această splendidă izbândă, autorul s'a gândit să mai scrie o carte tot despre fiarele zise sălbatice. Dar să nu se creadă că acest nou volum este o urmare a celuilalt. El este o nouă complectare a unei opere de ansamblu așa cum a conceput-o autorul și care este „Une comedie animale" cel puțin în cinci volume.

Deosebirea între literatura lui André Demaison despre animale și acea a lui Kipling depildă, este că Kipling le-a divinizat, iar între André Demaison și fabuliști pe de alta, este că fabuliștii le-au umanizat. *Autorul francez a vrut numai să facă să trăiască în cărțile sale animalele în viața lor sălbatică, reprezintând fauna tropicală, dar fără să le dea chip de simboluri, nici să le descrie sub deformarea domesticirii. In acest scop, spune el într'un interview, le-am așezat în mediul și climatul lor și le-am lăsat în libertate. De alt-fel autorul crede că este cu neputință ca scriitorul să imagineze cu oarecare seriozitate romanul animalelor din* brussă. *In tot cazul asemenea romane nu pot fi nici fructul observației științifice, nici acel al observației vânătorului. Ceia ce l'a interesat pe André Demaison și constituie adevăratul nod al povestirii din romanele sale este*

ANDRE DEMOISON

conflictul între rase și specii și ceiace a căutat să redea în cărțile sale apărute și urmărește să prindă în cele ce vor apărea, este a arăta relațiile eterne ale fiarelor cu omul în înțelesul cel mai favorabil și pe un plan mai înalt.

Sionismul

Dacă este vre-o problemă ignorată complect chiar de cei ce sunt propovăduitorii săi, apoi este fără îndoială problema *„Sionismului"*.

Fiind studentă în Institutul J. J. Rousseau dela Geneva prin anul 1912—1915, am avut mai mulți colegi și colege din corpul didactic din Palestina. In acest minunat Institut, unde spiritul larg și generos al profesorilor Claparède și Bonet se interesa de toate mișcările creatoare de valori noi și realizările izvorâte din credințe sincere și pasionate, am ascultat ceasuri întregi conferințe, confesiuni și expuneri asupra Palestinei noi.

In România am încercat în mai multe rânduri să mă apropii de sioniști, dar n'am mai găsit nicăeri acel spirit mesianic, acea „flacără nepotolită" a colegilor mei dela Geneva și nici măcar spiritul științific cu care am văzut că se studiau în altă parte problemele extrem de interesante ridicate de această experiență de reconstruire a unui mediu social și reconstituire a unui suflet național.

Pasionată cititoare a Testamentului vechiu am căutat în zadar printre rabini și învățați evrei informațiile și lămuririle de care aveam nevoie pentru cunoașterea acestei probleme.

Cartea d-lui *Loewenstein* este deci foarte bine venită atât pentru partizanii sionismului, cât și pentru toți acei care, ca mine, doresc să se instruiască și să cunoască nu numai fundamentele teoretice, dar și organizarea, dar mai ales *înfăptuirile sionismului.*

Cartea d-lui Loewenstein este un prim volum dintr'o lucrare în trei volume. Acest prim volum este extrem de interesant prin încercarea de reabilitare a messianismului, apoi prin iluminarea figurii lui *David Wolfsohn* și lumina aruncată asupra rolului Legiunii evreești în obținerea declarației Balfour.

In volumul al doilea vor fi cercetate elementele doctrinei sionismului, iar în volumul al III-lea vom găsi și o istorie a sionismului în România. Atitudinea simplă, ușor ironică față de el însuși a autorului, precum și neafectata sa modestie de adevărat om conștiincios și savant în metoda cercetării, ni-l face plăcut și simpatic din primele pagini.

Restul volumului ne comunică pasiunea și căldura unui scriitor legat de subiectul operei, ca și plăcerea unui abil și încercat scriitor, al unui adevărat om al condeiului, așa cum îl cunoaștem din alte scrieri.

IZ. SD.

Scrierea formelor conjuncte

In scrierea noastră nu există mai mare zăpăceală ca scrierea formelor pronominale conjuncte, adică formele de la dativul și acuzativul pronumelor personale și reflexive.

Aceste forme se numesc astfel fiindcă neavând singure un accent, se razimă de accentul altui cuvânt, dinaintea lui ori de după el, și astfel se pronunță ambele cuvinte sub un singur accent, formând în pronunțare un singur cuvânt, însă în scriere se deosebesc printr'o liniuță care înseamnă, în acelaș timp, și unire și despărțire. Acele forme sunt: *mi, ți, i, și l*, de ex.: nu-mi trebue, mi-a trebuit, să-ți dau, ți-am dat, dă-i drumul, i-am zis, și-a luat seama, nu-și aduce aminte, i-am văzut, văzându-i.

Aceasta este singura scriere corectă. Dar se observă multe sisteme absurde, însă logice în felul lor, căci fiecare sistem are logica lui. Așa vedem în tipărituri cu pretenții: i'am dat, dându'i.

Știut este că în scrierea noastră semnul apostrof marchează pierderea unei vocale, precum: m'am dus pentru mă am dus, dar în *i'am* dat, apostroful este o absurditate pentru că aici nu s'a pierdut nimic. Nu se poate admite scuza că apostroful aici marchează *unirea* celor două elemente gramaticale, pentrucă avem un semn în acest scop *liniuța* și nu se poate numi *un sistem* ceva, care este negațiunea sistemului.

In forma *dându'i*, cei care o întrebuințează își închipue că lipsește *i* din *ii*, deci sunt logici dar greșala provine din neștiința gramaticei, deoarece forma originală este *i*, care, *când nu are un sprijin*, primește înainte un *î protetic* sau de sprijin. Insă în *dându-i, i* are sprijin cuvântul dinaintea lui și ca atare n'a avut trebuință de *î* protetic. Atunci ce s'a pierdut? Nimic; deci este absurdă întrebuințarea apostrofului în acest caz și în cazurile analoage.

Se mai observă greșeli ca acestea: 'i-a zis, *'l* văd, unde se crede că s'a suprimat *î*, care aici n'a existat deci n'a putut să se piardă, căci în primul exemplu *i* are un sprijin pe *a* de după el și ca atare n'a avut trebuință de sprijinul lui *î*, iar în exemplul al doilea *î* protetic *se aude* și ca atare nu este îngăduit a-l suprima în scriere.

Se mai văd greșeli ca acestea: *nu îmi* trebue, *nu îl* vede. Aici se corectează pronunțarea, o practică fundamental greșită. Limba urmează sistemul ei bazat pe legi și este o cutezanță să-ți afirmi părerea greșită cu pretenție de a *îndrepta limba*. Limba trebue observată și studiată în cadrul legilor, care i-au determinat evoluția și forma ei actuală și prezumțiile de reformatori sunt bazate pe ignoranța gramaticei, care se studiază foarte superficial, dându-se preferință recitărilor cu declamații și compunerilor cu tirade, care n'au nici un efect educativ, ci, din contra: falsifică judecata și simțirea în elementele fragede, care se deprind a pune pe al doilea plan corectitatea limbei și a scrierii, ce rezultă din studiul aprofundat al formelor gramaticale, din primii ani ai învățământului. „Fiecare lucru la timpul său" și dacă nu se are în vedere acest dicton înțelept, rezultatele se văd mai târziu: anarhia în scriere și imposibilitatea de a se repara greșelile din trecut.

V. CIREȘ

Cronica literară

Mihail Sebastian: De două mii de ani..., Roman, prefață de Nae Ionescu, Editura „Naționa a-Ciornei"

Romanul constituie o surpriză din mai multe puncte de vedere. Autorul este evreu, descrie o parcelă din viața evreiască precum și repercusiunile psihologice devastatoare ale antisemitismului în sânul acestor cetățeni români de religie mozaică.

Cartea cuprinde puternice accente antisemite. In gândire, în metoda filosofică, în notații psihologice — găsim cele mai autentice documente rassiste. Sunt fragmente parcă luate direct din Alfred Rosenberg.

Ne aflăm, deci, în fața unui caz de evreu, devenit antisemit. Cazul este, orice s'ar spune, senzațional.

Sunt prea obosit de subiect, am studiat atâtea cazuri de banditisme politice, de naivități și de măști în învălmășagul german din ultimii ani pentru a mă indigna de cazul Iosef Hechter dela gurile Dunării.

Prefața d-lui Nae Ionescu condamnă la o perpetuă detențiune morală și politică gintea lui Israel. Bietul Hechter se grăbește să pună sentința inapelabilă în fruntea cărții și să se mândrească, fiindcă poartă pe față acest scuipat înghețat lansat de scumpul nostru profesor într'unul din momentele sale (rare în ultimii patru ani) de melancolie politică și de îngenunchere a suzeranității.

Imi voiu instala și eu, poate, vreodată lupa și instrumentele de cercetare pentru a analiza constituția chimică a decorației acceptate cu entuziasm de d. Sebastian. La o aruncătură de ochi se descoperă parcă aliaj de Spengler, Rosenberg, și Darré. O monetă de tinichea cu circulație excesivă în al treilea Reich. Legea lui Gresham se aplică acolo pe scară întinsă...

Mă interesează astăzi *limba* în care este scris primul roman rassist românesc.

Acest gazetar naționalist — Mihail Sebastian — preocupat de ortodocsie, care se definește „rumân de prin părțile dunărene", ca și maestrul său Blidariu, nu știe să scrie românește, după cum, în genere, nu știe nimic.

Discuțiile banale și elementare de ideologie cuprind atâtea greșeli de informație, încât ar putea face să roșească și pe posesorul unui bacalaureat solid sub regimul mai sever al ultimilor legi școlare. Se pricepe lesne că acest domn, la vremea sa, a tras chiulul disciplinelor științifice. Nu știe economie politică, deși eroul cărții este un subtil profesor universitar, nu știe sociologie, deși discuțiile abundă în acest sens. Idolul său literar Flaubert s'a documentat câțiva ani în șir pentru a scrie *Salambo*. Invățăcelul trage doar cu urechea și la fit.

E clar că ne aflăm în fața unui palavragiu prezumțios de cafenea, care-și pierde vremea la taclale, judecând toată lumea și rămânând un ratat în informație ca și în creație.

D. Mihail Sebastian scrie:

o, nu mai întâmplător... (în loc *numai*, pg. 8);

pășesc spre *ușe* (în loc de *ușă*, pg. 9);

cu capul gol, *in ploaie* (în loc de *prin ploaie*, pg. 10);

(La pag. 15, rândul 11—12 o frază construită anapoda);

să-și pună (perna) *la căpătâiu* (în loc de perna *de căpătâiu*, pg. 18);

săr câte trei trepte (în loc de *sar* pg. 25);

tărăgănat (oribil jargon în loc de *tărăgănat*, pg. 27);

Numai știu ce (în loc de *nu mai*, pg. 32);

oțețit (în loc de *oțetit*, pg. 33);

să *intrii* adânc (în loc de *intri*, pg. 34);

trei camere și *o* a patra goală — franțuzism! — (în loc de și *a patra*, pg. 48).

umblam lângă el (în loc de *umblam pe lângă el*, pg. 51);

o țigare (în loc de *o țigară*, pg. 52);

umblii după femei (în loc de *umbli*, pg. 59);

cu oameni lângă care umblă (în loc de *pe lângă* pg. 58);

își descoperă sie (în loc de *descopere*, pag. 63);

noi toții (în loc de *noi toți*, pg. 63);

vei învăța să umblii pe pământ (în loc de *să umbli*, pg 70);

le țăriște după el (în loc de le *târăște*, pg. 75);

ochilor negrii (în loc de negri, pg. 79);

i-a pus *careva* o piatră (în loc de *cineva — pg. 81);*

un frate al *mamii* (în loc de al *mamei*, pg. 83);

s'au s'o fi lovit *careva* (în loc de *cineva* — pentru persoane! — pg. 85);

pâtlagină — oribil! — (în loc de *pătlagină*, pg. 85);

adevăruriile (în loc de *adevărurile*, pg 90);

când umblii (în loc de când *umbli*, pg. 92);

ferestrău (în loc de *fierăstrău* — vine dela *fier* — pg. 98);

Continuăm:

atâția *kilometrii* pătrați (în loc de *kilometri*, pg. 111);

un *minier* (în loc de *miner*, pg. 114);

un *pioner* (în loc de *pionier*. Erorile cu „minier" și „pioner" sunt numite de filologul Al. Graur mitocănisme, pg. 116);

m'a poftit pentru seara la el (în loc de *m'a poftit seara la el*. Seara e aici un adverb. Iși mai aduce aminte ce însemnează? Nu cred. Nici nu l-a știut vreodată cum trebuie. Ah, școala secundară!... — pg. 123);

și pe cine țipă Roza? în loc de *și la cine țipă*, pg. 124);

Tot pe mine țipă! (în loc de *tot la mine țipă*, pg. 124);

ultimul băețoiu *după stradă* (în loc de *băețoiu de pe stradă*, pg. 126;)

dacă ai știi (în loc dacă ai *ști*„ pg. 128);

două mii de ani ai noștrii (în loc de *ai noștri*, pg. 130);

o să aibe soare (în loc de o să *aibă*, pg. 130);

și în somn aveau tresăriri (în loc de *prin somn*, pg. 132);

în care suferă azi (în loc de *sufere*, pg. 135);

continu (în loc de *continuu*, pg. 137);

munții albaștrii (în loc de *albaștri*, pg. 137);

ghem de plastilină (în loc de *boț, cocoloș*, pg. 138. Se zice ghem de ață.

fâlfăire de steag (în loc de *fâlfâire*, pg. 139);

satul e șters *după harta* (în loc de *de pe*, pg. 150);

n'ași fi spus (în loc de *n'aș* fi spus. Academia Română admite numai la „ei, ași!" Interjecția se poate adresa romanului — pg. 154);

seminarist prin fel de a gândi (în loc de *prin felul*, pg. 156);

dacă îmbrăca seara o haină (în loc de *se* îmbrăca seara *cu* o haină, pg. 158);

Este sigur că va încălța (în loc de *se* va încălța, pg. 158);

a cântat din strană (în loc de a cântat *la* strană, fiindcă nu cântă din muzicuță sau cimpoiu... pg. 159);

Doyany suferă (în loc de *sufere*, pg. 161);

ce e aia să fi elegant (în loc de *să fii*. Numai la forma negativă merge cu un *i;* pg. 171);

l-am cunoscut în toamnă (în loc de *l-am cunoscut toamna*. O limbă vie nu e logică, ci figurativă.. pg. 188);

Să ne despărțim pe totdeauna (în loc de să ne despărțim *pentru* totdeauna, pg. 200);

ca să mai aflii (în loc de *ca să mai afli*, pg. 207);

minier (în loc de *miner* — iar! — pg. 211);

ar trebui să aibe (în loc de *să aibă*, pg. 211).

Aici m'am plictisit. Mi-au scăpat și alte multe greșeli de gramatică, de ortografie și de limbă.

La pag. 202 notez o enormitate: „... simplicitatea unei minți de țăran, care n'a trecut niciodată mai departe de *linia securei lui*, cu care *a tăiat iarbă* șaptezeci de ani, din optzeci".

Cu greșelile de limbă, d. Mihail Sebastian se va apăra și se va înfășura cu mantia destinului iudaic. Va desvolta complexele de inferioritate și va adora pe legionari. Dar chiar un talmudist știe că iarba se **taie cu *coasa*, iar nu cu *securea***

In fond d. Mihail Sebastian este un leneș și un superficial.

Attea limbi străine cunosc virtuoși stilistici de religie mozaică!

Nu scrie cutare „rumân", director de gazetă naționalistă, la fel cu picioarele, ca și d. M. Sebastian?

Lenevia mintală și lipsa de conștiință profesională nu pot fi acoperite cu tristeți din fundul șvarțului și nici cu tragice dezorientări politice.

Drama sa pasională, emoționantă în câteva aspecte, merita altă prezentare...

PETRE PANDREA

Zolotoi Petusoc

A apărut: *„Zolotoi Petușoc"* („Cocoșelul de Aur") No. 2-3, revistă de literatură și de artă, sub direcția d-lui Leonide Evitsky, în rusește și franțuzește („Coq d'Or"), exponentă la Chișinău și la București a grupurilor de intelectuali ruși.

Ne rezervăm plăcerea de a-i face o amplă recenzie în numărul viitor al „Adev. Lit.". E vorba de un bogat aport artistic și literar.

Carnet burlesc

Match de polo pe apă

E cald! E cald! In oraș, asfaltul e moale și cenușiu, ca spatele unui hipopotam.

Căldura te invită să părăsești Bucureștii. Dar unde?

— Vom merge la Strand, să facem plaje, spun eu Norei.

— La Strand? Ha, ha, râse ea. Dacă ții cu tot dinadinsul să faci plaje, pot s'o faci și acasă în lighean.

Căci pe Nora o îngrozește ideia de a merge cu mine la Strand unde își închipuie că vin toate femeile, mai mult sau mai puțin „vamp".

— Dar, Nora, copil drag, am început să râd eu, la Strand se face totuși și baie! Și pe deasupra mai este și un campionat regional de polo pe apă.

— A, atunci se schimbă chestiunea și Nora își înfășură zorită, peste rochia albă de in, fularul albastru cu ancore albe, care vorbesc de călătorii imposibile, pe când eu, cu șapca mea albă „Huxley and Son", ultimul model, în mână, aștept să-și termine toaleta....

La Strand, orchestra ne primește cu sunete de trombon. Ce manifestație! Dar noi n'am dorit-o, n'am cerut acest lucru în costul biletului de intrare. Ci am venit să bem liniștiți pe terasă, privind matchurile de polo pe apă ce se vor disputa.

Până atunci, apa strandului e luată cu asalt de toți. Dar nu vă speriați, nu toți înoată. De altfel, nici nu-i așa de greu, ca să înoți. E deajuns să te arunci în apă, având grijă să-ți lași capul afară, la aer. Toate neplăcerile celor care vor să înoate vin din faptul că nu iau totdeauna această precauțiune.

Când comiți imprudența să rămâi sub apă opt zile, chiar dacă nu mănânci nimic, riști să-ți pierzi viața, cu toate progresele științei. Innotătorii se împart, de altfel, în două categorii distincte: cei care înoată ca să înoate și cei care innoată ca să fie priviți.

Cei care innoată ca să innoate aparțin, fără excepție, sexului masculin. Sunt oameni pasionați, cari se duc la bal ca să danseze, și la birou ca să-și câștige existența. Nici o nehotărîre în gesturile lor, în ochii lor. Asistența nu-i neliniștește: ei innoată pentru plăcerea lor proprie, pentru sport.

Cei care innoată ca să fie văzuți, formează un grup special, romantic și pestriț. E băețașul care înoată, închipuindu-și că străbate, urmărit de indieni, Missisipi sau Amazonul; e tânărul care vrea să puie în uimire galeria, prin cufundările pe care el le consideră extraordinare; e domnișoara care innoată, fiindcă are trup frumos și rochii modeste; d-na trecută de patruzeci de ani care vrea să se arate modernă și, natural, farseurul, care face pe mortul în fundul apei și reapare la suprafață, imitând foca. Dar apa Strandului nu trebue să vă sperie! Ideia acelora care își închipuie că Strandul e făcut pentru apă și plaje, trebue respinsă. In realitate, singurul cusur al Strandului e, poate, apa, care ar putea să facă pe unii să creadă că principalul scop al acestui loc ar fi innotul, adică spălatul. Dar mentalitatea aceasta înapoiată dispare, slavă Domnului! din ce în ce mai mult și rațiunea admite de a vedea în Strand o manifestațiune publică, în costum de bae — mai ales!

*

Sunt și unii care se închipuie nudiști. Ca să practice nudismul, bărbatul și-a cumpărat un maillot de bae și un chilot mic. Femei, pijamale de plaje.

Soarele este considerat drept un amic natural.

Oare de aceia i se întoarce spatele?

Cineva spunea că acei care se mulțumesc cu puțin, sunt niște înțelepți: să-i imităm.

Iată, o rază de soare pe maillot-urile multicolore, pe carnea tinerelor fete, și piscina evocă imediat Movila sau Mamaia. Cu puțină imaginație, poți foarte repede să uiți că apa e aci captivă.

De altfel, nu-i oare totul decât o iluziune în această lume? Copiii care fac să evoluieze flotilele lor pe calmul bazin al Strandului nu-și pot imagina că „marea cea albastră" poate fi mai mare, nici mai albastră.

Fetițe, în jupe scurte, băețași cu picioarele goale, construesc, ca și îndrăgostiții, pe nisip, pe când pe plaja fierbinte, căldura toridă s'a abătut asupra tuturor corpurilor întinse și tincturate care, deși în costume de baie te fac să te gândești, fără voia ta, la cadavrele care sunt culcate, unele lângă altele, dealungul unei linii ferate, după o deraiere.

Unii, cu aplicațiuni spre meditare, contemplă apa; ochii lor sparg zidurile, spre a pătrunde orizonturile îndepărtate, departe, departe... Franța, Oceanul, America, pieile roșii...

Iată însfârșit, și acest faimos match de polo pe apă. Jucătorii petetiști și ceferiști, pârliți ca bronzul, lustruiți ca niște statui, cu figurile lor de victorie și trupurile lor suple și dure, s'au cufundat în apă, uitând parcă, în această clipă, că mai sunt și femei pe pământ, că mai există dragoste...

Nimic nu mai contează pentru ei acum decât apa aceasta limpede, pe care în curând o vor brăzda cu brațele lor lungi, pe care o vor înfrunta cu capul jos ca să-i guste mai bine sărutul... imagine ce se șterge încet-încet a fericirii acuatice... Momentul e patetic. De el profită un bătrân mic, care se fofilează înspre cabinele doamnelor. S'a ascuns în spatele unei uși. Ghidat de râsete și voci, se pitește, cu ochii alergându-i pretutindeni. Un supraveghetor apare, mânios.

— Nu puteți trece pe-aci... E cabina doamnelor. Bâiguind, bătrânul bate în retragere, cu capul în jos.

— M'am înșelat, șoptește el.

— Vă cam înșelați în fiece zi, strigă supraveghetorul, în râsetele celorlalte.

Ffiuu! arbitrul a fluerat începutul matchului. Și în timp ce colo, pe luciul apei, jucătorii rostogolesc mingea, Nora îmi șoptește:

— Dar ce-i în definitiv acest polo pe apă și cum se joacă el? Până acum unul sau doi ani, nici nu se știa de el la noi.

— Așa e, ai dreptate. Dar vezi tu, Nora, trebue să fim în nota timpului. Polo pe apă e, cum să-ți spun?, ca un fel de foot-ball, numai că-i jucat pe apă... E lesne de jucat... Fiecare echipă formată din șapte jucători care se silesc, stând în apă, cu ajutorul mânilor să trimeată mingea aceia, între cele două plase. Atrași ca o amantă spre balonul ce se rostogolește iute-iute pe suprafața apei, jucătorii și-l trimit unul altuia, pe când apa face clăbuci, iar moliciunea ei legănătoare, cântată de vulgari inotători se transformă, poate ca să se răsbune pe ei, într'un element dur ca o oglindă...

Uneori, se îngrămădesc prea mult în jurul balonului, obosit de atâtea lovituri primite, și atunci, nu mai îndrăznesc să-l atingă și rămân nemișcați într'un fel de conciliabul, în care fiecare se studiază, până ce cel mai dibaciu dintre ei țâșnește din grup și împinge mai departe balonul...

El se rostogolește în fructoase zig-zaguri și, deodată, în fața porții, o mână apare pe deasupra apei, ca mânile unei dansatoare indiene ce imită mișcarea reptilei și a unui șarpe și trimite balonul drept în plasa adversă...

Peste înfrângerea sdrobitoare a C. F. R.-ului cu 5-2, se lasă, încet-încet, înserarea. Strandul ca și femeile bătrâne, e acum mai frumos în lumina apusului. Apa, arborii, totul a devenit de un verde lichid, ca ireal. Proiectoarele decupează zone brutale de lumină, în care innotătorii trec ca niște umbre chinezești, pe când verdele copacilor devine mai tandru și mai romantic, iar apa pare acum complect neagră.

— Asta-i sport? îmi spune la eșire Nora, foarte nemulțumită.

— E mai bine să nu mai vorbim de ceeace nu există... Matchul a fost cu adevărat slab, dar vom merge să vedem altele, mult mai frumoase.

— A, asta nu! Mi-a fost deajuns. Water-polo ăsta e de o monotonie disperantă. Iți vine aproape să te întrebi ce plăcere pot găsi toți oamenii ăștia să vadă rostogolindu-se o minge pe apă, fără să existe în tot acest lucru nici măcar umbra unei lupte, nici umbra unui match...

— Dar o să mai mergi altădată? o întreb eu curios.

— Poate, îmi răspunse ea, apăsându-și batonul de ruj pe buzele devenite albe, din cauza căldurii.

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Insemnări pe șervet

Cârciuma e o mezalianță a pivniței. Când pivnița nu există (înțeleg conținutul, nu numai conținătorul), cârciuma nu are nici o scuză. Toate cârciumile din țară ar trebui desființate.

*

Cârciumarii antipatici trebue uciși.

*

Birtașii din București n'ar trebui să aibă în pivniță decât sticle, *terenul Capitalei fiind foarte impropriu pentru pivnițe în care s'ar putea* forma *vinuri. Ei însă aduc butoaie cu vinuri de multe ori excelente, pe care după ani de zile de îngrijiri și bătae de cap, le* strică *în pivnițele lor. Cine poate explica asta?*

*

Dacă la un restaurant nu găsiți pâne proaspătă și dacă pânea prăjită vă displace, cereți chelnerului să ție pânea întreagă cinci minute în cuptor. Imi iau toată răspunderea acestui procedeu.

*

Ați încercat vreodată, scumpă Doamnă, să presărați pe smântâna care acopere dovleceii sau vinetele prăjite (prăjite teribil, se înțelege), parmezan ras? Cercați numai! Nu v'am spus?

*

Dacă mojicia semenilor la masă vă incomodează, nu căutați zădarnic să-i corijați pe loc, propovăduind buna creștere. Nu cunosc indelicateță mai penibilă decât aceia de a atrage atenția că ești mai bine crescut ca altul (și asta exclude buna creștere care nu e numai suma câtorva cunoștinți la îndemâna oricui). Dacă doriți cu orice preț să aduceți o contribuție la civilizarea compatrioților dumneavoastră, scrieți și tipăriți. Adresându-te tuturor, nu te adresezi nimănui. Nu-i îndrepți pe toți dar nu jignești pe nimeni. Fiți sigur însă că prin scrisul dumneavoastră, nu veți modifica societatea instantaneu, dar câtorva, nu vă îndoiți, tot le veți da de gândit. Dacă nu vă puteți mulțumi cu atât, sunteți un pretențios.

*

A mânca pe mese de lac japonez sau pe sticlă, cu farfuriile așezate pe șervețele minuscule, oricât de frumos brodate, e o fantezie trecătoare a unei epoci dezorientate, revoluționare și anarhice. Nimic și niciodată nu va putea înlocui frescheța jovială a unui napaj eclatant.

*

Câtă insensibilitate și cât vid intelectual trebue să se afle la un loc, la o masă la care toți monologhează fără să se asculte, pe când aparatul de radio e lăsat deschis și conferențiarul continuă (tot pentru sine), să vorbească despre clima Bucegilor sau despre progresele apiculturii și câtă stăpânire și bună educație îi trebue unui sensibil, pentru a nu face explozie, într'o asemenea ambianță!

*

La o masă de proști, cel mai prost din toți e omul spiritual.

*

E inexact că puii la frigare iau poziții indecente, dar e adevărat că oamenii sunt lubrici.

*

Prefer să mănânc o ciorbă de fasole cu d-l Octavian Goga, decât o langustă cu d-l M. Dragomirescu.

*

Puțini amfitrioni și bucătari știu că spiritul înobilează mâncările și că prostia le degradează.

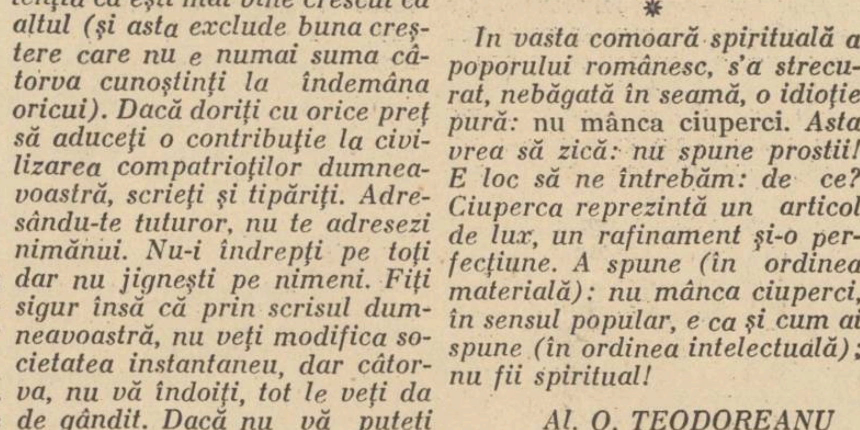
*

Omul care nu-și dă seamă că o căpșună e o capo-d'operă, nu merită s'o mănânce.

*

In vasta comoară spirituală a poporului românesc, s'a strecurat, nebăgată în seamă, o idioție pură: nu mânca ciuperci. *Asta vrea să zică: nu spune prostii! E loc să ne întrebăm: de ce? Ciuperca reprezintă un articol de lux, un rafinament și-o perfecțiune. A spune (în ordinea materială): nu mânca ciuperci, în sensul popular, e ca și cum ai spune (în ordinea intelectuală); nu fii spiritual!*

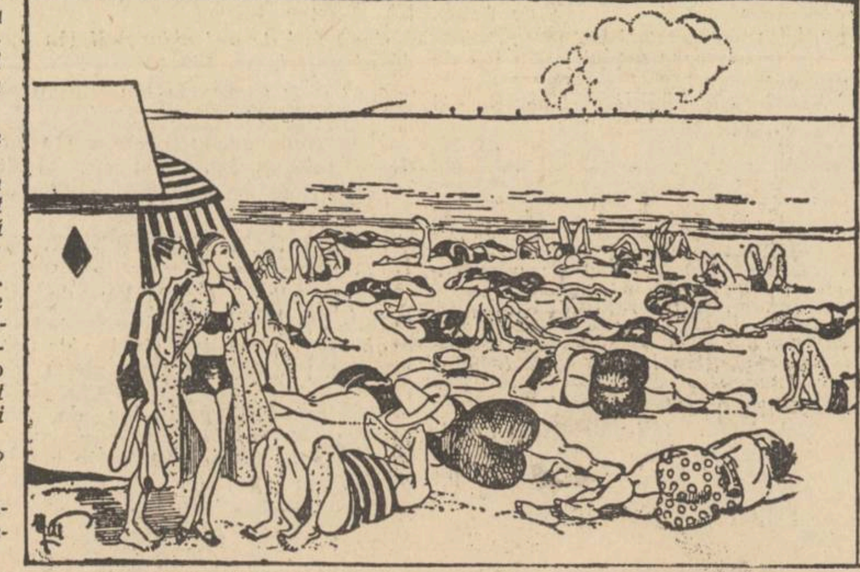
Al. O. TEODOREANU

— Aș termina mai repede, dacă mi-ați da un ac de siguranță.

— A venit altă serie de vilegiaturiști, Nu mai vezi acum aici nici o față cunoscută...

— Dacă te știai însurat, de ce-ai sărit să-mi salvezi fata. Trebuia să lași altora grija asta...

I n s e m n ă r i

Este iubirea o prejudecată?

Așa pare a crede d. Petre Pandrea *în cartea sa despre* Hitlerismul *german. Ar fi destul însă să dăm acestui tânăr esseist prilejul să facă o călătorie în Portugalia spre a se convinge cât este de deșartă teoria sa asupra dragostei.*

Femeile se simt legate prin dragoste până la moarte, cât despre bărbați, toți sunt duioși, galanți și... credincioși... credincioși...!

Nu se întâlnește acolo scriitor sau om de rând care să nu spună și mai ales să nu creadă că lucrul principal în viață e iubirea.

E drept că nicăeri n'au fost amanți mai celebri care au devenit apoi eroi literari, ce s'au impus ca pilde și idealuri, copleșitor de mărețe, poporului portughez.

In această țară până și pietrele vorbesc de puterea dragostei, de poezia și de parfumul dorințelor.

Maurice Martin du Gard, scriitorul cel mai solid și mai caracteristic al generației actuale, ne vorbește în amintirile sale, încă foarte proaspete, din călătoria sa în Portugalia despre această impresionantă atmosferă de dragoste creată de moravuri, de femei ca și de bărbați, de natură și mai ales de monumentele literaturii și artei portugheze.

Astfel în mănăstirea Batalha, *Jean d'Avis fundatorul se odihnește pentru vecie cu nevasta, fiicele și fiii săi.*

Regina avea ca deviză „y'me plet", unul din copiii săi „Saudada", care însemnează dorință. Doarme în acelaș lăcaș fratele lui Jean, Henric de Navara, al cărui nume e legat de marea epopee portugheză ce trebue să deschidă căile lumii Europenilor, peste imensitatea apelor. „Heroism aventură și dragoste, iată blazonul Portugaliei, ne spune Maurice Martin du Gard".

Să trimitem deci pe neînduplecatul nostru sociolog, d. Pandrea, pe malurile Tagelui sau a lui Mondago, unde zice autorul francez, oamenii adoră tot atât de firesc cum respiră, unde femeile sunt drăguțe, dar bărbații sunt frumoși. Vom vedea dacă acest erou modern care atacă cu atâta dezinvoltură dragonul hitlerist, și înfruntă cu atâta îndrăzneală pe zeul Cupidon ne va mai vorbi apoi despre prejudecățile dragostei...

Alții s'ar convinge mai ușor și le-ar fi de ajuns să citească „Lettres Portugaises".

Cunosc un mare savant român care a venit de pe aceste plaiuri ale Iubirii *foarte serios contaminat. Innalta sa moralitate, însă, l-a făcut să-și creeze numai o divină „Beatrice inspiratoare", un simbol al dragostei celei mai înalte și mai platonice din fantoma unei frumuseți portugheze.*

Mă tem însă că d. Pandrea citind aceste rânduri cu redutabilii săi ochelari, ne va vorbi de teoria transferului în freudism, spulberând și de data aceasta, încercările noastre de reacțiune poetică la tratamentul său științific, sociologic.

Totuși Maurice Martin du Gard, printre cronici și poezii, este foarte convingător și poate fi citit ca autoritate.

Charles Morgan

Pe scara gloriilor internaționale Charles Morgan *a ocupat de curând una din treptele cele mai înalte cu romanul său* „Fontaine". *El este unul din moștenitorii cei mai de vază ai neoplatonismului poetic din literatura engleză, căruia i se datoresc multe opere de o structură fină și complexă.*

„Fontaine" este o operă de dragoste contemplativă în înțelesul platonician, dezbrăcată de orice finalitate exterioară și de orice conținut de religie pozitivă.

Deși cititor fervent al Bibliei el se simte mai mult platonician de cât creștin.

Curentul spiritualist platonician din Anglia reprezentat mai ales prin Walter Pater, a avut mare influență asupra lui Morgan, a cărui carte de căpătâiu este „Marius Epicureanul". *Născut în Kent, 1894 este fiul unui inginer, care auzind că fiul său vrea să fie „scriitor", l-a sfătuit ca în cazul acesta să-și mai ia o profesie din care să poată trăi și să aibă prilej să călătorească. Atunci a intrat cadet în marină la 12 ani. A servit 4 ani în flota de pe Atlantic și în China. In 1913 s'a întors în Anglia prin Rusia. „14 zile în tren și o zi de oprire la Moscova" povestește el. A învățat greaca și latina și a intrat la Oxford, dar n'a apucat să urmeze cursurile și s'a declarat războiul și războiul a făcut din nou un marinar din cel ce se îndărătnicea să fie scriitor.*

Atașat la baza navală din Anvers, a fost internat în Olanda unde a fost nevoit să se retragă după ce Germanii în retragerea lor au tăiat comunicația între Ostanda și Anvers.

A stat în Olanda până în 1917 și aci și-a început el cariera de scriitor. Soarta însă se împotrivea mereu impulsului de a scrie. Vasul care-l aducea dela Rotterdam în Anglia lovind o mină flotantă, Morgan a scăpat cu viață, dar a pierdut manuscrisul primului său roman „The gun-room", *subiect din viața cadeților.*

El a scris din nou romanul, dar noua versiune era cu totul diferită. Romanul n'a plăcut Amiralității. El nu a fost interzis, dar de azi pe mâne a dispărut din librării.

A scris apoi, în 1925 „Mă numesc Legiune", *în 1929* „Portret într'o oglindă", *care a fost tradus în franțuzește de* d-na Delamain, *ca și* „Fontaine".

De la 1919 până la 1921 a stat la Oxford College studiind Istoria și mai ales Istoria Revoluției Franceze și acea a lui Napoleon. Eșind de la Oxford a fost șase luni funcționar la un editor. în 1921 a intrat în redacția lui „Times" ca asistent al lui „Walkey", *critic dramatic. La moartea acestuia în 1926, i-a succedat și se găsește și acum acolo. El povestește între altele că banii pe care-i ia pe romane îi pune cu grije la o parte, ca să nu fie nici odată silit să scrie literatură pentru a-și câștiga pânea de toate zilele.*

Marie Samarie

Marie Samarie *face parte din familia* Brohan *care a dat mai multe generații de artiste de valoare, toate femei frumoase și de spirit în acelaș timp. Ea este în vârstă de peste 85 de ani în prezent, ceeace nu a împiedicat-o să dicteze o serie de amintiri frapante prin claritatea, vioiciunea și humorul lor, în numerele din urmă din „Nouvelles Littéraires". Iată un episod din aceste amintiri.*

„Era la teatrul Odeon un actor pe care-l chema Rey. Nu știu de ce îi plăcea să aibă pe limbă mereu câte o vorbă urâtă: i se zicea din această cauză „Soupe-à-la-m..."

Incolo era un om foarte cum se cade. Tatăl meu care fusese un moment șef de orchestră la teatrul Odeon, cunoștea pe Rey și-l rugă să-mi dea câteva lecții.

Avea pe atunci vreo șaizeci de ani; ne-am dat întâlnire și m'am dus la el, într'o cameră foarte dezordonată, Rue de Tournon. In amintirile mele îl revăd ca pe un personagiu din alte vremuri, un fel de „Neveu de Rameau". Călătorise cu Rachel, cu care făcuse câteva turneuri prin America și păstrase pentru ea o mare admirație. Vorbea de ea cu admirație și mă făcu să învăț de dragul ei o scenă din Jeanne d'Arc, *de Soumet, jucată de ea. Scena se petrecea la tribunal și Jeanne d'Arc își povestea acolo vedeniile.*

De sigur nu prea eram o elevă strălucită și nu-mi simțeam cea mai mică vocație teatrală. Fusesem mai mult legănată de muzică și eram sau mai bine zis mă închipuiam foarte „oie blanche". Nu înțeleg nici acum de ce se înverșuna cu atâta încăpățânare bietul om să mă facă să înțeleg și mai ales să mă facă să zic scena aceasta așa cum o auzise el de la Rachel.

Imi arăta și gesturile acestei imense tragediene; am fost atât de impregnată, fără să-mi dau seama, încât mai târziu când începui să profesez, și aceasta s'a întâmplat foarte târziu, mi-am amintit ce mă învățase Rey și păstrai pentru Rachel o admirație fără margini.

Mi-am dat seamă că ea gândea, vorbea gradând drama ca să ajungă la o explozie tragică măreață. Dar era simplă, simplă, atât de omenească și departe de zugrumările, horcăelile și palpitațiile în cinste la contimporanele sale!

Patru. cinci gesturi la această admirabilă statue și atâta tot!

Tot învățământul meu de mai târziu păstrat cu atâta pietate s'a întemeiat pe amintirile acestea.

Vis și realitate

Cu toate că Rusia sovietică nu ne-a mai oferit nici un spectacol violent în desfășurarea vieții sale politice de câtva timp, aceasta nu înseamnă că nu s'au petrecut evenimente care, unul într'altul creiază o atmosferă din ce în mai caracterizată.

Până în 1928 caracterul care a dominat viața sovietică a fost criza acută a producțiunei agrare, care a redus rația de hrană a orășenilor, la o rație de mizerie și a provocat foamete, în unele regiuni, în iarna lui 1932—1933 și primăvara lui 1933.

După această dată a urmat o ușoară ameliorare, care cu toate condițiile nefavorabile ale climei, înseamnă un progres, foarte slab cu adevărat, în reconstruirea procesului agricol și mai ales dovedește că punctul cel mai jos al crizei a fost trecut.

Țăranii nu s'au resemnat decât cu greu la proprietatea, colectivă și lucrarea în comun a ogoarelor. Nenumărate comune au fost înecate în sânge.

Epoca cea mai feroce a luptei între guvern și țărănime și-a luat forma și expresia în timpul foametei din 1932-33. Nimic din cele ce s'au petrecut n'au trecut peste graniță, datorită severității neînchipuite a cenzurii sovietice. In lunile în care foametea a fost mai grozavă, nici unui corespondent de ziar strein nu i-a fost îngăduit să viziteze anumite regiuni. S'a votat o lege prin care se interzicea călătoria în afară de Moscova ori cărui ziarist strein fără autorizația guvernului.

Cauzele foametei nu au fost condițiile climaterice ale țării, care au fost și ele foarte grele în Ucraina și Caucazul de Nord, ci sabotajul, care a mers în unele localități până la devastare.

Lupta împotriva foametei a fost cel mai teribil simptom al revoluției și nu a trecut încă, nici nu va trece până ce munca colectivă nu va obține mai multă libertate în determinarea condițiilor sale de efectuare, mai multă parte în dispunerea de produsele sale, o urcare a venitului național.

Insă, afară numai dacă nu se va înrăutăți starea climaterică și nu va provoca astfel o nouă foamete în cursul acestui an, pare că lupta a intrat într'o fază mai blândă și nu va mai fi atât de distructivă pentru productivitatea agricolă.

Cu ușurarea situației alimentare se va produce și o relaxare a persecuției intelectualilor. Până în prezent numai inginerii și technicienii nu pot fi arestați în mod arbitrar.

Școala începe să revină și ea la o situație mai normală reîntorcându-se la metodele convenționale, reintroducând Istoria și Geografia în program, dând mai multă atenție literaturii clasice, tolerând dansul, etc.

De asemenea se observă tendința de a făuri planuri mai realizabile și a ameliora calitatea produselor industriale.

In relațiile externe se resfrânge din ce în ce mai mult noul naționalism al sovietelor, părăsindu-se politica de mândră izolare și dispreț împotriva naționalilor capitaliști „aproape căzuți în ruină". Această nouă atitudine va orienta și disciplina de sigur acțiunea comunistă a sovietelor peste graniță, dar nu în înțelesul dorințelor și viselor lui Lenin. In interior chiar se observă altă atitudine față de patria mumă. O comunistă mărturisește unui ziarist englez că își iubește Rusia mai mult de cât e îngăduit unui comunist adevărat. Presa însăși e plină de expresii naționaliste foarte asemănătoare celor din presa burgheză.

Inegalitatea materială se accentuează din ce în ce prin venituri și salarii de compensație pentru posturile care cer responsabilitate și pricepere mai mare.

Ce va fi în 1937, când se va sfârși al doilea plan quinquenal, cine va trăi va vedea. Până în prezent deosebirea între vis și realitate începe a fi simțită în mod foarte viu de toată lumea.

— Haiti! Am pățit-o... In loc să-mi iau maillot-ul, am luat culoții lui Jean...

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 714
DUMINICA 12 AUGUST 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Epica în literatura proletară

Am luptat în alte coloane, pentru abolirea în ţara noastră, — căci în altele şi mult mai indicate lucrurile s'au petrecut de mult, — a înţelesului restrâns, dogmatic şi sterp care se dă termenului de literatură proletară, demonstrând că în aceasta se închide mai mult decât literatura unei clase, sens într'adevăr ciudat şi imposibil, şi înseamnă anume literatura (sau cultura, cum doriţi) unei epoci: literatura epocii proletare. Cercam astfel să dovedesc că nu este şi nu poate fi vorba de o literatură politică, disciplinată şi nulă, la ordinea intereselor politice, — ci paralelă, sine-qua-non paralelă cu planul politic dar autonomă, nu în sursă ci în elemente. Pentrucă, spuneam mai departe, marea dreptate şi legitimare a literaturii proletare, nu vine dela triumful sau înfrângerea politică a proletariatului *direct*, ci indirect, anume canalizată pe calea autonomă culturală, literară. Şi astfel, din primul moment, respingeam noţiunea vidată curând de experienţa neviabilă dela început a literaturii proletare în cele trei sensuri strâmte şi avortate, pe care le putea prezenta: a) literatură proletară, exclusiv politică, gazetărie camuflată; b) literatură proletară, făcută numai de proletari ca mai vrednici şi singuri capabili să descrie viaţa proletară, dublă eroare dela perspectiva şi regulile marxiste asupra cărora nu mai insistăm aici; c) literatură proletară, scrisă numai pentru proletari, fie în sensul de mai uşoară şi digerabilă de către o clasă nepregătită, afirmată total, dar total inexactă pentru oricine se reclamă dela materialism istoric, fie în sensul politic-dictatorial dela punctul a. Dacă nu întârziem cu critica asupra acestor trei, la fel de nenorocite, prezentări ale acestor desbătute noţiuni este, ca să fim sinceri, pentrucă *astăzi* noi nu mai credem necesar de a o face, simpla lor enunţare vădindu-le absurditatea. Şi pentrucă am făcut-o, atât cât mai era trebuincios, în alte părţi. Aici vom face, într'un mod suficient de larg, ceeace s'ar putea numi petiţia de ereditate a literaturii proletare, demonstrarea drepturilor sale de existenţă, şi de ce credem noi că aceasta, în sensul ei totalitar şi nu ciuntit cum înşişi pripiţii săi prieteni îl prezintă adeseori, este succesoarea de drept şi singură a celei actuale.

Cultura este acel domeniu care, potrivnic din acest punct de vedere politicei, lasă cel mai puţin să se vadă dialectica sa neîncetată şi evoluţia sa nemarcată cu trepte distincte şi cu stâlpi, care să fie legi sau dominaţii imediate. Acestea poate din cauză că însemnătatea unei opere literare culturale nu poate fi cunoscută decât ulterior, ani în urmă. Şi însemnătatea unei opere nu este decât mişcarea pe care tocmai ea o poate imprima evoluţiei ulterioare sie, — şi intensitatea acestei modificări. Astfel dialectica culturii nu este făcută din momente imediate ci totdeauna tardive, posterioare, fapt care îngreuiază cercetătorului afundat în prezent şi fără răbdarea limpezirii apelor, descoperirea firului conducător, — iar pe de altă parte, această dialectică este condusă de o luptă tăcută, neproclamată, ai cărei beligeranţi chiar sunt adesea greu de clasificat. Şi însfârşit, în dialectica culturii ceeace mai trebue descoperit este şi aspectul sublimizat pe care viaţa socială şi luptele sale îl capătă în acest spectral şi, în aparenţă, neturburat regat. Şi deşi aparenţele, rectepolemicile care au tixit revistele mondiale din ultimii ani, precum şi facilitatea nedelicată a literaturii proletare-politice de care ne-am ocupat mai sus, deşi, spuneam, aceste două fapte ar face descoperirea începuturilor şi caracterelor culturii proletare mai uşoară decât cea a celei burgheze-individualiste sau a celei feudale-mistică, totuşi cercetătorul nu se poate mulţumi cu aceste date fictive, ci, odată ce afirmă că transformările culturii se petrec în cultură, aici trebue să caute şi aici trebue să râcâe tihna bibliotecilor tăcute.

Sursa tuturor schimbărilor, am mai spus-o, este viaţa socială. O civilizaţie este organic legată de clasa care i-a fixat cadrele sale necesare, — prăbuşirea acesteia o atrage şi pe a ei. Şi curba sa evolutivă paralelizează cu cea a culturii sale, precum fazele sale se regăsesc în cele distincte şi autonome ale culturii. Declinul burgheziei occidentale e imediat înregistrat prin apariţie în cultura sa a unei noui specii: romanul-critică socială, adeseori chiar romanul-pamflet. Şi, criteriul poate părea minim dar totuşi se verifică, sunt anumite fapte care relevă accentuarea acestei tendinţe. Printre cele mai categorice sunt procesele literare care marchează brusc despărţirea statului, a clasei organizate de propria sa cultură. Procesul Madame Bovary astfel este primul simptom al renegării culturii burgheze de către însăşi burghezie şi organele sale oficiale. Din acel moment, clasa se închide într'o atitudine strict oficială, neautentică şi fără răsunet, iar cultura urmează propriul său drum de adevăr şi căutare a luminii, în măsura în care se poate. Este ceeace vom numi altădată când vom avea vreme mai îndelungă desincronizarea culturii sau, într'un alt aspect dar cu acelaş înţeles, aşa cum îi spuneam repudierea şi desminţirea propriei sale culturi. Dar acest divorţ al clasei oficiale de adevăr nu este singurul. Curând după aceea se înregistrează şi divorţul culturii de adevăr. Deoarece aceasta nu este definitiv şi transcendent liberă: aici intervine dependenţa sa de social. In sensul că slăbirea unei clase istoric vorbind, este şi împuţinarea sa atât cât mai ales rărirea interesului şi a problemelor pe care le comportă. Şi este şi logic să fie aşa: marile preocupări ale oamenilor se îndreaptă întotdeauna spre ceiace reprezintă viul şi viitorul, şi nu trecutul şi resorbitul. Or cultura unei epoci anumite se poate despărţi de clasa reprezentantă în ce priveşte adevărul acesteia pe care are tot interesul să-l ascundă şi pe care cultura îl desveleşte, — *dar nu se poate despărţi în privinţa problematicei şi tematicei.* Criticând, blestemând, batjocorind, — trecând dela desperare la pamflet, — acea cultură rămâne totuşi legată, *chiar prin acestea,* de clasa prin care a trăit şi prin care acuma moare. Atunci răspunzând necesităţilor majorităţii şi ale viitorului, trebue să apară o nouă formă de cultură şi atunci se produce transferul subtil. El se operează prin succesivele faze paralele ale celor două culturi. Inchistarea oficială a celei vechi, pedeoparte, şi pe de altă parte debandada totală şi asasină din care nu mai poate eşi — şi dimpotrivă desoficializarea progresivă a celei noui, autonomizarea ei şi astfel întărirea sa în propriile rădăcini. Dela putreziciunea Bovary-Baudelaire până la cea Proust-suprarealiştii este desigur un pas apreciabil. Această descompunere merge până la anihilarea valorii. Recentele încercări de scandal, după noi, au dovedit-o.

Dar modificările regimului ideal, perspectivei, weltanschau-

Urmare în pag. II-a

Din literatura chineză

Foaia de hârtie

Cu capul în mâini, mă uit la foaia de hârtie albă; mă uit şi la cerneala care se usucă în vârful penelului.

Spiritu-mi pare că doarme; când oare se va deştepta?

Rătăcesc în câmpia plină de soare, şi-mi las mâinile în voe printre ierburile înalte.

De-o parte — pădurea catifelată, de cealaltă parte munţii pudraţi de zăpadă, uşor înroşită de soare.

Mă 'ntorc agale, urmărit de ţipătul corbilor, să m'aşez din nou în faţa filei de hârtie albă.

Casa tristă

Palida lună luceşte printre norii risipiţi în cerul acestui început de toamnă.

Frumuseţea strălucitoare a brumei îngreuiază şi-apleacă frunzişul în apele reci ale fluviului.

Singură, lângă fereastră, îmi trăesc zilele pline de-o tristeţe fără sfârşit. Scriu versuri, le'ndrept, le şterg şi iarăşi scriu. Crizantemele înflorite, dealungul balustradei, sunt galbene ca aurul.

Ţipătul asurzitor al berzelor cade ca plumbul din cerul îngheţat.

Singură, lângă fereastră, în întunericul pavilionului meu singuratic, ard parfume şi visez, singură.

Melancolie

Suspinele armonioase ale oriolului curg din înaltul ramurilor.

Rana acestor noi plângeri se deschide pe cicatricea plângerilor trecute.

Frumuseţea primăvăratică a apelor pline de peşti şi-a cerului întretăiat de berze, nu mă poate linişti.

Sufletul mi-e obosit de-a fi străbătut în vis mii de chilometri peste ziduri şi peste munţi.

Resemnat, în faţa unui vas cu flori mirositoare, inima-mi sfâşiată se odihneşte în tăcere şi'n singurătate până la amurgul portocaliu.

Nu pot suporta strălucirea lămpilor decât în clipa când închid uşa sub ploaia care biciue perii înfloriţi.

Pe ţărmul micului lac

Valurile micului lac sunt jucăria vântului: se alungă unele pe altele dela un ţărm la altul.

Din când în când, peştii sar din apă, parcă ar fi nişte nuferi înfloriţi. Luna, înnăbuşită de nori, abia străbate printre ramurile copacilor.

Bruma schimbă în mărgăritare picăturile de rouă.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Literatura arabă

Drepturile frumuseţii

Lasă-te să fii dorită; eşti în stare şi o meriţi.

Tiranizează, căci frumuseţea te-a copleşit cu daruri.

Soarta mea este în mânile tale. Fă ce vrei din mine după bunul plac al poftelor tale. Prin frumuseţe, tu eşti înalta mea stăpână.

Dacă preţul dragostei tale trebuie să fie nenorocirea, primesc de bună voie să fiu jertfit.

Pune-mă la încercare: încearcă-mă în toate chipurile, pentru ca să ştii cât îmi eşti de dragă.

N'am să-ţi arăt eu cum primesc toate încercările la care mă vei supune. Nu cer decât o singură bunăvoinţă: lasă să-mi fie legată de cuvântul tău, viaţa.

După câtă patimă mă dogoreşte, ajunge numai să rogi.

Plecându-mă foarte jos voiu putea ajunge foarte sus, — să ajung până la tine.

Sunt supusul tău, tu eşti regina mea. Cu glas tare te proslăvesc şi glorie mie.

Toţi mă învinuesc că te iubesc prea mult; bărbaţii din tribul meu o spun mereu că sunt una din jertfele tale.

Indrăgostiţii tăi sunt o mulţime; sunt unii cari mor pentru tine; alţii trăesc pentru tine.

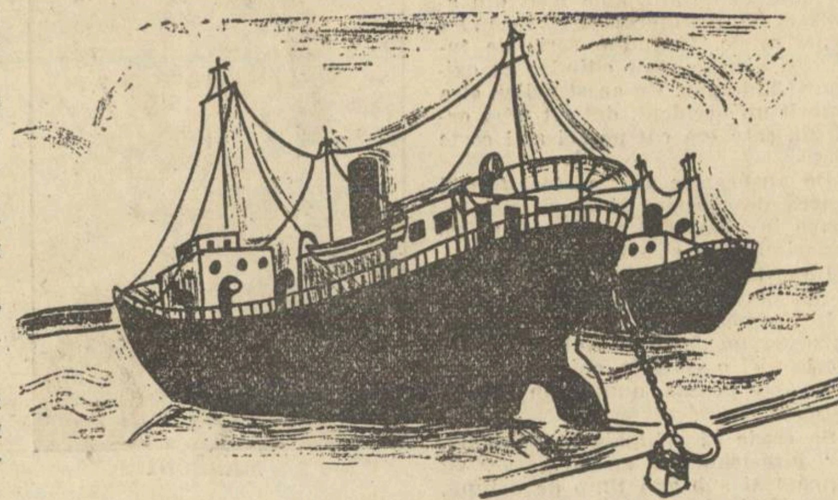
A muri pentru tine trebuie să fie fără îndoială o plăcere de nespus.

Sunt sclavul tău; niciodată nu m'am gândit să mă eliberezi.

Şi chiar dacă mi-ai da drumul, n'aş primi libertatea, şi dacă m'ai alunga, m'aş întoarce înapoi.

Frumuseţea ta mă ţine în prinsoare.

Trad. de A. G. STINO

SERGHEI ESENIN

Nu cădea tu steaua mea...

Nu cădea tu steaua mea subţire,
Prăpădind mănunchi de raze reci
Căci acolo'n fund de cimitire,
Inimile nu mai bat în veci.

Luminezi prin stepe şi prin vremu
Umplând pacea câmpului spre zori.
Sufletul de friguri mi-l cutremuri,
Ca strigarea duşilor cocori.

Inălţându-ţi creştetul de sfântă,
Peste culmi şi crânguri şi tăceri,
Iar aud cum nu ştiu cine cântă,
Despre toate câte-au fost mai ie

Toamna asta'n aur îmbrăcată,
Din aceşti mesteceni fără chip,
După cei ce i-am iubit odată,
Plânge'ncet cu frunze, pe nisip.

Ştiu, ah, ştiu! Curând-curând în sear
Şi din vina nimănui, mereu,
Subt grilaj de schijă funerară,
Trebui-va ca să zac şi eu...

Se va stinge flacăra din vatră,
Inima-mi întoarce-se-va'n praf.
Buni prieteni îmi vor pune-o piatră
Şi-or rima un vesel epitaf.

Dar, privind tristeţea şi mormân
Pentru mine-aş scri, definitiv:
„Şi-a iubit el ţara şi pământul,
Cum iubeşte crâşma un beţiv".

Din ruseşte de GEORGE LESNEA

De vorbă cu poetul cântăreţ Jean Bastia

In Paris sunt închise oraşe cu caracter care e numai al lor, cu o personalitate adânc deosebită de a celorlalte, cu o unicitate în lume, care face lângă originalitatea celorlalte cartiere-oraşe, originalitatea, vraja şi unitatea Parisului.

Bulevardul St. Michel, axă a cartierului latin, cu studenţimea lui colorată (nu la haine numai), invadat de negri cu trupuri de lemn sub haine corecte, bine încheiate şi călcate, de chinezi mici şi cu aer studios, de albi care vorbesc toate limbile, nu seamănă deolc cu Montparnassul, în care nici o îmbrăcăminte sau lipsă de îmbrăcăminte nu sperie, nici o ţinută nu miră, în care mizeria, poza, extravaganţa se împletesc, se confundă, se afişează, în care dorinţa de a face din el ca dintr'un lucru sau un material artistic altceva care să cuprindă ruperea legilor fireşti şi un nou „stil" cuprinzând artistul, cabotinul, midineta şi studenta, devin epidemice şi generale, nu seamănă nici cu miezul oraşului (în jurul Operei de pildă) cochet şi ondulat, aşa cum nu seamănă cu discretul St. Germain al aristocraţiei franceze sau cu cartierele burgheziei cuminţi, închise şi muncitoare.

Vechiul Montmartre, sau cum se intitulează el „Comuna liberă Montmartre", caută să-şi păstreze caracterul dinainte de războiu la care îl ajută atmosfera străzilor lui strâmte şi grăbite să sue spre Sacré-Coeur, a caselor bătrâne şi violent colorate când nu sunt cenuşii, boîtele care îşi aprind noaptea toate luminile şi toate cântecele şi îşi trimet în stradă cântăreţii, cu şapca până pe ochi, cu aere făcute, de apaşi, să uimească şi să atragă americani şi englezi, căutători de „vechi Paris". Boîta şi teatrul de diseuri ca şi vechii cântăreţi, se găsesc azi însă în orice cartier. De asta îl găsesc acum pe Jean Bastia, acest veritabil „chanteur Montmartrois", acest adevărat poet, vedetă înainte de războiu, vedetă încă şi azi, pentru că publicul nu se poate sătura de el şi pentru că el nu se epuizează (ultima lui operetă „Dix neuf ans" s'a jucat anul trecut la Paris şi acum se joacă în Argentina şi la Amsterdam), nu în Montmartre ci în cartierul latin, la „Les Noctambuls", unde publicul îşi dă seama că e o sărbătoare apariţia lui pe scenă.

Incerc să-i vorbesc celui mai poet dintre cântăreţii francezi, pentrucă numai francezii pot pune atâta spirit şi ironie, atâta lirism de bună calitate într'un cântec care să spună mai nimic.

— Intre cântăreţul şi cântecul dinainte de războiu şi cele pe care le auzim noi azi, este o diferenţă?

— *O diferenţă imensă, dar nu ştiu cât se datoreşte ea războiului. Poate şi fără el s'ar fi făcut schimbarea.*

Avem azi alt public şi alţi cântăreţi, amândoi inferiori celor de altădată. Vina o poartă cântăreţul. Pe vremuri, ca să fii diseur în Montmartre ţi se cerea o cultură serioasă, ştiinţa versului şi, fireşte, dar. „La chanson Montmartroise" era ca o corporaţie cu uşile închise, nu se putea intra în ea decât dacă făceai operă de maestru. Azi oricine poate fi cântăreţ. Poezia chansonierilor de azi nu mai are nici o valoare artistică, e facilă, săracă, negândită.

— Şi publicul?

— *Cel meritat de asemenea cântăreţi. Publicul de altădată nu mai vine, pentru că nu găseşte alimentul necesar. Pe de altă parte, banii au trecut în alte mâni şi mulţimea care altădată nu ne cunoştea, inundă localurile înmulţite în tot Parisul, în toate cartierele şi acum intrăm într'un cerc vicios. Noi ne schimbăm ca să plăcem acestui public, care vine să ne vadă pentrucă ne-am schimbat (dacă nu ne-am fi schimbat, n'ar veni). Inainte aveam un public limitat şi ales, poate douăzeci de mii de oameni. Azi avem de două, poate de trei ori pe atâta ascultători. Dacă acest public ar fluera pe cei adevărat buni dintre noi, aş avea cel puţin nădejdea că îi deosebeşte de rest.*

— Cu reclama asurzitoare pe care orice artist şi-o face azi, îi e greu omului din gloată să se dumirească.

— *Acest sistem de reclamă nu exista pe vremea noastră. Nu ne ceream puşi în vedetă pe afiş. Era dela sine înţeles că ordinea era să se înceapă cu cei care debutaseră înaintea celorlalţi şi fără poze tunătoare, ca azi. Am văzut un cântăreţ care s'a intitulat „cel mai mare chansonier al secolului". Nu pricep cum cutează şi suportă cineva asemenea reclamă. Poate că numai atât şi spune destul în privinţa felului cum poate cânta individul. Când am avut teatrul meu de diseuri „Le Perchoir" ceream celor care mi se prezentau cu dorinţa unui debut, să-mi aducă versurile lor scrise de mână. Şi caracterul scrisului şi mai ales ortografia îmi spunea dinainte cum poate cânta poetul. Iţi mărturisesc că refuzam fără să îi ascult pe cei care făceau greşeli de gramatică. Dacă se întâmpla să-i pun totuş să cânte, verificam totdeauna că unei greşeli îi corespundea o neînţelegere, o lipsă de nuanţă. Se putea tânărul să aibă succes, asta nu înseamnă nimic, nu dovedeşte că pricepea el sau publicul ce nu pricepuse el.*

— In ce an aţi avut „Le Perchoir?"

— *Din 1916 până în 1924, împreună cu Saint-Granier. Au cântat acolo Marie Dubos, Musidore care a făcut apoi film mut cu mult succes, a debutat mult preţuitul azi Mauricet.*

— Imi puteţi spune oarecari amintiri de care o carieră artistică e plină şi pe care publicul ascultător şi cititor le preţueşte?

— *Amintiri? Rămâi la capătul unei cariere cu impresia, cu căldura câtorva bucurii şi cu un mănunchi de anecdote. Atât.*

— Bucuriile nu se pot povesti. Să vă cer anecdote?

— *Dacă vrei, să încerc să-mi aduc aminte. Uite, bună oară, ajunsesem într'un orăşel mic de provincie cu turneul teatrului meu „Le Perchoir". Pe afişe se etala imensă emblema teatrului: un papagal. Tot timpul spectacolului publicul a aşteptat papagalul şi, la sfârşit, furios că a fost tras pe sfoară, a început să ceară cu strigăte „l'oiseau! l'oiseau!" Am eşit să explic că n'avem nici un papagal cu noi şi că pasărea suntem noi, dar n'am putut mulţumi ascultătorii care au plecat revoltaţi şi sgomotoşi.*

Mă despart de d. Bastia cu părerea de rău că nu-l mai pot asculta încă şi cu bucuria pe care mi-o face, mărturisindu-mi dragostea lui pentru România.

— *Iubesc România care a dăruit Franţei pe de Max, pe d-ra Ventura şi pe Elvira Popescu, acest geniu al veseliei, îmi spune drept încheiere poetul cântăreţ Jean Bastia.*

LUCIA DEMETRIUS

Actualitatea

Artistice

Expediţia arheologică care a făcut cercetări la Tell-Duweir, în Palestina de Sud, şi-a terminat lucrările pentru anul acesta.

S'au strâns documente foarte interesante după care se constată că scrierea egipteană era cu-...ntă în Palestina înaintea epocei Faraonului Ramses al II-lea. II-lea.

*

„Societatea Misiunilor" din Paris a organizat la Nimes o expoziţie colonială în care au fost strânse într'un perfect ansamblu numeroase lucrări executate de indigeni în Africa ecuatorială, Madagascar şi Oceania.

*

Cu ocazia apropiatului centenar dela naşterea Papei Piu al 10-lea se va ridica un monument în memoria pontifului în oraşul său natal Riese.

*

După moartea sculptorului *Bourdelle* s'au deschis mai multe expoziţii cu operele sale definitive, dar nici una cu primele inspiraţii ale talentului său.

De curând s'a organizat la Paris o expoziţie cu schiţele lui din tinereţe, cercetătorul putând astfel cunoaşte mai mult pe sculptor, intrând în intimitatea lui de creaţie.

Printre diferitele statuete se află şi machetele statuilor Elocvenţei, Dreptăţii. Victoriei şi Forţei, lucrate pentru monumentul generalului Alvéar.

Sunt opere care marchează culmea unei strălucite cariere de 40 de ani de sculptură.

*

La Galeria Carmine din Paris s'a deschis anul acesta noul salon de artă numit de vară, în care expun numeroşi pictori în frunte cu Vlaminck, Kisling, Utrillo.

*

Guvernatorul Romei împreună cu reprezentantul Institutului Fascist de Prevedere Socială au decis de comun acord transformările ce se vor face pentru a degaja mausoleul lui August, actualmente sală de concert şi pentru sistematizarea cartierului învecinat.

In special Institutul va construi 4 palate ce vor separa de acum înainte mausoleul de Corso.

Se speră că în cursul dărâmărilor necesare se vor regăsi obiecte de artă interesante.

Zilele acestea, în ruinele unei case unde s'au găsit anul trecut o statuetă şi mai multe taflouri, s'a descoperit o nimfă împodobită cu un frumos mozaic datând din secolul al V-lea al erei noastre.

*

Pentru comemorarea centenarului naşterii pictorului *James Whinstler* s'a organizat în localul ziarului „Times" din Londra o expoziţie retrospectivă a operelor artistului.

Epica în literatura proletară

Continuare din pag. I-a

ungului unei culturi nu merge fără anumite modificări formale. Noul fond, noul terasament de gând va avea desigur anumite genuri de exprimare care îi vor conveni mai bine, aşa cum fiecare cultură are genul său favorit. Tendinţa categoric individualistă a culturii burgheze favoriza făţiş poezia, refugiul cel mai personal şi cel mai neviolabil. Structura eminamente socială, colectivă şi deci obiectivă a culturii proletare într'o măsură oarecare pare a fi incompatibilă cu poemul. In ce măsură e clar că este relativ: în orice caz tot ceiace se poate pronostica este că poezia nu va suferi mai mult în cultura epocii proletare decât a suferit epica în cea a epocii burgheze. Işi va avea existenţa neturburată, bazată fiind pe existenţa artistului care tot o va produce, (ba, dimpotrivă, vedem o posibilitate de mărire a cercului său de aplicare) şi a publicului care o va primi (după cum vedem o posibilitate de mărire şi a publicului cititor întâi din cauza timpului şi a putinţelor fiecăruia de a se ocupa mai mult cu cititul şi, al doilea, dintr'o evoluţie a sensibilităţii într'o lume mult mai puţin brutală decât aceasta). Revenim însă să declarăm că desigur genul oficial al acestei noui fehi de cultură va fi cel în mai intimă (şi accidentală) legătură cu caracterele sale şi *dacă nu va fi cinematograful*, aşa cum credem noi odată cu Lenin, va fi romanul — şi epica toată.

Să mergem mai departe. In însăşi noţiunea aceasta mai purificată vom avea de remarcat modificări. Insăşi epica se transformă şi se va mai transforma. Din acest punct de vedere lucrul cel mai demn de reţinut este *dinamitarea romanului individualist* urmată de extensiunea socială a romanului. Extensiune în primul rând în cadru: romanul individualist oscila, căci aceasta îi era structura intimă (şi de-aceia putem afirma că trăim regăsirea romanului), între nuvelă, jurnal intim şi poem. Noul roman are tendinţe cu totul contrarii şi desigur că nu poate fi comparat decât cu fresca şi cu epopeea. Mai ales cu aceasta al cărei ritm grandios şi leneş tinde să şi-l asimileze. Deoarece nu s'a remarcat până acum că modificarea esenţială a romanului individualist în roman social s'a făcut pe calea secundară a extensiunii spaţiale şi a duratei acţiunii. Prima treaptă spre acesta a fost romanul fluviu. Iar cea de a doua treaptă, fără vreo ordine deoarece din toate punctele de vedere sunt egale, a fost în cadrul mai mult extra-literar: apariţia reportajului. Reportajul împlineşte în el toate condiţiunile nouii epici proletare, şi cu cât e mai bine făcut cu atât mai mult se apropie de aceasta. Şi romanul social nu este decât (dacă ni se vor suplini lipsurile unei definiţii cam brusce) reportajul-fluviu.

In sfârşit iată-ne ajunşi la un punct definitiv. La această noţiune ne putem opri. Analiza nu mai are teren. Dar mai trebue să se dovedească ceva, mai precis să se arate. Felurile în care se operează, în epică, şi în epica modernă, trecerea dela formele vechi la cele noui. In ce ne priveşte am deosebit trei mai esenţiale drumuri dialectice: 1. Modificarea materialului uman şi îl vom plasa pe Malraux ca prototip. II. Modificarea technicei structurale epice, şi îl vom analiza pe John dos Passos. III. Modificarea punctului de vedere şi vom căuta aceasta la mai mulţi Dreiser, Glaeser, Doeblin. Vom arăta succesiv diferenţele dintre aceste trei feluri de literatură şi vom preciza şi cine poate să le întrunească pe toate.

GHIŢĂ IONESCU

Ştiinţifice

Motorul cu hidrogen

S'a inventat de curînd în Anglia un motor, care face posibilă navigaţia vapoarelor, fără cărbuni sau ţiţei, ci pur şi simplu, numai cu apă de mare.

Raza de acţiune a submarinelor este astfel extinsă aproape la infinit.

Noul tip de motor a fost experimentat cu succes la automobile şi în curînd va fi montat pe bordul vapoarelor.

Brevetul este exploatat de o societate britanică.

Principiul reprezintă o adevărată minune ştiinţifică: apa de mare e distilată şi descompusă cu ajutorul unui curent electric, în oxigen şi hidrogen, componentele ei.

Aceste două gaze sunt introduse apoi în motor, comprimate, aprinse printr'o bujie şi transformate în vapori la mare temperatură, care exercită o presiune asupra pistoanelor.

S'a realizat astfel o nouă combinaţie de vapori şi petrol. Vaporii sunt condensaţi şi 60 la sută din apă este apoi culeasă, distilată şi păstrată, la nevoie, într'un rezervor.

In chipul acesta e suficientă o cantitate mică de apă pentru a face motorul să meargă un timp practiceşte nelimitat.

Desigur, sunt necesare şi lubrifiante. Este evident însă că nici un alt motor nu prezintă asemenea avantagii.

Dealtfel, un motor cu hidrogen este mai curat decât unul cu benzină şi are nevoie de mai puţine lubrifiante.

Partea esenţială a acestei invenţiuni constă în metoda care permite să creiăm un gaz, a cărui presiune se ridică la 2300 kgr. pe 2,5 cm. pătraţi.

Ideea e datorită unui inginer german, care a realizat-o în colaborare cu soţia sa, o englezoaică.

Acum 20 de ani, abia ieşit din adolescenţă, inginerul îşi începuse experienţele, făcând o serie de încercări asupra unor cilindre cu oxigen şi hidrogen. Cu acest prilej, el a suferit un accident, datorit unei explozii, care era cât pe aci să-l coste viaţa.

De unsprezece ani a fost făcută marea descoperire şi de atunci încoace inventatorul n'a încetat s'o experimenteze şi s'o puie la punct.

Importanţa comercială a noului motor de hidrogen va fi imensă.

Intr'adevăr, acest motor nu se încălzeşte, nu face sgomot şi nu dă loc la nici o vibraţie, chiar şi în cazul când posedă numai un singur cilindru.

Se crede că echipajul submarinelor înzestrate cu acest motor, va putea trăi sub apă timp de o lună, producând din când în când oxigenul necesar respiraţiei.

Motorul cu hidrogen e menit să revoluţioneze nu numai navigaţia maritimă, ci şi transporturile terestre.

Hormoni în nămol

Se cunosc admirabilele calităţi terapeutice ale băilor cu nămol, în special în cazurile de rachitism, limfatism şi debilitate generală.

Savantul german, profesorul Weheflitz, în urma unor minuţioase cercetări de laborator, făcute asupra diferitelor modele de pământ nămolos, a descoperit agentul vindecător.

Intr'adevăr, Weheflitz a constatat în acest nămol, prezenţa unor substanţe, corespunzătoare anumitor hormoni importanţi, obţinuţi în general pe altă cale. Astfel, calitatea curativă a băilor cu nămol s'ar datori acestor substanţe, înzestrate cu proprietăţi hormonice.

Boala înălţimilor

Savantul german, profesorul H. Winterstein, afirmă că aşa numita „boală a înălţimilor", care se iveşte în ascensiunile pe munţi sau în cursele aeriene la mari altitudini, nu este datorită exclusiv lipsei de oxigen şi presiunei atmosferice foarte reduse.

Pricina apariţiei „boalei înălţimilor" este, după Winterstein, sărăcirea sângelui în acid carbonic, acest gaz evaporându-se mai intens în atmosfera rarifiată.

Apendicita şi presiunea atmosferică

Dintr'o statistică, recent întocmită de „Institutul chirurgical" al Universităţii germane din Würzburg, rezultă că ar exista o strânsă legătură între frecvenţa cazurilor de apendicită pe deoparte şi presiunea atmosferică, pe de altă parte.

S'a observat anume că, atunci când presiunea atmosferică scade, numărul cazurilor de apendicită acută sporeşte.

Pentru moment însă nu s'a putut explica această ciudată corelaţie.

O senzaţională invenţie a lui Marconi

Ziarele au relatat de curînd vestea unor experienţe senzaţionale realizate de marele inventator italian Guglielmo Marconi.

Reuşita acestor experienţe asigură navigaţia acvatică şi aeriană, punând-o la adăpostul accidentelor prin coliziuni.

Dispozitivul lui Marconi constă dintr'un receptor special de radio, prevăzut cu un cadru orientabil, care captează semnalele transmise de anumite posturi emiţătoare de pe coastă.

Instalând un asemenea aparat pe bordul unui vapor sau al unui avion, nava poate fi condusă numai prin indicaţiile şi manevrele executate în staţiile de pe coastă.

Instalaţia e cu deosebire preţioasă în cazul când vasul sau avionul înaintează în ceaţă şi riscă astfel să se ciocnească, fie cu un gheţar, fie cu un alt vapor.

Alarma se produce în mod automatic prin semnale luminoase.

Intr'adevăr, staţiile de pe coastă radiază într'o anumită direcţie microunde, având circa 50 cm. lungime de undă. Efectul acestei emisiuni se traduce la recepţie printr'o lumină verde, care se menţine în mod permanent pe un ecran din cabina de comandă.

In momentul în care un alt vas, un gheţar, sau un avion trece în drumul vaporului, ecranul comandantului primeşte o lumină roşie, reprezentând semnalul de alarmă.

MARCONI

Aparatul are dimensiuni foarte reduse, din care cauză poate fi deplasat cu uşurinţă pe navele acvatice sau aeriene. Graţie unui randament remarcabil, el permite o consumaţie minimă de energie.

O altă aplicaţie posibilă a invenţiunii lui Marconi este comunicaţia sigură, comodă şi rapidă între avioane şi automobile, sistem practicat cu deosebire în urmărirea infractorilor.

Recentele experienţe cu acest dispozitiv au fost executate de Marconi în faţa unui for de savanţi şi technicieni, în portul Genova.

Inventatorul italian a condus, cu ajutorul microundelor, un vapor între două obstacole. Apoi a dirijat de pe uscat yachtul său „Electra", făcându-l să evolueze timp de 15 mile, după voinţa sa.

Raza de acţiune a aparatului este de 20.000 până la 35.000 de mile marine, după înălţimea la care este instalat.

Pe baza acestor experienţe pline de succes, diferitele automobile ale poliţiei engleze vor fi echipate în curînd cu asmenea aparate de siguranţă, tip Marconi.

Un bec electric care nu se încălzeşte

Pentru a reduce cantitatea de căldură radiată de becurile electrice cu incandescenţă, de mare intensitate luminoasă, se foloseşte în Occident un procedeu recent, brevetat în Franţa.

Procedeul utilizează un înveliş dublu de sticlă, între care există un spaţiu evacuat.

Lampa menţionată se pretează cu deosebire pentru aparatele de proecţiune cinematografică, întrucât căldura degajată de o lampă obicinuită în asemenea cazuri, riscă să aprindă pelicula filmului.

Terapia prin raze ultrascurte

Tratamentul boalelor prin raze ultrascurte dobândeşte o importanţă din ce în ce mai mare.

Noile aparate realizate în această direcţie, lucrează cu o lungime de undă de circa 3 metri şi prezintă, faţă de obicinuitele sisteme de diatermie, avantajul că permit şi încălzirea ţesuturilor organice situate mai adânc în organism şi care sunt mai bune conducătoare electrice. Prin aceasta însă ţesuturile superficiale, mai puţin conductibile, nu trebue neapărat să fie aduse la aceeaş temperatură.

Intre altele, terapia prin unde ultrascurte a dat rezultate remarcabile în diferite cazuri de inflamaţii.

O sondă electrică

O asemenea sondă s'a pus la punct în timpul din urmă şi slujeşte pentru măsurarea adâncimii mărilor.

Dispozitivul reprezintă o perfecţionare a procedeului obicinuit, cunoscut sub denumirea de „sondă-ecou". El constă dintr'un fir cu plumb, în care e ţesută o conductă electrică.

In momentul când sonda atinge suprafaţa apei, se închide un contact, care declanşează un mecanism de orologerie. Imediat ce sonda ajunge în fundul mării, legătura electrică este din nou întreruptă şi ceasornicul se opreşte.

Drumul parcurs de indicatorul aparatului ne permite să cunoaştem adâncimea apei.

Auzul prin dinţi

Incă de acum 40 de ani se afirmase că dinţii pot sluji şi pentru auz, şi că s'ar putea percepe chiar muzică pe calea aceasta.

De curînd, problema a fost reluată de profesorul Panconceli-Calcia, din Hamburg, care în urma unor cercetări aprofundate, a ajuns la concluzia că în stadiul actual al ştiinţei, e posibilă o percepere a sunetelor la persoanele cu auzul greu, sau la cele devenite surde cu timpul.

La surdo-muţi însă, care nu cunosc efectul sonor, transmisiunea acustică prin dinţi este imposibilă.

I. S.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— De ce-i permiţi să-ţi facă curte, dacă nu-l suferi?

— Fiindcă o detest pe nevastă-sa...

— ...ai iubi tot atâta da... fi săracă.

— Desigur... Dar nu-i aşa — că-i o glumă?

Ce este descentralizarea administrativă

După ce societăţile umane s'au aşezat şi au devenit sedentare, guvernul s'a născut în mod spontan. Tendinţele obscure, latente, care împing orice colectivitate spre realizarea ordinei, se concretizează prin diversele ierarhii sociale.

Vechii filozofi spuneau că „natura are oroare de vid", putem spune că societatea are oroare de anarhie. Ierarhizarea este o reacţiune vitală a colectivităţilor contra pericolelor datorite anarhiei, individualismului neînfrînat şi lipsei de organizare. Guvernul ca orice forţă socială, tinde a se manifesta prin constrîngeri şi caută să întrebuinţeze toate mijloacele utile şi eficace pentru exerciţiul puterii.

Administraţia, în sensul larg al cuvântului, cuprinde două serii de organe ierarhizate. Prima constitue clasa guvernanţilor, a conducătorilor politici, şefii de State, înalţi demnitari, miniştri, parlamentari. A doua constitue biurocraţia adică administraţia în sensul strîmt al cuvântului. Guvernanţi şi funcţionari sunt nedespărţiţi şi se complectează.

Scribul antic care funcţiona lângă despot şi purta pecetea lui, iată origina şi sâmburele administraţiei.

Indată ce autoritatea centrală exercită puterea publică, adică dela începutul vieţii politice a colectivităţii, stau faţă în faţă două forţe antagoniste:

Una guvernamentală, autoritară, centralizatoare, unificatoare; cealaltă populară protestatară, descentralizatoare, diversificatoare.

Acţiunea guvernului, oricare ar fi el, provoacă o reacţiune populară.

Prima forţă se manifestă prin concentrarea autorităţii cu ajutorul ierarhiei administrative, ea se sprijină pe încrederea de sus în jos şi tinde la centralizare.

A doua forţă se manifestă prin crearea de centre locale de administraţie, conduse de organe elective, ea purcede din încrederea de jos în sus prin alegeri şi tinde la autonomie.

Prima forţă personifică autoritatea, a doua libertatea.

La ierarhia funcţională ce se crează în mod necesar şi spontan în oricare societate organizată, corespunde o ierarhie teritorială, o împărţire a teritoriului naţional în circumscripţii, în care acţiunea guvernamentală este reprezentată prin organele puterii centrale. Competinţa agenţilor puterii publice sau a organelor autonome locale este astfel delimitată şi organizată într'o vastă reţea de subordonare şi coordonare a acţiunilor reprezentanţilor ambelor tendinţi.

Intre cele două forţe antagoniste definite mai sus, se stabileşte un echilibru dinamic, variabil în timp şi spaţiu după epocă, circumstanţele istorice, gradul de civilizaţie, moravurile şi geniul fiecărui popor.

Acest echilibru este concretizat prin legile pozitive care caracterizează regimul administrativ al unei ţări.

Inţelepciunea cârmuitorilor constă în a găsi un fericit compromis între aceste două tendinţe; dosajul forţelor în prezenţă este o chestiune de tact şi de prevedere politică.

In epocile tulburi, când nevoia de apărare externă sau internă este mai stringentă, când cauzele care au provocat crearea unei ierarhii guvernamentale tari, au luat din nou un caracter de actualitate, în epocile de tranziţie sau de realizări masive, în mod fatal predomină forţa autoritară.

In epocile de prosperitate, când conştiinţa pericolului s'a îndepărtat, când faptele sociale şi politice formează sedimente liniştite, atunci tendinţa descentralizatoare, autonomistă poate trece fără inconvenient la primul plan.

Teoreticianii au clădit sisteme şi doctrine care exprimă în limba juridică sau filozofică faptele sociale şi politice, expuse mai sus şi au creat astfel dreptul administrativ şi constituţional. Ideologia fiecărei epoci istorice, geniul fiecărui popor, au colorat aceste sisteme şi le-au legat de crezurile fundamentale care au stăpânit şi atunci sufletul colectivităţilor.

Astfel ideile individualiste, propovăduite de filozofii secolului al 18-lea, au fost în ţările latine şi anglo-saxone punctul de plecare al teoriilor democratice care au creat societatea burgheză şi economia liberală; filozofia hegeliană a fost isvorul la care s'a adăpat absolutismul imperial german şi apoi rasismul pan-germanic de astăzi; invocarea amintirilor unei antichităţi strălucite şi reacţiunea contra marxismului, au creat naţionalismul fascist, iar mistica proletară a luptei de clase unită cu materialismul istoric au instaurat regimul sovietic. Fiecare din aceste mari curente de sentimente şi idei are drept corolar o doctrină administrativă dominantă.

Unul din fenomenele cele mai curioase din istoria doctrinelor administrative, este dezacordul între ceeace logica rece ar aştepta şi realitatea faptelor. Bunăoară democraţia engleză, înainte de toate pragmatică, întemeiată pe tradiţii şi practici constituţionale mai mult decât pe texte, a adoptat o administraţie caracterizată prin cea mai largă descentralizare care merge până la autonomia administrativă locală, pe când democraţia raţionalistă franceză întemeiată pe texte, a creat o administraţie centralistă. Iată cum idei comune la origină au adus consecinţi opuse în practică.

De asemenea o ţară mare, Germania, a trecut în 20 ani, dela autonomia locală foarte pronunţată sub regimul autocratic imperial, la sistemul centralist sub regimul autocratic actual.

Aceste exemple dovedesc că logica juridică singură, nu este un temei suficient pentru legiferare, în materie de organizare administrativă, că problema este foarte complexă şi cere o deosebită prudenţă în rezolvarea ei.

De altfel se pare că mişcarea spre o descentralizare administrativă din ce în ce mai pronunţată ce luase naştere după războiu, în mai toate statele europene sub impulsul ideologiilor de stânga, nu numai că s'a oprit dar se află în plin regres. Până şi Anglia şi-a creat servicii centralizatoare.

Reacţiunea naţionalistă ce s'a deşteptat în multe ţări, dificultăţile internaţionale şi interne ce caracterizează epoca noastră sunt, desigur, una din cauzele principale ale reînvierei metodelor autoritare în administraţie.

Sub un regim autoritar, noţiunea de interes general se afirmă mai puternic, serviciile publice sunt conduse prin metode uniforme, care tind la raţionalizare, funcţiunile publice sunt investite cu un caracter de putere publică pronunţat, şi funcţionarii încadraţi într'o ierarhie rigidă.

Sub un regim pur descentralizator, noţiunea de interes local, trece pe primul plan, serviciile publice sunt conduse după metode cari variază după regiuni sau după obiceiuri locale, funcţiunile publice îmbracă mai mult caracterul de creaţiuni economice iar funcţionarii locali sunt consideraţi mai mult ca gestionari decât ca reprezentanţii suveranităţii publice.

Sistemul curat descentralizator prezintă avantajul unei supleţe deosebite care-i permite adaptarea la toate circumstanţele locale. Puterei centrale îi rămâne sarcina de a coordona acţiunea diverselor autorităţi locale, de a le limita şi subordona intereselor permanente şi tradiţionale ale statului.

Cel mai răspândit regim administrativ este regimul mixt în care cele două tendinţe îşi găsesc un echilibru vremelnic, realizat de legiuitor sub inspiraţia ideologiilor politice care stăpânesc alternativ pe guvernanţi.

Tendinţa descentralizatoare care poate merge până la autonomie locală este precumpănitoare când guvernanţii sunt animaţi de ideologia democratică şi pacifistă. Tendinţa centralizatoare apare spontan când se simte necesitatea unui guvern autoritar, sau când dificultăţile externe şi interne cer ca toate energiile naţionale să fie strînse şi disciplinate.

La tendinţe cu caracter social şi politic arătate mai sus, se adaugă în Statele moderne cerinţe de ordin technic.

In adevăr, după războiul mondial, Statul şi-a anexat atribuţiuni din ce în ce mai numeroase şi a asumat răspunderi din ce în ce mai grele.

Pe de o parte Statul intervine tot mai des în domeniul activităţii private, reglementează tot mai strâns viaţa economică şi intelectuală a particularilor, şi chiar în unele privinţi, se substitue lor.

Pe de altă parte, progresul ştiinţelor, desvoltarea technică a marilor servicii publice, fac imposibilă gestiunea acestor servicii după vechile metode de centralizare a biurocraţiei formale. Se cuvine astăzi competinţei economice, financiare şi technice un loc din ce în ce mai important în conducerea treburilor obşteşti. Fireşte că stabilirea normelor, determinarea drepturilor şi obligaţiunilor reciproce, controlul, conducerea superioară aparţine organelor politice.

Astfel, alături de descentralizarea administrativă şi politică, apare descentralizarea technică.

Marile servicii publice, dotate cu o oarecare autonomie, sunt conduse după principiile unei technologii moderne, iar nu după normele biurocraţiei politice.

Mersul civilizaţiei provoacă astfel o dublă delimitare. Una socială şi politică care determină competinţa autorităţilor locale şi tinde în vremurile liniştite către autonomia corpurilor locale şi alta technică care determină competinţa organelor technice şi tinde către autonomia marilor servicii publice.

Din cele expuse mai sus reese că nu există o doctrină administrativă universală, valabilă oricând şi oriunde, există numai soluţii adaptate momentului istoric, tradiţiilor naţionale şi circumstanţelor politice.

Doctrinele raţionaliste abstracte pot fi nefaste dacă sunt aduse din străinătate şi aplicate fără discernământ.

Legea administrativă, ţinând seamă de toate împrejurările, trebue să stabilească un fericit echilibru între forţele fundamentale şi primitive care conduc orice colectivitate organizată şi să realizeze o interpretare organică a tendinţelor autoritare guvernamentale şi mişcarea irezistibilă a masselor guvernate spre libertate.

IULIAN M. PETER

JURNAL

Pastorală

Doi. Tineri: el şi ea. Sunt bucureşteni şi au venit într'un grup mai mare, la ţară, la moşia unor prieteni, ca să petreacă weeck-end-ul. El îi face curte de trei luni, dar n'a reuşit până acum decât să-i citeze diferite versuri şi fragmente din autorii celebri care au scris despre femee, iar ea să surâdă suav cu ochii plecaţi, jupuindu-şi nervos oja de pe unghii. Acum, de cum s'a lăsat seara— tălăngi de vite, câni care latră sonor, departe, ca nişte clopote, cotcodăcit de găini care nu vor să intre în coteţ, zdrăngănit de vase şi mieunat de pisică flămândă — el a luat o hotărîre: s'o invite la o plimbare pe câmp. Ea a acceptat.

Păşesc amândoi prin iarba presărată cu pietre. In faţa lor, se ridică un deal negru. Pe deal sunt tufişuri şi pomi mici, toţi îmbrăţişaţi unul cu altul, moale, pitic şi întunecos. Abia se desface drumul curb, pleşuv, îmbunat şi el de noaptea catifelată care flutură în aer ca un puf de păpădie. Ea e subţire, are rochie albă şi tocuri înalte. El e tot în alb şi i-a oferit braţul. Urcă coasta dealului nesigur, ca legănaţi pe valuri. Jos, în urmă, cineva claxonează în joacă la maşina ce a rămas în faţa porţii. Ea se sperie şi-i încleştează braţul mai tare. El îşi pleacă uşor capul spre ea şi priveşte înainte spre cerul pe care au apărut întâile stele şi luna se desprinde rotundă, coaptă. Vrea să-i spună ceva despre ele. I se pare că e răguşit. Tuşeşte.

Sunt aproape de vârful dealului. Rătăcită, o vacă urcă şi ea coasta, din partea cealaltă. E buimăcită de noapte şi de singurătate. O sperie orice fâşâituri de prin tufişuri. Nu-şi dă seama încotro trebue să apuce. A urcat tot dealul şi acum şi-a pierdut aproape puterea. In culmea desnădejdii, se opreşte, ridică botul spre cer aşa cum fac cânii când urlă la lună, — şi mugeşte prelung.

Instantaneu, domnişoara se împiedecă de o piatră, îşi pierde echilibrul şi cade în braţele lui. El ştie că ar trebui s'o ajute să-şi revină, dar o simte caldă şi fără putere şi nu se'ndură. O cuprinde lin, îi dă capul pe spate. Ea aşteaptă cu ochii închişi. El se gândeşte: Nu deadreptul pe gură. Intâi lângă ureche... apoi pe ochi... pe obraz... pe gât...

Un băeţandru de jos, care a venit să caute vaca, se opreşte încurcat şi nu ştie ce să facă— să înainteze sau nu... In drum a descoperit un pui de pasăre, care nu poate să zboare bine şi ţopăe în iarbă. Aruncă pălăria după el, la întâmplare — dar nu-l prinde.

Provincie

Are treizeci şi doi de ani. E avocat, doctor în drept, face politică — acum e în opoziţie — e însurat şi are doi copii: un băiat de opt ani şi o fetiţă de şapte. Stă cu chirie, dar are bani în bancă şi e hotărît să-şi clădească, când va fi mai potrivit, o casă cu cameră de bae cum a văzut la cinematograf şi cu apă curentă peste tot. Va avea şi un aparat de radio mare, mai mare şi mai bun de cât cel pe care îl are acum. Deocamdată, nu-i merge prea bine, a intrat în conversiune şi majoritatea clienţilor sunt dela ţară. Are însă mari speranţe: întâi că se duce guvernul şi că vor veni ei la putere, a doua.. e în legătură cu o afacere... vagă şi misterioasă. Nu crede în Dumnezeu, sau mai precis, nu s'a ocupat cu chestiunea asta. Merge uneori pe la biserică — de Paşti şi de Crăciun regulat, cu familia — mai mult dintr'un obicei rămas de pe când era elev şi audierea serviciului divin era impusă.

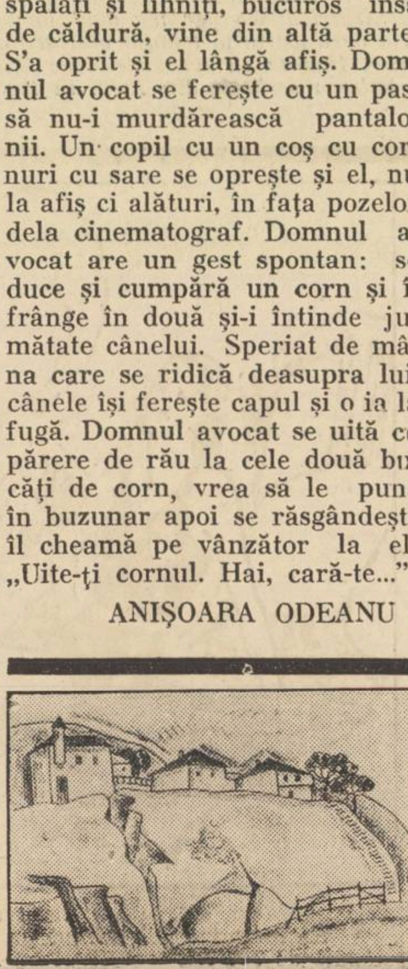
E dimineaţă. Vară. Lumină fragedă, umedă şi răcoroasă. Casele, oamenii, strada, par toţi luaţi dintr'un tablou care a fost zugrăvit cu multă tandreţe. Casele cu câte două etaje sunt naive, curate şi binevoitoare ; surâd ştrengăreşte cu geamurile în care se reflectează soarele, iar coperişurile roşii par băşti vesel trase pe o ureche. O servitoare săsoaică, cu genele albe, duce un coş pe braţ, încărcat cu târgueli dela piaţă. Trei porumbi se uită în urmă obrasnici şi încântaţi de clandestinitatea purtării lor. Peste ei, în coş, un măr voia parcă să se urce şi el să vadă dar a rămas rotund şi neputincios şi acum meditează asupra celor petrecute. Un mânz neobişnuit cu oraşul, dă peste o babă, care vine de la biserică cu cartea de rugăciuni — neagră şi cu cruce de aur — în mână.

Prin mijlocul oraşului trece un râu — lat şi mătăsos — peste care e un pod. De pe pod se văd câmpurile şi munţii din zare, spre o staţiune balneară care serveşte drept loc de excursie Sâmbăta şi Dumineca, tuturor cetăţenilor acestui oraş. Lângă pod, e ştrandul. Un rând de cabine care fac drepţi lângă mal şi o punte care merge până în mijlocul râului.

Domnul avocat a plecat dela tribunal să ia aer. A ajuns întâi în faţa unei firme pe care era zugrăvită o cămaşă pe care doi lei o întindeau unul dintr'o parte şi altul din cealaltă. Dar cămaşa nu se rupea. Stătea ţapănă şi terorizată de obiectiv, ca un portret. De altfel şi leii stăteau ca în faţa obiectivului — şi desigur că manşetele le-au fost vârâte cu sila în gură. Domnul avocat şi-a adus aminte că şi-a propus să-şi cumpere şi domnia lui o cămaşă, una bleu cu dungi bleumarin, pe care a ochit-o de multă vreme şi se opreşte s'o privească de câte ori trece pe lângă vitrină. Işi aduce apoi aminte de nevastă-sa, care a început să-şi penseze sprâncenele şi are de atunci un aer tare neobişnuit. Dar, domnia lui nu se amestecă. Dacă aşa fac şi celelalte... Ajunge pe pod. La ştrand, două fete tinere, una în galben, alta în bleu se plimbă cam fără rost pe punte. Mai sunt câteva capete care ies din apă şi o barcă vine la vale spre pod, cu un el şi o ea. Altfel, nu-i multă lume pentru că dimineaţa e apa rece şi vremea scurtă — şi nu face să plăteşti pentru cât stai. Domnul avocat ar vrea să se oprească şi el, lângă câţiva gură-cască care au împietrit cu coatele culcate pe dunga podului. Iar îşi aduce aminte că nu-i de demnitatea lui s'o facă. Continuă să meargă, cu burta frumos rotunjită înainte, de sub care picioarele îşi pierd orice importanţă şi individualitate — mişcând ritmic bastonul cu cap de argint. Are pălărie de pae tare şi sub ea chelie. La capul celălalt al podului, e un chioşc de ziare. Pe zid, în faţa chioşcului afişe cu litere mari. Dimineaţa. Haosul din Germania. Domnul avocat îşi închipue ceva foarte plin de sânge şi de oameni care vociferează şi aleargă buimăciţi în toate direcţiile — şi-i foarte mulţumit că e în România, că oraşul acesta cum e el mic da-i simpatic. Noi românii suntem un popor răbdător, se gândeşte el — şi se 'nduioşează drăgăstos — şi îşi ia asupră-şi un pic din meritul românilor de a fi un popor răbdător.

Un câne din aceia lungani, nespălaţi şi lihniţi, bucuros însă de căldură, vine din altă parte. S'a oprit şi el lângă afiş. Domnul avocat se fereşte cu un pas, să nu-i murdărească pantalonii. Un copil cu un coş cu cornuri cu sare se opreşte şi el, nu la afiş ci alături, în faţa pozelor dela cinematograf. Domnul avocat are un gest spontan: se duce şi cumpără un corn şi îl frânge în două şi-i întinde jumătate cânelui. Speriat de mâna care se ridică deasupra lui, cânele îşi fereşte capul şi o ia la fugă. Domnul avocat se uită cu părere de rău la cele două bucăţi de corn, vrea să le pună în buzunar apoi se răsgândeşte îl cheamă pe vânzător la el: „Uite-ţi cornul. Hai, cară-te...”

ANIŞOARA ODEANU

Pufi

— Frumos căţel ai, d-le Costacopol... Cum îl cheamă?...

— Frumos zici...? — şi Costacopol holbă la mine doi ochi ameninţători — .... Arde-l'ar focu! Pufi îl cheamă.

— Cuţu, cuţu.... Pufişor..., — îl îndemnai eu prietenos. Dar Pufi, înzorzonat cu fundă şi cu zgardă cu cureluşe, preferă să se facă colac sub scaunul stăpânului, fără să-mi dea nici o atenţie.

Ciocnirăm halbele spumoase.

Eram contrariat de supărarea lui Costacopol: ştiam că iubeşte animalele.

— Şi... — zic — de ce eşti supărat pe bietul căţeluş? Il văd de rassă, setter combinat cu „zaidănpici”....

Costacopol îşi şterse mustăţile şi, trăgând de cureaua căţeluşului care dormea liniştit sub scaun, clamă:

— Uite, vezi, Andronescule, potaia asta e toată cauza nenorocirilor mele.

„Potaia” trezită brusc din odihnitoarea somnolenţă, se îndreptă direct spre pantalonul meu, îl mirosi, păru nemulţumită, şi — în semn de dispreţ, — ridică unul dintre picioarele cu care era prevăzută şi mă udă subit.

Răbdai prieteneşte această lichidă cunoştinţă, nu fără a remarca:

— E de rasă, dar e cam... puţin... măgar.

— Ce măgar? — izbucni Costacopol, — e un satrap, o viperă, o piază rea jigodia asta.

Examinai jigodia: mic cât un năpârstoc, să-l bagi în buzunarul pardesiului, dar altminteri frumos, cu cap oval şi urechi lăţoase. Nu prea i se potriveau epitetele de „viperă” şi „satrap”.

— Ei, cum aşa... mă interesai mai îndeaproape.

— Andronică tată, cred că-ţi aminteşti că acum patru ani îi făceam curte actualei mele neveste, Cornelia...

— Stiu... nu m'ai trimis pe mine odată cu flori...?

— Lasă asta... O iubeam nespus de mult. P'atunci eram amândoi la Cadastru, — ţi-aminteşti? — şi toate hărţile topometrice le măzgăleam pasionat, împodobindu-le caligrafic cu numele ei: Cornelia...

— Ştiu, d'aia te-a şi dat afară...

— Lasă asta... Infine, m'am însurat, am luat zestre, case, m'am instalat şi, la o lună după nuntă, observ la Cornelia mea o stare de adâncă tristeţe...

—Ei, ca după luna de miere...

— Lasă asta... Chelner, două halbe! O descos eu, gingaş, delicat şi cu atenţiune, ca să aflu motivul acestei disperate stări.

— ?!?...

— Vroia un căţel de rasă... Drept pentru care, ca un soţ iubitor, m'am interesat printre prieteni şi l-am cumpărat pe Pufi, de la Axinte, şefu' muzicii militare.

— Bravo... va să zică...

— Lasă asta, Andronică... Hai noroc! Ei, de-aici începe calvarul meu...

— Cal...?

— Calvarul, pacostea şi nenorocirile mele! Pufi deveni imediat idolul şi adoraţia ei. Toate îngrijirile şi atenţiile pentru Pufi: eu trecusem pe planul al doilea. Pufi mânca la masă cu noi, — avea tacâmul lui; după masă, ca să-şi facă siesta, îi punea o perinuţă de mătase la geam, ştii... ca să aibă perspectivă şi să latre la olteni; pe la 6, pâne cu unt şi marmeladă, mă rog... era Domnul Pufi. Şi Cornelia se dedica trup şi suflet acestei noi iubiri; îi creştea inima când Pufi spărgea vreun bibelou sau făcea vreo necuviinţă pe covoare.

Dar ceea ce-i mai scârbos în afacerea asta, e că, după ce toată ziua îl giugiulea şi-l răsfăţa, noaptea, mă Andronică, noaptea, mi-l culca în pat, între noi, ca pe-un copil! Ei, drept să-ţi spui, în viaţa mea nu mi-a plăcut să dorm cu javrele 'n pat!

— Ei, — zic eu, — te obişnueşti la urma urmii...

— Aşa e, dar râia dracului devenise un fel de mic dictator peste patul conjugal. N'aveai voe să te mişti, că haţ!... spurcăciunea se repezea şi te'nsfăca de picior cu dinţii.

— Eu l-aşi fi pocnit peste bot...

— Vai de mine... se putea să-l loveşti pe Pufi? Păi se indispunea cotarla şi nu mai mânca patru zile! Şi dacă Pufi era indispus, era şi Cornelia indispusă şi toată casa era cu sus'n jos. Trebuia să alerg la veterinar, să-i aduc doctorii din oraş, pe urmă fă-i bae după prescripţia medicală şi dă-i doctoriile... Crezi că şarla voia să le ia? Aş! Mă muşca de degete, ba odată s'a repezit şi la nas...

— Prichindelu' ăsta...?

— Jigodia asta, — rectifică amărât Costacopol. Ba, acum, altă năzbâtie. Nevastă-mea ţine morţiş ca Pufi să ia premiu 'ntâi la Expoziţia Canină.

— Şi, de ce nu l-ar lua, că de frumos e frumos...

— Lasă asta, Andronică şi nu te băga unde nu te pricepi! Ca să se prezinte cât mai demn şi în formă la Expoziţie, trebue să-şi menţină silueta, adică să nu se 'ngraşe. Pentru asta are nevoe de două ori pe zi, să iasă o oră-două la şosea, să se antreneze.

— Şi...?

— Şi... uită-te la mine; eu, om serios, proprietar şi fost consilier comunal, sunt obligat s'alerg cu javra ca un zăbăuc pe Aleea Călăreţilor, până'mi ies ochii din cap, ca Pufi să-şi menţină greutatea.

— Ei şi Dumneata... te potriveşti la toate fleacurile... N'ai decât să stai o oră-două la o bere, — ca acuşica — şi acasă spui că l-ai antrenat. Parcă ce, Pufi o să te divulge...?

— Nu fi prost, Andronică tată, că seara, când mă'ntorc cu el, mi-l sue pe cântar şi, dacă n'a slăbit cu cel puţin 100 de grame, iar e tămbălău în căsnicia mea. Lua-l'ar dracii pe Axinte, cu jigodia lui cu tot!

— Imi pare rău... îl compătimii sincer.

— Să vezi când ies cu Pufi pe Calea Victoriei. Toate cucoanele se uită după el, languroase, complimentându-mă. Şi dacă vreuna dintre ele, trage după ea o căţeluşe, apoi trebue să aştept până'şi fac cunoştinţa şi să asist la sentimentele lor amoroase. Dar când trece garda de la Palat, atunci cotarla-mi scoate peri albi.

— ?!?

— Invăţat pe semne cu muzica de la Axinte, potaia, cum aude gorniştii, mă târăşte după el drept în fruntea trupelor şi defilează ţanţos, cu coada covrig, în cadenţă. Nu scap decât la Malmezon, când oastea se retrage în cazarmă.

— Şi, ce te faci... nene Costacopol...?

— Ce să mă fac? Mă resemnez. Ţiu la nevastă-mea şi pace. Şi-apoi... un divorţ acum... m'ar lăsa pe drumuri, — termină el fraza, trist.

Vrui să-l înveselesc, să-l scot puţin din coşmarul canin în care-l zvârlise Pufi.

— Nene Costacopol... zic... diseară, te rog, îmi faci mare plăcere, să vii la Brotăcei. Am aranjat un chef teribil, cu peşte viu şi crap la proţap...

— Diseară...? — se sculă el brusc de pe scaun — diseară nu pot, dragă. Imposibil! Trebue să-l plimb pe Pufi în Parcul Carol.

LAZĂR IULIU

Elegie

Culege-mă din tunet şi din spasm
Să-ţi înfloresc amvonul cu zăpadă,
Când noaptea despletită o să cadă,
In sufletul ce'mbată ca un basm...

Invaţă-mă să tac, să nu mai plâng
Pe piedestalul toamnei de cărbune,
Cu glas ce niciodată n'o să sune
Şi niciodată 'n palme n'o să-l strâng...

Mă poţi umbri c'o aripă de flutur
Ce spânzură pe ramuri de blestem,
Mă poţi ucide 'n clipa când te chem,
Peste durere pleoapele să-mi scutur...

Mă poţi opri din drum c'un singur semn
Şi suspendat mă poţi lăsa afară,
Când liniştea se 'nfundă tot mai rară,
La rădăcina crucilor de lemn.

Buşteni, 1934.

CONST. SALCIA

Din literatura ţigănească

Duelul

Duduia Smaranda, după zece ani de viaţă în pension, s'a întors acasă.

Plecase când avea numai opt ani şi acum era o domnişoară nurlie, plină de viaţă, dornică de libertate, ca pasărea scăpată din colivie.

Dela gară, spre casă, respira cu putere aerul rece al dimineţii de primăvară, ocolind cu privirea lanurile de grâu, admirând peisajul pajiştelor pătate cu roşul macilor însângeraţi şi cu muşeţelul imaculat.

Un miros proaspăt de levănţică parfuma aerul şi un stol de pitpalaci săltau din lan în lan. Departe, o cumpănă de fântână străjuia în singurătatea câmpului.

Duduia Smaranda închise ochii şi zâmbea fericită. I se părea un vis urât anii petrecuţi în pension, sub supraveghierea întunecatelor călugăriţe, a căror disciplină de fer tăia orice avânt, orice dorinţă mai frumoasă. Acum va fi liberă, va învăţa să călărească, colindând împrejurimile; va ceti tot ce va voi, şi-şi va da drumul viselor.

Cât de fericită a fost ca copilă, când putea să se joace în în toată voia, alintată de toţi, până şi de guvernanta engleză care o plictisea câte odată cu lecţiile ei greoae!

— Smaro, dormi?

—Nu, mamă, gândesc numai. Sunt atât de fericită!

Şi sărută drăgăstos obrajii palizi ai mamei, mângâie barba tatălui său, bătu pe umeri vizitiul, — bătrânul vizitiu Costache, care o plimba prin răstoace, pădure şi crânguri.

— Moş Costache, ai îmbătrânit!

— Timpul, anii şi necazurile.

— Apropos, mamă! Ce face Costea, micul ţigan din şatră, cu care mă jucam pe furiş în copilăria mea? Ştii, mă certai mereu că mă joc cu el. Şi eu îl băteam, îmi plăcea să-l trântesc jos şi să-l lovesc, apucându-l de păr...

— A plecat şi el de mult. Am auzit că la Bucureşti a urmat Conservatorul şi azi cântă pe la staţiuni de vară, la Radio şi chiar în străinătate. Are talent ţiganul si a avut ambiţia să se ridice. Ei, dar ori ce-ar fi, tot ţigan rămâne!...

— Dar părinţii lui mai trăesc?

— Da. Şi-au clădit nişte ghimirlii chiar lângă curtea noastră.

Duduia Smaranda ascultă atentă. Işi reaminteşte de jocurile ei din copilărie, având ca tovarăş pe Costea, mereu desculţ şi zdrenţuit, care-i suferea loviturile şi când, odată, ea s'a înţepat cu un ghimpe de măcieş, el a mângâiat-o şi a sărutat-o pe frunte şi pe mână.

— Hai că am ajuns!

Smaranda privi conacul. Acelaş conac în care şi-a petrecut copilăria. Nici o schimbare, decât noua împrejmuire cu uluci vopsite în verde. In curte forfoteau argaţi noui. N'a recunoscut decât pe Baba Catinca, acum mai zbârcită şi mai îndoită de şale, care îi sărută mânile şi plânge:

— Duduiţă, duduiţă, bine că te-am văzut!

Urmează zile de recreaţie şi fericire pentru Smaranda. Cântă la pian, călăreşte în costum de amazoană, face gimnastică suedeză, citeşte pe Hugo, Maupassant şi Sadoveanu iar seara, în zilele prea călduroase, face bae în scocul morii.

Părinţii ei o lasă să se bucure de această libertate rustică, fericiţi de fericirea ei. De aceia, încă n'au invitat pe nimeni ca să sărbătorească cei optsprezece ani ai fiicei lor. Mai târziu, vor organiza sindrofii, o serată, escursiuni la via din deal şi se vor gândi şi la măritişul Smarandei.

De altfel, Smaranda nu visează să se despartă de părinţii ei, nici un dor de iubire n'o frământă. Ea este o fecioară care încă nu are gânduri răzleţe. Scrisorile primite dela fostele sale colege o bucură. Unele îi anunţă că s'au măritat, altele că s'au logodit. Ii scriu de iubire, de fericirea conjugală şi dragostea maternă şi o întreabă: — „Tu ce faci?” Iar Smaranda le răspunde că se bucură de viaţa ei, că nu se gândeşte la iubire şi măritiş. Ce, viaţa nu poate fi trăită decât a iubi un străin, sau a te mărita?

Dar a venit iarna, cu monotonia ei, când Smaranda îşi restrânge distracţiile numai la muzică şi cetit. Aerul camerei încălzite o sufocă. Cârdurile de ciori ce pătează câmpul cu negrul lor funebru, o întristează. Rarele plimbări cu sania nu-i produc nici o bucurie. Acum gândeşte:

— Ce fericite sunt colegele mele care s'au măritat sau care iubesc, distrându-se la oraşe sau în străinătate...

Părinţii au observat schimbarea produsă în sufletul copilei lor. Ei au organizat sindrofii, serate şi vânători. Tinereţile invitate aveau atitudini falşe, cuvintele lor măgulitoare nu prindeau, şoaptele drăgăstoase erau lipsite de convingere.

A trebuit să vină o zi luminoasă, când prin fereastra deschisă a camerei ei, Smaranda să audă un cântec melodios din vioară, un cântec atât de apropiat, încât i se părea că vine dinspre curtea vecină a conacului. Sunetele curgeau lin, înăbuşit, ca o chemare plângătoare a unui suflet stingher.

— Mamă, cine cântă?

— Se vede că a venit ţiganul Costea să-şi vadă părinţii şi acum se mai distrează şi el. Ce, parcă n'ai mai auzit cântec de lăutar?

— Mamă, Costea nu cântă ca un lăutar. Eu cunosc muzica şi ştiu să apreciez talentul artistic al unui muzicant. Bucata cântată de Costea este un lied, nu un cântec popular.

— Atunci, cinste lui că ştie să cânte frumos. Doar ţiganii sunt născuţi pentru muzică. Atâta numai că nu sunt şi notişti. Ia cântă tu o bucată la pian, ca să vadă ţiganul că vioara lui nu ne încântă!...

Smaranda alese o romanţă italiană de Verdi şi încercând clapele pianului începu să cânte atentă, cu măestrie. Vioara încetă pentru un moment, apoi începu şi ea să cânte aceiaşi bucată.

— Mamă, ţiganul este obraznic! Are aerul că mă înfruntă şi mă acompaniază. Voiu cânta acum o bucată de Mozart ca să-i impun tăcere şi să-l umilesc...

Pianul, cu note puternice porni să execute bucata. Clapele mângâiate de mânile muzicantei sunau prelung, ca o sfidare adusă unor coarde de vioară, impunându-i tăcere desăvârşită. Dar când încetă, vioara începu să cânte aceiaşi bucată, în triluri fermecătoare, ca o chemare a unui tovarăş înţelegător.

Costea zâmbea. Era pornit pe un duel din care trebuia să învingă, aşa cum a învins pe atâţia muzicanţi cehi, unguri şi germani, la Liège, Bruxelles şi Nissa.

— Stai tu, dudue Smarando, care în anii copilăriei noastre mă umileai, lovindu-mă şi trăgându-mă de păr. Iţi voiu arăta eu că Costea ţiganul nu e mai prejos ca tine în ale muzicei...

Şi în fiecare zi, Costea cânta bucăţi noi, arii de operetă, serenade italieneşti, partituri de operă şi lieduri germane. Cu o voce puternică de tenor, îşi acompania vioara, cântând arii populare în care iubirea şi dorul, se înlănţuiau într'o aprigă chemare.

Smaranda se dădu învinsă. Ţiganul era un artist desăvârşit cu care nu putea rivaliza. Incepu să-l urască. Ar fi voit să-l aibe în faţă şi să-l lovească cu furie — aşa cum îl lovea când se jucau împreună în anii copilăriei. Câte-o dată se întreba:

— Cum o fi el acum ca flăcău?

Două zile în şir îl pândi din salonul dela etaj şi-l zări, când pleca spre biserică. Era acum un tânăr elegant, cu blană la palton, cu pălărie tare pe cap şi cu şoşoni în picioare. Nici nu părea a fi ţigan. O buclă de păr negru, creţ îi atârna peste o ureche. Figura lui este simpatică, — o figură de artist, aşa cum sunt toţi artiştii ce trăesc din arta lor vocală sau instrumentală.

— Vreau să-l văd mai de a-

Urmare în pag. IV-a

Primii pasi

Anchetele noastre

Printre studenți și studente

1) Ce citiți în afară de cursuri?
2) Ce poet român preferați?
3) Ce poezie știți pe de rost?
4) Ce roman românesc v'a plăcut mai mult?...

RENE GAȘPAR, *student în teologie.*

Nu știu dacă n'ași putea inversa întrebarea: citești cursurile? Fiincă mărturisesc: Sunt examene la Teologie, pe care le-am luat fără să fi citit vre-o dată cursurile, în schimb am citit prea multe lucrări de specialitate sau poate chiar scrierile autorilor, care alcătuiesc materia cursurilor.

Exemplu: Patrologia, ea însăși constituind un labirint de literatură. Și ca să nu mai înșir scrierele așa zise canonice: evanghelii, acte, scrisori, descoperiri, pe lângă tot atâtea zise necanonice cu acelaș titlu, e deajuns s'amintesc scrierile bărbaților apostolici, adică ale celor care au dat mâna cu apostolii între care romanul Pseudo-Clementin, reproducând legenda antică a lui Isis și Osiris, în genul romanelor antice Theogene și Charicleea, ori Daphnis și Chloe, întrece multe moderne, Păstorul lui Herma cu asemănările, visiunile și poruncile lui la fel, scrierile apologeților; Tertulian, Hermia, Origen cu Kata Kelsus! Firmicus Maternus ultimul, toți de care-ți vine să râzi (fiindcă combat copilărește o cultură al cărui sens nu l-am priceput), venind apoi la secolele de înflorire și decadență ale literaturii creștine, unde găsești opere având aceleași teme ca cele ale antichității, copiindu-le mai slab ori mai bine în desvoltare, însă niciodată întrecând originalul.

Mă gândesc când spun acestea la Simposin al lui Metodiu de Olimp, la De Consolatione philosophiae a lui Bretius, etc.

Am înșirat acestea fiindcă toate constituie atâtea scrieri literare, câte titluri sunt și au fost citite, fie în original, fie în traducere franceză, la lumina soarelui, ori a opaițului cu gaz, după zece seara, când directorul internatului ne lua lumina.

In anul întâi, afară de aceste opere, nu am citit nimic. Nu știu, dar să nu fi fost Mălăești, mult timp liber ași mai fi avut.

Așa, a trebuit toată ziua și noaptea, s'o pierd cu Gesenius, Sander și Tonzard, pentru a învăța statul construct ori imperativul dela nagaș, statul construct ori absolut dela substantivele segolate (vezi paradigma: ghefen, din orice gramatică ebraică (e scris cum se citește), etc.

Neapărat că loc tot i se făcea „Adevărului literar" și altor reviste.

In vacanță am citit pe Panait Istrati, Cernișevski, Damian Stănoiu și nu-mi mai amintesc ce.

In anul II, am căutat toți teologii atei: la Fundație am găsit Vechea și noua credință a lui Strauss, la Academie Viața lui Isus, a aceluiași, pentru care a trebuit să rămân în București vacanța Paștelui. A! Tot în anul I am citit complect pe Renan. La Academie am mai găsit pe Feuerbach. Ași fi vrut să citesc pe Schleiermacher, însă păcat! Nu știu limba lui Göthe.

Reviste: „Nouvelles littéraires", „Le Mois", „Convorbiri literare", „Adevărul Literar".

Vara am fost la Herculane. Acolo, până să vină o colegă, atât de mult așteptată, am citit pe Galaction, Giovanni Papini, Un om sfârșit, Crainic nu mi-a plăcut, Ibsen cu celelalte piese afară de Brand citit în seminar, am recitit poesiile lui Heine în traducere, din Voltaire am citit ceva: Naivul, de nu mă înșel, și Destinul, R. U. R. a lui Ciapek, pe care o văzusem la Național, Cain a lui Byron, etc... Romane de-ale scriitorilor moderni nici pomeneală la Herculane.

In anul III, am citit: Amantul d-nei Chatterley al lui Lawrence, Naționalismul lui Tagore, Adela lui Ibrăileanu, Fundătura cimitirului 13 și Domnul Negoiță ale lui Teodorescu-Braniște, pe Ellis Havelock, Freud, etc....

In anul IV, mai nimic. Vintilescu și Ispir să nu fie aici, apoi examenul general și teza de licență ai avea timp. Am citit: Teodora, împărăteasa Bizanțului, pentru polemică.

2) Eminescu, Coșbuc, Vlăhuță; dintre contemporani: Arghezi și Bacovia.

3) Știam multe odată. Acum poate nici una în întregime. Ba da! „Durerea" a Adei Negri, traducere de Coșbuc, „Nu te-ai priceput" a lui Coșbuc, un fragment din „Iubita" lui Traian Demetrescu sau din altă carte a lui pare-mi-se:

Târziu ai venit, târziu,
Și-ai găsit în suflet stins
Focul ce era aprins
De iubirea ta odată
Și ardea atât de viu.
Târziu ai venit, târziu.

4) „Adela" lui Ibrăileanu și „Domnul Negoiță" a lui Teodorescu-Braniște.

Duelul

Continuare din pag. III-a

proape! Smaranda se îmbrăcă repede, își puse pe cap o căciuliță de astrahan și porni în grabă spre biserică. Il zări în strana dreaptă unde cânta dascălul. A zărit-o și el și ca un salut, îi zâmbi ascuns, provocător, ca și când i-ar fi spus:

—Mă vezi? Eu sunt Costea, micul țigan din șatră care azi te înfruntă...

Smaranda privi zâmbetul provocător și înfuriată, jură să se răzbune. Ce-ar fi dacă l-ar invita acasă pentru un acompaniament și să-i tragă două palme?

După slujba bisericească, în drum, trecu pe lângă el și-i șopti:

— Costeo, după masă vii la noi să facem muzică.

— Păi...

—Nimic! Aștept să vii..

După masă, Costea s'a prezentat la conac. Fiind servit cu ceai și pișcoturi, începu să povestească necazurile îndurate la București, mizeria prin care a trecut, pe care a înfruntat-o totuși, urmând Conservatorul, angajându-se apoi în orchestre ce mergeau să ducă faima talentului țiganilor români peste hotare...

— ...„Acum, după izbânzi nenumărate, am venit să-mi văd părinții, să-i ajut și să mă odihnesc puțin în satul meu natal..."

Elogiat de părinții Smarandei, fu lăsat cu ea să cânte și să studieze câte-va bucăți grele din Beethoven. In pauză, Smaranda îl întrebă:

— Costeo, ți-aduci aminte când te băteam în anii copilăriei noastre?

— Da, duduie Smărăndițo! Induram loviturile ca un câne supus, fără să mă supăr... Mi-aduc și eu aminte că odată te-ai înțepat într'un ghimpe și eu ți-am sărutat fruntea, mânile, ți-am sorbit lacrimile...

— Dar dacă ți-ași da și acum două palme, ce-ai face?

— Le-ași primi ca pe niște mângâieri și drept recunoștiință ți-ași săruta din nou mânile, fruntea, ochii...

— Vei avea curajul?

— Dar mata ai mai avea curajul să mă pălmuești?

O palmă răsunătoare îi înroși obrazul.

Costea o cuprinse în brațe, apasă cu putere buzele pe ochii Smarandei și-i șopti:

—Și eu mă țin de cuvânt!

Smaranda plânse, se lăsă moale și în sughițuri, șopti și ea:

— Țigane, țigane, m'ai cucerit cu arta și obrăznicia ta!... Poate și amintirile copilăriei noastre...

— Și mai mă urăști?

— Nu, te iubesc, țigane! Dar lasă-mă să-ți mai trag o palmă, ca să mă răzbun....

G. A. LAZURICA

Cântec

Marea incrustează albe scoici în rochii
Și lovește, leneș, undeva o gleznă ;
Ca un fum subțire mistuit în beznă
Stol de anemone mi-a'noptat în ochi.

Ciuta, care-și moaie botul în vâltoare,
Tremură ca frunza vânătă în duș :
Știe că din stâncă-i gata să coboare
Ultima zeiță cu picior de pluș.

Fulgeră'n pupile lacrămi de fântână
Și, rotund, în palme șolduri dragi alint ;
Port în creștet, scoica lunii de argint
Și pe umeri, spuma brațelor de zână.

Și mă simt de-apururi, cercuit de stele,
Cânt, care pornește'n arc stereotip,
Faun, care-aruncă roșii asfodele,
Când o nimfă goală doarme în nisip.

E. DONAR

Din carnetul unui vânător

Tovarășului meu

In adânca pace a întunericului se înfipse ca un stilet cu două tăișuri, strigătul metalic de trâmbiță al unui cucoș. De alături de peste drum îi răspunse altul subțire și tremurat în opintiri de adolescent și pe dată de prin copaci, din tinde, poduri sau coșare altele zeci și zeci izbucniră în repezi încrucișări, părând că vor să sfâșie perdeaua nopții din spre zi.

Cântau cocoșii a treia oară.

Sub zarea dealului cerul se crăpase într'o fâșie lungă prin care se furișa o poală a zilei, iar pe bolta limpede și rece își dădeau sufletul în pâlpâirile a mii de lumânări aprinse, stelele muribunde. Numai luceafărul părea mai viu decât în întunericul opac al miezului de noapte, scăpărând ca un foc de vreascuri în depărtări nebănuite și aruncându-mi o ploae de scântei în ochi prin ciobul de geam aruncat deasupra velniței.

Ascultai cu neliniște respirația nopții. prin ceața groasă, în grele cute de perdea cerească ondulată de răsufletul vântului; frunzele uscate ale plopului din fața ciobului de geam, foșneau numai arare ori.

Imi oprii un căscat gata să se proecteze și într'un elan nebănuit părăsii pătura cu miros de brânză râncedă dar călduroasă ca să înfrunt răcoarea din odae.

Alături, din celalt colț, un pat scârțâi văitându-se din încheeturi și o voce somnoroasă bâlbâi prin somn.

— Culcă-te dracului, că mai e până în ziuă.

Dădui să răspund cu apa aproape înghețată dintr'un pahar care-l aveam la îndemână și pe care tocmai era să-l răstorn bâjbâind prin întuneric după chibrituri, când alături în chilier tropăiră pași grei și de îndată o ciocănitură îndesată răsună în ușă.

— Hai, boeri, că v'apucă epurii de picioare.

— Indată, îndată „domnule doctor". Ți-ai pregătit bisturiul pentru vărsare de sânge?

— Ehe!... Să fiți dumneavoastră sănătoși. In odae lumina zorilor își făcea loc printre perdele și ușa se deschise lăsând să treacă gazda noastră, Damaschin, — doctorul nostru, de meserie agent sanitar în viața publică, doctor în ale vânătoarei și chirurg minunat în operațiile săvârșite cu cele 32 de alice ale „Drilingului", în viața privată — ce ne aducea pe o tabla porția obișnuită de lapte fierbinte.

Odată cu el, un val de umezeală rece cu miros proaspăt de fân și de baltă ne învălui izbindu-ne în față și alungând ultimile rămășițe de somn ce mai stăteau încă spânzurate de pleoape.

*

— Na, Duduș. Na. Vin aici, javră.

Singurul răspuns fu un hămăit scurt, aruncat în vânt și copoiul eliberat din jugul lanțului se repezi într'un lan de păpușoi. Frunzele lungi și uscate foșneau în urmă cu un sunet metalic de săbii încrucișate.

Pornirăm, scoborând poteca de lângă casă, sărind zaplazul și răsfirându-ne prin hârtoapele adânci către păduricea din marginea satului de îndată ce primele cărtușe — scuipate de trei ori — alunecară pe țevi.

Deasupra mărăcinișului, prinsă parcă între ghimpi, ceața mai întârzia încă, cu toate că răsăritul se încinsese cu un brâu de foc, iar norii pluteau prin sânge.

Simțeam aerul răcoros bătându-mi în față, cântând subțirel pe la urechi, simțeam plămânii umflându-se adânc și răceala țevilor în palmele înădușite.

Din dreapta, dintr'un tufiș, se desprinse o mogâldeață în sărituri elastice de minge și'n clar-obscurul dimineței de două ori în scurte intervale se aprinseră scântei la gura țevilor, dar tot așa de repede cum se ivise, se pierdu în ceață.

— Sare, sare. A uitat sarea acasă, că doar, bată-l cucu, avea coada destul de mare. Strigă tovarășul pe deasupra unui cârd de păpuriș.

Amărît și plin de ciudă, cu gândul la cartușele pierdute în vânt de la prima oară, ași fi dat mult din viață să pot găsi mai încolo, sub o râpă sau după un copac, sălbătăciunea lungită pe o coastă într'o ultimă crispație. Dar era bun dusă fără gând de a se mai ivi în calea mea.

Intorsei capul să mă desvinovățesc măcar și chiar în ochii mei, aducând ca argumente ceața, mărăcinii, neatenția momentană, când dintre picioarele amicului izbucni un alt urechiat, în zvâcnire de arc încordat din culcușul cald de o noapte. Din nou bubuiturile răsunară scurt și înfundat și iarăși sălbătăciunea se pierdu prin gropi, ducând cu ea doar frica.

— Sare, sare, îi răspunse ecoul.

*

Când sosirăm la poalele pădurii de tei, ulmi și stejari uriași, soarele se ivi după culme ca un cap decapitat într'o bae de sânge, dealul părând eșafod; iar când ieșirăm din umbrele reci și întunecate ale copacilor se și înălțase pe cer de două prăjini.

Cât cuprindeai cu ochii, se întindea în fața noastră numai miriștea galbenă, aspră și uscată, ici, colo doar pătată de brazdele negre ale pământului răscolit sub ferul plugului. Abia pe zarea dealului se întrezăreau câteva lanuri de porumbiște tăiată.

O pornirăm din nou agale prin peria deasă ce trosnia la fiecare pas, ocolind o râpă, mai mult în zigzag ca să nu lăsăm în urmă ne cotrobăite nici o tufă de bozi, mușuroi sau mărăciniș, stârnite pentru o clipă din liniște sub avalanșa țarinei desprinsă din bulgării de pământ aruncați în desimea lor.

Uneori, sub aceste proectile sfărâmicioase, tufișul se sbătea brusc ca prins într'un vârtej de vânt și pe neașteptate se desprindea din el o nălucă în salturi lungi. Pușca fulgera în soare și pocnetul răsuna sec pierzându-și ecoul dealungul miriștei, iar prin fumul alburiu, țâșnit ca un fuior din gura neagră a țevei. sălbătăciunea atinsă de moarte se rostogolea într'un salt acrobatic din fuga vijelioasă. Zvâcnea apoi scurt din picioarele demăsurate, căscând către cer un ochi speriat, îngrozit. In urmă fumul se risipea peste miriște.

Alteori, de sub o brazdă, pământul se rupea prinzând viață și vietatea născută spontan din țărâna uscată lăsându-și urechile lungi pe spate, o sbughea spre un lan de porumbiște, spre un boschet de copaci sau tufă de bozi. Se întâmpla ca la jumătatea drumului către ascunziș, să se oprească brusc și proptindu-se în picioarele puternice să svâcnească în sus căzând apoi pe spate, iar pe burta albă catifelată, în palpitații dese, o șuviță de sânge purpurie să-l lege pentru totdeauna de pământul scormonit într'o ultimă crispație. Se întâmpla că după ce țiuia și a doua bubuitură, alicele zbârnâind să muște pământul, iar ghemul cafeniu cu urechile și mai strâns lipite de trup, prins de o frică nebună, să intre în porumbiște, să apară pe o margină de râpă, dispărând după un smoc de trestii, suind culmea unui deal printre grămezile de coceni, urmărit de schelălăiala copoiului atras în goană de ecoul pocnetului. In curând apoi și epure și câne se făceau nevăzuți după deal și numai frânturi de lătrat din ce în ce mai rare ajungeau până la noi.

Când soarele, ca o gură de sobă în miez de iarnă, ni se puse în piept, făcurăm haltă la umbra unei sălcii pletoase, singuratice, în murmurul necurmat al unui șipot înconjurat de câteva papure.

Pe iarba jilavă și în răcoarea șipotului: ouăle răscoapte, brânza, ceapa, pârjoalele de usturoi, castraveții și nelipsitul cotnar, licoarea tărâmurilor pe care le colindăm, dispărură într'o clipită ca sub bagheta magică a lui Ben Aroly Bey.

Iată bucatele pe care le prețuesc aici, mai mult ca masa cea mai îmbelșugată, — dacă voi avea vreodată cinstea, — dela o curte regală. De altfel aceasta poate să o spună chiar și Dudaș. Mămăliga de aici face cât ciolanele cele mai fragede de acasă.

— Nu-i așa, Dudaș?

— Ham!... Ham!...

*

Și iarăși o luarăm la picior, părăsind cu destul regret dorința unui pui de somn în umbră.

Din bolta senină, fără urmă de nouri, ploaia de sulițe incandescente cădea acuma și mai des și mai fierbinte peste capetele noastre și peste întreaga arătură ce se prăvălea în vale. In zare, aerul tremura ca un fum străveziu și un stol de musculițe urmărindu-mă pas cu pas, ploua în jurul pălăriei pleoștite peste ochii aproape închiși în atâta risipă de lumină.

Doctorul își târâia anevoie picioarele cu bocanci grei, iar tovarășul de trudă și chin părea pe creasta culmei, așa cum pășea cu gâtul întins dintre umeri, rar și larg, un cocostârc pe picioroange imense.

Eram trei trudiți și toropiți rătăcitori după o clipă de emoție prin pustiul arzător al miriștei, ca să potolim pasiunea înăscută, atât de vie mai ales în liniștea și confortul de acasă.

Arare ori, când mai țâșnea din pământ pe neașteptate urechiatul, între trosnetul puștei și tumba epurelui, prindeam înviorare, ca apoi din nou să cad în toropeală.

*

Umbrele înserării, ca aripele unei uriașe păsări de noapte, se revărsară în valuri de îndată ce soarele scăpărând într'o ultimă licărire fu înghițit de neguri.

Pe drumeagul îngust care ducea la satul cu halta de tren, căruța ne hurducăia în sgomot de fierărie ruginită. Aici suind cu greu, dincolo coborând vertiginos și mereu între nouri de praf ce se vârau în pături dese prin nări, prin gură, prin urechi, așternându-se peste fața asudată și transformând pielea într'un strat fin de noroi.

Un ultim scoborâș pe o pantă și mai abruptă și căruța intră în sat primită de hărmălaia dulăilor. In depărtare se auzea trenul mugind răgușit, alunecând ca o umbră dealungul șinelor. Capul balaurului fumegând și aruncând scântei pe o nară se propti în traverse, iar tot trupul încremeni într'un ultim spasm.

— Sal'tare, domnule doctor.

— Sal'tare, coane Mitică, sal'tare, coane Ionică și nu ne dați uitării.

— Fără grijă, doctore. Nu ne-om lăsa și de azi într'o săptămână suntem iară...

Ultimele cuvinte se pierdură printre firele de telegraf.

*

In drum spre casă, după o noapte trudită pe o rogojină și după o zi de alergături pe toate coclaurile, suind, alergând, coborând sub soarele torid, deplina mulțumire o simt, când într'un vagon de cl. III-a îmi stau întinse la picioare sălbătăciunile înțepenite, mânjite de sânge închegat și când în balansarea molatecă a vagonului tras de o locomotivă ca o jucărie, adorm cu gândul la loviturile faimoase și la acele unde mi-a lipsit „norocul".

Dacă colo, lângă marginea pădurișului sărea mai aproape, aveam 6 bucăți; dacă dincolo, lângă pod mă grăbeam, aveam 7 bucăți și dacă lângă cărărușa dinspre stână nu mă grăbeam, aveam 8 bucăți. Taman cât îmi trebuia ca să-l întrec pe conu Mitică.

Dar... Pușca scapă din mână, capul alunecă pe spate spre colțul de lângă geam și pleoapele cad greoaie pe ochi în zgomotul de fierărie al roților și ecoul bufniturilor de par'că rămase în fundul urechilor.

ION EG.

Bayreuth 1933

Reflexii asupra artei wagneriene

In 1933 s'a serbat cu mare fast la Bayreuth cincantenarul morții lui Richard Wagner.

Cu ocazia aceasta opera wagneriană a cunoscut unul din cele mai sgomotoase triumfuri ale carierei sale. In memoria lui Richard Wagner, thaumaturgul vremurilor moderne, creatorul vocabularului magic capabil de a exprima tăcerile cele mai adânci ale sufletului modern, s'au organizat spectacole de proporții cari nu cunosc egal.

Serbările dela Bayreuth, locul de pelerinaj al adoratorilor muzicii și al Germaniei, i-au sugerat lui Jean Edouard Spenlé o serie de interesante reflexii. (Vezi studiul din „Mercure de France, 1 Iulie 1934). Bayreuth este miracolul wagnerian în stare permanentă, simbolul unei reforme germanice a artei, asemănătoare reformei religioase a lui Luther, cu care de altfel îi plăcea atât de mult să se compare creatorul tetralogiei.

Bayreuth simbolizează arta wagneriană, această artă, care este o protestare a conștiinței artistice germane contra unei tradiții corupte, protestarea credinței vii, contra operelor moarte, a repertoriului rutinar, contra banalei oferte a tainei.

Aceasta e spiritul dela Bayreuth, de sfințenie artistică, de miracol cu prestigiu cvasi-religios.

Istoria sa, este însă plină de vicisitudini. A cunoscut o eră profetică și eroică, în care nu era decât o țară promisă. Tribuna wagneriană era o trupă nomadă. Abia după cinci ani de discuții, în 1876, templul construit își deschide pentru prima oară porțile spectacolelor sărbătorești.

In acelaș an, se produce și defecțiunea unui discipol și amic, Friedrich Nietzsche. Ii s'a părut că distanța între vis și realitate este prea mare. Pe lângă publicul de o calitate suspectă, alcătuit din lume mondenă și banală, lui Nietzsche, atitudinea maestrului îi pare desesperantă: îi plăcea să se lase adulat, să sucombe în victorie, să se înece în apoteosă. Și ceva mai grav: sanctuarul care trebuia rezervat exclusiv artei, devine loc de manifestații pangermaniste, de vociferare a nouii victorii a artei germane. Divorțul între propaganda acestui naționalism de tapaj, între această popularitate de rea calitate și avant-garda artei, era fatal. Incet, intelectualitatea europeană se desparte de Wagner pentru a urma apelul discipolului renegat, al noului profet care lansa în lume pamfletele sale răscolitoare: Cazul Wagner și Nietzsche contra Wagner.

Sanctuarul dela Bayreuth se menține, ca suprem azil Dar o neprevăzută primejdie îl amenință. Prin voința ultimă lui Wagner, Parsifal trebuia să rămână deapururea monopol exclusiv al Bayreuthului. După 30 de ani însă dela moartea maestrului, în 1913, în baza dispozițiilor legii germane asupra proprietății artistice, Parsifal a căzut în domeniul public, deposedând sanctuarul. Chestiunea a fost aprig desbătută, ajungând până la tribuna Reichstagului. Legea birue, și primele spectacole libere, au loc la Monte-Carlo. Sfântul Graal, printr'o ironie, ajunge în vecinătatea ruletei. Șase luni mai târziu, isbucnește războiul mondial. Abia în 1927 asistăm la „renașterea Bayreuthului", pentru a se comemora cincantenarul inaugurării. Această comemorare capătă un îndoit caracter: unul tehnic, și unul politic și național.

Renașterea tehnică este opera lui Siegfried Wagner, fiul compositorului, cu destin tragic. Nereușind în încercarea de a continua pe tatăl său în creație, pentru a-și justifica și numele pompos de Siegfrid, acesta înțelege că nu-i rămâne altceva de făcut decât să se pună în serviciul operei părintelui său. Astfel devine regisorul și monteurul acestei opere grandioase. Lui i-se datoresc minunatele puneri în scenă care au pus în serviciul dramei wagneriene supremele perfecționări tehnice ale artei teatrale. Este o artă nouă a decorului care rupe cu falsul naturalism. Noul decor wagnerian caută înainte de toate efectul sesizant pe care-l produc anumite perspective simbolice.

Siegfried Wagner n'a avut bucuria de a asista la trimful eforturilor sale. Inainte cu șase zile dela deschiderea sesiunii din 1930, în timpul unei repetiții a lui Tanhäuser, de care s'a îngrijit doi ani, a trebuit să părăsească subit teatrul în urma unei crize cardiace, care l-a răpus. Soția sa, Winnifred Wagner îl continuă, pregătind triumfalele sesiuni din 1932 și 1933. Astfel se păstrează tradiția dela Bayreuth.

Marea noutate a sesiunii din 1933 n'a fost Parsifal ci Maeștrii cântăreți. Succesul ei se explică prin motive de ordin politic.

Bayreuth 1933 înseamnă manifestarea unei Germanii politice noi. Spectacolele se desfășoară în atmosferă hitleristă, în prezența reprezentanților celui de al III-lea Reich. (Göring, von Blomberg, Dr. Goebels, Hitler).

Domnește peste tot un spirit nazist care atinge însăși opera lui Wagner, căreia i-au fost descoperite intențiuni cu totul streine de gândirea autorului.

Vechiul Bayreuth, cel antebelic avea încă înfățișarea de sanctuar. O elită cosmopolită de esteți, de rafinați decadenți, venea aci. Era un fel de „Lourdes muzical" cum spunea Thomas Mann.

Noul Bayreuth a rupt cu acest estetism cosmopolit și cu romantismul decadent. El devine purtătorul de cuvânt al unei Germanii „trezite". Intre acte nu se mai văd spectatori cu mină de extaziați, ci grupuri salutându-se fascist și cu formula Heil Hitler.

Ce-a îndreptățit această schimbare?

Richard Wagner a vrut să fie desigur un artist specific german, reformatorul artei și restauratorul mitului germanic. Aci s'ar ascunde sensul „polemic" al operei sale. Asta nu justifică însă politizarea sa.

La o reprezentație a operei „Maeștrii cântăreți", una dintre cele mai „germaniste", în pauză Dr. Goebels într'o cuvântare în fața microfonului a proclamat alianța indisolubilă între arta wagneriană și Germania național-socialistă.

Aceasta s'a putut face, pentrucă prea des este confundat în Wagner omul de sistem și artistul inspirat.

Opoziția dintre „cultură" ca principiu esențial germanic și „civilisație cu principiu și caracteristică a geniului latin, aparține omului de sistem. Și în adevăr operei lui Wagner îi lipsește măsura, sobrietatea, gustul, ușurința, grația, dansul, ritmul, finețea, calități prin excelență mediteraneene. Climatul artei sale este nordic și protestant. Pictorul Lenbach i-a spus într'o zi aceste cuvinte: „Muzica voastră, ah, da! ne transportă în cer, dar ne conduce acolo în camion".

Sudul n'a fost pentru Wagner ceeace a fost pentru Goethe: țara frumuseții clasice, școală de înțelepciune și echilibru, de ordine și de luciditate, de viață și sănătate superioară, ci un fel de formă încântătoare a decadenței. Ințelepciunii clasice îi opune extasul romantic, cunoașterii lucide, știința demoniacă a farmecelor.

Germanul din el este dublat de artistul rafinat, decadent, vibrant, feminin. Acestuia-i displăceau manifestațiile și intrepretările naționaliste ale artei sale.

Cazul Wagner, ca și Goethe, este un eveniment german și european deodată. Maestrul dela Weimar prezuma în sine secolul clasic (XVIII), umanist și cosmopolit. Eforturile sale erau orientate către ceeace nu e german. El voia europenizarea Germaniei. Totul primează aspirația către universalitatea umană.

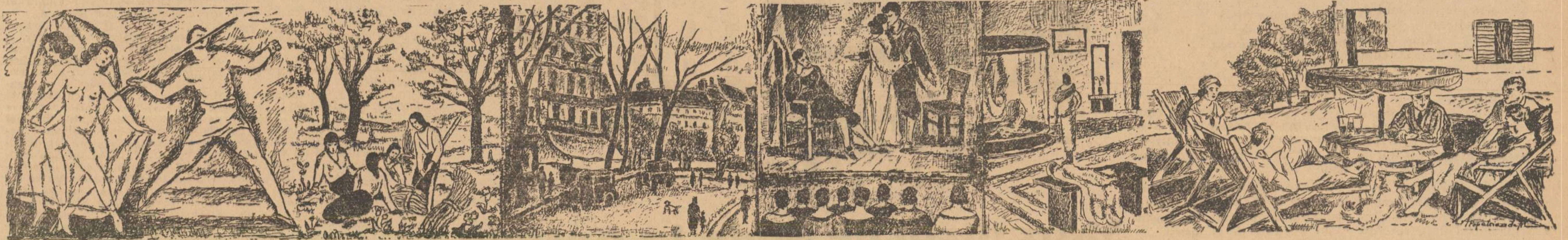
Wagner rezumă veacul romantic (XIX) și naționalist. El voia germanizarea Europei.

Acest lucru este exploatat azi de pangermaniști. Să nu se uite însă, cum o remarcă Spenlé, că pentru Wagner germanismul este un principiu pur spiritual, și nu o formulă de guvernământ politică. Și să nu se uite că trebue distins în persoana sa apostolul, profetul, fanaticul, de muzicianul care a fost un artist cu adevărat european. Muzica sa nu a fost pusă în serviciul germanismului, ci acesta în serviciul muzicei. Cum o spunea Thomas Mann, naționalismul lui Wagner este în mare parte un fel de mască, un germanism decorativ.

Muzica lui Wagner va rămâne peste aceste interpretări rasiste, care sunt pentru valoarea sa alianțe compromițătoare, forțate și exterioare

— Scuză-mă că am fost rea cu tine.
— Nu-i nimic! Mi-ai făcut un serviciu: eri după amiază am făcut economie de 500 lei.

LUMEA-CAPITALA

Snagov

In căutarea sportului pe apă

Duminica se anunță radioasă, va continua toridă și va sfârși visătoare, languroasă în pădure și pe lac.

Autobuzele albastre și roșii, active fără răgaz, pompează cu un debit aproape continuu omenire diversă. Drumul e perfect. Ordinea circulației satisfăcătoare, confortul în mașină tolerabil. Se poate deci consacra în liniște primul sfert de oră examinării discrete a conținutului. După ora îmbarcării, după felul echipamentului sau lipsei de echipament, după numărul și dimensiunea bagajelor, se pot deosebi două „școli": una vrea mișcare, cealaltă mâncare. Aceasta din urmă, care are majoritatea, reprezintă vechea noastră tradiție potrivit căreia Duminica se mănâncă și se doarme exclusiv.

Tradiționaliștii se pot subdiviza și ei în cel puțin două varietăți: prima, a transformatorului de materie pur, se concentrează toată la restaurant după o sumară plimbare: atât cât e strict necesară activării poftei de mâncare.

In scurtă vreme mesele sunt tixite de o omenire flămândă și sonoră; chelnerii încărcați ca niște pagode ambulante, asudați și sâcâiți mișună; puțină muzică, puțin usturoi și totul scăldat într'o ambianță de fripturi și ardei copți. Oamenii se apropie de natură cu prudență și în etape: prima pare a fi desfacerea gulerului și lipsa cravatei; pentru orice eventualitate „bateria" e alături; cauza și remediul unei sudațiuni abundente fiind astfel asigurate, cetățeanul face singurul lucru potrivit cu această stare de lucruri: stă la masă. Lacul pare departe. Forfota automobilelor e mare și bâzâitul neîntrerupt al bărcilor cu motor întregește iluzia: e așa de bine, de parcă ai fi în București!

Cealaltă varietate, mâncăcioasă foarte și aceasta, e a pădurarilor, strânși în familie sau mici triburi; bine hotărâți să mănânce fără milă, ei poposesc undeva în pădure și descarcă din mașină uriașe cantități de alimente care urmează a fi înghițite și transformate în cursul zilei. Libertatea vestimentară e mai mare și conversația; după ce s'au rostit cuvenitele amabilități și cugetări pentru natură în general și pădure în particular, se face loc preparativelor de masă. Albii în care zac printre bulgări de ghiață sticlele de vin și apă minerală, oale, nenumărate pachete și pachețele, mormane de pâne, totul va fi golit și anihilat cu metodă și hărnicie mare. Cu balastul plin, asemenea submarinelor, ei se cufundă apoi în letargia digestiei, din care se vor desmorți mai pe înserate...

Strand: cuvânt de recentă adopțiune, exprimă exact compoziția publicului care-l frecventează; mulți, foarte mulți minoritari obișnuiți să-și petreacă Duminicile în aer liber și cu mișcare sănătoasă, împestrițează nisipul cu multicolore costume; dintr'o îngrăditură amenajată în basin plutitor un ciripit de voci copilărești sugerează o uriașă clocitoare artificială.

Ispita e mare de a încerca apa călduță a lacului. Treci cu ferry-boatul limba de apă care desparte strandul de „promenada" din jurul restaurantului și te găsești între cabine; cumperi un bilet și crezi că ai drepturi: eroare. Nesocotitul care nu vine metodic pregătit deacasă, va cumpăra patru bilete diverse pentru a cumula astfel libertatea de a se scălda în lac cu respectul obișnuitelor decențe în costum și a siguranței că hainele nu-i vor fi buzunărite. Operația e cam complicată și plicticoasă. Publicul, prea numeros pentru modesta întindere de nisip nu tocmai bine îngrijit, amintește aglomerările urbane scumpe unei bine cunoscute categorii de oameni. In apă, relativ foarte puțini.

Caldă, adâncă și nu tocmai foarte, foarte curată, apa Snagovului e perfectă pentru practica sporturilor aquatice; innotătorii pot rămâne ceasuri dealungul fără riscul de a răci; ori unde te-ai găsi, malul nu e nici odată prea departe. E drept, confortul acesta pentru siguranța inotătorului e mai mult de ordin moral; brâul de stuf, deschis cu zgârcenie multă în câteva locuri numai, interzice acostarea pe aproape întreg conturul lacului. Toate sunt însă perfectabile, s'a făcut deja atât de mult încât e legitim a nădăjdui că lucrurile se vor schimba la vara viitoare...

Dar e mai îngrijorătoare apatia pe care o arată tineretul nostru sportiv pentru frumoasele posibilități ale lacului. Vina însă nu e numai a lui; s'a procedat greșit și antisportiv când s'a concesionat dreptul de vehiculare acuatică; prețul exorbitant prohibitiv cu care se închiriază acele disgrațioase, greoaie și insuportabil sonore îmbarcațiuni, alungă tineretul. Liniștea și reculegerea lacului e măcinată până la exasperare de bârâitul sâcâitor al motoarelor amovibile și publicul nostru, cu ochiul încă needucat pentru formele și liniile grațios elegante ale îmbarcațiunilor sportive, se obicinuește să accepte amestecul hibrid al lotcilor cu motor.

Retras, distant și exclusiv, Jachtclubul nu pare a face o propagandă mai eficace prin bunul exemplu: yolele stau legate la debarcader; icicolo un gig sau un skiff; „restul e tăiere"..... și wisky and soda la umbră. E păcat.

Sportul de apă se retrage cu distincție dela marele spectacol. Valoarea acestui amănunt trebue subliniată; ca în multe alte forme de viață importate deadreptul din apus, am sărit etapele și în sporturi.

Suntem pe cale să adoptăm spectacolul sportiv și să ne dispensăm de practica sporturilor. Exemplul concludent e foot-ballul. Ce nu se găsește în marea noastră Federație? Opoziție și majoritate, patriotism agresiv și uneori prost înțeles, contabilitate când prea abilă când suspectă, reclamă, etc.; dar va fi dibaciu acela care va găsi un atom de sportivitate în frământarea și lupta care se dă pentru încasări, subvenții și cotizații.

Indiferentă și departe de aceste meschine și sterpe agitații, apa ospitalieră își oferă întinsul ei neted și luminos, boturilor ferme și grațioase ale skiffurilor, lunecând ușor și fără sgomot.... altul decât acel lichid al ramelor care se afundă ritmat în apă; mișcarea lor însuflețește armonios oglinda cerului, tăcerea pădurii...

Cam așa ar putea fi dacă dinspre Mănăstire un ponton improvizat pe două lotci, încărcat cu lume bine hrănită nu s'ar apropia de debarcader în sbârnâitul motorului amovibil; mirosul de ulei ars se amestecă cu acel al fripturilor, sgomotul motorului cu muzica tangoului; oamenii vorbesc tare și mult, se dansează pe rotondă și se mai comandă o baterie...

La Snagov, sportul pe apă, va să vie încă...

GRIMAN

Antologia dragostei și a femeii

● A abdica dela dragoste, este să începi a muri. (Abel Hermant).

● Femeile, atât de sdrobite și de umilite de moravurile noastre, s'au răsbunat comunicându-ne natura lor. Totul s'a feminizat, dela spirit până la dragoste. (Charles Maurras).

● Dragostea nu se oprește deloc într'un corp sau suflet sau în alt ceva fără floare sau de pe care floarea a căzut; ci acolo unde locul este frumos înflorit și parfumat, iubirea se oprește și rămâne. (Platon).

● Se susține că femeile frumoase rareori sunt și spirituale. Pentru ce? Ele au în serviciul lor, pentru ca să le formeze pe cei mai remarcabili bărbați. — (A. Maurois).

● Timpurile actuale au adus pe glob o nouă speță de femei, apariție diabolică destinată la degenerarea speței: este femeia semidoctă, pseudo-cultă. Nu rămâne nici femee, nici ființă cu adevărat instruită, ci se transformă imediat în mahalagioaica tip-moral. — (Edith Kent-Graave).

● Orice împreunare a sexelor, departe de a asigura nemurirea amanților e un semn de moarte; și n'am cunoaște dragostea, dacă ar trebui să trăim veșnic. (Anatole France).

● Viața muritorilor are doi poli, foamea și dragostea. (Anatole France).

● Nu s'a văzut dragoste care să înfrunte depărtarea. (Anatole France).

● Eternul feminin ne duce spre înălțimi. (Goethe).

● Când o femee recurge la logică, păziți-vă! Este semnul furtunei! (Clondesley Brereton).

● Toate marile iubiri sunt, nu tentative de viață, ci încercări de moarte în doi: unde vedeți, vă rog, iubiri celebre care să nu fi fost sterile? Unde vedeți chemare nelămurită a unei a treia ființe în această dorință disperată de a nu mai fi nici măcar doi! Nimic nu seamănă mai puțin cu viața decât iubirea. (M. Rostand).

● O femee care posedă un amant, devine foarte indulgentă. (H. de Balzac).

● Căsătoria trebuie să combată fără încetare un monstru care devorează totul: obișnuința. (H. de Balzac).

● Femeia are totul contra ei, defectele noastre, timiditatea, slăbiciunea sa , nu are de partea ei decât arta și frumusețea sa. (J. J. Rousseau).

● Căsătoria este o prostie în doi, apoi o galeră în trei și mai mulți. (W. Shakespeare).

● Nu se poate ști la ce perfecțiune ar fi ajuns omenirea, dacă femeile inteligente nu și-ar fi cheltuit inteligența cu nimicuri. (Ivar Karst).

● Dintre toate corpurile grele din natură cel mai greu este al femeii pe care ai încetat s'o mai iubești. (Lemontey).

● Dacă s'ar lăsa natura să acționeze în legea ei, femeile ar prețui cât și noi, cu deosebirea numai că ar fi mai delicate și mai drăgălașe. (Abatele Galiani).

● Există femei care sunt atât de mult în căutarea emoțiilor, încât preferă o nenorocire unei situații liniștite. (D-na de Flahaut).

● Femeile seamănă cu vița de vie; n'ar putea să se ție pe picioare și să reziste prin ele înseși; ele au nevoie de un sprijin, mai mult încă pentru mintea lor, decât pentru trup. Dar adesea târăsc acel sprijin și-l fac să cadă. (Nicole).

● Nu există nimeni care să fie atât de rău încât dragostea să nu facă un zeu dintr'însul prin virtute. (Plato). —

● Femeile sunt capabile de tot ceeace facem; și singura diferență care este între noi și ele este că ele sunt mai amabile. (Voltaire).

● Când o femee reunește toate facultățile dragostei, trebue numai de cât să iubească; amintirea agrementelor pe care le posedă conduce la ideia de a nu le lăsa inutile. (Lénancourt).

Alese și traduse de

AUREL GEORGE STINO

CRONICA FEMININĂ

Vrei să fii frumoasă... doamnă?

Nu căutați nici o ironie în această întrebare.

E una din puținele probleme serioase pentru o femee. Care-i femeia care n'a dorit, nu s'a visat, n'a încercat orișice pentru a fi frumoasă!

Nimic n'a evoluat mai mult în cursul anilor decât mult cântata frumusețe. E curios cum a modificat vremea tipul de frumusețe.

Femeia mlădioasă și felină din antichitate a fost înlocuită de superba și maestoasa inspiratoare a Renașterii. Aceasta a fost detronată brutal de eroina revoluțiilor, care la rândul ei a cedat mai repede decât se aștepta, rotundei și grațioasei „Imperialiste". După multe dibuiri, și-a făcut brusc apariția femeia de azi. A îmbrâncit tot ce i-a stat în cale și a strigat cu îndrăzneală: iată-mă, am sosit!

Dacă într'adevăr, e departe de eternul model de marmoră al Venerei din Milo, totuși „cel mai nobil lucru al creațiunii" a scăpat de divina monotonie creindu-și acest nou tip de frumusețe.

Ce este în fond frumusețea feminină?

Poetul închide ochii și imaginează: „O piele albă, fină, netedă, care-ți dă impresia că prin ea circulă viața; contururi suple, rotunde, fără unghiuri ascuțite care să constitue slăbiciune. Fără aparențe masive sau greoaie care să ofenseze ochiul. O carne fermă, fără duritate, și peste tot culori tandre".

Acest ansamblu de armonii, care scapă oricărei definiții, a fost sursa de inspirație a tuturor artiștilor geniali.

De altfel, legenda spune că: „arta plastică s'a născut dintr'o idilă amoroasă". „Cora", frumoasa fiică a unui maistru olar din Corinth, disperată că iubitul ei trebuia să plece la răsboiu, a remarcat în timp ce acesta dormea, că umbra capului îi desena pe perete întocmai figura. A întărit acest contur cu

cărbune, in speranța că dacă el pleacă, îi rămâne cel puțin și ei ceva. A doua zi, tatăl ei văzând acest desen, îl umplu cu lut și astfel primul basso-relief care a luat ființă, a fost opera unei insomnii amoroase.

Dar Gioconda! Ar fi putut chiar Leonardo da Vinci, dacă n'ar fi fost îndrăgostit, să imortalizeze acel chip divin care surâde secolelor?

Aceasta a fost frumusețea creiatoare.

Dar a existat și una distrugătoare. A existat o frumusețe, ca aceia a Cleopatrei, despre care marele filosof [illegible] a spus: dacă nasul ei ar fi fost puțin mai scurt, ar fi schimbat fața pământului.

Dar să nu ne înșelăm singuri. Frumusețea n'a adus în traista ei numai bucurii.

De suferit au suferit toate: atât cele frumoase cât și cele urîte. (Urîte?! Ce expresie! Nu există decât femei frumoase și femei mai puțin frumoase).

Comite o crimă de „lèse-viață" femeia care nu caută să fie frumoasă, mai ales aceea căreia în leagăn, nu i s'a pus acest dar.

Natura, știința, specialiștii, toți colaborează la perfectarea ei.

Exercițiul, masagiul, fardul. Iată noii ei dictatori. Punctul principal în această artă (fiind că aceasta e într'adevăr o artă) e ca femeia să se cunoască pe ea însăși. Să analizeze perfect culoarea și forma obrazului. Rouge-ul și fardul să-i dea farmec; să nu facă din ea o păpușă de vitrină.

Să vă gravați în minte, că rouge-ul accentuiază porțiunea mai reliefată; de exemplu pomeții sau bărbia. Din contra, rouge-ul pus pe un loc plat sau „creuse" cum e golul obrazului,

Sprâncenele frumos arcuite trebue să aibă forma unei virgule. Nu „epilați" niciodată sprâncenele pe deasupra, căci strică efectului luminos și tânăr al ochiului.

Ziua nu fardați aproape deloc ochii, iar seara fiți extrem de atente. Nimic nu îmbătrânește mai mult decât un ochi prea tare „maquillat". O umbră de pudră mai deschisă pe frunte și mai închisă pe obraz, complectează acest „ajutor" pe care-l dăm naturii.

il subțiază, il umbrește. De aceea, dacă aveți un obraz rotund, plin, puneți rouge-ul în lung și îl va subția. Dacă aveți un obraz lungueț, puneți rouge-ul de-a latul. E de preferat rouge-ul gras. Dacă nu-l aveți la îndemână, luați-l pe cel de buze.

Se întinde o pătură foarte subțire pe locul dorit; însă absolut uniformă. E mai greu după ce-l pudrați. E însă natural și mai durabil. Gura, chiar dacă n'o aveți ca aceea a Joanei Crawford, care face ravagii, trebue frumos conturată și nu prea gros unsă.

Nu vă faceți o așa zisă „bouche en coeur", căci e oribil.

TUTU RALIA

Grădinile publice

Cișmigiul...

Câteva aspecte

Am fost și eri în Cișmigiu. L-am găsit mai proaspăt — pe semne unde era de dimineață — și mai parfumat decât oricând, asemenea unei femei care în trecerea ei lasă o dâră de balsam încât ușor i-ai afla urma... Dar îmi mai place grădina asta nu numai pentru că e înzestrată cu atâtea frumuseți, — după care oftezi în timpul zilei — când ești silit să înghiți praful și aerul închis dela slujbă, — ci și fiindcă e populată cu o lume atât de pestriță care îți dă impresia că te afli în cine știe ce renumită stațiune balneară...

La orice vreme te-ai plimba pe alei, întotdeauna ai să întâlnești perechi îndrăgostite, fie chiar pe ploaie sau în vremea prânzului...

S'ar părea mai degrabă că Cișmigiul este un „azil al îndrăgostiților" unde orice inimă aprinsă capătă alinare, fără să posezi maniere alese sau vreun certificat de bună purtare...

Dar Cișmigiul acesta nu este numai atât. El mai este și un minunat loc de distracții și atracții pe care nu le poți găsi ori unde.

Vom înfățișa așa dar, câteva tablouri mai atrăgătoare prinse „în culori" de obiectivul nostru la diverse ore, pe aleile cunoscute ca și pe cele mai dosnice...

Pe unde ai căta să intri, fie prin intrările din Bulevardul Elisabeta, fie prin cele din Bulev. Schitu Măgureanu, ai să te lovești de un vardist sau doi — veșnic ca la un post de comandă — cu câte un picior pe.... cutia de văcsuit ghete a unui țigănuș prins clandestin în grădină... Acest lucru se repetă foarte des, în cât ai impresia că atât vardiștii, cât și bieții văcsuitori fac cu schimbul...

Dar sunt zile și mai amuzante când între aceștia intervin unele neînțelegeri ca acestea:

— Lasă-mă, bre, zice amărât țiganul — să nu mai dau și azi cu ceară... Să n'am parte dă ce văd înaintea ochilor, dacă am „capital" să-mi cumpăr altă cutie!...

Sau:

— Ia, zi-i, mă țigane, cântecul ăla: „Tudorițo, nene" că te ia dracu... Și în timp ce văcsuitorul dă lustru pe bocancii vardistului, îi mai și cântă... Un astfel de „lustru cu cântec" pe orice alt mușteriu l-ar costa doi lei mai mult... Pe ăștia....

In dreptul lacului „fotograful autorizat" al grădinii developează grăbit o fotografie abia luată... Sunt doi tineri — un flăcău și o fetișcană — cap în cap și ținându-se de degetul mic — semn de legământ...

— Să mai fac una, șefule? zice fotograful șmecher — să trimiteți și acasă...

— No, ghine, răspunde încântat flăcăul, strângând cu foc de mijloc pe fetișcană... Dară să ne faci mai chipeși...

In preajma pavilionului câteva persoane se plimbă alene, cu un pahar de apă minerală în mână: Un domn bătrân, care abia-și mai trage sufletul, un tânăr grăsun și o cuconiță nostimă, gătită ca pentru serată... După gesturile plictisite ale coniței se pare că așteaptă.... un tovarăș de cură...

In sfârșit, s'a ivit...

— Săru' mâna, coniță... Azi ați venit mai de dimineață...

— Dar de unde știi? întreabă absurd doamna...

Dar domnul îi răspunde printr'o lungă sărutare de mână, după care amândoi se pierd pe aleile mai umbrite din grădină...

Chelnerii dela „Monte-Carlo" joacă pela mesele goale „Mânicica" sau „Babaroase", punându-și în joc și ultimele bacșișuri și cuvinte de onoare...

— Mai joci, Ioniță?..

— Jjjjoc, mmă, răspunde unul bâlbâit — pppă vverigheta nevestei-mi...

— Nț! răspunde primul, e cu ghinion...

O saca a primăriei, trecând pe o alee a stropit pantofii de curând cumpărați ai unei cucoane, care blestemă de foc pe omul cu sacaua și Primăria care a născocit... stropitul...

Câteva bărci se plimbă liniștite pe apa lacului cu liceeni dela „Lazăr" care au tras la fit...

Sus la Cetate două slujnici se ceartă la toartă, cu unul dela muzică, dând un aspect comic pe scena arătoasă din fundul grădinii, sub privirile spectatorilor întâmplători,

Urmare în pag. VI-a

Justiție, juriști, justițiabili..

In fața judecătorului de instrucție s'au prezentat, codindu-se, privind pe furiș de sub broboade, cu mâna stângă la gură, sprijinită în cot de mâna dreaptă, două țigance în picioare goale. Mamă și fată.

— Care-i povestea? Repede că nu am vreme de pierdut. Zi-i!

— Spune, fă! a înghiontit cu cotul mama pe fată. Fata a învârtit în albul ochilor două pupile negre, strălucitoare de întuneric și tinerețe. S'a uitat drept spre judecător și pieziș spre maică-sa, a oftat adânc și-a pus capul în piept. Ochii fetei au plăcut judecătorului.

— Spune, fă. N'auzi?

Fata a înțeles că ochii ei au plăcut judecătorului și a răspuns încurajată:

— Spune d'neata!

— Dacă-i ceva de rușine, are dreptate.

Spune dumneata că ești femee în toată firea.

Fata a mulțumit judecătorului cu un singur ochi, celălalt fiind ascuns în broboadă, cu aceeași lumină neagră, care plăcuse judecătorului dela început. Și acest singur ochiu, a trezit viu în judecător, dorul după celălalt.

— Ce-a fost?

— Ce să fie, domnule Parchet? A fost că un băiat, un muzicant d'acolo dă la noi, mi-a stricat fata. Scurt.

Pă băiat îl chemă, dă-i zice, Panait.

— Și fata?

— Zâna.

Numele fetei a fost pronunțat de mamă, cu un fel de mândrie și zâmbet ce au supărat pe judecător. Fata a înțeles și și-a ascuns amândoi ochii.

— Ce vârstă are fata?

— 16 ani.

— Și băiatul?

— E țigan în toată firea, că a terminat acum doi ani armata.

— Când s'a petrecut faptul?

— Păi! o fi vr'o zece zile. Hai, Zâna?

— Și de ce nu ai venit să reclami, imediat?

— Nu știam bine. Nu-mi spunea.

— Cine?

— Fata. Ba că, lasă mamă... Ba că, nu-i adevărat... Uite, așa... Nu voia să-mi spună....

— De ce?

Ochii fetei au eșit de sub broboadă și lumina lor neagră s'a așternut pe buzele judecătorului, care supus a schimbat gândul.

— De ce nu mi-ați adus și pe Panait?

— Da' n'am vrut? Am vrut, da' nu vine.

— Nici de fată, nu vrea să mai știe?

— Nici. I-am spus: mă, ori o iei de nevastă, ori te mănâncă Parchetul.

Dacă n'o vrei de nevastă, să-i faci zestre, că altfel n'o mai ia altul.

— Și el?

— Ci-că nu-i vinovat cu nimic. Și alte prostii de rușine, care nici nu se spune.

— Și dumneata ce-ai vrea acum? Să se ducă la închisoare, s'o ia de nevastă, sau să-i dea despăgubire? Ca să știu dacă trimitem fata la doctor, la medicul legist!

— Ce să se mai ducă la doctor, dacă a trecut vremea și fata nu mi-a spus. Să-i facă zestre și s'o ia de nevastă, că-i băiat curat și câștigă bine. Cântă la „Berbec" pe Ferentari.

— Dumneata, tot așa dorești?

Fata, cu lumina ochilor pe jumătate stinsă sub gene, cu capul ușor plecat, cu un început de zâmbet trist care însemna „aș vrea eu multe, dar mă voi mulțumi și cu ce mi se dă", a dat încet din cap, afirmativ.

— Atunci, să veniți și cu Panait Miercuri la ora 1, la mine. Spuneți-i că dacă nu vine cu voi, îl aduc cu Poliția.

— Miercuri?

— La ora 1.

— Să trăiți. A spus mama și a eșit împingând înainte fata, ai cărei ochi nu s'au mai arătat, până jos în stradă.

Miercuri, după o lungă așteptare pe sală, între martori, pușcăriași și reclamanți, au fost introduși cei trei țigani, în cabinetul judecătorului.

— Asta-i Panait?

Judecătorul a întrebat încruntat și vocea lui prevestea furtună.

Mama a intervenit veselă.

— El e, să trăiți. Ne-am împăcat.

— Cum?

— Vă dă băiatul o mie de lei, pentru noi, ne retragem reclamația și închideți procesul.

Mama zâmbea mulțumită, fata privea spre fereastră și Panait se scotocea în buzunarul de la piept, să scoată mia de lei.

Judecătorul, după un răstimp de gândire, s'a lăsat pe spate în scaun s'a ridicat, a luat hârtia de o mie de lei, a întins-o fetei și așa în picioare cu bărbia în piept, a tușit și a hotărît:

— Cum n'ați făcut reclamație scrisă, n'aveți ce retrage. Uite banii. Vă puteți duce acasă. Iar dumneata, domnule Panait și țigan obraznic, să-ți faci singur treburile altă-dată. Să nu mă faci pe mine casier, pentru damele dumitale. Eșiți afară! Afară!...

G. COSTACHESCU

Varia

In 1935 se va deschide o mare expoziţie internaţională la Bruxelles.

Importanţa de ordin politic, comercial şi artistic a acestei expoziţii a determinat să se înscrie până acum la comitetul de organizare următoarele state: Franţa, Algeria, Tunis, Indochina, Maroc, Italia, Letonia, Cehoslovacia, Luxembourg, Brazilia, Germania, Suedia, Chili, Olanda şi Anglia.

Tratative în vederea participării duc următoarele state: Austria, Ungaria, Norvegia, Polonia, Statele Unite, Elveţia şi Bolivia.

Lucrările de construcţie au avansat mult: şase mari arcuri, din 12 câte va avea hala centrală a marilor Palate, au fost terminate.

■

Noile clădiri ale Bibliotecii Universităţii din Cambridge au fost terminate.

Vechia bibliotecă, care timp de şase sute de ani a servit ca centru de studii al vechiului oraş universitar, a fost închisă şi s'a început strămutarea cărţilor în noul local.

■

In memoria Cardinalului Charost s'a inaugurat un monument în catedrala din Rennes. Statuia este tăiată direct în marmoră de Carrara.

■

„Colegiul de Arme" din Londra celebrează 450 de ani dela fondarea sa printr'o expoziţie în care prezintă pentru prima dată colecţiile pe care le conservă.

■

La muzeul Jeu de Paume din Paris s'a inaugurat o sală de artă cehoslovacă.

S'au expus, printre alte opere valoroase, bustul preşedintelui Masaryk de Stursa şi două lucrări ale celor mai reputaţi artişti de odinioară ai Cehoslovaciei: un bust de Myslbek şi o pictură de Slavicek..

La anul se va realiza o sală a primitivilor cehi, ale căror opere foarte interesante vor fi o adevărată revelaţie.

■

In memoria regelui Albert I al Belgiei, Editura Bernard Grasset din Paris a instituit un premiu de 10.000 franci, care va fi atribuit în fiecare an, în luna Noembrie, unui scriitor de naţionalitate belgiană şi de expresie franceză.

■

Expediţia arheologică din Persia organizată de Muzeul de Arte-Frumoase din Boston şi de Muzeul din Pensilvania, a scos la lumină o sută de monezi de aur care datează cam din anul 1150 şi au fost ascunse în pământ înaintea năvălirii Mongolilor (1220).

Deasemenea au fost regăsite numeroase monezi de aramă din secolul al 8-lea şi al 13-lea.

■

Muzeul iconografic Alphonse Daudet, în curs de instalaţie, va fi deschis peste câteva zile pe colina morilor de vânt din Fontvieille, unul din cele mai frumoase peisagii al provinciei arlesiene.

■

Academia Franceză a decis să scoată o medalie comemorativă cu ocazia serbărilor pentru al 3-lea centenar de la fondarea sa.

■

Noile săli ale Galeriei Moderne din Zagreb au fost inaugurate printr'o expoziţie Franz Masereel.

■

Pentru expoziţia din Paris care se va deschide în 1937, Primăria a votat un prim credit de o sută de milioane de franci.

In acelaş timp, consiliul municipal a adoptat proectul ca un sfert din lucrările de construcţie să fie încredinţate arhitecţilor foşti combatanţi.

■

S'a descoperit la Moscova un mare număr de desene, atribuite lui Dostoevski.

Marele scriitor avea în adevăr obiceiul să schiţeze personagiile operelor sale.

Aceste crochiuri acopăr marginile manuscriselor sale şi ocupă câteodată pagini întregi. Ele par de un mare interes artistic.

Guvernul rus îşi propune să le adune şi să scoată o ediţie completă a operelor lui Dostoevski ilustrate de el însuşi.

■

Un incendiu la Universitatea din Fribourg a distrus în parte între altele „Naşterea şi Adoraţia Magilor" de Holbein, o pânză celebră, de mare valoare.

■

Cu ocazia inaugurării de către Regele Angliei a aripei, construită de curând la National Portrait Gallery din Londra, Lordul Wakefield a dăruit Statului o colecţie de portrete ale oamenilor politici care au semnat Tratatul de la Versailles în 1919.

Portretele reprezintă însă personagii în viaţă şi National Portrait Galery nu conservă decât portretele celor decedaţi.

Astfel că lucrările dăruite au fost depozitate în alt loc şi vor fi transmise muzeului şi expuse după moartea celor portretaţi.

■

La Lucerna s'a deschis de curând a 3-a expoziţie internaţională de fotografie artistică.

Expun 30 de ţări, 2500 de fotografii.

■

Noui şi foarte importante descoperiri arhelogice s'au făcut la Khorsbad, în Mesopotamia, de către Expediţia Institutului Oriental al Universităţii din Chicago.

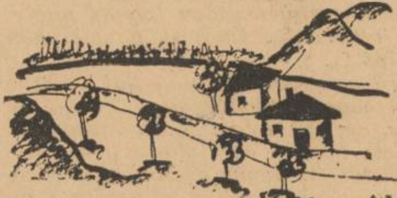
Săpăturile au scos la iveală ruine şi obiecte datând din secolul al 8-lea înainte de Cristos.

■

Au fost regăsite fundaţiile vechii cetăţi clădită de Sargon, regele Asiriei, după ce a părăsit Niniva.

■

Un comitet executiv prezidat de scriitorul Marinetti organizează, împreună cu autorităţile din Geneva, prima expoziţie naţională de pictură murală pentru arhitectura fascistă. — *h.*

Cişmigiul

Continuare din pag. V-a

care se amuză, ori treziţi din somn înjură...

Pe o bancă „fără plată" de sub „pomul şomeurilor" un tânăr — cu lavalieră şi netuns — probabil poet... — recită cu glas tare o poezie, îngânându-se ca o pasăre de deasupra-i care, ofensată, sboară...

Pe celelalte alei întâlneşti mai mult slugi sau foste guvernante care urmăresc cu luare aminte „Mica publicitate" a Dimineţii *oprindu-se când şi când sau recitind „ofertele mai avantagioase"....*

Altceva nimic... Totul se repetă cu aceiaşi obişnuinţă cu care taxatoarele dela scaunele societăţii „Odihna" rup biletele...

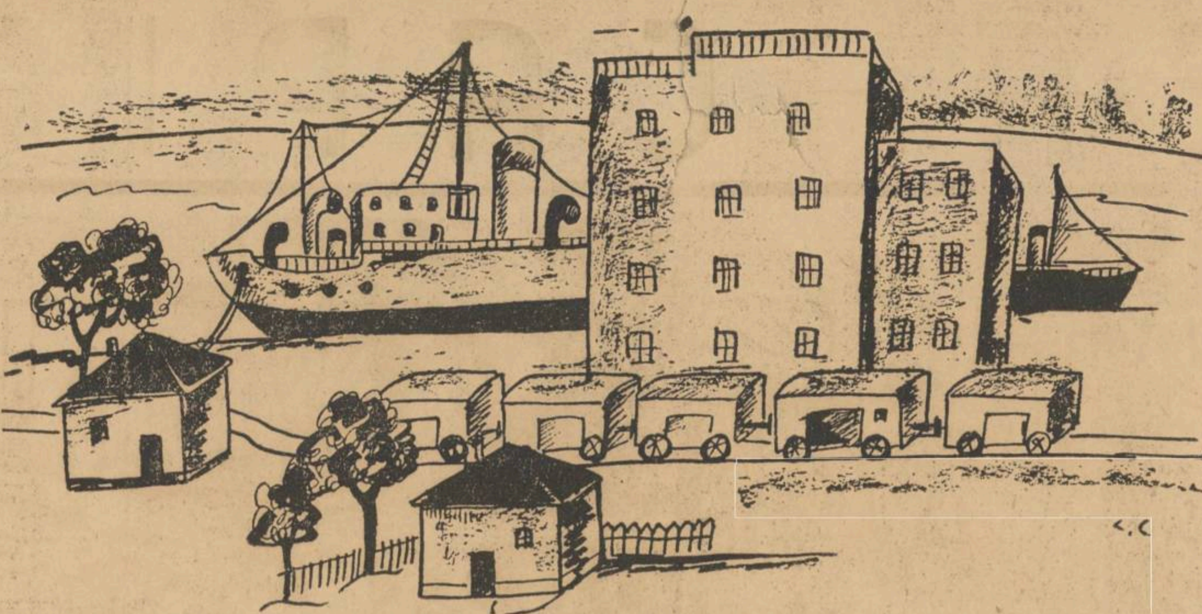
Numai rar, câteodată, vizitatorii Cişmigiului sunt turburaţi: atunci când un nenorocit se sinucide în vreun boschet înflorit, sau cind un verdist a descoperit „ceva suspect" pe vreo bancă mai dosnică...

— Poftiţi doamnelor şi domnilor la Cişmigiu!

Intrarea şi distracţia, gratis!...

Profitaţi de ocazie!...

PAUL DANIEL

Marchizul de Sade la Bastilia

Donatien-Alphonse-François de Sade, colonel de regiment, locotenent general la Bresse, Bugey, Valromey şi Gex, a intrat în Bastilia la 29 Februarie 1784.

Se cunosc apucăturile lui. Se cunoaşte felul în care îşi înfrumuseţa plăcerile şi se ştie că asemenea distracţii cad sub prevederile legii. Totuşi, în ciuda celor ce s'ar putea crede, Sade nu gemea acum în dosul gratiilor pentru a expia fantazii ilicite. Dacă a petrecut atâţia zeci de ani la Vincennes şi dacă acum avea să degere cinci ani şi jumătate la Bastilia, aceasta se datora regelui, care în prevederea sa, înţelegea să-l împiedice cu desăvârşire dela noi destrăbălări. Marchizul se afla în închisoare printr'o „lettre de cachet". Acest ordin pe care nu-l putea revoca nimeni în afară de rege, a fost stăruitor şi cu multă abilitate solicitat de către d-na de Montreuil, nevastą unui prezident dela curtea cu juri şi soacra încarceratului.

Cea mai mare parte a detenţiunii sale la Bastilia, Sade a petrecut-o în turnul Libertăţii. Să nu vedeţi aci vre-o ironie. Acest turn se numea astfel, probabil, pentrucă într'însul se aflau prizonierii favorizaţi, care aveau libertatea să se plimbe la anumite ore, să primească vizite, şi să treacă peste anumite constrângeri. Situat pe faţada care privea Parisul, el era al doilea turn, în unghiul nord-vest al fortăreţei. El avea şase odăi, una de fiecare etaj. Aceste odăi îmbrăţişând zidul turnului, erau, din pricina formei lor rotunde, destul de spaţioase Dar fereastra, foarte strâmtă şi plasată aproape de plafon, nu răspândea decât o lumină turbure. Locatarul forţat găsea înăuntru o vatră şi mobila necesară, pe care era liber s'o transforme după poftă.

Marchizul locueşte camera dela etajul doi, numită „a doua Libertate". El dă dispoziţii să i se aducă diverse obiecte dela Vincennes, precum şi patul de campanie, căruia ordonă să i se refacă salteaua. La perete, el va fixa rafturile destinate cărţilor sale; îşi va schimba până şi una din mobile în bibliotecă închisă. Pe tăbliile goale, el va întinde hârtii colorate, iar pe masă va aşeza portrete, uneori flori. Un invalid din garnizoană va dereteca prin odaie, în schimbul a 20 de livre pe lună. Temnicerul Lossinotte îi va face servicii mai mărunte; îi va ţese ciorapii, îi va cârpi hainele, îi va face comisioane prin cartier, etc., totul cu învoirea ofiţerului de serviciu şi, bine'nţeles, contra bani ghiaţă.

Dar el, cum îşi va petrece cele douăzeci şi patru de ore atât de lungi, cât reprezintă fiecare zi? Manuscrisele păstrate la Biblioteca Naţională, cele dela Arsenal şi hârtiile găsite în Provence de către d. Paul Bourdin, ne îngădue s'o ştim.

Din timp în timp, în principiu în fiece cinsprezece zile, el primeşte vizita soţiei sale. Lucru ciudat, lucru admirabil: Renée de Mountreuil ia parte la neliniştea soţului ei. Inşelată, părăsită, în chip odios batjocorită, ea nu ştie să arate decât indulgenţă şi milă. Fără să fie chiar urâtă, ea era lipsită de graţie naturală. Ştie acest lucru. Şi cum e foarte romanescă, infinit de iubitoare şi cam mărginită, ea va nutri fără îndoială, un sentiment de recunoştinţă faţă de strălucitul ofiţer de cavalerie, care a consimţit s'o ia de nevastă. In prezent, ea a devenit obeză, aproape neputincioasă. Dar oridecâteori i se permite, ea porneşte gâfâind spre Bastilia, cu gândul de a-i duce captivului speranţe şi reconfortare. Ea devine sluga lui cea mai umilă; se frământă să-i procure cele câteva plăceri permise şi mai ales acelea neîngăduite. Soţul le găseşte toate astea foarte natural. El socoate însă că ea nu face niciodată destul. Zadarnic colindă ea furnizorii. „E un lucru groaznic să te căzneşti cu femee să înţeleagă de cuvânt", îi scrie el într'o zi, când ea i-a trimis nişte lumânări, care nu erau absolut la fel cu modelul cerut. El îşi revarsă asupra ei toată supărarea; îi declară fără ocol că e într'adevăr prea bleagă ca să-l scape din această situaţie oribilă. Se ivesc chiar scene de gelozie, iar uneori nu lipsesc brutalităţile. Marchiza trece însă cu buretele. Un om atât de nenorocit!... In manşon, ea ascunde bileţele drăgăstoase pe care i le strecoară în taină:

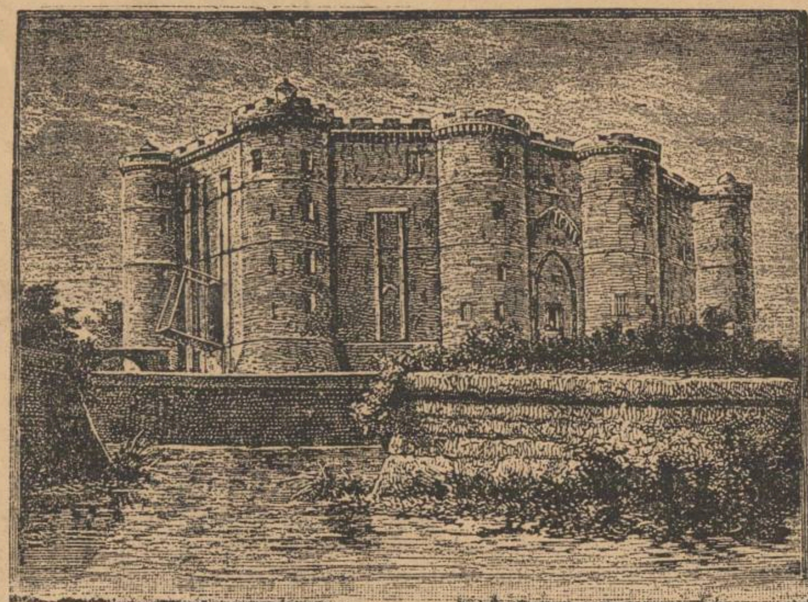
„Pentru mine nu există decât un singur bun pe lume; să fiu alături de tine şi să te ştiu mulţumit şi fericit. Tu mă vei vedea totdeauna de acord cu voinţa ta, numai să nu-ţi vatăme. Vom trăi şi vom muri împreună".

E oare mişcat? sau înţelege el oare că singur, în mijlocul duşmanilor, nu poate găsi un ajutor decât în nevastă-sa?

Uneori, devenind amabil, el îi trimite misive afectuoase. Atunci, ea tresare de bucurie:

„Bileţelul tău e fermecător, dar mai fermecătoare e inima care l-a dictat. O! drăgăstosul meu prieten, fii sigur că te voiu îndrăgi de sute de ori mai mult. Recitesc neîncetat scumpul tău bileţel. El îmi e atât de scump pentrucă zugrăveşte aşa frumos sentimentele tale pentru mine. Culmea fericirii constă în reciprocitatea sentimentelor". (17 Sept. 1787).

Oricum ar fi fost, aceste relaţiuni nu erau suficiente ca să umple vidul timpului. Marchizul citeşte cu voracitate. La Bastilia există o bibliotecă, autorizată de Malesherbes în 1775, şi îngroşată prin cumpărăturile guvernorului sau darurile prizonierilor. Personal, Sade poseda un număr destul de mare de cărţi: catalogul pe care l-a făcut menţionează aproximativ 400 de volume. Ar fi avut vre-o 600. *Istoria Angliei* de Hume alături de *Voiajurile lui Bougainville* şi acelea ale căpitanului Cook. *Scrisorile istorice şi galante* de Mme Du Noyer, *Scrisorile portugheze* se amestecă cu *Logica* lui Nicole, cu *Predicile* lui Massillon şi *Discursurile funebre* ale lui Fléchier; iar *Istoria baloanelor* duce menaj bun cu *Tratatul bolilor de ochi.* La loc bun figurează *Iliada, Erusalimul eliberat, De natura rerum;* şi, dacă Virgiliu e absent, Delille îl suplineşte cu *Grădinile şi Georgicele.* Romanele lui Fielding par cu deosebire preţuite în „a doua Libertate", dar fără a aduce prejudicii celor de Prévost, şi nici *Vieţii Marianei, Legăturilor periculoase, Ţăranului parvenit, Nuvelelor* de Cervantès sau celor *O mie şi una de nopţi.* Adăogaţi la aceastâ nomenclatură foarte incompletă 67 volume de teatru francez şi 101 volume de teatru italian. Pentru sporul acestora, M-me de Sade e necontenit rechiziţionată ca să cumpere sau să împrumute, să aducă sau să facă a-i parveni operele reclamate.

BASTILIA

Totuşi, acest om a trăit prea mult pentru a accepta pasiv fleacurile romancierilor, utopiile filosofilor sau fanteziile poeţilor, şi experienţa lui despre animalul omenesc a devenit prea profundă pentru a nu-l conduce la reflexii personale. Deasemeni, el trece, pe o pantă insensibilă, dela domeniul amintirilor la cel al ficţiunii. El inventează sute de personagii care, isvorâte din ireal, nu prind mai puţin corp, şi care vin la chemarea lui fără încuviinţarea ministrului, consimţirea guvernatorului sau legătura temnicerului. El scrie, cum face toate lucrurile, cu o exagerare reglementată de maniile sale: lucru de dimineaţă, lucru de după masă, lucru de seară. Se pare că-i lipsesc orele, că se teme că-şi iroseşte timpul. Cutare povestire „începută la 30 Iunie, lucru de după masă" e sfârşită la 4 Iulie „acelaş lucru, de dis-de-dimineaţă"; ceeace-i permite să se înhame imediat la altceva, care va fi terminat la 12. *Nulla dies sine linea,* spunea admirativ Plinius despre pictorul Apellius. Ce copii!... Sade avea nevoie de mai multe pagini scrise mărunt şi rebarbativ, şi tot nu era niciodată satisfăcut.

Această muncă a început-o încă de la Vincennes. Şi manuscrisele se grămădesc: comedii, tragedii, drame, romane, povestiri, esseuri filozofice, istorice, critice, morale, proză şi versuri — versuri în limba provensală (Sade precusor al felibrilor, incarnaţie neaşteptată). Producţiile sale dramatice par cele mai vechi ca dată. La Bastilia el s'a ocupat mai ales cu povestirile şi romanele. El corectează neîncetat, adaogă, suprimă, recopiază, iar marginile mişună de indicaţiuni pentru viitoare remanieri: „Comparaţia asta e neghioabă"; „Tot pasajul ăsta schioapătă mai rău ca dracu"; „Schimbă aici"; „aici e greşit"; „asta nu face, doi bani". Foarte rar când întâlneşti menţiunea „Asta toată e bună"; sau „Detaliul ăsta e bun". Din când în când el îi dă neveste-sii câte un manuscris, iar aceasta, după lectură, formulează o mulţime de observaţii, uneori judicioase. Sluga lui Molière se mulţumea cu opinii spontane.

Sade a lucrat atât de mult, că în 1788 poseda în cartoane zece piese de teatru, cincizeci de povestiri, nuvele sau romane şi nenumărate esseuri. Gândindu-se să-şi publice operele preţioase, el pregăteşte ediţia şi, în acest scop, alcătueşte un „Catalog argumentat al operelor autorului la epoca de 1 Octombrie 1788".

Două volume în 8° sunt prevăzute pentru teatru. Ele vor conţine două drame în proză, cinci comedii în versuri, o tragedie şi o „scenă lirică", însfârşit o piesă în şase acte: „*Vicleşugul dragostei*" despre care ne spune că primul act este o tragedie, al doilea o comedie de caracter, al treilea o dramă, al patrulea o feerie, al cincilea o operă comică. Ce putea fi al şaselea?

Printre povestirile sale el a ales treizeci, pentru care nu era nevoie de mai puţin de patru volume în 8°. El şi-a luat subiectele fie din propria sa imaginaţie, fie din amintirile sau lecturile sale. De unde indicaţiunile: „Eu... Dunoyer şi cu mine... Povestită de tatăl meu... Arab şi cu mine... Eu şi istoria...." Istoria, ce-i drept, nu-i serveşte niciodată decât drept canava destul de slabă: „*Rodrig sau Turnul fermecat,* nuvelă spaniolă: o mică parte e scoasă din istorie, restul e complet inventat". „*Julieta şi Raunai sau conspiraţia lui Amboise:* fondul acestei istorisiri e scos din Anale, dar caracterele principalelor personagii sunt pe de-a'ntregul noui şi tot mersul şi contextura nuvelei se îndepărtează într'atât de istorie încât autorul îşi conservă în întregime meritul invenţiunii". „*Laurence şi Antonio,* nuvelă florentină: o trăsătură din analele Florenţei serveşte ca expoziţiune, dar restul e absolut inventat şi nu se leagă de istorie". Un precursor al lui Walter Scott şi Alexandre Dumas tatăl.

Dacă marchizul de Sade îşi plimba lectorii în timp, el îi plimbă la fel şi în spaţiu. Iată *Părohul din Prato,* nuvelă italiană, *Soţul popit,* povestire provensală, *Ernestine,* nuvelă suedeză, *Miss Henriette Stevelson* sau *efectele disperării,* nuvelă suedeză. Un precursor al lui Paul Morand.

Dintre aceste povestiri, unele sunt scurte, altele lungi. Unele decoltate, altele severe. Asta povesteşte o întâmplare atroce, cealaltă o istorie veselă. Autorul le grupează în două mari categorii: „sumbre" şi „vesele". El vrea ca una „veselă" să suceadă una „sumbră", una „scurtă" alteia „lungi". Adevărate casse-tête. Pentru a putea trece peste aceste dificultăţi, Sade stabileşte *stări* (nu-i oare militar?) stări pe mai multe coloane, una pentru titlul contelui, una pentru însuşrile lui, una pentru lungimea lui, una pentru „observaţiuni". Prin acest mijloc, după ce a răsturnat de douăzeci de ori ordinea textului, el ajunge la rezultat.

„Eseurile vor necesita trei volume. In primele două, se va afla amestecătura: o disertaţie despre frica de moarte, o scrisoare despre lux, una despre educaţie, analize raţionale despre 29 comedii de Molière, o paralelă între Marivaux şi M-me de La Fayette, şaisprezece nuvele „istorioare" versuri, etc... Volumul trei nu e încă decât un brouillon şi nu va fi pus la punct decât dupăce voiu fi văzut succesul primelor două". In acelaş timp, el compune un „roman în scrisori" şi sfârşeşte „*Nenorocirile virtuţii*" operă de un gust cu totul nou dela un capăt la celălalt". Şi proectele sale sunt nenumărate.

Pentru a întreţine această efervescenţă cerebrală, marchizul ştie să consimtă la necesităţile materiale ale alimentaţiei şi, asemeni lui Anteu, să reatingă pământul: e gurmand. François, bucătarul Bastiliei, trebuie să se ţină bine. Iată un program culinar redactat pentru o perioadă de regim:

„Menu pe care-l rog pe François să binevoiască a-l păzi regulat. LUNI. *La prânz:* o supă excelentă (nu voiu mai repeta acest articol; supele trebue să fie excelente dimineaţă şi seara) două cotlete de viţel, panné, excelente, să se topească în gură, un rasol, două mere coapte. *Seara:* supă, patru ouă proaspete. MARŢI. *La prânz:* o jumătate de pasăre suculentă, rasol, două mere coapte. *Seara:* tocătură din măruntaele pasărei de dimineaţă. MIERCURI. *La prânz:* supă, rinichi de viţel, cremă de şocolată, două mere coapte. *La cină:* supă bătută cu ouă. JOI. *La prânz:* supă, două aripi de potârniche cu sos, spanac cu sos, două pere coapte. *Seara:* supă, o mâncărică din restul potârnichii. VINERI: *La prânz:* supă, unt, orez cu lapte, două mere coapte. *Seara:* supă, patru ouă proaspete. SÂMBĂTĂ. *La prânz:* supă, două cotlete fondante de berbec, cremă de cafea, două mere coapte. *Seara: supă,* o mică omletă cu zahăr, din două ouă şi foarte proaspăt. DUMINICĂ. *La prânz:* supă, cârnaţi, mere coapte. *Seara:* supă, plăcintă de mere".

Mese cumpătate. Numai că François nu e singurul care serveşte masa la „a doua Libertate". Losinotte aduce numeroase suplimente: brânză de burduf, creme de şocolată, pui cu castane, cu trufe, şuncă, fructe, vin alb, vin rosé.... Pe de altă parte Mme de Sade îi trimite din abondenţă prăjituri, pateuri, plăcinte, etc.... Chestiunea vinului ia o importanţă de primul ordin. Natural că cel dela Bastilia nu-i convenea de loc:

„Domnul de Sade pune în vedere domnilor ofiţeri ai Statului major că d. Guvernator îi dă să bea un vin atât de falsificat, încât suferă zilnic neplăceri. El îşi închipue că intenţiunea Regelui nu e să i se îngădue guvernatorului să vatăme sănătatea celor puşi să fie păziţi şi îngrijiţi, pentru a îngroşa punga d-lui Launay sau a valeţilor lui. In consecinţă, el roagă pe d-nii ofiţeri, a căror dreptate şi echitate o cunoaşte, să interpună mediaţiunea lor, pentruca justiţia să fie făcută din acest punct de vedere".

Bine. Printr'o favoare, Mme de Sade va fi însărcinată să furnizeze vinul, plătind, bine înţeles. Ea aduce un oarecare Bordeaux care i s'a părut delectabil. A doua zi, ea primeşte următoarea înştiinţare: „Imediat după primirea acestui bilet, cu toată ploaia, Mme de Sade va trimite să se ridice cele 16 sticle de oţet pe care ea le-a adus eri. Imi face impresia ori că se amuză, ori că a fost înşelată de vre-un mucalit. Căci e cu neputinţă să găseşti ceva mai detestabil decât ceeace a trimis eri". Alt transport, altă gustare, alt refuz: „Iţi cer un vin vechi de Bourgogne şi nu vin nou de Suresnes amestecat cu puţin vin de Bousillon". De data asta el obţine un Beaune autentic.

Bourgogne, trufe, potârnichi, pui graşi, cârnaţi, cele patru ouă seara, şi pe de-asupra viaţa sedentară, nu întârzie să producă rezultate deplorabile. Marchizul de Sade devine cât o butie. Lossinotte devine maestru în arta de a mări hainele. Dar în curând, acest expedient nu mai e suficient. Pentru un scriitor veşnic aplecat deasupra mesei, hainele strânse constituiau un adevărat supliciu chinezesc. M-me de Sade comandă deci la un croitor o redingotă „pentru un om pe care să ţi-l închipui mai gras decât mine". Pe de altă parte ea îi va aduce nişte cizme îmblănite „foarte calde şi foarte largi. Cel mai mare picior din Paris trebue să intre într'o cizmă moale". Guta nu-i dă pace. Dar dacă ar fi numai asta!

Sub aspectul lui înfloritor, nenorocitul suferea de mii de rele. „Colicele" precedate de o diaree groaznică, îi chinuiau măruntaiele. Suferă de hemoroizi, rebeli la alifiile cele mai savant compuse; tusea îi sparge pieptul până la sânge; insomniile îl răsucesc în pat nopţi în şir; iar stomacul „suceptibil la cea mai mică iritaţiune" refuză medicamentele. Toate astea, plus ochii stricaţi de lecturi la lumina lumânării, ochi cu pupilele aprinse şi genele căzute una câte una. Cu toate loţiunile, colirele şi băile „într'o mică scăldătoare pentru acest uz" răul s'a agravat. De ce? Explicaţia e simplă şi totodată tragică: Un prizonier nu are niciodată asupra lui un briciu. Dacă vrea să fie curat, trebue să treacă prin mânele bărbierului ataşat la Bastilia. Ei bine! duşmanii marchizului l-au mituit pe acest om. Tot bărbierindu-l mereu, i-au stropit în ochi aşa-şi-aşa debilităţi ai martirului nişte substanţe otrăvitoare!... O nelinişte insuportabilă îl cuprinde pe prizonier. El observă cu spaimă simptomele noui şi alarmante. Săptămâni întregi el citeşte cu meticulozitate „Jurnalul ochiului meu". In curând, nu se mai îndoeşte de-altfel: orb şi lipsit de Antigona, el va rătăci prin carcera sa, bâjbâind cu mânile, cufundat într'o umbră eternă!...

Sunt cercetaţi oamenii de artă: Grandjean, oculist str. Galande, Demours fiul, medic, str. Mazarine, La Coste sau Coste, chirurg, str. Neuve-de-Luxembourg. Dar aceşti oameni devotaţi nu pot pătrunde în Bastilia ca într'o moară. Marchizul le adresează zeci de bilete, la care marchiza trebue să aducă răspunsul. Dar niciodată acest răspuns nu pare destul de precis, destul de detaliat. Care sunt principiile active ale cutărui medicament, ale cutărui „praf calmant?" Care vor fi efectele imediate sau îndepărtate? Nu există nici o incompatibilitate între diferitele remedii? Marchiza porneşte din nou spre strada Galande, strada Mazarine şi strada Neuve-de Luxembourg. Şi Grandjean, Demours fiul, La Coste reiau sacerdoţiul cu acea răbdare, care constitue elementul lui capital.

Şi d. Laborie, farmacistul închisorii, prepară fără să clipească din ochi: siropuri, ceaiuri din plante medicinale, paste, cataplasme şi acea „apă vegetală-minerală" de la care pacientul aşteaptă efectele cele mai binefăcătoare. Urmează *memorii lungi,* foarte detailate.

In mijlocul acestor suferinţi şi calamităţi cum să păstrezi un echilibru sufletesc? Ar trebui să fi un înger. Marchizul nu pretinde acest lucru.

Intr'o iarnă, odaia de deasupra lui o ocupă un prizonier sgomotos. Se aud paşi înainte şi înapoi, lovituri cu călcâiul, căzături de mobilier, o larmă infernală. Sade nu mai locueşte o odaie într'un turn al Bastiliei, ci într'o tobă, pe care un geniu drăcesc o bate fără încetare. E cu neputinţă să lucrezi ziua, e cu neputinţă să dormi noaptea, şi orice tentative de conciliere rămân inutile. Ba, mai rău încă: „acest neamţ sălbatec" înţelege să se încălzească; dar de îndată ce aprinde focul, un fum insuportabil pătrunde în odaia inferioară. Fără îndoială, toate astea se fac intenţionat. „Nu mă faceţi să cred, scrie el cavalerului de Saint-Sauveur, locotenent al regelui la Bastilia, nu mă faceţi să cred că acolo unde sunteţi şi unde aveţi toată autoritatea, călăii care mă chinuesc pot avea dreptul să mă şi lovească. Căci numai mâna lor e aceia care mă isbeşte, asta-i clar".

Da, caşi bărbierul, caşi „vecinul", ofiţerii Bastiliei sunt, în ochii lui, de conivenţă cu duşmanii lui. Ce pot valora, de altminteri, aceşti ofiţeri care se coboară la rolul de temnicer? Aceasta îi clasează şi îi drămueşte. El gentilomul, ofiţerul superior şi locotenentul regelui, e cuprins de revoltă când se vede la ordinele unor oameni fără titlu de naştere şi cu certificate de serviciu suspecte. El nu-i chiamă să le vorbească şi le scrie pentru orice scrisori pline de insulte.

In Mai 1789, crezându-se victima unei feste, el îi aplică celui în drept un epitet injurios. Şi cum i se atrage atenţia că merge prea departe, el trimite a doua zi majorului următoarele:

„Declarând, subsemnând şi recunoscând că nu poate fi decât un nemernic acela care are sufletul atât de mârşav şi de josnic, atât de plin de murdărie şi de infamie, de dobitocie şi de ticăloşenie, încât să se preteze să servească de călău unui prizonier, că nu poate exista un rol mai decăzut, mai umilitor şi mai degradant, care să fie recompensat altfel decât prin mii de lovituri de vargă aplicate ticălosului şi puşlamalei, dar cum n'am nici o dovadă că acesta ar fi d. de Launay mai mult decât un altul, biletul meu de eri şi adevărurile de azi se adresează doar aceluia care a avut josnicia şi prostia de a unelti atâtea. De Sade".

I se opresc plimbările, i se interzic vizitele. Aceste măsuri coercitive îi exasperează furia dincolo de orice limită. In primele zile ale lui Iulie 1789, el demontează ţeava de zinc, care serveşte la scurgerea apei murdare în jgheab. Cu ajutorul acestui haut-parleur sprijinit de ferestruică, el întărită poporul, deja foarte surescitat, din cartierul Saint-Antoine. *Se non è vero, è bene trovato.* La 4 Iulie e expediat la Charenton.

Plecare prematură. Dacă la 14 Iulie 1789 învingătorii Bastiliei l-ar fi găsit în carcera sa, el ar fi fost poate apoteozat. Dar luarea Bastiliei a însemnat dezastrul lui. Conform unui obicei înrădăcinat şi devenit clasic, învingătorii au prădat şi pustiit totul. Cărţile, registrele, arhivele şi diversele hârtii au sburat în toate colţurile. Cele ale marchizului au urmat acelaş drum. Câteva luni mai târziu, el îi scrie lui Gaufridy, omul lui de afaceri în Provenţa:

„Trei sferturi din operele mele au rămas în odaia mea din Bastilia... Totul a fost rupt, ars, jefuit, fără să fiu în stare să mai găsesc ceva; şi toate astea din neglijenţa d-nei de Sade! Ea a avut timp zece zile ca să-mi scoată lucrurile. De ce oare nu s'a prezentat să ridice lucrurile?... manuscrisele mele?... manuscrisele mele pentru care vărs lacrimi de sânge! Se regăsesc paturi, mese, dulapuri, dar nu se regăsesc idei. Nu, prietene, nu-ţi voiu zugrăvi niciodată disperarea mea faţă de această pierdere, ireparabilă pentru mine".

Justiţia imanentă, vor spune unii. Sărmanul marchiz! El pretinde a fi scris: „pentru a reda virtuţii strălucirea care i se datora".

J. LE GRAS

Demonstraţiile aero-chimice şi serbări populare

pe terenul municipal din Bulev. Brătinnu No. 2

organizate de „Centrul de propagandă al Comisiunei Superioare de Apărare Pasivă din Ministerul de Interne".

Demonstraţii pentru apărarea populaţiei. Expoziţie complectă de material demonstrativ. Muzeu Naţional. Crucea Roşie. Crucea Albastră. Salvarea. Camera de gaze. Pompierii, etc., etc.

MARI SERBĂRI POPULARE. Numeroase atracţiuni aduse din străinătate .Curse de cai în miniatură. Monte-Carlo sub bombe. Foot-ball mecanic. Looping american. Jimmy, precum şi alte numeroase distracţiuni.

In fiecare zi mari concerte populare, spectacole gratuite, jazz, dans, music-hall, restaurant şi berării, canal veneţian cu surprize.

DESCHIS DELA ORELE 9 DIMINEAŢA PÂNĂ LA ORELE 2 NOAPTEA fără întrerupere.

Cavalerul sau.... cavalera d'Eon

Cavalerul d'Eon și prințul Conti

Trecuseră vre-o trei săptămâni dela balul curții. Intr'o dimineață cavalerul d'Eon se pomeni chemat de prințul Conti, la locuința lui. Știindu-l poet, (scrisese oarecare versuri proaste în colaborare cu d'Eon și cu Grécourt) cavalerul d'Eon își închipui din primul moment că prințul cuprins iarăși de mania de a face versuri, încercase vre-o nouă nelegiuire, de data aceasta prin propriile-i puteri. Crezu că urmărind să scrie vreun sonet, ori vreun madrigal, carul lui poetic se înglodase în făgașurile rimei sau se poticnise în hopurile cesurei și că acum își chema prietenii ca să-l ajute să iasă din prăpastia gramaticală în care desigur căzuse. Stăpânit de această idee, cavalerul luă în grabă, aproape instinctiv un dicționar de rime și un tratat de versificație, cu care se duse la hotelul prințului.

— „Bună ziua, dragul meu, îi zise acesta zărindu-l; te salut, ambasadorule !"

Cavalerul îl privi lung pentru a-și da seama dacă prințul nu era cumva stăpânit de demonul său poetic.

„A, te surprinde aceasta", continuă prințul, ești ambasador, dragul meu prieten; ambasadorul majestății sale și al meu".

— „Alteța voastră vrea să râdă de mine".

— „De loc; este purul adevăr; cu pecete, timbru și parafă. Semnat; nu lipsește decât consimțimântul d-tale. Sper că n'ai să refuzi ?"

CAVALERUL D.EON

Cavalerul d'Eon scapă jos dicționarul de rime.

— Explicați-mi, zise acesta, bâlbâind...

— „Explică-mi mai degrabă d-ta, ce-ai făcut regelui pentru a-l câștiga. De câtva timp Ludovic XV—nu vorbește decât de d-ta; după ce mi-a lăudat înfățișarea fizică a dumitale, mi-a cerut oarecare informații asupra calităților morale — și cât pe bună dreptate, cât din prietenie, i-am dat informații bune. Nu sunt lingușitor. Ești chemat pe mâne la Versailles și însărcinat cu o misiune ocultă de cea mai mare importanță pe lângă curtea Rusiei, în interesele majestății sale și ale mele.

Cavalerul d'Eon scăpă din mână și tratatul de versificație franceză.

„Ai să primești, nu ? Aștept aceasta dela prietenia d-tale; e ca și cum mi-ai face un serviciu personal. Căci —trebue să-ți spun — misiunea care-ți este dată — cere pe lângă o perspicacitate de spirit și o dispoziție trupească pe care poate numai d-ta o ai... Mâne la Versailles, te voi introduce în cabinetul regelui. Află că aceasta este o afacere numai între Majestatea Sa și noi. Nici miniștrii săi nu știu nimic și nici nu trebue să știe. Tăcere și discrețiune..."

Inaintea cavalerului se deschidea acum o nouă carieră, cariera diplomatică.

Franța și Rusia; plecarea cavalerului d'Eon

Franța avea nevoe de aliați pentru întărirea situației sale în Europa. Singurele puteri care în mod natural ar fi putut-o sprijini erau numai Spania și Rusia.

De mai mult de paisprezece ani, relațiile diplomatice dintre Franța și Rusia erau ca și rupte. La St. Petersburg domnea împărăteasa Elisabeta — fiica lui Petru cel Mare și a Caterinei. Era tânără și frumoasă. Natura turnase în vinele ei sângele aprins al părinților săi; voluptatea era pentru dânsa ca o sete nepotolită și plăcerea ca foamea fără sațiu.

Elisabeta iubea Franța. In tinerețea ei chiar nutrise o puternică afecțiune pentru regele Ludovic XV, fiind vorba de a se realiza și o căsătorie între ei. Bestucheff - Rimnin, conducătorul de fapt al destinelor Rusiei — care avea interes ca această țară să fie de partea Angliei, se temea în orice moment de redeșteptarea vechiului amor, care asemenea unei fantome mereu prezentă în gândul său, îl înspăimânta. Pentru curtea Franței, această veche afecțiune era ca o apariție favorabilă, ca o stea protectoare pe care o căuta pe cerul sumbru al Rusiei, pentru a lumina calea reconcilierii.

Pentru a ajunge la aceasta, fuseseră trimiși la St.-Petersburg diferiți negociatori secreți, cu scrisori de-ale regelui pentru împărăteasa Elisabeta, dar Bestuscheff veghea. A luat asemenea măsuri că nici un contrabandist n'a putut trece granița.

Când regele Ludovic XV a văzut pe cavalerul d'Eon deghizat în femee, s'a gândit că-i poate fi de folos, în această problemă dificilă.

Adus în fața regelui de prințul Conti — cavalerul d'Eon a primit propunerea Majestății Sale de a se duce în Rusia, în costum de femee, de a se introduce la curtea împărătesei, de a-i remite o scrisoare din partea lui Ludovic XV și de a fi intermediarul secret al unei corespondențe tainice, prin mijlocul căreia să se poată restabili armonia dintre cele două imperii — care pentru interesele Franței era din ce în ce mai necesară în acel timp.

La începutul lui Iunie 1755, cavalerul d'Eon primi dela prințul Conti un trusou complect de fată și plecă deghizat în femee împreună cu cavalerul său însoțitor Douglass, înspre curtea Rusiei.

Prezentarea

Datorită vice-cancelarului Rusiei, contele Mihail Woronzov, care lupta pentru apropierea cu Franța, cavalerul d'Eon sub numele de domnișoara Beaumont, a fost prezentat împărătesei Elisabeta. Aceasta — pusă în curent cu situația — făcu haz, dar tot nu-i venea să creadă că frumoasa cavaleră din fața ei nu era decât un frumos cavaler. In zadar protesta acesta, în zadar Woronzov i-a arătat scrisorile confidențiale de la Versailles, în sprijinul declarației sale; împărăteasa nu a crezut. Oricum, pentru a evita orice bănuială și pentru a ușura întrevederile necesare pentru reușita negocierilor, și poate pentru alte motive pe care nu le spunea, Elisabeta a hotărît ca d-șoara Beaumont să locuiască la palat și să fie atașată pe lângă persoana ei în calitate de lectoare intimă și particulară. Unul din avantagiile acestei însărcinări era acela de a putea intra și sta la orice oră în camera suveranei. Auzind-o cavalerul d'Eon, roși. Chiar în aceeași seară intră în funcțiune și petrecu noaptea în palatul țarilor.

Prima conferință diplomatică, cu împărăteasa

In aceeași seară, de cum a intrat în odaia sa — d-ra Beaumont a fost anunțată să se prezinte împărătesei, pentru a începe funcțiunile sale de lectoare intimă.

Cariera cavalerului d'Eon era deschisă. Iși rememoră toate preceptele care-i fuseseră date și recapitulă punctele principale din instrucțiunile primite:

1. Să demonstreze țarinei avantagiile unei alianțe cu Franța;

2. Să-i reaprindă simpatia pentru Majestatea Sa Regele Ludovic XV.

3. Să-i desvălue amorul pe care țarina i l-a inspirat prințului Conti, și

4. Să-i solicite comanda armatelor ruse sau principatul Courlandei pentru prințul amorezat.

După ce s'a pătruns bine de rolul său, cavalerul d'Eon s'a înfățișat țarinei, ca un cavaler în luptă, înarmat cu toate piesele și gata de atac. Dar se tulbură dela început și-și pierdu cumpătul. Inamicul i se prezentă într'o poziție pe care nu și-o închipuise. Impărăteasa era în pat...

După emoția pricinuită de prima surpriză, cavalerul — cu obrajii înroșiți — își recăpătă încet încet stăpânirea de sine, și acomodat situației, se așeză la căpătâiul Elisabetei.

— „Mai aproape, mai aproape, îi zise ea, să vorbim mai încet".

In apartament, o lumină voalată, prielnică gândurilor fantastice și halucinațiilor romanțioase. Tablouri lascive și picturi voluptoase tapisau pereții buduarului, care pare că este un azil al misterelor și al dragostei. Din vase speciale se ridicau nourași de parfumuri. La ferestre, perdele triple; pe toți pereții și la uși, covoare groase și mătăsoase; în jurul patului stofe străvezii și moi care-l înconjurau și-l ascundeau cu faldurii lor; pe jos, covoare și blăni scumpe.

Insensibil la aceste emanațiuni moleșitoare, cavalerul d'Eon începu, cu curaj — să vorbească despre chestiunile politice în fața țarinei, care îl întrerupse cu cuvinte de dragoste. Crezând atunci că e momentul, diplomatul nostru trecu la No. 3 din instrucțiunile primite, și expuse focul de care este încins monseniorul Conti.

Dar țarina nu se preocupa în acel moment de Conti, ci de trimisul său. Țarinei nu-i plăceau cotiturile, ea mergea direct la țintă astfel că îndată aduse conversația în sensul dorințelor sale, — pe care în zadar cavalerul, încurcat, căuta să-l schimbe.

„Incepusem a tremura, spune cavalerul d'Eon, eram prins între împărăteasă pe deoparte și monseniorul Conti de alta. Acesta mă însărcinase să-i caut o femeie, dar nu să merg mai departe. Ce să-i fac ! E primejdios să trădezi un prinț, dar e mai primejdios să reziști unei suverane. Aceste erau gândurile în care mă simțeam strâns ca într'o minghinea. Pentru un diplomat începător era chiar cazul să mă aflu în încurcătură.

„In nedumerirea mea, o priveam rugător ca și cum i-aș fi implorat mila și i-aș fi cerut iertare. Țarina avea buzele albăstrii, cam umflate, umerii obrajilor roșii, pleoapele aprinse și privirea umedă. Figura ei avea un lustru caracteristic patimii când dorința clocotește în trup, dorință care transpiră și se întinde ca uleiul pe fața noastră. Pielea ei jilavă respira desfrâul prin toți porii. Văzându-i brațul gol atârnând, gâtul și pieptul desvelite, părul despletit căzând în dezordine pe umerii neacoperiți; privind-o cum gâfâia de voluptate, am crezut că am în fața mea o Bacanta beată sau flămândă. Mi-am adus aminte tot ce-mi povestise Woronzov despre suverana sa. Imi dădeam seama că această femeie care era în fața mea, primise cine știe câți bărbați în brațele sale, strânși la întâmplare de pe drumuri; că gura, gâtul și pieptul ei fuseseră mânjite și necinstite de sărutările soldaților. Și m'am depărtat de această ruină imperială, mânjită de atâtea murdării".

Elisabeta era îmbătrânită mai mult de viața ei ușuratecă decât de ani. Corpul ei uzat nu mai avea vre-o atracție tăinuită, care să compenseze supărătoarele aparențe înaintea cărora cavalerul d'Eon rămăsese așa de rezervat. Dar țarina nu era femeia care să se oprească când era mânată de pasiune.

— „Am fost încolțit în ultimele poziții de apărare — spune cavalerul d'Eon. Eram în situația cea mai grea în care se poate afla un bărbat mai ales în fața unei *suverane absolute*. Incurcătura în care m'a pus slăbiciunea naturii mele, mă făcuse să tremur și să fiu extrem de umilit, dar spre marea mea bucurie, în loc să se supere pe mine, cum mă temeam, țarina începu să râdă în hohote, și-mi ertă greșala de care — în definitiv — nu eram vinovat".

Rezistența pasivă și neașteptată a cavalerului, fusese ceva cu totul nou pentru țarină, care era obișnuită să fie servită la ordin; dar noutatea este totuși o plăcere !

Cu toate acestea, de îndată ce țarina a rămas singură, în aceiași noapte și-a chemat favoritul Ivan Iwanovici Schevalow, care obișnuit cu plăcerile sale, i-a transpus visurile ei frumoase, în realittae.

Cavalerul d'Eon și milordulFerrers

Printre englezii pe care firea lor vagabondă îi adusese în Rusia în acel timp, era și un lord anume Ferrers.

Era prim-amiral, membru a diverse academii, mare matematician și mai ales (credea el) era mare fizionomist. Pentru dânsul figura omului era ca oglinda, ca o carte în care se poate descifra cu ușurință sufletul. Acest savant a crezut, ca dealtfel toată lumea, că în adevăr cavalerul d'Eon e femeie și, mai mult, se îndrăgosti de dânsa foarte serios, cum se îndrăgostesc toți englezii. Pentru dânșii o pasiune este mai mult decât atât, este o idee fixă care se încrustează în creer, prinde rădăcini și se petrifică. Așa era și pasiunea de care a fost cuprins Ferrers pentru d-șoara Beaumont.

N'a avut liniște până când nu a fost prezentat acestei franceze adorabile și până când nu a invitat-o acasă la dânsul.

Doamna Ferrers

Lordul avea o soție tânără și frumoasă. O englezoaică dintre acelea cu suflet romanțios care au nevoie de dragoste ca florile de rouă, ca florile care stau deschise toată ziua să le mângâie brizele, pentru a-și strânge petalele în fiecare seară și a se apleca întristate ca sălciile plângătoare.

Cavalerul d'Eon se simți atras de această femeie delicată, așa de sensibilă la cele mai subtile senzații, la cele mai neînsemnate impresii din afară sau dinăuntru. Ființele slabe plac deobiceiu unui bărbat: au nevoe de protecție și măgulesc sentimentul intim de superioritate.

Lordul Ferrers, îndrăgostit peste măsură, înlesnise și întărise cu mânile lui proprii legătura abia începută între d-ra Beaumont și soția sa.

Intr'o seară la masă, înfierbântat de dragoste și de vin, englezul după ce îi făcuse în tot timpul cu ochiul cavalerului d'Eon și-l călcase pe picioare pe sub masă — punându-l într'o mare încurcătură, — mai ales că și d-na Ferrers observase năzbâtiile soțului său — propuse ca d-ra Beaumont să rămână peste noapte în casa lor, deoarece era prea târziu ca să mai poată pleca.

Lordul avea un plan.

Cavalerul d'Eon primi cu ușurință. Vinul de Bordeaux și ochii d-nei Ferrers îl ameţise, și apoi englezul merita o lecție bună. Deci cavalerul d'Eon primi oferta cu condiția să doarmă în aceiași odaie cu doamna. Aceasta — pe care la început propunerea soțului o speriase — când auzi de condiție, o primi cu mare grabă.

— „Dar nu-i decât un singur pat", protestă soțul.

— „Nu-i nimic, are să ne fie deajuns — răspunse soția.

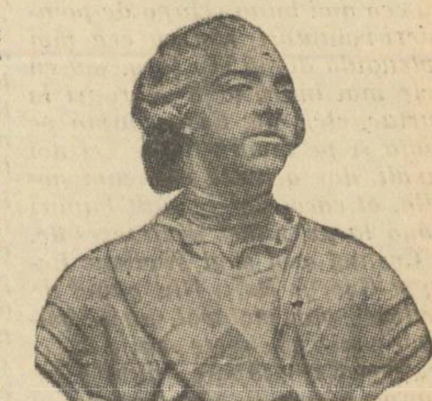
— „Fără îndoială", întări cavalerul.

Lordul neavând încotro, fu obligat să cedeze, desamăgit, căci ca un vechiu marinar își făcuse din vreme un plan de atac nocturn în contra adoratei sale.

Și acel plan era acum dejucat de ocrotirea pe care corabia râvnită o găsea sub focul tunului conjugal. Se consolă totuși, cu gândul că o partidă amânată, nu însamnă că-i și pierdută, și că într'o bună zi va întâlni pe aceia pentru care propriul lui pat era o întăritură, iar iatacul un port. Bătrânul pirat nu știa însă că are de-aface cu un alt pirat !

Peste noapte

„Culcat alături de frumoasa englezoaică, spune cavalerul d'Eon — mă bucuram de o situație privilegiată, pe care par'că anume mi-o prilejuise Dumnezeu, sau mai degrabă — diavolul. Ședeam ca pe jăratic; mă frigeam, mă coceam. Tovarășa mea era foarte tandră și expansivă la rândul ei, ca și cum fără știrea ei, s'ar fi aprins datorită influenții magnetice a trupului meu. Eu răspundeam cu

LUDOVIC XV

aceiași căldură mângâierilor care mă copleșeau și doamnei îi plăceau din ce în ce mai mult aceste glume nevinovate, care pentru ea aveau să fie mult mai serioase decât se aștepta. Eram ud leoarcă și jocul era din ce în ce mai greu... mă jucam cu focul !

— „Știi — îmi zise tovarășa mea cu o voce alterată de emoția pasiunii ei, sau poate de reproșul pe care mi-l adresa, că bărbatul meu a fost foarte galant în seara asta cu d-ta ? Nu mă mir; sunteți așa de frumoasă !"

— Doamna mă flatează. Dar ca să fiu sincer, pot să vă mărturisesc că Milord este un nestatornic și că pusese la cale o josnică trădare, în contra soției sale.

— Credeți ?

— Sunt sigură. Să vă înșele, pe dv. o femeie așa de frumoasă, așa de primitoare, așa de iubitoare ! E o crimă fără nici o scuză și care cere răzbunare.

— Fără nici o îndoială, răspunse doamna oftând adânc, dar ce răzbunare ?

— Dacă v'aș oferi chiar eu un mijloc ?..."

Mă privi foarte mirată, presimțind par'că ceva. Ii țineam mâna într'a mea și-i simțeam bătaia febrilă a pulsului. Privirea-i era tulbure înotând par'că într'o ceață apoasă; pieptul i se ridica sub o respirație grea — și ce să mai spun ? Domnul Ferrers a fost pedepsit...

A doua zi dimineața — doamna, transportată de fericirea neașteptată de peste noapte, mă desmierda mai aprins decât în ajun. Era ca nebună; mă idolatriza. Răzbunarea e ceva așa de plăcut și îmbătător — mai ales pentru femei !"

La dejun, lordul observă că d-ra Beaumont avea ochii cam obosiți, semn că avusese un somn agitat. De data aceasta talentul lui de fizionomist nu da greș. In schimb — jumătatea lui părea fragedă ca un trandafir, cu obrajii viu colorați, de urma subtilă pe care plăcerea o lasă când îi atinge cu aripele ei. Strălucind de prospețime, pielea rumenită părea că are mai multe nuanțe printre care răzbătea luminând fericirea, ca soarele de printre pânzele curcubeului.

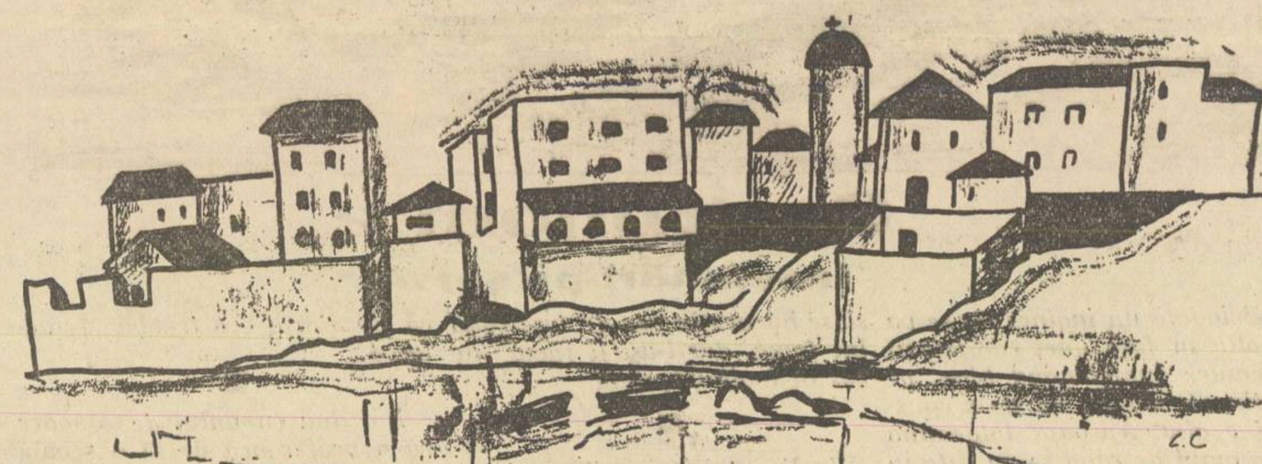
Crinul, altădată încovoiat — își ridicase fruntea.

Intoarcerea în Franța

Toate aceste întâmplări nu l-au făcut pe cavalerul d'Eon să uite scopurile misiunii sale. Prin influența din ce în ce mai mare pe care a căpătat-o asupra împărătesei, a izbutit să o ralieze cu Franța. In acest scop țarina și-a dat consimțământul într'o scrisoare adresată Regelui Ludovic XV, în care cerea să i se trimită de urgență un împuternicit pentru a încheia tratatul de alianță.

Triumfător, cavalerul d'Eon plecă spre Versailles, cu această prețioasă veste; dar inima și ochii lui au rămas în urmă, spre Rusia.

Nu-i părea rău după d-na Ferrers, cu toată frumusețea ei palidă și privirea languroasă; nici după împărăteasa Elisabeta, cu toată strălucirea tronului ei și cu toate favorurile ce i le arătase. Ii părea rău după Nadeja, biata Nadeja — doamna de companie a țarinei de care cavalerul se îndrăgostise cu adevărat.

Teodora, soția lui Justinian

In No. 4, anul I, a. c., din Viața Ilustrată, d. Grigore Marcu are un articol intitulat „Impărăteasa Teodora a Bizanțului" în care, luând ca bune cele ce scrie „Universul" din 15 Februarie a. c. cu privire la romanul Teodora Impărăteasa Bizanțului, fără să se mai ostenească să controleze, acuză pe editor de nelegiuire și se grăbește să restabilească adevărul, după părerea sa, punând totuși în locul adevărului neadevărul. Și vom vedea îndată cum.

Mărturisesc că am citit și eu articolul din „Universul" fără a mă gândi că va trebui cândva să iau condeiul pentru acest lucru.

Iată că revista d-lui Colan de la Sibiu, răsfoită într'o seară după examene, îmi pune înainte articolul d-lui Marcu.

De data aceasta nu mai las lucrul să treacă așa. Parcă un demon îmi spunea că este ceva la mijloc. Merg, iau romanul. Surprindere ! Nici vorbă nu era de Teodora, sfânta noastră, cea care la 842 a restabilit icoanele, femeia lui Teofil.

Pentru a nu mă întemeia pe vânt, să dau pe scurt cuprinsul romanului: Teodora, fiica gardianului de fiare, e reprezentată în tinerețea ei (frumoasă, inteligentă, prostituându-se pentru bani, etc.). Adusă la Constantinopol ca actriță de circ, Justinian o chiamă la palat. Odată devenită împărăteasă, se povestesc detailat legăturile ei amoroase cu un sclav got Hildebrand, într'o casă de rendez-vous, cu un delegat roman Licinius Scevola, se amintesc în treacăt cele cu Belizarie, salvarea împăratului și înăbușirea răscoalei Nica. Romanul (dacă i se poate spune roman) se termină prin ajungerea la urechea împăratului a faptelor Teodorei și moartea ei prin otrava pe care o avea în inelul ce-l purta la mână.

Nu vreau să știu cine e autorul romanului. Ii zice Jean Morlay. Probabil să fie un român, probabil un străin, probabil prelucrat după străini. Nu voi lua în discuție nici valoarea lui literară, nici neverosimilitățile din el pe lângă atâtea verosimilități.

Un lucru însă: s'a pornit contra cărții un boicot din partea autorității civile, dar mai ales din partea bisericii, fără să se cerceteze un pic lucrurile. Un exemplu : cazul de față ; altul : „Universul"; altul Ministerul Instrucțiunii.

Colegul Marcu se grăbește cu Charles Diehl în mână, cu Mercier (unde e Vasiliev ? și aici se arată deci rău informat) și trage portretul Teodorei din 842,

In roman este amintit: Procopiu de Cezareea, istoricul lui Justinian. Ne trimite la el și istoria lui Vasiliev. După ce am epuizat scrierile asupra imperiului Bizantin, am mers la istoricii epocii lui Justinian, în primul rând la Procopiu. L-am găsit cu greu, dar l-am găsit. Am avut textul grec cu traducerea latină a lui Dindorfius, am avut traducerea franceză a lui Isambert, în scrierea: Histoire de Justinien, Paris, 1856. Cap. IX din această scriere face portretul Teodorei. Iată numai un extras din el:

„Adesea într'adevăr ea (Teodora) asista la banchete unde fiecare plătea partea sa, cu 10 tineri viguroși și obișnuiți cu desfrâul; după ce ea se culcase noaptea întreagă cu toți și ei se retrăseseră satisfăcuți, ea mergea să găsească sclavii săi în număr de treizeci aproape și se da fiecăruia dintre ei, fără să încerce vreun desgust de o asemenea prostituție.

I se întâmpla să fie chemată în casa vreunui nobil. După băutură, convivii o examinau la întrecere; ea se urca, se zice, pe marginea patului, și fără nici un scrupul, nu se roșea să le arate toată lubricitatea sa. După ce folosea cele trei deschizături create de natură, ea-i reproșa să nu fi așezat o alta în sân, pentru a putea să găsească un nou isvor de plăcere în ea".

Iată ceeace spune și despre Justinian:

„El nu era nici prea mare, nici prea scurt la talie; era de talie mijlocie; fără să fie slab, el nu era gras. El avea armonie și nu era urît; fața sa era colorată chiar când postise două zile. In sfârșit și pentru a spune într'un cuvânt semăna perfect cu Domițian, fiul lui Vespasian"... Acestea în cap. VIII.

„Astfel era portretul său. Eu nu voi putea să descriu caracterul său cu atâta exactitudine. Era un om rău, ușor de înșelat, ceeace înseamnă că era un prost și un rău; prin instinct cuvintele și acțiunile sale erau totdeauna rele și nimic nu era mai ușor decât ca cineva să-l înșele dacă vrea". (Cap. VIII).

„Se spune că mama sa descoperi la câțiva dintre intimii săi că Justinian nu era fiul lui Sabbatius, soțul său, nici al vreunui alt om. Când ea deveni însărcinată, i se întâmplă să aibă raport cu o ființă supra-naturală, pe care ea n'o văzu cu ochii săi, dar îi simți contactul, așa cum se întâmplă când un om se unește cu femeia sa, și care dispăru ca într'un vis". (Cap. IX).

„Câțiva din cei care fură amanții Teodorei, când ea se urcă pe tron, raportează că la rândul lor să fi văzut un demon care-i alunga din locuința lor pentru ca să petreacă noaptea cu ea". (Cap. XII).

„Că Justinian n'a fost un om, ci un demon, cum am spus eu, se găsește proba prea mult în excesele relelor cu care el apăsa neamul omenesc". (Cap.XVIII).

Ajunge. Toată istoria lui Procopiu e plină de asemenea fapte ori descrieri, deci plină de mult mai multe grozăvii decât ne dă romanul lui Hertz. De ce să fie blamat Hertz pentru aceasta ? De ce mai de grabă să nu acuzăm pe Procopiu că a scris aceste lucruri ? Sau mai bine de ce nu pe făptuitorii ce au făptuit asemenea acte ?

Nu voi lua în discuție adevărul cuprins în scrierea lui Procopiu. Trimit pe cei ce vreau mai mult la Ch. Diehl, la Vasiliev. Diehl are o carte cu acelaș nume și tratând acelaș lucru: Teodora. (Să se vadă și scrierea tot a lui Diehl, Choses et gens de Byzance, Paris 1926, cap. ultim: Bizanțul în literatură).

Atunci de ce să nu acuzăm pe Sardou, pe Sarah Bernardt, însfârșit toată arta și literatura ?

Dacă teologul dela Athena e ipermoral și profund ortodox societății, recte bisericii sale, de ce comite imprudența de a scri aiurea ? A făcut, pare-mi-se, critica textelor, a făcut lucrări de seminar, care mai mult sau mai puțin i-au arătat calea de urmat în aflarea adevărului, a mers la Athena, spre o mai deplină știință, și totuși greșește. Ce să acuz eu ? Reaua credință ortodoxă, spiritul mizerabil, care ori unde l-ai duce, tot mizerabil rămâne, ori inocența tânărului entuziasmat și grabnic în a apăra ortodoxia lui ? Poate să fie numai una, sau poate să fie toate.

FRIEDRICH SCHMIDT

Pagina Cronicilor

Cinematograful

1886 U. S. A.

S'a reprezentat la cinema Trianon un film fermecător, în care jucau Wallace Bery, George Raft, Jacky Cooper şi Fay Wray. Am zis „fermecător" pentru că este realmente vorba de farmec, de cel mai sigur şi mai subtil farmec, acel al trecutului, şi anume al celui mai sugestiv trecut, trecutul nostru, trecutul recent, trecutul imediat premergător zilelor de astăzi.

Acţiunea se petrece în 1886, într'un cartier din New-York numit Bowery. Un cartier popular şi foarte pitoresc. Numai mitocani, mitocani joviali ca în Caragiale şi Labiche. Acest cartier are doi regi, care se mănâncă între ei şi care din orice fleac fac o chestie de rivalitate.

Prin „regi" trebue să înţelegem nu aspiranţi la putere politică, ci la prestigiu estetico-moral. E vorba nu de concurenţă pentru a deveni primar, ci de o aprigă luptă pentru a fi „cel mai popular", pentru a fi omul cu cea mai veselă cârciumă, sau cu cea mai bună echipă de pompieri-voluntari, sau cu cea mai splendidă damă din târg, sau cu cele mai îndrăsneţe carouri la surtuc, etc., etc. Este o luptă pe viaţă şi pe moarte între cei doi rivali, dar o luptă oarecum nobilă, al cărei obiect sunt bunuri până la un punct dezinteresate.

Cei doi eroi sunt Wallace Bery şi George Raft. Din punct de vedere pur pictural, nu se puteau construi capete mai perfecte. Parcă's scăpate dintr'o estampă a epocii. Cunoaşteţi cu toţii costumul bărbătesc 1880 — 1900, costumul eroilor din Scrisoarea pierdută şi din Monsieur Perrichon, vestoane rezeda cu liniuţe mauve, pantaloni ou de raţă, meloane „café-au-lait", cravată ametist, cămaşe cu cadrilaj ori desen cu păsărele, ghete jos lac sus antilopă roz, şi în mână bastonaşe cu cap de licorn. Un costum încărcat, ridicol şi înduioşător, costumul care a fost la un moment dat acelaş pentru toată Europa inclusiv acea „Europe-d'outre-mer" care era republica Statelor-Unite.

Cei doi rivali sunt Walace Bery şi George Raft. Unul e masiv, violent, urât-foc, şi prostănac, impulsiv şi, la fundul tuturor acestora, de o enormă bunătate. Celalt (George Raft) e subţirel, suplu, agil, de o remarcabilă frumuseţe de mahala, de o eleganţă de peşte cu avere, plin de idei totodată şmechere şi îndrăsneţe. E inutil să spunem că aproape totdeauna învinge acesta din urmă.

Rivalitatea este un lucru bun pentru cinematograf, căci este— ca să vorbim ca domnii scriitori români — ceva „dinamic". Afară de asta, rivalitatea din acest film e mai fotogenică decât altele, căci nu poartă asupra unor situaţii politice ci asupra faimei de om şic într'un cartier de perfecţi mitocani. Noţiunea de „şic mitocănesc" este foarte nostimă şi subtilă, şi este capabilă să se exprime vizual prin nenumărate imagini. De pildă, fiecare din cei doi eroi are un fel mimic de a saluta care trebue să simbolizeze genul lui de eleganţă. Chuk (Wallace Bery), atunci când numele său este pronunţat într'o reuniune (de pildă: „Cutare boxeur este prezentat şi protejat de cunoscutul şi ilustrul nostru concetăţean, faimosul Chuk Oconnor..."), în acest moment Chuk face cu pumnii câteva ronturi în formă de morişcă, aşa cum îşi încep boxeur-ii atacul; picioarele fac un fel de „pas-de-l'ours" plin de eleganţă, iar faţa arborează un surâs de cap încoronat în mijlocul poporului său; gestul braţelor se termină cu un salut jovial şi „of".

Cellalt, care e şi el un bătăuş remarcabil, ţine totuş să afirme că „specialitatea" personalităţii sale morale nu-i pugilatul ci eleganţa mondenă. Aşa încât atunci când, la o reuniune populară, managerul petrecerii anunţă ceva în legătură cu „... nu mai puţin renumitul şi ilustrul nostru concetăţean Steve etc..." D. Steve (George Raft) schiţează câţi-va paşi de dans, un dans totodată pasionat, surâzător şi distins, care se termină iarăşi cu un gest al mânii salutând poporul adunat.

Aceste două feluri de a se prezenta mulţimii sunt ca nişte „iscălituri motrice" ale celor două personagii de care gazetele locale se ocupă cu viu interes. Şi este în această „exprimare a emoţiilor" simplă şi directă, în această mimică nestăpânită — ceva fermecător de naiv şi de pueril, ceva care retrezeşte, întreagă, atmosfera bonomă şi lipsită de griji a acelei epoci, epoca Labiche-Caragiale. Căci filmul nostru este în fond o foarte reuşită reconstituire istorică a fazei-Caragiale în Statele-Unite.

Faza Caragiale

Prietenul meu Topîrceanu îmi spunea odată că principalul farmec al operei lui Caragiale nu este în partea humoristică. Desigur comicul personagiilor este de o înaltă valoare artistică. iar ceea-ce impresionează mai mult în „Momentele" şi piesele lui Caragiale e ambianţa morală, este „viaţa uşoară" pe care o trăiesc eroii, viaţa fără probleme şi deci plină de falşe-probleme, de caricaturi de probleme. Pe vremea aceea, în timp ce la sate funcţiona cu toată asprimea regimul neo-iobag, făcând din sătean o vită dela început condamnată la moarte prin mizerie, la oraşe — şi în deosebi la Bucureşti — toate mergeau lin, tot omul avea o slujbuşoară din care nu numai că-şi ţinea „famelia", dar din care îi rămânea din belşug cu ce să-şi petreacă tot timpul liber la cafenea cu „prieteni şi amici" comentând cu o înfocare şi incompetenţă egală principalele evenimente mondiale, şi căutând să strălucească prin prestigiul hazului, al glumelor, farselor, păcălelilor, prin rezistenţa la chefuri, norocul la cărţi şi succesele la „dame". Epoca Caragiale a fost paradisul realizat al burghezului, al mitocanului bonom şi fără griji.

Această atmosferă istorică o regăsim în mai toate ţările din acea epocă, fireşte cu mici variante şi mici deosebiri de mai mult ori mai puţin. Este în Franţa „epoca-Labiche", în Anglia epoca victoriană descrisă în primul episod al „Cavalcadei". O epocă de prosperitate economică aşa cum n'a mai fost o alta pe planeta noastră. Prosperitate care a dat tuturor o enormă facultate de a surâde şi de a glumi. Din punct de vedere plastic este un stil urât, cu mode caraghioase şi cu maniere mitocăneşti. Totuşi, frumuseţea e frumuseţe, oricât ar truca-o civilizaţia. Câte o „coană Veta, ruşinoasă", câte o „Mademoiselle Perrichon", în ciuda jupoanelor şi corsetelor absurde, în ciuda coafurilor neverosimile şi pălăriilor inimaginabile pot rezista tuturor comicăriilor vestimentare, şi da nouă şi azi o impresie de frumuseţe adevărată. Este cazul personajului făcut de Fay Wray.

Variantă americană

Epoca Caragiale-Labiche se găseşte şi în America. Teza Caragiale este construită mai ales pe bază de cafenea şi chef tihnit cu „baterii" uşoare. Varianta „Labiche" este clădită pe bază de viaţă de familie şi situaţie socială în administraţia Statului. Varianta americană se distinge printr'o notă de aventură şi printr'un stil de vagabondaj. Petrecerile sunt petreceri de emigranţi deabia instalaţi. Au ceva romantic şi întreprinzător. Apoi au ceva brutal. Băuturile sunt tari, şi jucăria de predilecţie este bătaia, vastele „mardeli" colective, după care strada ia aspectul unui câmp de luptă pavat cu răniţi. Încă o notă original americană a acestei faze-Caragiale: Gustul pentru pariuri, pentru joc, risc. Mereu eroii filmului nostru fac între ei rămăşaguri, rămăşagurt scumpe, de câte 100 de dolari bucata.

Insfârşit, varianta americană a epocei Caragiale mai conţine un caracter important: amorul senzaţionalului. Steve face, timp de o lună,ca toate conversaţiile orale şi toată presa locală să se ocupe de el, iar poliţia să stea vigilent de strajă, pentrucă el, Steve, a anunţat că va sări dela 40 metri de pe podul Brooklyn.

Acesta e mecanismul vieţii: rămăşaguri, spectacole senzaţionale, viaţa riscată pentru o glumă, curiozitate mahalagistă pentru fleacuri de viaţă privată (adevăratele mari probleme fiind ca şi neexistente), o viaţă uşoară în care ori cine avea câtuş de puţină imaginaţie putea deveni celebru şi bogat în doi timpi şi trei mişcări. Costume de un mitocănism romantic şi de un caraghioslâc înduioşător —, am enumărat aci aproape toate trăsăturile variante yankee ale epocei Caragiale-Labiche. Varianta americană se deosebeşte de cea Labiche prin trecerea pe planul al doilea al vieţii de familie. Fostul emigrant are mentalitate de holtei. De varianta Caragiale pură, se deosebeşte prin aceea că omul trăeşte prin economia privată, nu prin economia publică, prin Stat. Emigrantul de curând fixat nu iubeşte prea mult meseria de funcţionar. Aceste două deosebiri puse de oparte, faza 1880-1900 yankee este o replică perfectă a fazei Labiche şi a fazei Caragiale.

Este meritul casei United Artists de a ne fi dat o excelentă frescă a acestui moment istoric.

D. I. SUCHIANU

P. S. — Titlul — cu totul nejustificat, al filmului e „Cartierul îndrăgostiţilor".

Gastronomie

Insemnări pe şervet

Niciodată un inginer nu se va revolta în faţa unei construcţii mecanice funcţionând bine, pe motiv că metoda lui de a construi e alta. Aproape totdeauna însă omul de rând se va irita în faţa unui fel de mâncare, chiar dacă ar fi superior ca gust aceluia cu care e obişnuit, dacă nu va fi preparat aşa cum ştie el. Va mânca, fiţi siguri, din pârjoalele pe care i le serviţi, ca un căpcăun, dar, odată săturat, nu se va putea abţine să nu remarce: asta nu mai e pârjoală! *Şi, va continua desigur, în felul următor: Pârjoalele* se fac *aşa: (urmează reţeta* lui*). Omul civilizat trebue să se deprindă cu această atitudine idioată şi s'o îngădue: nu putem pretinde tuturor oamenilor care mănâncă să aibă şi spirit ştiinţific.*

■

Dacă omenirea ar fi urmat cu rigurozitate prescripţiile medicilor de stomac, ar fi pierit de mult de inaniţie; iar dacă ar fi urmat pilda majorităţii lor, şi-ar fi găsit moartea în indigestie sau ciroză.

■

Nu-mi spune ce mănânci, de vreme ce o ştiu după felul cum vorbeşti.

■

Un mucalit, mi-a servit odată la dejun, după o excelentă ceagă la grătar, Chateau Yquem autentic, într'o butelie purtând eticheta unei derizorii firme româneşti. Faptul că mi-am dat seamă, l'a bucurat. M'am bucurat şi eu şi n'am mai spus la nimeni (mă invita rar şi avea puţin). Dacă ar fi cutezat însă să-mi ofere vin românesc, într'o butelie de Chateau Yquem, puteţi fi siguri că l'aşi fi lăsat să se bucure în voe de grosolana lui farsă, dar l-aşi fi făcut de râs în toată Capitala.

■

In Franţa şi vinurile sunt spirituale. Ş'apoi, au ţinută.

■

Un vin prea parfumat e ca un vezeteu care vine de la coiffeur.

■

Vinurile licoroase au parcă anume denumiri sonore, pentru a putea fi cerută de beţivii ordinari : Mar-sa-la! Ma-de-ra! Ma-la-ga!

Aşi vrea să văd un om beat, rostind fără inconvenient: Chateauneuf-du-Pape, Clos-de la Comtesse sau Rüdesheimer!

■

Dacă tai pârjoala cu cuţitul de ce nu mănânci supa cu furculiţa?

■

Prejudecăţile micii burgenzii sunt atât de răspândite şi civilizaţia atât de departe, încât intelectualii români sunt convinşi că bucătăria e o treabă femeiască.

■

Imi dau cuvântul de onoare că o profesoară de la o şcoală de menaj, *mi-a mărturisit că bucătăria franceză e atât de puţin gustoasă în comparaţie cu a noastră, încât un an de zile cât a stat la Paris nu ştia ce să mănânce. Când mă gândesc că mii de eleve o vor crede pe cuvânt, fiorii mă apucă!*

■

Nu întrebuinţa niciodată o veselă atât de scumpă încât să mănânci în ea cu frică, sau să te întristezi dacă cineva ar strica din greşeală o piesă. Proporţionează-ţi obiectele de care te serveşti, mijloacelor de care dispui. Nu uita că măsura, echilibrul şi armonia sunt puncte de plecare ale fericirii şi condiţiile prime ale bunului gust. Farfuria în care mănânci, paharul în care bei şi ţigările pe care le oferi, sunt lucruri de prea minimă importanţă, pentru a merita să devie obiectul unei preocupări — dacă ai creer, se înţelege.

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

La Răşinari

Am păşit în satul ilustru care a văzut copilăria lui Octavian Goga. Strada din Sibiu care duce spre drumul Răşinarului se chiamă Octavian Goga. *Ajuns în inima satului ochiul cade pe inscripţia unei şcoale care se numeşte* Octavian Goga. *Această atenţiune faţă de un fruntaş al literaturii române mi se pare foarte lăudabilă din partea localnicilor. In curând însă mă încredinţez că stima răşinărenilor are o nuanţă de natură să deziluzioneze sentimentele mele literare.*

— Ascultă, mătuşă — întreb eu pe o bătrână — nu ştii unde şade Octavian Cutare? (Caut într'adevăr pe un Octavian).

— Baiu — răspunde după oarecare meditaţiune bătrâna — Octavian n'avem aici decât pe domnu Octavian Goga, ministru.

— Pe cine caută? — se amestecă în vorbă curios un bade.

— Pe Octavian Cutare — explic eu.

— D'apoi nu-i pe-aici decât domnu Octavian Goga, care e ministru.

De aci încolo, cu sau fără raport direct la chestiune, fiecare răşinărean mi-a pomenit de domnu Goga, ministru.

Bunăoară:

— Sunteţi dela Bucureşti ? D'apoi avem şi noi aci domn, pe domnu Octavian Goga, ministru.

— N'am raţe de vânzare. D'apoi trebue să ştiţi de domnu Octavian Goga, ministru.

— Aici vin domni mulţi dela Bucureşti. De aci e şi domnu Octavian Goga, ministru.

— E cu putinţă — cuget eu — o mai frumoasă recunoştinţă pentru un scriitor decât această rumoare a uliţelor pe care a hoinărit copil? Insă numaidecât **îmi dau seama de eroare.** *Babele, copiii, oamenii din sat nu pomenesc de Octavian Goga poetul, cântăreţul lui Laie Chioru, ci de Octavian Goga, ministru. Pe ei îi uluește puterea lumească a fostului lor consătean, care a devenit domn. Iar cât despre ministeriat, nimeni nu gândeşte că această funcţiune a încetat de mult. Domnu Goga e ministru în perpetuitate, dincolo de veac. Cad guvernele, se schimbă oamenii, trec anii şi d. Goga rămâne pentru răşinăreni mereu ministru şi dregător esenţial al treburilor statului. Şi fiindcă Răşinarul a produs pe d. Goga, ministru, consătenii sunt tare mândri.*

— Mătuşă — caut eu să dumiresc pe o bătrână — d. Goga e poet, a scris stihuri!

— O hi, o hi — răspunde neîncrezătoare bătrâna, o hi, că doar e ministru.

ARISTARC

A doua zi de nuntă

EA. — Jură-mi că n'o să primim pe nici una din fostele tale amante.
EL. — Iţi jur... dar să nu primim pe nimeni.

Carnet burlesc

„Sportul nobil la Arene..."

— Ştii, îmi spune neglijent Nora, că astăseară e gala internaţională româno-austriacă de box ?

Şi fără să-mi mai aştepte răspunsul, continuă, cu importanţă:

— Am auzit că Spakow e în bună formă... şi cu *punchul* lui puternic cu siguranţă că o să-l facă *knock-out* pe austriac...

— Da' de unde ai învăţat toate astea ?

— Dela tine. Am memorie bună !

Intr'adevăr, de când fac educaţie sportivă Norei, ea a învăţat foarte mult; nu ia note, dar memoria ei e o adevărată maşină înregistratoare.

— Da, ai dreptate, dar nu ştiu dacă Spakow e suficient de antrenat.

— Antrenat ?... Dar pentru ce trebuie să fie antrenat... şi ce-i cu antrenamentul ăsta?...

— Antrenamentul unui boxeur, Nora, e un lucru foarte complicat. Intâi, e jocul picioarelor...

— Jocul picioarelor? Vrei desigur să glumeşti...

— Deloc. Un boxeur trebue să ştie să sară cu coarda. Să facă economie de gesturi, căci el trebuie să simtă pământul, ca patinorul ghiaţa, ca înotătorul apa: ca un element cu care face ce vrea. Mai este şi jocul braţelor, al pumnilor...

— Ei, sare Nora, ăsta-i un amănunt. După cum înţeleg eu, important e să ştii să dai un pumn bun, să ştii să sari bine cu picioarele... Atunci baletistele trebuie să fie bune boxeuze?...

— Nu chiar aşa... In orice caz, la ora opt şi jumătate vii să mă iei cu maşina. (Căci Nora are o maşină cochetă, dar de model foarte răspândit, aşa cum au toţi institutorii, pastorii şi poştarii în U. S. A.; aceasta, n'o împiedică, nu-i aşa, să fie foarte mândră de el).

— La opt şi treizeci sunt în faţa casei tale.

Pe la opt şi un sfert eram gata echipat şi mă aşezasem la fereastră să văd venind de departe maşina.

A bătut opt şi jumătate. Treizeci de minute după opt şi jumătate, se auzi bătând nouă. Ochii mei, din înălţimea ferestrei, nu vedeau decât strada goală.

La nouă şi un sfert, dar foarte exact, maşina Norei îşi făcu apariţia. M'am scoborît pe trotuar, cu nemulţumirea în suflet şi un reproş pe buze.

— Ai cam întârziat puţin, mă hazardez să spun eu, suindu-mă în această „*conduite intérieure*".

Dar Nora afirmă că-i opt şi jumătate, distrugând astfel toate mărturiile ceasului meu brăţară, a ceasului dela Tribunal, a ceasului de nichel de-acasă şi chiar al Ilonei, bucătăreasa mea, totdeauna punctuală când e să servească masa.

— Opt şi jumătate, a spus ea. Şi fără să mai aştepte protestul meu, Nora demară, fără nici un orgoliu de a se găsi la volan. De altfel, pentru ce aşi fi contrazis-o?

Eram atât de puţin dispus s'o fac, încât m'am prefăcut că nu bag de seamă protestările a trei sau patru cadrane foarte serioase, pe care le-am întâlnit pe drum, înainte de a ajunge la Arenele Romane.

Maşina alunecă repede, sgomot de şoarece sdrobit şi miros de benzină, pe stradă, tăind dungi de lumină, în care apar, siluetele oamenilor. Stau alături de Nora şi, fidel principiului meu de a nu distra niciodată pe şofer, nu-i adresez nici un cuvânt. Noroc că vorbea ea, căci altfel, din cauza căldurii, aşi fi avut tendinţa să adorm.

Nora vorbeşte, din când în când, despre maşină, de robusteţea ei, de supleţea ei nervoasă...

Când am ajuns în faţa Parcului Carol, era nouă şi jumătate.

— Nouă şi jumătate, afirmă Nora, căci tocmai în clipa aceia bătea ceasul unei fabrici din apropiere.

Probabil că Nora avea mai multă încredere în acest orologiu quasiprovincial, decât în cele din centrul oraşului.

— Nouă şi jumătate, repetă ea, şi, cum am plecat de-acasă la nouă şi un sfert.

... O ascultam stupefiat.

— Am străbătut, conchise ea, distanţa asta într'un sfert de ceas.

Nu mai încape nici o îndoială : Nora a devenit cu adevărat sportivă.

*

In faţa Arenelor, o femeie simplă, cu un fişiu pe cap, văzând lumea înghesuindu-se la intrare, neştiind despre ce-i vorba, caută să se informeze la unul din organizatori.

— Dar ce-i aici, măiculiţă?

— Puţină lume, răspunse laconic organizatorul, cu un suspin, gândindu-se la încasări.

Intr'adevăr, lumea nu prea s'a grăbit să vie şi, ici-colo, risipiţi în imensitatea de piatră a Arenelor, câte un grup de inşi, par insule izolate...

Am venit tocmai la repriza a doua a matchului între *Milică Teodorescu* şi *Karl Blaho*, care, în mijlocul ringului, ca într'o oază de lumină într'o imensitate întunecoasă şi pe care o pănueşti de temut, par nişte animale ale junglei, gata să se încaere.

In jurul ringului, ţigările sunt singurele stele în întuneric, stele ce se duc să se întâlnească cu cele de argint ale cerului, pe care lumina crudă a reflectoarelor le-a întunecat cu totul.

Deodată, Milică loveşte dela distanţă, pe când noi simţim în nări mirosul corpurilor încinse. Cu capetele aplecate, strânşi unul lângă altul, ca în înlănţuirea ciudată a unui dans necunoscut, ei schimbă câteva lovituri.

Dar, deşi de naţionalitate austriacă, Blaho e socotit chinez de o parte a publicului. Termenul acesta, în limbajul boxului, echivalează cu o injurie. Chinez e acela care nu boxează cinstit.

Aşa încât, în restul reprizelor nu de puţine ori se auzi, de prin colţurile cufundate în bezna ale Arenei, această invectivă.

— Chinezule! Habar n'ai de box!

— La şcoală cu el! toate acestea punctate de câteva fluerături şi de sgomotul picioarelor pe podele.

Toate acestea fiindcă Blaho are o incontestabilă tendinţă să imobilizeze braţele adversarului între ale lui, cu scopul uşor de înţeles ca să-l împiedice să lovească. Fără îndoială, dorinţa aceasta era din cele mai legitime şi am fi simţit-o şi noi, cu multă tărie, în locul lui Blaho, aflat singur în faţa pumnilor întinşi ai lui Milică, pumni, nu ca ai d-tale sau ca ai mei, ci cu mănuşi de box pe ele. Dar bunele şi naturalele sentimente ale publicului admit cu greu ca să fie private de spectacolul totdeauna plin de voioşie al unui semen primind în plină figură câteva lovituri de pumni bine ajustaţi.

Incăpăţânarea care-l mână pe Autriac să nu boxeze cum trebue, îl îndârji şi pe Milică, care confundând pe Blaho cu un *toreros*, se asvârli, asemeni unui taur în faţa pânzei roşii fluturată pe dinaintea ochilor mâniaţi, cu capul în pântecul lui.

Fluerături, ţipete, în timp ce matchul continuă cu aceiaşi aprindere. S'a lăsat o noapte adâncă în jurul ringului, izolat ca un soare de focuri de artificii. Mai mult îi ghiceşti pe spectatori după luminile ţigărilor.

Dar deodată, o nouă lovitură nepermisă pune toată lumea în mişcare. Inspăimântaţi, o parte din oamenii eleganţi depe fotoliile din jurul ringului, fug spre ieşire, iar unele femei, excitate de luptă şi de ţipetele barbare, sar în grabă peste zidul înconjurător al arenei, iar reflectoarele, semănate lângă ring, luminau dessous-uri variate, astfel cum ne sunt înfăţişate pe scenele îndrăzneţe ale lui *Burlesques* din New-York.

Acest steeple-chase neprevăzut avu un succes atât de mare încât o parte dintre spectatori se întoarse ca un singur om, preferând matchului depe ring, această cursă indiscretă...

— Puteţi să plecaţi, le aruncă un mucalt de galerie celor care pleacă, o să vi se telefoneze rezultatul!

Am plecat şi noi, scăpându-ne astfel matchul *Spakow—Hawlicek*. Vom vedea ziarele de mâne!

*

A doua zi, când m'am întâlnit cu Nora, o găsesc foarte furioasă.

— Ce ai, Nora? Ce s'a întâmplat?

— Cum ce s'a întâmplat? Toată lumea fierbe şi d-ta faci pe neştiutorul!

— Dar nu ştiu nimica.

— Când ai mai ştiut tu ceva! Guvernul acesta *e mizerabil!* şi indignată peste măsură, îşi înfundă nasucul într'o batistă ca un văl de muselină, largă cât o geană de-a Gretei Garbo.

— Dar ce a mai făcut acest nenorocit de guvern?

— Citeşte şi vei vedea! şi întinzându-mi un ziar, îmi arată rubrica sportivă.

„La gala de aseară, matchul între Spakow şi austriacul Hawlicek a deslănţuit o furtună de protestări din cauza tâmpeniei membrilor juriului. In ciuda acestor protestări şi a văditei superiorităţi a lui Spakow, juriul a declarat matchul nul.

E cea mai catastrofală ruşine a pugilismului nostru".

— Ei, ce zici de asta? mă întrebă satisfăcută Nora.

— Dar nu văd ce legătură are boxul şi guvernul?...

— Cum ce legătură?... Ziarele nu spun de cele mai multe ori: guvernul acesta de criminali...

— Da, asta aşa-i, dar tot nu înţeleg...

— Păi bine, în loc ca guvernul să se ocupe de pactul de neagresiune cu Rusia, de Skoda şi de alte fleacuri, ar fi făcut mai bine să aleagă o comisiune de treabă la matchurile de box, ca să nu dea rezultate din astea...

— Dar, draga mea, asta n'are nici o legătură cu guvernul. Boxul...

— Are, n'are, tranşează Nora, ai face mai bine să scrii diseară imediat.

— Cui?...

— Bineînţeles că nu Papei dela Roma? Ministrului de interne ca să intervie în chestia asta!

După cum vedeţi, m'am executat; când se apucă femeile să devie sportive!..

PAUL B. MARIAN

Cărți și Reviste

Poezia modernă sârbo-croată

Poezia sârbo-croată este în plină desvoltare și în neîncetată schimbare. La începutul sec. XX toată pleiada scriitorilor romantici, raționaliști sau realiști a început să dispară cedând locul ei noilor generații, care nemai voind să creadă în dogmele și formulele de până acum își croesc fiecare un drum propriu, acelaș suflu de inspirație însă plutind deasupra versurilor lor.

După epoca realistă, de acelaș pesimism de care suferea viața socială și politică era cuprinsă și poezia care, ca niciodată n'a cântat cu atâta pasiune mormintele, idealul tuturor fiind „Nirvana". Din fericire pesimismul a fost de scurtă durată, căci asemenea unei flacări imense izbucnește sentimentul patriotic care exaltează spiritele până în clipa realizării visului dorit: unirea tuturor provinciilor iugoslave la umbra unui singur steag. După dispariția granițelor politice între provinciile iugoslave dispar și cele literare. Sârbii și croații își citesc reciproc operele, învață dialectele. Croații își publică lucrările lor în alfabetul cirilic iar Sârbii în cel latin. Spiritul apusean se simte din ce în ce mai mult atât în idei cât și în formă.

In poezia sârbo-croată se încrucișează mai multe curente. Majoritatea poeților sunt conduși de principiul „artă pentru artă". Unii dau atenție formei, alții expresiei, sentimentului și simbolurilor poetice. Poeții decadenți lucrează alături de cei moderniști, pe unii îi inspiră natura dar mai ales energia și forța națională. Poezia patriotică de azi ca idee, simțire și expresie stă deasupra poeziei emfatice, a poeziei patriotice romantice. E mai înțeleaptă, mai discretă, mai distinsă și mai literară. Predomină în poezia sârbo-croată astăzi poezia lirică, care nu este însă atât de pasionată și nu are atâta amploare ca cea romantică, în schimb are o viață sufletească adâncă, sensibilitate și finețe. Forma și limba sunt mai perfecte, cum n'au fost încă în literatura iugoslavă.

Poezia sârbo-croată modernă are în fruntea ei doi mari poeți: *Ivan Duchici* și *Milan Rakici*, elevi ai școlii moderne franceze. Amândoi seamănă prin evoluția poetică și se deosebesc prin caracterul și natura cântecelor lor. Duchici este poetul cel mai evoluat în literatura sârbă. Cele dintâiu poezii ale lui sunt descriptive.

Sunetul clopotelor și murmurul izvoarelor și-au găsit adesea ecoul în poezia lui. Intre pasiuni, dragostea este aceia pe care a cântat-o mai mult. Mai târziu însă toate i se par naive și e preocupat mai mult să redea legăturile subtile care unesc sufletul omenesc cu acela al creatorului. Acele câteva volume de poezii „Piesme" cași amintirile și impresiile din călătoria făcută la Geneva și în Alpi sunt scrise viu, cu spirit și grație. A tradus în limba sârbă aproape toată opera lui Pușkin.

Milan Rakici este poetul intelectual care mai mult gândește decât simte, are mai multă cultură literară decât talent poetic. Poezia lui e omenească și reflexivă. Cântă în ea suferința și destinul trist al omului. Amintește în unele accente pe Byron, în pesimismul care în cele din urmă s'a transformat într'o resemnare melancolică și o seninătate filozofică. Ultimele lui preocupări sunt să redea victoria sufletului asupra materiei. Trimis cu o funcție la Cosovo, e inspirat de trecutul acestui orășel și prin poezii patriotice reînvie vechea poezie populară, arătând că și aceasta este literară și artistică. Patriotismul lui este modern, discret, rațional și fără fraze mari, rar solemne și tăiate parcă în marmoră, stilul e cristalin, versul bogat, sonor și metalic.

Rakici este poetul gânditor fără a fi melancolic, adânc, fără a fi neînțeles, eloqvent fără emfază și liric fără patos. E tipul poetului intelectual de astăzi.

In afară de acești doi mari poeți roiesc mulți alți tineri, în jurul mai multor reviste sârbe, croate, slovene sau dalmate. Unul e poetul „dorinței și al visului" (Lukovici). Altul e influențat de poezii ale literaturii germane sau engleze din care a tradus mult (Sveteslav Ștefanovici). In poeziile patriotice ale lui Velicg Petrovici se simte o dragoste nouă aproape revoluționară pentru patrie. Dar poeziile lui Milan Gurcin, ciudate și afectate, ale Daniței Marcovici sentimentale, cu versurile nervoase, neliniștite și bolnăvicioase care impresionează mult și Velimir Raici care nu poate cânta altceva decât ceeace este legat de sufletul său, nu ajung la frumusețea versurilor lui *Sima Pandurovici* și mai ales ale slovenului *Oton Jupancici*. Poet al durerii și al toamnei, Pandurovici nu cântă pesimismul ca un sentiment filozofic al lumii, dar ca o reacție a zdruncinării nervilor. El nu cântă durerea vieții, dar viața chinuită, neurastenia, cu „visurile ei fără somn și nopțile fără visuri". (Dani i noci). (Zi și nopți). E poetul modern care redă ideile sale în simboluri.

Oton Jupancici este cel mai bun meșter al limbii slovene. Crescut la țară a învățat să iubească poezia populară plină de acel fluid misterios. care palpită în sufletul poporului sârbo-croat. Din poezia lui se degajează un farmec nedefinit, profund, care mai mult se poate simți decât analiza. Poezia lui seamănă mai mult cu țara lui: are mult soare și armonie, culoare ,veselie, cum sunt și câmpurile și pădurile iugoslave. De mic a știut să citească în cartea naturei și să înțeleagă jocul vântului prin lanurile de grâu și vraja nopților cu lună. A cântat trandafirul al cărui parfum simbolizează chemarea dragostei. Toată suferința și aspirațiile generației de azi au găsit expresia lor în versurile lui.

ELENA EFTIMIU

Părinți și copii

Ultimul roman al lui Henri Bordeaux privit ca unul din cele mai bune, dacă nu chiar cea mai bună scriere a autorului, pune problema autorității paternele dintr'un punct de vedere cu totul altul de cât acel în care s'a ținut până în prezent.

Henri Bordeaux este cunoscut într'adevăr până în prezent ca un apologist și un pictor plin de bună voință al familiei.

In romanul său cel mai recent, *„Le chêne et les roseaux"* epigraful înscris în fruntea volumului său este „Oamenii austeri n'ar trebui să aibă copii", cuvânt datorit lui Villiers de l'Isle Adam, iar subiectul acestui roman este dezastrul la care sunt conduși copiii unui avocat savoiard jansenist sever, din cauza autorității paternele exagerată până la absurd.

Romanul începe în clipa celei mai dramatice tensiuni între personagiile povestirii. Pascal Hamel, fiul lui Joachim Hamel, notar foarte stimat până în prezent și-a însușit niște sume de bani, încredințate lui de clienți.

Acest Pascal Hamel, crescut cu o asprime neînchipuită de tatăl său se însoară cu o drăgălașă italiancă, pe care o sperie cu brutalitatea lui și deși nu încetează a o iubi se depărtează fizicește de ea și cade în desfrâul care-l duce la nenorocire.

Tatăl său, neîndurat până la sfârșit, găsește că e drept ca Pascal să fie condamnat și închis, dar vinde tot ce are ca să despăgubească victimele abuzului său de încredere.

Joachim mai are doi copii. Angela, fată frumoasă care s'a măritat cu un bogătaș „mătăsar" din Lyon, se îndrăgostește de un tânăr, bărbatul ei prinde niște scrisori pasionate și trimite pe Angela la tatăl ei, care o înfundă la țară. Dar iată că și Agnes, cea mai blândă și mai timidă din copiii săi, se împotrivește tatălui său și apără cu tot sufletul pe Angela. Bătrânul Hamel își dă seama în această clipă de ruina tuturor speranțelor sale. Toți copiii săi l'au trădat dându-se de partea răului. Cu logica sa de jansenist recunoaște că Dumnezeu i-a refuzat grația sa, căci aceasta o are cineva din naștere, nu o capătă prin faptele sale și atunci în desperarea din urmă se leapădă de Dumnezeu. Pascal e condamnat. O scrisoare anonimă înștiințează pe soția sa Line, care era în Italia și care moare de emoție.

Cu toate aceste nenorociri bătrânul Hanel nu se induplecă, primește pe fiul său dar nu-l iartă.

De la începutul romanului suntem în plină criză și tensiunea crește mereu până în clipa în care destinderea trebuie să se producă. Această destindere e produsă grație Alinei, o fetiță de opt ani, rămasă după moartea nurorii lui Joachim și care stă cu el în micul apartament în care s'a mutat Joachim după ce și-a vândut hotelul său de familie. Intr'o seară el vede fetița plecând de acasă, o urmărește și o găsește la cimitir culcată pe mormântul mamei sale și ea refuză să meargă cu el acasă.

Vrea s'o pedepsească aspru dar e turburat de suferința de pe fața Alinei și de vorbele pe care aceasta i le spune:

— „Toți se tem de tine și mătușa Agnes și mătușa Angela".

Atunci se face lumină în sufletul lui Joachim și el înțelege că singurătatea lui morală vine din cauză că a inspirat numai teroare în jurul său, iar teroarea aceasta era și în sufletul său din cauza concepției sale greșite, a neîncrederii în viață, excesului virtuții și autorității paternele.

Caracterul cugetării lui Bordeaux este tendința de a împăca disciplina cu înflorirea vieții, dar în celelalte romane precăderea era dată disciplinii, pe când în acesta iubirii de viață și recunoașterea drepturilor ei în ființa în care respiră mai puternic: copilul.

Viața Romînească

A apărut: *„Viața Romînească"*, No. 13—14, anul XXVI, revistă de literatură, artă și ideologie. Numărul acesta este consacrat informării precise și științifice a cetitorilor asupra stării economice și culturale din marea republică vecină:

Industria, țărănimea și agricultura în U. R. S. S., de *dr. Ernest Ene;* Tolstoi și revoluția rusă, de *Petre Pandrea;* „Linia generală" de *N. Tatu;* Organismul economic al Sovietelor și România, de *T. Cristureanu ;* Din Serghei Esenin, de *George Lesnea;* Două schițe, de *Valentin Kataev;* Fenomenul rus, de *Ilariu Dobridor;* Versuri, de *M. Bantaș;* Spiritul englez în științele economice, de *I.Răducanu;* Anacronismul fascismului, de *M. Mancaș.*

Miscellanea: Pe marginea unui ziar din Moscova, de *Octav Livezeanu;* Stilul de muncă în U. R. S. S. este faraonic, de *p. pdr.;* Intre umilință și impertinență, de *P. Nicanor et Co.;* Cultura: Rusia și visul, de *G. Corneanu;* Cărți: de T. Tudor; Cronica Pedagogică: Școala în Rusia Sovietică, de Stanciu Stoian; Cronica cooperatistă: Cooperația în Soviete, de Gr. Mladenatz; Cronica cinematografică : Filmul sovietic, de D. I. Suchianu; Revista revistelor: Teatrul sovietic, Le Mois, etc. Prețul unui exemplar 20 lei.

Primim la redacție

Cărți:

Leonardo da Vinci: Estetica și părți Apologetice asupra picturii. Traducere și sistematizare în Românește de P. Mușoiu. Ed.: „Cugetarea" București, 1934. Prețul 40 lei.

Virgil Treboniu: Legenda păstorului Sărac (Poeme), Tip. „Muscanu" București, 1934.

Victor Cornea: Mișcarea Revizionistă din Anglia și Chestia Transilvaniei. Ed.: „Cultura Poporului", București, 1934.

Ionel Neamtzu: Introducere în estetică. Ed.: ziarului „Sibiul", 1934. Prețul 5 lei.

Emil Samoilă: Revoluția în Alimentație. Ed.: „Colportajul", București 1934. Prețul 10 lei.

Reviste străine

Mercure de France

(No. 866, 15 Juillet. 1934).

Ocupându-se de Plotin, d. Edouard Krakowski amintește că acel care a provocat o revoluție a filosofiei antice, Plotin, este precursorul lui Bergson.

Intr'un stil clar, autorul ne introduce în suavitatea concepției spirituale a filosofului antic și ne arată că, „uzând de concept, el aduce intuiția în demonstrația filosofică și dă extazul ca scop suprem al contemplației".

Acest „apostol al intuiției" aduce peste vechile sisteme acea filosofie a vieții, trecând peste misterele care au născut filosofia egipteană, care la rândul ei a inspirat și pe gânditorii greci sub a căror concepție s'a desvoltat — între secolii VIII și VI a Chr. — sistemul mistic, așa numit orfic.

„Orfismul se datorește — ca și pitagorismul — Asiei Mici, Egiptului și poate Indiei occidentale. Fuziunea lor a inspirat doctrina secretă a misterelor din Eleusis, și o foarte mare parte din această doctrină orficopitagoriciană a trecut direct în opera lui Platon.

Plotin se desbară de conceptul inițial al misterelor și gândirea lui tinde către realitate; căci iată cum se exprimă el: „De altfel, toate ființele, atâta vreme cât există, produc în mod natural în jurul lor, din esența lor proprie, o realitate care tinde către exterior și depinde de puterea lor; această realitate este ca o imagine a ființelor din care s'a născut; astfel, focul dă naștere căldurii, iar zăpada nu păstrează toată răceala. Lucrurile mirositoare în deosebi ne-o dovedesc: împrejurul lor există o emanație, realitate adevărată, de care se bucură împrejurimea".

Fără îndoială, comparațiile și metaforele întrebuințate de Plotin nu au totdeauna o valoare egală. După el s'ar putea concepe o lume în perpetuă procesiune și reproducție. Este, fără îndoială, în comparația de mai sus a filosofului antic, germenele acelei „Evoluții creatoare" a lui Bergson.

D. E. Krakowski fixează magistral concepția acestui gânditor, care, prin suavitatea ei amintește — în multe părți — felul de a gândi al lui Berdiaeff (deși contimporanul filosof rus se află la un pol opus, în primul rând ortodox creștin). Filosofia lui Plotin „impune primatul spiritualului asupra materialului, dă contemplării desinteresate cel mai înalt scop de pătrundere umană, cu un cuvânt, arată că rolul esențial al umanității nu constă decât în a se apropia cât mai mult de această perfecțiune divină, a cărei procesiune a exilat-o".

Impotriva pictorilor de astăzi

(La Nouvelle Revue Française, 1 Juillet 1934, „Contre les peintres d'aujourd'hui").

Considerațiunile lui Maurice Sachs, cuprinse în acest esseu, sunt pline de adevăr. Apreciem cursivitatea și poezia autorului, care ne oferă cheia cu ajutorul căreia să pătrundem, ca printr'o fereastră deschisă spre ideal, în rama care ascunde sufletul unui tablou.

„Nu poți gusta pictura — spune d. Maurice Sachs — fără să prețuești în mod deosebit „materia" care, într'un anumit fel, este carne... Prima definiție care ne vine în minte este aceia a unei paste, aceia a culorilor. Dar ea nu satisface. Poate ar fi mai bine spus că „materia" este în pictură ceiace este „muzicalitatea" în muzică: esența însăși.

„Până la Tintoretto și Rembrandt, pictura este aproape în întregime cerebrală; dar, cu ei, ea devine „materială", fizică. Putem prefera pe primitivi, Olandezilor din secolul al XVII-lea. Ei sunt totuși mai puțin pictori (după cuvântul lui Elie Faure, când spune: „în pictură materia este tot spiritul"), pentru că ei au dat mai curând inima și inteligența lor spiritului, decât materiei picturale.

„Imi pare clar că din toate artele, pictura trebuia să fie cea mai puțin cerebrală, cea mai strict umană.

„Pictura de astăzi e superficială, pentrucă artiștii nu au curajul de a-și interzice ușurința și pentru că ei nu dau importanță, atunci când au gustul de lucru, decât problemelor celor mai mărunte de tehnică picturală". — *Al. Car.*

PRI...A. — Ai știri dela Julieta?
MAMA. — Excelente! Un voyage de noce delicios: sînt c'o întreagă bandă de sport...

Din lumea antichității clasice

Un erou al luptei cu sine însuși: Marc Aureliu

Epoca imperială romană, pentru oricine o studiază mai adânc, înfățișează în chip netăgăduit un adevărat caleidoscop de contraste pe toate tărâmurile desvoltării sale.

Dacă luăm laturea evoluției culturale, vom găsi o rafinare desăvârșită a unei clase de privilegiați, alături de cea mai crasă ignoranță a masselor. In literatură și artă vom avea genii puternice și originale ca poetul Lucan, filosoful Seneca și în special istoricul Tacit. Alături de aceștia va sta în schimb imensa majoritate a unor scriitori, care nu se pot ridica peste nivelul mediocrității. Din punct de vedere al vieții morale, ni se vor înfățișa pildele cele mai cumplite de scădere a moravurilor, alături de strălucite exemple de virtute.

Dacă în această epocă „s'au prăvălit în sclavie — cum ne spune Tacit — senat, cavaleri și popor", nu-i mai puțin adevărat că din mijlocul „acestor suflete de sclavi" s'au ridicat unele care prin eroismul lor în lupta cu despotismul și corupția, prin cerbicia cu care și-au apărat libertatea de a gândi și a lucra, au întrecut cu mult pe eroii vechii republici, atât de lăudați de Tit Liviu.

Alături de servilismul lui Seian, Suilius sau Regulus găsim măreția sufletească a lui Thrasea, Seneca și Helvidius Priscus. Nu-i deci demnă de dispreț o epocă în care chiar desfrânați de talia unui Petronius și moleșiți și lași ca Asiaticus știu să moară cu demnitate și eroism.

Și, fiindcă a venit vorba de eroii acestei epoci, din mulțimea lor destul de mare nu greșim — cred — dacă desprindem pe cel mai distins și mai desăvârșit între toți, pe împăratul Marc Aureliu !... „Acest om, zice G. Misch * care ocupă un loc care întrunea tot ce avea mai de preț existența unui Roman, acest om care nu fusese ridicat prin naștere la înălțimea tronului, ci fusese adus dintr'un mediu burghez, acest om devenit imperator al întregii lumi cunoscute, cu simțul puterii nemărginite, nu întrupează pe scena istoriei universale niciun eroism al omului de acțiune, ci numai adevărul eroic al datoriei împlinite. Indeplinirea acestei datorii o urmărește el peste tot cu o energie calculată. Incet și cu osteneală își dobândește succesele, până când e surprins de moarte în mijlocul unei pline activități, la Viena, pe când se trudea să asigure granițele imperiului". In adevăr ce a fost toată viața acestui martir încoronat, decât o veșnică luptă?

Nouăsprezece ani, cât a domnit, a trebuit să-i petreacă aproape pe toți în lagăr, luptând din greu contra pericolului german pe care numai cu extrema desfășurare a puterii sale și a imperiului întreg a putut să-l înlăture. A avut să înfrunte ciuma care decima Italia, a avut să înfrunte tragediile din juru-i și chiar familia sa: pe soția lui, frivola și necredincioasa Faustina, pe fratele său adoptiv; un viveur incorigibil, pe fiul său Commodus: o bestie cu chip de om, pe cel mai bun general și prieten al lui: pe ambițiosul Avidius Cassius!... I-a înfruntat curajos și i-a învins... I-a învins, fiindcă avea un suflet răbdător și oțelit, nu numai în lupta cu cei din afară, ci și în lupta cu sine însuși. Ce sunt mărețele lui „Cugetări" decât lupta unui suflet care nu mai are nici o iluzie despre lume și oameni, care vrea să privească toate lucrurile până în adâncul lor, așa încât nici-o adevărată însușire a lor să nu-i scape? Dar drumul acesta către adevăr îl costă zi cu zi dureri și deziluzii mari. Cunoaște falsitatea și prostia oamenilor și totuș trebue să-i iubească, să-i îngrijească și să nu se răzbune de relele lor, fiindcă el, ca adevărat discipol al stoicismului, știe bine că nu e nici cetățean al Romei, nici al imperiului roman. El este cetățeanul universului, al acelui Cosmos, căruia i se conformă în toate și în sânul căruia se va întoarce după moarte.

„Tot ce convine armoniei tale este în armonie cu mine, o Cosmos! De la tine vine totul, în tine trăiește totul, în tine se duce totul!" Astfel de om, care trăește după astfel de principii, stă pe cea mai înaltă treaptă socială și nu-i prins de tentațiile puterii absolute, are bogății imense și le disprețuește, nu face decât bine și de multe ori e răsplătit cu rău, iubește și nu-i iubit, e silit să lupte cu fatalitatea, cu barbarii, cu ai săi și mai presus de toate chiar cu sine însuși!... Și-i biruie pe toți, murind cu conștiința datoriei împlinite. Iată adevăratul erou! El face binele în mod mecanic, fără să se gândească la vre-o răsplată pe pământ sau în cer. „Un om care face bine — zice el — îl face fără niciun sgomot și se pregătește să facă un altul, întocmai ca vița de vie, care după ce a rodit strugurii într'un an, se pregătește să dea alții la anul". Un astfel de om care gândește și lucrează așa, va fi un model de iubire și respect al profesorilor săi, al tatălui său adoptiv : împăratul Antoniu Piul, a tot ce l-a crescut și povățuit în viață.

„Lucrează ca un discipol al lui Antoniu Piul. Amintește-ți întotdeauna de statornicia acestuia întru îndeplinirea principiilor rațiunii, de sfințenia, de seninătatea chipului său, de blândeța-i foarte mare, de disprețu-i pentru gloria deșartă".

Marc Aureliu îl va urma în toate, „pentru ca ceasul cel din urmă să-l găsească tot cași pe el: cu conștiința binelui împlinit!" Cât luptă el pentru acest bine!

„Baba filosoafă", cum îi zicea în derâdere dușmanul său Avidius Cassius, se multiplică într'o mulțime de fețe pentru a-și face datoria până la capăt: luptă pentru menținerea religiei păgâne ca rațiune de stat, se transformă în general, el, filosoful urâtor de răsboaie, propagă iubirea de oameni, luptă pentru îndreptarea lor, el, scepticul și blazatul!

„Cel mai bun chip de a te răsbuna pe oameni, e de a nu te

Urmare în pag. X-a

* G. Misch. Geschichte der Autobiographie in Altertum. Leipzig.

Insemnări și polemici

O petrecere de altă dată

Din amintirile artistei Marie Samary, reproducem aci, descrierea unei serate la părinții săi.

„Tata dădea o serată pe an. Inchiriam scaune pe care le așezam în șir, niște scaune de lemn negru cu aur, capitonate cu velură „cramoisie". Rândurile erau cam îngrămădite, unul într'altul, căci apartamentul, destul de mic, avea să fie plin ca un ou și băgați de seamă că nu era vorba aci de plevușcă: M-me de Réthey, vicontele de Arlincourt, M-me Ratazzi, vicontele Beauvoir, Melanie Waldor, Alexandre Dumas-fiul, etc., toți oameni de lume și artiști.

„Tata deschise ședința cu o bucată a sa preferată din „Favorita". Nadaud și-a zis apoi din cântecele sale drăgălașe, a urmat Maleyssieux, cântăreț comic, o cântăreață de la Operă, M-elle Lormow și în sfârșit Jules Lefort, cântăreț de romanțe cu mare reputație.

„Dar „le clou" a fost Henri Monnier care, de după un paravan, imită fără nici un fel de pudoare, pasagerii ce se coboară dintr'o diligență și... își satisfac trebuințele naturale, pe când publicul se prăpădește de râs...

Sosesc tavele cu tratații purtate de un servitor anume angajat pentru aceasta: siropuri dela Verneau de zmeură, de cireșe, oranjadă și „petits fours".

„Mama urăște lumea tot atât pe cât o iubește tata și nu poate suferi recepțiile. Totuși e îmbrăcată de circumstanță cu o rochie neagră de catifea și poartă pe cap o magnifică ghirlandă de mușcată roșie, de la Constantin, casa de mode cea mai renumită pe acele vremuri.

„Ne înăbușim, lămpile de petrol fumegă și trebue să ne luptăm merea cu ele și, ori decâte ori sunt coborîte sau urcate, scârție de ți se strepezesc dinții.

„Nu are însă a face. Fiecare e mulțumit și-și arată mulțumirea drăguț. Tata e radios. Mama îmbufnată..."

Premiul Minerva

Premiul Minerva l-a luat Rose Celli, *cu romanul său „Isola". Cea întâi manifestare literară a ei, a fost pe la 1924—25, o piesă de teatru* „La Roue de Feu", *ce trebuia să fie jucată de o trupă de actori care se intitula La Chimère.*

A scris apoi în „Europe" poeme care exprimau sub vorbe simple și transparente stări de conștiință învăluite în misterul și confuzia vieții interioare.

La un concurs de basme Rose Celli *a luat premiul cu un mic juvaer:* „Le Bateau de Pierre". *Presa a vorbit de ea, reporteri au mers în căutarea ei, până ce au descoperit-o în mica sa locuință de călugăr și ascet, scriind la lumina ultimei lămpi cu petrol din Paris sub înfățișarea unei fete tinere cu surâs din alte vremuri. A apărut apoi, în editura Flammarion, un volum de basme, din care făcea parte și* Le Bateau de Pierre,*volum ce se intitulează „Le châle Indien".*

A ieșit mai târziu în ediția Tambourin, un volum foarte admirat „Comme l'Eau", *o undă, o mișcare interioară prinsă și reflectată în limba pură și limpede pe care Rose Celli știe să o pună în serviciul misterului. Rose Celli a scris și piese de teatru* „l'Enfant voilé", „Le Temps Perdu", *opere din ce în ce mai viguroase, mai dramatice. In sfârșit apăru „Isola" roman corsican, al unor suflete legănate între viață și moarte, de o mare simplicitate și puritate în redare.*

Deși e de origină corsică și algeriană, trăsătura dominantă a caracterului este o mare putere de viață interioară ca la o ființă nordică. Subțirică, fluidă, admirabil proporționată, este atât de imaterială încât trebuie să reflectezi ca să constați, că are un corp și că nu e nici măcar slabă...

Căsătoria lui J. J. Rousseau

Aceea care a devenit apoi nevasta filosofului de la Geneva, Thérèse Le Vasseur, o fată vulgară și foarte mărginită, dar șireată și foarte abilă, a fost mai întâi „guvernanta" lui J. J. Rousseau timp de 25 de ani. In acest timp a știut să se facă absolut necesară în viața visătorului. Ii ținuse casa în ordine și-i făcuse gospodăria cu economie, îl îngrijise la boală și J. J. Rousseau era mai ades bolnav decât sănătos, iar în impul exilului și al persecuției îi fusese o tovarășă devotată.

Aceasta nu înseamnă însă că le-a fost viața fără nici un nor.

Intr'o bună zi, cuprins de nevoia imperioasă de a se izola și a se odihni, a plecat fără să spună nimic Therezei. Din depărtare Thérèza îi lipsea filosofului, fără ea se simțea un biet om abandonat. Pe de altă parte planurile pe care și le făcea de a cutreera lumea îl făceau să se gândească la toate greutățile pe care și le-ar lega de gât cu tovărășia unei femei.

Mii de gânduri și de sentimente contrarii îl mânau încoace și în colo, Scrisorile pe care le scrie Thérèzei sunt foarte confuze. Pe de o parte el îi descrie greutățile vieței lui în culori atât de negre încât se pare, fără nici un fel de îndoială, că ar vrea să o dezguste cu adevărat de o căsătorie eventuală cu dânsul. Termină scrisoarea astfel:

„Adu-ți aminte de nenorocirile mele... Nu aveam atunci decât o mângâere: să-mi vărs sufletul într'al tău. Dacă mă căinai, mă simțeam ușurat"...

Și astfel încep și se termină și alte scrisori, până ce înorcându-se de la primblare cu niște prieteni o vedea pe Thereza în pragul hanului unde trăsese.

In acea clipă toate ezitările se rezolvă în hotărîrea sa neclintită de a

Thérèse Le Vasseur
soția lui J. J. Rousseau

face o legătură indestructibilă între el și tovarășa sa de atâta vreme. Se leagă deci să o ia de nevastă fără ceremonie, numai înaintea lui Dumnezeu trecându-i pe deget inelul simbolic. Iată cum descrie această ciudată ceremonie un prieten care a fost martor la ea:

„Am fost poftiți la cârciuma „La Fontaine d'Or", *cu recomandația de a veni mai devreme decât ora prânzului. Pe prag Thérèse Levasseur și Rousseau, în haine de Duminică, ne așteptau. O vie emoție era zugrăvită pe chipul lor. Când își văzu invitații Rousseau luă mâna tovarășei sale și ne vesti că, legat de ea de 25 de ani printr'o solidă afecțiune, și-a pus în gând să facă această legătură conjugală. După aceea Rousseau o întrebă și pe d-ra Le Vasseur dacă are aceleași sentimente și după ce ea zice, da, cu încântare, el începe un discurs în care datoriile conjugale sunt expuse în chipul cel mai atingător.*

Unele epizoade din viața sa sunt expuse cu atâta vervă încât ne fac să vărsăm lacrimi. Apoi gândul său se înalță până la cer, printr'o caldă elocință și avu o vorbire atât de sublimă de nu-l mai puturăm urma. Dar băgând de seamă la ce înălțimi se ridicase, cobori încet, încet pe pământ și ne luă de martori ai jurământului pe care-l făcu să fie soțul d-rei Le Vasseur.

Primi jurământul metresei sale și se strânseră în brațe. O tăcere profundă urmă acestor efuziuni și trebue să mărturisesc că niciodată până atunci sufletul meu n'a fost mai viu și mai delicios mișcat".

Scena aceasta ne pare azi caraghioasă, fără îndoială. Să ne gândim însă că ea se petrecea în epoca aceea care a urmat după vremea seacă și rece a marelui rege și care prin contrast era plină de sentimentalitate.

Rousseau a luat foarte în serios căsătoria sa cu Thérèza și aceasta se vede din scrisoarea către nepoata sa Madelon Delessert *și către Rogain. In toate aceste scrisori deși lipsește veselia și elanul tinereții se resimte foarte bine mulțumirea datoriei împlinite.*

Din nefericire, însă, virtuosul filosof nu și-a asigurat prin aceasta liniștea și odihna la care râvnea. Cu câteva luni mai târziu, bietul Rousseau își varsă focul și-și dă pe față plaga tăinuită până atunci: De douăzeci și cinci de ani, scrie el, n'am căutat decât să te fac fericită. Văd cu durere că nu am izbutit. Ingrijirile mele nu-ți sunt atât de dulce de primit pe cât îmi sunt mie de dat".

Iar mai departe: „Vóiai să mă părăsești Thereza și să pleci fără să-mi spui unde te duci?!... Mă voi duce eu pentru 15 zile și dacă vreun accident va termina cariera mea, amintește-ți de omul a cărui văduvă vei fi și cinstește-i memoria, cinstindu-te pe tine".

Ce se întâmplase? Rousseau ca să-și îndeplinească visul de a sta la țară închiriase un conac aproape ruinat în care proprietarii ocupau o aripă. Aceștia, avari și ruinați, nu vor să facă nici o reparație și Thereza intră în ceartă, mai întâi cu ei, apoi cu servitorii după cum îi era obiceiul.

Intervine Rousseau și cearta se învenineaza. Thereza este acum M-me Rousseau *și nu înțelege să tolereze lipsa de respect. De aci dispute nesfârșite și amenințarea Therezei că-l va părăsi...*

J. J. ROUSSEAU

„Mărturisește, dragă prietenă, îi scrie Rousseau, că a te depărta de mine nu e mijlocul cel mai potrivit de a te apropia!" El se teme însă de scandal, se gândește cum vor râde adversarii de el și ce dezmințire zgomotoasă a vorbelor pe care le-a rostit la căsătorie va primi. In tot cazul din această scrisoare se vede în fiece rând cât e de nenorocit. Scrisoarea pe care o scrie de pe Muntele Pilat se termină cu tragica asigurare: „Dacă mă părăsești sunt un om mort!".

Și cum el era un vrăjitor al cuvântului care știa să înțepe cu răutate, dar știa să găsească și vorba dulce de împăcare, conflictul s'a terminat cu bine. Desigur însă pentru a reîncepe la cea dintâi ocazie... ca în multe alte căsnicii din lume...

Casa Porției

De cum se lasă întunerecul, Veneția întreagă în gondole trece dincolo de Canal Grande, *spre casa Porției,* Campo San Trovaso, *unde regisorul* Max Reinhardt, *cu architectul Torrés au ridicat-o pentru câteva zile numai, albă și frumoasă ca o casă de vis.*

Cartierul trist și sărăcăcios de pe malul micului canal Oguissanti, *a fost mascat de fațade, zidurile acoperite cu viță sălbatică. Muzicanți ascunși printre pomi și verdeață, lumini magice căzând din proectoare pretutindeni, au creat un colț de lume feerică, de vis și poezie.*

Pe o scară largă se deschide terasa pe care sunt așezate cele trei casete.

In fața casei ca să vadă cum nimeresc pretendenții pe acea mai bună cartierul e transformat în parter așa cum sunt toate parterele pentru spectatori în teatrul lui Reinhardt.

Frumoasa Portia stă pe terasă și-și așteaptă norocul în dragoste. Shylock se strecoară din gaura sa ca să-și guste răzbunarea; Jessica se tânguie într'un balcon. Gondole lunecă în tăcere pe canal. Antonio flecărește într'un grup de prieteni. Ghebosul face ghidușii și măștile dansează...

Lumini se aprind, sfâșiind umbra în care acest spectacol se mișcă.

Sosește prințul Marocului, se îndreaptă spre Portia, acoperit de pietre prețioase, în mijlocul micilor săi negri. Iată-l și pe prințul de Aragon, numai aur și străluciri cu întreg cortegiul său. Dar al treilea rege mag s'a rătăcit.

Focurile se sting și se aprind. Intr'o vălvătaie se zărește Jessica sărind într'o gondolă după iubitul ei.

Se face iar întunerec și apoi iar lumină. Al treilea rege mag s'a regăsit și însăși Portia îl călăuzește spre lăcașul ei...

E Bassanio, pe hainele sale pare că poartă întreaga bogăție a lumii, pare că e toată averea lui Antonio ale cărui vase se zice că s'ar fi pierdut într'un naufragiu.

Portia e fericită. Măștile dansează. Figura lui Shylock e fioros de fericită...

Dogele însuși vine să prezideze tribunalul. Reinhardt pare a fi mobilizat toți marii pictori venețieni și italieni, care par a fi contribuit la alcătuirea scenei acesteia...

Păcatul e că Reinhardt a înlocuit drama shakespeariană printr'un fel de divertisment. *Mai întâi a redus-o la trei acte și a tăiat,* pe ici pe colo, *ce i se părea prea lung în unele tirade, înlocuind unele scene cu scene mute. Apoi a adăugat balet la unele scene.*

Dar publicul încântat aplaudă...

Actorii toți Italieni, au fost la înălțime și absolut încântători.

Marsa Abba a fost o Portia strălucitoare și splendidă, iar Nemo Benassi un Shylock fără de pereche.

Asistența era alcătuită numai din măriri, prinți, ambasadori, miniștri, dar și gazetari și scriitori în mijlocul cărora trona Pirandello, mai înconjurat decât un rege...

Descoperirea Canadei

In decursul lunii August, anul curent, se va sărbători al patrulea centenar al descoperirii Canadei.

Se pare că ceia ce a determinat călătoria lui Jacques Cartier în scopul de a găsi ținuturi noi la 1543, a fost, ca și pe vremea lui Christofor Columb, dorința de a pune posesiune, în Țara Nouă, pe câteva arpante de pământ, conținând aur în mari cantități. Cel puțin așa îi recomandă Francisc I lui Jacques Cartier la plecare.

In 24 Iulie 1534 intrând el prin baia Gaspé pe teritoriul insulelor Madeleine, adevărate grădini din rai, implântă o cruce de vre-o treizeci și doi metri de înaltă, semn de luare în posesie a acestor pământuri.

Care însă nu fu mirarea sa văzând pe șeful tribului că face semnul crucii cu două degete. Cine evanghelizase pe aci? Cu un secol înainte de descoperirea lui Christofor Columb dispăruse din aceste meleaguri o creștinătate care trăia acolo de pe la anul 1000. Această creștinătate a fost colonia scandinavă din Groenland, care avea un episcop la Galdar și mai multe parohii. Saga islandeză pomenește de ea până în 1411, de când nu se mai află nici o știre despre ea.

COLUMB

In anul următor, 1535, Jacques Cartier care se întorsese în Franța, pleacă din nou cu trei nâvi, în loc de două ca întâia oară, urcă pe fluviul Sainte Laurent și intră în Quebec.

In timpul hibernării în acest oraș *care se numea pe acea vreme* Stadacone, *oamenii săi îmbolnăvindu-se de scorbut. Indienii le recomandă un ceaiu care îi vindecă mult mai bine decât toate drogurile „medicilor din Louvain și Montpellier".*

Mai mult decât atât. Un rege al unui trib indian, adus în Franța povestește cosmografului André Chevet că Indienii întrebuințează în bătălie gaze asfixiante.

Adus la Curtea lui Francisc I el declară regelui că, în susul râului Canada, se afla un oraș, Saguaney, în care e belșug de aur, argint, boabe de piper și alte mirodenii.

Aceasta îndeamnă pe rege să colonizeze Canada. Colonizarea e încredințată, ca și exploatarea minelor, lui Jean François de la Roque de Roberval, pe când Jacques Cartier nu va păstra decât comanda flotei Noii Francii.

Convoaele de coloniști, care erau în majoritate condamnați de drept comun, se îmbarcă la St. Malo și Honfleur.

Jacques Cartier ridică un fort pe un promontoriu, un turn pe malul fluviului, întemeiază fortul Charlesbourg royal și încarcă năvile sale cu balercuțe pline cu aur și pietre scumpe, care din nefericire nu erau decât aramă și pietre false. De atunci a și rămas proverbul „Fals ca un diamant din Canada".

Dar nici Roberval nu se poate menținea și pleacă părăsind... Insula Demonilor, în care nu rămâne decât o vară a sa sau mai bine o așa zisă vară, cu amantul său. Este și aceasta repatriată și, sub numele de Marguerite de Nontron, *devine una din eroinele „Heptameronului".*

Literatura din acele vremuri s'a alimentat însă multă vreme din aventurile acestei încercări de colonizare. Găsim chiar în Rabelais, în „Les Navigations de Pantagruel" amintiri foarte vii despre această expediție.

Gargantua — *el însuși nume de origină maluină, căci a fost numele unui marinar maluin, vine să petreacă pe fiul său Pantagruel, care pleacă din portul* Thalassa, *adică Talar, în limba maluină. Acesta era întovărășit de un pilot* Jamet Brayer, *ce nu e altul decât Jacques Cartier. Rabelais el însuși este destul de popular printre marinari, ceeace se dovedește prin numele de „Pantagruel" dat uneia dintre năvile ce au luat parte la reluarea* Calais-ului *în 1558.*

Pentru a comemora aceste fapte numeroși pasageri vor pleca din Franța, la 18 August, pe vasul „Le Champlain", *spre a lua parte, la Gaspé și Québec, la sărbătorirea acestui al 4-lea centenar al descoperirii Canadei.*

Ottorino Respighi

Fără îndoială că arta melodică italiană a cunoscut o vreme de prea puțină strălucire. Singurii corifei care susțineau un prestigiu în declin, până acum aproape treizeci de ani, erau Puccini, Leoncavallo și Mascagni.

In acea epocă începu însă o purificare; tânăra generație legănată de vechile melodii, căutând să lupte cu influențele străine, îndreptată cu grije spre o degajare de formele tocite, dând un alt colorit orchestrei, isbuti să atragă atenția lumii muzicale.

In lumina acestei renașteri apăru Ottorino Respighi.

Născut la Bologna, la 9 Iulie 1879, dintr'o familie de artiști — din partea tatălui erau numai muzicanți, iar din partea mamei numai sculptori— Respighi a fost destinat din copilărie muzicii. Iși făcu studiile complecte urmând conservatorul din orașul natal. Invăță vioara cu Sarti iar compoziția cu Martucci. Plecă în urmă în Germania unde primi învățătura plină de orizont a lui Max Bruch, apoi la Petersburg, unde se apropie de Rimsky-Korsakoff, care îl influență.

Deși compoziția îl atrase dela început, el se făcu cunoscut ca virtuos; ani întregi violonistul parcurse Europa, dând recitaluri pretutindeni. Cu toată gloria care îl urmărea ca o umbră, se simțea nemulțumit, căci nu avea timp să se mai ocupe de compoziție.

Și ascultând de vocea care-l chema, ca să-și cumpere vremea scumpă pentru a-și transpune în note inspirația ce se cerea descătușată, luă o hotărâre eroică, nu lipsită de simbol: își vându vioara.

Către 1900 își cântă în orchestră prima operă „Variațiuni simfonice", iar în 1905 termină prima lui operă comică „Regele Enzio". Timp de câțiva ani, totuș, personalitatea lui nu se conturase; era încă sub influența marilor romantici și în special sub aceia a lui Wagner.

Iată însă că nu întârzie să apară operele care-i fixează definitiv caracterul: In „Fântâni din Roma", „Pini din Roma" și „Sărbători romane", astăzi arhicunoscute în lumea întreagă, se oglindesc calitățile respighiene.

El aduce totdeodată un colorit aparte prin felul instrumentației. Ceiace îl ridică într'o lumină aparte este tocmai acest fel de instrumentație și lirismul său cald.

Au urmat apoi comedia lirică „Belfagor", „Maria Egipteanca" și „Flacăra", ultima operă în care Respighi încearcă să restabilească frumusețea ariei și a recitativului.

De asemeni a compus numeroase balete, muzică de cameră și transcripțiuni.

Din 1913 este profesor de compoziție la conservatorul Santa-Cecilia, din Roma. Iar de doi ani — academician. — Al. Car.

„Teatralistul" Firmin Gémier

Munca acestui om a fost formidabilă. Totul a fost pentru el sforțare. In muncă, în sănătate, în ambiție ca și în goana după fericire, în influență și în popularitate, sforțare veșnică.

Pe când în viața lui Lucien Guitry de pildă este un flegmatism aparent, o voință ascunsă de perfecționare, o dorință de a înțelege tot și a se adapta la toate cu o ușurință uimitoare, la Gémier totul este contrariu. Născut cu o personalitate tranșantă, el a rămas acelaș, dar cu deosebiri

FR. GÉMIER

de avere. Intre tânărul Gémier și Gémier exilat din teatru pentru infirmitățile sale și mai ales pentru că și-a pierdut sprijinul politic, nu este nici o deosebire. El trebuia să moară așa cum a murit, covârșit de efortul pe care l-a făcut, pentrucă natura și oamenii care nu au nici un fel de tandrețe pentru cei ce și-au pierdut puterea, i-au luat mijloacele de a lupta.

Inzestrat cu mai mult geniu decât ușurință de a se realiza, el a trebuit să lucreze din greu, un fel de muncă veșnică căreia i-a rămas toată viața prizonier.

Pe când Lucien Guitry lua toate înfățișările și toate vocile, cu puterea sa prodigioasă de imitație, Gémier nu putea imita decât cu greutate. Infățișarea lui era acea a oricui, vocea fără timbru, fizionomia ștearsă și meditativă. Realiza totuși efecte grandioase printr'o altfel de sugestie decât Guitry. Din el se răsfrângea parcă o forță psihologică în pasagiul culminant al unei scene, înfiora spectatorii, înfiorat el însuși, cu glasul stins, mâna la piept ca să mai caute încă puterea de a respira, totdeauna în picioare, răsfrângând asupra publicului stările sale interioare într'un paroxism contagios.

Gémier a visat toată viața un teatru popular, politica îl pasiona. Ea l-a ajutat dar apoi i-a stricat.

Viața lui a fost o serie de contraste. El se numea Firmin Tonnere și era un actor fără glas și în numele de Gémier se pare că auzim gemând omul care a avut o copilărie fără bucurii și tinerețe de mizerie. Debuturile sale au fost foarte grele. Delaunay îi spusese în față că nu va face nimic niciodată.

S'a târât multă vreme prin teatrele de la periferie. A avut însă norocul să întâlnească pe Antoine. Il admiră și îl servi, dar apoi s'au certat. A jucat la Gymnase, la Palais-Royal, la Capucines comedii, farse chiar și operete. In sfârșit a dirijat La Rennaissance *unde a lansat pe Caillavet cu de Flers și pe Fabre, dar a dat faliment.*

Dar de când Antoine a trecut la Odeon, Gémier a fost mereu director de teatru până la plecarea dela Odeon și a încercat să-și puie în aplicare estetica sa teatrală care ținea de Reinhardt. La teatru popular a renunțat dându-și seama că cinemaul îi ține locul.

Totuși a creiat o manieră teatrală în acelaș timp mai simplă și mai ardentă. Lista rolurilor jucate de el e formidabilă. Ceeace i-a stricat însă a fost necesitatea unei munci în care alegerea nu era îngăduită. De aceia, vorbind despre el, se califică drept „uvrier teatralist". Am putea mai de grabă să-i zicem un „meșter" în ale teatrului, un mare meșter care a lăsat artei mai mult de cât a primit de la ea. Cu intensă viață interioară, îndrăgostit de arta socială, el a fost unul din prospectorii inconștientului și „meșterul" care a avut o mare și durabilă influență asupra artei contimporane.

Reviste

Viața Românească: No. 13-14 (Iulie).
Incotro ? : No. 163 (Iulie).
Lumea Nouă: No. 7 (Iulie).
Revista Fundațiilor Regale: No. 8 (August).
Ramuri: No. 3 (Iulie).
Satul:: 44-45 (Iulie-August).
Arhivele Basarabiei: No. 2 (Apr.-Iunie).
Puncte: No. 5 (Iulie)
Revista pentru Moralizarea Deținuților: No. 5-6 (Mai-Iunie).
Șantier: No. 9 (August).
Libertatea: No. 15-16 (August).
Societatea de Mâine: No. 6 (Iunie).
Viața Basarabiei: No. 7-8 (Iulie-August).
Istros: Revue Roumaine D'Archeologie et d'histoire ancienne No. 1, 1934, Director S. Lambrino.

Ziare

Gazeta Cărților: No. 3-4 (Iulie).
Intelectualul: No. 1 (Iulie).
Viforul: No. 40 (Iulie).
Politica socială: No. 30: (August).
Solia Dreptății: No. 32 (Iulie).

Buletine

Buletinul „Societății de Matematici" al liceului „Tasse Dumitrescu" din Mizil 1933-1934.

— Aș vrea o pălărie mică, mică... ca a Violetei... I-a plăcut mult bărbatului meu...

— Am avut o mare durere: a trebuit să mă despart de cânele meu.
— Era bolnav?
— Nu... Nu mai era la modă!

Din lumea antichității clasice

Continuare din pag. IX-a

asemui lor, căci e ceva demn de un rege, ca atunci când faci bine, să-ți auzi vorbe de rău!" Cum putea cugeta altfel, un om care zicea despre lume: „Apă, praf, oase, murdărie, aceasta e materia din care-i alcătuită toată această lume. Purpura e sânge, marmura pământ, aurul și argintul sunt tot din pământ".

Pentru un astfel de suflet blazat, care se socotea „un punct în infinitatea neantului", era firesc să vină uneori setea de odihna supremă. De câte ori nu chema această nimicire totală eroul obosit de atâtea lupte și desămăgiri!...

„Vei fi tu însfârșit într'o zi, o sufletul meu, bun, simplu, perfect și mai transparent decât materia care te învălue? Când nu vei mai avea trebuință nici de timp, pentru a-ți prelungi plăcerile, nici de spațiu, nici de seninul climelor calde, nici chiar de concordia muritorilor? Când vei putea trăi, o sufletul meu, în cetatea zeilor și a oamenilor, astfel încât să nu le mai adresezi nicio plângere, să nu mai ai trebuință niciodată de iertarea lor?"

Dar resemnarea aceasta nu ținea mult. O clipă doar și filosoful dornic de repaus redevenea împăratul ocupat și absorbit toată ziua de trebile imperiului. Soțul dezamăgit redevenea bărbatul iubitor, tatăl amărît își ierta din nou pe fiu-i nătâng și feroce. Ce măreață figură a întregii umanități a fost acest împărat care a luptat zi cu zi, ceas cu ceas, clipă cu clipă cu fatalitatea, cu oamenii, cu sine însuși!... Când moartea l-a răpus, el a murit, nu blestemând destinul ca eroii tragediei grecești, nici sperând în eterna fericire cerească precum făceau martirii creștini. El a murit, mulțumit și senin, ca înțeleptul stoic care și-a îndeplinit întreaga-i datorie față de conștiința sa. **I. M. MARINESCU**

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 715
DUMINICA 19 AUGUST 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 }   FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Realismul mistic

Am vorbit într'un număr trecut al „Adeverului literar” de realismul magic, adică de acel realism care, fără a părăsi baza reală a epicului modern, caută să proecteze povestirea în planul suprarealului, al universalului.

Este și în acest realism magic ca și în realismul mistic, manifestarea tendinței spre o formă nouă de cultură care să răspundă necesităților majorității și ale viitorului, depărtarea de o clasă istorică al cărei interes se rărește și ale cărei probleme se împuținează, după cum arată și d. G. Ionescu, în articolul de fond din numărul trecut al Ad. Literar „*Epica în literatura proletară*”.

Realismul mistic nu este altă ceva decât drama, nuvela, romanul rustic al unui *Tolstoi* în „*Puterea întunerecului*”, „*Martin Salander*” al lui *Gotfried Keller*, „*Cavaleria rusticană*” a lui *Giovani Verga,* la începutul secolului XIX. Genul a ajuns în plină înflorire pe la mijlocul secolului al XIX-lea, cu romanele lui *Jeremias Gothelf,* elvețian, *Adalbert Stifter,* austriac, *Theodor Storm,* german, romanele lui *George Sand* și în fine splendidele pagini ale lui *Turghenief* în „*Memoriile unui vânător*” precum și mărețele epopee norvegiene ale lui *Bjornstorn Bjorne*. Și deși naturalismul cu descripțiile sale brutale și plicticoase l-a compromis și l-a făcut să treacă în rangul al doilea, el a continuat totuși să existe în scrierile unor autori regionali ca perigurdinul *Eugène Le Roy* și laureatul premiului Nobel, *Ladislas Reymont*.

La noi Ion Creangă a fost un scriitor unic în generația sa, precum unic a fost și în literatura noastră, am putea zice chiar în literatura universală. Opera sa a fost expresiunea directă a sufletului țărănesc în literatura unui țăran genial. *Sămănătorismul,* răzimat pe tendințe extraliterare, a rămas o mișcare de reacțiune menită să dispară, pentru că a fost artificială și fără rădăcini în creația literară a epocei. *Gheorghe Coșbuc, Iosif,* în poezie au realizat opere de o frumusețe neîntrecută cu adâncă, strălucitoare și autentică psihologie țărănească. Funcțiunea și rațiunea lor de a fi în mișcarea noastră literară, ca și acea a marelui nostru prozator *Mihail Sdoveanu,* nu seamănă întru nimic cu acea a genului rustic din alte literaturi ale secolului XIX-lea: sunt continuatorii lui Turghenief și ai lui Bjornstorn Bjorne.

Ceia ce urmăresc ei în explorarea sufletului țărănesc este necesitatea puterii lor de talent de a găsi o nouă vână de exploatare, noui posibilități de expresiune artistică sau urmele unor posibilități pierdute, rătăcite în graba noastră spre civilizația străină.

Prin această atitudine sufletească a lor ei intră în funcțiunea ansamblului de mișcare literară care s'a manifestat în apus ca o preînoire a realismului căzut în ruină și în desuetudine.

Centrul interesului „rărit în clasa burgheză” se mută în clasa celor mici, chiar înainte de războiu, cu romanele lui Charles Louis Philippe, școlarii săteni ai lui Alain Fournier, țăranii lui Ivan Bunin, Vagabonzii lui Knut Hamsun, legendele și povestirile minunate ale Selmei Lagerlöf. La noi în țară aceiași tendință de a eși din clasa burgheză, unde romanul nu a găsit de cât neizbândă și a trata subiecte din lumea celor simpli, a oamenilor neînsemnați din provincie, a mahalagiilor de la marginea orașelor, și chiar a țăranilor, cu ultimele nuvele scurte ale lui Ioan Brătescu Voinești, ale lui I. A. Bassarabescu și alții.

Până ce în fine Mihai Sadoveanu realizează acea mare frescă a țărănimii noastre, epopeea măreață, învăluită în suflul liric, al celei mai colorate, mai duioase și mai pătrunzătoare poezii a sufletului românesc. Ea învăluie cu aureola unui înflăcărat răsărit de soare toate turpitudinile unei vieți de oraș, ce nu are nimic din autenticitatea sufletului nostru românesc.

La noi însă această frază a evoluției literare a fost în mersul natural al unei evoluții, care nu impunea să trecem neapărat prin fresca țărănească, să epuizăm motivele rusticității noastre, în care încă ne găseam, să găsim izvorul inspirației în instinctele ce se frământau în sufletele noastre, în forma lor frustă și primitivă, sub spoiala de civilizație apuseană cu care ne-am costumat în grabă. In Suedia și Norvegia, în Danemarca și Olanda sufletul rustic nu a încetat de a predomina elementele orășenești, instinctele și-au păstrat încă cruditatea lor primitivă sub o civilizație urbană destul de veche. Literatura lor freamătă încă de viața strălucitoare a omului legat de glia lui.

In Anglia romanul rustic n'a avut nevoie să fie cultivat ca gen aparte, ca și în Rusia, pentru că amestecul rusticului cu orășenescul este un fapt realizat în literatura și cultura lor de veacuri, cu toate puternicele sale particularități naționale și personale.

Cât de mult însă s'a sacrificat interesul clasei burgheze care a procurat materialul și posibilitățile de realizare a realismului francez și german din epoca zisă naturalistă, se simte în mod evident și nediscutabil din tendințele literaturii de după războiu de a ieși din orașe, de a părăsi capitala ca François Mauriac su Jouhandeau, spre a căuta în provincie caractere desemnate, viață umană autentică și a reacționa împotriva caracterului mecanizat și intelectualizat la exces din viața orășenească.

Reprezentanții cei mai valoroși ai acestei mistice sunt *Richard Bellinger* în Germania și *C. F. Ramuz* în literatura de limbă franceză, *C. Giono* în Franța actuală.

Acest curent literar este izvorît, nu din convingerea intelectuală de a imita o epocă anumită din Istoria Culturii și a ne întoarce spre o epocă complect trecută a evoluției omenirii. El este expresiunea unei porniri irezistibile a sufletului creator de a găsi, în lume și în viață, *ceva* ce a existat în totdeauna în sufletul omului, dar care a fost neglijat, înăbușit sub artificialitatea civilizației noastre cu excesul ei de technică materialistă.

Acel *ceva* primitiv, instinctiv, plin de o viață proaspătă și autentică, există încă în sufletul nostru românesc ca un izvor de inspirație la îndemâna creației literare și artistice. El este ca un material încă *neprelucrat*. Contrar supracivilizaților din Apus noi avem încă neatinsă primitivitatea plină de posibilități a unui suflu de creațiune căruia nu-i lipsește de cât stăpânirea technicii desăvârșite a meșteșugului din vechea civilizație apuseană. Avem diamantul brut în sufletul nostru, nu trebuie să-l luăm „*reconstituit*” dela alții mai meșteri. Trebuie să învățăm a-l șlefui pe al nostru. Iată de ce nu izbutesc tinerii care vor să creeze opere reconstituite în mod artificial, după ultimele deviațiuni și degenerări ale unei literaturi ce reprezintă decăderea și ruina unei clase complect epuizate și saturate, nu numai de valorile, ci și de otrăvurile, unei culturi epuizate, complect rarefiate în interior, complect sărăcită în probleme, după cum constată d. G. Ionescu în Epicul proletarismului. plecând din alt punct de vedere, se 'nțelege.

IZABELA SADOVEANU

Cântece de soldați

culese în Irlanda

— Ce faci cu arma, băete?

— O curăț zilnic, și-o frec de rugină.

O țin pentru onor și-o port la paradă.

Deseori trag briciul pe cureaua ei.

Și atârn oglinda de baionetă căci, slavă Domnului, are un cârlig.

— Ai tras vreodată, băete?

— Odată am tras dar n'o mai fac. Am ochit spre linia nemților. Și când s'a terminat, după ordin, a venit sergentul foarte iscoditor, mi-a luat arma și, fiindcă nu era curată, a înjurat și mi-a trântit șapte zile închisoare.

■

Am o pușcă franțuzească. Țeava și patul găurite, dar nu face nimic.

Am dus pușca dela Bethume la Loos și dela Loos înapoi. O găsii în noroiul de pe câmpul de bătaie, printre camarazii morți.

E o amintire din viața de soldat.

Așî vrea s'o duc acasă, dacă mi-or permite, bine înțeles, domnii francezi .

Am o sabie lungă și ascuțită ca o lancie. A purtat-o un cioban, de undeva, din sudul Franței, unde se legănau pe timp de pace ierburile și florile de mac, roșii ca sângele ciobanului care a murit.

E o amintire din viața de soldat.

Așî vrea s'o duc acasă, dacă mi-or permite, bine înțeles, domnii francezi și bine înțeles, dacă domnii noștri m'or elibera, ca să mă întorc acasă...

■

Pe sabie și pe armă curg umbre.

Și vântul joacă în tranșee. E liniște.

In noaptea tăcută dorm soldații; și eu păzesc somnul lor.

Luna pe cer atârnă ca o stafie și sapă o groapă de lumină în lut.

Groapa e gata. Groparul dispare, lăsând morții pe seama păcii și a lui Dumnezeu.

Și o cruce stă de gardă, unde nu mai trăește nimic.

■

Par'că eri ni-au părăsit prietenii ? Azi îi acoperă pământul rece.

N'au fost aici șase pahare și încă unul pentru mine? Acum, nu mai sunt decât trei.

Cruci frumușele, albe și mici, privesc în noapte, părăsite; și vestesc despre camarazii noștri.

Au fost băeți buni; nimeni n'are să-i mai vadă în cârciuma dela Nouex-les-Mines.

Flăcăii ăștia au pornit verde, veseli și vioi. Par'că eri a fost?...

■

Aș vrea ca marea să nu fie la atâta depărtare. Ea mă desparte de dragostea mea. Aș vrea ca Dumnezeu din cer să știe că pământul arde sub el.

Aș vrea să fiu iar acasă, în văile dela Donegal. Imi zic — laș, dacă fug, dar mă numesc erou, dacă mă prăbușesc.

— Ce-i mai bine: un laș viu sau odat' și jumătate erou în mormânt!

— Mai bine e să ne culcăm! — îmi tae vorba domnul locotenent.

Trad. de F. D.

Peisagiu sentimental

Mii de flori tresar la viață
Și se'mbată de lumină,
Sufletul vibrează iarăși
Ca o veche violină.

Pe covorul plin de rouă,
Pe sub bolta zâmbitoare,
Ea își plimbă fantezia
Peste vremea călătoare.

Și din nou îi sboară gândul
Până'n zarea depărtată:
„A murit de nu mai vine
Sau de mult sunt îngropată?”

AL. T. STAMATIAD

Aspecte

In noaptea neagră ca de tuș
Nu și-a făcut luna culcuș,
Să-și toarcă firul, monoton,
Ca o angora de salon.

Se plimbă vântul prin văzduh
Ca un răsuflet greu, de duh,
Și peste noi și peste ore
Rostogolește stânci sonore.

Pumnale albe de lumină
Se'nfig adânc în bezna plină
Și ploaia-a desfăcut perdele
Cu fire dese de mărgele.

Sub streșini și pe sub castani
E adăpost pentru golani
Cu trupurile'ncovoiate
Par niște jucării stricate.

Nu și-a făcut luna culcuș
In noaptea neagră ca un pluș,
Când vântul umblă prin văzduh
Ca un răsuflet greu, de duh.

ȘTEFAN TITA

O vizită la d-na Selma Lagerlöf în Vermland

Vermland, una din regiunile occidentale ale Suediei, se întinde în spre Nord, deasupra lacului Wener. In această regiune, par'că într'un model, se unește tot ceeace Suedia posedă drept frumusețe naturală ori bogăție intelectuală. Dacă vrei să vezi natura suedeză originală, să faci cunoștință cu viața harnicilor Suedezi, și cu locurile de unde izvorăște poezia cea mai subtilă a literaturii suedeze,—du-te în Wermland! Provincia natală a autoarei suedeze cu renume mondial.

După ce am obținut consimțământul marei scriitoare prin telefon, ne urcăm în tren electric spre a parcurge în câteva ore o distanță de 500 kilometri. In culoarele vagoanelor suedeze stau carafe cu apă proaspătă la dispoziția călătorilor, iar apa se schimbă la fiecare stațiune mai de seamă. Locurile de șezut sunt acoperite cu catifea (în clasa a III-a). Nici cea mai mică murdărie pe geamuri.

In timpul călătoriei citesc încăodată biografia scriitoarei. Născută în Frysdalen în 20 Noembrie 1858, fiica veselului locotenent Lagerlöf și a doamnei Lagerlöf, fată serioasă a unui preot. Mulți ani a lucrat în tăcere învățătoarea Selma Lagerlöf, însă o fatalitate aproape totdeauna i-a barat calea spre marea publicitate. In sfârșit o revistă literară suedeză „Idun” aranjase un concurs literar, la care d-na Lagerlöf a câștigat premiul întâi cu cinci capitole din „Gösta Berling”. Totuși critica suedeză nu-i era de loc favorabilă. Numai când a ajărut traducerea daneză a epopeii cavalerilor dela Ekeby, mai cu seamă după critica bună a lui Georg Brandes în „Politiken”, a fost cartea Selmei Lagerlöf primită cu mare entuziasm, iar peste puțin timp a fost tradusă în 12 limbi. Acuma scrierile ei sunt traduse în 35 limbi, inclusiv Esperanto.

Din marea operelor sale stau afară — pe lângă „Gösta Berling” — ca niște stânci uriașe, marele roman religios „Ierusalim” și „Călătoria minunată a lui Nils Holgersson” (apărută în Suedia în 350.000 de exemplare), o cetire plăcută a tinerimii suedeze și prin care mulți copii străini au învățat să admire această țară pitorească din Nord. Sunt foarte cunoscute legendele ei creștine caracterizate printr'o credință profundă. Operele Selmei Lagerlöf, dintre care s'au vândut peste două milioane de exemplare numai în Suedia, au avut o indiscutabilă influență asupra poporului suedez, cu atmosfera lor curată, care înnobilează cetitorul. Păcatul și ispășirea, iertarea și împăcarea sunt motivele principale. Cele mai multe din operele sale sunt transcrise pentru teatru ori filmate.

Dar iată, ne aflăm în ultima stațiune, Sunne. De aici ne continuăm drumul cu automobilul pe drumurile ideale suedeze. La dreapta și la stânga, la marginea pădurilor găsim cutii cu scrisori și căni de lapte lăsate acolo de către agențiile de lăptării. Locuitorii vin aici cu bicicleta dela o distanță de mai mulți kilometri, să-și ridice o scrisoare, ori o cană de lapte. Taxiul sboară... Un film viu cu admirabile scene naturale se desfășoară înaintea ochilor: brazi, fagi, lacuri albastre. Peste tot domnește poezia palidă a toamnei.

Marea scriitoare ne primește în portalul palatului, care domnește impunător asupra moșiei Lagerlöf-ilor. Părinții scriitoarei au fost siliți să-și vândă moșia familială, Morbacka, pe care Selma Lagerlöf a răscumpărat-o din premiul Nobel. Autoarea, o matronă demnă, cu păr bogat alb, cu un râs discret, simpatic, ne conduce în minunatul său salon rococo.

— Sunteți român? Dar soția d-voastră este suedeză! Cum v'ați cunoscut?

— Prin esperanto.

— Interesant! Tocmai acum a apărut o nouă carte a mea în esperanto.

— Câteva din cărțile dvs. sunt traduse și în românește. Desigur aveți mulți admiratori, mai cu seamă admiratoare în țara noastră.

— Vă mulțumesc. Știu, că „Gösta Berling” a fost tradusă de un politician român, al cărui nume îmi scapă momentan.

— Permiteți-mi, doamnă, câteva întrebări?

— Poftiți, întrebați!

— Scriitorul preferat al dv., „Modelul”?

— Thomas Carlile, idealistul.

— Care dintre scrierile dvs. corespund cel mai mult intențiilor dvs. de autor?

— „Banii domnului Arne”, care este tradusă și în esperanto. Ea este scrisă într'o singură bucată și, pe cât se poate, fără defecte de stil. Eu consider aceasta ca ceva foarte important, cu toate că cetitorii nu sunt așa de pedanți.

— Se poate regăsi ceva real din viața doamnei Lagerlöf în diferite opere?

— Scriitorul se oglindește aproape în toate scrierile sale. Autorul face ca eroii săi să procedeze astfel, cum el însuși ar fi procedat într'o situație similară. Iubind, ori urând, în credință ori resemnare, te trăiești pe tine însuți.

— O ultimă întrebare, poate că indiscretă, însă care interesează foarte mult pe cetitorii dvs.: cu ce vă petreceți timpul ?

— O parte cu moșia familială, care dă lucru la 70 persoane și cu muzica — într'o cameră vedem un piano, iar în alta radio — și cu cititul. Și în sfârșit... cu scrisul...

— Cum așa, nici acum nu vă odihniți ?

— Impulsul intern nu mă lasă. Luna trecută a apărut o nuvelă a mea. Iar acum lucrez la altceva...

— Vă mulțumesc foarte mult. Am promis de a nu vă mai deranja cu alte întrebări.

— Nu face nimic. Vă rog să nu uitați să transmiteți cetitorilor români multe salutări din partea mea.

— Sunteți prea bună, doamnă!

După o cafea bună, — nici o întâlnire în Suedia nu e posibilă fără cafeaua obligatorie — ne despărțim de poeta laureată, academiciană, doctor honoris causa, etc., care în ciuda tuturor titlurilor este numai „Selma Lagerlöf” pentru vecinii săi. Iar vecinii ei sunt toți locuitorii din regiunea Vermland, toată Suedia. Și din toată lumea îi vin vizitatori, — în duminecile de vară stau câte o sută de automobile în curtea moșiei...

Mașina sboară înapoi cu noi. Cuibul alb al poetei cu suflet de zăpadă se face un punct micuț. Culorile aurii din împrejurimi cântă un adio domol. Și în inimile noastre pâlpâie refrenul unei melodii suedeze.

TIBERIU MORARIU

Actualitatea

Artistice

Sub patronajul Prințesei de Piemont, asociația „Amicii Artei" din Neapole a instituit un premiu de pictură în valoare de 20.000 lire.

Expoziția va avea loc la Castellammare di Stabia în Septembrie, sub auspiciile lui Mussolini.

■

Cu ocazia aniversării a 60 de ani dela nașterea celebrului arhitect Germain Bestelmeyer, elevii și amicii săi au organizat la München, orașul său natal, o expoziție cu proecte, planuri, machete și documente relative la viața artistului.

■

S'a deschis într'un orășel din Italia, Sestino, un muzeu regional care conține monumente și documente foarte importante. Se știe că Sestino a participat altădată activ la viața Romei imperiale.

Se găsesc expuse, între altele, efigia în marmoră a austerului și gânditorului Marc Aureliu, efigia lui Septimiu Sever și cea a lui Constantin.

■

Cabinetul de Estampe din Berlin continuă seria expozițiilor consacrate „artei popoarelor de Nord".

A treia expoziție a seriei a fost deschisă de curând și grupează capodopere de desen neirlandez: Rembrandt și timpul său, Rubens și timpul său, și secolul lui Brueghel.

■

Ducesa de York a prezidat inaugurarea Galeriei de Artă Graves din Sheffield și a Bibliotecii Centrale cu acelaș nume.

Noul Muzeu, care conține multe opere de artă de mare valoare și noua bibliotecă își datoresc instalarea donației de 30 mii de lire făcută de d-l M. J. Graves.

■

O statue cu titlul „Bunul Păstor", operă a unui tânăr sculptor polonez ce locuește la Roma, Mikolai Kulak, a fost instalată în grădinile Castelgandolfo, unde se află reședința de vară a Papei.

■

Catedrala Sf. Toma din Canterbury va fi mărită, respectându-se însă proporțiile originale ale celebrei biserici.

Lojile publicului și cea a corului vor fi considerabil lărgite, spre a putea cuprinde congregațiile în timpul serviciilor speciale.

Cheltuelile se ridică la 75.000 lire sterline.

■

Un colecționar a dăruit Muzeului Metropolitan din New-York o foarte frumoasă armură, care a fost expusă în Galeria Prinților.

Această armură este opera unui celebru armurier din Nüremberg și a aparținut lui Albrecht V, duce de Bavaria, care a purtat-o în 1549.

■

Muzeul din Amiens s'a îmbogățit cu o serie de vase funerare găsite în sarcofagiile din epoca galo-romană și scoase la lumină în urma săpăturilor ce s'au făcut sub pavajul unui bulevard al orașului.

■

Un laborator de artă, care dispune de un fond de 50.000 lire sterline, grație legatului unui colecționar, a fost creat în Anglia, pentru a ajuta să se găsească cele mai bune metode de restaurație și de păstrare a tablourilor.

■

Mai multe personalități din lumea artelor, literelor și științei, din Paris, au prezentat d-lui Albert Sarraut, ministru de interne, proectul construirii unei cetăți internaționale a Artelor și Poeziei.

Cetatea ar urma să fie clădită în cartierul Plaissance, pe niște locuri insalubre, și s'ar compune din ateliere, laboratorii, studiouri, din muzee, săli de spectacol, mari săli publice și locuințe, cu mii de apartamente, pentru intelectualii și artiștii veniți din întreaga lume la Paris.

Cheltuelile s'ar ridica la 417 milioane franci și ar putea fi acoperite din subscripții publice și din contribuția municipiului Paris.

Guvernul francez studiază proectul și este favorabil acestei grandioase inițiative.

■

La Tokio, s'a inaugurat de curând a 3-a expoziție a artiștilor catolici, în cartierul central Nihonbashi.

■

La Muzeul de Artă Islamică din Berlin este deschisă în timpul lunei August o expoziție de caligrafie arabă.

■

La depărtare de 90 km. de orașul Tașkent (Turkestanul sovietic) au fost descoperite ruinele vechiului oraș Tunket.

După istoricii arabi, acest oraș a fost mai multe secole capitala statului Ilak, situat pe văile râurilor Angreni și Circik.

■

Statul Ilak are raporturi culturale și economice cu Bizanțul, Persia, India și China.

Orașul Tunket a fost construit după un plan diferit de acela al orașelor medievale din Apus.

Avea străzi largi și drepte, piețe mari și rezervoare de apă.

In oraș s'au descoperit ruinele unor palate și hale.

După înălțimea zidurilor (până la 7 m.) se poate spune că orașul avea case cu etaj.

Pentru moment, a fost desgropat numai cartierul industrial.

■

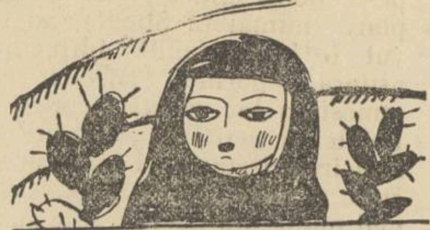
La Kaiser Friedrich muzeum din Berlin este deschisă o expoziție cu titlul: jocul și sporturile la Greci și Romani.

■

Municipalitatea din Vouvray a organizat un concurs în scopul de a creia un tip de pahar special pentru renumitul vin de Vouvray.

■

Recent a fost inaugurat la Tronche, aproape de Grenoble, Muzeul Hébert, fondat de familia pictorului cu acelaș nume și care cuprinde operele acestui maestru într'o importantă colecție.

Gazeta Medicală, No. 34

Păr prea mult... Ce-i „Hipertricoza"? — Diverse metode pentru suprimarea „perilor de prisos". — Feluritele forme ale somnului. — Ravagiile tutunului asupra sistemului nervos. — Ce sunt și ce ar trebui să fie vacanțele școlarilor. — Amneziile complecte. Un criminal care își distruge memoria ca să scape de călău. — Roșeața și bubulițele de pe obraz. — Căminul: Intoxicațiile alimentare colective. Ce sunt gazele intestinale? Pentru d-voastră, gospodinelor. — Razele ultra-violete în combaterea rachitismului. — Păsările și schimbările atmosferice. Dacă le studiem bine, putem ști cum va fi timpul mâine. — Soarele nu e vătămător. Păreri greșite despre acțiunea razelor solare. — Bărbații cu forme de femei. — S'a găsit leacul leprei. — Amorul și alienațiile mintale. — Igiena menstruației. — Consultațiuni medicale și grafologice.

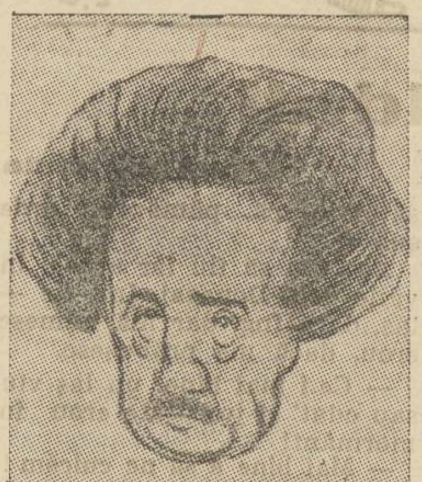

Științifice

Teoria lui Einștein amenințată?

Teoria relativității, concepută de genialul savant Einstein, ar fi zicese, în primejdie. Măreţul edificiu, care a revoluționat știința contemporană, este amenințat să se prăbușească din temelii. La această concluzie ajungem dacă am crede pe fizicianul francez Carvallo, profesor la Școala Politechnică din Paris.

Acesta, într'un studiu aprofundat, de curând apărut, contestă principiile teoriei lui Einstein. In această lucrare de polemică științifică, Carvallo încearcă să dovedească că faimoasa experiență a americanilor Michelson și Morley, relativă la influența mișcării pământului asupra propagării luminii, experiență ale cărei rezultate au servit lui Einstein ca bază pentru teoria relativității, cuprinde o gravă eroare.

EINSTEIN

Intr'adevăr s'au făcut nu mai puțin de 2000 de încercări în Franța și în Statele Unite, pentru verificarea experienței citate. Rezultatele obținute par a contrazice concluziile lui Michelson și Morley. Or, premisa teoriei einsteinene fiind falsă, s'ar părea că însăș teoria e șubredă.

Forurile științifice — și în primul rând Einstein — nu s'au pronunțat încă asupra acestei polemici, atât de importantă pentru orientarea științei. Cert este însă că teoria relativității, care are ca punct de plecare experiența fizicianilor americani, ajunge în dezvoltarea ei, la o serie de concluzii, care coincid întocmai cu rezultatele experimentale. Această verificare „à posteriori" a fost socotită — cu drept cuvânt — ca un argument hotărâtor în favoarea teoriilor lui Einstein.

Evident, n'ar fi exclus ca unele constatări ulterioare să completeze și să corijeze într'o anumită măsură afirmațiile marelui savant, după cum, la rândul ei, teoria relativității complectează sistemele fizice și cosmogonice ale lui Galileu și Newton, înfățișând o imagine mai exactă a universului. Aceasta însă n'ar însemna câtuș de puțin o „prăbușire" a teoriei lui Einstein.

De-altfel, însăș existența unei asemenea polemici e o dovadă de... relativitatea teoriilor științifice.

Einstein are cuvântul, în apărare!

Tuberculoza și cancerul

Intr'o recentă comunicare, făcută la „Asociația franceză pentru studiul cancerului", d. Appelmans a raportat următoarea experiență interesantă:

Intr'un grup de iepuri de casă, tratați cu gudron, s'a infiltrat tuberculoza unora din ei. S'a observat astfel că gudronul devine mult mai vătămător pentru animalele tuberculoase decât pentru celelalte, cancerul provocat pe calea aceasta fiind mult mai grav.

Experimentatorul conchide că tuberculoza micșorează apărarea anticanceroasă a animalului.

E interesant de relevat cu acest prilej faptul că s'a constatat adesea existența unui soi de incompatibilitate între cancer și tuberculoză.

Limbajul animalelor

Celebrul antropolog francez Broca susține că animalele au un limbaj prin care comunică și se înțeleg între ele. Rămâne de văzut ce înțeles trebue să acordăm termenului „limbaj" și în ce măsură graiul animalelor se apropie de acel al omului.

Intr'un studiu recent, J. A. Bierens de Haan, profesor la Universitatea din Amsterdam, scoate în evidență deosebirile capitale între limbajul uman și cel animal.

Limbajul omenesc cuprinde tot ansamblul de gesturi, sunete și în special cuvinte, de care dispune, pentru a exprima sau comunica semenilor săi o dorință sau o gândire.

După savantul olandez, există trei etape care marchează evoluția limbajului: gestul, sunetul, cuvântul.

Limbajul prin gesturi există la furnici și la albine, care comunică între ele cu ajutorul antenelor.

Se pare că și termitele au deasemenea un limbaj asemănător.

In ceeace privește sunetul, cele mai multe animale — aproape toate nevertebralele și majoritatea vertebratelor — sunt mute. Intre nevertebrate, anumite insecte, care au o viață socială produc sunete. Unele furnici posedă un fel de aparat emițător de sunete. Insectele aeriane sunt aproape toate capabile să producă sgomote, fie prin vibrația aripelor, fie alungând aerul din trachee, prin stigmate. Unele termite fac sgomote, destinzându-se sau isbind mandibulele de un corp rezistent. E foarte probabil că asemenea sunete sunt auzite de semenele lor. S'a dovedit deasemenea că larvele de omizi reacționează la anumite sunete adecvate și că albinele percep sgomotele și sunetele emise de tovarășele lor, aceste semnale slujind ca un important mijloc de comunicație.

Facultatea de a emite sunete distincte aparține exclusiv păsărilor și mamiferelor. Totuș, printre pasări, femelele mai multor specii de struți sunt mute. Deasemenea printre mamifere, balena, delfinii și girafele n'au grai.

Profesorul Bierens de Han se îndoește că animalele produc sunete articulate și în orice caz, pe baza cercetărilor lui, tăgăduește categoric că aceste sunete ar putea avea o semnificație convențională, în felul cum o au de ex. cuvintele la om.

Migrația păsărilor

După opinia savantului francez Baudoin, păsările pot emigra dela vârsta de șase luni.

Atunci ele sunt adulte, după cum arată starea scheletului lor. Păsările se îndreaptă întotdeauna spre vest sau spre sud-vest.

Ele sunt împinse în această direcție de marile vânturi din est și nord est, care se abat asupra Europei centrale, în luna Decembrie.

Ajungând la coastele Oceanului se îndreaptă spre Maroc, prin litoralul Portugaliei și strâmtoarea din Gibraltar.

Incălzirea artificială a solului

La stația experimentală din localitatea Chesunt (Anglia), Dr. Beroley a efectuat o serie de încercări de încălzire artificială a solului, în scopuri agronomice.

Procedeul era următorul: s'au îngropat în pământ o serie de cabluri electrice, străbătute de un curent de 240 volți și cu o consumație 1 kw. Căldura a fost astfel furnisată, timp de 12 săptămâni, dela orele 10 până la 6, unui teren, în care s'au plantat diferite legume. Rezultatul a fost că tomatele cultivate în acest teren încălzit au avut o creștere rapidă, o florescență timpurie și o maturitate a fructelor mult accelerată, în comparație cu culturile din celelalte terenuri neîncălzite.

S'au obținut deasemenea rezultate încurajatoare și în cazul culturilor de castraveți. Spezele de instalație și întreținere însă sunt considerabile, și nu sunt compensate de avantagiile menționate.

Un procedeu de încălzire mai puțin costisitor a fost realizat printr'un sistem de tuburi, în care circulă apă caldă.

Radio-tunul

Marconi a arătat, prin recentele lui experiențe cu microundele, că radio poate mișca la distanță avioanele și vapoarele. Rămânea acum ca undele hertziene să acționeze și... tunurile. Or, iată că celebrul fizician american Nicola Tesla, gloriosul pionier al technicei curenților de înaltă frecvență, ne anunță acum o invențiune în acest sens.

Tesla pretinde că ar fi descoperit mijlocul de a transmite la distanță, fără fir, mari cantități de energie electrică. Această energie poate fi răspândită în spațiu, fără întrerupere, sub forma unui curent, urmând „firele invizibile", create în aer de aparate de emisiune speciale.

Deplasându-se cu o iuțeală de 300.000 km., pe secundă, ea va constitui de fapt un fel de obuz, capabil să distrugă totul în drumul ei.

Aceasta este faimoasa „rază a morții", despre care s'a vorbit în timpul din urmă și care, perfecționată și amenajată, poate deveni — după însăș expresia lui Tesla — un „radio-tun".

Cu ajutorul unor tunuri lungi, se va putea viza cu precizie, lansându-se descărcarea electrică în direcția și locul dorit.

Pe cât se pare, consecințele unui asemenea procedeu ar fi înspăimântătoare: o singură descărcare electrică ar fi suficientă pentru a nimici 400 de avioane, sburând la o distanță de 400 km., de locul „radio-*tunului*".

La aceeaș distanță, cele mai rezistente cuirase de oțel s'ar topi ca ceara.

MARCONI

Din fericire, există și o restricție în folosirea acestei groaznice arme ucigătoare: fiecare radio-tun are nevoie de o tensiune electrică de 15 milioane de volți, exigență foarte greu de realizat din punct de vedere technic.

I. S.

Citiți noul volum
din colecția
de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE":
RĂZBUNAREA LUI GARRAGAN
de LUDWIG WOLFF
12 LEI
250 pagini
Lupta pe viață și pe moarte a două suflete alese, biciuite pătimaș de dragoste și ură!
— PREMII IN BANI ȘI CADOURI CITITORILOR —

Soție și mamă

D-lui Costăchescu

Fapta celor trei copii-asasini a îngrozit și a indignat, stârnind comentarii mai mult sau mai puțin juste. Răspunzători au fost făcuți profesorii, editorii de romane senzaționale și apoi timid — mamele.

D-l Costăchescu a scris puțin dar impresionant despre desbaterile procesului și lacrima aninată de geana sa, a izbutit să înduioșeze chiar pe cei care aveau o tresărire de desgust. Săptămâni întregi m'a urmărit imagina capetelor mici — plecate cu desnădejde în fața judecătorilor. In spatele lor, sentinela părea ocrotitoare — ca o mamă.

Publicul — majoritate femei — a asistat la proces ca la un spectacol de cinematograf. In sală, d-l Costăchescu a căutat instinctiv mama — femeia care-ți dă ideia de bunătate, de sacrificiu și de protecție. In loc de rochii de doliu, tualete vii și'n ochi — curiozitate rece.

Nu a găsit mama; alături de greșala copiilor era sala — și de pocăința lor, sentinela cu privirea tristă.

Tipul ideal de mamă a existat dar tinde să dispară complet. Despre mamele de ieri se pot spune atâtea lucruri bune — dar despre soții lor? Dacă d-l Costăchescu ar răsfoi trecutul, desigur va întâlni bărbatul puternic a cărui viață era dusă după bunul său plac, strivind cu autoritatea sa o ființă bună și de o grație suavă.

Afară de foarte mici excepții, disproporția perechilor din trecut, era aceiaș. Femeile crescute în umbra tatălui și apoi a soțului — departe de activitatea fizică și ferite de soare, rămâneau delicate și lipsite de voință, îndurând umilința de a-și ști bărbații în brațele slujnicelor și țigăncilor. In jurul casei creșteau în zdrențe, copii care reproduceau trăsăturile propriilor lor copii.

Viețile lipsite de bucurii și încercuite de voința brutală — se stingeau, lăsând pe lume urmașe plăpânde și bărbați puternici și răi.

Tipul acesta de femee a evoluat încet și timpurile grele au făcut din femee egala bărbatului numai în ceiace privește aportul muncii în căsnicie. Activitatea femeii de la țară întrece cu mult pe aceia a bărbatului. Cu toată istovirea fizică, în urma sarcinilor, nașterilor și lăptatului — femeea muncește în câmp tot atâtea ore cât și bărbatul; iar seara la întoarcerea acasă, este nevoită să spele rufele copilului — să dea de mâncare pasărilor și să fiarbă mâncare pentru a doua zi.

Cum i se mai poate cere timp și pentru îndrumarea copiilor care hoinăresc o vară întreagă, singuri cu vitele pe câmp, văzând și învățând tot felul de lucruri rele și nepotrivite pentru vârsta lor? In lunile de iarnă, când sunt strânși cu toții în jurul vetrei, apucăturile rele nu se mai pot îndrepta.

Copiii dela sate cresc necăläuziți și neîngrijiți, ca buruienile — dar sunt vinovate mamele?

Intr'o familie burgheză tatăl are un rol important în educația copiilor. Deși departe de casă, aproape tot timpul zilei, el este acela care face atmosfera casei. Dispoziția cu care intră pe ușe, pune stăpânire și rămâne în sufletele celor care compun familia.

★

Tatăl unor copii mari — are o metresă. Femeia lui îmbătrânită de muncă și nemulțumiri, îmbrăcată din economie — nu are nici o atracție pentru un respectabil șef de birou, trecut de cincizeci de ani, ras proaspăt, cu hainele îngrijite — și înconjurat de dactilografe.

Obligația de a fi la masă la oră fixă și aceia de a sta la birou un anumit număr de ore, îi fac dificile întâlnirile. De aci continuă proastă dispoziție. In jurul mesei este așteptat de soție, doi băeți și o fată. Privirile lor sunt timide și buzele au un surâs nehotărît. Bună ziua, mormăită în timp ce este întors cu spatele ca să-și agățe pălăria, le șterge surâsul plecându-le privirile în farfurie. Masa modestă, din care se fac economii mari, este servită într'o atmosferă apăsătoare. Tatăl a luat o gustare copioasă și suportă cu greu mirosul bucatelor de acasă; deci este nevoit să se arăte nemulțumit de felul cum sunt preparate. Furculița lovește scurt masa și farfuria este împinsă cu furie.

Ochii femeii, de câne bătut, s'au ridicat rugători. Printre încrețiturile de sub ochi se strecoară o lacrimă săracă.

Scena mută îl irită mai mult decât orice altă protestare și-i este rușine că trebue să mintă. Se înfurie pe el, pe nevastă — pe copiii care îl țin legat de o femee care-l desgustă, lipisindu-l de bucuriile unei libertăți complete. Trântește șervetul și pleacă spunând cuvinte grele.

Inima uzată prea de vreme — nu mai bate. Copiii au prins-o în brațe și o cheamă desnădăjduiți.

In cameră a rămas miros de eter, un scaun trântit — și jale. Unul din băeți privește pe geam cum plouă. Gândurile îi sunt risipite și'n cap are parcă bătut un cui.

I s'a urât cu viața asta. Ar vrea să plece departe — cât mai departe.

Cum ar vrea să fie bogat, să aibă o femee — și să plece departe.

★

In atmosfera asta, fetița a crescut mare. Neînțelegerile dintre părinți au făcut-o să trăiască închisă, citind mult și dorind să fie iubită — să ducă o altă viață.

Cu câtă sete a sorbit cuvintele de dragoste și cât de fericită s'a îndreptat spre un nou cămin.

Din când în când amintiri dureroase o fac să tresară și umilințele mamei sale o îngrozesc.

Prima sarcină a început să o diformeze. De câtăva vreme bărbatul ei evită să mai iasă împreună. Desigur este jenat de noul ei aspect.

Se teme, că nu va mai fi iubită ca mai'nainte — și teama devine realitate. Bărbatul iese mereu singur — este mai distrat, mai iritabil. Femeia își duce povara din ce în ce mai greu. Hăinuțele la care lucra cu atâta drag îi devin nesuferite. Ființa purtată de trupul ei îi pare un dușman venit să-i turbure fericirea. Micuțul nu este așteptat cu bucurie de nici unul din ei; totuș vine pe lume în chinuri groaznice.

Soțul își reia completa libertate. Orele de birou, nevoia de a respira și de a se distra puțin după munca de o zi, îl îndepărtează de casă. Nici nu are ce să-l atragă: trupul istovit cu chipul de ceară așezat între perne, lăptează un copil care plânge. Totul l-a îndreptat spre o altă ființă întâlnită într'o seară. Primul pas a fost mai greu — ceilalți s'au urmărit pe un drum întortochiat și plin de primejdii.

Soția a înțeles și'n sufletul ei s'a dărâmat tot ce clădise cu atâția ani în urmă. Copilul a crescut legănat de suspinele ei. Poveștile începute își pierdeau șirul. Gândurile o năpădeau făcând-o să uite de feți frumoși — și povestea reincepe cu necazurile lumii noastre.

Surâsul n'a luminat copilăria ei și nici a micuțului din brațe. Mai târziu s'au iscat neînțelegeri și asupra felului de a îndruma copilul. In mintea tatălui, greșelile sale erau răscumpărate de o îngăduință nefirească față de copil. Observațiile mamei erau primite la început cu nedumerire, apoi cu resentiment. De altfel mama ocupă un loc așa de mic în viața lor! Tatăl părea că uită prezența ei; iar copilul după ce își isprăvea lecțiile, pleca la cinematograf. Bani mărunți i se dădeau cu pumnul, fără să vadă mama.

— Ce bun e tata — ce frumos și ce puternic.

Viața femeii este inutilă cum a fost și a mamei sale. Copilul nu o iubește — între ea și el s'a săpat o prăpastie. Cu o seară înainte a fost îndemnat să se culce — apoi certat.

Tatăl a intervenit:

— Ești cicălitoare, pentru asta te urăște copilul!

O urăște copilul! Atunci pentru cine trăește? In suflet răsare chipul mamei cu privirea bună și aburită de lacrimi. La ce a folosit sacrificiul ei? Unul din frați a fugit — sătul de atmosfera în care crescuse — și a ajuns rău. Celălalt a murit. Fericirea ei îi pare o absurditate.

Ce sens are sacrificiul, dacă nu folosește nimănui?

S'a apropiat de oglindă și chipul i-a apărut palid cu buzele albe. A scos din sertar roșu și a vopsit gura și umerii obrajilor. Intr'un târziu a plecat să-și cumpere câteva lucruri neînsemnate, cu dorința de a vedea lume în jurul ei. Pe stradă un bărbat a privit-o insistent și și-a amintit că are roșu pe buze. A surâs de mila ei. De ani întregi trecea neobservată — și azi... Pentru prima oară se simte rău în rochia demodată.

★

Pentru îndrumarea și desăvârșirea sufletului de copil, este necesar sacrificiul mamei; dar nu este suficient. Se cere în aceiaș măsură concursul bărbatului, ca soț și tată.

Incercați să limpeziți atmosfera căminului, sprijinind opera mamei de azi și de mâne!

MARIE-JEANNE STRAJESCU

Buda, 4 August 1934.

Grafologie la Moși

Pe una din aleile Moșilor, cu miros caracteristic de gogoși și mititei, între zecile de tarabe, deasupra cărora firme, mai mult sau mai puțin multicolore, explică vizitatorului că acolo se poate vedea, „Șarpele cu cap de fată", „King-Kong — spaima Africei" sau mai știu eu ce, stă mândră o firmă pe care scrie: „Atențiune! Aici miss Clara, distinsa prezicătoare, spune tuturor prezentul, trecutul și viitorul, prin cele mai noi mijloace, prin grafologie".

Atențiune — foarte frumos. Am fost atent. Că miss Clara, distinsa prezicătoare, spune tuturor prezentul, trecutul și viitorul, asta n'o știam, dar în tot cazul nu m'am mirat prea mult, căci mai la toate bâlciurile există asemenea atracțiuni, cu singura deosebire a numelui sau a adjectivului premergător, fie în loc de distinsa miss Clara, cunoscuta madam Olga, faimoasa Jeny sau altele și mai pompoase.

Pasaj mai interesant însă este următorul: „prin cele mai moderne mijloace, prin grafologie".

Nu știam, și cred că nu știa nimeni, că grafologia este un mijloc nou și cu atât mai puțin știam, că cu ajutorul ei cineva poate ghici prezentul, trecutul sau viitorul.

Grafologia este o știință aplicată. La fel ca în medicină, grafologia disecă fraza, cuvântul și chiar litera pentru a ajunge la trăsătura aceia care ne redă detaliile într'o analiză. Dacă admitem — cum s'a admis de toată lumea — că gesturile sunt imagina fiziologică a unor stări psihologice, atunci scrisul care nu este altceva decât rezultatul (urma grafică) a unei înlănțuiri de mici gesturi, este la rândul său oglinda sufletului, ca să mă exprim astfel.

Grafologia făcută după toate regulile artei arată ușor celui ce o practică caracterul persoanei al cărei scris îl analizează. Mai mult decât atât. Grafologul poate deduce chiar anumite stări sufletești momentane, în care era candidatul în momentul scrierii.

Așa de exemplu: Bucuria sau tristeța se traduc printr'un scris care merge urcând sau scoborând. Hotărârea, voința sau nehotărârea reiesă dintr'un scris gros, lat, cu trăsături precise sau dintr'o scriere fină, neregulată și tremurătoare. In aceste două cazuri și în multe altele similare trebue însă băgare de seamă, căci ele pot fi stări momentane, după cum pot fi înăscute sau efecte ale unei afecțiuni nervoase. Și mai mult, grafologul poate preciza dacă pacientul suferă de un defect vizual (miopie, sau presbire), și anume care.

Dar dintr'atât, miss Clara să vrea să mă convingă c'am să mă însor cu „o brunetă cu ochi verzi" și „că la vreme de seară voi primi o veste cu bani", trebue să recunoașteți că e cam exagerat.

Grafologia, după cum am spus mai sus, e o știință, și e o știință complicată, pe care pentru a o poseda complect trebuește o muncă migăloasă și o experiență îndelungată. Grafologul nu întâlnește niciodată două cazuri identice. Fiecare autograf prezintă pentru el o nouă problemă din care după oarecare observație se mulțumește să stabilească în mod precis liniile principale ale caracterului și apoi abea intră în detaliile și subtilitățile acestui caracter.

In timp ce miss Clara pentru doi poli și în zece minute m'a însurat și divorțat de trei ori și în urmă mi-a lăsat și câțiva moștenitori, pe care pretinde că nu-i vede bine, dacă nu-i mai dau un pol.

N. SCULY-LOGOTHETI

V i l e g i a t u r a

Scrisori dela Mare

O zi ca alte treizeci

Spre diferenţă de Bourbonul care se credea mica sucursală a soarelui pe pământ şi care privea baia ca o lese-majestate la adresa regalului său jeg — el — autentic — unul, e un adept fanatic al curei de apă rece.

Disdedimineaţă, cu ochii buimăciţi de nesomn şi seara, înaintea îmbrăţişărilor cu luna, se îmbăiază în mare, după ce mai întâi are grije s'o presare în zori cu polen de aur în pulbere şi seara cu geme însângerate.

Dar ce mofturi, ce dichis protocolar până cadadicseşte să iasă din apă! Câtă cochetărie de vedetă în decor de super-revistă! Şi ce rechizită: o mie de halate, de pijamale, de văluri în toate culorile. Imbracă unul, îl păstrează o clipă, se priveşte în oglinda mării şi nemulţumit, îl aruncă în mânile nouraşilor de vată hidrofilă, care îl prind în zbor şi îl întind pe cer la uscat. In cele din urmă, cu faţa strălucitoare de curăţenie, şi coama înfoiată în vânt, cu un gest de neglijenţă cochetă îşi trânteşte pe după gât un şal trandafiriu şi pe umeri o mantie străvezie de azur. Şi cum e blond, îi stă de minune.

Astfel învestmântat, îşi face plimbarea cotidiană dealungul văzduhului, — trimiţând de acolo, gânduri ultraviolete, celor veniţi să-l admire. Cu viaţa asta, igienică şi sportivă, să nu vă mire dacă o mai trăi câteva milioane de ani.

Intre timp, plaja s'a luminat à giorno. Corturi şi umbrele uriaşe, cu incondeieri violente, au răsărit printr'o generaţie spontanee a nisipului, oferind — pentru cărţile de poveşti — ilustraţii în gustul grădinilor nemţeşti, unde piticii de teracotă visează în jurul ciupercilor enorme. Dar cea mai multă viaţă, o pun costumele: toate croelile, toate stilurile contopesc fantezia cu aiureala, stârnind beţii de linii, adevărate zgomote de culori. Imperecheri neobişnuite de tonuri, zugrăvite crud, violează — dar şi bucură ochiul cu ţâşniri de arteziană. Cu scăpărări de focuri bengale. Pălării cu streaşina largă, tichii, cuşme ţuguiate, basmale, fote, catrinţe, burnusuri, togi, gărăniţe, dolmane, kimonouri, hlamide, într'un amestec halucinant de epoci, longitudini şi climate, aprind lampioane, iscă ploi de artificii, flutură drapele, pe pustiul scânteietor.

După ce toată lumea a asistat la scoborîrea din pat a soarelui şi la eşirea lui din baie, începe partea doua, a cultului solar: credincioşii se despoaie de pieile de împrumut. In faţa lui Allah trebue să părăseşti papucii; în faţa soarelui, totul.

Desbrăcate, vietăţile de aci, seamănă a oameni, cum seamănă carul depe şosea cu constelaţia carului, de pe cer. Piese răvăşite, înşurubate grăbit şi la întâmplare. Fără nici o potrivire. Pulpele vecinului meu din dreapta de pildă, ar suporta mult mai uşor baloanele îndemânate ale vecinei din stânga, ale cărei picioare, subţiri ca două umbrele înfăşurate înfăptuiesc o minune de echilibru şi stabilitate pe care n'ar avea dreptul să le-o pretindă. Sunt aci trupuri cu balcoane şi terase suprapuse; altele alcătuite din pneumatice umflate, ca reclamele fabricelor de cauciucuri pentru automobile; grăsimi cu flux şi reflux ca mările. Cărnuri în creţuri, în falduri, cu noduri, cu şanţuri, cu gropi, cu prăpăstii, uscăţivi cu două dimensiuni. Alcătuiţi numai din profil. Cu umerii obrajilor, cu coastele şi arşicele genunchilor învelite în pergament croit scurt. Ca o husă prea mică, întinsă cu deasila. Dar în schimb, ce triumf al liniei pure! Ce orgie de siluete arborescente cu muşchi agresivi şi pasul cuceritor. Trozneşte carnea de pe ele, ca pepenele verde strâns între genunchi. Sănătatea de mare voltaj, cu umerii laţi şi şoldurile strâmte, cu feminitatea pe faţă şi bărbăţia ostentativă, scapără şi ţipă, din umblet, din priviri, din dinţii de fiară, din sângele în spumă. Din mobilitate, din nemişcare. Nababii vitalităţii, care cheltuesc averi fabuloase de energie, pe o singură carte: tinereţea.

Intr'o părăsire complectă, fiecare se aşterne pe nisipul care a fost culcuşul mării şi a devenit al oamenilor. Ca focile în digestie. Femeile, întinse pe spate, cu coapsele desfăcute primitor, reeditează atitudinea Danaei în care pătrunde ploaia jupiteriană de aur. Lângă ele, bărbaţii, cu faţa în ţărână.

Şi soarele, cu mii de braţe, împarte lovituri muşcătoare de cnut. Aiurea decolorează; aci vopseşte totul în bronz şi palisandru. Aerul se aprinde. Creierii se golesc. O adiere fierbinte de cretinizare, o viaţă larvară, se întinde şi adoarme voinţele orizontale. In bârlogul lor de nisip, vilegiaturiştii estivează, cum hibernează ursul. Fără mişcare. Fără un gând. Fără nici o licărire lăuntrică; aproape fără suflu. Fericirea eului, intrat de viu în neant. Conştiinţa probează moartea ca pe o haină nouă. Şi îi place.

Dar, de undeva, un regizor a făcut un semn. Incepe repetiţia generală la valea Iosaphatului. Pleoape grele se ridică de pe ochi fără privire. Trupurile se smulg din toropeală ca statuile din humă. Nimicnicia reînvaţă mişcarea. Morţii provizorii se trezesc — regretând — la viaţă. Cu gesturi convalescente părăsesc mormintele din nisip şi îşi iau cu ei umbra care-i va însoţi de aci înainte, ca un suflet exteriorizat şi portabil.

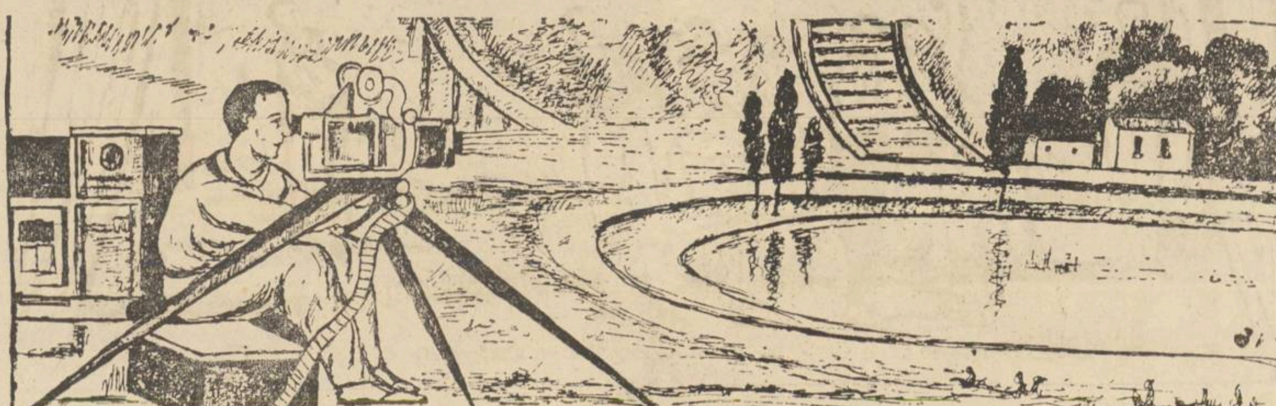
***E momentul libaţiunilor. Cununia cu marea. Sunt unii care o încearcă** cu degetul şi intră în ea pe jos, ridicând picioarele cu gestul cu care — acasă — escaladează **cada. La atin**gerea cu apa tânără scot ţipete scurte şi răsete lungi, de primadonă gâdiloasă. Apoi, la doi paşi de ţărm, se aşează pe nisip, considerând necuviincios nesfârşirea ca o bae de şezut. Sportivii de lighian.*

Sunt însă alţii, care ţâşnesc din aerul liber şi pătrund ca săgeţile, deadreptul în inima mării. Cu respiraţia ca în faţa iubitei. Pe vârful picioarelor, cu braţele în cer şi corpul arcuit, ai crede că îşi fac vânt spre nori. Dar în atingere cu văzduhul, aripile se întind în zbor planat, trupul rotunjeşte spaţiul într'o curbă desăvârşită şi — după ce au gustat înălţimea, — într'o mişcare care anulează toate sculpturile de pe lume, sparg cu capul oglinda albastră. Gestul e mai presus de puterea plastică a cuvântului: trebue neapărat văzut. Timpul unei clipe, ochiul ţine prizonieră, perfecţiunea. Trebue să încerce un gust de nefiinţă, aceşti narcişi ai sinuciderii care se aruncă în propria lor imagine şi o sparg în cioburi: elanul are toată frumuseţea unei graţii ultime.

Dar viaţa e mai puternică. Aripile care au sfâşiat cerul în două, spintecă acum apa. Se încing lupte corp la corp cu valurile. Amicale, fireşte. Cum te joci cu leul prieten. O labă de apă te-ar putea nimici. Dar ea îşi retrage ghiarele şi se catifelează. Te alintă; te trânteşte doar aşa în glumă, luată de focul jocului. Dar tot ea te ridică. Ca Gea lui Anteu, îţi dă forţe noui. Şi mai ales un dor de viaţă şi o însufleţire de mare frecvenţă. Te învălue, te leagănă. Ca o amantă. Amanta ideală, care cu o îmbrăţişare, te cuprinde de pretutindeni în aceiaşi clipă.

VLADIMIR DIACONU

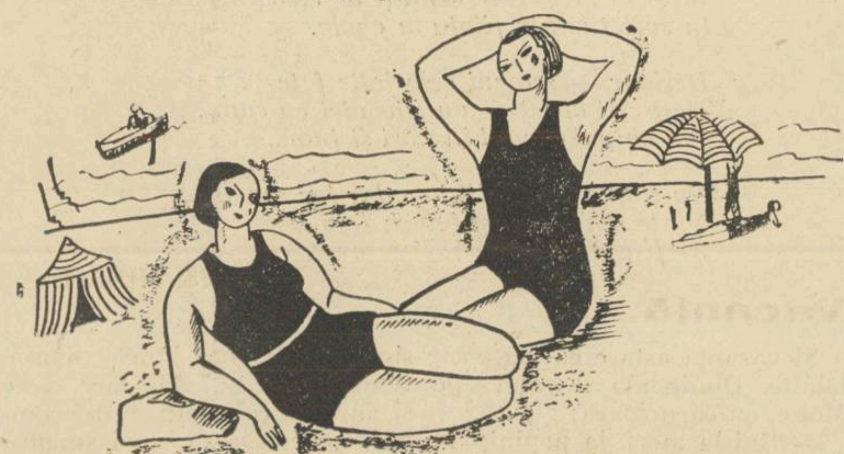

La Mare

Noaptea

Noaptea îşi cerne încet întunericul din abisurile cerului până în profunzimile pământului. Marea liniştită e cuprinsă până în nemărginiri de fiorul lui misterios. Valurile ei leneşe se înnegresc mereu pe măsură ce se leagănă unele lângă altele. Talazuri somnoroase vin din depărtări, ca să se culce la malul ţesut cu nisip fin şi sclipitor. Glasurile lor, cu ecouri dulci, se prefac în şoapte melodice. Acestea liniştesc cu surdină monotonă, căsuţele de pescari obosiţi, de pe ţărmul abrupt, ce dorm în refrenul lor mereu repetat. Florile de mac roş, albăstrelele albastre, imortelele mov, rătăcite în crăpături de stâncă, se cuprind de somn, alături de muşchiul verde. Melcii, de prin ierburile umede, dorm somn fără vise, în casele lor, asemenea unor bărci mici de uscat. Resturile de scoici nu-şi tulbură somnul lor de veci pe patul de plajă, moale ca mătasa. Visează în somn adânc toată lumea până în fundul mării, la vraja nopţii. Firea întreagă trăeşte vis de paradis. Numai ţărmul veghiază nemărginirea cu mii de becuri de lumină, asemenea unor licurici enormi, care îşi fixează felinăraşul strălucitor, ce îndrăzneşte să străpungă nepătrunsul. Şi farul ca un ochiu de gigant stăpâneşte depărtările pline de enigmă. Iar luna se uită discret cu priviri de raze printre valurile ce freamătă aceiaşi romanţă a nopţii pustii. Ele nu mai adorm niciodată de mii şi milioane de nopţi. Ascultă fără încetare vraja armoniilor, tot mai ispititoare. Chiar şi vaporul singur din zare, ca să le amăgească la somn, aţipeşte pe drumul său mut. Furat de somn el visează pă-

duri cu totul frumoase, de chiparoşi şi portocali în floare, banani cu fructe parfumate, liane gingaş agăţătoare, sau oaze pustii cu palmieri bătrâni, ori râuri de aur, unde s'au scăldat raze de soare.

...Târziu după miez de noapte, o stea s'a desprins de pe cerul înflorit şi cade singură în haos, ca să ajungă undeva în mare şi să suspine în adâncuri eternul dor de pace, de care sunt însetate, de veacuri, valurile neadormite în noapte.

Ziua

Cerul se tulbură. Norii în valuri se năpustesc cu furie din văzduhuri depărtate. Din haos se desprind prăpăstii de neguri şi se prăbuşesc în spaţii nevăzute. Unele iau forme de uriaşi războinici, care în iuţeala norilor au ajuns să cuprindă pământul, ce tremură în furtună. Soarele s'a ascuns undeva sub munţii de nori, cu văluri groase. Dimineaţa pătrunde tot mai furioasă din adâncuri peste marea fără fund. Valurile ei se sbuciumă mereu. Ele cresc în adâncime. Au împrumutat din furia norilor, ce sboară deasupra lor. Chiar iau şi chipurile lor de groază. Incearcă în zadar războiu de giganţi şi genune sinistre, căci nu mai pot să ajungă cerurile, ce se înalţă mereu. Trebue să se sfarme în fum de spume la malul cu plajă, ce plânge în firele de nisip mărunţel şi răsfirat şi în scoicile rătăcite. Ţărmul urlă rupt şi prăbuşit mereu, într'un cântec lugubru, ce străbate depărtările pustii. Stânca stă mută; iar floarea fuge sub crăpăturile ei. Melcul pare mort şi pescarul se închină în căsuţa clătinată de vânt şi val. Furtuna uneşte mereu cerul cu pământul.

Valurile aleargă fără încetare sus în cer şi jos în mare.

Vrem a trece nemăsurată. Târziu oboseşte cerul şi marea. Val cu val se potolesc. Pe cer norii mor. Ei lasă o boare subţire de argint, care se subţiază mereu. Pânza ei fină ca de păianjen se rupe. Soarele o distramă cu raze de aur. Şi ea ca să-l primească îşi adună sfărâmăturile de nori şi clădeşte castele de clipă cu turnuri şi portaluri de regi. Pe acolo trece globul de soare şi ese la lumina cerurilor albastre. In urmă norii îl glorifică în cete de îngeri fericiţi, ce sboară în văzduhuri şi se pierd cu ecouri de cântece senine. Soarele priveşte marea cu raze de foc. Marea îl chiamă cu tremurat de unde subţirele şi albastre-verzi, asemenea freamătului de frunze din codru verde şi depărtat, sub cer de azur. Valurile ei îi cântă imn de fericire cu note aurite, după frământare de furtună.

Pescarii îngână acelaş cântec, lipsit de griji, din corăbiile cu pânze, asemenea unor fluturi uriaşi, ce zboară pe pajiştea de flori în valuri. Florile roş, albastre, mov, cântă timid prin crăpăturile de stâncă acelaş refren dus până şi de melc, încet, încet în depărtări vesele, dincolo de plaja mării. Soarele plouă mereu potop de raze din cerul tot mai albastru şi marea tot albastră, asemenea cerului, sărută stropii de soare şi-i trimite iarăşi pe scări de raze... Şi tremură miliarde de stropi de soare pe miliarde de valuri de mare până soarele ia graniţa apusului...

Amurgul

...Globul de soare dispare pe cerul luminat, privind în urmă cu săgeţi de aur.

Una câte una se risipesc săgeţile de soare şi se prind în mii de pânze diafane ce se întind între ceruri şi mare... Pânzele de azur sunt asemenea năvodului uriaş ce prinde în plasele sale soarele ce apune. Ele se colorează în milioane de tonuri dela pânza de aur ţesută de raze, la cea roş perlată de focuri, apoi la albele viorii, mov, roz şi chiar se fixează în tonul verde şi albastru, cum rămâne la urmă marea şi cerul. Peste toate se topeşte melancolia amurgului. Umbrele tainice îmbracă zarea şi marea. Pacea se întinde, ca după o rugăciune divină.

Numai valurile murmură încet. Ele prind piuitul de pasăre albă, ce rupe o clipă liniştea, ca să se ridice de pe mare şi să se piardă în văzduhuri, zburând spre cerul, ce se luminează cu lună şi stele, veghetorii, credincioşi, de veacuri, ai mării şi nopţii de vis.

MARIETA L. CREANGA

Răvaş dela munte

Itinerar Predeal-Râşnov

Lăsasem în urmă cei şaizeci de km. de panglică de drum când asfaltat când ciuruit sau cangrenat în mai puţin de o oră. Dela Predeal la Râşnov am străbătut locuri care nu-şi găsesc rival în ţară.

Părăsind periferia nordică al Predealului, acolo unde pe soclul de marmoră, îmbujorat de câţiva maci, odihneşte poetul erou Săulescu, mort în campania măcelului mondial, şoseaua cu umblet de reptilă îşi face loc cu trudă prin doi pereţi de brazi impunători, îndesat aliniaţi pe mai multe rânduri, prin massa cărora cerul nu se zăreşte decât când şi când... Predealul pustiu la ora aceea rămăsese să respire liniştit aerul lui de savuroasă duritate. „Să-l tai cu cuţitul" plasticizase admiraţia noastră, şofeurul, un adevărat om de munte — mărunt, cu spatele lat şi mâni noduroase.'

Pe şoseaua altădată nederanjată decât de maşini, ale căror claxoane acompaniază nepoftit şi barbar partitura veşnic aceiaşi a mânuitorilor de arcuşuri dumnezeeşti, apăruseră acum echipele de lucrători a unei societăţi străine ce vrea să lase aici, lucrând cea mai întinsă şosea asfaltată a ţării, pecetea hărniciei ei.

Oameni supţi, livizi, somnoroşi încă şi parcă fără urmă de personalitate se mişcau mecanic dela un loc la altul, ferindu-se, deloc grăbiţi însă, la insistentele presiuni ale ascuţitei trompete ce traducea admirabil starea de spirit a şofeurului.

In curând şoseaua rămase pustie.

Valea Timişului a apărut în toată splendoarea ei. Aproape nelocuită. Cele câteva vile frumoase, discret aşezate îndărătul drumului îţi fac impresia că-şi cer scuze că au îndrăznit să se aşeze acolo unde natura a voit să vieţuiască numai brazi. Şi să se desfete numai veveriţe, piţigoi şi greeri.

Postăvarul şi Piatra-Mare cu trainica ei scufiţă în vârf apar în faţă, deacurmezişul orizontului, ca nişte giganţi împăduriţi şi numai pe alocuri văduviţi de vegetaţie. Imbrăţişându-se drăgăstos inspiră drumeţului teama de a nu putea trece mai departe. Dar bisturiul nemilos al şoselii pătrunde printre ei descoperind deoparte şi de alta regulate sedimentări când orizontale când verticale. Dealungul drumului, Timişul te însoţeşte vesel, poticnindu-se în câteun bolovan,... răsărind mai viguros şi mai decis câţiva metri mai departe. La marginea şoselii pe iarba care o mărgineşte, zâmbesc fericit, pătrunşi de soare, stropii curaţi de rouă.

După câtva timp, brazii solemni ce 'ntrec desigur vârsta lui Zaro Aga se răresc... Fagi răzleţi au luat locul acicularelor conifere.

Maşina alunecă de acum înainte pe o şosea lucioasă proaspăt stropită, în care astrul se oglindeşte permanent. Grupe de oameni înarmaţi cu furtune şi perii întocmesc cu grijă „toaleta" de dimineaţă a singularei şoseli româneşti. In stânga trece trenul decorat cu zeci de capete spânzurate la ferestrele compartimentelor.

Timişul de sus cu cele câteva aşezăminte printre care o pitorească mânăstire a maicilor dela „Pitar-Moş" şi un renumit sanatoriu (Excelsior) pentru acei, nu în prea bune relaţiuni de prietenie cu plămânii, Timişul de Jos, Dârste cu înfăţişare de semi-târg — au rămas în urmă. Spre Est dealurile domoale ale Baciului ce etalează simetric o serie întreagă de nuanţe de verde au dispărut şi ele. Câmpia Bârsii a inundat cu semănăturile ei toată această imensă groapă cu pereţi solizi de munţi ce-şi desenează, în depărtare, pe cer, un contur vag vizibil.

Ceasul maşinii înregistrează 100 km.

Lanurile, aurii, ruginite sau azurii, cele câteva pluguri pierdute printre ştiuleţi ce-ajung la înălţimea capetelor se 'nvârtesc, în goana maşinii, ca într'o roată miraculoasă.

Acoperişurile plane ale Braşovului se zăresc tot mai aproape. Trei avioane ale I. A. R.-ului se 'nalţă să dea „bună-dimineaţa" văzduhului ce primeşte bucuros afecţiunea pământenilor.

Lucrătorii cu haine sumare şi provizii mizere apar, din când în când, cu destinaţii necunoscute nouă. Gospodine cu coşuri împletite, fete voinice şi voioase privesc „din cap până 'n picioare" Nash-ul nostru ce nu mai conteneşte trâmbiţările heraldice.

Mahalalele Braşovului cu case uniforme, supărător de regulate şi identice rămân şi ele în urmă.

Drumul la Râşnov te poartă din nou prin câmpia Bârsii, care-ţi oferă acum o altă faţetă a aspectului ei. Cocoaşa „Omului" şi Crucea „Caraimanului" privesc de astădată spre Transilvania. Piatra Arsă, golaşă şi plină de râpi şi Căciula, împădurită peste tot, la o mică distanţă numai, vor fi îndată cucerite.

Cristianul e frate bun cu periferia Braşovului, iar Râşnovul trebue că aparţine şi el negreşit aceloraşi părinţi.

Case cu forme simple, lapidare, regulate, cu poarta arcuită băgată între ziduri ca o fereastră mai mare se 'nşiruie de o parte şi de alta a drumului, imposibil de distins una de cealaltă dacă n'ar interveni din loc în loc culoarea deosebită a humei cu care sunt zugrăvite. Sunt sate bogate, curate, îngrijite, gospodărite... aşa cum citeam pe vremuri în „România" lui Mehedinţi. Dar sunt mai ales sate cu împrejurimi în faţa cărora Rousseau, Iaussure, Hugo, Dalmat, aceşti îndrăgostiţi ai peisajelor munteneşti, ar fi încercat aceleaşi emoţii ca la poalele Alpilor sau Pirineilor.

La ora opt mă găseam în faţa „Promenadei" Râşnovului. O alee, aproape regulată, întunecos de umbroasă te conduce printre două şiruri de aluni copioşi până departe în inima pădurii.

Era linişte... Pustiu... La un restaurant doar, câţiva chelneri nedezmeticiţi întorceau scaunele grămădindu-le pe mese. M'au măsurat miraţi şi şi-au continuat lucrul.

Inaintam pe alee cu nesiguranţa primei vizite, dar cu voluptatea de a descoperi până la capăt frumuseţea unui peisaj despre care auzisem numai

Departe, după ce paşii bătătoriseră aleea cam vreo doi kilometri au apărut primele bănci, marcând locuri de odihnă. Pe una din ele, singura ocupată,... o umbreluţă de soare. Un non sens în epoca „prăjitului" şi a cafeniului epidermii. Un obiect pe care l-am pierdut din vedere exact din vremea în care s'au descoperit unanim, calităţile bronzifere ale razelor ce ajutau până mai acum câtva timp doar la pârguirea cireşei şi la ruginirea spicului de grâu. „Umbrela de soare" pe care ani dearândul au purtat-o bunicile şi străbunicile noastre pentru a se apăra cu această ciupercă ad-hoc, de pistrui şi de înnegrirea feţii înmuiată toată în lapte de crin — astăzi a dispărut complet.

Mi-a fost dat însă să mai văd una, nu într'o anticărie şi nici într'o hală de vechituri ci pe o bancă în „Promenada" Râşnovului, păzindu-şi slugarnic stăpâna. Am căutat să o aflu. Era la celălalt capăt al băncii, ascunsă după un copac voluminos. Doamna, o tinerică liniştită, cu obrajii roz natural, n'a ridicat ochii să mă privească decât după ce se convinsese că m'am depărtat apreciabil.

Degetele ei descriau cu ajutorul unui fir diferite figuri pe o etamină galbenă. Am revenit să mai privesc odată această femee de izbitoare modestie. Acum n'a mai ridicat nici ochii măcar. Continua liniştită lucrul început Doream să ştiu cine este... să-i vorbesc... să aflu de unde vine, cu ce scop... Să-i ştiu măcar numele care poate ar putea să-mi sugereze ceva. Discreţia, imobilitatea, întregul ei fel de a fi mă dezarmase. Am rămas pe o bancă în spate ca să privesc câtva timp acest exemplar care mă interesa înainte de orice ca „tip". Nu ştiu cât am rămas şi nici exact n'aşi putea să transcriu aici ce-am simţit atunci când claxonul automobilului a pornit să mă caute pe aleea înfundată a Râşnovului..

In maşină doctorul Alexiu care ţinuse să-l însoţesc îmi vorbea despre importanţa acordată medicului ca nimănui altuia.

— Pacienta făcuse 39 gr. Aerul din pulmon se resorbise. Era nevoie de o nouă insuflaţie de aer înainte de termenul prevăzut... Când am eşit din cameră mama pacientei s'a repezit la mine, prăpădită, plânsă şi printr'un apreciabil efort mi-a privit în ochi şi-ar fi vrut să ştie, să pătrundă dintr'odată toată taina bolii copilului ei. Am liniştit-o. Ar fi fost în stare să dea orice să-i spun că fata se va face bine, că...

Vorbele, în salturile maşinii, îmi sunau în ureche ca un cântec trist, nespus de trist...

Soarele lucea pe cer. In câmpia Bârsei, bărbaţi şi femei cu pălării cu boruri spaţioase, lucrau laolaltă la câmp. Humorul „sperietorilor", a acelor păpuşi înarmate cu bastoane ce au aerul că spun „stai, că dau!" şi care sunt cocoţate în mijlocul lanurilor nu-şi mai producea efectul de altă dată când lăsa urme adânci de surâs prelungit.

Enigma femeii cu „umbreluţă de soare", pogorîtă dintr'o altă lume, dintr'un alt veac, în epoca soarelui, apei şi nisipului mă obsedează încă...

August 934

LIVIU FLODA

O vizită la mânăstirea Vatra-Moldaviţa

Abia în acest an am găsit prilej de a vizita vechea şi mult renumita mânăstire. Mânăstirile şi bisericile din Bucovina, ce reprezintă cele mai mari podoabe artistice ale acestei provincii, sunt în majoritatea cazurilor situate în puncte ascunse şi destul de depărtate de arterele principale de circulaţie. Străinul care petrece numai câteva zile în această regiune, desigur că nu va neglija să vadă acele monumente de artă istorică şi bisericească. Locuitorul ţării însă e mai comod, el nu se va deplasa decât atunci când un concurs de împrejurări îi va oferi prilejul. Fireşte că maşina e mijlocul cel mai practic de a te transporta în acele locuri. Cum însă nu toată lumea e fericita posesoare a unui astfel de vehicul, se poate întâmpla uşor ca — dacă nu cumva ai prieteni mai favorizaţi de soartă sub acest raport fiind în acelaş timp şi amatori de excursii de acest fel — să cunoşti mai curând frescele lui Giotto în Italia decât picturile murale din Suceviţa şi Vatra-Moldaviţa.

La Eisenau, unde mi-am petrecut în mod idilic câteva zile din vacanţa din vara trecută, am aflat că mânăstirea Suceviţa e situată la o distanţă mijlocie, deci accesibilă. De data aceasta nu m'am mai lăsat împiedicată de nimic şi am luat decizia irevocabilă de a mă transporta până la mânăstire cu toate riscurile. Legătura nu este chiar aşa cum ar fi de dorit, deoarece ai alternativa de a poposi noaptea într'un han sătesc sau de a te întoarce per pedes apostolorum.

Decizia fiind, cum am spus, luată n'am mai voit să ţin seamă de toate aceste inconveniente; într'o după masă senină de August m'am îmbarcat în venerabilul autobuz ce face distanţa Câmpulung-Moldaviţa, pornind spre ţinta de mult dorită. Abia lăsasem în urma noastră comuna Vama, sărăcăcioasă şi prăfuită, că peisajul se schimbă ca prin farmec. Culturi de flori albe, roze şi roşii împodobeau câmpiile pe distanţe de kilometri. Ici-colo căsuţe curăţele, răsăreau din marea de flori ce se legănau uşor pe tulpinele lor înalte. Un peisaj de o frumuseţe comparabilă renumitelor câmpii de lalele ale Olandei. Mi s'a spus că e mac ce se cultivă nu numai pentru uzul propriu al cultivatorilor, ci se vinde şi în comerţ. Unele sate din acele ţinuturi poartă nume semnificative pentru ataşamentul locuitorilor faţă de ele. Acolo se afla Drăguţa, Frumoasa şi colonia germană Freudental. Acele regiuni pline de frăgezime şi candoare sunt tipice pentru natura bucovineană.

Mânăstirea e ridicată pe o colină mijlocie. Pe dinafară aspectul ei nu e atrăgător. E simplă, cenuşie, înconjurată de un zid de cetăţuie, flancat de patru turnuri masive. Neuitată e clipa când poarta se deschisese încet, eliberând privirea înspre biserica cu magnificele picturi murale. Inaintea acestei minuni dispăru tot ce imaginasem în decursul anilor bazându-mă pe descrieri şi reproduceri. Ai impresia că prin vrajă această biserică a fost transplantată din depărtate ţări exotice în această regiune nordică aşa de simplă şi liniştită. Pe aceste ziduri pictate cu exuberanţă, nelăsând liber nici cel mai mic colţişor, se exaltă imaginaţia orientului, grandoarea şi strălucirea unei străvechi culturi. Culoarea ce predomină e un roşu cu o slabă tonalitate de indigo, efectul acestui colorit e puternic detaşat de cerul albastru. Ochiul urmăreşte, încântat şi zăpăcit, bogata serie de tablouri înfăţişând istoria omenirii de la păcatul originar până la judecata cea de apoi. Vechia şi noua scriptură, profeţii şi sfinţii din calendar, prinţii acestei lumi şi ai cerurilor, motivele şi viziunile liturgice, mistice, istorice (asediul Constantinopolului de către Turci) sunt înşirate, încadrate în heruvimi, despărţite de ghirlande. Abia în urma unei cercetări mai amănunţite îţi dai seama de felul sistematic după care picturile au fost distribuite, fiecare la locul anume destinat, pe zidurile exterioare, în portic sau interior.

Artiştii care au colaborat la această operă, lucrau după o veche tradiţie, ce excludea orice licenţe. Probabil că s'a lucrat după modele aduse de pe muntele sfânt Athos.

Vechiul Bizanţ retrăeşte în figurile efilate şi hieratice, în liniile rigide ale faldurilor, în ţinuta sacrală a sfinţilor aureolaţi, în costumele domnitorilor şi răsboinicilor strălucitoare de pietre scumpe, în coroanele înalte şi vălurile curgătoare ale femeilor.

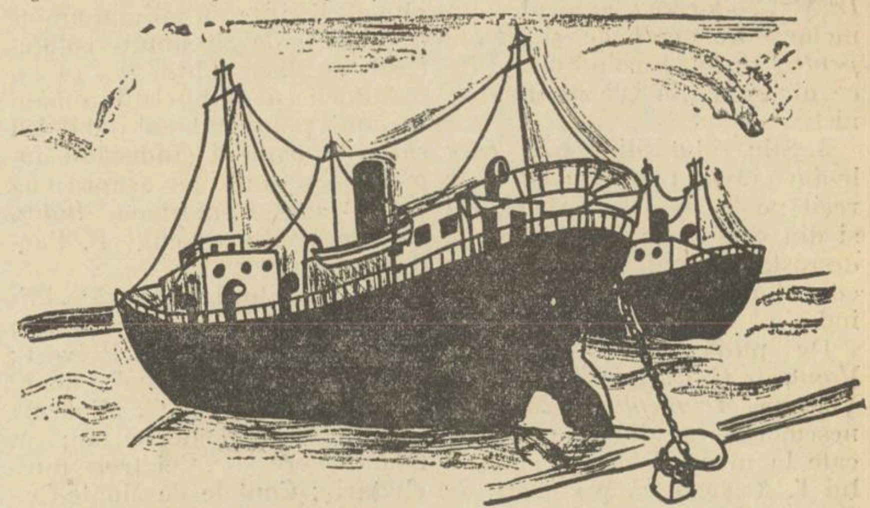
In acest stil Bizanţul a creat operele sale de artă cele mai însemnate. Fără a duce o viaţă reală, aceste figuri trăesc pe planul unei vieţi înălţate dincolo de legile pământeşti. Uneori ele apar rigide sau convenţionale, dispreţuind legile perspectivei. Ele sunt însă întotdeauna măreţe şi pline de înţeles.

Frescele mânăstirii Vatra Moldaviţa au fost zugrăvite acum 400 de ani. In acele timpuri, înflorise renaşterea în ţările meridionale, însemnând triumful realismului. Opera creată aci de artişti anonimi pare o ignorare, o negare intenţionată a acelei lumi realiste. Aci elementul dominant este ţinutul ideal şi metafizic al cerurilor, iar nu planeta pe care trăim.

Zidurile mânăstirii Moldaviţa au rezistat în decursul secolelor atât timpului cât şi evenimentelor istorice, menţinându-se în perfectă stare. De mult s'au prefăcut în ţărână osemintele principilor moldoveni Petru Rareş şi Domniţa sa, al căror blazon — zimbru şi stea — împodobesc intrarea şi ale căror figuri le vedem în fresca reprezentând punerea pietrei fundamentale. Opera lor însă dăinueşte evocând generaţiilor ce se succed un trecut glorios.

In orice altă ţară, de mult s'ar fi făcut accesibile poporului aceste podoabe ale artei naţionale. S'ar fi instalat linii de autobuze directe, s'ar fi purtat de grijă vizitatorilor ca să găsească întreţinere şi găzduire. S'ar fi organizat mai ales excursii pentru tineret, pentruca acestuia să i se infiltreze o pricepere mai profundă a culturii naţionale. La noi însă aceste comori se lasă numai în seama istoricilor şi cercetătorilor de specialitate.

MARTHA KERN

Răsfoind pe La Rochefoucauld

● *Mai mari virtuţi trebuesc pentru a susţine o soartă favorabilă, decât una rea.*

● *Se pare că natura, care a dispus atât de înţelepteşte organele trupului nostru pentru a ne face fericiţi, ne-a dat şi orgoliul pentru a ne cruţa durerea să cunoaştem imperfecţiunile noastre.*

● *Interesul vorbeşte tot felul de limbi şi joacă tot felul de personagii, chiar şi pe desinteresatul.*

● *Fericirea este în gust şi nu în lucruri; şi suntem fericiţi în a avea ceiace iubim şi nu ceiace alţii găsesc plăcut.*

● *Oricât de mari avantagii dă natura, nu este numai ea singură aceia care face pe eroi, ci şi norocul.*

● *Ceiace oamenii au numit prietenie, nu este decât o societate, un menajament reciproc de interese şi un schimb de servicii plăcute; în sfârşit nu este decât o legătură unde amorul propriu îşi propune totdeauna de câştigat ceva.*

● *Nu ne place de loc să lăudăm şi nici odată nu lăudăm pe nimeni fără interes. Lauda este o linguşire dibace, ascunsă şi delicată care satisface în chip diferit pe cel care o aduce şi pe cel ce-o primeşte: unul o ia drept o recompensă a meritului său, celălalt o dă pentru a se face observate imparţialitatea şi discernământul său.*

● *Ceiace ne face să iubim cunoştinţele cele noi nu este atât oboseala care o avem pentru cele vechi, sau plăcerea de a schimba, cât* ***ciuda de a nu fi destul de admiraţi de acei care ne cunosc prea mult şi speranţa de a fi admiraţi mai mult de acei care nu ne cunosc atât.***

● *Căinţa noastră nu este atât un regret pentru răul pe care l-am făcut, cât o frică de acel care ni-se poate întâmpla.*

● *Se poate spune că viciile ne aşteaptă în cursul vieţii ca nişte amfitrioni la care trebue să locuim succesiv, şi mă îndoiesc dacă experienţa ni i-ar evita, dacă ne-ar fi permis să facem de două ori calea.*

● *Defectele sufletului sunt ca şi rănile trupului; ori câtă grijă am avea de a le vindeca, cicatricea se vede totdeauna şi sunt la orice clipă în primejdie de a se redeschide.*

● *Dragostea de glorie, frica de ruşine, hotărârea de a face avere, dorinţa de a ne face viaţa comodă şi plăcută şi pofta de a scobori pe alţii, sunt adesea cauzele acestei valori atât de celebre printre oameni.*

● *Recunoştinţa este ca şi buna credinţă a negustorilor: ea întreţine comerţul şi noi nu plătim pentrucă este drept să ne achităm datoriile, ci pentru a găsi mai uşor oameni care să ne împrumute.*

● ***Există oameni stimaţi în societate, care n'au drept orice merit decât viciile care-i servesc în feluritele lor legături din viaţă.***

Alese şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

Primii paşi

Anchetele noastre

Printre studenţi şi studente

1) Ce cetiţi în afară de cursuri?
2) Ce poet român preferaţi?
3) Ce poezie ştiţi pe de rost?
4) Ce roman românesc v'a plăcut mai mult?...

DUMITRESCU ELEONORA, *studentă la litere.*

Domnişoara Dumitrescu Eleonora, o fată inteligentă şi vioae, am cunoscut-o la Buşteni, în drumul ce duce spre „Urlătoarea", împreună cu un grup de fete. In discuţia care a urmat, punându-i întrebările de mai sus, ea mi-a răspuns următoarele:

1. Acum sunt în vacanţă. Deşi am venit la Buşteni, numai cu gândul de a mă recreia şi a uita sgomotul acela lugubru din Capitală şi căldurile acelea tropicale, tot am luat cu mine câteva cursuri. Mă gândesc că vine Toamna. Atunci examenele încep. Incepe un nou an de sbucium şi de frământare... Parcă mi-e frică să mă gândesc la Toamnă... Tristeţea aceea mă înspăimântă... Şi-apoi examenele... Când mă gândesc... Doamne, ce frumos este aici. (Şi domnişoara Dumitrescu îşi roti ochii peste crestele munţilor, care ca nişte suliţi spintecau norii).

Totuşi, cetesc şi alte cărţi de literatură. Am cetit ca cele mai multe fete cred, romanul *„Jar"* al d-lui Liviu Rebreanu, romanul în care este desbătută problema tragică a fetelor din zilele noastre. Am mai cetit *„Viermii pământului"* şi *„Am ucis pe Dumnezeu"*, romanele d-lui C. Ardeleanu.

Insă, cea mai mare parte din timp, după cum vezi şi d-ta, mi-o petrec plimbându-mă. E şi natural. N'am venit să stau în casă. Nu degeaba am crescut cu 4 kg. Cetitul la timpul lui. Fără însă să-l abandonez cu totul...

2. Dacă m'aşi gândi mai mult, asta ca să nu cumva să greşesc, îmi place dintre cei a căror vârstă a trecut de 40 de ani, poetul *V. Voiculescu.*

Poate să nu fie atât de mare pe cât îl cred eu. Insă spun numai că-mi place, fără să spun că-i „mare".

Din cei tineri care se sbat şi se frământă, din cei care storc lacrimi nevinovate din ochii adânci şi suferinzi, îmi place *George Dumitrescu.*

Tot atât de mult îmi place d. *D. N. Teodorescu,* autorul volumelor: *Foi galbene* şi *Strofe pentru suflet.* Incolo nu-mi place niciunul din cei zişi modernişti.

3. Ştiu atât din cele care le-am învăţat pentru ca să le recit pe la diferite serbări, cât şi din cele ce le-am învăţat pe de rost, mai mult ca să-mi fac o educaţie a memoriei, obişnuind-o cu lucruri frumoase.

De pildă: Ştiu poezii ca *Mama* de *G. Coşbuc, In prag* de Vlăhuţă, *Melancolie* de M. Eminescu, etc. Iar din cele specificate la urmă, *Duhovnicească* a lui T. Arghezi, câteva poezii de *George Lesnea* şi *Demostene Botez.* Nu mi-a plăcut însă să învăţ poezii pe de rost; poate din cauza aceasta n'am un cult al poeziei. Cred c'am să mi-l fac.

4. Spusei mai sus că am cetit *Jar* în ultimul timp. N'aşi putea spune că-i cel mai bun roman din câte am cetit, căci nu mă lasă *„Ion"* şi „Pădurea Spânzuraţilor" ale aceluiaşi autor. Cred însă, după părerea mea, că cel mai bun roman ce l-am cetit în aceşti 20 de ani ai tinereţii mele, este „Venea o moară pe Siret" al d-lui *Mihail Sadoveanu,* cel mai bun peisagist şi stilist al nostru, dacă mi se dă voe să fiu sinceră... Restul romanelor, lectură plăcută, interesantă sau mai puţin interesantă. Fiecare cu gustul lui...

C. S.

CAZACU VLADIMIR, *absolvent al şcoalei politechnice din Timişoara.*

1. Citesc orice îmi cade la îndemână în timpul liber începând dela romanele în fascicole (dacă nu sunt prea absurde) şi sfârşind cu cărţi de sociologie, economie politică, etc. Ca să fiu sincer, trebue să adaug că citesc mai mult cantitativ decât calitativ. Dacă la aceasta se mai adaogă şi lipsa de sistemă în legerea cărţilor — randementul este inapreciabil. La şcoală, în orele libere de studii şi lucrări, e imposibil să-mi concentrez creerul pentru o nouă muncă intelectuală. In schimb, în vacanţe, în rarele vacanţe libere de stagiu de practică, mintea — obişnuită cu un continuu efort intelectual — îmi acordă multe ore frumoase de regăsire de sine, de autocritică şi îmi deschide orizonturi noui şi largi. Foamea, insaţiabila şi incurabila foame de lectură, m'a făcut — ca şi pe d-ra colegă Florica P. — să nu prea pot alege din cărţile ce-mi stăteau la dispoziţie, Literatura rusească — colosal de bogată în opere originale şi în traduceri —îmi deschidea cu fiecare nouă carte citită dorinţe noui de a cunoaşte, mărindu-mi setea de lectură. Primul imbold spre cunoaşterea literaturii române a fost pentru mine lectura romanului „Intunecare" de Cezar Petrescu.

Afară de cărţile citite de mine în copilărie şi în liceu şi de care nu voi pomeni, îmi amintesc de următoarele opere citite:

Din literatura română: Romanele „Ion" şi „Răscoala" de L. Rebreanu. Din Cezar Petrescu am citit câteva romane, nici unul însă nu mi-a plăcut ca „Intunecare". Lectura romanului „Patul lui Procust" de Camil Petrescu m'a obosit şi, dacă am găsit câteva capitole şi teme interesante, acţiunea o găsesc foarte greoaie. Mi-au plăcut nespus de mult romanele lui C. Stere şi în special „Lutul" care ilustrează atât de magistral veşnicul dezacord între spiritul omenesc ce tinde spre sublim şi acel lut omenesc pătruns de laşităţi şi egoism. „Fecior de slugă" de N. Cocea; „Băiatul Popii" de T. Teodorescu-Branişte; „Fata din Zlataust" de I. Teodoreanu; „Isabel şi apele diavolului", „Intoarcerea din rai" şi „Maitrey" — de Mircea Eliade — mi-au desvoltat foarte mult gustul pentru literatură. Am citit cu foarte mult interes „Germania hitleristă" de P. Pandrea şi „Nudismul" de Barnoschi. De alte cărţi citite nu-mi mai amintesc afară de „Neamul coţofenesc" de Barnoschi.

Autorii şi publiciştii români care-mi plac atât ca publicişti cât şi ca oameni (judecând după concepţiunile lor asupra vieţii) — sunt Demostene Botez, N. Cocea, Barnoschi, P. Pandrea..

Din literatura franceză: „l'Equipage" de Kessel; „Manon Lescaut" de Abatele Prévost; „Fecondité" şi „Nana" de E. Zola; „Pére Goriot", „Eugenie Grandet" de H. de Balzac; A. Dumas-Père — „Cei trei muşchetari"; Contele de Monte-Cristo, „Contesa de Monsoro"; „Atala" de Chauteaubriand; „Notre Dame de Paris", „Les Misérables" de V. Hugo; „Rouge et noir" de Stendhal; „Colomba" de Pr. Mérimée; „Graziella" de Lamartine; „Madame Bovary", „Salambo" de G. Flaubert, etc.

Din literatura germană: Goethe, Schiller. Din cea engleză am citit din Byron, Shakespeare, Jack London, Mark-Twain, Din cea suedeză: — Knut Hamsun, Selma Lagerlöff, din cea cehă — Stefan Zweig. Din cea rusă: Cuprin, Dostoevschi, Gogol, Tolstoi, Turghenev, Lescov, Corolenco, etc. Din sociologie: K. Marx, Fr. Engels, K. Kautsky, Cropotchin, Ch. Gide, Max Nordau, Fr. Nietzsche, C. Darwin, Ernst Haeckel, M. Maeterlinck, Schopenhauer, etc. Am citit bine'nţeles din fiecare câte ceva. Dacă am înşirat un aşa lung pomelnic de cărţi, am făcut-o nu spre laudă ci spre a mărturisi că — citind mult, dar fără nici o sistemă — am ajuns la convingerea fermă că n'am ştiut să citesc...

2. Din poeţii vechi — Eminescu şi apoi în ordine descrescândă — Coşbuc, Vahuţă şi Alecsandri. Din cei noi — Octavian Goga şi Cincinat Pavelescu ale cărui epigrame le-am citit şi recitit cu aceiaşi admiraţie.

3. Toate poeziile ce le-am învăţat în decursul vieţii mele, sau acele ce le-am citit de două sau de trei ori, mi-au rămas în memorie. Aşa, pot recita poeziile ruseşti învăţate în şcoala primară, iar din poeziile româneşti învăţate mai târziu, ştiu mai întâi toate poeziile compuse de mine — vreo 60 la număr — apoi poezii ca „Satira duhului meu" de Gr. Alexandrescu, „Melancolie", „S'a dus amorul" — de Eminescu, „In prag" — de Vlahuţă, „Blestemul bardului" de Uhland, trad. de Şt. Iosif, etc.

4. Din literatura română: „Intunecare" de Cezar Petrescu şi în ultimul timp „Fecior de slugă" de N. Cocea. Din cea străină: „Martin Eden" de J. London şi „Petrolul" de Upton Sinclair.

Sonet

Prea mult nu te-am văzut : o clipă doară
Odată sau de două ori pe Cale
Ţi-am sărutat mânuţa fină, moale,
Şi mai departe am plecat în seară....

De-atunci s'a prins parfumul mâinii tale
De mâna mea. Şi nu vrea să dispară...
In ochii mei cresc ochii-ţi de cicoară,
In suflet creşte fiinţa ta agale.

Desigur — semeni celorlalte fete
Deşi eşti altfel — nu ştiu nici eu cum :
Ţi-i chipul învălit în nori şi fum...

Nu sunt îndrăgostit ! — dar fac sonete....
Nu te doresc — şi totuşi, fată rea
Ar fi aşa frumos să fii a mea.

S. MIHAIL

Vacanţă

Şi vacanţa asta e ca toate celelalte. Dimineaţa îl aud pe Moise, cu cărucioara:

— Hai la meri, la pepini, la curechi, la ciapiîî...

Are o iapă mică, şoldită şi slabă, care ştie să stea la fiecare poartă.

— Trrr, Margareta, stăi, că vruu boerii sâ cumpiri ceava dila noi...

Moise vinde zarzavat la jumătate din târg. Pentrucă trece pe la atâta lume, o face şi pe ştafeta. Se aude câte-un glas înţepat:

— Moise, când treci pela madam Buşniţă, să-i spui că mă duc azi pe-acolo!

Cam pela amiază, vine Ghiţă cu ziarele. Chiar dacă aş vrea să le cumpere servitoarea dimineaţa, când se duce la hală, nu se poate. Intervine tante Mărioara:

— Lasă, băete, că ţi le aduce Ghiţă. Să-i iasă şi lui un ban.

Se întâmplă uneori că Ghiţă vine şi spre seară, dar nu se supără nimeni. Aici ziarele se citesc seara, după ce-am luat cu toţii masa şi după ce tante Mărioara a hrănit căţeii cu mâna ei, operaţie deosebit de importantă. Fiecare căţel are farfurioara lui de tablă, şi-i pune fiecăruia mâncare, cu cât e mai mic, cu atâta mai multă.

Ii priveşte zâmbind şi netezindu-şi şorţul:

— Frumoşi mai sînteţi, domnule!

Uneori intervine, energică:

— Stai, nemâncatule, că ciolanul ista nu-l poţi tu dovedi, îţi rupe stomacu!

Tante Mărioara citeşte ziarul cu mai multă plăcere când sînt şi alţii pe lângă dânsa. Comentează cu glas tare, cere şi părerea celorlalţi, râde, compătimeşte, găseşte apoi singură soluţii pentru toate:

— ...Adânc îndureraţi... ma-mă, fiu... moartea bunei noastre Olga, în vârstă de 84 ani... Na, poftim! Adânc îndureraţi. Da' cât mai vroiau s'ajungă. Doamne iartă-mă! S'ajung eu la 84, las cu limbă de moarte să nu mă plângă nimeni... Auziţi?

Hm! Da' stai frate, ce spun eu, tot te doare sufletul, ori la 24, ori la 84!...

Intoarce foaia:

— ...Vânzare pui Rhode-Island... 40 lei bucata... Ţc-ţc!

Să fiu eu, acolo la Bucureşti, cu găinile mele aş face mii de lei, da' ce mii, zeci de mii... Ce zici, băete?

Toată ziua tante-Mărioara nu are linişte de loc. Descopere că în fundul grădinii e o spărtură în gard şi fug puii. Găseşte în cămară urme de şoareci şi ia motanul la rost că nu-i prinde. Servitoarea nu e nici odată harnică, numai „mănâncă şi doarme".

Nici noaptea nu e liniştită. După ce adorm toţi din casă, încep căţeii să scheune, că le este frig, îi plouă, ori s'au rătăcit prin buruieni.

Işi ia pelerina în spate, lanterna şi iese. Plecând după căţei, mai găseşte şi altceva de făcut: servitoarea a uitat ceva pe-afară, nu e pus zăvorul la poartă, sau căţeaua a rămas nedeslegată...

...In fiecare vacanţă îmi aşează în livadă masa aceia vopsită verde şi un chaise-longue. Anul ăsta a pus de i-a schimbat pânza. Stau aproape toată ziua tolănit în el, sînt cam leneş.

Copacii livezii sînt în fiecare an tot mai deşi. Crengile părului s'au plecat aşa mult că perele grele şi rumene, ca un obraz de fată, atârnă pe masă.

In nuci e un cuib de turturele. Se sfătuiesc toată ziua: „gru-gruuu... gru-gruuu!..." Le răspunde un buratec de muşama verde: cra-cra-cra-cra!...

Rar se aude pe străzi câte-un claxon de automobil, şi la amiază clopotele dela biserici.

Imi cărăbănesc cu mine, din casă, în fiecare dimineaţă, un braţ de cărţi, cu gândul să citesc. Rămân totdeauna la primele pagini.

Privesc jocul rândunelelor, lucioase, ca mătasea: vin, se aşează în şirag pe antena dela radio, sboară iar, se pierd departe în văzduh.

Cerul e albăstriu, clar, ca smalţul din căsuţa scoicilor; alteori se ridică pânze albe de nouri, leneşe, abea legănate de vânt.

Vin din când în când adieri calde, cu miros amar de nuc, altcori cu aromă abea simţită de caise coapte.

Nucul din fund l-am găsit pe jumătate uscat. Sub el ne jucam cândva de-a ascunsul. (Toţi copiii s'au jucat într'o vacanţă, sub un nuc dintr'o livadă bătrână...).

„Ala-bala
Portocala
Ce-ai mâncat
De te-ai umflat.
Cioc! Boc!
Treci la loc!"

Pe cine cădea „loc", acela trebuia să ne caute. Şi cădea totdeauna pe cel mai mic dintre noi!

Valerică avea obiceiul să se ascundă sus în nuc şi, când se cobora jos, aducea şi pui de cioară, pe care-i scotea din sân, de sub cămaşă.

Pe crengile uscate două vrăbii caută omizi şi muşte. In coaja crăpată o ciocănitoare a bătut cuie.

...Aproape de amiază vine în livadă tante Mărioara, cu pâne, cu unt, marmeladă sau caşcaval. Ştiu atunci că a isprăvit de pus mâncarea la foc şi în bucătărie a rămas doar servitoarea, să păzească oalele.

Are poftă de vorbă:

— Băete dragă, o ştii pe fata lui Tache Moldoveanu... S'a măritat, după Paşti, cu nepotul lui Vasilovici, locotenentul... Am fost şi noi la nuntă. Am auzit acuma, că nu prea trăiesc bine. Ii spuneam eu atunci Vioricăi: „Ascultaţi-mă pe mine că greşiţi, fata e prea tânără şi băiatu e cam uşuratic!

Ei, de colo: „Eeee! Ce crezi d-ta, coană Mărioară, dacă se iubesc au s'o ducă bine!... Iaca aşa. Acuma au văzut că aveam dreptate....

Şi-a adus aminte ceva şi râde:

— Ţi-am spus ce-am păţit când am fost cu trăsura la Leorda? Nu ţi-am spus. Să vezi că-i tare nostim. Trebuia să tocmesc de-acolo oameni la secerat... Iau trăsurica şi calul, şi mă duc singură-singurică... Când mă întorceam, la deal la Zăleni, mă dau jos. Ştii că sînt miloasă. Zic : Să-i fie mai uşor calului, că e tânăr săracu şi neînvăţat cu greul. El mergea mai repede, eu am rămas în urmă. In vârful dealului, nu se opreşte, ba să vezi comedie, porneşte mai departe fără mine. Strig: Trr, murgule, trr! Basta! Murgu o porneşte la trap. Am văzut că altfel nu se poate, dau să alerg. Da' ce să alergi, că eram cu pantofi cu călcâe nalte!?... Eu alergam, murgu alerga. Pe şosea nimeni să-l oprească... Ostenisem... Scot pălăria, scot şi jacheta... Trr, murgule, trr... nebunule, degeaba... Nu mai puteam, m'am oprit... După vreo 3-4 kilometri nişte oameni care lucrau la şanţ l-au oprit... Am plâns de ciudă. Mă gândeam, ce-ar fi fost, să fi trecut cineva cu maşina pe şosea, să mă vadă alergând, cu jacheta într'o mână, cu pălăria în cealaltă?! Hotărît că a doua zi toţi în târg ar fi spus: A înebunit coana-Mărioara săraca ! A înebunit de atâtea griji!

Ce să-ţi mai spun, l-am biciuit pe murgu până acasă, l-am făcut numai vărgi pe spate. Am vrut să-l vând... N'am spus la nimeni întâmplarea... Ştii, eu femee aşezată, cu nepoţi ofiţeri, doctori, să alerg ca cele nebune, Doamne păzeşte, pe şosea!! Şi asta pentrucă am milă de animale şi pentrucă am lăsat vizitiul acasă. Ziceam : „De! să stea să mai facă ceva treabă, că pot eu să-mi mân şi singură calul!..."

Tante Mărioara în fiecare zi are câte-o păţanie de spus, fie de-a ei, fie de-a altora.

Mi-a mai spus de-o cofetărie ambulantă, pe roate. Am văzut-o şi eu eri, în târg. Un negustor, pe-o căruţă cu un cal, a instalat o cofetărie întreagă, cu rafturi de sticlă, cu tot felul de dulciuri şi îngheţată, în cornete colorate, pe care le cumpără copiii cu 1 leu unul.

Pentrucă pe stradă omul mai are nevoie şi de alte lucruri, la cofetăria asta se vând şi ţigări şi chibrituri.

Are şi firmă deasupra:

„Iţic Rosenberg — Cofetărie
Furnizorul curţilor din
Botoşani"

*

Moise zarzavagiul mi-a adus azi ziarele de ieri. Ghiţă s'a îmbătat şi n'a putut veni. Mă aştept ca peste câteva zile, Moise să-mi aducă şi scrisorile, în locul poştaşului...

Tante-Mărioara a găsit la „Mica Publicitate" o sobă electrică de vânzare, şi acuma calculează cât ar costa transportul, ca să i-o trimit eu, când mă duc în Septembrie la Bucureşti.

— Ştii, băete dragă, trebue să fie tare bună. Dacă n'o consuma mult curent, face... zău, face!...

Departe, la capătul străzii se aude glasul lui Moise:

— Hai la meri, la p[illegible] la curechi, la ceapiîî...

DAN O. BOLDUR

Peisaj gospodăresc

Pentru Tana

S'a ivit întâi un boţ,
Supărat şi negru tot
Şi grozav s'a mâniat
Pe poporul din coteţ
Şi, scoţându-şi gâtul c[illegible]
S'apoi trupu 'noroiat,
L-a frecat de cercevea
Şi a prins a guiţa.

La al mamei scroafe-apel
Au eşit încetinel,
Guiţând, zgribuliţi,
Cinci purcei, cinci troglodiţi;
Toţi botoşi,
Toţi lăţoşi,
Somnoroşi,
Gloduroşi,
Mai păţaţi,
Mai vărgaţi,
Toţi ursuzi şi mâniaţi.
Cinci godaci cu mers netot
Ce-au dat buzna spre borhot.

Se'mboldeau,
Se'nghionteau,
Toţi cu râtul în ţărână,
Nemâncaţi de-o săptămână
Mârâind,
Clefetind
Şi borhotul risipind...

Stânjenit de-acest peisaj
Şi de larmă, de tapaj,
Azor, cânele lăţos,
Ii pândea morocănos.
Şi-a sărit de coadă, jap!
De-a dat gloata peste cap

Şi-au fugit godacii glonţ
Cu codiţa cârlionţ,
Unu'n grajd, altul în clae
Altul nemeri 'n copae,
Numai Prâslea, cel fricos
Şi mâncău, ca mâţele,
O zbughi sub scroafă jos,
Ca să-i sugă ţâţele.

LAZAR IULIU

Amintiri teteriste

14 Noembrie 19..

Dragă Gelule,

Astăzi este o zi solemnă. O zi mare care şi-a crăpat geana sub un cer posomorât de toamnă. Să nu-ţi închipui că este un fel de zi a eroilor, sau ziua D-lui Colonel... Nu, căci astfel de zile au şi ele germenul unor manifestări ipocrite şi pline de humor vulgar.

De însemnătatea zilei de astă-zi sunt pătrunşi toţi, de la umilul gornist care pândeşte la poartă apariţia noului general, şi până la colonel care îşi plimbă cadenţat pamponul alb dela chipiu. Un general, un om de care te loveşti la un colţ de stradă, pe care îl găseşti expus, chip istovit şi senil, la vitrina de la Capşa (sau dugheana lui Max de la noi), poate produce deslănţuirea unor activităţi formidabile.

Intocmai unui acumulator cu aparenţe nevinovate, în contact direct sau indirect, electrizează pe toţi. Fiecare soldat sau ofiţer recepţionează senzaţia şi o transformă după capacitatea lui de băeat isteţ care ştie să iasă din încurcătură.

Un steag la poartă, flori şi frunze în sala de primire; geamuri sparte de spiritul de iniţiativă al soldatului care le curăţă.

In dormitoare paturile sunt aliniate, şi nici o cută nu turbură albeaţa antică a cearşafurilor. Pe pereţi figurile marilor voevozi, Mihai şi Ştefan, imortalizate în litografii bălţate au un aer trist şi resemnat. O lacrimă se prelinge în barba lui Mihai, urma batjocurii ce i s'a adus de a fi spălat cu sila de Ilie Stere soldat de planton.

In dormitorul de la IV-a, pe placarde, alăturea de „Ordine şi Instrucţiuni", s'au afişat perlele înţelepcunei umane. Citirea lor constitue cel mai puternic reconfortant al spiritului:

„Cunoaşte-te pe tine însuţi".

„Interzis de a se culca cu bocanci în pat".

„Omul viteaz nu fuge din faţa pericolului".

„Se pedepseşte fumatul şi scuipatul în dormitor".

„Munca este marea formulă modernă".

„Feriţi vopseaua de pe ziduri".

In fund un tablou mare cu promoţia anului trecut, înfipt în peretele alb al dormitorului, pare o mărturie sinceră a timpului glorios şi efemer în care imbecilii de civili, s'au adăpat din cupa înţelepciunii cazone.

Pe poliţe, vestoane şi mantale aranjate într'o simetrie ce ucide ori ce estetică a neregulii. Sălile şi coridoarele, toate au suferit câte un masaj conştiincios.

Dintr'un gang apare Ilie Stere soldatul de planton..

— „Să trăiţi Don' Ilev!!!

— „Ce-i măi Ilie?"

— „O ţigară Don' Ilev, dacă ai vrea mata?"

— „Ptiu! Bată-te, să te bată!... Toată lumea nu-şi mai află capul că vine Generalul, şi ţie îţi arde de fumat!!!....

—„ Ehe! Domn'e Ilev, am mai văzut noi d'astea...

Are dreptate Noi, el este deşcă veche, eu sunt încă boboc. Şi Noi ar fi răsucit ţigarea, dacă nu l-ar fi chemat la realitate glasul plutonierului major.

— „Măi Ilie măi!... Crucea şi lăptuca mânitei!... Unde eşti, bâ?...

Astfel cazarma a căpătat un aer neobişnuit, ca un bocanc vechi văcsuit cu patimă în ajun de zece Mai.

Sase baterii stau aliniate în curte, străpungând vălul rece al dimineţii cu şiruri lungi de baionete. Ofiţerii echipaţi reglementar, lipsiţi de pantaloni şi tunici fantezii, dau comenzi, inspectează fiecare unitatea sa, şi nu-şi stăpânesc emoţiunea.

Pentru ca nu cumva reprezentaţia să eşueze, s'a făcut o repetiţie generală. Un biet figurant — un maior — a trăit câteva clipe de apoteoză. In ţipete stridente de goarnă o comandă a sfâşiat aerul, şi cinci sute de oameni au încremenit în siluete de granit. Colonelul a fost satisfăcut de rezultatul repetiţiei, iar maiorul a rămas iar micul figurant.

Şi generalul care nu vine!!...

Nerăbdarea creşte, toate urechile şi-au ascuţit nervii până la extrem pentru a putea prinde mai repede prima notă uşurătoare a goarnei.

Maiorul Ionescu în virtutea unei vechi prietenii, sau îndepărtate rudenii, a fost trimes cu o maşină să aducă pe şeful mult aşteptat. Pentru seară, din contribuţia tuturor ofiţerilor s'a aranjat o masă la Casinoul Ofiţeresc. Vestea este primită cu câteva murmure de unii ofiţeri cărora nu le ajunge solda şi perpetu sunt în goană după un aconţ. Nemulţumirea se traduce prin exclamarea Locot. Popescu de la Educ. Fizică:

— „Eii!.. Fir'ar!.. Să vie cu mâncare de acasă, să mă scutească de onoarea de a-i plăti masă...

Are dreptate locotenentul, numai el ştie cât îi costă chefurile şi femeile necesare pentru întreţinerea fizicului său

Totuşi generalul încă nu a venit!.....

Un soldat trimes înainte în recunoaşterea maşinei, soseşte gâfâind:

— „Să trăiţi!!! Vine!!!

Se aude un bâzâit de motor şi o maşină apare şi.... trece mai departe dispreţuitoare.

Tablou....

Soldatul primeşte două palme pentru că nu a ştiut să deosibească un Ford de un Chevrolet.

Şi iarăşi aşteptare.......

Tra-ta-ta.. tra-ta-ta.......

Goarna explodează, notele se desfăşoară brutal, electrizând pe toţi.

— Dreee--pţi!

Tăcerea şi nemişcarea rigidă care învăluieşte întreaga cazarmă, nu este sfărâmată decât de bâzâitul maşinei oprită la poartă, şi paşii pintenaţi ai colonelului, care se îndreaptă în întâmpinarea Generalului

Uşa cupeului se deschide, colonelul îşi rectifică ţinuta şi în gând raportul ce îl va da şi..... apare maiorul Ionescu singur, raportând că d-l general a venit, dar, fiind obosit de drum, şi-a amânat inspecţia pentru a doua zi......

Situaţia este delicată, şi toţi au impresia că trebue o deslegare, un sfârşit care să aducă zâmbetul pe figurile tuturor.

— „Să-i tragem o poză, D-le Maior? dă timid o idee un locotenent.

— „Ah! Bravo, Dumitrescule, ai nimerit-o."

Cu aprobarea colonelului este chemat elevul Gheorghiu de la 1-a, care printr'o inspiraţie divină avea aparatul cu el şi chiar plăci. Figurile s'au desmorţit începând cu colonelul. Spiritele se ivesc ca vremea bună după ploae.

— „Ne-a făcut figura moşul!

— „Să poftească banchet'....

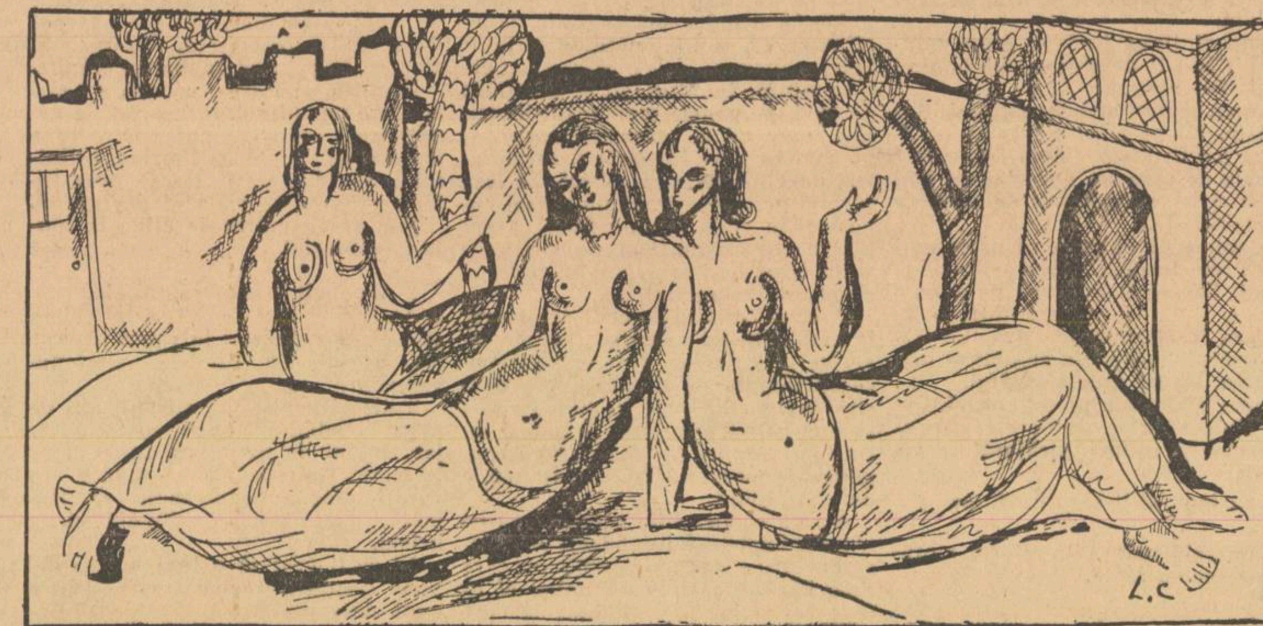
Toţii s'au înveselit şi elevul Gheorghiu îi mânueşte cum vrea, fără a mai întrebuinţa formula ocazională:

— „Acum, zâmbiţi vă rog!

ADRIAN COSMA

NUVELA

Parfumul cărnii tale

Le degré et la nature de la sexualité chez l'homme pénétrent jusq'au plus haut sommet de son esprit.
Frédéric Nietzsche

Am comis o indiscreţie condamnabilă. Din vagile schiţări, pe care mi le-a conturat bunul meu amic P. presimţeam o certitudine, care trebuia confirmată.

El mi-a vorbit de o aventură, dacă se poate numi aşa, cele ce urmează. O manifestare turburătoare de senzualism supra excitat. O împletire de vis obsedant, cu o realitate de povestire senzaţională.

Mărturisesc sincer, că după ce am violat sanctuarul intimităţilor lui, — mai precis — după ce i-am cetit jurnalul, în urma sustragerii din biroul lui, într'un moment de neatenţie şi i-am cetit conţinutul, mi-a fost imposibil să mă trezesc din aroma sexualismului ce emana. Din tot bizarul vieţii lui de basm se revărsau peste mine cornete cu o pulbere de vrajă. N'am avut de loc senzaţia crispării nervilor, n'am fost în stare să sesizez toată lipsa socialului şi intronarea celui mai pervers egoism colorat în roşu de flacăra senzualităţii.

Subtilizarea proprii lui povestiri mi-a voalat raţiunea.

Transcriu fidel cristalizarea „aventurii" lui.

— Hai, nu intri în apă?

— Nu, mulţumesc. Acum, chiar am intrat destul la apă.

Cu câteva minute înainte, venise Nadjia, la mine, să-i plătesc nota de la hotel.

— De altfel, îmi pare marea, prea agitată azi.

Căutam un pretext ca să mai pot rămâne pe plajă, căci tocmai atunci sosise frumoasa mea necunoscută. Era îmbrăcată toată în alb, cu mănuşi, pălărie şi pantofi negri, aducea cu un faire-part.

Nu ştiu dacă îmbrăcămintea ei, de o eleganţă, care întrecea cu mult corectitudinea, sau înfăţişarea-i solemn de glacială, în izbitor contrast cu căldura zilei. mă dispunea la o nelinişte curioasă. O vedeam acum pentru a doua oară, prima oară în hallul hotelului. Era singură cu praful călătoriei. Se vedea bine, că făcuse un drum lung în maşină. Imi părea o femee, la care era imposibil de parvenit, totuşi speram. Se aşezase lângă mine. Simplă coincidenţă, sau o voită răutate a mă scoate din minţi? Umbra umbrelei îi acoperea uşor faţa, ca un nour, luna, — cu soarele aş risca o comparaţie cu un mercur prea ridicat. Căzuse tot depe ea. Rămăsese într'un costum, de un bleu fin care amintea pe corpul ei, transparent de roz, o petală de miozotis, pe o unghie ojată.

Stătea nemişcată, cu faţa în sus, ca o statue uitată.

Puteam să o privesc destul de atent, fără să par insinuant. Obrajii tapetaţi în velur alb şi roz, aminteau merele de California. Buzele, tăiate în gelatină de trandafiri. Sprincenele semănau cu abat-jour-uri de garsonieră. Sânii înăbuşiţi de parfumul corpului, se sbăteau să poată ieşi la aer. Braţele şi pulpele de ghiaţă de căpşune.

M'a frapat nepăsarea-i faţă de tot ce o înconjura. Nici nu cred să mă fi văzut. Era preocupată. Se vedea o concentrare de sine, rău mascată. Era oare puterea soarelui care-i crispa faţa sau emoţii lăuntrice, ce căuta să-şi le înăbuşe?

După o tresărire de bucurie imperceptibilă aproape, se schimbă cu totul. Incepu să se joace alene, cu degetele fine de şerbet, prin aurul plajei. Şi-a făcut o movilă de nisip, şi-a vârât mâna dedesubt. Apoi a privit cu o curiozitate de spion, prebuşirea operei sale. Incepuse să mă enerveze nepăsarea ei.

Atunci un eveniment fericit îi precipită quasi-inerţia.

O ceată de rechini îndrăzniră să se apropie de ţărm.

Lumea se obişnuise cu aceste vizite. Erau chiar iubiţi. S'au apropiat de ţărm, încât îi puteai vedea destul de bine, cu ochii liberi. Eu îi urmăream cu un binoclu special cu care mă prevăzusem.

Intreaga plajă, care păruse un vernisaj devastat a început să prindă viaţă. Toată lumea se ridicase şi privea curioasă dar cu teamă. Frumoasa mea necunoscută s'a sculat alene şi s'a îndreptat spre apă, fără a fi câtuş de puţin impresionată. Epata. Cu nonşalanţa care o caracteriza, s'a asvârlit în braţele calde ale mării şi cu aceeaş eleganţă a început să înnoate. Deabia atingea apa, un hidroglisor lansat pentru o cursă de supleţe. Era mai mult decât admirată, invidiată de toată lumea. Atât de voluptuos o balansau valurile, încât erai gelos: era şi aşa, atât de minunat dăruită de natură, dece şi marea să-i dea tot ei, ofrandă, toată gingăşia? Când venia câte un val mai mare cu o vigoare de marinar încercat, intra cu capul în el, să şi-l acopere cu avalansa de zăpadă. Iesea satisfăcută şi radioasă, ameţită puţin. Se depărta. Deabia o mai puteai zări cu ochii liberi. I se vedea numai părul, prea negru ca să nu-l deosebeşti de verdele-albăstrui al zării.

Părea nemişcată. Şi într'adevăr, cu binoclul am văzut-o cum plana imobilă. Poate era obosită, nu de înnot, cât de escapadele ei, în sânul valurilor. A stat aşa câteva minute. In urmă a început să înnoate spre ţărm, cu aceeaş eleganţă cu care plecase, mai repede însă. Innota numai, fără să se mai joace cu valurile. Trebue să fi fost destul de obosită.

Poziţia ei confirma presupunerea mea. Venea pe spate, cu capul spre plajă. I se vedeau numai braţele şi picioarele, care se mişcau într'un tempo de rame. Işi lansa trupul pe spate aşa de repede, parcă era o piatră asvârlită în suprafaţa apei, care o atinge numai pentru a se ridica cu mai multă putere. La fiecare val se lăsa lin ridicată de el şi apoi prăbuşită sub ploaia fulgurantă a spumei.

Era fixată de toată lumea. A ajuns la ţărm. S'a ridicat udă şi sveltă, ca un pescăruş. Părea mulţumită, nu ştiu dacă de promenada făcută în larg, sau de privirile tuturor care se îndreptau spre ea, poate amândouă presupunerile mele o făcuse radioasă.

Cucerise marea şi privirile întregii plaje. Dorea să fie aplaudată, simţeam că-i era necesar.

Costumul i se mulase atât de perfect pe corp încât ţi se părea că o vezi goală, printr'o sticlă colorată. S'a asvârlit în nisip, ca şi pe coama valului, cu o voluptate de perversă. Fiecare atitudine ce o lua, era parcă studiată ca să producă efectul dorit.

S'a acoperit cu nisip în lipsă de sugativă.

A stat aşa nemişcată mult timp. M'a privit de câteva ori, cu puterea hipnotică a ochilor negri de smoală.

Plecase toată lumea. Eu am rămas să o văd cum se îmbracă. Era o voluptate ce nu mi-o puteam refuza. Intenţionat nu o mascam.

Se uscase de mult, acum se scutura de pulbere.

Cu o atenţie de laborator îi urmăream orice mişcare. O armonie de linii atât de perfect senzuală, îmi încorda dorinţele până la sufocare. Trebue să mărturisesc că pentru prima oară eram iraţional în faţa unei femei, atât îmi lipsea de mult, bunul simţ. Ea nu părea deloc jenată, de privirile mele scrutătoare. Se îmbrăca chiar alene, să-mi poată da în simţuri toată otrava, ce se credea capabilă că mi-o poate inocula. Imi excita privirile cu lenevia mişcărilor ei calde. Simţeam că mă înăbuş, ca într'o bae cu robinetul uitat deschis. Prin aburul rochiei ei de voal, bănuiam o beţie de carne. Terminase de îmbrăcat şi acum se îndrepta spre faleză.

Am terminat şi eu repede şi am fugit după ea.

Eram hotărît să fac orice ca să o pot cunoaşte. Am ajuns-o din urmă.

Cu dorinţa de a stăpâni simţurile necalmate încă de injecţia, administrată de trupu-i insinuant, am afişat o mască de circumstanţă. Dar era prea falsă ca s'o arborez cu destulă sinceritate.

Aspiram victorios parfumul laurilor.

— Domnişoară, eşti arestată.

A îngheţat, cu toată căldura, care se lichefiase şi acum curgea în picături fierbinţi. Roşeaţa obrazului i-a dispărut, cu iuţeala de cameleon. Se aprinsese în culoarea soarelui, ca în urmă, galbenul strălucitor, să dispară într'unul palid, — un felinar aprins ziua. Imi închipui că se credea deja pe banca acuzării, sub rechizitoriu. N'am ştiut nici odată, dece manifestase o teamă, pentru mine inexplicabilă.

- V'am prins în flagrant delict.

Conform, art.... din legea... sunteţi arestată. M'aţi hipnotizat cu puterea ochilor.

Intr'adevăr îşi concentrase toate nopţile de vară, în irişi.

Evadarea sângelul în fibrele obrazului, l-a colorat în purpuriu. Sincera destindere s'a manifestat mai repede decât ar fi voit să o ascundă.

Partida era câştigată. Izbucni într'un râs argintiu, — nişte clopoţei de cristal legănaţi de o briză simfonică.

— Originalitatea d-tale, m'a dezarmat.

— Am comis o infracţie de maniere. V'aş cere scuze, dacă n'aş risca să cad în banalul unor convenienţe. Le condamn cu puterea adevărurilor irefutabile ce mi le predic numai mie cu succes.

Lasă-mă, te rog, să suprim aceste introduceri, caraghios de încorsetate. Sunt prea reci şi afecţia de care începi să dai dovadă, le topeşte.

— Se aprobă, — răspunse ea. Şi ca să pecetluiască un început de convenţie incertă, ca o credinţă, îmi întinse mâna. Mică şi moale, cu vârful degetelor nespălate după un cules de smeură.

Când i-am sărutat-o, m'a izbit mirosul cald şi fin, ce-l radia corpul ei — un concert de parfumuri naturale şi sintetice.

M'a învăluit un nor de particule infinit de mici, eram înconjurat de amfore, în care ardea corpul ei. Aş fi fost în stare să-mi schimb eterul obişnuit, ca să mă poată îmbăta numai esenţa delirantă a trupului ei.

O priveam insinuant, de aproape. Picioarele-i erau goale, — felii de pere coapte. Carnea-i sburda în ritm de vers, în acelaş timp privirile ei, ca nişte ace, îmi sgâriau insuportabil, nervii. A trebuit să respir. Mă îneca emanaţia puternică, cu care ameţea.

— Sunt curioasă să ştiu, ce te-a făcut să utilizezi, faţă de mine, acest procedeu.

— Maschezi, cu atâta cochetărie, o vanitate, încât nu pot să nu ţi-o satisfac. Omit, sau mai degrabă, rezum o banală declaraţie de dragoste, ce ar fi trebuit să v'o aştern în muzica unei harfe de cristal.

— Ai început frumos.

Trebue să fi fost nebun, cu adevărat, ca să pot băigui atâtea prostii.

— Dă-mi voe să mă adresez prin d-ta, tuturor femeilor frumoase care mi-au plăcut şi acelora pe care nu le-am cunoscut. Vreau să vă am. Dar nu-mi ajunge să vă posed corpul, să ating întreaga suprafaţă a cărnii voastre.

E prea superficial. Vreau să respir mirosul celulelor voastre. Vreau să intre în mine, tot ce dă corpul, prin porii voştri. Imi sunteţi atât de necesară, încât mă chinue gândul despărţirii. Dacă pentru alţii e deajuns oxigenul, pentru mine e neîndestulător. Aş vrea să vă condensez parfumul cărnii şi aşa lichefiat să-l sorb cu lăcomie. Nu fac nici o deosebire între otrava obişnuită cu care adorm realitatea şi nectarul trupurilor voastre. Dece vă alteraţi parfumul natural, cu esenţă de flori? Sunteţi atât de ameţitoare!

— Dragul meu, îmi face impresia că apologia pe care ne-o faci, e prea pasionată, ca să mai poată fi şi sinceră.

— Tu crezi că mi-e greu să neutralizez acidul pasiunii, care diformează. Vorbesc sub imperiul celei mai reci raţiuni. Consider femeia întocmai ca oxigenul, în necesitate şi calitate.

— ...şi cantitate, complectă ea, răutăcioasă.

— Ea e aerul nostru, elementul nostru vital. Fugim de ea şi totuşi ne atrage, nu o simţim şi totuşi ne apasă. E spiritul de conservare al naturii.

Ajunsesem la hotel. M'a rugat să o scuz, ca să se schimbe pentru masă. Am aşteptat-o în hall, A venit îmbrăcată într'o rochie alb cu negru. pantofi la fel. Un cordon roşu marca perfect jumătăţile corpului, ca la o insectă.

Pălăria alb cu negru, semăna cu o café-glacé.

Am intrat în restaurant. Era deacum plin. Noroc de masa mea, care fusese rezervată. Cred că începeam să o interesez, judecând după aerul degajat cu care vorbea. Mă lăsa să privesc în ochii ei, ca într'o prăpastie fără fund.

Aveam senzaţia că mă arunc în abis, că scobor în voluptatea fierbinte a cărnii... Et quand ton regard pénètre longtemps au fond d'un abime, l'abîme lui aussi, pénètre en toi".

Din ochii-i înăbuşitor de negri, încercam în zadar să-mi mişc privirea. Mă orbise şi acum voiam să ies din întuneric.

— Homar cu maioneză, îi auzii cristalul vocii, care-mi veni în ajutor.

Pe o tavă de argint, un chelner elegant ca un subsecretar de stat aduse ceva. Aducea cu un compot de căpşune, amestecat cu caise, aranjat artistic. Era homarul comandat.

Nici odată nu mi-au plăcut mâncărurile, cu care trebue să te chinui înainte de a le duce la gură. Tot ce-i prins de oase sau în găoace e insuportabil. Intotdeauna trebue să găseşti un cuţit, care nu prea tae, sau o furculiţă inaptă, care-ţi mângâie enervarea. Nu ştiu dacă aţi observat că o mâncare cu cât e mai scumpă, cu atât e mai obositoare: fazan, caracatiţă, peşte, etc.

Ea mânca homarul cu gesturi uşoare şi sigure de jongleur. Se spune de obiceiu, că e puţin plăcut să vezi cum mănâncă o femee frumoasă. Că e un prozaism, care are prea puţin comun cu poezia amorului. Imi permit să cred că nu e tocmai adevărat. Atunci ai posibilitatea să te scobori la realitate. Dintr'o femee idealizată în imaginaţia noastră caldă, vezi o fiinţă care-ţi seamănă. Vezi un animal mai perfect decât tine, care, cu graţie de felină, deschide o gură de fragă, cu dinţi de frişcă. Mi se pare că-i o comparaţie plagiată, dar în tot cazul îmi asum răspunderea unei reclame gratuite. Dece, la fiinţa pe care o adori, totul este frumos, până şi gura ce o ţine deschisă, gata să intre în ea, un sos galben de ouă. Vezi cum agită limba voluptuos. Cea mai plăpândă suprafaţă a cărnii e făcută să îndeplinească un rol atât de ingrat. Aş vrea ca întreg corpu-i să fie de aceeaş natură ca şi limba. Eu aşa aş face o fiinţă pradă exclusiv voluptăţii.

Terminase de mâncat şi acum îşi clătea buzele din cupa unui spumos înzăpezit. Am rugat-o să ne plimbăm pe dig.

A primit cu o condiţie care m'a surprins: să rezistăm tentaţiei de a ne îmbrăţişa sub ochii soarelui. Mi-a explicat mai târziu dece. Ne-am sculat dela masă în sunetul unui tam-tam delirant. O muzică ce-ţi injecta furnici în sânge.

Afară, o briză răcoroasă se lupta cu greu să îndepărteze îmbrăţişarea sufocantă a soarelui.

Pe dig, ne-a învăluit o boare sărată, care ozonifica plăcut aerul.

Am întrebat-o două lucruri ,ce voiam să le ştiu dela orice femee dorită. Numele şi vârsta. Mulţi spun că e riscant să întrebi de vârstă pe o femee. Indrăznesc să cred că nu e aici tot adevărul. Poate e riscant pentru una mai în vârstă, dar pentru o tânără, e un omagiu pe care i-l aduci.

Mai e nevoe să îndepărtez această aparenţă de sofism vicios? Reiau. E o punere la punct din partea ei. Intotdeauna va fi fericită să nu te lase să planezi în dubiu, imediat îţi va spune vârsta care o face atât de radioasă.

Numele unei amante, nu e numai o etichetă. E un adevărat safe, în care-ţi păstrezi toate amintirile. De nume n'ai nevoe când eşti cu ea. Atunci îţi e indiferent cum o cheamă. I-l pronunţi în locul altui cuvânt cu care o alinţi. Numai când ea nu e de faţă, ai nevoe de el. Chemi printr'însul imaginea scumpă.

— Mă cheamă Mahany. Prietenii mei s'au obişnuit să mă strige Manny.

— Frumos nume. Poţi să predici prin el religia amorului. Când pronunţi Manny, ai senzaţia că auzi ecoul unei melodii milenare.

— Avea tata o amintire de când fusese în India. Ii plăceau aşa de mult ţinuturile acelea, încât adesea îmi vorbea de ele. Ii plăcea felul lor de a trăi în irealul confortant al imaginaţiei. Ea e singură capabilă să-le coloreze realitatea stearpă. Ii plăcea limba care se vorbea acolo, atât de savuros încărcată cu vocale. Se spune de ei, că sunt cei mai săraci oameni depe suprafaţa pământului. Tata spunea că sunt atât de bogaţi, — au cea mai poetică şi mai sublimă religie, din câte există. Ei se mulţumesc să se hrănească cu contemplaţii, să se îmbete cu iluzii. Un popor care trăeşte numai ca să moară. Tata vorbea de India, ca de o amantă.

Acum douăzeci şi doi de ani, când m'am născut, a ţinut atât de mult să-şi concretizeze în mine o amintire, încât mi-a dat mie, numele unei fiice a Nirwanei. A vrut ca cele două fiinţe pe care le iubea mai mult în viaţă să poarte acelaş nume. Să-şi aducă aminte, în acelaş timp de amândouă.

De zece ani nu mai ştiu nimic de el.

Mă învăluia într'o atmosferă de intelectualitate, excitantă, ca o sărutare. Ii plăcea să vorbească concentrat, aproape în maxime. Incerca să pue între mine şi ea, un decor oriental, intelectualizat, până la ştiinţă. Inadins voia să-mi detaşeze atenţia de pe fizicul ei, ca să nu cadă în cursă

Gândurile mele erau prea bolnave de senzualism, ca să le poată vindeca paleativul ei. Nu făcea decât să-mi ascută ghiarele dorinţilor care mă ucideau. In clipa aceea am simţit că nu aş putea trăi decât lângă o femee, că întreaga mea viaţă e o agonie întreţinută de un mediu de feminitate.

Baloane de oxigen, absolut necesare. Era învăluită de dorinţi, ca de apa mării. Aveam impresia că trupul ei îmi storcea lacrimi din simţuri. Mă tortura. Mergeam strâns lipit de ea. Făcusem din corpul ei supapa nervilor mei.

— Aş vrea să te cuprind în braţe. Să-ţi strâng la piept, trupul parfumat.

— Nu, te rog, nu aici. Mi s'ar părea o exhibiţie.

Nu vreau aici şi acum ziua. Imi face impresia că ne priveşte toată lumea şi afişajul acesta mă desgustă. Mi s'a spus că sunt unii, pentru care e un diletantism, atingerea formelor unei femei, în plin public. Că simt o plăcere unică. Am oroare de asemenea indivizi bolnavi.

— Eu cred că fiecare din noi avem simţurile bolnave.

Nu cred să fie cineva care să-şi satisfacă voluptatea cu o claritate de eter. Dacă am fi cercetaţi de specialişti psihiatri, absolut toţi am da dovada că posedăm, în grade diferite, o gamă de perversitate sexuală. Toţi suntem nebuni. Unii mai nebuni decât alţii.

De altfel teoria ce încerc să ţi-o schiţez, cu toate că e prea veche, am ferma convingere că spune multe adevăruri. Ca orice lucru vechi, care suportă povara secolilor.

Aş putea şi pe cale logică să-ţi demonstrez temeinicia ei dar nu e de loc oportună o discuţie de alienist, între două fiinţe care se doresc.

— Te rog eu, chiar, să vorbeşti mai departe. Intotdeauna m'a interesat ştiinţa. Poate din pură vanitate, poate datorită tatălui meu. Pe el îl pasionau două lucruri: femeia şi ştiinţa. Imi place tot ce iubea el.

— Vreau să fiu scurt şi totuşi să fiu înţeles. Este exclus ca în trecutul genealogic al oricărei familii, să nu fi fost cel puţin un degenerat. Or, cum influenţa eredităţii ,dacă nu atavismul, este necontestat observată la toţi, fiecare din noi, prin perpetuare, avem sâmburele degenerescenţei. Unii mai mult, alţii mai puţin desvoltat. E deajuns un singur individ bolnav, cu psihicul alterat, ca să-şi nenorocească exagerat vorbind, spiţa la infinit. Noi nu suntem cum ar trebui să fim, am făcut din anormalitate, regulă. Generaţiile caută să cicatrizeze leziunea produsă ancestral. Aparent, cred că reuşesc. Se acoperă de praful vremii, cel mai bun terapeutic.

Aş recomanda un remediu, dacă n'ar fi anticipat supus la o condamnare feroce. Aş propune ca toţi indivizii otrăviţi psihiceşte, să fie literalmente exterminaţi.

Dacă voim să salvăm viitorul, să sacrificăm hibrizii generaţiilor prezente. Nimeni nu-i culpabil, dacă plivește buruienele.

— Ai încercat să faci un tablou sinoptic. Teoria, ce o susţii, e neprevăzut de riscantă. E ceva ce nu poate fi scindat. Sau o adopţi ad-literam sau o combaţi cu înverşunare.

Era pentru prima oară când formulam faţă de cineva, nişte deducţii, ce le credeam impecabil de logice. Se cramponaseră de mine ca o obsesie. Imi e totdeauna uşor să expun impresiile culese de prisma eului meu, unei fiinţe care mi-e dragă. Nu risc prea mult să fiu contrazis. Mai ales, datorită expunerii mele obscure: un adevărat oracol.

Intotdeauna, o femee când n'are teren sigur de contrazis, nu încearcă să înfrunte riscul exploatării unei mlaştini.

— Ne putem întoarce. Aş vrea mult să mă întind în pat. Dacă aş fi culcată, aş avea nespusă plăcere să trag din mine, ca de o gumă.

A fost o destindere, propunerea ei de întoarcere.

Sunt atâţia, care se mulţumesc numai cu prezenţa făpturii adorate. Le e deajuns că stau în apropierea ei că o aud vorbind. Nu-i pot înţelege. Pentru mine femeia e la fel ca orice stupefiant, ca morfina. Vreau să iau din ea, tot ce mi se poate da. Dece să-mi dea numai un vârf de unghie, când are cutia plină. Mă enervează când ţi se dă cu pulverizatorul. Vreau să o sorb toată până la ameţire, până la inconştienţă.

Atunci simt adevărata plăcere, în extenuare.

Ajunsesem aproape de hotel. Lipită de mine. Mă încălzise prezenţa ei.

— Aş vrea să te rog ceva. Nu te-ar supăra dacă aş veni să te văd, după ce te scoli ?

— Chiar voiam să te rog eu, spuse ea, drăgăstos, ca o alintare. Mă plictisesc îngrozitor, când n'am pe cineva lângă mine, cu care să împart tortura singurătăţii. Singură în cameră. mă simt ca într'un cavou. „Proasta voastră dragoste, pentru voi înşivă, face din singurătatea voastră o închisoare", cum m'ar dojeni Nietzsche. Chiar când ies în lume, la restaurant sau pe plajă, când n'am pe cineva cu care să stau de vorbă, am impresia că asist la un cinematograf mut sau chiar sonor. Are viaţă, dar e departe de mine. Nu pătrunde în mine, n'am nimic comun cu ea. Singurătatea nu e tocmai separaţie de restul lumii, dar şi lipsa de comunicaţii, în mijlocul ei.

— Aşa ne-am înţeles. Te aştept la ora zece.

— Nu mai ies dacă vii la mine. De altfel întreaga atmosferă a nopţii, îmi intră în odae dacă deschid ferestrele şi uşile dela balcon.

Căldura patului şi briza răcoroasă a nopţii marine!

Mi-a întins o mână umedă şi parfumată, — ca boabele Muscatei de Hamburg, înlăcrimate în roua dimineţii.

M'a izbit acelaş parfum caracteristic, care ieşea voluptos din porii cărnii, — ameţitor ca mirosul crinului şi tuberozei. Am aspirat şi eu lacom ca un însetat.

N'am să uit niciodată nectarul corpului ei.

Plecase de mult şi eu încă mai sorbeam în urmă-i, boarea de miresme.

Până să mă duc la ea în cameră, nu era nimic de făcut. Am trecut pe la club.

De când venisem aici, încă nu-i călcasem pragul.

Cu toate că mă tenta, eram un amator pasionat, dar mă distra mai mult tovărăşia femeilor frumoase, ce roiau aici, ca la un concurs de frumuseţe.

Imi plăcea atât de mult să privesc în sălile de joc femeile şi bărbaţii, care-şi concentrau emoţiile în capsule de zaharină. Trăia lumea la club. clipe de viaţă, nebănuit de intensă. Işi crispa fiecare, nervii mânii şi feţei într'o încordare de arc. Atunci arcul se destindea brusc şi lovea când pe unii, când pe alţii. Intocmai cum te joci cu o lamă de oţel, pe care o îndoi cu o plăcere de copil şi care de atâtea ori îţi sare în ochi.

O sală de o eleganţă exuberantă, cu o atmosferă în culoarea pavajului. Era îmbâcsită de fum, ca o tavernă spaniolă.

Iţi îneca respiraţia şi ochii.

— Pontaţi, Domnilor 2000 la banc.

Se juca chemin de fer.

Vocea de gramofon, stereotipă până la exasperare, îţi enerva urechile, ca nişte gândaci care-şi caută drum spre creer.

— Faceţi jocurile, Domnilor. Cine mai pune, merge.

dăduse drumul cărţii din sabou.

Se complectase bancul şi acum se Ponta are şapte, bancul dă pe faţă şi-i en carte. Se repetă lovitura. De data asta, ponta are opt.

Banco are cinci, pierde.

— Trei mii, la banc. Pontaţi, Domnilor.

Se pontase jumătate.

— Banco seul.

Ponta trebuia retrasă. Unul dintre chibiţi credea că dă lovitura. Pierde. Banco are nouă.

— Neuf comme le boeuf. Sublinie unul dintre eternii spirituali dela ori ce masă de joc.

— Cinci mii la banc.

— Suivi.

Acelaş tip, antrenat acum, voia să-şi scoată ce pierduse. Cu mâna tremurândă, ia cărţile, Avea şapte. Nu putea trage. Banco are opt. Pierde şi de data asta.

Luat de vârtej, jumătate inconştient, ia loc la masă. L-am pierdut din vedere. In urmă am auzit că a pierdut o sută de mii.

O doamnă, blondă ca ceaiul, era alături de un domn cam de aceeaş vârstă, amândoi destul de tineri. Trebue să fi fost soţ şi soţie. Atacau pe două fronturi. Un capital comun de pierdut, şi două posibilităţi de câştig.

Jucau în mic. Le trebuiau înzecite şanse ca să câştige puţin şi destul de

Urmare în pag. VII-a

Parfumul cărnii tale

Continuare din pag. VI-a

problematic, pierdeau tot puţin, dar cu o certitudine matematică.

Un evreu roşcat, ca frunza toamnei ruginite, era cunoscut de toată lumea. Intotdeauna la mâna lui, bătea două puncte, al treilea îl pierdea.

Cu o seară înainte, la al treilea punct a vândut bancul.

Cumpărătorul a mai bătut încă treisprezece puncte!

Adevărata personificare a ghinionului. Nimeni nu mai voia să se aşeze lângă el.

Covorul verde de pe masă îţi făcea impresia unei peluze de iarbă, în care ciuguleau puişori de găină. Erau degetele nervos agitate.

Dacă ar fi fost linişte, cu siguranţă că ai fi luat masa verde, drept o conspiraţie. Cultul asului de pică, unde ei erau preoţi devotaţi până la idolatrie.

Tuturor le luceau ochii. Voiau să reducă la transparenţă, cartonaşele acelea, la care se închinau.

Degetele lor aveau o viaţă proprie. Erau nişte fiinţe aparte, parcă nu le mai dirija nimic. Pentru jucători, se reduce tot restul lumii, la cartea ce încearcă să o fileze. Voesc să-şi lungească o agonie, sau să-şi savureze cu nesaţ, o înviere. Ei cred că temperează emoţiile.

Sunt hopuri la care rezistă din ce în ce mai extenuaţi. Jucătorii mai vechi, crezi că şi-au tocit nervii. Ii crezi pasivi. Că urmăresc un câştig, ca în orice afacere.

Câtă eroare ! Fiecare lovitură le-a lăsat răni, care s'au adâncit cu timpul. Ii chinue fiecare picătură de fontă, care le sâcâie fiinţa. Nişte bolnavi, care au nevoe să se otrăvească în fiecare noapte. Ca oricărui morfinoman, le-e absolut necesar să-şi ia obişnuita toxină. Ii torturează atât de plăcut! Simţurile lor înregistrează la infinit trepidaţii emotive, ca un seismograf perpetuu. Au nervii tremurânzi, ca atinşi de friguri. Ei joacă în puterea inerţiei. Acei care au început să joace, au în nervi leziuni care s'ar mai putea cicatriza. Dar jucătorii vechi, de meserie, le e imposibil să şi-le vindece.

Pentru oricare ar fi suma câştigată sau pierdută, frigurile sunt aceleaşi. Emoţiile au aceeaş intensitate. Ei nu mai au proporţia banului.

Nimeni nu caută să-i scoată de aici. Tuturor le face plăcere să fie distraţi cu reprezentaţiile lor sincere şi gratuite. De altfel nimeni n'ar reuşi.

Dacă la masa de joc ai un spectacol atât de interesant, nici în jurul ei nu-ţi poţi pierde timpul. Se lipesc strâns femeile şi bărbaţii, ca să-şi uniformizeze perversitatea.

Sunt spasmurile emoţiilor care se prelungesc în trupurile ce se ating. Simţi o nespusă plăcere să te topeşti în intimitatea fiinţelor tremurânde, ce se silesc să savureze cu atâta satisfacţie, fiecare lovitură. Aspiri atâtea parfumuri diferite. Pari distrat de joc şi-ţi fac loc cu mâna, în coapsele calde şi moi ale privitoarelor. Cu câtă uşurinţă poţi să le atingi, cu fierbinţeala gurii, părul cu miros de flori. Le auzi respiraţia. Le simţi dilatările pieptului, în ritm spasmodic. Poţi să le strângi puţin mai apăsat.

Vor crede că sunt înghesuite cu toate că-ţi simt fiecare mişcare ce le insinuezi. O adevărată osmoză de senzaţii. Atâta lume vine numai pentru acest unic divertisment.

Câţi oameni bolnavi !

Am plecat de-acolo pentrucă mă sufocam în fum şi parfum.

După cum jucătorii, când pleacă de la masă, işi schimbă fisele, eu ieşisem să schimb aerul.

Afară se răcorise bine.

Era atât de plăcut să-ţi încarci plămânii, cu prospeţimea nopţilor de mare. Respiram cu lăcomie, bucuros că trăesc acolo.

✷

Am mâncat mai repede ca de obiceiu. Trebuia să mă schimb după masă în haine de seară.

In restaurant, am întâlnit un amic, ce-mi făcusem pe plajă. Un bărbat înalt, brun, de o frumuseţe răpitoare.

Era tipul bărbatului care îmi plăcea.

Să fi fost femee, m'aşi fi amorezat de el. De o fineţe fizică şi spirituală, care te înduioşa.

— Pari azi exuberant de fericit. Vre-o cucerire nouă? Mă întâmpină el, iscoditor .

— Da. Japonejii au cucerit Tsi-Tsi-Kar-ul şi acum se îndreaptă spre Mukden prin Tsin-Tsin...

— Iţi baţi joc de mine cu glumele tale.

— Tu ai spus că par fericit. Intr'adevăr sunt foarte mulţumit, de noua mea descoperire. Acelaş lucru, chestie de nuanţă. Fericirea e culoarea prin care vezi o mulţumire, sau o satisfacţie, dacă vrei, la un grad mai intens.

Mie, drept să-ţi spun, mi-e frică să mă cred fericit.

E un cuvânt prea mare, cu care etichetăm situaţii de fapt, la alţii sau la noi, dar atunci numai retrospectiv sau anticipat. E o culme aureolată, pe care nu o vezi, decât dacă eşti, sau jos, sau după ce ai trecut de ea. „Qui atteint son idéal, par cela même le dépasse", a spus odată cineva.

— De când te cunosc, mi-ai făcut impresia unui om, care discută cu el însuşi, când e cu cineva alături şi care moare de plictiseală când e singur. Cauţi prieteni, ca să poţi fi singur. Ai o individualitate, care spumegă şi în acelaş timp îşi rumegă propria-i materie. Iţi place să te erijez în profesor de mare anvergură. Faci impresia că vrei să stăpâneşti massele cu puterea ta de convingere. Şi ai drept armă o simplă raţiune rece. Ce eroare! în viaţa ta intimă, cât te-am putut cunoaşte, eşti frământat de pasiune şi tu vrei să cucereşti, deodată lumea, cu o biată raţiune! Gândeşte-te că toată istoria timpurilor e plină de experienţe, în care atâţia nemuritori au radiat numai inteligenţă şi au trebuit atâtea secole, să împrăştie în mulţime, fiinţa adevărurilor lor nepieritoare. Cu voinţa şi cu pasiunea, în toate veacurile, oamenii au cucerit o admiraţie în propria lor viaţă.

Idolatrie, pe care au savurat-o şi care le-a fost un imbold, pentru puterea lor de creaţie. Mulţimea te preţuieşte când o faci să-ţi simtă adevărul, nu când vrei tu să-l înţeleagă. Când îl sesizează, când îl asimilează, e deja târziu pentru tine.

Dizertaţia lui mi-a dat posibilitatea să mănânc mai repede.

— Cred că voi mai avea plăcere să ascult frumoasele tale scântei de inteligenţă, i-am spus râzând, după ce mă sculasem să plec.

— Mereu ironic. Poate voi avea timpul să-ţi cizelez şi ironia. La revedere şi succes.

— Mulţumesc.

Simpatic şi interesant tip. Şi el face pe profesorul de mare anvergură....

Am plecat repede să mă schimb. Mă aştepta frumoasa mea intelectuală.

Nici nu ştiu când am ajuns aşa de repede. M'am trezit bătând la uşă. Mi-a răspuns cu acelaş glas cristalin, care mă înfiora.

Am găsit-o într'o superbă pijama albă de mătase.

Incă nu o văzusem îmbrăcată în culori. Era atât de strânsă în partea mijlocie a corpului, încât aveai impresia că se rupe singură. Ca să-mi desvăluie, ca după o cortină, comorile ei, râvnite.

— M'ai lăsat să aştept, m'a certat ea, cu o duioşie senzuală. Parcă ai fi o femee care întârzie anticipat chiar, decând ţi-a dat ora întâlnirii. Nici o explicaţie şi ia loc lângă mine.

Invitarea era de prisos. Eu mă şi aşezasem pe un divan moale ca aburul.

— Imi eşti datoare o explicaţie, pe care, încă, nu ţi-am cerut-o formal. Ai spus că nu-ţi place să fii îmbrăţişată ziua. Nu-mi amintesc exact termenii ce ai întrebuinţat, dar ştiu că a fost vorba de jour et d'amour.

— Imi place să-mi îmbăt simţurile numai noaptea. Să-mi fie alintate dorinţele, la lumina stelelor. M'am identificat cu viaţa lor nocturnă.

Tata avea o metaforă, din multe altele cu care-şi măcina timpul. Les étoiles: leur nuit est notre jour et notre jour est leur nuit.

Imi place să-mi potolesc simţurile în trepidaţii scânteetoare, numai noaptea, ca licuricii. Să-mi cânte nervii din propriile lor coarde, numai noaptea, ca greerii. Să-mi atrag prada în sclipirea ochilor arzători de dorinţi, numai noaptea, ca tigrii.

Vreau din noaptea înstelată, să-mi fac o rochie de seară, în catifea neagră cu paete. Să mă duc cu ea la balul sărutărilor fierbinţi.

Pentru mine, ziua e o junglă în care aleg prada, sau o punte peste care trec în sărbătoarea veneţiană a nopţii.

M'am educat singură să mă aprind odată cu stelele.

— M'ai ameţit în dansul stelelor tale vrăjite.

Ai vrut să-mi arăţi că te-ai obişnuit să vrei.

Eu, mai simplu, te vreau numai.

Şi fără să mai aştept răspuns, învăluit în mireasma corpului ei, i-am apăsat sălbatec buzele. Erau lichide de fierbinţi.

Am avut senzaţia că ating un sirop cald, cu miros de tutti-fruti. Ii vibra tot corpul ca o harfă. Se lipise de mine, în semi-obscuritatea ce mă înconjura. Incerca să mi se verse în simţuri, ca o otravă orientală.

Se juca cu degetele pe buzele mele, ca pe claviatura unui pian, — cânta o serenadă pe un simbol.

Ii căzuse pijamaua depe ea şi acum era goală lângă mine. Lumina întunecată a stelelor îi pusese pe corp, ca unei corole de orhidee, o ninsoare de polen verzui.

Sânii i se aplecaseră lateral, obosiţi de aşteptare. I-am sărutat tot pieptul de statue. Aveam senzaţia că ating cu buzele, nişte balonaşe de cauciuc, pe care ţi-e teamă să nu le strici, cu lăcomia ta neprăvăzătoare. Să ai mereu o pernă din pieptul unei femei!

Imi plăcea să se urce singure, buzele pe proeminenţa sânilor. In vârf făceau un popas demn de un alpinist.

Imi ridica uşor capul, pe buzele-i clocotitoare.

Mă săruta într'o strânsoare sălbatică. Ochii de pisică îi scânteiau. Pupilele i se dilataseră enorm, ca la o otrăvită.

Când îi ţinea închişi, eram mulţumit. Când îi deschidea, mă lumina ca un foc bengal.

Aveam mereu altă senzaţie când o alintam. Mi se păruse într'un rând, că mă joc în nisip. Că-mi fac singur formele de care am nevoe şi tot singur le stric nemulţumit de efemera lor stabilitate.

Se spune de obiceiu, că nu te poţi sătura cu fragii, oricât ai mânca din ei. Să săruţi o femee pe care o doreşti, e un lucru care întrece legendara insaţiabilitate a fragilor. Cu cât o săruţi mai mult, cu atât ai mai săruta-o. Gustul vine sărutând.

Acum o sărutam pe tot corpul. Buzele mele erau ca un burete, care-şi absoarbe şi ultima picătură de voluptate.

E ruşinos să-ţi săruţi tot ce doreşti.

E imorală natura în altarul moralei lor inconştiente.

★

E atâta lume căreia îi place să spue un dicţionar de inepţii dulci şi fără senz, când strâng în braţe o fiinţă adorată. Ai impresia că laudă fiecare fel de mâncare.

Cuvintele apropie pe oameni. Dar când sunt deacum lipiţi unul de altul, nu mai e nevoe de prezenţa lor.

Rostirea lor e o deviere. Sunt clipe pierdute.

Acum când poţi numai să-ţi îmbeţi simţurile, este esenţialmente ritualul care nu are nevoe de nici un cuvânt magic. Ce să mai ameţeşti!

Savurează fiecare clipă. Soarbe cu lăcomie, voluptatea fiecărui minut.

Este un cult, dacă vreţi, dar trebue să fii pătruns până în cele mai tainice fibre, de o sinceră idolatrie.

Este — paradoxal — cea mai reală religie: să crezi în omnipotenţa sublimei senzaţii...

★

Imi înnecam buzele în apele cărnii ei parfumate. Să posezi o femee, pe care ai dorit-o intens şi să mai poţi crede în altă divinitate!

Cu o înfrigurare de nebună, cu gesturi inconştiente, îmi lua capul în mânile uşoare de puf. Işi asvârlea apoi, toată greutatea plăcută a corpului, peste mine, până îmi lua respiraţia.

Mă săruta cu atâta senzualitate, încât o încleştam în braţe, ca să vibrăm împreună de beţie. Să simt cu ea, aceeaş senzaţie, în acelaş timp. Să-mi pătrundă în nervii ameţiţi, voluptatea, pe care o încerca ea. Voiam să-mi amalgamez trupul cu al ei. Să respir pentru ea.

Toate celulele noastre, cred că erau atunci, numai senzoriale.

In tot corpul simţiam o senzaţie de sfârşeală, de cufundare în abizul unui vis. Aşa trebue să fie şi voluptatea morţii.

Ne-am excitat până la propria noastră nimicire, ca în urmă deabia să ne posedăm.

Ritmul actului sexual sunt treptele singurei fericiri cu adevărat.

Ne frământam spasmodic, spre un ţel comun. Alergam nebuneşte după o nălucire, o umbră de vis minunat. Se struniseră toate coardele trupurilor noastre şi aşteptam cu încordare de arc, o destindere sfâşietoare.

Făusem din ea supapa nervilor mei.

Nu-mi era de ajuns sudarea perfectă a corpurilor, voiam să intru în esenţa fiinţii ei. Să mistui carnea ei, să-i muşc buzele agitate până la sânge.

Beam dintr'o cupă de cristal, o băutură feerică, cu gust de vis sublim. Voiam să o sorb deodată, să sparg cu dinţii cristalul cupii, să-mi însângereze carnea buzelor.

Eram de o fericire inconştientă, aveam nevoe să sufăr. Simţeam că mă topesc cu o repeziciune, aproape instantanee.

De-odată am avut senzaţia că totul, care mă înconjura, încremenise. Se oprise orice mişcare în jurul meu şi că eu singur mă evapor, că celulele mele se sublimau.

Aveam o puternică senzaţie de eclipsare. Că se sfărâmase de pe mine toată carnea, pe care o răscolisem câteva minute înainte. Imi picura fluid de voal, pe penele unor aripi invizibile care mi se ataşaseră parcă, şi planam în sfere imateriale. Eternitatea, cu cochetărie de pisică, se lăsa sorbită pe furiş. Dacă nu putem cunoaşte, în viaţă necunoscutul, avem câteva clipe când îl putem simţi. Să simţi clipe de imensitate, în fiole de o nespusă voluptate!

Polenul îşi iriza puterile creatoare la umbra beţiei noastre. Natura, cu acelaş sânge rece, care o caracterizează, înainta, cu ajutorul forţei noastre extenuate. După ce ţi-a dat voe să priveşti câteva clipe, în abizul infinitului. Atunci aş vrea să mă cramponez de moarte. Dar curajul meu, e curajul laşului.

Aveam o duşmănie caraghioasă pe natură. Suntem saltimbancii ei. Salariul nostru e viaţa mizerabilă, pe care ne-o hărăzeşte şi în schimbul ei ne cere reprezentaţii sublime, la care rămânem tot noi spectatori. Iţi dau viaţa, joacă-te pe sârmă cu ea!

Acum nu mai simţeam nimic. Cenuşă de azur incoloră.

Singură raţiunea, ca un bloc de ghiaţă, îmi apăsa fruntea. In jurul meu, totul era clar. Eu fusesem o nebuloasă care se eterase acum şi începea să se materializeze. Lumea exterioară începea să ia forme, din ce în ce mai conturate. Să se mişte cu aceeaşi regularitate, pe care o cunoşteam dinainte. Atunci am văzut lângă mine o parteneră dragă, agonizată ca şi mine, de aroma voluptăţii, care o nimicise.

Am început să o mângâi, să-i alint trupul sfârşit de lăcomie. Simţurile mi-erau estompate. Imi făcea impresia că privesc fiecare senzaţie, înconjurată într'un decor de basme. Simţeam senzaţia. Asistam la întreaga ei evoluţie. Nu mai aveam putere să simt cu aceeaşi intensitate. Nervii mei, care erau elastici, de atâta încordare şi destindere, se obişnuiseră cu mişcări extenuante.

Dece se consumă aşa de repede cele mai frumoase clipe, pe care le trăeşti? Dece, cel puţin îţi rămâne scrumul acelei amintiri, ce te înăbuşe cu prezenţa lui torturantă? Este atâta bine şi atâta rău în această amintire minunată!

Un voal de apă acoperă culorile deschise dar nu vii, ale unor basme trăite...

★

Nici nu-mi mai aduc bine aminte când am plecat de la ea. Cred că era dimineaţă de tot. Am lăsat-o dormind.

Dacă e nespus de plăcut să te culci cu o amantă, e mai puţin plăcut să te scoli lângă ea... Pentru amândoi.

Am vrut să-i evit şi cea mai mică pată, în claritatea senzualităţii ei, evoluate. Bănuiam, cum bănueşti frunzişul după umbra lui, că va pleca fără să mă mai vadă.

Nu-mi pot da seama dece aveam acest gând. Aveam totuşi credinţa că ea dorea să păstreze intacte, fără nici o posibilitate de alterare, minunatele picături de timp, petrecute împreună. Că se îngrijea mai mult de amintire, decât de plăcere, ca să nu cadă în ritmul unei obişnuinţi vulgare, care diformează esenţa simţurilor periodic saturate.

★

Am fost chemat telegrafic, în Capitală unde cascada crahurilor financiare, asurzea piaţa economică. Eram absolut necesar într'un consiliu de administraţie, al unei puternice instituţii bancare, ce se clătina în ritm de presimţiri sinistre. Căderea cursurilor, cu puterea lor de eroziune, săpase în linişte, aproape toată temelia instituţiei noastre. Trebuia să asist la agonia unei rude atât de apropiate.

Imi părea rău că trebue să mă despart de ea, dar o zi nu era prea mult, ca să nu pot suporta distanţa care ne despărţea.

★

Am plecat pentru o zi şi am stat o săptămână.

Vârtejul crizei m'a prins în angrenajul lui, până m'a ameţit cu afaceri. Intr'o activitate febrilă, până la extenuare, am stat atâtea zile, fără să am mai mult de câteva clipe în care să dau posibilitate să se desfăşoare amintirea fiinţei dragi, ce o lăsasem pe plajă.

In orele de noapte oboseala îmi închidea ochii, cu putere de cleşte. Numai în somn, eram torturat de vise, care-mi clocoteau inconştienţa. Toate visele erau senzualitatea personificată, de la cele mai abjecte chipuri goale, până la sculptura unor trupuri ireale. Un vis incontinuu, cu mască de delir.

Ziua eram alt om. Afacerile, ca un nour opac, îmi înăbuşiau subconştientul, ce voia să explodeze.

M'am întors nerăbdător, să o văd. Cum am ajuns, am alergat imediat la hotel.

La poartă am întrebat de ea. Işi dăduse un nume german. Era atât de bine să nu fi întrebat!

Se înecase a doua zi, după plecarea mea.

Valurile, care o desmierdaseră copilăros, la sânul lor, i-au depus, pe seară, corpul sculptural de frumos, ca o statue de marmoră roz, pe aurul plajei.

Nu se ştie dacă a fost sinucidere, sau întâmplare nenorocită. Plecase în larg, cum se aventurase cu o zi înainte. Lumea de pe plajă o pierduse din vedere. Aproape o uitase.

Peste câteva ore, toţi îşi dădură seama că se întâmplase o nenorocire. Era prea târziu.

Au căutat-o toată ziua, până ce seara, braţele umede aşa de sinistre — acum — ale mării, au dat-o înapoi după ce o omoriseră. Seara... Şi ziua se îmbrăcase în haine cernite.

Noaptea se lăsase uşoară, ca să-i acopere trupul gol, înfrigurat de nemişcare, cu o „rochie de catifea neagră cu paiete". Cortina infinitului, invidioasă, se lăsase prea intempestiv, peste viaţa ei parfumată.

Şi-a ars penultimele clipe în amfora amorului.

.. Am fugit la mormântul ei...

Au înmormântat-o pe malul mării, să-i cânte neîncetat la capul nepăsător, în loc de candelă simfonia valurilor.

Tatăl ei venise, nu ştia nimeni de unde, imediat ce murise şi i-a aranjat un pat de marmoră, între cerul în care trăia acum şi marea în care îi plăcea aşa de mult să trăiască, dar care, în vitregia ei, a ucis-o.

El ar fi vrut să o incinereze. Să-i pună esenţa formelor moarte, într'o cupă descoperită, ca să o poată împrăştia briza mării şi după moarte. Dar ea nu avusese timp să spue ce să se facă, cu corpul ei inert.

Pe cristalul patului de marmoră, prin care putea privi argintul aurit al stelelor iubite, săpase, în franţuzeşte un vers indian: *„La mort est le motto de l'éternité"*...

Nu-l puteai ceti cu ochii. Il simţiai numai dacă lăsai degetele în voe, să alerge prin şanţul literelor transparente...

★

Se sărutau ziua cu noaptea când m'am deşteptat, mai bine zis, când am deschis ochii.

Plutisem între vis şi realitate, ca între cer şi mare, pe corabia amintirilor. La început era furtună. Realitatea îşi colora în azur, conturuile brutale. Receptasem prea violent, cele mai sumbre veşti, ca limpezirea să nu fie necesar. Mestecam în gură, o iască cu gust amar. Mintea îmi era limpede. Prea clară. Vedeam în mine până în profunzimi. N'aveam decât o vagă presimţire: să nu se curme în substraturi, viermii remuşcării. Dece am stat atât, fără să am o clipă, măcar, liberă să pot veni la ea.

N'aş mai fi găsit-o în viaţă, dar era încă fierbinte. Ultimii stropi pe buzele ei, pe ochii ei, nu-şi evaporaseră încă toată frăgezimea.

Toate acum, se vor topi. Intâiu acel proces înfiorător de descompunere.

Un compromis între realitatea fiinţei adorate, chiar inertă şi acel groaznic nimic, neantul care o soarbe şi-i evaporă tot ce am iubit. Perfecţia formelor ei, sculptate în sărutări! Aroma porilor ei, care-şi făcuseră cuib în toată fiinţa mea!

E atât de straniu să crezi măcar că-ţi poţi aminti, de o făptură pe care ai iubit-o, când i-ai consumat, până la epuizare amintirea trupului.

In mine, se ştersese aproape şi conturul liniilor.

Rămăsese numai, parfumul ucigător.

Eram o anomalie, o fiinţă cu o receptivitate exclusivă, paroxistă chiar. Pe nesimţite şi integral îmi substituisem propriul stupefiant. Pe celălalt îl puteam căpăta, chiar cu cele mai insinuante posibilităţi. Acesta îmi era luat cu violenţă implacabilă, de un destin orb.

Făcusem involuntar, un schimb iraţional. Inainte nu ţineam să ştiu că voi fi odată lipsit de eter, acum parfumul el, îmi rodea, cu absenţa lui, raţiunea. Se destrăma treptat, puterea de judecată pură. Noua beţie albă fusese limitată, exclusivă. Era o viaţă care, în esenţa ei, era supusă la legile echilibrului nestabil.

Fragilitatea neprevăzutului!

★

Toată ziua, m'au torturat gânduri negre. Jonglam raţionamente viţioase, pasionate, tendenţioase. Eram extenuat, slăbit de povara unei necesităţi. Strigam înăbuşit, după amfora trupului ei, chiar fără arome. Imi înecase definitiv, orizontul raţiunii.

Curios. Nu-mi dădusem seama de puterea, de intensitatea, cu care se insinuase în mine, propria-i esenţă. M'am mulţumit atunci, să savurez exagerarea unei nebunii de miresme. Nu-mi puteam da seama, cum nu-şi făcuse pe deplin, efectul. Extazul unei ameţiri, refula acum de sub cenuşa plăpândă. Vibram ca o orgă, după un ecou.

Mereu altul... Nimic nu venea. Chemam fără glas.

Era parfumul ei, sau lipsa lui, care-mi împăenjenea viţiul?...

Venirea serii a antrenat în mine, imposibilităţi.

Prin prisma nopţii ei iubite, îi vedeam culoarea celulelor sublimate. O culoare extra spectrală. Necunoscută fizic. Nu puteam să-mi explic dece îmi rămăsese din toată sculptura fiinţei ei, numai absenţa parfumului? Nimic material. Nici o formă.

Se poate îmbăta cineva în absenţa unei băuturi?

Dar în definitiv cupa a mai rămas încă. Poate mai sunt şi câteva picături...

Dacă moartea a încetat o funcţie zisă spirituală, carnea ei e aproape intactă.

La ce s'a redus viaţa ei, decât la mişcări, la vorbe. Şi ce au avut importanţă toate acestea? Mi-a plăcut înainte de a fi auzit-o vorbind. Chiar să nu fi făcut vre-o mişcare şi tot mă subjuga.

Convenienţele au trasat o demarcaţie, dar au greşit cu o eroare de timp. Când mori, nu mai eşti! Cum asta?

Nu mai trăeşti spiritual, dar exişti fizic. Este o inerţie, just dar este o evidenţă. Până se evapora mai există un trup. Buzele mai trăesc, chiar ucise.

Nu poţi să le săruţi? Cine poate susţine contrar, fără a putea fi convins singur?

Ea a murit. Ii lipseşte acum ceva. Sigur. Dar a rămas atât din ea! Şi eu vreau tocmai ce a rămas. Nu vreau viaţa ei, o vreau pe ea. Trupul ei l-am vrut întotdeauna, viaţa ei acum nu mai pot s'o am..."

★

Mergeam necoordonat spre o ţintă indicată de subconştient. Intreaga-mi maşinărie psihică se buleversase definitiv. Eram strâns cu putere, de o noapte neagră. Pe mare, revărsase cineva cerneală. Mă sufocam în negru. Se luminase artificial de sus. Dar lumini scrupuloase, cerşeau anticipat, adoraţie. Valurile vibrau eterna lor serenadă, aceluiaş amant anonim.

Eram la ora aceea, singur pe faleză.

Mi-a trecut atunci prin minte, cu iuţeala unei săgetări de pasăre începutul unei poezii uitate:

Vibrează parfum
Din cupe de scrum...

dar repede a dispărut în negru, cum fusese arsă seara de noapte.

Mă atrăgea o forţă mai presus de puterea mea de rezistenţă. Presimţeam o ruptură definitivă, cu barierele societăţii.

Dar cine mă poate împiedeca să calc graniţele lor?

Ei. Dar după ce le-am călcat. Deci pot trece în picioare, tot ce au stabilit ei, cu putere de normă. Pot savura o dorinţă intimă, fie ea chiar o impulsie bolnavă.

Este a mea şi trebue să o satisfac. Rămâne ca mediul să procedeze cum va crede de cuviinţă. Insinuările lor, de culpabilitate, nu mă pot preveni...

★

... Eram în faţa mormântului ei.

Puţin înalt, cu placa transparentă.

Am încercat să o ridic. Era prinsă în ţinte mari de metal. Am apăsat inelul meu cu diamant. O puteam tăia.

Am făcut un pătrat. La a patra linie s'a desprins.

N'am mai putut s'o ridic. A căzut înăuntru cu un sgomot, care a tăiat noaptea, cum tăiasem eu cristalul cu diamantul.

Cu bricheta în mână, am scoborît zece trepte de marmoră neagră.

Eram acum stăpân pe toate simţurile. Scoborisem cu o siguranţă de metal.

Inăuntru, bricheta descoperea o sferă de întuneric ca într'o biserică la Inviere, când vin credincioşii de iau lumină. Noaptea dinăuntru lua lumina, dar o consuma repede. Nimic sinistru.

Era atât de natural, încât aş fi făcut absolut aceleaşi mişcări de sus, din lumea „vie", dacă ar fi fost o mobilă de cameră. Numai în mijloc, era un sicriu de o culoare aproape indefinită: bătea întrerupt, din gris, în bordeaux.

Am încercat să ridic capacul de mânere. Mi-a fost imposibil.

Am observat deabia atunci, că era prins în lacate. Le-am rupt cu mânile, cu picioarele. Aveam o putere care nu permitea obstacol.

Am dat capacul la o parte.

Am avut senzaţia unei comoţii extrem de puternice.

Parcă m'a oprit glasul absent al tăcerii, cu un timbru împietrit.

Imixtiunea efemerului în majestatea morţii!

Figura ei mi-a făcut o impresie ciudată.

Incercam adaptarea supra omenească, la ecoul unor senzaţii prea puternice şi prea inaccesibile, ca să le pot domina.

Totul era rece. Aerul, sicriul, eu...

Tăcerea, această mantie a morţii, această anticameră a infinitului, scrâşnea în neputinţa ei.

Toată voinţa mea se lovise în marmoră şi aluneca acum, pe lichidul unei imposibilităţi.

Mi-era frică să mă uit la ea. Mă electrizau ochii ei închişi.

Flacăra brichetei ardea liniştită. E drept că vedeam puţin, noaptea se întunecase, dar eram mai mulţumit aşa. Era intimă. Nu eram singur.

Faţa ei era colorată intens cu nuanţe vii. Dacă ea murise culorile trăiau.

Ţinea ochii închişi. Buzele de un roz frapant. Mai vii decât atunci când trăia.

I-am apăsat gura. Am simţit o dulceaţă spumoasă.

Mai pline. Dar vide, uşoare, reci. Fierbinte de reci. Dacă nu le vedeam, nu eram sigur că nu am sărutat petalele unui trandafir roşu, glasat.

Obrajii şi faţa luaseră o culoare brună-verde, mai mult un verde care se închidea în albastru.

Genele, tot negre de smoală, erau umbrite de noapte.

Mă mai chema acum, sau o supărasem, pentru totdeauna, cu prezenţa mea inutilă, acum?

Şi părul ei, — acelaş păr iubit — avea acum mai multă viaţă decât tot trupul. Singura ei podoabă, care a rămas ca şi atunci când putea mişca buzele.

Ochii şi mânile încercau în zadar, să se trezească.

Adormiseră obosite, sub greutatea nefiinţei.

Pe mâni schiţase cineva cu cerneală albastră, conturul vinelor de păianjen.

Le-am pus pe buze. Le-am sărutat. Erau fade. O spumă uşor solidificată.

Când i-am muşcat buzele, mă apăsau dinţii ei. Ii simţeam puternic.

Acum îi apăsam eu şi aveam senzaţia că se înfig ei în mine.

Mi-am dat seama imediat că nu-mi mai aparţine. Era o amantă a morţii, care o va devora, după ce a înăbuşit-o într'o îmbrăţişare.

Pleoapele-i erau transparente. Vedeam prin ele, o sticlă colorată.

Numai părul era viu, parfumat.

Am recunoscut aceleaşi arome. Dar acum slabe, epuizate. Ultimele picături se volatilizau. Avea însă un miros puternic de algă.

Sorbeam ca un nebun...

Era totuşi acelaş corp iubit, consumat în noapte .

Era tot viu. Vorbea. Chema înăbuşit. Plin de aceleaşi dorinţi oarbe...

Infinitul concentrase cu atâta intensitate, senzaţiile cu care mă respingea, încât spulberase însăşi noţiunea timpului.

Mă detaşasem de eşalonare. Orice reazim mi se refuzase.

N'am mai putut rezista. Cu o sforţare supra omenească, am mai privit-o pentru ultima oară. De data asta cu teamă.

I se întredeschiseseră ochii, parcă întrebători:

Incă nu plecasem?

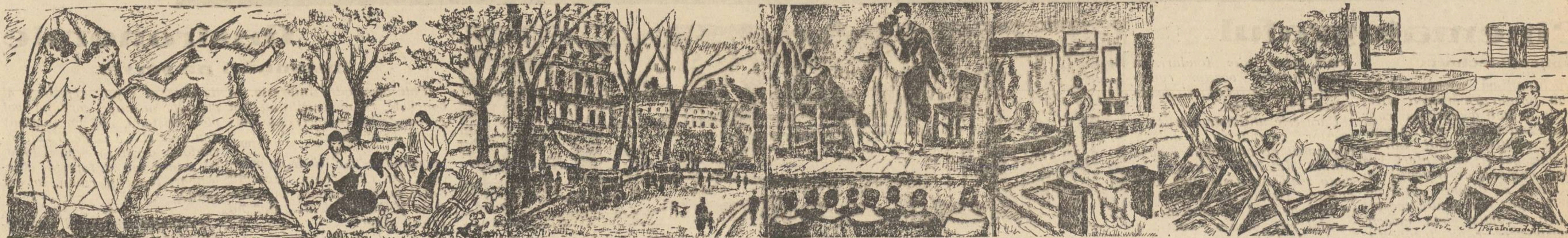
Gura rămăsese aceeaşi.

Numai câteva picături de spumă roză, pe colţul buzelor.

O tăcere rece îmi săpa oasele.

Am fugit...

LUMEA-CAPITALA

Note de drum...

Un „cuib de fericire" la... marginea Capitalei

Cititorii vor putea observa, din cele ce urmează, că sunt un neobosit și convins turist, dornic în orice vreme să călătoresc spre locurile răcoroase, cu arbori, cu isvoare și cu liniște deplină, — dacă se poate cât mai apropiate de București... — unde în adierea vântului și în ciripitul pasărilor să-mi odihnesc trupul și să-mi mulțumesc sufletul — departe de sgomotul, de praful și de microbii Capitalei...

Pentru acest scop subsemnatul împreună cu un numeros grup de amici ne-am consfătuit să punem baza unui cerc turistic sub egida căruia să colindăm în șir... marginile Capitalei pentruca astfel să gustăm și să deșteptăm în masse gustul atât de binefăcător al turismului...

Sâmbătă seara mai mulți prieteni și cunoștințe am pornit spre cea mai apropiată grădină-restaurant și am pus, în fața unui pahar cu bere, bazele A. D. M. B.-eului — adică: Asociația drumeților la marginea Bucureștiului.

— Prima excursie să fie la Snagov, a zis unul din membrii fondatori.

—Ba la Ciurel, a adăugat un cenzor...

— Părerea mea e să mergem întâiu la „Lido-bleu" (firma bazinului popular din sectorul Albastru)...

— Eu cred că mai bine este să pornim, într'un loc mai puțin cunoscut de lume, și-a dat cu părerea un amic mai simpatic, mai bătrân și mai autoritar care a primit să fie în Asociație numai ca membru supleant...

Eu cunosc un asemenea loc, a spus el, nu departe de București, și este, pot spune, cel mai agreabil loc din câte am văzut din jurul Capitalei...

Discuțiile au durat mult, fiecare din membrii comitetului stăruind în părerea sa...

Ba, cineva a fost de părere să nu se întreprindă nici o excursie, până ce Asociația nu se află în posesia unei ștampile...

Prima călătorie

Când ne-am ridicat dela masa de consfătuire, câțiva dintre noi își și dăduseră demisia — și unul protesta chiar împotriva unei excursii prea pripite...

— Asta, spunea amicul nostru, ar trebui plănuită cu cel puțin... un sezon înainte...

La sfârșit cei demisionați s'au hotărît să rămână mai departe în grădina-bodegă, urmând să-și continue discuțiile în vederea unei prealabile... dezidențe, iar noi cei rămași credincioși A. D. M. B.-eului, după ce am făcut un adevărat plan de plecare, ne-am dat întâlnire pentru a doua zi disdedimineață.

Arcul de triumf.

Ora șapte dimineața. Doi excursioniști încărcați cu rucksack-uri și cu pachete cu merinde — ca pentru o lungă călătorie — au coborât din mașina numărul doi,

— Aci, care va să zică, trebue să-i așteptăm.

Și în vreme ce unul — adică eu — se căsnea să pună jos pachetele, celalt își potrivise la ochi binoclul să zărească în depărtare pe careva din membrii ce trebuiau să vină...

In așteptarea tovarășilor

—Uite, dragă, unul cu haine verzi..... Parc'ar fi Cătei.... Adică nu, fiindcă n'are niciun pachet...

— Dar ăla care vine gâfâind, n'o fi Boață?... Că are pantaloni albi... Uite, unul, cu trăsura.... Ăsta trebue să fie Ghițică...

Ora opt dimineața. Nici unul din tovarășii noștri încă n'au venit...

Pe drum excursioniști încărcați cu pături și sticle cu vin și bere, au trecut pe lângă noi privindu-ne, unii ironic, alții — poate pățiți ca și noi — compătimitor...

Soarele a început să dogorească din ce în ce mai puternic. Până și o stropitoare a primăriei a ajuns pe aci răcorind pământul prăfuit...

Ora opt jumătate.

Amicul meu nu-și lasă ochii depe binoclu S'a urcat pe niște uluci și scrutează — grav ca un căpitan de vapor — zarea...

— Vin trei inși... Ăștia sunt, că se ceartă. Unul s'a oprit... Uite că se întoarce...

Aș! simple păreri... Aceia erau poate niște întârziați, sau rătăciți, oameni de nimic ca și membrii A. D. M. B.-eului.

Am pornit singuri spre pădurea Herăstrău, îndreptându-ne pașii după planul făcut de cu seară. Am traversat o șosea — două, abea am trecut printre vagonete și șanțuri, când pe brânci când în genunchi — întocmai ca într'un atac în timp de noapte — sub privirile nedumerite ale cârciumarilor și ale locuitorilor, cari nu mai văzuseră asemenea specimene prin mahalalele lor...

Amicul meu nu da jos binoclul. Ba, la un timp, îmi și spuse să-l urc în spinare pentruca să poată privi mai bine orizontul....

— Parcă se văd niște pomi... Uite și un lac... Și am pornit în cârcă cu omul meu spre locul binefăcător...

La porțile raiului...

Plini de sudoare și albi de praf, cu ghetele rupte și gemând ca niște vite alergate, am ajuns la marginea pădurii. Chiar în drum firma unei cârciumi joase „La cuibul fericirii" ne atrage privirea.

— Hai să ne răcorim cu un țap, vere! îmi zice prietenul...

— Când o să dăm peste izvor, se poate să mai bei bere? il dojenii, abia trăgându-mi sufletul...

Și plecarăm spre inima pădurii, el rușinat, eu mort de sete...

— Uite izvorul, îmi spune el, aiurând de sete, oridecâte ori vedea un lac...

— Fugi, măi băete, nu vezi că-i plin de lipitori!!..

Umbra răcoroasă a pădurii începu să-și arate binefacerile.

Auzit un sgomot.

— Te pomenești că-i particulară, mă speriai.

— Auleu! sări în sus, ca mușcat amicul. Hai mai bine afară, până nu ne prinde...

Dar câteva râsete vesele de fete și bărbați așezați la umbra unor copaci — înconjurați cu sifoane și sticle cu vin, ne liniștiră, dar ne sporiră setea....

La izvorul căutat...

In sfârșit, am ajuns la isvor. Ne repezirăm ca doi sălbateci spre apă. După ce ne săturarăm, ne privirăm, ca doi bețivi, care odată treziți în aceeaș încăpere nu se mai recunosc...

— Ce apă! zisei eu. Parcă te luminează...

— Hai să mai bem, adaogă el — și ne repezirăm din nou spre isvor.

Ne-am așezat obosiți sub cel mai apropiat copac.

— Să mâncăm.

Un pui, câteva roșii, o bucată de brânză, salam, o cutie cu sardele, și alte merinde fură înghițite ca de când începui să le enumăr...

— Să citim ceva.

— Ce măăă! făcui eu, gata să-l înghit. D'aia am venit? Mai bine să dormim.

Dar nu putui adormi. Prea era răcoare și prea era frumos. Mă gândeam: uite ce pădure minunată, numai la câțiva pași de București, necunoscută de nimeni. Lac pentru pescuit, copaci seculari, răcoare ca în munți, isvor cu apă limpede, adevărat rai pământesc.

— A venit nenea Alexe, începu să strige și să sară în sus ca un copil amicul meu... Intr'adevăr unul din cei pe care-i așteptasem se zărea abia venind pe o cărare presărată cu frunze...

Venirea noului tovarăș ne bucură atât de mult, încât ne apucarăm să mâncăm și să bem din nou...

M'am sculat târziu. Nenea Alexe colindase de atâtea ori toată pădurea, se împrietenise cu niște ciobani din apropiere de unde adusese și câteva kilograme de urdă... Iar amicul meu de drum pescuise și fripsese niște pești pe care îi mâncase pe tăcute...

Se 'nsera. Lumea începuse să se rărească. Abea acum puteai gusta mai din plin farmecul acestei pădurici.

Dar de voe, de nevoe, trebuirăm să ne facem legăturile și să ne vedem de drum.

„Strandul" Herăstrău

La eșirea din pădure, mai la vale într'un lac, oameni, cai, porci și rațe se bălăceau otova în apa verde...

Câteva femei, pe mal se căsneau să răsucească țigări pentru oamenii din apă...

— Smarandooo! se auzi o voce din apă, gata fă, țigara?... Adă-o încoa, bre...

—Da' ce-ai 'nebunit Mărinică? Cum să intru în apă?...Mai târziu am văzut că femeia se căsnea să se desbrace în grabă, să-i ducă țigarea.

Capricii de ale bărbaților!...

Spre apus, Sfântul Soare cobora tot mai jos, reflectând mii de culori pe care pictorii n'au putut încă să și le însușească...

...Trei drumeți se vedeau tot mai mici, luptându-se din greu cu bolovanii și cu praful de pe drum...

Mergeau spre Capitală...

PAUL DANIEL

CRONICA FEMININĂ

Zâmbește ... Mona Liza ...

Indrăgostiții de grația feminină nu se pot sătura, nu pot uita: un zâmbet, un surâs de femee.

Foarte adesea, toată seducțiunea unei femei, tot farmecul ei, se cristalizează într'un zâmbet. Nostalgicul: „Qui me rendra jamais le doux sourire de ma mie...", pe care-l cântă Francezul, rezumă perfect crezul bărbaților. Frumos e un chip de femee, nu numai prin ceeace arată, ci — mai ales, — prin ceeace dă. Un zâmbet iluminează figura, dă viață obrazului.

Zâmbești unei flori, sau vreunei viziuni imaginate și se naște o armonie între suflet și chip. Pari mai bun, mai calm, mai liniștit. Un zâmbet îți dă curaj, îți dă încredere.

Am văzut zâmbete transfigurând figuri sub influența muzicii. Oare zâmbetul strălucitor al Mona-Lizei nu întrunește toată perfecțiunea naturii? Nu contopește într'o armonie complectă simfonia de culori albe și roz și senzația de bucurie, de plăcere, ce-ți procură privindu-l? Care-i partea muzicii, în această reușită bucată de viață, nu importă...

Cunoscut este doar, că Leonardo da Vinci, în marea lui dragoste pentru Mona-Liza, a înconjurat-o cu tot ce un geniu poate creia și un amant ca el, poate imagina.

Zâmbiți, Doamnelor, lăsați muzica să vă încânte. „Fredonați" o melodie mai veselă. E cel mai bun antidot contra plictiselii și neplăcerilor vieții. Iar celora care îmi vor reproșa, că nu-i lucru mare, că nu-i lucru nou, că muzica a îmblânzit și fiarele sălbatice, — le vom răspunde zâmbind: e adevărat; dar ferește-i, Doamne, pe oameni, de fiara din ei!

Fiindcă veni vorba de muzică trebuie să reamintesc de mărețul concert al militarilor, care a trecut atât de neobservat.

Dar cum mergi îmbrăcată la o asemenea serbare a nopții?

Parisul, fiindcă tot ce există nou în modă, de acolo ne vine, a inovat o schimbare în toalete, care să nu oblige la desbrăcatul lor. Se pune peste o rochie de culoare închisă „uni", o pelerină mică înflorată, sau, o capă scurtă în aceiași culoare cu rochia. Dacă vrem o eleganță mai accentuată, atunci purtăm gulerul mare de „lamé", care pretinde, însă, o complectare specială în restul toaletei. E una din atracțiile modei actuale, această ușurință ce ne-o dă de a transforma fără mari cheltueli orișice rochie vrem. E în fond ceiace căutăm noi femeile: cu fiecare haină schimbată, să dăm iluzia că suntem întotdeauna.. alta!

ȚUȚU RALIA

Antologia dragostei și a femeii

● Printre tainele universului, cea mai mare, cea mai haotică, este aceia a simpatiilor și-a antipatiilor care țâșnesc din viziunea adevărată a ființelor. (N. Ségur).

● Scoateți amorul-propriu din iubire, mai rămâne prea puțin. Odată curățit de vanitate, este un convalescent slăbit, care abea poate să se târască. (Chamfort).

● Cu femeile, fii simplu și îndrăzneț. Ele iubesc naturalul și să li-se vorbească despre ele. Nu ezita să le descrii meseria ta. In activitatea bărbatului, este ca un fel de desmierdare grea care le flatează. Nu te teme nici să fii obscur. Ele vor zice: Este tânărul acela care are ochi frumoși și care mi-a vorbit despre Einstein. (A. Maurois).

● Dacă ai șansa ca, în furie, soția ta să arunce o vorbă prea excesivă, care să întreacă sau să trădeze prea mult gândul său, mai ales să nu răspunzi: Ai câștigat partida. (J. Rostand).

● O mare dragoste este o oglindă fără complezență. (P. Géraldy).

● Cum se explică că femeile care manifestează un astfel de dispreț pentru opinia masculină asupra toaletei lor făcută gata, se adresează tocmai bărbaților când este vorba de făcut o toaletă? (Fr. de Miomandre).

● Multe femei sunt nehotărâte, ferească sfântul, nu dintr'o dorință de vre-o eventuală selecțiune, ci pur și simplu din curiozitate. (A. Blomberg).

● Când vorbești cu o femee, nu uita a o face să priceapă că este mult mai frumoasă, mai inteligentă și ispititoare, decât cea mai bună prietenă a ei, pe care se întâmplă s'o cunoști. (G. Earling).

● Amorul feroce, pentru a chinui pe muritori, face adesea să nu iubim pe acei de care suntem iubiți. (Fénelon).

Alese și traduse de
AUREL GEORGE STINO

Justiție, juriști, justițiabili..

Zilele trecute am avut din nou aceiași strângere de inimă, cetind anunțul pentru parastasul regretatului fost președinte al Secției I din Tribunalul Ilfov, C. Zătreanu.

Emoția aceasta mă urmărește, din dimineața tristă de astă-primăvară, când după dezbateri pasionate într'un complect special, C. Zătreanu a suspendat ședința spre amiază și s'a prăbușit în cabinetul prezidențial. Fusesem martor la ultima lui ședință. Cu humor înăscut și o agerime ce-i revenea din solida pregătire profesională, C. Zătreanu știa cu o singură replică să demascheze falsul adevăr, sau să ironizeze falsa erudiție.

Cine, dintre slujitorii Dreptului, a uitat faimoasa întrerupere dintr'un proces de evacuare, în care un tânăr avocat pleda vijelios:

— Era insuportabil, onorat Tribunal, pentru clientul meu. Zilnic amenințat, zilnic enervat din pricina certurilor. Nici somn nu avea, căci aceste amenințări repetate stăteau deasupra capului lui, ca sabia... ca sabia lui Columb.

— Ați vrut să spuneți, oul lui Damokles.

Replica președintelui a căzut ca un trăznet. Sala a râs cu poftă, iar tânărul coleg, puțin jenat, a continuat să pledeze pe un ton mult mai natural și cu arătări mult mai simple.

C. Zătreanu era și un excelent povestitor. Inzestrat cu spirit de observație, el păstra din laborioasa lui carieră de judecător, amintiri pline de farmec.

Prietenii își reamintesc. Incepea cam așa:

— Prezidam o comisie de apeluri fiscale. Lucram într'o cămăruță la una din Administrațiile Financiare ale Capitalei, după amiază.

După o serie de apeluri banale, secretarul strigă și ușierul repetă din ușă:

— Vasile Târligă.

— 'Zent.

Și-apare, împingând cu cotul pe ușier, Vasile Târligă, înalt, voinic, cu o cravată roșie în fundă la guler moale, cu părul puțin căzut pe o tâmplă, cu ochii și picioarele înviorate de o lungă serie de șprițuri. S'a oprit solemn în fața comisiunii.

— Ce ai de spus? l-am întrebat.

— Drama fiscală.

— Mă rog?

— Drama fiscală, mi-a repetat cu vocea apăsată și cu semn larg din buze, ce voia să spună ,cred că e simplu".

— Domnule secretar, dosarul.

Era impus exagerat la 12.000 lei. Ca să evit vr'o surpriză, mi-am consultat repede asesorii și am pronunțat:

— Comisia admite în parte apelul și reduce impunerea la 2400 lei.

In aceiași clipă, Târligă s'a transformat cu totul. Părăsind poza lui solemnă, cu figura împurpurată de fericire că n'a avut nevoe de avocat, a strâns buchet delegetele mânii drepte, le-a dus la buze sărutându-le zgomotos și aruncând sărutul spre mine, mi-a strigat cu voce depărtată și subțiată de emoție:

— Al nostru ești, domnule președinte!

In hazul tuturor, cu tot gestul meu de-a părăsi sala și cu toate încercările ușierului de a-l scoate afară, Vasile Târligă s'a mai oprit odată în ușă, de unde mi-a aruncat încă un sărut cu plesnitură:

— Al nostru ești!

Pentru activitatea unei comisii de apeluri fiscale, a fost un pahar bun cu apă rece.

In procesele grele ce comportau ample discuțiuni, în atmosfera grea de pasiuni greu stăpânite, cu izbucniri în replicele scurte și violente ale adversarilor, C. Zătreanu, veșnic bine dispus, însenina cerul și lumina fețele tuturor cu o vorbă de spirit.

Nu-i greu de înțeles că-ți trebue o îndoită stăpânire de tine, ca să fii veșnic gata să stăpânești pasiunile altora și cu atât mai frumos, cu cât vei interveni totdeauna zâmbind sau provocând zâmbetul. Acest fel de-a judeca și de-a conduce procesele, au dus nervii celui ce a fost C. Zătreanu, până la refuzul din dimineața tristă de astă primăvară, când definitiv istovit, a căzut lângă biroul lui, mai înainte de a-și fi lăsat roba.

C. COSTACHESCU

Când Bucureștii nu pot să adoarmă

Am dormit toată ziua. Mai precis m'am lăsat doborît de voluptatea nemișcării în toropeala care-mi amintea de acea „incomparable douceur du lit de cinq heures" despre care vorbea cu atât entuziasm bietul Radiguet cândva.

M'am trezit spre seară.

Reclama luminoasă a aspirinei Bayer — una din cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată, mai ales când pe fondul de întuneric sau de stele, dăinuește doar inelul de culoarea stânjeneilor involți — vestea că felinarele au început să se aprindă dealungul trotoarelor încă fierbinți.

Rumoarea îndepărtată a orașului intra cu răcoarea nopții, ca o chemare.

O clipă m'am aplecat peste balconul pe sub care Bulevardul Brătianu se întindea jos, în adâncuri, într'o ușoară împânzire violetă. Atracția străzii a cărei viață a constituit pentru mine întotdeauna cel mai pasionant spectacol, a operat odată mai mult. Un duș rece care să redea trupului toată vioiciunea dizolvată de moleșeala zilei toride, un costum cât mai ușor de suportat și cât mai ușor de trecut neobservat, scările coborâte în grabă, strada.

Per amica silentia lunae

Mi-era foame. Eram cred însă mai mult însetat de răcoare, de cer înalt, de orizonturi și de o vedere nocturnă de ansamblu a orașului. Cineva îmi vorbise de terasa dela Galeriile Laffayette unde se dansează pe acoperiș. Dar totul era ferecat și cufundat în întuneric. Am pornit atunci la întâmplare pe strada Lipscani. Strada Lipscani care la ora zece seara, aproape pustie, este o adevărată feerie — despre care voi vorbi mai pe larg altădată — feerie de culori calde și lumini vii, întretăiate de trâmbe catifelate de umbră.

Clădirile păreau să răsară din neguri de ape tainice, ridicându-și fruntea spre luna plină ce revărsa scânteeri stranii, pudrând decorul ca pentru o pantomimă. Nici odată nu am avut mai intens senzația cum înseși lucrurile inanimate trăesc uneori o viață secretă a cărei pulsație o percepi turburător în anumite momente și care participă la viața cealaltă ce se desfășoară în marginea ei.

In noaptea în care efluvii răscolitoare circulau invizibile, totul părea că a dobândit un surplus de intensitate.

Privirile femeilor aveau o strălucire îndoită și trupurile cele mai puțin favorizate de natură, păreau că poartă un fel de halo de senzualitate ce se desprindea din mlădierea mersului și din cele mai mărunte mișcări. O senzualitate însă inconștientă, care prin însăși intensitatea ei dobândește ceva extrem de pur, aproape dematerializat. La lumina farurilor unui automobil de sport, în apropiere de intrarea cinematografului Roxy, un grup strălucitor de tinerețe încercă să se despartă. In strângerile de mâni, în râsetele argintii era ceva febril, enervat. Rochiile ușoare sub care trupurile se bănuiau goale și umezite, puneau pete de lumină pe caroseria neagră. Portiera s'a deschis. Pulpe minunate s'au desenat fugar. Tot grupul, renunțând la despărțire a intrat în mașina de două locuri. Un colț mai departe, trotoarul transformat în terasă de restaurant de mic orășel de provincie, te invită la un grătar și o bere răcoritoare. Dar strada te cheamă tot mai departe.

Un tramvai trece gol. O mișcare scurtă. Iată-mă pe o bancă a vagonului deschis dela urmă.

Nu știu unde merge. Dar lucrul importă atât de puțin. Cer un bilet până la capătul liniei. In fața mea un soldat și un „țivil", după toate aparențele salahor la o bina, tăinue.

— „... să mor dacă nu'i așa. Imi venea, nu știu zău ce-mi venea. S'a încuiat pe dinăuntru.

— Și tu n'ai spart ușa?

— Tot aia era că de, dacă nu vrea nu vrea și pace. Să-mi vezi poza în gazetă?

Străzile sunt pustii. Și luna scaldă totul într'o lumină obsedantă, ireală. Prin ferestre deschise, se văd interioare de oameni modești și tihniți. Brusc un blokhouse modern rupe armonia fațadelor vetuste și a curților cu uluci pline de afișe. Imi reamintesc de linia metroului aerian Place d'Italie-Etoile. Și dintr'odată mă hotărăsc să cobor.

Nocturnal pleasures

Am văzut lumini, am văzut iarăși vânturare de lume pe trotuare, reclame, afișe. Eram pe calea Moșilor. Două cinematografe. O cafenea unde a isbucnit un conflict savuros. Și o grădină de vară. „Local familiar", cu diferite atracții, mititei și dans. Se cheamă „La Nababu".

Nu cunoașteți? Păcat! Fiindcă e loc mare, aer tot ca la Șosea, mâncare poate ceva mai bună ca la Colonade și în tot cazul serviciul mult mai puțin lent. Apoi sunt numerele. Numerele egal de interesant de urmărit, mai ales pe figura spectatorilor de suficient de pitorești categorii. Am surprins și lume pe care eram obișnuit să o întâlnesc numai într'o regiune a Capitalei strict delimitată. Dar „ în formații" în care nu ar fi apărut nici la Enescu nici la Cina. Diabolica întâmplare a reunit totuși în acelaș local aceste „formații" care se ignorau perfect decent. Dealtfel grădina e așa de vastă și boxele atât de savant și discret luminate, încât trebue un binoclu ca să te recunoști dela un cap la altul. Până la urmă atracția dansului a fost mai mare. Cele două pătrate au apropiat „formațiile" care s'au salutat surprins și distrat.

O pauză și după aceea „nume-

Urmare în pag. VIII-a

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Explicaţii technice

*Inchipuiţi-vă că aţi citit într'un jurnal următoarea ştire: „Un deţinut a reuşit să scape dela Penitenciarul ***. Urmărit de poliţie, s'a suit într'un autobuz gol şi, cum afară era viscol cumplit, ar fi reuşit cu siguranţă să dispară, dacă nu s'ar fi oprit mai multe ceasuri pentru a salva dela moarte cincisprezece copii înzăpeziţi. Se pare că deţinutul este un om cu cultură şi că osândirea lui fusese nedreaptă, deoarece el fusese în legitimă apărare".*

Iată o ştire cum în fiecare zi putem citi în gazetă la rubrica „Curiozităţi" sau „Fapte diverse".

O casă americană a făcut dintr'asta un film. Un film deosebit de interesant pentru cei curioşi să vadă la lucru bucătăria acestei arte. Intr'adevăr vedem aci cum faptul divers a fost, mai întâi de toate, instalat „în viaţă"; anecdota a fost aşezată în cadrul existenţei reale. Fiecare etapă a povestii a fost socotită ca o simplă „amorsă" pentru a ne reprezenta nenumărate tablouri ale societăţii americane. In fiecare scenă ni se înfăţişează tipuri variate, fiecare cu alt „cap", alte idealuri, alte mici sau mari cusururi.

Aşa încât, prima preocupare a autorilor filmului a fost să „înnece" anecdota în viaţa cu V mare, în viaţa în genere, în viaţa pur şi simplu.

Dar acest „înnec" nu e singurul. A doua oară se atentează la „monopolul anecdotei" şi i se confiscă o parte din interes prin alte anecdote adăogate. Astfel e vorba de o fată care fuge din New-York pentru a scăpa de insistenţele unei puşlamale, un fel de gangster muşchiulos, ambiţios şi plin de bani. Fata trebue să-i suporte mereu compania, căci banii ei încep să se epuizeze, iar pe de altă parte persecutorul aranjează astfel încât ea să nu mai poată primi alte fonduri. In cursul tuturor acestor evenimente, fata se îndrăgosteşte de puşcăriaşul evadat.

Care este utilitatea estetică a acestor complicaţii, a acestui supliment de anecdotă? Foarte simplu. Mai întâi pentru că în viaţa reală nu găsim niciodată aventuri izolate care să confisce în beneficiul lor destinul favorabil sau advers. Istoria e pentru toată lumea; ea se prezintă ca o intreţesere de anecdote, ca o împletire de destine diverse. Numai în filmele proaste — şi mă gândesc în deosebi la cele franţuzeşti — întâlnim, ridicată la rangul de procedeu eminent — ceeace am propune să numim „hipertrofia anecdotei". La un asemenea film avem impresia că toate personagiile, toate evenimentele, toate hazardurile au fost special tocmite de Dumnezeu pentru ca împreună să conspire conştiincios la scoaterea în relief a unei mici povestioare de obiceiu insipide. Şi avem atunci o impresie generală de ridicol şi de fals.

Afară de asta, anecdota trebue să se topească în altceva, în ceva pe care în diversele mele cronici şi studii asupra cinematografului am numit „ideea fimului". In cazul nostru ideea este aceasta:

Una din cele mai penibile stări sufleteşti este aceea de vânat fugărit. Pe lângă alte inconveniente, asta îl mai are şi pe acela al pierderii oricărei încrederi în oameni. In orice om vezi un duşman. Ceeace doreşti mai tare e să găseşti pe cineva despre care să ştii că — spre deosebire de ceilalţi — nu-ţi vrea răul. Şi când l-ai găsit, prietenia cu el e ca o insulă minusculă într'un Ocean de solitudine şi de ostilitate. De aceea legătura capătă ceva patetic şi excesiv, şi mai ales neînchipuit de dulce şi de liniştitor.

In filmul nostru avem tocmai realizată această idee, această situaţie psihologică. Şi o avem oarecum realizată „în partidă dublă". Atât eroul (Montgommery) cât şi eroina (Madge Evans) sunt fugari şi fugăriţi. Fugari, — fiecare altfel. Şi fiecare nu ştie limpede dela început că, şi în ce măsură, cellalt este fugărit. Din asta se naşte între ei o legătură deosebit de puternică, iar filmul, dealungul peripeţiilor faptelor lui diverse, ne înfăţişează peisagiul moral al acestei camaraderii care — eroii fiind de sex contrar — se complică şi cu dragoste propriu zisă.

Astfel, anecdota — o anecdotă scurtă şi ingenioasă — este de trei ori „înnecată", de trei ori topită în altceva, şi anume: odată în viaţă, în viaţa adevărată cu sutele ei de amănunte pitoreşti; încă odată în alte anecdote anexe şi suplimentare; însfârşit şi mai ales, a treia oară în „ideea generală" a filmului.

Acei pe care îi interesează procedeele artei ecranului au prilejul, prin acest film (titlul lui e „Amanţii fugari") să prindă câteva învăţăminte instructive dela marea sursă a technicei cinematografice care este producătorul american.

D. I. SUCHIANU

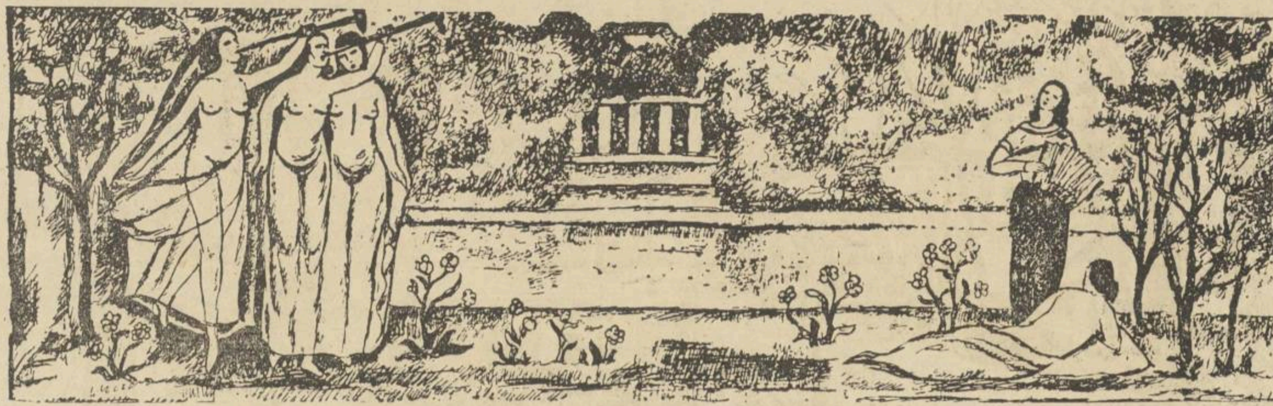
Când Bucureştii nu pot s'adoarmă

Continuare din pag. VII-a

rele". Intre acestea—dintre care unele groteşti, comice, înduioşătoare sau pur şi simplu iritante — o apariţie absolut fermecătoare: blonda şi drăgălaşa Maria Bartos, care face parte dintr'un trio de acrobaţi, destul de reuşit şi care prin naturalul şi simplitatea atitudinilor sale, câştigă instantaneu simpatia întregii grădini. In primul rând prin degajata intrare ştrengărească, ce contrastează violent cu intrările pretenţioase ale celorlalte „stele". Un corp bine legat şi totuşi bine făcut, multă graţie şi supleţe, fără nici un efect căutat, calităţi ce presupun că ar avea un meritat succes în dansuri acrobatice. Este un element din care un manager avizat ar putea scoate ceva interesant După o serie de alte numere, Maria Bartos revine. Socotesc prudent să plec cu imaginea ei în privire, de teamă să nu mai văd ivindu-se altă catastrofală apariţie.

Luminile cinematografelor s'au stins. O farmacie şi o cofetărie mai aşteaptă cu răbdare. O femee bătrână, rezemată de stâlpul opririi, aşteaptă ultimul tramvai care a trecut de mult. Pornesc pe jos, înotând prin valurile lăptoase de lună. Merg la întâmplare. Străzi asfaltate, altele pavate aproximativ, apoi grădini, schele... Nici ţipenie de om, nici un sgomot. In str. Silvestru răsună potcoavele jandarmului dela poarta primului Ministru. Apoi iarăş pustiul lunar. Nu aş putea spune pentru ce, dar aş vrea să mă rătăcesc şi să hoinăresc toată noaptea prin oraşul acesta împietrit şi cromat de lună. Dar dintr'odată, la un colţ, îmi răsare în faţa ochilor fulgerarea brăţării violete în interiorul căreia literele de foc ale aspirinei Bayer îmi spun că am ajuns odată mai mult acasă.

TREVOR

Carnet burlesc

Concurs de automobile la Sinaia

De câteva zile, ziarele şi afişele anunţau cu litere grase că Automobil-clubul regal român ţine un concurs de automobile.

Cum „Paris vaut une messe", Bucureştiului şi Sinaiei i se cuvenea un concurs de eleganţă şi confort al automobilelor şi Automobil-clubul şi-a luat sarcina să ni-l ofere.

Pe timpul acesta de criză, când fiecare capătă înfăţişarea cavalerului Tristei Figuri, aceasta-i o veste care să încânte pe mulţi inşi...

Dar nu pe mine!... Dar „L'homme propose et Dieu *(sau mai bine, în cazul de faţă Nora)* dispose"...

Intr'adevăr, am primit o invitaţie. Nora a bătut din palme de bucurie. Dar eu nu mă prea arătam încântat.

Din nenorocire pentru mine însă, Bucureştiul e gol acum în acest mijloc al lui August. (Cel puţin aşa se obişnuieşte să se spuie; în ce priveşte viaţa sportivă există totuşi un adevăr în acest lucru!) Entuziasmul, aplauzele, toate acestea au emigrat dincolo de şoseaua Bucureşti-Ploeşti, tocmai la Sinaia.

Cum toţi snobii Capitalei sunt, la data asta, în această staţiune de munte, iar Regele nu se privează de a asista la acest concurs automobilistic, tot ce are mai elegant Capitala face la fel.

Să ne oferim deci iluzia acestei eleganţe şi iată-ne la Sinaia.

*

In faţa startului, *o lume nebună înconjoară maşinile, care par, aşa mici cum sunt, nişte jucării pierdute din traista lui Moş Crăciun... Un conglomerat de colori, de rochii de stofă, de tailleur-uri sportive, de pantaloni olandezi, de impermeabile negre de ploaie pe care soarele, ascuns după un nor mânjit parcă cu noroi, pune reflexe metalice, de rochii de twead, de demi-paltoane lungi şi păroase, care dau un aer atât de englezesc, de* Fulgarine *albe, roşii, bleumarine.*

Căci concursul automobilistic de la Sinaia e mai mult o întâlnire mondenă, decât sportivă, aşa încât spectacolul e mai mult în public, decât pe şoseaua ce şerpuieşte — prin ce minune de acrobaţie? — pe marginea coastei abrupte.

— Ce minunate sunt aceste curse automobilistice! spune un domn cu monoclu, care pare o gravură din altă epocă. Iţi dau posibilitatea să vezi atâtea femei frumoase!...

Dar nu numai atât, ci şi nişte bărbaţi, pe care ai putea foarte bine să-i consideri anacronici pentru epoca noastră. Ei se îmbracă aproape ca şi odinioară, adică cu costumele descrise în romanele lui Gyp şi chiar dacă haina li-e tăiată după ultimul model al „Adam"-ului, încă îţi dă impresia că sunt altfel.

Aceştia sunt membrii „Automobil-clubului regal", poate chiar, unii din ei, fondatorii lui. Şi chiar cei mai tineri, au acelaş aer de familie: nu le mai lipseşte decât un guler tare, înalt şi mustăţile, ca să fie asemeni celorlalţi.

Tot privindu-i agitându-se în jurul maşinilor, în ronronitul motoarelor sub presiune, gata să pornească, care îţi aduc în urechi vagi reminiscenţe de tam-tam-uri sălbatice, după câtva timp mă surprindeam mirat că sunt singur şi că nu sunt ţinut de mână de o doamnă îmbrăcată în tafta mov, cu un guler de balene care-i ascunde tot gâtul şi un boa de pene, un fel de rudă care m'ar fi adus aci ca să-mi „facă plăcere" şi care mi-ar spune:

— Vezi pe domnul acela de colo, cu monoclu şi mustaţă argintie, care s'a împiedecat acum?... Nu râde; este un prieten de-al bunicii tale...

Aşa se face că lumea care asistă aci, vine din obişnuinţă, fiindcă a mai fost odată şi fiindcă e de bonton să-şi consacre un week-end, (chiar când e Sâmbătă) unei manifestaţiuni automobilistice. Te duci jurând că n'o să te mai laşi prins a doua oară. Şi la anul eşti din nou acolo.

*

Conducătorii maşinilor s'au instalat, confortabil, în maşinile lor, unele atât de mici, încât îţi vine să crezi că au fost cumpărate cu salariul ce se dă unui şomer drept ajutor. Adineaori, înainte de a pune piciorul pe scara maşinii, domnul acela era un om ca d-ta şi ca mine. Dar acum, de cum a pus mâna pe volan, s'a schimbat într'un fel de mic monstru, care îl face, când maşina trece prin faţa publicului, să nu mai fie recunoscut. Publicul nu-i mai cunoaşte: care-i Principele Nicolae, cine-i Iorgu Ghica sau Marin Butculescu? Acela sau celălalt?

El îi vede trecând, îi aclamă, dar e incapabil să-şi fixeze trăsăturile în memorie, din cauză că trec în viteză, într'un nor de praf, miros de benzină, cu capul strâns într'un bonet de pânză, jumătate din cap mascat de ochelari, paveze contra prafului.

Maşinile vibrează cu adevărat pe şosea, ca nişte adevăraţi pur-sang ai automobilelor. Undeva, la capătul şoselei, cineva a sărit din maşină, puţin obosit, mânjit pe faţă. Cine e? N'aş putea s'o spun; lumea mă înghesuie din toate părţile, pe când aplauzele răsună ca nişte focuri de artificii la un garden-party. Probabil însă că pe învingător strigătele mulţimii nu-l asurzesc, ca şi sgomotul motorului său, care, tot timpul cursei, i-a făcut să-i vibreze timpanele, aproape să i le smulgă...

Işi smulge cascheta din cap şi, înconjurat de o mulţime entuziastă, se lasă purtat. E atât de mult înconjurat, încât n'am să ştiu, cred, niciodată, cine a eşit victorios din această cursă...

*

Soarele stă să apună de după Caraiman, pe care-l scaldă în lumini roşiatice-portocalii. Electricianul de pe Postăvarul, din spirit de contradicţie, aprinde lumini liliachii, creiând o simfonie în roşu şi albastru, care-ţi crispează nervii ca şi o mângâiere care se prelungeşte.

La ora asta tandră, când sufletele sunt în căutarea unui suflet geamăn, s'a ţinut, în parc şi pe şoseaua înconjurătoare, un concurs de eleganţă. Limuzine, maşini de turism şi sport asteaptă cuminţi să fie cercetate. Din ele scoboară doamne mai mult sau mai puţin tinere, mai mult sau mai puţin elegante. (In orice caz mai mult, va gândi Nora, care-şi notează motive de rochii.) Fiecare scoboară scara maşinii cât mai artistic şi fotogenic, lăsând să fie admirate în toată voia de „plebe" şi bineînţeles de juriu.

Lângă mine, unei doamne în vârstă (dacă i-aşi spune bătrână, cu siguranţă că s'ar supăra), care mai are desigur iluzia unei frumuseţi acum ofilite, cu obrazul plin de sbârcituri, în ciuda tuturor cremelor „Elisabeth Arden", foarte elegantă, i se umplu ochii de lacrimi.

— Ah! suspină ea, dacă aşi fi venit cu „Hotckisul" meu, cu siguranţă că aşi fi luat premiul de eleganţă.

Nora pufneşte în râs, dar râsul moare îndată în pumnii ei mici, când dintr'o maşină bej, de o linie suplă şi nervoasă, se scoboară o doamnă palidă, ca şi coloarea maşinii, cu rochia în acelaş ton şi cu o capelină mare, atât de mare că nu ştii exact dacă-i o umbrelă sau o pălărie...

Un membru din juriu, galant cu toate concurentele, se grăbeşte, atunci când unul din picioarele lor stă să atingă pământul, să le întindă mâna, pe care depune un sărut, ca în cele mai bune filme franţuzeşti. Foarte curtenitor, ezită de multeori în faţa graţiei concurentelor şi le zâmbeşte ademenitor, ca să nu le dea tuturor premii.

— Cu siguranţă că la ieşire o să mi se smulgă ochii din cap! îmi încredinţează unul din ei la ureche.

Lumea s'a făcut din ce în ce mai **densă, mai strânsă.** Maitres d'hotel *şi* garçonii *dela cazinou şi-au uitat de serviciu; o doamnă ce stă pe terasă, fiindcă n'are probabil automobil şi priveşte batjocoritor toaletele concurentelor, e cât p'aci să capete o criză de nervi, fiindcă stă de aproape un ceas plantată pe scaun, ca o mobilă veche şi prăfuită uitată într'un colţ întunecos al podului —, şi nu i s'a servit încă îngheţată.*

— Ah! uite, îmi spune Nora, doamna care vine acum. De ce o fi purtând oare o rochie de muselină albă? Şi câte volane de dantele!... Asta se purta pe timpul bunicii mele!...

Dar doamna, nepăsătoare la ochii care o urmăresc ironic şi la frigul care s'a lăsat odată cu înserarea, trece mai departe, ca un vis...

*

Seara, la cazinou, învingători, învinşi, juriu şi public se întâlnesc pe parchet. Cum însă ca să dansezi trebue să cunoşti fox-trott, blues, vals, tango, iar eu nu cunosc decât polka, cadrilul şi câteva figuri din mazurca am trebuit, spre marele regret al Norei, să privesc doar cum dansează alţii.

Să-i privim deci şi să ne bucurăm că nu suntem noi în locul lor. Dansul e acum în toi. E o animaţie extraordinară; mişcare, mereu mişcare, ca pe şosea, pneurile automobilelor. Dansatorii, în paşii unui tango sau carioca, leagă cunoştinţă, îşi schimbă numele, numărul de telefon, al camerei de hotel şi, dacă au, comptul la bancă, promisiuni de rendez-vous.

Toţi băeţii de familie, căzuţi la ultimul examen de bacalaureat, abordează domnişoarele şi doamnele mai în vârstă, cu o reală desinvoltură...

Se dansează şi se contra-dansează. Oare pentru asta trebuie să vii neapărat la Sinaia, să asişti la un concurs de automobile?

Dansatorii privesc râzând pe muzicanţi şi muzicanţii privesc râzând pe dansatori, fiecare din ei gândindu-se că ceilalţi nu cunosc măsura...

Vreau să cred însă că numai dansatorii!

Din ce în ce oboseala se aşterne mai mult pe feţele dansatorilor. Bufetul şi scaunele sunt luate cu asalt. Cu o expresie de nesfârşită beatitudine (Doamne! cât au mai dansat?) ascultă acum cu toţii „Dunărea albastră". *Valsul e reluat cu o furie aproape excesivă de viorile languroase şi trombonul melancolic şi parcă vezi aevea petrecerile alteţelor regale şi tuturor Excelenţelor. In timpul acestei muzici dulci, ţigările încep să se aprindă (poate că şi inimile; e doar ora confidenţelor!) şi fac să se ridice spre plafon un fum aproape tot aşa de albastru ca şi Dunărea, în timp ce, ca şi stăpânele lor, mantourile de seară şi micile cape, atârnă pe fotoliile goale cu oboseală şi, deasemeni, cu etichcla croitoresei.*

Căci doar balul şi chiar concursul de automobile, pretextul lui — nu-i făcut numai pentru dans. Incep să simt cum plumbul pleoapelor mi se aşterne ca un voal peste ochi, pe când îmi zumzuie în urechi, sgomot de motor înfierbântat, scârţâit de pedale, alunecări de paşi languroşi amestecate cu imagini de accidente, unul mai groaznic decât altul...

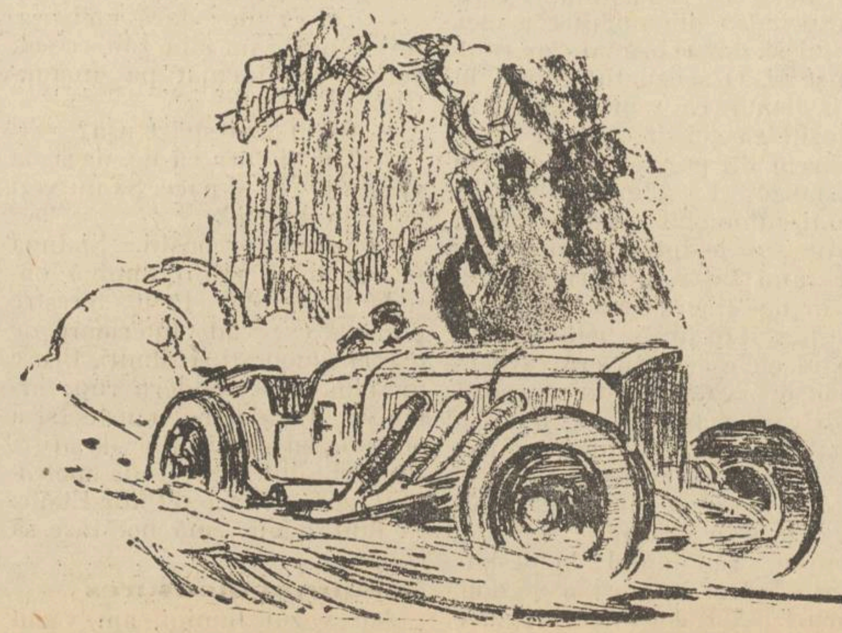
Şi aş vrea să mă văd, colo sus, pe muntele din faţă, cu o pălăriuţă tiroleză pe o ureche, bocanci solizi în picioare, să sorb, ca şi răcoarea unei pastile de mentă, mirosul curat de pin şi de munte...

Dar nu sunt decât în sala aceasta supraîncălzită de bal, plină de emanaţiuni şi farduri fermentate, strâns de gât de gulerul cu colţuri resfrânte, închis în haina impersonală a smokingului, pe când luna — ban de aramă veche svârlit pe cerul negru — pare şi ea o searbădă copie de cromolitografie eftină.

La Sinaia, până şi luna devine snoabă şi face cinema, încununând cu raze, muntele, muntele ce mă cheamă, ca şi cântecul de dragoste din „Cântecul păgânului".

Fată din Tahiti,
Vino iar aci...

PAUL B. MARIAN

Gastronomie

Insemnări pe şervet

N'aţi avut ades impresia, la banchete, că mâncările au fost preparate de oratori şi discursurile de bucătari?

*

Ageamiii cetesc listele de mâncare, aşa cum cetesc avocaţii tineri dosarele: încet, în întregime şi foarte atent... dar nu pricep nimic.

*

Omul care dă duşcă cognacul fin pe care i-l oferi după masă, aşa cum se face cu votca, minte dacă susţine că-i place Voltaire, Renan sau Anatole France. Autorii mari şi cognacul fin se degustă, nu se sorb.

*

Oamenii care nu-s sensibili la aranjamentul florilor pe masă fac parte din acea vulgară categorie de pseudo-intelectuali care nu caută în poezie decât subiectul şi după fiecare carte parcursă, se întreabă nedumeriţi: ş'acum, ce învăţătură putem trage?

*

Am văzut oameni care nu-şi dau seama că pentru a bea supa (sorbitul evocă ideia de sgomot), fără să-i audă vecinul, e suficient s'o laşi să se răcească puţin şi că pentru a nu scăpa din lingură nici o picătură, e destul să n'o umple ochi. E drept însă, că nici unul din aceştia nu descoperise continente.

*

Primum bibere, deinde philosofari.

*

E absurd ca acela care-şi poate plăti vinuri rare, să le servească în pahare de culoare sau de metal preţios. Paharul de culoare e un expedient al pungilor anemice, care nu pot plăti cristalul, nici un conţinut demn de el. Ce poate fi mai încântător decât să captezi lumină solară sau să topeşti chihlimbar, topaz şi rubin, în aer solid?

*

Preţueşte conţinutul damigenii numai atât cât nu are pretenţia să-ţi impue şi forma ei.

*

Parfumul lăsat în odaie de trecerea unei femei frumoase şi buchetul care denunţă narinelor că în sticlă a fost vin bun, au ceva nespus de melancolic.

*

Am un leu şi vreau să-l beu, nu mai reprezintă astăzi decât o amintire a unor vremuri legendare.

N'am un leu şi vreau să beu însă, îşi găseşte o aplicaţie universală.

*

Ferice de cei ce pot bea de trei mii de lei şi se îmbată numai de-o sută!

*

Dabija-Vodă, zice cronicarul, bea vinul din ulcică de lut, zicând că e mai dulce. Din asta rezultă: a) ori că pe vremea lui Dabija-Vodă nu se găseau decât vinuri din cale-afară acre, ori că b) Dabija-Vodă era un mediocru băutor.

*

Numărul băutorilor ordinari atât de mare, încât aproape toate gospodinele sunt convinse că varza acră şi castraveţii muraţi sunt bucatele vinului.

AL. O. TEODOREANU

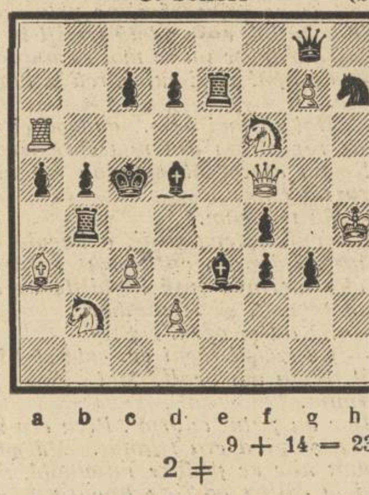
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 759

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"**

— U. Schorr — (24)

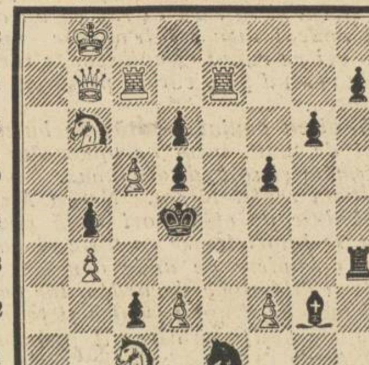
9 + 14 = 23

2 ‡

PROBLEMA No. 760

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— F. A. II — (25)

10 + 11 = 21

3 ‡

PROBLEMA No. 761

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Migo I — (26)

13 + 10 = 23

Invers 2 ‡

[illegible]

SOLUŢII

No. 727 *(Friedmann).* Alb: Ra5. Db4, Tb1, Ca1, Né4, Pa6, b2, c5 şi é2. Lăcustă albă la c6. Negru : Ra2, Pb5 şi c7. Lăcusta neagră la f8. Mat ajutor invers în 4 mutări. Soluţia : 1. 5×b6 e. p., La3; 2. Db5. L×a1; 3. La4, c5; 4. Nc6, R×b1 ‡. Această problemă are mai multe extra-soluţiuni, din cari dăm următoarea : 1. D×b5, Lb4 ; 2. La4, Lf4 ; 3. Nf3, Lf2; 4. b4, Ld2 ‡.

No. 726 *(Brixi).* Alb : Alb: Rd7, Nb8, Pé6 şi f6; Negru: Rb4, Ng4. Lăcustă neagră la c5. Mat ajutor invers în 3 mutări. Soluţia : 1. Né5, Lf5 +; 2. é7, Rc5; 3. Ré6, Ld7 ‡. Această problemă are deasemeni mai mult- extra-soluţii, de exemplu: 1. Rd6, Lé7; 2. Rd5, Rc3; 3. Nd6, Nf3 ‡.

No. 731 *(C. M. Fox)* Alb : Rh1, Pb5 şi g2. Lăcustă albă la é2. Negru : Rb3. Lăcuste negre la d2, é1 şi f2. Pat ajutor invers în 3 mutări. Soluţia : 1. b6, La7; 2. b×a7, Lf2; 3. a8L, Lg3 *patt.* Gemen (cu Rb3 la a3): 1. b6, Lg3 ; 2. b7, Lh4 3. b8L Ldf2 patt. Gemenul acestei probleme se mai rezolvă prin: 1. Lc2, Lb2; 2. La2, Lg3 ; 3. Lc2, Lb6 patt.

*

Rectificare. — In problema 758 (A. Hochberger) la f5 în loc de rege alb se găseşte un cal alb.

Berichtigung. — Im Problem No. 758 (A. Hochberger) steht auf f5 kein w. König, sondern ein w. Springer.

Soluţiile se vor trimite în termen de trei săptămâni dela apariţia lor.

Besten Dank für Problem an: **H. S.** und **H. B.** *(Wien),* **E. V.** und **A. K.** *(Riga),* **R. S.** und **F. I. P.** *(Praga),* **R. H. D.** *(Mannheim),* **W. H.** und **W. W. W.** *(Johannesburg - Africa de sud),* **D. H. H.** *(Essex).* **Z. Z.** *(Budapesta).*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIŢI
„LECTURA"
— Floarea literaturilor străine

Cărţi şi Reviste

Slavii fără ţară

Una din cele mai vechi şi mai mici naţiuni din Europa este a *Serbilor din Lujiţia*, ultimii reprezentanţi ai Slavilor polabi care trăesc astăzi în Germania, pe locul ocupat de ei încă din timpuri străvechi. Trăesc în cele două provincii, Lujiţia de nord cu capitala Budyşin în Saxonia şi Lujiţia de sud, cu capitala Chosebuz, în Prusia, fiecare cu dialectul şi literatura ei.

In decursul secolelor alături de lupta neîncetată între Germani şi aceşti slavi, cărora, spre a se deosebi de Sârbii din Iugoslavia li s'a spus Serbii din Lujiţia, luptă care continuă sub forma de rezistenţă a Lujiţienilor de a fi germanizaţi, aceştia au reuşit să-şi păstreze tradiţiile naţionale, limba, costumul şi obiceiurile; şi-au creat o literatură preţioasă deşi n'au avut niciodată şi nu au o şcoală cu limba de predare fiind cea maternă. Viaţa lor naţională este cu totul ameninţată, fiind interzis a se auzi limba lor în şcoală, în biserică şi autorităţi. Familii întregi nu au cu ce trăi, cei care spun un cuvânt sau îşi cer dreptul sunt întemniţaţi, şi astfel asupriţi, nevoiţi să-şi îngroape în ei cele din urmă dorinţi de libertate. Puţinele ziare care apăreau au fost oprite, redacţia lor schimbată sau silită să scrie în spiritul regimului.

Toate raporturile Serbilor din Lujiţia sunt reduse numai la cele culturale şi ştiinţifice — fiind strâns legaţi de poezia epică şi lirică, martora unui trecut îndepărtat.

Serbii supuşi şi într'o neîncetată decadenţă, fără mijloace de existenţă, erau lăsaţi în ignoranţă, luminaţi fiind numai puţinii oameni de biserică şi institutorii.

Oamenii fără carte se ocupau cu misticismul şi căutau ca prin influenţa mişcării reformatoare pietiste şi în contactul direct cu fraţii cehi exilaţi în Germania, consolarea în credinţă, dar nu în cea oficială, dar în societăţile şi sectele religioase, din care a luat naştere o literatură religioasă, scrisă într'o limbă asemănătoare celei cehe şi poloneze. Traducerile din Biblie, scrisori, psalmi, cântece şi rugăciuni, sunt cele dintâi lucrări scrise.

In sec. 18 s'a înfiinţat la Leipzig o societate lujiţiană a cărei misiune era educaţia naţională a Serbilor protestanţi din Lujiţia de nord, iar la Praga „Seminarul lujiţian" îndeplinind aceiaşi misiune între catolicii Lujiţiei de sud. In aceste două societăţi ideile filozofice ale secolului au găsit un teren favorabil, au adus un spirit nou, un suflu important pentru deşteptarea talentelor, care formează astăzi cel dintâiu izvor al cunoaşterii literaturii lujiţiene şi cea dintâiu armă de apărare a rasei şi a limbei slave în apusul Europei.

Preotul Andrei Zejler a exprimat în versuri dorinţa şi caracterul poporului său şi cel slav în spiritul cântecului popular, a creat o şcoală poetică din care făcea parte Fiedler, Duceman, Domaşca, etc. In versuri cântau pământul natal şi făceau aluzii politice. Curentul romantic a dat şi Serbilor caşi celorlalţi slavi supuşi elanul unei noi vieţi naţionale. Se înfiinţează câteva reviste care se răspândesc în lumea slavă pentru a se face cunoscută chestiunea lujiţiană. Şi într'adevăr savanţi de seamă ca Dobrovsky, Hanka, Boguslawski şi Safarik se ocupă de ei, studiindu-le trecutul. S'au scris apoi poveşti din viaţa rustică, s'au scris piese de teatru care răspândeau gustului popular, între care şi poeme dramatice şi istorice.

Poetul lor naţional Bart Cişinski reclama progresul în literatură şi artă, perfecţiunea limbii literare şi puritatea formei artistice. Aducea cu el ecoul Pragăi unde şi-a făcut studiile. S'a creat o muzică naţională al cărei protagonist era compozitorul Kocear. Se tipăresc cărţi populare, se propagă ştiinţa cu Kornik şi Muka şi se organizează serbări naţionale.

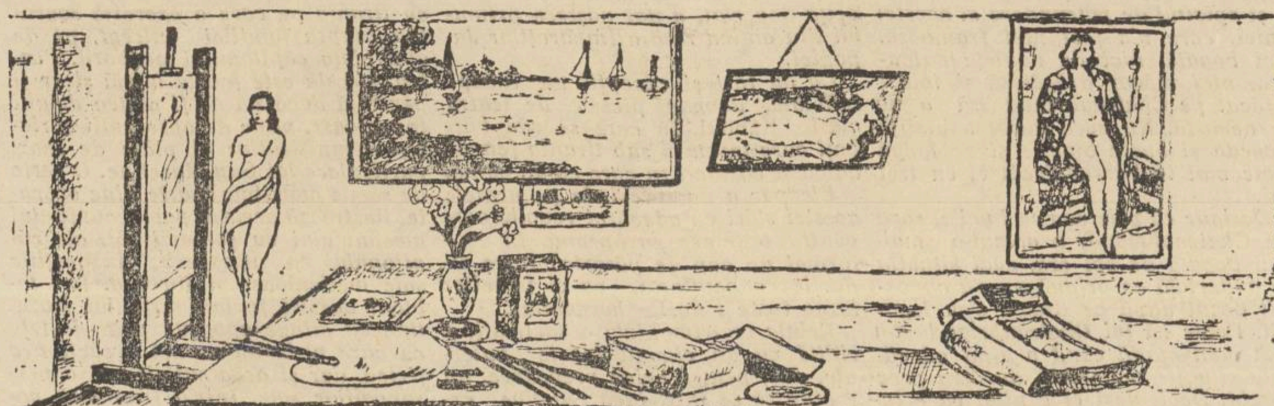
Discipolii lui Muka şi Cişinski, între care mai de seamă erau Andricki, Bryl şi Şmela continuă tradiţia slavă, urmărind cu interes evenimentele importante ale lumii slave şi păstrând raporturile directe cu toţi Slavii. Erau pătrunşi de sentimentul umanitar de a apăra pe Slavii oprimaţi. Mişcarea lor a avut un rezultat frumos prin inaugurarea editurii şi revistei „Macica Serbska" din Budyşin, în 1904.

Răsboiul mondial a luat pe cei mai buni fii ai Lujiţiei. Toate revendicările făcute Germanilor n'au reuşit, din contra şi-au atras brutalitatea acestora. Familii întregi au fost nevoite să-şi părăsească patria, la şcoală copiii erau demoralizaţi dându-se premii celor care învăţau numai germana, neglijând limba maternă.

Imprăştiaţi prin Germania îşi păstrează cu sfinţenie tradiţiile străbune; nu cer Germaniei decât să fie lăsaţi să-şi ducă mai departe traiul lor, în cadrul lor, în cadrul statului german, ei, care odată erau o putere mare pe teritoriul locuit şi astăzi — şi să fie lăsaţi ca cel puţin la înmormântare să li se pue pe piept Biblia, scrisă în limba lor.

ELENA EFTIMIU

N. D. COCEA : Pentr'un petec de negreaţă, Editura Alcalay

Pe dl. N. D. Cocea l-am cunoscut în redacţia revistei „Facla" — entuziast, exuberant... numai mişcare, vervă şi acţiune.

Era, cum se spune, un animator.

In portretele de pe prima pagină a „Faclei" — d. Cocea punea mai mult talent literar decât ziaristic. Se cunoştea de pe atunci că literatura îi este ţinutul ales.

Retras din zarva gazetărească în literatură, d. Cocea a scris o serie de romane remarcabile.

„Pentr'un petec de negreaţă" este ultima-i operă — până astăzi... deoarece d-sa a şi anunţat un nou volum.

Cadrul social al romanului d-lui Cocea este format de frământarea maselor după războiu pentru drepturi şi libertăţi. In mijlocul acestei frământări de mase s'a cristalizat mişcarea naţional-ţărănistă, ai cărei conducători erau consideraţi ca nişte apostoli — gata oricând să-şi depună pe rug persoana fizică pentru triumful programului.

Mişcarea ţăranilor avea ceva mistic — religios. Gloatele dela Alba-Iulia, cuprinse de fiorul marilor acţiuni de mase, erau hotărîte la un semnal al şefilor — să pornească în marş asupra Bucureştilor. Unii dintre conducători erau pentru această soluţie. O ciocnire cu forţa armată ar fi adus partidul mai repede la putere.

D. Cocea a redat toată înfrigurarea ideologică a acestor timpuri — după expresia politicianilor — chiar de „înălţare sufletească".

A venit însă guvernarea naţional-ţărănistă — cu toate deziluziile. Ideologii care fuseseră buni pentru înfierbântarea mulţimilor nu mai prezentau nici un interes. Erau chiar un balast al guvernării. Ei nu pricepeau „fineţurile" acţiuni de guvernământ. Atunci d. Stere a fost aruncat peste bord.

Acestui luptător idealist d. Cocea îi închină emoţionante pagini. Il pune expulzat în parcul dela Bucov — mîndru în singurătatea lui, dispreţuitor pentru oamenii sub nivelul vremurilor, mai ferm decât oricând în convingerile lui — care nu-s stăpânite de dânsul, ci ele îl posedă cu vrajă mistică izvorîtă din jocul natural al factorilor economici şi sociali.

Portretul d-lui Stere are linie, culoare, viaţă. Il vedem pe d-sa aidoma — cu pălăria-i mare albă, în ritmul bastonului, pe aleile parcului.

N. D. COCEA

Păcat însă că d. Cocea n'a dat viaţă tuturor căpeteniilor naţional-ţărăniste. Astfel d. Mihalache n'are un portret. Numai câteva ataçuri personale — cu nume... care jignesc pe cetitor. Dealtfel toate atacurile gazetăreşti — de gazetărie provincială din veacul trecut — scoboară nivelul romanului. Intr'un sfert de roman nu găsim nimic literar — ci numai patimă personală nestăpânită.

In loc ca d. Cocea să creeze personagii vii — care să trăiască subt ochii noştri — „Pentru un petec de negreaţă" cuprinde o cronică polemică de gust dubios.

In schimb însă, în restul volumului, d. Cocea a ştiut să se reabiliteze şi să ne despăgubească de deziluzia dela început.

D. Cocea a creat câteva tipuri neuitate de femei: eroina, o moaşă de ţară, o vorbăreaţă par teneră de amor.

Apoi — colectiv — autorul a scris câteva pagini pline de elan pentru „fâşneţele" bucureştene, care se fâţâe dela 5 la 8 pe Calea Victoriei... aducând dela periferie, din subsolurile şi din mansardele centrului, vioiciune, elasticitate, graţie pătimaşă. Parcă un fior de voluptate trece prin artera principală a Capitalei.

Dar d. Cocea care a redat atât de bine agitaţia Bucureştilor — a găsit, în bogatu-i arsenal de pictor, culorile potrivite pentru viaţa cenuşie de ţară cu zile ploioase, bune numai pentru dragoste şi reverie.

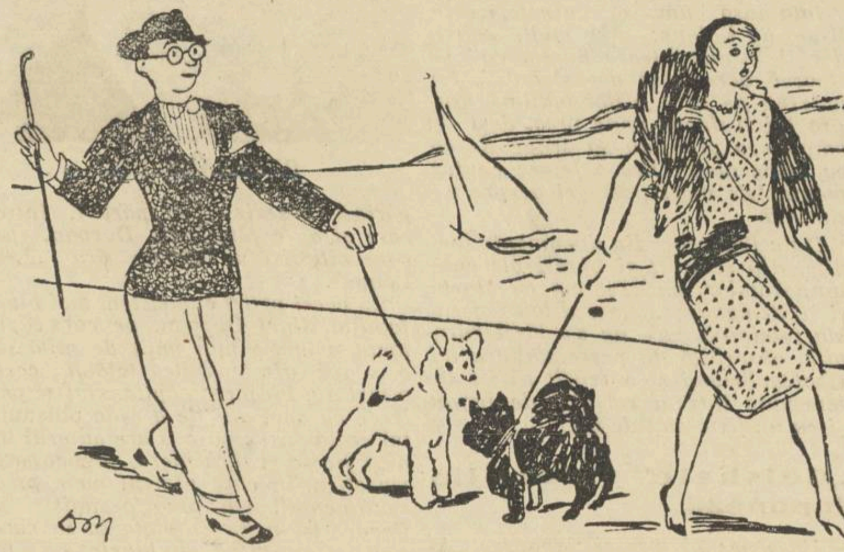
La ţară d-sa descrie o sară de clacă — cu cimilituri fără perdea, cu abandonarea naturală a fetelor după obiceiul vietăţilor din jur.

Aceste pagini — oricât de „tari" ar fi ele — n'au nimic pornografic. E un tablou de viaţă, crud, brutal — dar autentic. Dacă omu-i porc.

„Pentru un petec de negreaţă" se citeşe într'o întinsoare — şi închizi cartea cu o amărăciune în suflet: deziluzia idealurilor politice şi sociale... deziluzia în dragoste...

Şi-ţi rămâne în urechi: muzica unui stil fără pereche...

M. SEVASTOS

Viaţa interioară a Americii moderne

America pe care o cântă cel mai mare şi mai adevărat poet american de la Walt Whitman, *Sherwood Anderson*, nu este nici America lui Georges Duhamel nici patria lui Babbit creatura subtilului Lewis Sinclair.

Oraşele mari americane sunt nişte hoteluri prin care se petrece, dar în care nimeni nu se stabileşte pentru multă vreme. Caracterul adevărat al americanului este instabilitatea. Sufletul său adevărat, acel pe care nu-l poate explora străinul şi nu-l pot reda toate cărţile la un loc, ce s'au scris despre America, este un suflet fundamental ţesut din impulse în contrazicere, din instincte ce se frământă în adâncimi şi numai arare ori ies în lumina conştiinţei.

Sherwood Anderson în romanele sale, ce sunt adevărate poeme în proză, este poate singurul care l-a prins în complicaţiile sale interioare şi l-a redat sub forma sa de veşnică frământare sub aparenţele care-l ascund.

„Un povestitor se povesteşte" publicat în 1924, *Tar*, ce s'a tradus de curând în franţuzeşte, sunt nu numai amintiri personale şi întâmplări culese din viaţa sa, dar mai ales povestea personalităţii americane în ceia ce are mai esenţial şi mai adevărat american.

Viaţa lui însăşi este o viaţă tipic americană, viaţa americanului înverşunat speculator, iubitor de cocktailuri, dar gata în orice clipă de a zbughi, din biroul ultrastandardizat, în spre locurile necultivate ale copilăriei sale.

„Nimic, zice el, nu rămâne în America multă vreme imobil".

Născut în 1876 la Camden în Ohio în Midle West, — regiunea a dăruit Americei mulţi din scriitorii săi cei mai mari, Theodor Dreiser, Edgard Lee Masters, Louis Bramfield, — el nu debutează în literatură decât la 40 de ani, în 1916.

Părinţii schimbau de casă şi de oraş cum ar fi schimbat de cămaşă. In familia sa unde banul era rar şi copiii deşi unul după altul de nu dădeau răgaz părinţilor să răsufle, el a trebuit să-şi câştige pânea de timpuriu şi să cunoască viaţa cu mult înainte de a cunoaşte cartea. De copil a măturat prin prăvălii, a tuns iarba prin grădini, a vândut ziare. Când avea şaisprezece ani şi-a părăsit familia şi a plecat la Chicago, unde a fost lucrător, grăjdar şi le-a primit pe toate cu bunăvoie, căci iubea viaţa, oamenii şi aventurile, ne spune un biograf al său.

S'a înrolat în războiul hispano american în care nici n'a mirosit praful de puşcă, dar după care a fost sărbătorit ca erou când s'a întors în satul său. Imbătat de prosperitatea americană, s'a zbătut să devină miliardar şi n'a izbutit de loc. Apoi a început prin a fi redactor de anunţuri şi după ce şi-a strâns ceva avere, a ajuns să scrie în fine vreo câteva nuvele. Faima i-a venit abia în 1919 cu delicioasa descriere a unui mic orăşel, *„Winesbug en Ohio"*.

După aceasta a călătorit, descoperind New-York, Noul Orleans, Negrii şi Europa (1924).

Anderson este de rasă scoţiano-irlandeză, cea mai fecundă din Statele Unite, după părerea lui Bernard Fay, singura care în afară de Evrei are darul unei imaginaţii puternice. Şi în adevăr, mărturiseşte el, realitatea e îngrozitoare şi aprobă pe eroul Tar, alter-ego al său, căruia îi plăcea să facă în imaginaţie ceia ce poate n'ar fi făcut nici odată în realitate dacă i s'ar fi prezentat ocazia.

Americanii au în caracterul lor tendinţa bine pronunţată de a amesteca visul cu realitatea, de a depăşi realitatea prin ajutorul visului.

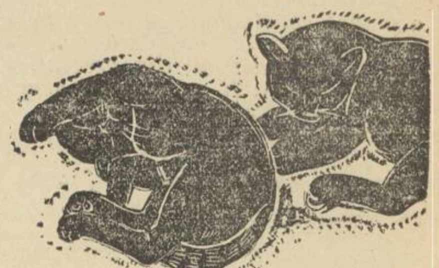
In Europa a simţit el pentru întâia oară nostalgia ţării sale şi nu nostalgia drapelului înstelat, cu aceia a întinderilor necultivate şi pline de bălării ale copilăriei sale, nostalgia spaţiilor fără de margini, dureroasa străpungere a dorinţii de a fugi la larg dintre zidurile oraşelor străine care-l năbuşeau.

Lipsit de iubire în familia sa numeroasă şi săracă, el a căutat să evadeze din trista realitate în lungi şi singuratece rătăciri prin văile, colinele şi pădurile din ţinutul Ohio-lui. De acolo a căpătat iubirea profundă a naturii, admiraţia arzătoare şi păgână a ogoarelor, care se răsfrânge din toată opera sa. El e adevăratul suflet al Americei cu pământul în deştelinare, al Americei oamenilor liberi.

Incă o trăsătură profund americană la Sherwood Anderson este iubirea statornică şi pasionată a propriei sale copilării şi a copilăriei în genere.

„Oricare om care are în el ceva valoare nu încetează nici odată de a fi copil."

Povestirile sale sunt pline de imagini, de muzică şi culoare, ca nişte adevărate legende ale vieţii interioare americane, a sufletul ei fundamental păstrat sub maşinismul şi materialismul său proverbial ca un izvor de apă vie.

Cronica literară

Mircea Eliade: Intoarcerea din rai

După ce am isprăvit de citit romanul, — mi-am repetat mereu întrebarea: dece s'a sinucis Paul?

Nu-i oferea viaţa aceasta destulă libertate? Dar care era sensul libertăţii pe care o voia?

Ii îngrădea iubirea pe care o practica? Dar care era sensul iubirii pe care ar fi voit-o? Căci, din tema pe care o pune Paul, nu se degajează nici un sens biologic al iubirii, nici un sens creator al ei. Voia o iubire în care el să nu fi contribuit cu nimic, decât cu sexul? In interesul libertăţii?

Dar ce este libertatea şi care este sensul ei? Iubirea nu este, oare, un factor al vieţii? (Cel puţin atât!) Libertatea nu poate urmări decât viaţa în desvoltarea ei cea mai largă! Şi-aunci, dece pune libertatea în conflict cu iubirea? Ce vrea cu această libertate? Ce a voit Paul să facă din ea? Pe seama cui o voia? Dece s'a sinucis acest om?

Iată, un val întreg de întrebări. Şi, totuşi, n'aş putea spune că n'am înţeles nimic din acest roman, care a fost înregistrat ca un fel de şlagăr al vitrinei noastre literare. Am înţeles, în orice caz, artificiul lui. Am înţeles falsitatea premizelor şi şubrezenia concluziilor lui.

*

„Am vrut s'o iubesc. N'am putut s'o iubesc. N'am iubit-o. Totuşi, nu pot fără ea". Iată expresia „iubirii" pe care autorul o întrupează în Paul. Iată punctul de plecare al romanului.

Autorul pretinde că defineşte în aceste cuvinte o iubire; de fapt, exprimă două „iubiri" concomitente ale aceluiaşi personagiu. Exprimă iubirea lui Paul pentru Una sau Ghighi, pentru oricare din ele. De nici una nu se poate degaja, din spirit de umanitate sau din vanitate. (Paradoxul e al autorului). Eu cred mai degrabă, că această expresie „sentimentală" defineşte doar *o absurditate* sau, în cel mai bun caz, *un viţiu sentimental.*

Accept cazul cel mai favorabil şi-l analizez în speţă. E o analiză de care ne-am putea dispensa, dacă autorul n'ar confunda viţiul întrupat în Paul cu iubirea în general, dacă, prin aceasta, n'ar vădi o concepţie falsă a iubirii şi a sensului ei şi dacă, mai ales, în această falsă accepţiune, iubirea n'ar fi situată la temelia unor concluzii de viaţă, care se confundă cu moartea.

*

Eu nu cred cu autorul, că dragostea este un instinct „bon pour la bête". In viaţa nobilitată, dragostea nu porneşte de la sex. Instinctului sexual îi premerg alte sentimente. Acest instinct îşi are şi el rezervele lui. (Afară de cazurile de perversitate).

Şi-atunci, eu nu sunt de acord cu autorul nici asupra rolului pe care i-l atribue femeii în dragoste: un rol strict pasiv. In acest rol, femeia nu se valorifică decât prin instinctul ei, care „năzueşte să satisfacă sentimentalismul şi brutalitatea bărbătească". Ea trebue, în cel mai bun caz, să-şi găsească „tovarăşul vrednic pentru *a i se sacrifica*".

Tot elementul feminin de care se serveşte d. Mircea Eliade în romanul lui este caracterizat de această viţioasă acceptare. De aceea, când, către sfârşitul cărţii, am găsit pe Una la fel de „fericită" alăturea de Paul, care-i făcea ultima vizită după un interval de o bogată neglijare, m'am întrebat cu o legitimă nedumerire: „Dar ce este şi Una aceasta?! Din ce material este plămădită ea?!" (Fireşte, aceasta nu pentrucă autorul neglijase să ne-o prezinte).

Pe de altă parte, ne înfăţişează o vanitate bărbătească tot aşa de viţioasă: „Haide, fecioară, împotriveşte-te, loveşte-mă, ţipă!" Altfel, nu e mulţumit.

*

Sunt, desigur, suficiente aceste elemente pentru calificarea iubirii lui Paul. (O iubire în care, de altfel, n'a fost posibilă nici o evoluţie). Trebue doar să adaug, că această „iubire" nu-i dă autorului adevăratul termen de care are nevoie în rezolvarea problemei pe care şi-o pune interdependenţa umană, ucigătoare, pe care o implică dualismul iubirii, ca dualismul tuturor problemelor care îl coboară pe om în lumea realităţilor pământeşti. (In ordine spirituală, problema pare a se formula ca o coborîre din raiul tuturor gândurilor mari).

Este adevărat, că autorul „Intoarcerii din Rai" nu caută în iubirea lui Paul, pentru tema sa, decât un singur element: *despersonalizarea* pe care o implică iubirea, „descompunerea", cum îi spune el urît, *interdependenţa*, care macină libertatea individuală, distruge spiritul creator. Acest element însă, trebuia să-l ia dintr'o iubire mai clară, mai puţin viţioasă, poate mai tipică şi, în orice caz, mai încărcată de sens. (Iubirea lui Dobridor, profesorul cu microscopul şi cu goangele, nu corectează nimic. Exemplul acestuia nu contrastează cu iubirea lui Paul, aşa cum ar fi voit autorul. Aceste două iubiri nu pot determina alternativa: iubire sau spiritualitate. Am spus doar, că iubirea lui Paul nu serveşte primul termen).

Tocmai această sorginte viţioasă de care se serveşte autorul, îl face să vadă în iubire „o descompunere în doi"; ea nefructificând nimic în ordine biologică şi distrugând totul în ordine spirituală. In aceste condiţiuni, evident, apare conflictul între „iubire" şi „libertate", între „iubire" şi viaţă. Acest conflict însă, nu apare în cazul unei iubiri sănătoase, integrale, în cazul iubirii care fecundează viaţa în aspectul ei fizic şi spiritual în acelaşi timp. Căci nu se poate concepe o viaţă generală exclusiv spirituală, ca să putem spune cu autorul, că „biologia şi sexul sunt o invitaţie la moarte". (Dacă Paul a simţit chemări prea mari trebuia să se spiritualizeze).

Că descompunerea în doi poate fi mai tragică? Este adevărat, ci eu spun că o „descompunere" individuală este întotdeauna prematură. Aceasta, considerată direct, din punct de vedere biologic şi, indirect, din punct de vedere spiritual.

Şi-atunci, dece căutăm „singularizarea definitivă" şi sigură prin moarte? Fiindcă n'am putut realiza libertatea vie pe pământ? Fiindcă n'am reuşit să ne înălţăm în ordine spirituală, atât cât am fi voit? Dar să lăsăm să se producă evoluţionist această înălţare!

*

A, poate este vorba de o problemă socială actuală?! Poate autorul vrea să înregistreze condiţiile mizerabile, distrugătoare, care îi sunt date tineretului intelectual de astăzi în special? Dar, în această latură, deşi el dă aspecte interesante, nu cristalizează nimic. Il crează doar, cu multă greutate, pe Dav. Rămâne însă stăruitor în a dovedi, că iubirea — biologia şi sexul, cum îi spune el — (deşi de primul termen nu se ocupă) are rolul de ucigaş al vieţii spirituale. In această latură socotesc eu al doilea punct slab al romanului. Nu însă şi cel din urmă. Ultimul, este imprimat de sfârşitul lui Paul, care este firesc numai în cadrele artificiale în care se situează.

AL. BARBAT

Insemnări şi polemici

Parfumul cărnii tale

Publicăm în acest număr nuvela „Parfumul cărnii tale”. Ea n'are indicaţie de autor — fiindcă manuscrisul ne-a fost predat neiscălit.

In zadar am aşteptat ca autorul să se arate. In zadar am făcut demersuri în acest scop. Autorul a rămas necunoscut.

Poate va apărea odată cu apariţia bucăţii sale.

Profesorul Rădulescu Motru despre examene

In numărul de pe luna Iunie a. c. al revistei „Viaţa şi şcoala”, profesorul Rădulescu-Motru are un articol despre psihologia examenului, pe care toţi cei ce se interesează de creşterea copiilor şi formarea generaţiilor ar trebui neapărat să-l cunoască. Nu putem să nu cităm concluziile puse de savantul nostru psiholog, sub forma lor sobră, concisă şi impresionantă.

„Pentru şcolar, psihologia examenului, aşa cum se pratică de obiceiu, este psihologia învăţării sub biciul spaimei. Aşa cum se face el nu priveşte de cât memoria. Din exerciţiul acesta al memoriei, în condiţiile impuse de spaimă, nu iese nici un profit pentru el. Şcolarul uită tot ce a învăţat în grabă în timpul preparării şi rămâne tot cu ce a învăţat înainte.

Pentru părinţi, în mare parte, psihologia examenului e scepticismul care-i împinge să pună „o vorbă bună” la d. profesor. Mai interesantă decât toate este însă psihologia profesorului examinator.

D. Rădulescu-Motru caracterizează şi clasifică, cu o îngrijire plină de humor, tipurile examinatorilor în tip feroce şi tip diletant. Examinatorul drept, care ar fi în stare să examineze fără ferocitate şi fără părtinire, există, fără îndoială, dar pentru un asemenea tip nu există posibilitatea de a se manifesta, pentru că examenele, aşa cum se fac, nu îndeplinesc condiţiunile cerute de o apreciere dreaptă şi obiectivă

Domnul Profesor Rădulescu-Motru nu conchide însă la suprimarea examenului, ci la transformarea sa.

In locul examenului subiectiv care ne dă opinia profesorilor asupra desvoltării elevului, să ni se dea măsurătoarea exactă a funcţiunilor sale sufleteşti, măsurătoare făcută prin teste eşalonate, aceleaşi pentru toată lumea şcolară din ţară. Certificatul de absolvire să ne arate capacitatea lui de muncă pentru o carieră sau alta şi prevederea pentru orientarea sa viitoare în viaţă.

RĂDULESCU-MOTRU

Aceste examene vor cere copilului o muncă constantă, fără întrerupere şi fără şovăială, căci dacă nu va mai fi, ca examenul din prezent, o sperietoare, va fi un examen nemilos, ca orice măsurătoare.

„Notele vor fi ca cifrele de cântar, fixate pe aramă, definitive, aşa cum cere cumpăna dreaptă!”...

C. Tănase

Fiecare vară ne aduce, după seceta sau ploile de rigoare — revistele dela „Cărăbuş”, conduse de tinereasca vervă a d-lui C. Tănase.

Şi'n anul acesta, „Cărăbuşul” — în urma succesului cu prima revistă — a pus în mişcare o a doua revistă, plină de cântece, dansuri şi aluzii politice.

Defilează aproape toate evenimentele politice. Autorii revistei au reuşit să „treacă” înţepături interzise de cenzură în presă.

Iar publicul, prinzând sensul fiecărui atac, s'a distrat — şi cu abuzurile, şi cu fraudele, şi cu tot...

Asta-i în firea Românului: să nu-şi facă inimă rea de nimic — „La mai mare!”...

Am admirat în special duo de dans Mirthill şi Pacand. Dansatoarea — în jocul şerpilor — şi-a mulat după tricoul verde şi mânile şi picioarele, transformate în trup de reptilă.

Iar printre cântăreţi şi baletiste, d. Tănase a reuşit să atragă în special atenţia publicului — prin talentul său grav de a scoate, cu naturaleţă, comicul din orice.

Un gest, o privire, o accentuare de voce — sunt mijloace suficiente pentru d-sa de a provoca ilaritatea generală.

Şi anii nu lasă nici o urmă — nu numai asupra mimicii sale, dar nici la încheetura picioarelor care funcţionează în dansuri căzăceşti caşi'n juneţă.

D. Anghel

S'au împlinit douăzeci de ani dela moartea lui D. Anghel.

Poetul versurilor delicate, spiritul ironic din caleidoscopul lui A. Mirea, autorul prozei ca o broderie — această diversă şi bogată personalitate literară s'a retras din viaţă timpuriu, lipsindu-ne de acorduri care nu vor răsuna niciodată.

In societatea literelor, D. Anghel era un spirit subţire, fin, delicat... Aparţinea parcă mai mult grădinii, decât societăţii.

In jurul memoriei sale, unii au pus în discuţie micile păcate în mod fatal legate de o mână de pământ.

Aceste păcate explică omul — şi ni-l fac încă şi mai simpatic. Ele ne arată că D. Anghel nu era un literator, amorezat numai de formă artistică — ci un om autentic, care iubea viaţa în fondul ei azuriu şi mâlos.

Soţia legitimă a lui Rene

Incorigibilul Don Juan literat, prototipul bărbatului cu succes la femei, a avut de soţie, cum s'ar fi şi cerut, tipul simetric opus. Celeste a fost soţia plină de amărăciune, dizgraţiată, ştearsă, care se cerea pentru acest adorat al femeilor, dar a ştiut să-şi ţină rolul fără umilinţă şi fără ridicolul care de obiceiu se răsfrânge cu totul nedrept asupra tovarăşei sau tovarăşului de viaţă.

Trebuia însă o femee care să înţeleagă pe această altă femee şi biografia Marie Louisei Pailleron, scoborâtoare din neamul lui George Sand, este o fericită ilustrare a acestui adevăr.

Despre d-na vicontesă de Chateaubriand se zicea că e o femee „bună în fond”. Vai dar până să se ajungă la acel „fond”! D-na Pailleron nu schimbă această părere despre d-na de Chateaubriand în biografia sa, dar scoate cu artă, sagacitate şi fină comprehensiune să reiasă inteligenţa şi spiritul de pătrundere al acestei femei, care n'a fost nici frumoasă, nici bogată, nici de nobleţă autentică, nici măcar drăgălaşă şi totuşi a făcut pe Chateaubriand să o ia de nevastă. Nu avea decât o pieliţă fragedă şi bucle blonde şi pe lângă toate mai în vârstă decât el cu trei ani.

Desigur că prietena sa Lucile, sora lui Chateaubriand, a crezut-o mult mai bogată de cât era, căci situaţia sa materială ca orfană nu s'a cunoscut decât după ce tinerii s'au logodit. Poate că lui Chateaubriand i-a fost cam ciudă când a aflat adevărata situaţie materială, dar era prea târziu. Deci, deşi el a uitat că e însurat foarte curând şi a ignorat-o până într'atâta în cât era să devină bigam la Londra, pe când Celeste expia crima de a fi soţia unui emigrat într'o închisoare, totuşi a ştiut să aibă asupra lui o influenţă care nu i-a putut fi luată de niciuna din numeroasele muze ale soţului ei. După treisprezece luni Chateaubriand întorcându-se din exil a găsit o Celeste şi mai urîtă, căci pe lângă nasul lung, bărbia care-i fugea îndărăt, îşi pierduse şi tenul căci fusese bolnavă de vărsat, se îmbrăca prost şi nu ştia să tragă profit din singurul avantaj ce-i rămăsese, cosiţele ei blonde!

Dar ce spirit! Cu privirea ei ascuţită pătrundea totul, sfredelea zidurile şi conştiinţele. Vorbele ei de spirit erau tăioase şi judecăţile definitive. Nimeni nu-i scapă, nici chiar bărbatul ei, pe care-l adoră. Se ştie că frumosul René era cu totul lipsit de vioiciune în societate. Iată ce zice Celeste: „E aşa de prost, încât dacă n'aş fi eu acolo n'ar vorbi de rău de nimeni!” Şi cum ştia să se învârte printre iubitele şi metresele bărbatului său „les madames” cum le zicea ea caraghios, ce bine pătrundea manevrele lor, cum ştia să le arate că le-a înţeles.

D-NA DE CHATEAUBRIAND

In politică influenţa ei asupra lui Chateaubriand a mers crescând cu vârsta. Răzbunătoare şi pătimaşă ea nu putea să înghită „uitarea” Burbonilor şi a contribuit mult să aţâţe ura lui Chateaubriand.

Iată însă cum o caracterizează M-me de Boigne: „Are mult spirit, dar îl întrebuinţează numai ca să stoarcă acreală şi amărăciune”. Cu puterea pe care a dobândit-o asupra lui îl ducea unde vrea, deşi el bombănea şi căuta să scape de ea cu orice preţ: „Era o femee pentru momentele mari”, zice el despre vicontesă.

D-na Pailleron din documente inedite, din scrisori şi păreri ale contimporanilor, a desemnat cu fineţă şi îndemânare personalitatea aceasta feminină care nu s'a lăsat zdrobită, absorbită de personalitatea lui Chateaubriand şi a reuşit să fie interesantă într'un rol atât de ingrat şi cu un fizic atât de ingrat.

„Geishele” şi familia japoneză.

Un uriaş al presei japoneze „Asahi” a editat un album de reproduceri fotografice din cele mai interesante, ca reprezentare pur grafică a vieţii nipone.

Fiecare imagine îşi are explicarea în franţuzeşte şi englezeşte.

De pildă pe o pagină, în stânga, un domn cu pălărie moale şi veston, este urmat la o distanţă respectabilă de o doamnă în kimono, dar coafată europeneşte, iar explicaţia, jos, sună:

„Cu toate că această doamnă se coafează după moda de azi ea se ţine tot de moda veche: „Bărbaţii mai întâi”. Pe pagina din dreapta altă pereche: Domnul în veston şi încă mai europenizat, d-na, cu bucle ca o estampă de a lui Hokusai şi Kimono, dar mergând în rând şi alături de soţ. Legenda explicativă zice:

Deşi această femee se coafează după modă veche, ideile sale sunt destul de înaintate ca să meargă alături de bărbat în public”.

După tradiţie femeia japoneză nu e nimic şi ea o ştie prea bine. De pe când era fată (musme), s'a obişnuit a se şterge în faţa băeţilor (muskos). Măritată nu are altă soartă decât a se face plăcută bărbatului, a-i asigura confortul şi a-i face copii. Rolul ei nu e de a străluci, ci de a fi plăcută, supusă, credincioasă, adevărat paradis al soţilor!

Nici patimă, nici iubire în căsnicie şi nici măcar tandreţă. O femee bine crescută nu trebuie să-şi manifeste sentimentele nici măcar printr'o schimbare la faţă. Adulterul feminin în familia japoneză e aşa de rar şi de necrezut, încât nu-l găsim mai nici într'o piesă de teatru.

Bărbaţii însă au geishele din casele de ceai sau femeile din Yoshivara, căci japonezele sunt sau familia în mod exclusiv sau contrariul.

Acesta e codul familiei japoneze de 2592 de ani, de când Amatera-su, Zeiţa Soarelui, a dat naştere primului din antica rasă a Împăraţilor Japoniei.

Că au fost şi excepţii nu încape îndoială, dovadă piesele de teatru clasic, Kabuki, în care se văd bărbaţi care tremură sub tirania femeii, adică şi căsnicii în care cântă găina.

Ele par a nu suferi de pe urmele acestei stări cu adevărat revoltătoare pentru o femee europeană. Li s'a format un cap de păsărică între zidurile convenţiunii, ca şi femeilor turce între zidurile haremului.

Celula matrimonială a societăţii e zidită cu un ciment foarte puternic, dar, pentru orice prevedere, nu e bine să se introducă reactive explozive care ar putea-o deslipi, cum ar fi de pildă amor, dorinţă şi de aceia în limbajul familial asemenea cuvinte nici nu se pomenesc.

Ultimul roman al lui Guy Mazeline

Este încă în amintirea tuturor discuţia în jurul premiului lui Guy Mazeline, a cărui operă „Les Loups” a fost foarte sfâşiată de critică. Autorul hulit se reabilitează complect prin ultimul său roman „Le Capitaine Durban”.

Romanul centrează în jurul figurii căpitanului Durban, numit comandant de vas şi plecând în prima sa călătorie în această calitate.

El se îmbarcă pe „Maconba” spre New-York. In jurul său autorul a creiat o serie de personagii secundare, figuri pitoreşti şi vioaie, printre care Jean Marie, şeful unei bande de copii, pe care-i conduce după un adevărat cod de legislaţie copilărească şi ca un adevărat tiran, împotriva amantului mamei lor Konigan. Mama copiilor este o femee oribilă, care înşeală şi chinuie pe bărbatul său mecanicul Brandonaire, om blând care-şi adoră copiii.

Alt personagiu este comisarul Plinquette, pe care Guy Mazeline îl descrie cu acelaş dar obişnuit de a reda ciudăţeniile distinctive ale personagiilor sale şi care e şi el o victimă a femeii megere, deşi de data aceasta e vorba de o servitoare metresă care-l domină şi îl terorizează, până ce se atinge de mania lui de a strânge şi cumpăra cărţi.

Al treilea personagiu este locotenentul Ravenet, încurcat cu o spălătoreasă.

Cu ocazia plecării vasului Maconbo Guy Mazeline ne face să luăm parte la o serie de despărţiri, între care şi a căpitanului Durban, pe care cititorii îl cunosc din „Les Loups”.

GUY MAZELINE

Cu acest prilej cunoaştem mai bine familia d-nei Durban, pe care căpitanul a luat-o mai mult de milă să o scape din mânile tatălui care o tortura. Plecarea căpitanului se petrece cu acel dar de a reda obişnuitul cotidian pe care îl are autorul în mod firesc şi fără nici o preocupare teoretică, în care nimeni nu e prea sentimental, sau prea pesimist şi fiecare îşi vede de viaţa sa în care răul se amestecă cu binele, ca în simpla realitate.

După plecarea lui Durban, tatăl d-nei Durban vine şi se instalează în casa fiicei sale reîncepând a o tortura cu perfidiile sale pline de viclenie.

Partea a doua a cărţii ne arată pe de o parte viaţa din casa căpitanului cu tirania pe care o exercită socrul său asupra familiei întregi, pe de alta viaţa căpitanului pe bord. Partea aceasta este foarte lungă şi ar fi penibilă dacă nu ar fi atâtea detalii ingenioase, pline de observaţii variate, semnificative şi pline de senz, particulare lui Guy Mazeline. O serie de scene maritime foarte bine evocate, ilustrează această parte, conflictul mecanicului cu şofeurii săi, ale căpitanului cu pasagerii, inspecţiile sale meticuloase şi furtuna. In tabloul acestei furtuni arta lui Mazeline îşi atinge apogeul prin justeţa cu care vede nu numai reacţiunea fizică, dar şi acea sufletească a personagiilor sale, într'o frumoasă povestire de 60 pagini.

In casa căpitanului tirania socrului său este triumfătoare căci îl cred mort. Romanul se termină cu zugrăvirea aceluiaşi mediu ca la plecarea vasului, cu o tendinţă aproape excesivă a autorului de a descrie dezastre peste dezastre, dar sosirea lui Durban pe neaşteptate, scăpat de un vas englez, are şi o parte comică: fuga socrului tiran.

Cartea se impune prin amploarea sa, prin calităţile de povestitor ale autorului, relieful personagelor, mai ales al lui Durban, complicat şi bine desemnat, ca un om real.

Teatrul englezesc

Cercetând istoria teatrului englezesc, oricine va fi frapat de sărăcia producţiei dramatice în decursul vremii, faţă de bogăţia, valoarea şi variaţia producţiei romanului şi a nuvelei.

Totuş pe fiece program de reprezentaţie se tipăreşte în litere grase maxima episcopului Londrei: „Teatrul este factorul cel mai important din viaţa unei naţiuni”.

Valorile teatrului au fost în destul de falsificate în toate timpurile de exigenţele unui prea îngust moralism. Abia acum, după războiu, şi-au căpătat drepturile, pe scenă, humorul, senzibilitatea şi s'a îngăduit în tratarea subiectelor din viaţa sexuală mai multă libertate şi îndrăzneală. Dar chiar când îşi iau libertăţi, autorii ca şi când ar vrea să împace cerinţele opiniei şi publicul, impun piesei lor un sfârşit moral. Ceiace se urmăreşte, cu mai multă stăruinţă decât în alte teatre, este cucerirea succesului popular. De aceia autorii dramatici, când vor să reprezinte o piesă îndrăzneaţă, o pun sub auspiciile vreunui club, iar reprezentaţia nu are loc decât Duminicile, când alte teatre sunt închise.

Numai după ce cluburile experimentează valoarea estetică şi comercială a piesei în teatre de la periferie, acestea trec pe scena teatrelor consacrate.

Astfel s'a putut reprezinta Journey's End, admirabila piesă a lui Sheriff, care a luat acum loc în repertoriul mondial al teatrelor.

Tot astfel a fost lansată şi piesa „People like us” de Frank Vosper, după ce a fost interzisă de cenzură nu pentru că era imorală, ci pentru că era cu chee, punând în scenă personagiii autentice.

Cel mai durabil succes l-a avut Noel Coward şi în special cu epopea britanică reprezentată recent „Cavalcade”.

Dar Noel Coward este un autor celebru foarte iubit de publicul englez pe continent ca şi în America.

Succese recente cu piese de debut au fost două, dintre care „Baretts of Wimpole Street”, de Rudolf Besier, este o dramă dureroasă ca dramele lui Strindberg şi s'a jucat pe scena lui „Queen's Theatre” la Londra, repurtând un mare succes atât aci cât şi la New-York.

Ea are ca subiect un epizod din viaţa Elizabetei Browning şi anume căsătoria ei cu Robert Browning, cu toată împotrivirea tatălui Elizabethei, bătrânul Barret. Atât Browning cât şi Elizabeth sunt doi poeţi foarte puţin cunoscuţi în Europa, dar foarte apreciaţi în Anglia.

Dacă această piesă se impune publicului englez atât prin valoarea sa cât şi prin subiect, a doua piesă, drăgălaşa comedie „Crocus-ul de toamnă” şi-a datorat succesul caracterului său specific englezesc şi se datorează D-nei C. L. Anthony, vânzătoare în magazinul de Mobile şi Artă modernă din Londra.

Această vânzătoare însă a avut strânse legături cu teatrul. In adevăr ea a început prin a studia la Colegiul de Artă dramatică. Dar, după ce s'a convins că este „cea mai proastă actriţă din lume”, a părăsit teatrul, dar nu şi patima pentru arta dramatică.

Profitând de o vacanţă petrecută în Tirol a scris o comedie sau mai degrabă „o feerie modernă” în cadrul mirific al acestei regiuni.

Două fete mature, deşi nu încă bătrâne, profesoare, sosesc din Manchester, prăfuite şi obosite la „Hanul Cerbul Roş”. Pe când cea mai în vârstă merge să-şi iea baia, cea mai tânără, Fanny Compton, se opreşte s ă stea de vorbă cu proprietarul Hanului. Sub un impuls tainic şi potrivit cu complexele freudiene, ea îşi trece în registru vârsta de 29 de ani, în loc de 35 trecuţi. E drept că într'o rochie de casă care-i şade bine, cu părul blond şi fără ochelari, cum se prezintă mai târziu, pare încă destul de tânără.

Un flirt se angajează între ea şi patron, căci ea nu-şi dă seama că acesta e însurat şi că nevasta lui a luat un şorţ şi serveşte în locul unei fete ce a plecat pe neaşteptate. Nu-şi dă seamă nici că fetiţa care culege floarea viorie de crocus, floarea de toamnă ce dă titlul piesei, este chiar fetiţa patronului. Inţelege însă situaţia când vede pe patroană, în haină de sărbătoare, venind plină de demnitate cu fetiţa ei, de la biserică.

Refuză să devină metresa hotelierului, cum acesta dorea şi pleacă cu tovarăşa ei la Veneţia.

Nota de melancolie ascunsă într'un zâmbet, cu care sfârşeşte piesa, ironia şi humorul observaţiei amestecată cu frăgezimea şi delicateţa unui sentiment frumos şi curat, alcătuesc o piesă din cele ce plac în deosebi publicului englez. Teatrul liric a repurtat un succes rar pentru o piesă de debut şi d-na Anthony a devenit un autor cunoscut de azi pe mâne.

Sunt şi alte piese ce au repurtat succese pe scenele londoneze, dar nu au calităţile acestora.

Jules Lemaitre

Franţa şi-a adus aminte că au trecut douăzeci de ani dela moartea lui Jules Lemaitre — criticul literar de-o cultură aleasă, de-un gust impecabil, de-o rară ascuţime de spirit. Ironia lui fină nu se poate uita.

Dar Jules Lemaitre a fost şi critic teatral (a fost şi autor de piese de teatru — cu mai puţin succes însă). Pe atunci Sarçey trona în teatru. El era tehnicianul fără rival al scenei, al pieselor — construite după un anumit calapod, cu stereotipa scene à faire....

Jules Lemaitre era considerat ca un învăţăcel.

Iar astăzi Sarçey, cu toată ingeniozitatea lui, cu tot bunu-i simţ remarcabil, — a intrat în rafturile bibliotecilor de teatru.

Jules Lemaitre în schimb poate fi citit cu plăcere de orice intelectual contimporan.

Acest om de litere se impune atenţiei cititorului şi printr'un stil incomparabil.

Dacă aveţi un volum de Jules Lemaitre în bibliotecă — recitiţi-l!

Acesta-i omagiul ce se face unui scriitor.

Fina lui Mistral.

Autorul lui Mireille îşi are monumentul său în micul orăşel St. Remy, aşezat lângă un vechiu mausoleu roman şi este patria copilăriei Mariei Gasquet, fina lui Mistral, regina de odinioară a Filibrigilor, pe ai cărui genunchi a crescut şi care a născocit pentru ea multe din poveştile sale pline de farmecul Provansei.

Ea este fiica felibrigiului Marius Girard, care a cunoscut din copilărie versurile lui Virgiliu şi Homer. Asemenea pregătire poate părea ciudată ori cui afară de cei ce au trăit şi cunosc Provansa, în care apropierea Mediteranei creează o atmosferă atât de potrivită pentru miturile helenice, aduse aci de navigatorii foceeni şi unde se desfăşoară şi acum „muncile şi zilele” ca în vremea lui Hesiod.

Desigur grieruşul pe care Mistral îl aducea finei sale, Maria, ca să-i arate cum cântă frecându-şi membranele luciloare, este acelaş greeruş sgomotos pe care-l descrie Hesiod.

Marie Gasquet s'a gândit desigur la tatăl său când a descris în cartea sa „Le métier de Pénélope” tipul lui Durtys. Atât ea cât şi tatăl ei au fost poeţi în mod firesc ca greerul. Toate umilele fiinţe din jurul ei: Nanon, Udunon, Simon cârpaciu-cismar, Toine care ciopleşte într'un ciotişor o cutie de chibrituri, bătrânul ciobotar care „aude” aştri, ştie numele tuturor constelaţiilor şi le cunoaşte mersul până la şopârla care piroteşte la soare, la catâr, la capră care deveni capra de aur din poveste, toate trăesc cu o putere minunată în operele sale. Fată tânără, îmbrămirosind a levănţică, ea citea pe cată în pânză albă, cu părul negru Shakespeare în ruinele castelului Ramonin, între zidurile căruia se desfăşurase odinioară „Curţile de Iubire”.

Măritată cu poetul liric Joachim Gasquet, a renunţat la poezie ca să nu turbure lirismul şi gloria soţului ei. A revenit la literatură abia acum zece ani căpătând premiul de literatură spiritualistă fundat de Claire Viresique, cu romanul său „Une fille de Saint François”. Azi Marie Gasquet nu mai poartă rochii albe, părul său negru şi lung de altă dată, a devenit alb şi e tăiat scurt, dar ochii săi negri sunt încă tot atât de strălucitori ca în tinereţe şi în toată înfăţişarea ei, acum maiestoasă ca a unei matroane romane, pluteşte o divină spiritualitate şi se arată încă înflăcăratul entuziasm al tinereţei.

Ea conduce la „Flammarion” două importante colecţii de scrieri religioase. „Les Grands Coeurs” şi „Les Grands Pèlerinages”, a scris „Fête Dieu” în care pare că răsună încă ecoul marilor „panathenée” în creştinismul de azi şi o „Jeanne d'Arc”, cu multe frumuseţi.

MARIE GASQUET

In conferinţele prin care „fina lui Mistral”, sărbătoreşte în toată Franţa amintirea marelui cântăreţ, se răsfrânge toată Provansa şi frazele ei sonore răsună ca farandolele de acolo, din aerul cald şi însorit.

— Se spunea că hitleriştii practică politica urii. Şi eu văd că lucru-i, cum se zic, pe deandoaselea.

— Uite-o: s'a scoborit pe plajă în pijama de noapte...

Poşta redacţiei

Manuscrisele semnate cu iniţialele de mai jos, neîndeplinind condiţiile, nu se pot publica:

Strâmba de Jiu-Gorj: I. M.
Militari: E. D.
Ismail: I. C.
Trg. Mureş: Johny M.
Bologna: Tutty.
Roman: Getta.
Haifa-Palestina: U. N.
Silistra: M. D. Vyllea.
Toporu-Vlaşca: S. I.
Câmpulung-Muscel: D. C.
Chişinău: N. B.; T. G.
Giurgiu: J. M.
Huşi: E. B.; Ninette G.
Vioca: N. K.
Berlin: P. E.
Piatra-Neamţ: P. H.
Tecuci: Gh. C.
Cahul: Dorin.
Ploeşti: N. P. A. Şt. A.
Tg. Frumos: M. C.
Buşteni: C. F.
Călimăneşti: A.C.A.
Băile-Vulcana: Teomar.
Techirghiol: C. E.
Buzău: A. D.; P. N.
Vaslui: E. C.
Râmnicu-Sărat: J. K.
R. Vâlcea: E. B.
Botoşani: M. P.
Cernăuţi: M. S.; F. 13.
Braşov: Gh. Ş.
Craiova: C. I. M.; Nicolae al Lupului; Al. Nic. C. D.; I. B.-Şişeşti.
Fălticeni: M. Ş.
Iaşi: C. F.; J. F.; M. Ţ.; L. F.; I. Fr. B.; F. K.; Getta M. A.; S. C.
Pogoneşti; A. G.
Galaţi: Ileana; H. P.
Arad: P. G.
Pârliţi: A. C.
Piteşti: Delamoşoaia; A. N. M.
Bacău: C. M.
Caransebeş: N. T.
Banloc-Timiş: I. I.
Găeşti-Dâmboviţa: A. I.
Leova: A. D.
Focşani: F. S.
Timişoara: U. A.; I. I.; E. D.
Roşiori-Mehedinţi: Gh. I. C.
Tg. Ocna: S. R.
Constanţa: Şt. I.
Caracal: C. D.
Teaca: C. Şt.
Bordeşti-R.-Sărat: A. I.
Silistra-Cruciu: C. A.
Roman: P. R.
Câmpina: U. H.
Bucureşti: N. U.; S. C.; P. Ş.; I. S.; L. D.; G. C.; I. F.; T. M.; M. a Elenei; E. H.; F. V.; Alfa G. L. Z.; Freola; G. R.; P. N. D.; E. B.; V. N.; N. I.; M. O.; V. F.; M. D.; Maura; D. D.; Ş. C. P.; I. G.; I. N.; B. K.; R. V.; I. B.; Florică; I. D. M.; I. C.; M. I.; E. T. M. T.; I. V.; S. B.; N. B. R.; A. K.; Tr. G.; I. F.; M. R.; F. C.; L. M.; N. A.; S. F. K.; C. D. M.; T. A.; A. F.; Ş. S.; h. necunoscutul; V. Boz; M. G.; G. L.; D. S.; Lucsandra; Ney. I. A.; Jack. W.; Gh. I.
Gara Filaret: V. S.
Cluj: I. C.; Ch. I. D.; I. D.; M. N.; S. M. Ţ.
Leamna Dolj: A. P.
Dorohoi: G. R.; O. V.; G. G.
Oradea: L. T.
Ceica-Bihor: S. N. I.
Bistriţa: I. D.
Brăila: D-na W.
Bazargic: Ch. Gh.
Focşani: ULIV.
Tulcea: Theo. S. M.
Adjud: L. I. S.
Boileşti-Dolj: E. Th.
Dorna: I. D.
Bairamcea-Cetatea Albă: N. I. M.
Ghergani-Dâmboviţa: Din „Carnetul meu” G. B.
Paşcani: T. R.

Următoarele manuscrise, deasemeni nepublicabile, n'au indicaţii asupra adresei:

V. D.; D. Ş.; V. C.; S. D.; P. E.; Th. P.; D. V.; A. H. D.; Ionică; G. F. C.; A. C. P.; T. L.; E. E.; M. R.; I. P.; D. C.;

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 716
DUMINICA 26 AUGUST 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Poetul Eminescu

De câteva zile, poetul are un monument la marginea mării... Pentru el, bine înţeles, ori mai târziu ori mai de vreme — sau niciodată — e indiferent. E poate că puţin ruşinos pentru cititorii, pentru admiratorii lui, dacă, iarăş bine înţeles, o tonă de mineral fasonat şi semnat de un artist însemnează ceva pe planul în care apare ideea şi se urzeşte expresia. Se pare că a cultiva pe morţi în materialul viu al epocilor succesive face mai multă cinste unui neam de oameni decât uitarea — şi că acest lucru poate primi, ca la locul lui, numele de cultură.

Căci cultura în carne şi oase nu e asta. Cultura despre care se vorbeşte ca de o panacee la tot soiul de morbidităţi ale ignoranţei, nu e a cărţilor şi a scriitorilor de versuri şi proză. Ea aparţine numai acelor scripte şi intelecte care vorbesc despre ei şi cu cât vorbesc mai plat, cu atât e cultură mai bine venită. Cultura e o proprietate exclusivă a unui gen de capacităţi, culese de pe toate maidanele învăţământului, culturalii. Fără să fie chiar dascăli întotdeauna ei se recrutează din pensionarii cretinismului organizat în mar-

EMINESCU

ginile profesiunilor care au cerut o licenţă, un bacalaureat, un grad social, isprăvit fără nici o scânteiere în vederea unei renaşteri în metal cultural.

Ateneele mişună de aceste nulităţi şi toate organizaţiile făcute pentru păparea unui buget şi pentru fabricarea la Bucureşti a unei stambe intelectuale, destinată numitului popor, mai inteligent şi mai original — oh! incomparabil — decât toţi câţi îşi închipuiesc că-l duc de nas cu fraze încârligate, îşi fac onoarea să colaboreze cu ele. Apar o sumedenie de periodice subvenţionate în toate părţile ţării, însufleţite de câte un năpârlit care, inapt pentru trecerea unei propoziţii simple din mişcarea vieţii sau a scrutării ei pe un caiet, îşi ia pe umerii lui dărăpănaţi cobiliţa culturii şi în toate adunările glasurile cele mai grave vin din gura acestui negustor. El nu e totdeauna lipsit de simţul extazului şi profesează dexteritatea căderii de-a-ndaratele dinaintea sarcinilor ideale pe care şi le asumă. Sunt birouri, administraţii şi ministere, unde râvna şi jalea lui cu tarif se formulează în exortaţii şi apeluri supreme, pentru păstrarea şi difuzarea culturii.

Aşa era şi în timpul vieţii lui Eminescu. Cu el n'a stat niciodată nimeni de vorbă despre cultură, rezervată câtorva belferi ignari, prosti şi veninoşi. Oamenii imbecili şi serioşi nu scriu literatură, ci numai o raportează, o documentează şi o propun în linia de lungă desfăşurare a locului comun— şi numai oamenii serioşi administrează cultura şi fac de gardă în camera ei mortuară. Dacă Eminescu ar fi participat la ceremonia care i-a sfinţit la Constanţa statuia i s'ar fi cerut biletul de identitate şi un director de minister i-ar fi interzis să intre în adunare şi să mulţumească lui Vodă, că a binevoit să dea cenzorilor şi deputaţilor culturii peste bot.

Statuia lui Eminescu dela Constanţa nu exprimă mai mult decât absenţa ei de până mai deunăzi din pinacoteca subt cerul liber a serviciilor municipale. Insemnează însă că l-au acceptat în sfârşit şi culturalii. De acum să te ţii! Vor vorbi de aci înainte atât de sistematic şi de magnanim culturalii, în cât îl vor face pe Eminescu odios.

Eminescu trebue totuş salvat prin desechilibrarea campaniilor culturale aflate abia la început. Eminescu are o statue ca şi poetul Ovidiu la marea Euxină, dar e încă netipărit. Statuia lui cea adevărată, de hârtie, este aşteptată, ca şi o bună versiune frumoasă românească a Bibliei. Ediţiile poeziilor lui Eminescu respectă şi greşelile de tipar ale corectorilor analfabeţi, care au văzut şi au dat bun de imprimat volumului de versuri originale, în absenţa poetului din ţară. Toată lumea ştie că autorul s'a opus la tipărirea în carte a versurilor lui apărute în *Convorbiri* şi că disperat de tenacitea cărturarilor, care ţineau deocamdată locul culturalilor de mai târziu, el şi-a scos paşaport şi a fugit în streinătate, lăsându-i să se frece pe cap.

A fost o invazie de cultură în textul poeziei lui Eminescu, fiecare cultural eminescian făcându-şi datoria orgolioasă de a tipări un Eminescu mai bun decât voia însuş poetul, amplificat cu tot ce aruncase el la coş. Ni se pregătesc tot felul de Emineşti variaţi şi puşi la punct. Dibăcia va fi perfecţionată până la a-i deveni imposibil unui cititor onest să mai recunoască pe Eminescu. Ca şi Balzac, Eminescu ar fi dorit să-şi reducă ceeace se numeşte la un scriitor opera lui, la câteva pagini, la acele pagini care intuiţia artistului desinteresat de sine spune că pot fi acceptate între concreţiunile definitive din vitrina cu cristale.

Jos enciclopedia! Ne trebue un Eminescu corect.

T. ARGHEZI

Din premiu în premiu

Prima carte scrisă de d-ra Paule Régnier cu tilul Octave, *a apărut în 1913 la un editor care fu declarat în stare de faliment. Doi ani mai târziu scoase o broşură plină de caldă admiraţie, în memoria lui Paul Drouaut, apoi una după alta eşiră cărţi care scoaseră în lumină talentul acesta plin şi bogat care primi în sfârşit consacrarea definitivă: 1924 premiul Balzac, în Decembrie trecut a fost pe aproape să ia premiul Femina cu minunatul său roman „l'Abbaye d'Evolayne".*

Opera care a fost distinsă de premiul Balzac se intitula „Paix Vivante" şi era prezentată sub semnul lui Ruskin: „Numai acela promovează în viaţă a cărui inimă devine mai caldă, al cărui creer devine mai larg, şi al cărui suflet îşi ia zborul intrând în pacea vie"....

De sănătate delicată, ea trăeşte la Bellevue, o viaţă modestă şi studioasă, în mijlocul unei familii de artişti, fiind cumnata lui Henri Clouzot, unul din cei mai buni critici de artă, conservatorul muzeului Galliera şi organizatorul expoziţiei de artă teatrală care a avut un succes atât de strălucit acum doi ani.

Poeme în proză

Literatura chineză

Luna pe mare

Luna plină răsare din apă. Marea pare o mare tipsie de argint.

Intr'o barcă, mai mulţi prieteni beau câteva ceşti de vin, privind norii care se leagănă în vârful muntelui, luminaţi de lună.

Unii spun că sunt prietenele împăratului, care se plimbă îmbrăcate în alb; iar alţii susţin că-i un stol de berze.

Peisagiu

In apusul soarelui, norii se risipesc ca o mătase multicoloră.

Fluviul liniştit pare o nesfârşită pânză albă.

După frunzele aplecate, ştii că roua a căzut multă şi că norii sunt deşi căci nu se mai vede vârful munţilor.

Peştii jucându-se, fac să tremure nuferii; păsărelele sburând, scutură florile.

Corăbiile

De noaptea trecută, apele primăvăratice revărsându-se, fluviul curge torent.

Marile corăbii de războiu şi de comerţ, sboară uşoare ca nişte săgeţi.

Inainte de revărsare, câtă trudă numai ca să le mişte din loc!

Astăzi, duse de apă, plutesc ca nişte năluci.

Când studiezi o doctrină fără s'o înţelegi, câte nopţi pierdute zadarnic! Dar când începi s'o pătrunzi, totul devine o jucărie.

Vântul de toamnă

Vântul toamnei suflă, nori albi călătoresc pe cer.

Iarba se usucă, iar arborii îşi scutură frunzele.

Orhideele şi crisantemele înfloresc. Mă gândesc la iubita mea şi n'o pot uita.

Ca să trec fluviul Wen, plutesc pe-o corabie cu mai multe etaje. De-alungul fluviului, în timp ce valurile se rostogolesc spumoase, sunetele lăutelor şi ale tobelor se-armonizează iar cântecul vâslaşilor se înalţă spre cer.

In mijlocul celei mai mari bucurii melancolia mă cuprinde: tinereţea e trecătoare şi cu fiecare clipă îmbătrânim.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Literatura turcă

Gura ta

Cântecul vorbelor tale ascultate în genunchi minunează şi încredinţează gura plânsetelor mele. Ţara de muţenie care este în noaptea vieţii mele, toată se acopere cu lume prin cântul pătimaş al gurii tale.

Mă leagănă speranţe noi, mulţumită vorbelor tale care îmi rămân în urechi când mâna mea se desparte de mânile-ţi întinse ca pentru rămas bun. Aducându-mi aminte de aceste vorbe de odinioară, mi se pare că nu sunt de tot singur în odaia mea.

Buzele tale îmi lasă o mângâiere: muzica tainei vieţii care-ţi zboară de pe buze lasă o făgăduinţă de fericire în noaptea desnădejdii mele.

Toate aceste cântece prea frumoase sunt mincinoase; dar ce-mi pasă? Inima îmi tresare la aceste melodii care mint, la aceste minciuni dumnezeeşti care îmi învăluie viaţa cu o nădejde.

Trad. de A. G.

Termitele

Termitele — dibace lucrătoare —
Işi sapă galerii încăpătoare
Şi macină orice în calea lor.
Dar, meştere, spre-a nu fi bănuit
Şi'n truda lor nimicitoare prinse,
Cu-o rară iscusinţă, pe deasupra
Păstrează orice lucruri neatinse.

In sufletu-mi termitele-şi fac cuib
— Mustrările de cuget ; —
Şi mă rod,
Şi'n pulbere prefac comori de preţ
Şi mistue, prădalnicul norod,
Intregul vieţii mele trudnic rod....

...Ci, zâmbetu-mi e-acelaşi ca ori când
Şi, nimenea, privindu-mă, n'ar spune
Că'n mine-i pustiire şi genune.

CAMELIA BUZDUGAN-HAŞEGANU

Tăcere

Celor plecaţi

Tăcerile îşi lasă aripa grea în noapte,
Se risipesc prin casă, se furişează'n mine
Potirele-amintirii sunt de tăcere pline
Ca o cămară veche de mere mari şi coapte.

Când ploaia burniţează încet şi monoton
Mă'nchid fricos în mine ca melcu'n cochilie
Şi stau şi-ascult afară al stropilor ison
Şi-mi pare că tot plouă aşa de-o veşnicie.

Stau şi-l ascult acuma cum plânge şi se sbate
Cum înfioară 'n mine tot sângele-obosit.
— E glas duios de mamă? E glasul bun de frate
Şi iar în amintire s'ascunde irosit.

Aşa mă chinueşte tăcerea grea când plouă
Când noaptea mă 'nfăşoară în mantie de crep
Din amintiri sfărmate şi din durere nouă,
Mă străduiesc, prieteni, un cântec nou să 'ncep.

C. ŞTEFANIU

Din vol. — manuscris: Game.

Malraux, sau schimbarea materialului uman

Enciclopedia cotidiană ştie să spună în privinţa lui Malraux: scriitor comunist. Şi adaugă subtilitatea detaliului: cei doi mai mari scriitori ai Franţei de astăzi, Gide şi Malraux, sunt comunişti. Formal, desigur că lucrurile stau aşa şi mai ales în privinţa lui Gide care, cu entuziasmul novicelui, nu pierde nici o ocazie de a se declara şi de a se bate cu pumnii în piept pentru ultima sa frondă. Cercetătorul mai adânc va vedea curând însă că de fapt situaţia este cu totul alta şi că atât Malraux cât mai ales Gide nu reprezintă încă pe scriitorii comunişti de astăzi şi îndeosebi de mâne, că sunt doar scriitorii comunişti din sânul burgheziei, — expresie care nu trebue înţeleasă ca referindu-se la obârşie ci la atitudine şi însemnătate culturalo-socială, — că astfel şi ei sunt ambigui şi amfibiologici, şi că, dar, translaţia patrimoniului cultural al Franţei este încă în discuţie, şi, în ce ne priveşte, nu-i vedem depe acum cărările senine şi drepte.

Franţa este, se ştie, ţara de cea mai adâncă şi glorioasă tradiţie culturală burgheză. In ea, aceasta şi-a trăit atât primele şi entuziastele începuturi cât şi momentele supreme pe care le poate atinge evoluţia unei culturi. In aşa fel încât sinonimizarea s'a produs încet şi astăzi sunt mulţi care să se întrebe dacă prăbuşirea culturii burgheze — şi neîndoelnica sa agonie durează într'adevăr de mult, — nu va însemna în subsidiar şi moartea culturii franceze, condamnată astfel, ca toate culturile naţionale decedate în istorie şi corespunzând cu faze ale evoluţiei umane, la o solidarizare forţată cu cea care i-a dat strălucirea, puterea şi egemonia. Intr'adevăr pe când în toate ţările din lume, cu necesarele diferenţe bine înţeles, semnele de deficienţă ale culturii oficiale au fost însoţite, imediat sau la o mică distanţă, de contrariul său dialectic: apariţia şi revendicările unei noui culturi pretinzându-ne dela naţiune şi dela viitor, — în Franţa disoluţia culturală, apariţia fenomenelor morbide şi putrefactorii durează de 20 de ani fără ca reacţiunea violentă a sănătăţii naţionale ofensate să se fi manifestat. Inseamnă aceasta oare că resorturile naţionale-culturale sunt anihilate de o dominaţie îndelungă şi de o glorie dictatorială, şi că deci Franţa nu se va mai putea răcori, aclimata nouilor cerinţe,— sau este o simplă amorţire momentană? Numai viitorul, credem, va putea răspunde. Deocamdată spectacolul este clar şi uşor interpretabil: falimentul culturii burgheze, atât universal cât mai ales naţional, este privit în Franţa cu spaimă şi panică, nici un factor nou nu i se opune în numele naţiei perpetuate pe deasupra claselor, ci, dimpotrivă, aspect ciudat, naţiunile reîmprospătate sau pe cale de reîmprospătare par a conduce un asalt viguros împotriva sclerozei franceze. Astfel reacţiunea necesară dinăuntru, în lipsa acestuia ,se transformă în reacţiune exterioară, — ceiace constitue un nou şi tragic motiv de solidarizare a spiritului naţional cu cultura de clasă.

Există însă totuşi, mi se va spune, în Franţa de astăzi o mişcare de reacţiune împotriva culturii burgheze şi din care încă — lux! — s'ar putea distinge două ramuri: una oficială: noua literatură proletară declarată şi politică aproape, alta mai temeinică, rozând albiile adânci, venind pe calea mare a culturii franceze, necenzurabilă prin valoare... Malraux, Gide. Eventualul meu interlocutor, prin chiar distincţia făcută ar şti deci prea bine că această cultură oficială proletară, politică, nu poate fi numită cultură decât în derâdere, nefiind decât un apendice al biroului respectiv politic şi neavând ca material de exploatare decât câteva mizerabile, în cultură, cuvinte de ordine internaţionale sterpe, false şi lipsite de efect. Dacă pretutindeni decedata formă de cultură proletară, politică, factice şi de compoziţie urgentă s'a dovedit seacă şi găunoasă — în Franţa mai ales îşi arată toată contrafacerea şi nesinceritatea, unde o veche tradiţie ştie a controla şi unde aceiaşi veche tradiţie interzice inspiraţiile de azi pe mâne. Ca reacţiune culturală şi ca eventual locţiitor istoric al culturii burgheze nu poate fi vorba în nici un caz despre aceasta, în actuala sa formă, cel mult onorabil birou de presă al partidului comunist. Căci, să ni se erte, dar nu credem nici în glumă ce s'ar putea opune morbideţii glorioase a unui Proust, a unui Gide, ante Marxum, sau a tuturor desmoşteniţilor şi desperaţilor de mare anvergură care populează analele literaturii franceze contimporane, pentru ca să nu-i mai cităm pe toţi, — pauperele şi nici măcar sincerele mijloace ale d-lor Aragon, Nizan, etc., juvenili aviatori ai suprarealismului, aterizaţi pe un teren nud, exploatabil prin monopol.

Cea de a doua cale? La ea veneam şi noi. Cultura burgheză, ca orice organism, moare prin ea însăşi. Lângă cadavrele sociale rămân cel care se oglindesc în ea ipnotizaţi, reţinuţi fără voe. Şi panica se manifestă în cele trei feluri care se pot regăsi cu uşurinţă, şi numai ele, în cultura franceză de 25 de ani încoace: pamfletul lugubru, sadic şi detaliat, îngrozitor şi stigmatizant, fără răspuns însă şi fără soluţie: Proust, Gide, Céline, — marea panică spusă pe faţă şi tentativele mistice de a evada din ea: Claudel, Maritain, Montherlant, şi fuga, desgustul, exilarea, plecarea cu orice preţ din ţară, ceiace numea îmi pare tot Montherlant „le grand ennui de mon pays": Morand, Larbaud, Chadourne. Sunt acestea şi trei categorii, dar sunt şi trei trepte, şi vârstele, relative, ale scriitorilor citaţi indică pe cea mai modernă. In aceasta, a treia, a venit să se încorporeze întreaga generaţie de scriitori francezi, până acum câţiva ani, tineri, din care niciunul nu rămăsese în ţară. niciunul nu se mai uita în Franţa blestemată şi respingătoare, — mişcându-se toţi sub semnul acelui: „fuir, là-bas, fuir... pe care îl arunca Malarmé ca un blestem în viitor. In această categorie se încorporează, cu onoare, André Malraux. (Ne vom ocupa de acum înainte de cazul său. Să elucidăm înainte, pe scurt, cel al lui Gide, citat în apendice. Pentru noi Gide reprezintă momentul culminant şi unic al morţii culturii individualiste: în el îşi găseşte şi apogeul, unicul apogeu posibil, şi mormântul. Individualismul trebue să se verse în anarhism: Gide este anarhicul prin definiţie. Dar anarhismul este pedeoparte moartea individualismului şi moartea a orice. Gide este tot şi este nimic, este garajul negaţiilor recalcitrante. Şi aşa cum prin anarhism omoară individualismul, tot prin anarhism omoară şi anarhismul transformându-l înainte de moarte în comunism. Adică transformându-se pe el şi eticheta sa oficială, dar nu pe Gide cel care rămâne în biblioteci. Sunt oameni care îşi pierd umbra. Gide şi-a pierdut trecutul şi viaţa. Şi cred că o cultură proletară serioasă nu-l poate accepta decât sub un sever beneficiu de inventariu, cu multe amendamente şi ca un

Urmare în pag. II-a

Actualitatea

Artistice

Regina Italiei a organizat din proprie iniţiativă o expoziţie de pictură şi sculptură reprezentând paginile cele mai dramatice din războiul Italiei — 1915-1918 — şi chipurile celor care au luat parte efectivă la război.

Suverana a veghiat neobosită la instalarea în 28 de săli din palatul Qirinalului, a peste două mii de tablouri, gravuri, desene şi opt sute de busturi ale comandanţilor şi soldaţilor eroi.

Tema fixată de regină a fost aceia de a ilustra episoadele marei epopei într'un mod simplu, de istorisire populară.

Aceste pânze şi bronzuri sunt destinate unui muzeu de războiu, la Roma.

Expoziţia este prezentată ca un concurs anonim. Nici un nume nu se vede nicăeri. Publicului îi este dat să aprecieze talentele. Artiştii vor fi premiaţi de un juriu compus din academicieni, generali şi profesori.

In sfârşit, aşezarea operelor este efectuată fără a ţine seamă de rangul personagiilor înfăţişate. Regele Victor-Emanuel, în multiple ipostaze, se găseşte în vecinătatea simplilor soldaţi. Ducii de Aosta şi de Abruzza, mareşalii Diaz, Cordova, Badoglio se desprind dintre alţi comandanţi mai puţin celebri şi busturile lor sunt aşezate pe soclurile parterului decorat cu gazon şi flori — atenţie specială a majestăţilor sale — ceiace aminteşte statuile de la Pincio.

Din toată masa operelor se desprinde o impresie de sinceritate savuroasă, care merge până la naivitate. Se găsesc cromuri mişcătoare, schiţe stângace, dar expresive, lucrări simpliste, dar puternice, care amintesc pe vechii maeştri de tradiţie italienească.

Autorii acestor imagini moderne nu s'au sfiit să reprezinte scene de atroce realism: tortura, carnagiul, rictusurile hidoase în lupta de corp la corp, mutilaţia. Sângele curge din abondenţă din rănile eroilor.

Alături de această pictură a morţii năprasnice, se află pânze străbătute de cea mai suavă seninătate. Cele două contraste ale sufletului italienesc.

Opera preferată de suverana Italiei este un bust de orb, al cărui autor n'are decât 17 ani şi care denotă o viguroasă măestrie în expresia feţei, întinsă către lumina stânsă.

Regina contemplă îndelung această faţă, unde omenescul se amestecă aşa de strâns cu ceiace eroismul poate înobila.

Malraux, sau schimbarea materialului uman

document nu ca un tovarăş,)

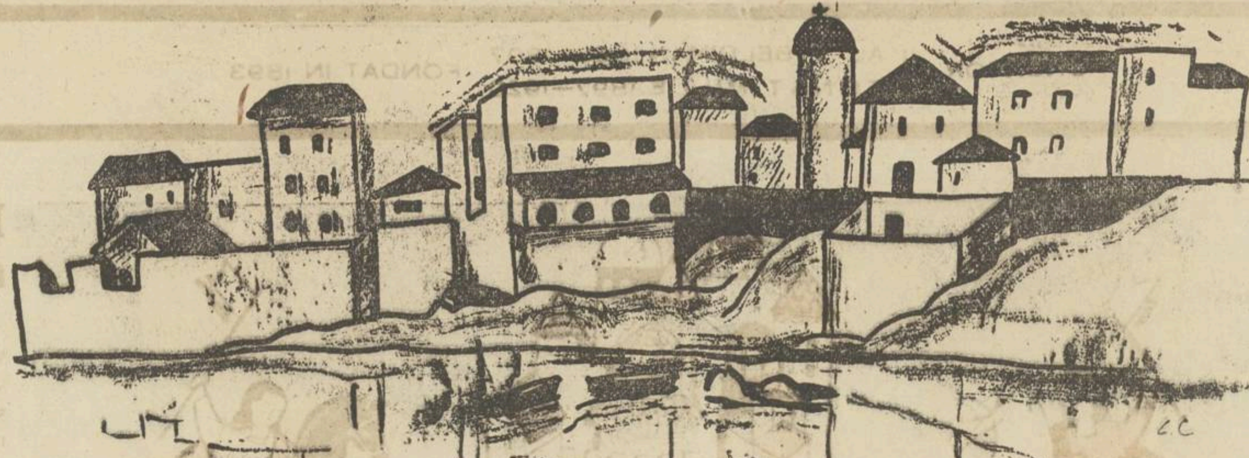
Astfel iată de unde vine Malraux. Impotriva lui stau grave prezumpţii.

Se poate nega comunismul lui Malraux fiindcă nu e naţional. Plecat întocmai caşi Morand sau Chadourne, gonit de marasmul social al ţării sale, Malraux, mai modern decât acesta, nu se opreşte la pitoresc şi la exotism pentru a se îndrepta spre materialul uman,— acolo unde acesta se arată mai crud, mai violent şi mai autentic: în revoluţie. Are astfel norocul să trăiască revoluţia chineză. Dar o trăeşte în spectator, sau chiar dacă ia parte la ea, ia parte — ştiu eu cum să spun? — tot în spectator, participă la un lucru care nu-l interesează în ultima sa fiinţă, fiinţa sa socială. Pentru mine care ştiu că marea deosebire dintre cultura proletară şi cea burgheză este că prima e socială şi a doua individualistă, şi care mai ştiu că tot ce e social este şi naţional, *Cuceritorii* şi *Condiţia umană* rămân ciudate exemplare pornite dela individualism acut pentru a ateriza şi a se masca în literatura revoluţionară şi chiar socială. Dacă Malraux ar fi fost comunist ar fi fost la el acasă nu la vecinul. Şi dacă Malraux ar fi fost un autentic scriitor modern revoluţionar l-ar fi interesat şi ar fi cercetat problema socială a ţării sale, din punct de vedere revoluţionar şi nu cea a Chinei, evident mult mai atrăgătoare întâi prin faptul revoluţiei declanşate, al doilea prin factorul exotic, pitoresc şi străin, care totuşi, ierte-mi-se părerea, subsistă. Aşa cum revoluţia nu este o noţiune vidă care planează oriunde vrea, oricum vrea, ci fiecare revoluţie este strâns indisolubil legată de condiţiunile sale naţionale, — la fel cercetătorul modern, social şi revoluţionar, este reţinut în graniţele problemei sale naţionale la care este prin natură competent şi la care este obligat să contribue, într'o măsură şi într'o direcţie sau alta.

Se mai poate nega comunismul lui Malraux şi din cauza perspectivei sale intime. Un scriitor proletar, prin definiţie, prin natură istorică şi prin îndrituirea zilelor, este reprezentantul sănătăţii umane, este ducătorul torţei umanităţii mai departe, este acel care în faţa sinuciderilor şi scepticismelor clasei în disoluţie, — care crede că odată cu ea se isprăveşte şi istoria, — vine şi exclamă: noi rămânem. Scriitorul proletar e tânăr şi vesel, e temerar şi sănătos. Ştie calea dreaptă a istoriei, şi chiar dacă se mântue fără a fi ajuns ţinta, el ştie că e inevitabilă şi că depinde de forţa oamenilor pentru a scurta dureroasele preliminarii. Nu e ros de îndoială, nu tae firul de păr în patru, — fiind singurul reprezentant al cunoaşterii umane în derută îmbrăţişează cu privirea sa luminoasă întreaga perspectivă a istoriei şi a lumii. In tot ce scrie scriitorul proletar pulsează sângele nou, aşa cum în tot ce mai dă cultura burgheză bate moartea din aripi. Ce dezolate sunt adevărurile, însă, ale lui Malraux, ce fără de nădejde perspectivele sale, ce incitante la renunţare şi la neurastenie constatările sale. Da, ştiu, calea spre demnitate. Dar va ajunge cumva până la capăt, Malraux?

Iată dece cu greu i se poate acorda lui Malraux epitetul modern. Şi dacă n'ar fi decât subiectul, locul acţiunii şi atitudinea simpatică a scriitorului cu unul nici nu m'aşi gândi să-l numesc comunist. Este însă ceva care schimbă cu totul aspectul problemei: este noul material uman pe care îl aduce Malraux în literatură. *Toţi oamenii lui Malraux sunt puternici.* Ceiace caracteriza deficienţa literaturii burgheze de mai mult timp era apariţia, progresivă până la monopol, a împărţiţilor, înjumătăţiţilor, neoamenilor, mueraticilor, plângăreţilor, nedecişilor, incapabililor. Clasa slăbea, slăbind însuşi individul său reprezentativ. Bărbăţia burgheză devenea un mit şi o poveste tardivă. De partea burgheziei rămâneau şi au rămas numai hermafrodiţii istoriei şi impotenţii timpului, fricoşii şi bocitorii. Iar rasa, buna rasă umană, voinică, puternică şi înălţătoare apărea neînvinsă şi formidabilă în armatele revoluţiei. De-aicea credem noi că porneşte un nou principiu în literatură. Aceasta echivalează pe cale accidentală şi bruscă cu lenta schimbare a tipului uman din literatura sovietică, remarcată desigur de acel care s'a aplecat asupra acestei oglinzi a lumii noui. Dar pe când în literatura sovietică nici astăzi tipul nu s'a desăvârşit, ci se construeşte încă din suma de detalii pe care fiecare o aduce în contribuţie, — la Malraux omul nou, omul demn, cum îi place lui să-l numească, omul conştient, cum îl plăcea lui Marx, este armonic în trăsăturile sale cele mari, ideal şi prototipic. Şi desigur că descoperirea unui nou tip uman este cea mai mare onoare pe care o poate cuceri un creator. De aceea, trecând peste deficienţele mai sus menţinute dela adevăratul tip de scriitor revoluţionar, Malraux aparţine acestei literaturi.

GHIŢĂ IONESCU

Ştiinţifice

Transmisiunea energiei prin eter

Celebrul fizician american de origină sârb — Nicolae Tesla, a anunţat de curând — după cum se ştie — o invenţiune senzaţională: un nou gen de radiaţii electrice, înzestrate cu proprietăţi aproape miraculoase.

Aceste raze au fost botezate de unii vulgarizatori „razele morţii", întrucât însuşi inventatorul afirmă că ele ar fi în stare să distrugă la distanţe considerabile sute de avioane şi armate întregi.

Tesla însă înţelege să le dea ca obiectiv principal, transmisiunea de energie prin T. F. F., şi să le acorde ca atare, o importanţă în primul rând industrială.

Interogat de curând asupra aplicaţiilor posibile ale invenţiei sale, ilustrul bătrân, aproape octogenar, ne furnizează asupra acestui subiect, o serie de preciziuni interesante, din care spicuim următoarele:

„Invenţia mea este chemată să revoluţioneze întregul nostru sistem de producţie şi distribuţie". Sunt câţiva ani de când am pus la punct un sistem de transmisiune, care permite o distribuţie a energiei la distanţe mari.

Totuşi, abia de curând, când am împlinit şaptezeci şi opt de ani, am anunţat noua mea invenţie, care permite transmisiunea curentului electric, prin undele eterului.

Pierderea de energie a curentului transmis fiind în general neînsemnată, se poate afirma că această invenţie face posibil transportul oricărei cantităţi de energie până la orice distanţă.

Cheltuelile, pe zi, care le necesită folosinţa ei, sunt relativ mici, din cauza lipsei unei reţele de cabluri, care este atât de costisitoare.

Intrucât nouile raze deschid imense perspective desvoltării industriei e sigur că în curând vom vedea construindu-se în fiecare colţ al globului staţiuni emiţătoare de energie care vor distribui în lumea întreagă curentul necesar pentru producţie.

„S'a obiectat că invenţia mea va fi extrem de primejdioasă pentru fiinţele vieţuitoare, deoarece razele risipite în aer, pot pricinui accidente foarte grave.

Desigur, se întâmplă foarte rar ca o invenţie să nu prezinte nici un pericol. Inseşi firele electrice sunt foarte periculoase.

Există, totuşi, un mijloc foarte sigur să ne punem la adăpost: e suficient să le evităm.

Tot astfel, trebue să ştim să evităm pericolul nouilor raze.

Dealtfel, ele vor străbate atmosfera la înălţimi foarte mari, aşa încât numai avioanele ar fi ameninţate.

Piloţii vor avea însă latitudinea de a le evita, folosind anumite precauţiuni speciale".

Cu toate aceste declaraţiuni optimiste ale inventatorului american, cercurile ştiinţifice din Washington se arată mai mult scepticce, în ceeace priveşte noua invenţie a lui Tesla.

Mai mult încă: unii cred chiar că bătrânul inventator începe să aibă... viziuni, cu care se amăgeşte singur.

Cauciucul artificial

Rusia sovietică manifestă în timpul din urmă un deosebit interes pentru problema realizării cauciucului artificial.

In dorinţa de a se face independentă de cauciucul natural din străinătate — articol de prima importanţă — sovietele încurajează numeroase cercetări ştiinţifice al căror scop este să obţie cauciucul sintetic. In timpul din urmă aceste cercetări au dobândit o mare amploare.

Laboratorul de chimie organică al Universităţii de Stat din Moscova ia o parte activă la această activitate.

Acum doi ani, savanţii ruşi, aflând că în America s'a descoperit un nou cauciuc, prin condensarea hidrocarburelor sintetice, au hotărât să studieze chestiunea în mod aprofundat şi să ajungă pe americani în această materie.

Lucrările chimiştilor sovietici n'au rămas infructuoase. Ei au luat ca punct de plecare acetilena, deşi niciuna din proprietăţile cunoscute ale acestei hidrocarburi n'o indica pentru prepararea cauciucului sintetic.

Din cauză că noul cauciuc se prepară fără sulf, el posedă o foarte mare valoare tehnică. Are porii mai mici decât cauciucul obicinuit şi rezistă mai bine la acizi şi la substanţe alcaline.

E vorba acum să se asigure fabricaţia lui pe o scară industrială.

Recentele experienţe, făcute în America, au arătat că pneurile, confecţionate din acest cauciuc, nu suportă multă vreme temperatura de şaptezeci de grade, care se degajă atunci când maşina circulă cu o viteză de 60-70 km. pe oră.

Experienţele făcute în laboratoarele sovietice au dat rezultate importante. S'a constatat, între altele, că, sub influenţa apei, cauciucul se condensează şi devine foarte elastic.

Putem capta energia emiţătorilor de radio?

Tot mai mult îşi fac drum în lumea tehnică opiniile şi proectele relative la o transmisiune de energie prin unde herziene.

Nu e vorba aci numai de energia extrem de mică, emisă de un post obicinuit T. F. F., ci de o cantitate de energie suficient de mare, capabilă să acţioneze diferite maşini.

Din energia radiată de un emiţător de radio, poate fi utilizată numai o infimă fracţiune întrucât undele electro-magnetice se răspândesc în toate direcţiile, şi astfel o mare parte din energia lor se pierde în sol, sau se cheltueşte pentru a învinge obstacolele întâlnite în drum.

Tot restul se risipeşte în atmosferă şi deci nu mai e utilizabil.

Rezultă de aci că e greu — cel puţin în stadiul actual al tehnicei — să ne închipuim în ce mod s'ar putea transmite economic energia radiantă, chiar cu ajutorul antenelor.

Aceasta nu însemnează însă că un asemenea procedeu e irealizabil în viitor. In definitiv, avem încă prea puţine cunoştinţe în ceeace priveşte propagarea undelor.

Trenuri conduse prin unde

O atmosferă de mister învăluie experienţele recente, făcute pe linia de cale ferată dela Santa Fe (Anglia).

Se svoneşte însă că în cursul lunei Martie 1934, două trenuri au executat un traseu de câţiva kilometri, acţionate numai de o energie captată din eter.

De atunci încoace s'a mai aflat că o societate, intitulată „Compania pentru transmisiunea energiei prin radio", s'a întemeiat de curând în Anglia, în scopul de a construi o staţie de 1000 de Kw., destinată transmisiunii de energie fără fir.

Preşedintele acestei societăţi, d. John C. Roberts, a declarat următoarele în această privinţă:

„O staţie de o mie de Kw. îmi va permite să furnizez energia trenurilor, cu ajutorul undelor, fără să mai am nevoie să recurg, fie la maşini, fie la combustibile. Şi aceasta pe o rază de o sută până la o sută cinzeci de mile".

Ştirile relative la aceste experienţe n'au fost încă oficial confirmate.

Muştele vindecătoare

Se utilizează în medicină în timpul din urmă un procedeu terapeutic paradoxal. Larvele unor anumite muşte sunt folosite pentru vindecarea diferitelor răni, în stare de supuraţie.

Musca proscrisă în general de higienă, ca un element răufăcător şi primejdios societăţii, e proclamată deodată un minunat agent terapeutic!...

Noua metodă — cunoscută în medicină sub denumirea de „asticoterapia" îşi are originea în descoperirile empirice, făcute întâia oară acum aproape un secol şi confirmate în urmă, în cursul răsboiului mondial.

Un chirurg militar al lui Napoleon I, baronul Larrey, a observat în timpul campaniei din Egipt, că numeroşi răniţi cu răni grave şi întinse, răni invadate de roiuri de muşte şi presărate cu larvele acestor insecte, se vindecau totuş mai uşor, prezentând o rapidă cicatrizare a rănilor purulente.

Pe de altă parte, un chirurg american din Baltimore, dr. Baer a făcut aceeaş constatare în timpul răsboiului mondial.

Rănile neglijate ale soldaţilor, uitaţi pe câmpul de luptă, nu numai că nu se infectau, când erau năpădite de larvele muştelor, dar dimpotrivă, cicatrizau în cele mai bune condiţii. Hemoragiile încetau imediat şi cangrenele se atenuau considerabil.

Pornind dela acest fapt curios, dr. Baer a experimentat acţiunea terapeutică a larvelor de muşte, întâi asupra animalelor şi apoi, asupra omului. Rezultatele au fost surprinzătoare. Se obţineau vindecări aproape miraculoase.

Problema a pasionat în urmă şi pe medicii europeni, în special pe profesorul dr. Brumpt, dela facultatea de medicină din Paris, care a studiat-o în mod sistematic, şi a reuşit să pună la punct procedeul asticoterapiei.

Experienţele acestuia au dovedit că nu toate larvele de muşte se bucură de proprietatea menţionată. Unele, dimpotrivă, sunt foarte vătămătoare întrucât infectează rana.

Explicaţia acestei ciudate acţiuni terapeutice, este după părerea savanţilor specialişti, următoarea: larvele de muşte, lipsite de dinţi, se nutresc exclusiv din produse lichide, scoţându-le la iveală în detrimentul materiilor organice, pe care trăesc. Ele secretă anumite substanţe, care disolvă materiile albuminoide şi nu acţionează decât asupra ţesuturilor putrede.

Dealtfel, cunoscutul entomolog Fabre constatase că secreţiunile foarte alcaline ale acestor larve, alcătuiau un obstacol la desvoltarea microbilor, care mişună în răni, dându-le aspectul şi mirosul lor oribil.

In chipul acesta, prezenţa larvelor, poate precipita eliminarea cărnurilor cangrenate şi putrezite, favorizând astfel o mai rapidă reparaţie a ţesuturilor.

Chirurgia creerului

Medicul englez Walter E. Dandy a făcut o interesantă experienţă, studiind trei pacienţi, cărora le-a extirpat întregul emisfer cerebral drept, prin operarea unei tumori mari la creer. S'au lăsat neatinse nucleele cenuşii centrale.

Unul din aceşti pacienţi a supravieţuit 26 de luni, iar un altul 6 luni.

Aceşti bolnavi nu prezentau după operaţie, nici o turburare de funcţionare psihică.

Primul manifestase turburări mentale serioase şi progresive înainte de operaţie. Aceste fenomene însă au dispărut după intervenţia chirurgicală. Bolnavii posedau o perfectă orientare în timp şi în spaţiu, conservând conştiinţa deplină a personalităţii lor.

Memoria pentru faptele recente şi vechi nu scăzuse cu nimic. Puteau să scrie, să citească şi să numere, fără nici o greşală.

Unul din ei se arăta cu deosebire vioi, vigilent, urmărea cu interes convorbirile serioase, lecturile şi se ţinea în curent cu toate evenimentele.

I. B.

Viaţa socială a vrăbiilor

Notele care urmează formează o umilă contribuţie la studiul psihologiei vrabiei, a vieţii sale în societate, la raporturile sale cu celelalte specii de păsări, cu pisica, cânele şi omul.

E inutil să specific anume de care pasăre m'am ocupat, adică de cea din cartierele locuite sau de cea singuratică din pădure, căci sunt convins că ambele au acelaş fel de trai.

S'a desbătut mult chestiunea dacă vrabia e stricătoare.

De câte ori am văzut-o distrugând o muscă supărătoare, o furnică, un păianjen sau chiar o molie!

Deşi s'a vorbit de cântecul vrăbiilor, eu sunt de părere că ele nu cântă în nici o împrejurare, sunetele pe care le scoate aparţin unui limbaj special, fără excepţie, unui limbaj analog celui întrebuinţat de câni, pisici, sau de omul primitiv. Au un vocabular foarte sărac, e drept, dar în urma unor lungi observaţiuni, eu cred că limbajul vrăbiilor cuprinde cel puţin vre'o treizeci de formule — cuvinte sau fraze — pe care le poţi uşor identifica.

Vrăbiile sunt foarte prietenoase. E de ajuns să intri într'o grădină publică cu un pacheţel sau un corn în mână. Imediat vei observa în jur o mulţime de vrăbii care se vor uita lung şi rugător după câteva firimituri. Dacă nu le bagi în seamă ele te părăsesc, încet, pe rând, pe măsură ce-şi pierd răbdarea.

Dacă însă le arunci firimiturile cerute, într'o clipă te pomeneşti cu o ploaie întreagă de păsărele.

Pe cât sunt de încrezătoare în plin aer, pe atât e de greu să le vezi venind să-şi ia hrana la fereastră.

Ele nu se apropie decât dacă nu e nici un sgomot, dacă nu presimt vre-un pericol, şi în cele mai multe cazuri numai după ce fereastra a fost închisă.

Vrăbiile din Paris nu sunt familiare decât acolo unde locul le permite să-şi ia sborul cu uşurinţă. Niciodată încrederea lor nu e complectă.

In timpul hrănirii lor la fereastră, poţi observa însă lucruri foarte interesante asupra relaţiunilor dintre vrăbii şi celelalte specii de păsărele.

In grădinile publice vezi foarte rar o ceartă între vrăbii şi porumbei sălbateci. Aceasta, din cauză că vrabia se simte în siguranţă, având locul necesar unui sbor precipitat. Nu acelaş lucru se întâmplă la strâmtoare, unde cele două specii de păsări se duşmănesc pe faţă.

Relaţiuni foarte amicale există între vrăbii şi mierle.

In familiile noastre e foarte frequent ca fiica cea mai mare să fie o adevărată mamă pentru copilul cel mai mic. Acelaş lucru l-am observat şi la vrăbii.

O vrăbiuţă tânără a aranjat cu îngrijire o scorbură, aceiaşi în care se născuse ea şi'n care continuau să locuiască părinţii săi în a doua epocă de clocit. In tot acest timp păsărica şi-a ajutat tatăl la căutarea hranei şi pe mamă, aranjându-i ouăle şi făcându-i sarcina mai uşoară.

Numărul vrăbiilor e aproape constant din an în an, într'o regiune anumită. Prin regiune înţeleg grupul de case care înconjură o curte sau o grădină.

Drept exemplu voi da cifrele pe care le-am notat în fiecare lună, timp de un an. In timpul primelor patru luni, fereastra mea era vizitată de patrusprezece vrăbii. In cursul celor trei luni următoare numărul lor crescuse la douăzeci şi două. In August a scăzut la optsprezece. La sfârşitul lui Septembrie n'au mai rămas decât cincisprezece. In timpul ultimului trimestru n'am mai văzut nici o schimbare. Probabil că unele din ele s'au dus mai departe cu alte grupuri sau au dispărut.

Cu atât mai mult, cu cât e bine cunoscut că mama-şi aruncă din cuib mititeii care se nasc cu o diformitate sau care sunt atinşi de o boală. Am văzut apoi pe mamă care se coboară pe pământ grăbind sfârşitul celui aruncat cu lovituri de cioc.

In adevăr, cine a văzut vreodată o vrabie invalidă sau bolnavă?

Vrăbiile trăesc în triburi strâns unite. Orice rătăcit printre ele e suspectat şi gonit cu nişte sunete speciale scoase de toată banda.

In observaţiunile mele foarte interesant mi s'a părut noţiunea de timp pe care am văzut-o extrem de desvoltată la mosafirii mei cotidiani.

In mijlocul tribului există o unire excepţională. Dacă la ora mesei oferite de mine vine una sau două vrăbii din grup, acestea nu încep să mănânce, ci chiamă cu strigăte de alarmă şi pe celelalte şi nu sunt în adevăr mulţumite decât când sunt cu toatele în faţa ferestrei. In sânul tribului există şi practica judiciară. Zic, „practica" în loc de „instituţie" fiindcă întreg tribul ia parte la instrucţia unei infracţiuni şi aplicarea pedepsei.

O scenă frequentă şi uşor de observat e următoarea:

Intre două vrăbii se iveşte o dispută. Restul tribului se prezintă şi încearcă să facă pace. Dacă disputa continuă, nu după mult timp tot grupul face cauză comună cu una din părţi sau câteodată cu amândouă. Aceasta e, natural, execuţia unei judecăţi din partea mulţimii după constatarea vinei dintr'o parte sau din amândouă părţile.

Vrăbiile îşi dau perfect de bine seama de simpatia şi protecţia, de care se pot bucura din partea omului, şi după câtva timp ajung să nu se mai teamă de anumite gesturi şi vociferări, care altădată le-ar fi înfricoşat.

Am vorbit de groaza ce le inspiră porumbeii; şi 'n spaima lor au un strigăt nu numai de avertisment mutual, dar de implorare la protecţia umană. De multe ori, la strigătul lor de alarmă am deschis geamul ca să îndepărtez duşmanul. In acest timp, vrăbiile mele stăteau ghemuite la oarecare distanţă şi nu se apropiau decât după plecarea porumbeilor nepoftiţi.

Dacă apărea o pisică la ora mesei lor, vrăbiile scoteau un sunet gutural care-mi indica perfect pericolul de origine felină. Ca să le viu în ajutor, aveam pregătit un întreg arsenal de pietricele, dopuri, etc.

In timpul pericolului aruncam aceste proectile ca să îndepărtez pisica. Vrăbiile aşteptau cu încredere, convinse de apărarea mea şi 'n focul luptei, dacă erau şi ele lovite de proectilele mele, nu se speriau ci continuau să privească cu satisfacţie îndepărtarea duşmanului.

Intre vrabie şi câne nu există nici urmă de animozitate, mai mult chiar — o tendinţă de simpatie. Toată lumea a văzut de altfel vrăbiuţele venind să ciugulească chiar în farfuria cu mâncare a cânelui, deşi acesta la mică distanţă, dormind numai cu un ochi.

Eu n'am reuşit să disting în limbajul vrăbiilor, un strigăt de alarmă special de origine canină.

De asemenea n'am văzut — chiar în timpul marilor geruri — o vrabie să-mi bată în geam pentru adăpost, lucru ce mi s'a repetat de multe ori mai ales de oameni dela ţară. Probabil însă că e vorba de altfel de păsărele confundate în îndrăzneala lor cu vrăbiile.

Am asistat însă de multe ori la scena bine cunoscută când o vrabie adultă încearcă să distragă atenţia dela cuibul ei fie a pisicii sau a altui duşman, chiar cu sacrificiul persoanei sale. — *A. Chaboseau („Mercure de France").*

Gazeta Medicală

No. 35

Cura în largul mărilor şi oceanelor. — E vătămător soarele? — Regimul bătrâneţii. — Ce este Emfizemul? — Dacă aveţi gaze intestinale... — Secretul vieţii lungi: Respiraţia. — Numărul copiilor orbi din Londra. — Puteţi să fiţi frumoasă... — Transformarea vedetelor de cinema — Vreţi să slăbiţi? — Sfaturi pentru gospodine. — Cristofor Columb şi sifilisul în Europa. — Aierul curat pentru copii. — Omul care scoate raze luminoase din corp. — Varice şi varicoşi. — Animalele şi înotul. — Purtătorii de germeni venerici. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Literatura Universală

Valentin Catalev

Cu tine în parc am coborât...

— Ei, acum poţi să te convingi singură...

Femeia scoase un ţipăt şi bătu din palme.

— Gramofon?

— După cum vezi!

— Nu se poate...

— Vezi că se poate!

Femeia păli de prea mare bucurie şi de surpriza atât de neaşteptată.

— Şi plăci?

— Şi plăci. Douăzeci. Adevărat!

La aceste cuvinte, tovarăşul Riazancef, desfăcu cu băgare de seamă ziarul şi privirile femeii se opriră asupra mult doritului gramofon, No. 12136, produs al fabricei de stat, „Gramofon".

— Două sute şaptezeci de rublişoare, nici un ban mai puţin. Trei luni întregi de economii.

După amiază, veniră în vizită prietenii şi vecinii.

Tovarăşul Riazancef ţinu o scurtă cuvântare:

— După cum vedeţi, am cumpărat un gramofon. Il vedeţi aci. Nu puneţi mâna pe el, vă rog. Interesantă invenţie! Cântă. Fireşte că am şi plăci. Ştiţi cum e vorba: Satisfacerea nevoilor de cultură ale muncitorilor şi aşa mai departe. Propun să ne dedăm acum plăcerilor muzicei. Este cineva contra?

— Cine ar putea fi contra?...

— Haide, dă-i drumul!

— Ce să cânt?

— Cântă vre-o romanţă, îl rugă nevasta duioasă.

— Despre partea mea, fie şi o romanţă. Iacă o romanţă interesantă: „Cu tine în parc am coborît"...

— Dă-i drumu' odată! stăruiră vecinii invidioşi.

Tovarăşul Riazancef puse placa şi aranjă cu băgare de seamă acul! Placa începu să cârâie, apoi odaia se umplu de sunete fermecătoare de pian.

Prietenii şi vecinii îşi opriră răsuflarea. Şi deodată, prin mijlocul acestor sunete melodioase, se ridică o voce de bariton, catifelată şi careţi mergea la inimă şi începu să cânte cuvintele atât de mişcătoare: „Cu tine în parc am coborît... răcoarea nopţii începea...".

Aici, gramofonul începu iar să uruie şi ceva făcu explozie înăuntrul lui. Placa nu se mai mişcă.

— Drace, tocmai la locul cel mai interesant! exclamară musafirii..

— Nu face nimic, îi linişti tovarăşul Riazancef, o să văd îndată ce are.

Deschise gramofonul şi-şi vârî nasul în el.

— S'a rupt coarda! spuse el necăjit.

— L-ai întors prea mult, nepriceputule! se supără nevasta.

— Nu te mai necăji, murmură Riazancef încurcat. O să-l dreg eu numaidecât... Veniţi mâne. O să puteţi asculta până la capăt.

— Ei, spuse Riazancef a doua zi, s'a reparat. N'o să se mai rupă!

— Intoarce cu băgare de seamă! îi şopti nevasta.

— Nu te teme! N'o să-l stric. Tăcere, dragi tovarăşi, şi fumaţi mai puţin. Incepem.

Odaia se umplu iarăşi de sunetele fermecătoare ale melodiei şi iarăş vocea catifelată a baritonului cântă cuvintele atât de emoţionante: „Cu tine în parc am coborît... răcoarea nopţii începea...

Crac! explodă iarăş înăuntrul gramofonului şi placa se opri.

— Fir-ar a dracului de treabă!

Păzindu-se să nu întâlnească privirea nevestii, Riazancef desfăcu repede gramofonul şi dădu iar din cap amărât:

— S'a rupt coarda!

— Şi ziceai că ai reparat-o! zise batjocoritor unul din musafiri.

— Nu, nu s'a rupt acolo unde am reparat-o eri. S'a rupt în alt loc. Trebue s'o dau iar la reparat. Veniţi mâne.

— Un singur lucru aş vrea să ştiu: ce este cu „începea"...

— Care „începea"?

— Cu răcoarea nopţii care începea. Aş vrea odată să aflu ce este cu răcoarea aia care tot începea? „Cu tine în parc am coborît, răcoarea nopţii începea..." Ce „începea"? Nu mai reuşim s'o aflăm. E pur şi simplu revoltător...

— Veniţi mâne. Până mâne îl repar şi o să putem afla cu siguranţă ce „începea"... Acum noapte bună...

A doua zi, vocea de bariton începu iar:

„Cu tine în parc am coborît..."

Musafirii îşi opriră răsuflarea.

„... răcoarea nopţii începea..."

Crrrrac!

— Dracu să te ia! Iar s'a rupt! In alt loc!

— Tovarăşi! Asta e o mojicie! Ne invită să ascultăm muzică şi nu mai putem afla ce „începea"... Voim odată să ştim ce „începea"...

— Piei din ochii mei! se răsti femeia indignată. Numai dracu ştie de ce te-am luat. In loc să cumperi gramofoane vechi şi să ne faci de ocară în ochii lumii, mai bine ai fi cumpărat cu banii ăştia unt sau altceva de folos. Dar domnul face totdeauna de capul lui! „Cu tine-n parc am coborît... răcoarea nopţii începea"... Dar ce începea, nu mai poate să afle nimeni... Mai mare ruşinea de oameni...

Şi femeia începu să plângă de necaz.

Peste trei zile, vocea catifelată de bariton începu iar:

„Cu tine în parc am coborît... Răcoarea nopţii..."

Crrrrac!

— Mă aşteptam la asta! gemu Riazancef şi se apucă cu mânile de cap.

Musafirii rânjeau răutăcioşi.

— Monstrule! începu să ţipe femeia ca o isterică. Viaţa asta nu pot s'o mai îndur! Blestematule, te las şi mă'ntorc la mama şi la tata. Nu mai pot trăi cu un scârbos ca tine!

Şi ea începu să-şi strângă bagajul, furioasă.

Tovarăşul Riazancef lăsă capul în jos, plin de amărăciune.

Târziu noaptea, el scrise o scrisoare foarte necăjită fabricii de stat „Gramofon".

Intre altele, scrise următoarele:

„... Şi vă trimit avans 15 ruble şi vă rog foarte stăruitor, scumpi tovarăşi, să-mi trimiteţi o coardă bună ca să pot cânta cel puţin toate cele 20 de plăci pe care le am, ca să nu mă mai chinuiască aşa de rău nevasta, să nu-şi mai râdă de mine colegii şi să nu fi dat de pomană cele 270 de ruble. Faceţi-mi, vă rog, plăcerea şi trimiteţi-mi ce vă rog. De unde aş putea lua o coardă, dacă nu dela voi? Ar fi păcat, zău, de banii aruncaţi de pomană..."

Şi lacrimi grele îi picurau din ochii înroşiţi de plâns pe hârtia cenuşie a scrisorii.

După Anacreon

Bogate arme dărui
Natura tuturor; la vite
Le-a dat ea coarne iar la cai
Le-a dat puternice copite,

Iar iepurilor le dădu
Picior uşor, precum la lei
Le-a dat o gură monstruoasă
Şi dinţi să sfâşie cu ei.

La păsări aripi, iar la peşti
Le-a dat puterea de-a plana,
Iar omului i-a dat raţiunea
Spre-a socoti şi cugeta.

Şi-acum te 'ntrebi: femeilor
Ce le-o fi dăruit natura ?
Le-a dat obrajii drăgălaşi
Şi ochii dulci ca mura.

Această frumuseţe-a lor
Ca scut şi armă le serveşte
Femeia care e frumoasă
Prin foc şi sabie răsbeşte.

Trad. C. PAJURA

N. Hagher-Bufid s

Râsul Lily-ei

Din literatura greacă modernă

— ...Şi acum, căpitane, o să ne spui şi tu ce părere ai despre sufletul femeii... Te ascultăm...

Căpitanul strâmbă din nas. Nu era în apele lui, în seara aceia. Fără să răspundă, chemă chelnerul şi comandă încă o mastică.

Noi însă stăruiam. Toţi ne spuseserăm părerea. Nu se putea deci să nu se audă şi părerea căpitanului, cu atât mai mult cu cât el era cel mai versat în asemenea chestiuni... Ce naiba!Să omorîm timpul!...

— Aşa dar, căpitane... Nu, nu se poate, e rândul tău acum... Te ascultăm... De altfel tu eşti meşter la „de-alde astea"...

Căpitanul trase o înghiţitură din mastica pe care tocmai i-o adusese chelnerul, apoi zise:

— Mă tem că părerea mea n'are să vă mulţumească... Dar, odată ce stăruiţi, poftim: nimeni, niciodată, nu va putea să înţeleagă sufletul femeii! Şi cine ar spune că l-a înţeles, să nu-l credeţi: ar fi sau mincinos sau nerod!...

O tăcere plină de dezamăgire se lăsă asupra noastră. Căpitanul urmă:

— Să nu vi se pară curios ceeace vă spun... Aşa e... Sufletul femeii n'o să-l înţelegem niciodată!. De ce oare?... Nu cumva fiindcă o fi prea simplu, mai simplu decât al nostru?... Nu cumva fiindcă o fi prea complicat?... Nu ştiu... Dar ascultaţi mai bine o întâmplare din viaţa mea, şi judecaţi singuri...

Rareori căpitanul ne vorbea despre viaţa lui. Şi totuşi ar fi avut atâtea să ne povestească...

Mai trase o duşcă de mastică, aprinse o ţigară şi începu:

— Or fi vre-o zece ani deatunci... da, atâta trebue să fie... Pe vremea aceia, aveam două corăbii ale mele, birou la Pireu şi, mai ales, tinereţe, tinereţe!...

Atunci am cunoscut-o pe Lily. Era artistă la un varieteu — dar nu din cele mai bune! — din strada Athenei.

In asemenea localuri mă duceam rar. Mă plictiseau; le găseam idioate. Le ştiam doar pe femeile din ele...

Intr'o seară însă, m'am încurcat cu nişte prieteni — negustori de făină din Pireu — şi am intrat într'un varieteu... Prietenii mei — toţi tineri fără minte — petreceau, beau şi se legau de femei. Eu, nimic. Din primul moment, o remarcasem pe Lily, şi nu-mi mai luam ochii dela dânsa. Se deosebia — cel puţin aşa mi se părea mie — de toate celelalte femei. Era atât de dulce, şi pe faţa ei era întipărită o melancolie atât de ciudată... Căutai să atrag cu ori ce chip luarea aminte a micuţei artiste. Spun „micuţei", fiindcă nu părea să aibă mai mult de optsprezece ani...

In cele din urmă, ea mă observă. Aş fi putut, desigur, s'o poftesc la masa mea, să-i ofer ceva, să ne înţelegem... Dar nu simţeam pentru dânsa o dorinţă pătimaşă. Simţeam altceva, dragoste, sau mai curând, compătimire. Imi lăsai prietenii şi intrai în vorbă cu ea. La început îmi vorbea cu fereală; încetul cu încetul însă, deveni mai desgheţată, veni mai aproape de mine şi începu să răspundă cu sinceritate la întrebările mele. Văzând interesul ce i-l arătam — să nu râdeţi de un lucru atât de obişnuit pe care o să vi-l spun — îmi povesti viaţa ei, nenorocita-i viaţă, care o adusese până acolo... Poveste simplă şi banală: O casă cinstită... un simţimânt curat... Cedarea părăsirea de către iubit... relele sfaturi ale foamei.. şi restul.. Eu ascultam toate astea, fără să le cred, fireşte, pe toate; dar mă mişca străduinţa ei de a mă convinge că nu era făcută pentru o asemenea viaţă.

Cu cât o cunoşteam pe această fată, cu atât mai mult îmi dădeam seama că, în adevăr, merita o viaţă mai bună decât aceea pe care o ducea...

In fiecare seară mă duceam acolo, mă aşezam la masa ei, şi ne puneam la vorbă... făuream planuri de viitor... visam... Nu zâmbi, tu, de colo... Dar, nu e de mirare din partea ta: parcă tu înţelegi ceva din chestiile astea?... Trebue însă să vă spun, că pe Lily n'o mai socoteam ca pe o femeie de varieteu. Avea în înfăţişarea şi în purtarea ei, ceva atât de fecioorelnic... De aceea o respectasem, şi aveam de gând s'o respect până'n clipa când m'aş fi convins pe deplin că merita s'o iau de-acolo unde se găsea, şi să trăim împreună...

Căpitanul dădu pe gât restul masticii, aprinse o nouă ţigară, şi urmă:

— V'am spus că am respectat-o. La început, purtarea mea i s'a părut ciudată. Ba chiar poate că a şi jignit-o. Lua diferite atitudini provocătoare, îmi făcea ochi dulci, se lipea de mine. Ii explicai atunci, că cunoştinţa noastră n'o voiam numai pentru o oră... Ea se bosumflă, dar pe urmă se făcu că a înţeles, şi râse vesel. Mai târziu însă, m'a înţeles în adevăr... Şi mă iubea, da, sunt sigur de asta; de altfel, poate că această femeie e singura care m'a iubit cu adevărat...

Hotărîrea mea fusese luată. Aş fi scos-o pe Lily de-acolo şi i-aş fi asigurat viitorul. Afacerile mergeau bine, şi am fi trăit fericiţi, fără nici o grijă...

Dar Lily nu putea să plece încă dela local. Avea contract, şi patronul era un câne lotru. Trebuia deci să aşteptăm câteva zile...

Toate astea — aşa mi se păreau cel puţin — o cufundaseră pe Lily într'o tristeţe adâncă. Şi pe zi ce trecea, se întrista mai mult... Uneori chiar, în timpul când îi vorbeam, ochii ei se înlăcrămau. Nu găseam însă nimic curios în asta. O fi din cauza întârzierii fericirii noastre, gândeam eu...

Veni însfârşit, şi ziua — sau, mai bine zis, noaptea — mult aşteptată, când expira contractul Lily-ei. Pentru noaptea aceea, făcuserăm planuri nebune. Era să fie întâia noapte a iubirii noastre! Eram s'o iau dela afurisitul local, pentru totdeauna, şi să petrecem toată noaptea împreună... Plângea aproape, în braţele mele, când plănuiam astea... Nici n'o sărutasem încă pe gură, închipuiţi-vă! „Lasă," îmi spunea ea, privindu-mă dulce atunci când, cuprins de pasiune, voiam s'o sărut, „lasă... aşteaptă întâia noastră noapte"... Şi spunea asta atât de dulce... Păsărele cântau în glasul ei...

In seara aceea, deci, m'am dus la ora mea obişnuită la varieteu. Când intrai în local, mi se păru ciudat văzând masa Lily-ei goală. Mă uit de jur împrejur: Lily nicăeri!

Chem pe chelner.

— A! Lily..., îmi zise acesta, râzând prosteşte. S'a dus... a plecat de aici. ...Ieri i-a expirat contractul... A încheiat, însă, un nou contract la un alt local... nu ştiu care...

Lovitura era grozavă. Ieşii din varieteu, ca un nebun şi începui să umblu în neştire... *„Ieri?"*... Aşa dar, m'a minţit?.. Dar pentru ce? *Pentru ce?...*

Cutreerai toate varieteurile, fără să ştiu ce-aşi fi făcut dac'aş fi găsit-o undeva... In cele din urmă, dădui peste ea la un varieteu dela periferie: era beată, într'un grup de marinari englezi...

Căpitanul tăcu, pierdut în gândurile lui.

— După aceea ai mai văzut-o? îl întrebă Ianco.

— Cum? făcu căpitanul, ca şi cum s'ar fi trezit dintr'un vis. Dacă am mai văzut-o?... Da, am mai văzut-o, de două ori...

Vă închipuiţi că după ce am văzut-o în halul acela, am plecat ca un nebun.

După trei zile — nu m'am putut reţine — m'am dus iar acolo, împreună cu nişte prieteni. Lily era singură. Când m'a văzut, tresări... Nu ne-am vorbit, fireşte. Când plecam o auzii râzând...

— In adevăr, ciudată fiinţă... zise cineva. Auzi, să lase să-i scape din mâni un asemenea noroc...

— Mofturi! întâmpină Ianco. O fi fost firea ei aşa!...

— Ne-ai spus că ai văzut-o de două ori... Când ai întâlnit-o a doua oară?... l-am întrebat eu pe căpitan.

— Da, am mai întâlnit-o... răspunse acesta târziu. O fi fost două luni după aceea. Pe stradă, într'o dimineaţă... Am încercat ciudata senzaţie pe care o ai atunci când cineva te priveşte pe la spate stăruitor. Mă întorsei... şi o văzui pe Lily: se oprise pe marginea trotuarului şi mă privea. Când văzu că m'am întors, îşi plecă ochii şi dete să fugă. Eu, însă, din doi paşi, eram lângă ea. Nervos, tremurând, o apucai de braţ.

— De ce ai făcut asta? o întrebai. Ce s'a întâmplat, însfârşit?... Ai să-mi explici?...

Atunci ea îmi aruncă o privire îndurerată — şi începu să râdă... Izbucni într'un hohot de râs nebun, deschizându-şi larg gura... Ochii îi străfulgerau.

Şi atunci, *am văzut!...*

Gura ei nu era decât o rană, o rană monstruoasă, hidoasă, înspăimântătoare. Limba, gingiile, aproape nu mai existau: erau toate mâncate, roase de îngrozitoarea boală.

Şi rămăsei împietrit, simţind un fior în tot trupul, fără să pot articula nicio silabă... Şi în timp ce se depărta, în urechile mele răsuna încă râsul ei dureros... Şi, într'o clipă, *am înţeles totul!...*

Ei, ce spuneţi acum, domnilor psihologi?...

O tăcere adâncă urmă. Nimeni dintre noi nu îndrăznea să rostească un cuvânt.

In momentul acela trecu pe lângă noi chelnerul.

— Incă o mastică..., comandă cu glas obosit, căpitanul.

Trad. de MIRCEA DRAGOMIR

Viktor Dyk

Medalionul

Se sfârşise. Trupul începuse să se răcească. Bătăile inimii neliniştite încetaseră, par'că s'ar fi oprit un ceasornic. Ea se înfioră. Ii era frică de buzele lui învineţite care nu mai erau în stare să spună nimic. Ii era teamă de liniştea din jurul patului unde zăcuse în vedenii şi delir atâtea zile în şir. Greu, aproape ameţită ajunse la fereastră. Se aplecă în afară. Jos vuia oraşul. Era o zi frumoasă de primăvară. Contrastul o cuprinse cu o nespusă jale. O clipă i se păru că o atrage adâncul. Se ţinu de un scaun. Era foarte slăbită şi aerul de primăvară o ameţise. Se dăduse o luptă crâncenă cu viaţa şi au trebuit zile lungi de febră grea ca să răpună pe bărbatul voinic care zăcea mort. El luptase din toate puterile dar a fost învins. Precum toţi cei din jurul său aveau să fie învinşi.

Veniră să se adaoge şi amintirile plutind pretutindeni. Se auzi un zgomot, urmat de şoapte, plânsete şi suspine. O vizită? Se simţea atât de slabă încât nu mai era în stare să-şi dea seama nici de durerea ei. Căzu într'un fel de letargie....

*

Când se trezi fu mirată şi surprinsă de liniştea care o înconjura. Se ridică şi-şi aduse aminte de toate. Dintr'odată, fără să-şi dea seama cum, îşi aminti de „medalion". Alături se afla mortul. Va avea ea oare destulă putere ca să se ducă până la el? Se lăsă biruită de o dorinţă nebună, inexplicabilă şi apăsătoare în acelaş timp. In definitiv nu-i făcea nimic mortului prin asta. Ruşinată în adâncul sufletului ei, cu ochii rătăciţi şi plecaţi în jos, deschise uşa. Se apropie de mort... Faţa lui o îngrozea. Intoarse privirea. Totuş nu fu în stare să-şi înfrângă dorinţa.

In sfârşit ţinea în mână obiectul care fusese cauza atâtor certuri. Era o dorinţă împlinită prea târziu. Tremura. Prada îi ardea în mână, se gândea la tot ceiace precedase.

Era văduvă când făcuse cunoştinţă cu el. Primul ei bărbat murise după o căsnicie de trei ani. Nu-l iubise prea mult. S'au înţeles însă ca doi oameni care n'au motiv de ceartă — cari erau plini de atenţii unul faţă de celalt — mai mult din spirit de linişte şi bun trai decât din dragoste sau bunătate. După moartea lui a pus doliu pe care l-a purtat un anumit timp. Fără îndoială că cel dus ar fi făcut la fel, cu inima tot atât de paşnică şi senină ca şi ea.

Astfel o cunoscuse cel de al doilea bărbat. Se iubeau. Câte odată el însă părea rece. Care era cauza tăcerii lui? Ea simţea că el îi ascunde ceva. Deveni geloasă. De ce această gelozie? Nu ştia nici ea prea bine. Tot ce era însă enigmatic, duşmănos, străin, era întruchipat într'o ideie: medalionul. N'avea voie să-l deschidă niciodată. Doar Robert o iubea. De ce nu avea voie să deschidă medalionul şi să vadă ce este înăuntru? El de ce nu se putea despărţi de obiectul acela? Gândul acesta îi deveni o ideie fixă: desigur că medalionul fu pricina tuturor relelor ce veniră apoi. El era duşmanul care punea între ei doi taina răutăcioasă. De câte ori nu se certaseră pentru asta! „Cine este? — „întreba ea. El zâmbea şi nu răspundea. „O femeie?" — stăruia dânsa. „Da" — era răspunsul. Ea îl ruga să-i arate interiorul medalionului. In zadar! El care în alte cazuri nu ar fi fost în stare să-i refuze nimic! Surâdea numai şi atunci când ea îl ruga şi atunci când ameninţa. Toate armele ei se frângeau de calmul şi hotărârea lui neclintită. Ducea lupta cu toate şireteniile femeii geloase. Totuşi, în cele din urmă, trebui să-şi dea seama că este învinsă. Medalionul rămăsese o taină. Ea nu voise să meargă până la limită. Iubea prea mult pe Robert pentru a putea fi crudă faţă de el. Şi astfel nu mai spunea nimic. Nu se mai vorbea de medalion. Ii rămăsese însă o rană în suflet: sentimentul de umilinţă faţă de duşmana secretă pe care n'o putea învinge şi care tot îşi mai apăra locul în inima bărbatului iubit. Ce fericită era această rivală! Murise şi totuşi continua să trăiască! Poate că ea nu l-a iubit nici odată pe Robert. El însă tot îi mai aparţinea. I-l lăsase ei. I-l lăsase din milă.

De câte ori nu se reîntorsese acea umbră! „Nu mai există", îi spusese Robert, foarte serios. „Atunci" — obiectase ea când încă nu-şi dăduse seama de zădărnicia stăruinţelor ei— „de ce să ţii secret dacă ea a murit"... El îi închise gura cu mâna lui energică, iar cu cealaltă o cuprinse: „Copilule", rostise el cu ochi care râdeau şi o desmierdau — „copilule, tu doar ştii că nu ai de ce te teme". Şi devenind serios, adăogă: „N'ai să mai ai această dorinţă, nu-i aşa? Inchipueşte-ţi că este o amuletă. N'ar fi bine... crede-mă, n'ar fi bine..."

Acum ţinea medalionul în mână. Putea cunoaşte trăsăturile acelei femei, pentru care ani de zile după dispariţia ei, el îi păstrase afecţiunea pe care o ascunsese atât de gelos de privirile ei. Păzise medalionul până la ultima suflare... Nu îngăduise nimănui să i-l ia. Din când în când, mâna lui căuta cu îngrijorare medalionul. Toate cuvintele de dragoste pe care bărbatul ei le rostise în timpul febrei grele, ea le ascultase ca adresate necunoscutei. Se simţea umilită. Pentru ea nu avusese niciodată astfel de cuvinte, avusese numai un zâmbet.

Găsi puterea să ia o hotărîre. Patima urii învinsese pietatea faţă de cel mort. Voia să vadă pe aceia care îi răpise atâta dragoste. Trebuia s'o vadă!

Deschise medalionul...

*

Rămase încremenită. Tot sângele îi pieri din obraji. Cu o mână convulsivă se sprijini de marginea patului... Ce slăbiciune!...

Medalionul căzu la pământ. Zgomotul acesta o readuse în fire. Incepu să plângă. Intindea mâinile parcă ar fi vrut să spună ceva. O durere rece o înfioră. Din ochii secaţi de atâta plâns curseră lacrimi multe. Era fotografia ei: fotografia celor optsprezece ani ai ei pe care el nu-i cunoscuse...

Trad. din limba cehă
de ELENA EFTIMIU

Vilegiatura

Vilegiatură prea timpurie

A trebuit să las totul şi să plec la munte, acum în Aprilie. M'au trimis medicii aproape împingându-mă de spate, făcând-o pe inchizitorii cu mine, nevrând nici să stea la discuţie. Un surmenaj care se anunţa — ignorantul — tocmai acum când eram pe terminate cu teza.

Am lăsat totul baltă. Geamandanele intimidate de graba cu care mi le-au luat şi buchisit cu lucruri, stăteau smirnă unde le puneam: pe capră la birjar, pe plasă în compartiment, pe peron... şi nu ziceau nimic.

Când am schimbat pe linia laterală, spre munte, toţi călătorii se cunoşteau între ei; îşi spuneau pe nume, îşi întindeau dulciuri scoase de prin valize pântecoase de modă veche, numai eu eram străin. Eram un intrus. Ii auzeam şopotind despre mine; caşi cum nu-i tot una dacă vorbeşti tare despre cineva, sau dacă şopteşti aruncându-i priviri piezişe.

In mediul acesta compact străin, în care toţi se simţeau undeva în vizită şi nu în tren, unde eu singur eram elementul care-i stingherea, am simţit nevoia de-a le explica pantomimic rostul meu între dânşii, spre târgul lor — staţiune climaterică, — cu un tren parcă al lor particular.

Mi-am luat o mină de om bolnav şi ostenit... Se vede c'au înţeles măcar unii dintr'înşii, căci au început să mă servească privindu-mă ţintă, vrând parcă să mi se pue la dispoziţie, anticipându-mi intenţiile: să-mi deschidă uşa, să ghiontească pe domnul gras care se lăbărţase dormind de barase trecerea, să deschidă sau să închidă geamul, ş. a. Privirea lor nu cerea decât o singură răsplată: să le spun cum mă cheamă, de unde vin, ce ocupaţie învârt pe-acolo, dacă nu cunosc pe cutare sau cutare personaj din târgul lor, câtă leafă am pe lună, însurat sau nu, cât am să stau la ei şi multe altele.

Numai gândul la explozia aceasta iminentă de întrebări, care aştepta cea mai mică încurajare din parte-mi ca să se producă, mă obosi. Le-am întors spatele şi-am privit pe geam. Trenul gâfâia la deal ca un bătrân astmatic, de-ţi era milă şi-ai fi vrut să-i spui prieteneşte, ca unei gloabe de care te leagă multe amintiri:

— Stai, nu te osteni aşa, că mă dau jos şi la nevoe am să şi împing.

Am ajuns în gară. De cum am coborît scara vagonului, privirile tuturor mă străpungeau cu o insistenţă de mă simţeam vinovat cu ceva. Mă simţeam în acelaş timp urs, ocnaş în lanţuri, paiaţă şi geniu, în ochii lor.

Mi-era teamă că n'o să găsesc trăsură. In dosul gării erau de toţi vreo trei birjari, care se băteau dela geamandanele mele. Tregherul rămăsese inert; după obiceiul pământului îşi terminase misiunea, aproape fără a fi nevoe să le tăbârcească. Birjarii se certau de-a binelea. Aveam viziunea c'au să-mi rupă în două gemandanele şi din ele au să curgă lenjuri, haine, cutii şi mărunţişuri, ca dintr'un ou de şocolată. Pe urmă am văzut că sunt singurul client pentru trăsură şi asistasem la aplicaţia practică a unei cunoscute legi economice.

La hotel, am intrat în hall, apoi în vreo trei camere fără să găsesc pe cineva. M'am dus pe dindos, prin diferite coridoare cu deosebite mirosuri, până am găsit pe hotelier în bucătărie, lustruindu-şi ghetele şi mormăind un fel de melodie. A holbat ochi mari şi speriaţi, ne putând bănui ce-ar dori un om străin dela dânsul.

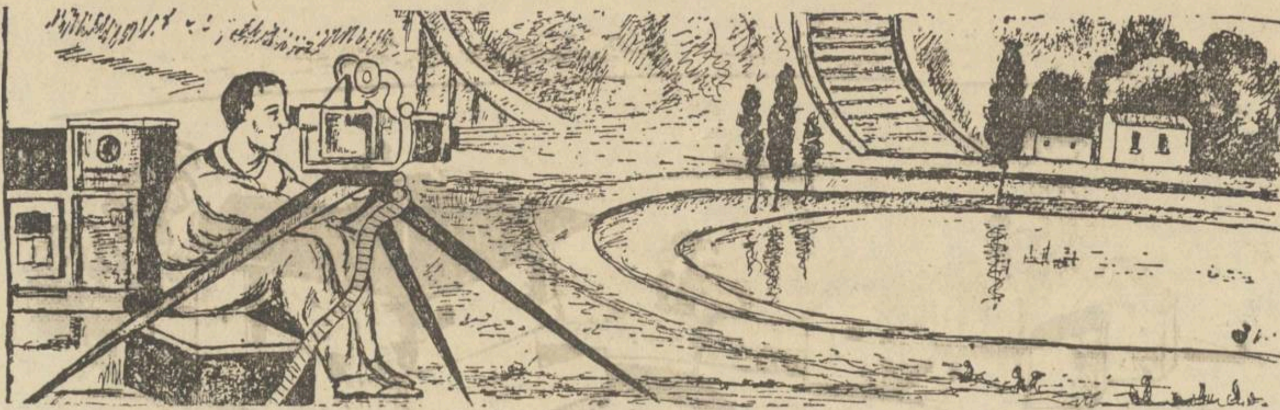
In camera mea arde focul în sobă, cu pocniturile de castane coapte, ale lemnelor de brad. Prin fereastra deschisă se arată vârfurile munţilor, parcă văruite în joacă de omăt, pe fondul norilor de plumb.

Pardesiul a rămas atârnat în dulap, ofensat. Paltonul, — luat într'o doară — e prea mândru de importanţa lui; mai ales că era gata-gata să fie maltratat cu naftalină înainte de plecare. Şi'n paltonul acesta orgolios, împodobit cu foulard, mă plimb încet cu mânile proţăpite'n buzunare, fără nici o treabă pe străzile care sună a gol.

Toată ziua nu fac decât să mă îndop cu ozon, cu ouă moi, lăptării şi lectura cotidiană a unui ziar, ajuns aice când la Bucureşti se vinde cu kilogramul. Stau ceasuri întregi culcat, cu ochii pe pereţi — căutând cusururi zugrăvelii — sau în plafon, unde — din cauza poziţiei mele — lampa atârnă într'o parte, parcă nebănuind existenţa unei legi, descoperită de unul Newton.

N'am nici un gând. Nu mai există noţiune de timp, nici dorinţe... Ba una singură: să vie sorocul plecării mele din surghiun.

VICTOR TUFESCU

Sus, spre schit

Inaintea noastră trecu un om subţiratic, în haine strâmte, avea plete şi barbă tânără şi rară. Ducea un coş în mână.

— E sus părintele Manase?

— Sus. Mergeţi acolo?

— Nu ştiu, poate...

— E greu, e drumul nebătătorit...

Se depărtă. O femee şi doi ţărani îi ieşiră înainte şi trecură pe lângă el.

— Laşi sec, frate? Cu ce? Cu carne, cu slănină, cu ouă?

Femeia şi mai ales omul râdeau, râdeau cu tot obrazul.

— Am să las şi cu carne şi cu slănină şi cu ouă... strigă tare călugărul, par'că supărat, dar nu se opri din drum.

— Râd de el, săracul, îmi spuse Sandu.

In poarta parcului, aştepta un băiat.

— Mergeţi cu noi până sus, până la schit? Ne duci hainele, uite îţi dau un pol.

— Mi-a spus Domnul Ianoş, că treceţi pe aci şi deaia aşteptam.

— Aşa, atunci haideţi!

Sandu îi dete paltonul greu de blană. Eu încă mai păstrai haina. Pornirăm. Mergeam înainte. Par'că mă supărau ghetele, erau grele, groase...

— Aşi vrea să văd pe unde apucă călugărul în sus, zise Sandu.

Cu toate că mergea, par'că încet, dar ne întrecuse cu mult înainte. Acum era departe, la capătul parcului.

— Are spor la mers, auzii pe Sandu.

Când ieşirăm dintre nişte brazi, îl văzurăm cum se strecoară pe portiţa unei case ţărăneşti mai răsărită.

Apucarăm şi noi pe poteca bătătorită, trecurăm un pârleaz, alte căsuţe răsăriră şi iată şi crucea din marginea drumului. Deacuma începeam urcuşul. Parcul rămăsese în urmă. Păduricea tânără de mesteacăni, presărată cu fagi se urca până în vârf. Un drum lung, de care, şerpuit mult, ducea până sus. Mai era şi o potecă, mai umblată, sigur, pe care scoborau şi urcau călugării la schit. Aleserăm poteca. Făceam paşi mici şi ne ţineam trupul îndoit.

Mă oprii deodată şi-mi dezbrăcai haina. Căldura se ridica încet, încet în mine. Ghetele, nu mă mai dureau. Eram uşoară şi tânără, par'că...

Vântul spulberase zăpada, aproape era alunecuş. Dinspre târg veneau lătrături multe, subţiri şi răguşite.

— Ce se aude?

— Trebue să fie cânii pe stârvul cel de cal. I-a murit tatii un cal şi l-am dus pe malul apii. Uite, colo, lângă înveliş, se mişcă cânii şi iacă, au fugit acuma şi ciorile.

— Unde, măi?

Ne oprirăm toţi. Priveam spre locul arătat de copil; cercetarăm îndelung, nimic.

Zâmbeam, îmi plăcea că Sandu ţine să vadă, se muncea, ţintea zarea. Era ceva copilăresc în stăruinţa lui.

— Nu se vede, măi, nimic.

Incepurăm din nou să urcăm. Mă gândeam, oare nu râde de noi?

Când pomii se mai răriră, Sandu se opri iară. Se vedea mai bine acuma în vale. Cânii tot lătrau. Copilul ne arătă din nou spre locul ospăţului. Şi văzurăm şi noi, par'că bucăţi de lemn negru răspândite pe zăpadă, forme care alergau şi pasări ridicându-se.

— A degerat, curgea carnea de pe el; cu doi boi l-am tras deabia...

— Dar cu ce se ocupă tatăl tău?

— Cu cărăuşia.

— Păi, ce faceţi fără cal?

— O să cumpărăm altul, dar n'am găsit până acuma...

Era un copil subţire şi nălţuţ; avea o faţă serioasă şi deschisă. Vorbea uşor şi par'că tot ce spunea, era plin de tâlc.

Poteca se îngustase şi deabia erau câteva urme pe ea. Vântul adunase zăpadă multă pe margini. Mă aplecai şi ridicai o nuia subţire, frântă pe potecă. O curăţii de cioturi şi pornii cu ea. O afundam în zăpadă, tăiam coama unui val înălţat de vânt, aşi fi vroit să scriu şi un nume, dar dacă se supăra Sandu?...

Urcam greu, dar par'că din ce în ce era mai frumos. Se deschidea deodată poteca şi par'că se oprea în cer, cotea pe vârful unei stânci. In vale, lunca se presăra subţire; sus, cerul izbucnea alburiu şi calm.

Câteodată drumul trecea pe sub o stâncă. Firişoare de muşchi atârnau din crăpături. Am rupt un mănunchi şi l-am dus spre obraz. Mirosea a fân cosit uscat în pod...

— Ce urmă e asta, Sandule?

— De şoarece, cred. Urma era măruntă, deasă şi deasupra zăpezii.

— Aşi, e făcută de zăpada care a căzut în vale; uite, întrerupse copilul.

Şi izbi cu piciorul în zăpadă, bulgării se rostogoliră în vale şi lăsară pe zăpada neatinsă, urme mici, dese...

Iubea şi cunoştea natura, copilul acesta!

Poteca era albă, albă, N'a ajuns până aici glodul din târg. Deoparte şi de alta se ridicau tulpini tinere, cenuşii. Din când în când, un fag rătăcit printre mesteacăni, îşi întindea buchetul frunzelor uscate, ruginii. Era frumos şi trist, par'că.

— Sunt obosită, aşi vrea să stau jos, pe zăpadă.

Mă las jos şi privesc râzând spre Sandu.

— Nu se poate, nu se poate, răceşti...

Mă ridic, sunt nemulţumită. Aşi vrea să râd, să cânt, să alerg prin zăpadă şi Sandu e aşa de serios. Parcă nu-i el!

Cât a trecut? Un ceas aproape. Suntem aproape de vârf. Acum am apucat pe un drum străjuit de fagi, numai de fagi. E roşu tot. Parcă arde, parcă tot soarele din vară s'a adunat aici. Duce, până la poarta schitului. Poarta s'a deschis larg, am intrat. Un câine sare dintre nişte dărâmături. In mijlocul curţii se ridică schitul. Uşa e închisă, slujba s'a isprăvit de mult. Fac trei cruci mărunte. In fund e casa, clădită de curând, lungă, cu ceardac îngust şi lemnăria vopsită în albastru.

Acolo sunt odăile părintelui Manase, bucătăria largă şi celelalte încăperi pentru călugări.

Nu se vede nimeni. Ne scuturăm picioarele în ceardac şi intrăm. Miros de plăcinte. Surâd lui Sandu.

Deschid uşa unde ştiu că este bucătăria. Mai mulţi stau nemişcaţi la foc, o babă trage cu mătura pe jos.

— E acasă părintele Manase, răspunde unul moale, tărăgănat — colo, pe uşa ceia...

Dăm într'o încăpere luminoasă, cu geamuri multe. O cunosc. Aicia am fost vara trecută. Ce face Aida acuma? Totul e atât de departe!

Acuma odaia e goală şi la geamuri sunt flori de ghiaţă.

Batem la uşa groasă de lemn. Părintele Manase se scoală buimăcit din somn. E cald, foarte cald.

— Bine-aţi venit! Dumneavoastră? Şi ce vreme... şi eu, cum vă primesc... de ce n'aţi trimes vorbă? Poftiţi, staţi. Sunt cam obosit, de două nopţi n'am închis ochii, am fost la Adâncata, am botezat copilul lui Miron... şi acum am venit dela slujbă, bârr... frig mai este, te taie la faţă... am făcut focul şi m'am lăsat o leacă...

Ne-am aşezat pe scaune. Patul scund, cu aşternut vărgat, odihneşte într'un colţ; o mămăliguţă abureşte pe un fund, pe masă; alături un teanc de cărţi vechi; praful stărueşte gros prin colţuri. Ştergarul de pe masă e cenuşiu; oale cu flori multe se îngrămădesc la fereastră, muşcate. Aşi vrea să-i cer părintelui o floare roşie!

— O ţuică luaţi? Şi eu n'am nimic mai aşa... ce credeţi, aici, în pustietatea aceasta, n'ai de niciunele. Şi astăzi e lăsatul secului... Am trimes devale să ia oleacă de brânză. Nu vor băieţii carne, de, e cam asprişor postul ăsta care vine...

Faţa părintelui e întinsă, roşie, mulţumită. Părul cade alb, mătăsos, fumuriu spre vârf. Ochii sunt mici, albaştri, şireţi.

Scoate o sticlă de sub masă. Se uită în zare. E jumătate.

— Cam slabă, tescovină... mi-a adus-o şi mie un creştin.

— N'ai cazan, părinte?

— Ba am.

— Ai şi permis?

— Nu, dar cine mă ştie? Fac şi eu din câteva prunişoare o leacă de ţuică, să se găsească aci...

— Ştii, părinte, am şi eu cazan bun.

— Cu... părintele face un semn cu mâna.

— Da, cu serpetină. Am şi permis. Ce zici, să-l aduc aici la dumneata... eu nu lucrez deloc; e la mama acasă.

— Da, hm, ar fi bine... am face o leacă de treabă... poate am şi vinde.

Ochii părintelui se fac mai mici; se uită spre soba lipită, mai aruncă două lemne.

Vorbesc mereu, mereu...

Ce cald e! Oare să-i cer părintelui, floarea?

● ● ●

— Să plecăm, Sandule, e târziu, ne aşteaptă jos.

— Aşa de grabă? Şi eu cum v'am primit... cine poate să se mai scoboare din sălbătăciunea asta...

Ne însoţeşte până pe ceardac. Soarele a ieşit din neguri. Totul străluceşte. Pe scară ne întâlnim cu fratele care se rătăcise printre căsuţele ţărăneşti.

Coşul parcă e mai greu şi în mâna cealaltă duce o damigeană durdulie. Am aruncat ochii spre coş. Se văd pachete multe, învelită cu grije în hârtie; numai o halcă de slănină, groasă şi arămie odihneşte goală deasupra.

Băiatul a luat din nou hainele în braţe. Şi iarăşi am deschis poarta larg şi iarăş am apucat pe sub frunzişul însorit...

ELENA F.

Intr'o culă oltenească..

Toate împrejurimile sunt cufundate în întuneric şi tăcere.

Pe un platou înalt, singuratică şi măreaţă în izolarea sa, cula de la „Curtişoara” a d-lui Const. Neamţu, vedenie răsărită vremelnic din noianul trecutului va străluci câteva ore în feeria luminii electrice.

Sunt singura fiinţă pentru care se dă acest festival unic într'un templu al trecutului. Mă închipui ca o doamnă, care prin puterea de vrajă a unui basm minunat, s'a trezit dintr'un lung somn al morţii, spre a trăi câteva clipe, până ce glasul strident al cocoşilor o va alunga din nou în mormânt cu toate vedeniile trecutului alcătuind cortegiul său de strigoiu...

Dar cula dela Curtişoara trăeşte sub feeria albă viorie a electricităţii cu toate comorile ei de frumuseţă străveche, dând absolut sentimentul realităţii.

Pare că s'a înfiripat în mod firesc din jocul veşnic al puterilor naturii, ca platoul pe care e zidită, ca valea superbă a Jiului, ca munţii măreţi şi colinele graţioase ce o înconjoară.

Deşi sunt singură în toată măreaţa clădire, ferecată cu uşi de stejar din alte vremuri, deşi scriu pe o masă acoperită cu un „aer” de o naivă şi duioasă primitivitate, lângă sfeşnice în care făclii de ceară, cu „mucările” lângă ele aşteaptă să înceteze motorul ca să-şi aprindă lumina pâlpâitoare şi sfârâindă, deşi furtuna de August încearcă să-şi ia glas de vifor de iarnă, trecutul dintre aceste ziduri nu e un trecut mort.

D. ANGHEL

Festivalul ce mi se dă are toată poezia unei evocări artistice pregătită de un regisor căruia toate-i sunt familiare şi prietenoase ca nişte tovarăşi, mărturii de o existenţă dincolo de o scurtă viaţă omenească.

Fiecare amănunt e studiat şi potrivit, toate sunt armonizate şi au fost selectate printre cele mai rare şi mai autentice creaţii ale sufletului românesc, aşa cum s'a desfăşurat prin veacuri, nu pentru a alcătui un muzeu, ci o evocare şi o atmosferă. Icoane, frânturi de ornamente săpate dintr'un singur lemn, ceramică, velinţe unice cu stilizare şi simfonie de culori ,ce nu se pot crea decât la un anume moment al culturii unui popor şi într'un singur tipar artistic, cu specificul său unic. De aceia „Cula” e o casă locuită în care trecutul e pezent şi îngăduie actualităţii cu mijloacele ei technice să-i pună în valoare viaţa sa veşnică, etern durabilă.

Ea nu numai se resfrânge din lucrurile selectate cu siguranţa de gust a unor oameni care au trăit-o generaţie după generaţie, ci curge vie şi continuă perpetuându-se în realizările şi preschimbările materiale şi spirituale ale unei Oltenii viguroase şi exuberant iubitoare de viaţă.

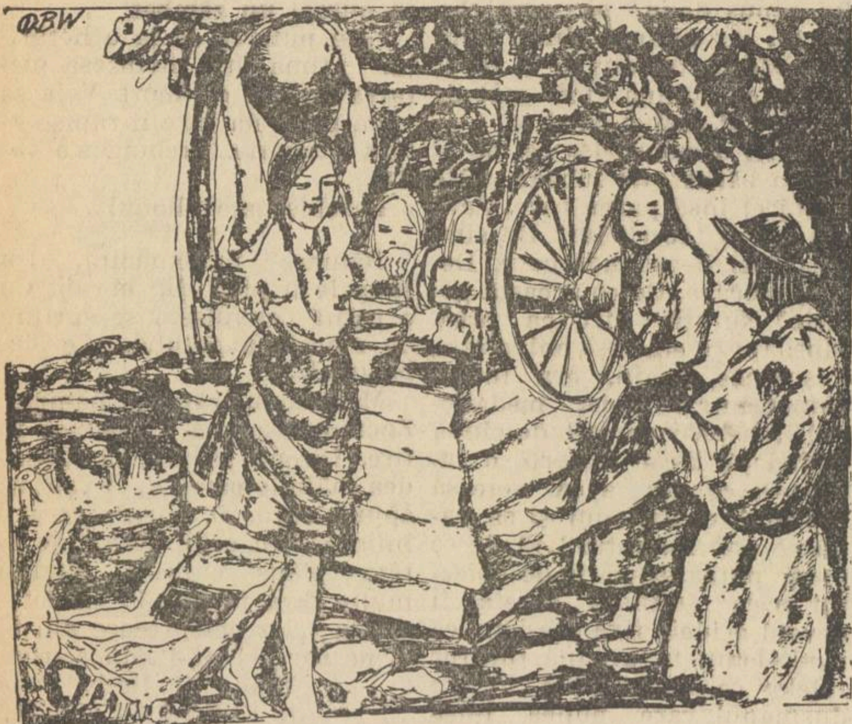
Şi mă gândesc în această atmosferă impregnată de trecut, dar fierbând de viaţă mereu în preînoire, la rămăşiţele fermecătoare, dar prea duioase, prea pline de regretul amar al unui trecut care s'a şters luând cu el orice vlagă şi orice putere de nădejde, din nepreţuita noastră Moldovă.

Sentimentul profund al acestui trecut ce nu a lăsat după el decât urme abia descifrabile, pe un pământ friabil şi uşor suflat de vânt, cântă în versurile celui mai duios şi mai autentic poet al nostru, *Dimitrie Anghel*. Sunt douăzeci de ani dela moartea sa şi versurile lui de o frumuseţă atât de nuanţată, de o armonie atât de fină, duioase şi tânguitoare, sunt în mintea a prea puţinilor iubitori de poezie românească, de poezie autentică şi de un lirism adevărat, pătrunzător învăluit de vraja lucrurilor pe veci pierdute, a vremurilor definitiv apuse.

El a cântat farmecul nopţilor cu lună, crepusculul, florile cu nuanţe pastelizate, fecioarele care veghiază cu durere la căpătâiul tinereţii lor în agonie, iubirea sfiicioasă a tinerilor care se simt disgraţiaţi ca fizic dar al căror suflet îmbălsămează dragostele lor tainice, rămânând în necunoscutul lor anonim, dar mai ales farmecul trecutului iremediabil, al trecutului care moare cu ultimele amintiri, se stânge uşor şi treptat ca flacăra unei candele istovite, fără altă protestare de cât regretul într'o produndă şi definitivă resemnare.

In atmosfera unui trecut care stă acolo spre mărturia durabilităţii şi vigoarei unui popor, în care sfinţii ridică mâna în spre cer cu certitudinea credinţei şi veşnicia vieţii, în care arta unor slabe dar îndemânatece mâni de femee, îşi afirmă puterea de durabilitate eternă, m'am simţit în cula oltenească de la „Curtişoara” pentru prima oară mai moldoveancă din alte generaţii şi-am înţeles mai bine pe delicatul poet al maghiranului. Dar şi am prins nădejde nouă, mai ales când s'au ivit zorile şi-am privit în parcul întins daliile, crăiţele şi gherghinele viguroase şi strălucitoare de viaţă şi de dragoste de soare. Dar mai ales întâlnind oamenii şi femeile de la ţară atât de liniştiţi şi chibzuiţi în mişcări, fierbând totuşi de o viaţă veşnic însetată de plăcere, care se revarsă fierbinte în jocuri şi în cântece sau se desfăşoară plină şi bine rânduită din munca statornică şi cumpănită a gospodăriilor.

IZABELA SADOVEANU

Evadare

Brăţările luminii le port pe mâni şi frunte ;
Par jocuri de inele albinele pe flori,
Iar păstrăvu-i suveică în scocul de la mori.
La braţ cu anotimpul mă urc de-acum la munte.

Salut oraş ! Transfuzii de aer cer plămânii.
Imbrăţişând nostalgic tăcerea, am să'ntind
In plasa ierbii mâna, odihna s'o cuprind
Când căi lactee trec prin ferăstruica stânii.

Ţâşnind fosforescenţe, pe stâncile uitate,
Ca un consemn — antena privirilor de cerb,
Voiu bea — să-mi fiu aproape — din şipote ce fierb
Uleiul curs din stele, — şi-am să adorm pe spate.

Garderobiera. — Domnul nu pu ne nimic la vestiar?

Cavalerul sau... Cavalera d'Eon

Cavalerul d'Eon şi regina Angliei

„Inceputul anului 1771. D-na Dubarry ridicase sceptrul căzut din mânile d-nei Pompadour şi-şi urma triumfătoare, cursul domniei sale, care, după clasificarea lui Frederic cel mare, constituia domnia celui de-al treilea *Cotilion*. Toată lumea ştia cum se ridicase noua regină. Ducele d'Aiguillon fusese numit prim ministru, tocmai când ducele de Choiseul şi Praslin fuseseră îndepărtaţi dela curte de d-na Dubarry. In lupta angajată între Ludovic XV cu d-na Dubarry deoparte şi parlamentele cu Choiseul de altă parte, aceşti doi din urmă căzură fără să se mai poată ridica.

Aceste evenimente, care pricinuiseră o mare sdruncinare în lumea politică din acel timp, erau încă recente când — spune Cavalerul d'Eon — într'o seară din luna Ianuarie mi-a fost adus la locuinţa mea din Londra un bilet de la pa-

ELISABETA, REGINA ANGLIEI

latul St. James. Acest bilet îmi fusese trimis de Regina Angliei, mai exact de d. Cokrell, maestrul ei de ceremonie, deoarece, din prudenţă, regina nu scria niciodată, ci oridecâteori dorea să mă vadă sau să mă întrebe ceva, se servea de mâna acestui credincios devotat. Mă înştiinţa aşa dar că chiar în aceiaşi seară să fiu după ora 11, la St. James în locul unde în mod obişnuit ne întâlneam, spre a mi se comunica ceva. Cunoşteam înţelesul acestei expesiuni impersonale. Am fost exact la întâlnire. Pe acea vreme, fiul cel mai mare al Reginei — tânărul prinţ de Galles — în vârstă de 8 ani — era bolnav; şi cu toate că indispoziţia i-a fost de scurtă durată, avusese în timpul zilei o criză destul de violentă pentru a face pe mamă-sa să fie îngrijată de viaţa lui.

Sophie Charlotte voise să-şi petreacă noaptea lângă copil şi urmând să vegheze numai în tovărăşia câtorva femei pe care le putea uşor îndepărta, a avut ideia să mă cheme lângă ea şi tânărul principe. Iată motivul: visase în noaptea precedentă că-i va muri copilul şi că numai eu fiind de faţă puteam să-l scap. Sophie Charlotte a fost totdeauna puţin superstiţioasă cum sunt aproape toate femeile germane şi în credinţa ei de mamă, voise să facă aceia ce i se arătase în vis. Cokrell m'a introdus, retrăgându-se apoi îndată. Am găsit-o îngenunchiată şi rugându-se la căpătâiul prinţului...

Regele George III

Trecuseră câteva ceasuri de când şedeam împreună într'o odăiţă, alături de aceia în care dormea copilul. Totul dormita în jurul nostru, sau cel puţin îţi dădea impresia de dusă în noi de aceste cuvinte. Şi Cokrell şi strigă înfricoşat că uşa apartamentelor regelui s'a deschis; că George III-lea a eşit şi vine în spre odaia în care ne aflam. E imposibil să descriu tulburarea produsă în noi de aceste cuvinte. Şi cokrell, dar mai ales regina erau slabi de fire. Singur eu nu mi-am pierdut cumpătul. Sophie-Charlotte căzuse — leşinată — pe scaun. Cokrell alerga dintr'o odaie în alta ca să găsească o eşire, dar nu era nici una în afară de aceia către care se îndreptase regele. Nu era nici o putinţă de scăpare. Singurul mijloc era acela de a nu mă pierde cu firea în faţa duşmanului. M'am hotărât la aceasta.

— „Curaj — mă adresai reginei, altfel suntem pierduţi". Cât ai clipi l'am apucat pe Cokrell de mână şi l'am tras lângă noi...

Uşa se deschide. Văzându-ne pe toţi trei, sau mai bine zis văzându-mă, George III se dă înapoi surprins şi aruncă reginei şi lui Cokrell o privire teribilă. Faţa-i era palidă, ca de mort, numai ochii, dimpotrivă, erau aprinşi.

— Prin ce întâmplare? — zise şi un sughiţ nervos îi tăie vorba; ce face domnul aici?

— Sire, i-am răspuns fără şovăire, sunt medic. Majestatea Voastră nu-mi cunoaşte această ocupaţie; dar de când regele meu mi-a luat-o pe a mea, a trebuit să-mi găsesc alta.

Şi i-am istorisit atunci cu un calm admirabil, că regina ştiind că între timp mă însărcinasem să vindec pe d-na Victoria a Franţei printr'un leac pe care-l avea cineva din cunoscuţii mei, mi-a făcut onoarea să mă cheme şi să-mi ceară în taină acel remediu.

— Dar dece la o oră aşa de târzie? — dece această taină?

— Majestatea Sa, zisei eu râzând, m'a cam luat drept un doctor de contrabandă şi dacă m'a chemat aici a voit cu siguranţă să mă ferească să trec prin vama medicilor oficiali ai palatului.

— Dacă-i aşa, doamnă, de ce tremuraţi de spaimă?

— E tocmai ceia ce spuneam şi eu majestăţii sale: nu este nici un pericol serios pentru a vă teme de viaţa prinţului. Rău face majestatea sa că se alarmează în aşa măsură.

— Bine, domnule, întrerupe George III, râzând amar, cred totuşi că sunteţi mai bun diplomat decât medic. Dar sunt aproape două ceasuri după miezul nopţii şi doamna chiar a abuzat de bunătatea d-tale. Domnule Cokrell condu pe domnul tot pe acolo pe unde l'ai introdus.

Am eşit salutând fără a-mi pierde cumpătul, aruncând o privire repede asupra reginei: Era mai mult moartă decât vie. După ce m'am îndepărtat de palat i-am zis lui Cokrell: Du-te şi să stai lângă regină până ce-ţi va spune să o laşi singură. Mi-a promis.

Era bărbat, era femee...

Inainte de a istorisi mai departe, e necesar să reamintesc că decând locuiam în Anglia, se răspândise de mai multe ori svonul că sunt femee. Răceala naturala a temperamentului meu care m'a făcut să gust târziu şi cu sobrietate plăcerea de a iubi — şi un fel de castitate ridicolă care totdeauna mi-a luat puterea de a *face* în faţa unui singur prieten pe jumătate din ceiace aş fi îndrăsnit să *spun* în faţa a o sută de persoane, au fost un prim prilej de glume şi mai apoi de diverse presupuneri asupra sexului meu. Prietenii spuneau că de sigur sunt jumătate bărbat şi jumătate femeie. Călătoriile mele în Rusia, în costum femeesc — dăduseră deasemenea loc la felurite comentarii, care din glume la început, au devenit apoi stăruitoare şi serioase.

Contele de Guerchy, cu ocazia neînţelegerilor pe care le-am avut cu el, voind să mă facă ridicol răspândise peste tot versiunea că sunt şi bărbat şi femee. Ambasadorul era darnic cu mine. Ce-i drept nu-l costa prea mult; puţină răutate.

In acel timp ducele Praslin cunoscând, datorită situaţiei sale în minister, câteva din travestirile mele diplomatice, ordonase o anchetă secretă pentru a stabili diversele transformări prin care trecusem.

Concluziile mai simple şi mai uniforme decât acele ale prietenului său, nu-mi atribuiră decât un singur sex: cel femeesc. Dar nu numai atât. O a treia persoană, renumita prinţesă d'Asckoff — care tocmai sosise în Anglia venind din Rusia, şi care mă văzuse la curtea Elisabetei în costum de lectrice şi de secretar adăoga şi ea la calomniile duşmanilor mei, declarând că şi după convingerea ei eram femee.

Aceştia erau martorii mei acuzatori. Aveam şi eu câţiva în descărcare. Aveam mai cu seamă nişte probe aşa de elocvente, convingătoare şi fără replică; dacă aş fi voit să le arăt! M'am abţinut, mulţumindu-mă să arăt dovezile numai când şi când şi numai unor femei frumoase, împinse de curiozitate, însă care de îndată ce aflau adevărul se fereau să-l dea în vileag, aşa că aceste justificări parţiale care ar fi putut să-mi fie utile, nu-mi erau de nici un ajutor.

Astfel stăteau lucrurile în noaptea când m'am întâlnit cu regina.

Scena între soţi

După cum îmi făgăduise, Cokrell se ridică spre apartamentul în care rămăsese perechea regală. Uşa era deschisă. Vocea lui George III răsuna aşa de plină de mânie, că nu îndrăsni să intre. Se lipi de zid, într'un loc de unde putea să zărească ceiace se petrecea înlăuntru, şi astfel văzu şi auzi cele ce urmează:

— Să nu crezi, doamnă, că m'a păcălit cu răspunsurile lui. De multă vreme sunt gelos pe acest bărbat. Suspectez atenţiile ce i le arăţi, şi intimitatea dvs. mă indignează. A fost văzut eşind dela d-ta de mai multe ori, la ore neobişnuite. Ce căuta aici? Pe-atunci nu era copilul bolnav, pentru a-l consulta pe acest doctor, în taină. Subt pretextul că ai un copil bolnav, să primeşti un bărbat faţă de acel copil şi la doi paşi de tatăl său! Aceasta este o imoralitate criminală, afară doar dacă n'ai vreo scuză mai criminală încă.

— Ce vreţi să spuneţi? — murmură regina cu vocea stinsă.

— Vreau să spun că eşti o infamă, dacă acest om pe care-l accept în preajma mea, îţi este amant şi de două ori infamă dacă el nu este tatăl copilului lângă care îl primeşti; iată ce vreau să spun.

Sophie-Charlotte scoase un ţipăt. Copilul se trezi. Discuţia violentă dar stăpânită din juru-i nu-l putuse trezi până atunci. Copiii dorm totdeauna adânc... La sgomotul ascuţit şi neobişnuit, copilul se ridică în pat strigând „mamă, mamă!". La vrâsta de opt ani, această chemare scapă din gură instinctiv, după cum la şaizeci de ani chemăm pe Dumnezeu. Acese două cuvinte, *mamă* şi *Dumnezeu* rezumă începutul şi sfârşitul nostru, binele prezent şi speranţa în viitor. Omul aleargă între aceşti doi stâlpi, şi nu se sprijină pe unul, decât numai pentru a-şi întinde braţele către celălalt.

Sophie-Charlotte, dumnezeul prezent al copilului ei, alergă şi-l strânse la piept. Copilul se adăposti la sânul ei, şi uitându-se la George III, zise: „Mă tem de dânsul, mamă, ia seama, ia seama". Bietul copil delira.

— E... tatăl tău, îi răspunse Charlotte, plângând. Rostise cuvântul stins şi şovăitor, roşind.

— Nu, răspunse copilul, nu-i tatăl meu!

— Auzi? — răcni George furios. Copilul nu-şi recunoaşte pe tatăl său, după cum nici tatăl nu-şi recu-

noaşte fiul. E glasul sângelui. Doamnă, care de mult îmi spune că acest copil nu-i al meu.

— Domnule! interveni rugătoare Charlotte, arătând copilul. Dar somnul şi febra îl adormiseră; copilul nu mai vedea şi nu mai auzea nimic. Il aşeză pe pat, apoi acoperindu-şi ochii rămase în picioare, neîndrăsnind să înfrunte privirea regelui.

— Răspunde-mi, reluă acesta apropiindu-se de ea. De când cunoşti acest bărbat?

—L'am văzut întâia oară în 1755, la New-Strelitz. Era însoţit de un gentilom scoţian şi el, sau mai bine zis ea, se ducea la curtea împărătesei Elisabeta, căci pe atunci era fată.

— Fată? L'ai văzut îmbrăcat ca o fată?

— Da, domnule, l'am văzut cu toata familia mea, deoarece se oprise pe la castelul nostru.

— Şi nimeni nu bănuia că era bărbat?

— Nimeni, nici la Strelitz şi nici la St. Petersburg, unde a fost şase luni lectricea intimă a împărătesei.

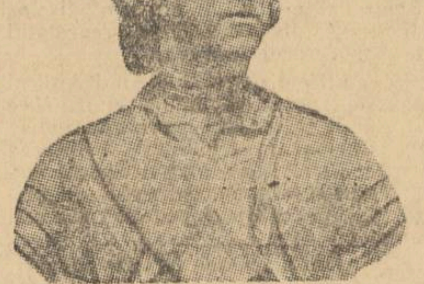
— Lectrice intimă...! Şi nu ştiai adevărul cu privire la sexul său?

— Dacă aş spune nu, nu m'aţi crede, răspunse Charlote.

— Foarte curios! — murmură George parcă stăpânit de o mare nelinişte.

Apariţia lui Cokrell

Cokrell urmărise toată scena cu o nelinişte crescândă. Mă întrebam, povestea el, ce ajutor aşi fi putut să-l dau reginei în acea situaţie gravă, şi nu găseam nici un mijloc. Când am auzit ultimele cuvinte, am fost ca iluminat. M'am retras încet, încet până în galerie, şi când am socotit că sunt destul de departe am început a tuşi pentru a da de ştire că sosesc; m'am apropiat şi am intrat în cameră spunând regelui şi reginei că nu am voit să mă duc în odaia mea, mai înainte de a primi ultimile ordine. Le-am cerut scuze, în acelaş timp de lipsa mea prelungită adăogând că aceasta se datora povestirei cu care cavalerul d'Eon m'a întreţinut. Că acesta este o fiin-

LUDOVIC XV

ţă cu totul bizară iar viaţa lui foarte misterioasă.

— Şi ce-ţi povestea aşa de interesant? întrebă regele.

— Sire, amănuntele unui mare secret; secretul vieţii lui întregi.

— Ce secret anume? Nu poţi să ni-l încredinţezi?

— N'am nimic de ascuns pentru majestatea Voastră, cerând totuşi bunătăţii voastre promisiunea unei discreţiuni absolute, aşa cum mi s'a cerut şi mie.

—Iţi făgăduesc.

— Ei bine, Sire, cavalerul d'Eon nu-i bărbat. E o femee.

— Adevărat?

— Auzisem şi eu demult despre acest lucru, dar n'am crezut. Zadarnic îi puneam tot soiul de întrebări în această privinţă, cavalerul păstra o tăcere de neînvins. Dar în sfârşit, într'un moment de uitare, în timpul unei convorbiri, îmi mărturisi că în adevăr, este de sex feminin. M'a pus să jur că voi păstra secretul, dar îl divulg majestăţii voastre numai, căci pentru un Englez nu există indiscreţie faţă de Dumnezeu şi Rege.

— Ai dreptate, spuse George; îţi mulţumesc. E o veste puţin obişnuită. Aş dori să cunosc amănunte. Să-mi povesteşti tot ce vei afla în aceasta chestie. In ceia ce mă priveşte, voi scrie ambasadorului meu dela Versailles, ca să afle dela Ludovic XV adevărul... O, simplă curiozitate... Dar e târziu. Adio, doamnă. Mă retrag în apartamentul meu. Chemaţi doamnele de companie şi nu mai veghiaţi, ar fi rău pentru sănătatea d-voastră!

Sărută regina pe frunte şi se îndreptă spre patul copilului; dar se opri brusc şi făcând un semn cu mâna lui Cokrell se retrase.

— „Nenorocitule, ce ai făcut? — zise regina maestrului de ceremonie, ai abuzat în numele cavalerului d' Eon de încrederea regelui.

— Da, doamnă, dar v'am salvat.

— Ce-are să spună cavalerul?

— Nu am cerut oare să se ţină în taină? N'am spus că d. d'Eon vrea să nu fie ştiut de nimeni? Chiar dacă l'ar întreba cineva şi ar nega, n'ar fi nici o dovadă.

— Dar George vrea să scrie la Versailles şi să întrebe pe regele Franţei!

— Şi nu putem şi noi să scrim pe de altă parte, ca să împiedicăm descoperirea adevărului?

— Dar...

— E vorba de liniştea dvs., de onoarea dvs. doamnă, şi poate chiar de tronul fiului dv.

„Câteva zile după această convorbire pe care am reprodus-o aşa cum mi-a povestit-o Cokrell, două scrisori au plecat în spre Versailles. Una din partea regelui George al III-lea conţinând întrebarea care trebuia să-mi decidă viitorul şi alta din partea confidentului Sophiei-Charlotte, cerând şi indicând răspunsul.

Iar eu n'am ştiut nimic despre toate acestea, deoarece nici regina şi nici Cokrell nu au îndrăsnit să-mi spună ceva, cu privire la această stratagemă la care aş fi putut să mă opun. Astfel am fost dus fără ştire pe o cale primejdioasă, de unde acei care mă împinseseră, nu au mai fost în stare să mă scoată.

Efectul scrisorilor... la Versailles

La primirea celor două scrisori, Ludovic XV se găsi într'o mare încurcătură. Galanteria îi spunea să împlinească dorinţa reginei, dar adevărul îl oprea să mintă pe rege. Neputând rezolvi singur acest caz de conştiinţă, se spovădui d-nei Dubarry, care la rândul-i ceru sfatul ducelui d'Aiguillon, favoritul ei. Aceste trei persoane întrunite în comitet restrâns se sfătuiră cam astfel:

— Să laşi ca d'Eon să fie luat drept femee? — începu cel dintâi doamna Dubarry. Iată o ideie pe care o găsesc admirabilă şi care nu poate prejudicia pe nimeni, dar care dimpotrivă este avantajoasă pentru toţi trei: pentru amant căruia îi permite şi'n viitor să-şi poată întâlni amanta şi părerea mea este că niciodată nu trebue să ne punem în calea dragostei; pentru femee, căreia îi apără reputaţia şi-i asigură plăcerile; pentru soţ căruia îi salvează onoarea şi-i redă liniştea sufletească. Ar trebui să adaog că ideia mea este şi în folosul copiilor născuţi şi al celor viitori, prin faptul că inima tatălui nu se va îndepărta de dânşii, neavând nici o bănuială. Părerea mea prin urmare este că trebue să răspunzi regelui aşa cum cere regina.

— Aceasta ar însemna să-l înşel pe regele George, răspunse Ludovic XV şi scandalul din casa lui să se perpetueze.

— Ba dimpotrivă, reluă d-na Dubary — aceasta înseamnă să înăbuşi scandalul. Când răul s'a produs, cel mai bun lucru e să-l ascunzi. Păcatul recunoscut e pe jumătate ertat, spune Scriptura. A-l da în vileag înseamnă a adăoga un nou rău la cel dintâi. Şi dacă George III-lea va fi convins că d'Eon e femee, nu se va mai crede... ceia ce este bietul om; va fi pe deplin mulţumit, căci numai credinţa este fericirea şi mântuirea noastră. Aşa dar, nici un scandal. Dacă, din contră, vom spune că d'Eon este bărbat, îl va crede amantul soţiei sale şi de aici scandal şi nenorocire pentru toţi.

— Dar dacă d'Eon mă va desminţi?

— Probabil, remarcă d'Aiguillon că regina Angliei şi credinciosul ei şi-au luat toate măsurile în această privinţă şi că şi-au asigurat consimţământul lui sau cel puţin discreţiunea sa. El însuşi e prea interesat în cauză, pentru ca să nu fi fost întrebat.

— Aveţi dreptate, zise Ludovic XV. Vom face aşa cum aţi spus.

Acestea au fost motivele principale care au hotărât soarta mea în acest consiliu secret. Amănuntele mi-au fost povestite de însăşi contesa Dubarry mai târziu.

Răspunsul

Spre deplina convingere a regelui George, Ludovic XV avu deosebita atenţiune frăţească să-i trimită şi dosarul anchetei făcută mai dinainte

CAVALERUL D.EON

de către ducele Praslin care-mi făcuse cinstea să se ocupe de sexul meu. Adună deasemenea şi scrisorile, biletele oficiale sau particulare ce-mi fuseseră adresate, sau care erau scrise de mine în vremea carierei feminine dela St.-Petersburg. Alătură şi câteva bileţele de-ale împărătesei adresate lectoarei sale intime. Totul fu împachetat, pecetluit şi sigilat cu sigiliul regelui, şi trimis cu corabia care asfel ducea la Londra dovezile sexului meu feminin — dovezi care (credeam eu) nu puteau să existe decât subt îmbrăcămintea mea.

Necunoscând această intrigă urzită în jurul meu, eram pe punctul s'o fac să dea greş şi nu mult a lipsit să nu răstorn edificiul clădit pe umerii mei, fără ştirea mea".

Iată evenimentele la care cavalerul d'Eon face aluzie:

De îndată ce George III a primit răspunsul lui Ludovic XV-lea şi documentele convingătoare, s'a grăbit să le comunice „în taină" întregii Curţi. In câteva zile toată Londra cunoştea secretul. Peste tot se răspândise zvonul că d'Eon e femee. Unii negau, alţii afirmau. Am citit, spunea unul, am văzut, spunea altul. Se prindeau rămăşaguri, sub denumirea de *poliţe de asigurare*, pe sume de bani considerabile. Sexul cavalerului d'Eon devenise o afacere cu agenţii şi misiţii ei. Cavalerul era un fel de loterie ambulantă şi centrul unui imens tripou format în jur, ca în preajma unui sac în care s'ar fi aflat zarul sau numărul câştigător.

Neînţelegând nimic din această subită manie a Englezilor care se ţineau grămadă după el şi parcă voiau să vadă prin haine şi să-şi dea seama adulmecând, cavalerul d'Eon a acuzat pe vechii săi prieteni de această nouă farsă. I-se părea o ultimă persecuţie pe care răutatea lui Praslin i-o stârnise, din locul în care era exilat. Deaceia, găsind că gluma era de prost gust şi excentrică, începu să se supere şi să-şi piardă răbdarea. Scrisorile ce urmează, scrise de el ducelui de Broglie, care datorită unei inexplicabile discreţiuni din partea lui Ludovic XV, nu era în curent cu cele întâmplate, ne arată atitudinea curioasă pe care a luat-o din cauza scandalului mereu crescând, în jurul persoanei sale.

Prima scrisoare către contele de Broglie

Londra 25 Martie 1771

Domnule. . . . .

După îndepărtarea ducelui de Praslin, am durerea de a auzi şi chiar de a citi, până şi în actele englezeşti, toate rapoartele extraordinare despre *nesiguranţa sexului* meu, care vin dela Paris, Londra şi chiar din St.-Petersburg şi care într'o ţară de entuziaşti cum este Anglia, se confirmă într'atâta că şi la Curte şi în oraş circulă poliţe de asigurare asupra unui lucru aşa de indecent.

Am tăcut multă vreme. Tăcerea mea făcea să sporească bănuelile şi asigurările. In sfârşit, Sâmbăta trecută am fost la bursă şi în diferite cafenele din vecinătate unde se fac asigurările şi acolo îmbrăcat în uniformă şi cu băţul în mână, l'am făcut pe bancherul Bird, iniţiatorul rămăşagurilor să-mi ceară ertare. Am aruncat mănuşa celui mai necrezător, celui mai curajos, sau celui mai obraznic din adunare (erau mii de persoane) provocându-l să poftească să lupte cu mine, cu orice armă şi-ar fi ales-o. Toată lumea a fost foarte politicoasă cu mine şi spre uimirea generală nici unul din adversarii mei n'a îndrăsnit să parieze contra bastonului meu şi nici să lupte contra mea, deşi am stat două ore în mijlocul lor, spre a le da tot timpul să se hotărască. La plecare, le-am lăsat adresa. Iată cum trebue să te porţi cu aceşti oameni pentru a-i face să tacă. Işi permit tot felul de obrăznicii faţă de mai marii curţii; cu atât mai mult faţă de mine, un simplu exilat din Franţa. Bancherul Bird mi-a declarat, cu toate scuzele ce mi-a cerut, că atât el cât şi confraţii lui, pot face asigurările şi rămăşagurile cele mai extraordinare chiar asupra familiei regale, exceptând numai viaţa regelui, a reginei şi a copiilor lor, conform unui act al parlamentului, şi că a fost autorizat de o *doamnă nobilă*, pe care nu mi-a spus-o să facă o asemenea asigurare asupra sexului meu.

d'Eon

A doua scrisoare către contele de Broglie

Londra 16 Aprilie 1771

Vă rog, domnule, să nu fiţi supărat pe fostul dv. aghiotant, dacă veţi citi în *gazette* sau veţi auzi altfel, că în ziua de 7 Aprilie mi-am rupt bastonul de doi englezi care au fost obraznici cu mine. Toţi militarii şi oamenii simţitori mi-au dat dreptate.

Decând cu demonstraţia ce-am făcut în oraş şi după această a doua întâmplare, nimeni nu mai îndrăsneşte să prindă rămăşaguri — nici în oraş nici la curte — asupra sexului meu pe care dealtfel l'am arătat destul de bărbăteşte pe figurile celor doi impertinenţi.

d'Eon

A treia scrisoare

Londra 7 Mai 1771

Pentru a nu fi îngrijoraţi de soarta mea, am onoarea să vă anunţ că prietenii mei m'au sfătuit să părăsesc Londra timp de o lună sau două, fără să spun nimănui şi să mă duc în Irlanda sau aiurea, sub un nume fals, spre a nu fi cunoscut de nimeni. Cu toate ameninţările, cu toate loviturile ce le-am dat şi cu tot ce am făcut în viaţa mea, o furie de neînţeles bântue din nou oraşul; se fac asigurări importante asupra incertitudinii sexului meu, şi pe deasupra mi s'a adus la cunoştinţă că mai mulţi oameni cu stare au conceput planul să mă prindă cu deasila sau cu vreun şiretlic, şi să mă examineze fără voia mea, lucru ce nu aş putea să-l suport şi care ar putea să mă pună în situaţiunea de a ucide pe cineva.

Plecarea mea din Capitală ar linişti totul şi ar nimici toate asigurările şi planurile contra mea. Pe cuvântul meu de onoare, domnule, că nu sunt nici cu un ban interesat în aceste rămăşaguri şi asigurări, pot să şi jur în toate tribunalele din Europa. Sunt eu destul de mâhnit că sunt aşa cum m'a făcut natura şi că temperamentul meu liniştit care nu m'a îndemnat niciodată spre plăcere, a făcut pe prietenii mei atât în Franţa, în Rusia şi în Anglia să-şi închipue că aş fi femee. Ironia duşmanilor a consolidat totul, începând cu nenorocirile pe care nu le-am uitat deloc şi de care demult trebuiam să fiu scutit.

Las totul să depindă de bunătatea regelui, a d-tale şi a providenţei, mă rog lui Dumnezeu în fiecare zi să mă izbăvească de această viaţă şi de cei răi.

d'Eon

Nedumerire

Desminţirile energice şi continui date de cavalerul d'Eon, întovărăşite cu argumente foarte bărbăteşti, aruncară pe regele George într'o adâncă nedumerire. Pierdu din nou încrederea şi toate bănuelile dela început îl cuprinseră. Cuvântul regelui Ludovic XV şi fidelitatea soţiei sale erau compromise în ochii lui. Se crezu înşelat şi de soţie şi de aliatul său; bănuindu-i pe amândoi şi aproape urându-i deopotrivă. Căci nu fusese lovit numai în dragostea lui ci şi în onoarea sa...

Astfel situaţia lui Ludovic XV şi prin urmare a Franţei erau acum legate prin o logică neprevăzută, de situaţia reginei Angliei. Amândoi aveau interesul să nu fie dovediţi de trădare. Pentru dânşii era necesar, indispensabil ca d'Eon să fie luat în mod serios drept femee. Dacă s'ar fi dovedit contrariul, regina era adulteră, iar Ludovic XV un mincinos. Ruşine şi dezonoare pentru amândoi! Iată la ce dusese un prim pas făcut cu uşurinţă, iată ce urmări avea o acţiune nesocotită. Această acţiune era mai mult decât o greşală, mai mult decât o crimă politică; fusese o imprudenţă. Cavalerul d'Eon nu mai putea, aşa dar, să fie bărbat, sau mai degrabă nu trebuia.

Propunerea făcută direct cavalerului d'Eon

Cuvântul unui rege era dat împotriva cuvântului lui Dumnezeu şi sub ameninţarea infamiei, unul trebuia să distrugă ceiace creiase celălalt. S'a hotărât să se adreseze direct celui condamnat pentru a-i pune în vedere modificarea ce-i era impusă de nevoe şi de suveranul său. Cu primele tratative fu însărcinat maestrul de ceremonie Cokrell. După comunicările amicale şi particulare ale acestuia, urmară cele autentice şi oficiale din partea primului ministru al Franţei d'Aiguillon.

Auzind despre noul serviciu care i se pretindea, cavalerul d'Eon privi pe cel care trata, citi scrisoarea celuilalt şi nu putea să-şi dea seamă dacă nu cumva erau nebuni ori dacă nu-şi băteau joc de el. Dar motivele pe care se sprijinea o astel de cerere, îi apărură în faţa ochilor cu totul logice, şi înţelese că era serioasă şi mai ales necesară! De o parte Sophie-Charlotte, de alta regele său, amanta şi patria lui. Acestea erau interesele care-i cereau sacrificiul. I s'au evocat nenorocirile la care ar fi fost expusă o femee căreia-i datora recunoştinţă, şi ţara lui căreia-i datora viaţa. Cine n'ar fi răspuns la o asemenea chemare, cine nu s'ar fi lăsat înduplecat de asemenea rugăminţi? Scăpă din mână scrisoarea şi copleşit de gânduri, capul i se aplecă încet şi îndurerat. Sosise ceasul ultimului sacrificiu!

Totuşi — la început — nu se putu decide să-l împlinească pe deantregul. Iată ce scria ducelui d'Aiguillon.

Londra 18 Octombrie 1771

Domnule Duce

Deoarece liniştea ţării mele şi a unei persoane auguste o cere, consimt să fiu considerat femee şi-mi iau obligaţia să nu dovedesc vreodată contrariul nimănui. Nu voi putea însă consimţi să port hainele altui sex, haine pe care le-am purtat în tinereţe pentru a-mi servi regele şi atunci încă pentru scurtă vreme. Acum mi-ar fi imposibil să mă travestesc pentru totdeauna sau chiar pentru scurt timp; numai la gândul acesta mă înspăimânt, încât nimic

GEORGE III, REGELE ANGLIEI

nu va putea să-mi înlăture desgustul.

Nu voi spune nimic despre sexul meu; nu voi nega, *voi mărturisi chiar*, dacă va fi nevoe, că sunt de genul feminin. Iată ce-mi stă în putinţă să fac, tot ce omeneşte mi se poate cere. A mi se cere mai mult, ar fi tiranie şi cruzime şi n'aş putea să mă supun.

Vă rog — domnule duce — a încunoştiinţa pe majestatea sa de hotărârea mea şi a mă considera al dv. prea supus.

Cavalerul d'Eon

Noua atitudine a cavalerului d'Eon şi urmările ei

Cavalerul d'Eon adoptase *fondul*, dar repudia *forma*.

Din acel moment, credincios angajamentului luat nu mai dădu nici o desminţire şi nu mai făcu nici un gest de opunere oceanului de zvonuri contradictorii răspândite în jurul lui.

Mărturisirea noului său sex faţă de unii, stârni multe exclamaţii şi râsete de surpriză din partea acelora care aveau convingeri făcute şi care acum se vedeau desminţiţi. Una dintre femeile spirituale al cărei bărbat pariase mult şi probabil în contra cunoştinţelor precise ale femeii sale, trimise cavalerului d'Eon următoarea scrisoare:

Londra 10 Septembrie 1771

Scumpul meu prieten,

„Asta-i prea-prea! Vrei cu tot dinsul şi pentru totdeauna să abdici dela calitatea de bărbat? Şi crezi că eu şi fiica mea n'o să ne împotrivim când în acelaş timp pierdem, eu un prieten şi ea un bărbat? Ţi-ai făcut greşit socotelile, scumpul meu cavaler, şi în ceiace mă priveşte, nu voi renunţa aşa de uşor la drepturile mele.

Cu toate acestea consimt să nu te

Urmare în pag. VI-a

Anotimp

Cumpănă s'a plecat în metanii
Somnul fântânii să-l bea.
Pe mâna căzută în iarbă s'au urcat mel
Blândeţea s'o pască;
Să mă am în lumină
Mi-am muiat fruntea în beteala cerească
Şi-am strâns-o'n priviri
Cum cerbii urcaţi pe-a stâncilor şea.

Broderii blonde dimineaţa
Pe holde d'ntins.
Roadele care-au căzut din pom
Sunt de sânge, altele-s de ceară;
Şipotul — ca o brăţară de argint —
A sunat curgând aseară.
Toată noaptea rozele —
Pentru-o stea ce-a plâns—au nins.

Presimţiri bune
Pe treptele somnului s'au aprins
Despletite'n inele de vis.
Uite flori cu aromări curânde,
Culoarea — vitralii de foc —
Du-o'n iatacul privirilor blâr
Să curgă'n antena tăcerii
Culcată pe lucrul atins.

ALEXANDRU CĂLINESCU

Continuare din pag. V-a

denunţ, deşi dacă aş vrea să vorbesc... E drept că ar trebui să spun de unde mi-am făcut convingerea şi aceasta ar însemna să mă pun într'o situaţie de care nu prea i-ar veni a râde soţului meu.

Primejdia în care se află complicele a fost totdeauna pavăza vinovatului. Te-ai gândit la asta, nu-i aşa?

Aşa dar voi tăcea, deşi am mare poftă să vorbesc. Dacă aş putea cel puţin, ca bărbierul regelui Midas să mă scap de secretul meu spunând pământului: „Cavalera d'Eon are urechi... de bărbat?" Dar pământul nu e destul de spiritual ca să producă trestii vorbitoare; ar păstra prosteşte taina încredinţată.

Să cădem la o învoială, scumpul meu cavaler; accept să-ţi păstrez titlul, dar promite-mi că-ţi vei păstra şi sexul. Măcar atâta despăgubire. In felul acesta ambii vom fi mulţumiţi.

Aştept răspunsul şi o promisiune formală pentru a şti dacă pot să fiu liniştită şi dacă trebue să tac sau să dau totul în vileag. In aşteptare — scumpul meu bărbat-femee, rămân a d-tale prietenă.

De Courcelle

Nu erau curioase numai femeile măritate; până şi domnişoarele îşi dădeau toată osteneala să descopere adevărul. Miss Wilkes — tânăra şi frumoasa fată a vestitului Wilkes, care după ce fusese proscris, devenise deputat de Westminster, şi prim lord al Angliei — scria următoarele:

„Domnişoara Wilkens prezintă respectele sale d-lui cavaler d'Eon şi ar dori mult să ştie dacă e în adevăr femee, după cum susţin unii, sau dacă e bărbat. D-l cavaler d'Eon ar fi prea amabil dacă ar spune d-rei Wilkes adevărul şi ar fi şi mai amabil dacă ar voi să vină să dejuneze cu ea şi cu tatăl ei astăzi sau mâne; în orice caz când va putea mai curând".

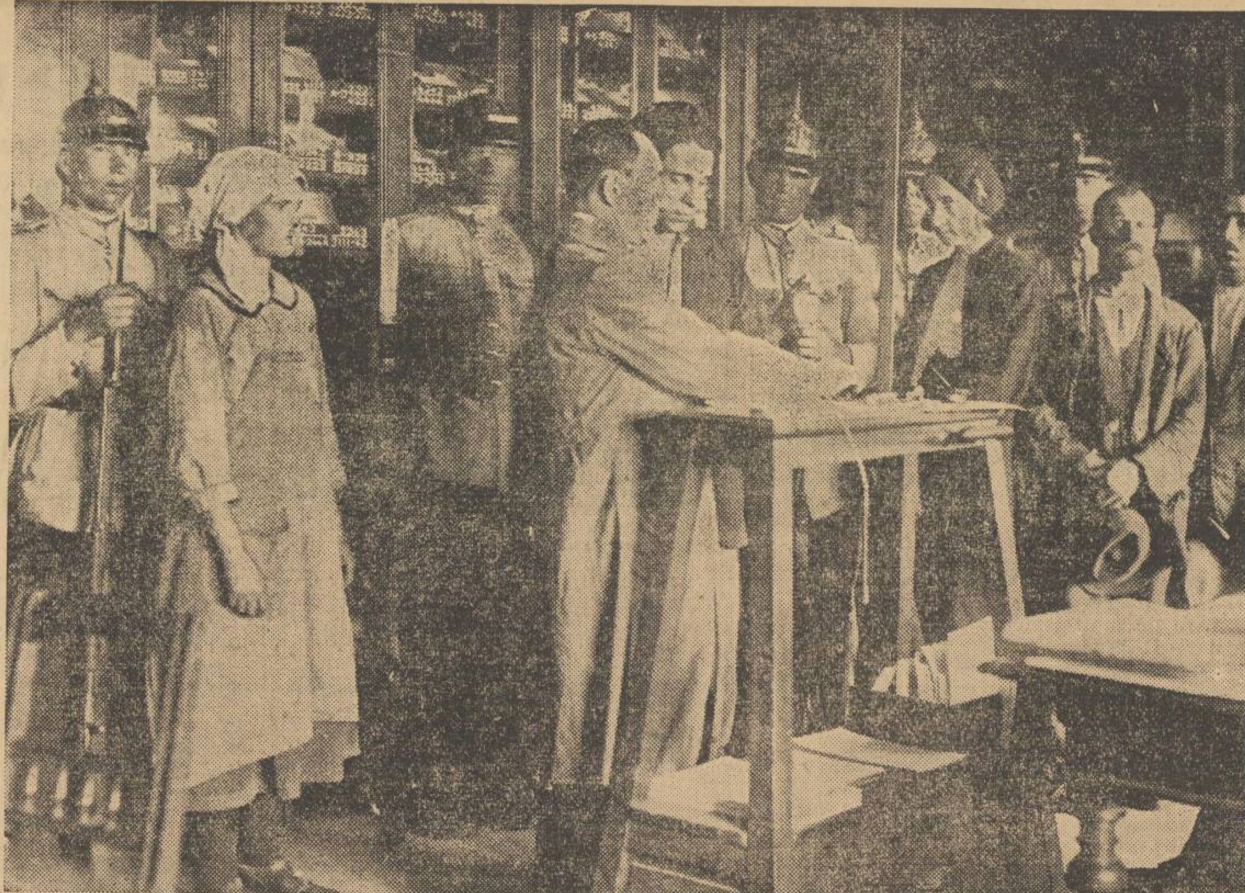
Nu se ştie dacă d'Eon i-a satisfăcut dorinţa acestei domnişoare.

Ultima hotărâre a cavalerului d'Eon

Supunerea parţială a cavalerului faţă de ordinele suveranului său nu a fost găsită deajuns de membrii comitetului dela Versailles. Se spunea că simpla recunoaştere a *feminităţii* nu era o garanţie îndestulătoare pentru interesele compromise a regelui Franţei şi a regelui Angliei. Era necesar un fapt, care cel puţin în aparenţă să întărească cuvântul şi o manifestare publică care să stabilească convingerea tuturor, şi mai ales încrederea regelui George III de care depindea pacea căminului său şi poate a lumii întregi. Dorinţa tuturor era ca d'Eon să poarte haine femeeşti.

Cavalerul perzistă încă în hotărârea lui, fiind decis să părăsească mai degrabă Anglia decât să se supună, rol pe care-l socotea peste puterile sale.

In cele din urmă, după primirea unei scrisori din partea lui d'Aiguillon care-l ruga să primească şi acest sacrificiu pentru rege şi pentru patria sa, cavalerul d'Eon cedă, se hotărî să îmbrace costumul de femee, pe care apoi nu i-a fost îngăduit să-l schimbe până la moarte. La autopsia făcută s'a stabilit *în fine* că era bărbat.

Iar vom iscăli cu punerea degetului?

O ştiinţă nouă

A murit „Antropometria", de care ne deprinsesem să facem atâta caz, şi locul ei l-a luat „Dactiloscopia".

Zilele trecute, la palatul de justiţie, a fost scoasă firma cu inscripţia *„Serviciul antropometric"* şi pusă o alta, cu însemnarea *„Serviciul de identificări"*.

Evenimentul nu trebue trecut cu vederea, de oarece el consacră în mod oficial moartea unei ştiinţe, din care celebrul Bertillon făcuse o armă a societăţii contra răufăcătorilor, la sfârşitul veacului trecut.

E interesant de notat că România a fost printre primele ţări, care a îmbrăţişat această metodă de identificare, „antropometria". Serviciul antropometric a fost înfiinţat, în Bucureşti, de prof. Mina Minovici la 15 Martie 1892, înregistrând succesele sale.

Totuşi sistemul era imperfect.

Neajunsurile sistemului Bertillon

Bertillon considera că 11 măsurători sunt suficiente pentru a identifica cu preciziune un individ.

In urmă s'a ajuns, treptat, până la 64 de diametre, care totuşi nu dădeau rezultate mulţumitoare.

In primul rând este de observat că scheletul uman nu e fix. Până la vârsta de 20 ani creşte; uneori creşte până la 30, 35 şi chiar până la 40 ani. Dela o vrâstă începe să scadă.

Apoi, cu toată atenţia celui mai rutinat specialist, se comiteau, la măsurătoare, dese erori.

Prof. *Nicolae Minovici, deşi la început pasionat bertillonist, a avut totuşi un rol important în dărâmarea sistemului lui Bertillon.*

Făcând o călătorie circulară în Europa şi Nordul Africii, a pus să i se dreseze fişe antropometrice, în toate capitalele mari străbătute de dânsul. Din confruntarea acestor fişe, s'a ales cu neplăcuta surpriză că are de constatat numeroase diferenţe de valori, ceeace învedera cu prisosinţă inconvenientul sistemului.

O minune a naturii

Datele de care ne servim în acest reportagiu, ne-au fost puse la dispoziţie de către d. dr. Valentin Sava, şeful actual al serviciului de identificare judiciară, depinzând de ministerul de justiţie. D-sa ne-a atras atenţia, că d. prof. dr. Nicolae Minovici a furnizat — în modul arătat mai sus — unul din cele mai puternice argumente, folosite de către celebrul *Vucetich,* care lupta să dărâme pe Bertillon, pentru a introduce în domeniul practic al identificărilor noua ştiinţă, *dactiloscopia.*

La uşa de intrare a serviciului special de la palatul de justiţie, s'ar fi putut pune firma: *serviciul de dactiloscopie.* Dar s'a ezitat, sub motivul că, poate, noua titulatură nu va fi înţeleasă de toată lumea din ţară. Ca să nu se creeze nedumeriri, urmate de neîncredere, s'a preferat titulatura *„Serviciul de identificări"*.

In realitate toată identificarea constă în examinarea liniilor papilare, dela pulpele degetelor de la mâini.

Azi s'a renunţat cu totul la diferitele măsurători ale taliei, gâtului, membrelor, capului, etc., care s'au dovedit inutile.

Deasemeni neconcludentă este fotografiarea, deoarece cei interesaţi în cauză îşi modifică fizionomia cu sau fără voinţă. Apoi este imposibil de a se găsi o metodă practică pentru clasificarea şi catalogarea fotografiilor. Numele, locul naşterii, vârsta, etc. iarăşi nu folosesc la nimic, deoarece delicvenţii, de obicei, induc în eroare pe anchetatori.

Singure liniuţele aceste mici, de la buricul degetelor, rămân neschimbate la orice individ, dela leagăn până la mormânt. Ele sunt de o diversitate atât de mare, în cât nu se repetă niciodată.

E o adevărată minune a naturii!

Totuşi toate aceste milioane şi mii de milioane de amprente ale diferitelor generaţii, urme lăsate de degete, dintre care multe putrezite de mult prin cosciuge se pot clasifica cu cea mai mare uşurinţă.

Fiecare om are liniute pe degete

Au trebuit să treacă secole şi mii de ani, până ce omenirea a descoperit acest semn precis de identificare pentru om. Dela urma pasului, recunoscut în nisip, după care se lua sălbatecul spre a-şi regăsi femeia în pustietate — s'a ajuns la liniuţele fine de pe buricul degetelor, cu o diversitate atât de uimitoare.

D. doctor Valentin Sava a făcut socoteala, că ar trebui să treacă un număr de secole, reprezentat prin cifra 2, urmată de 48 de zeruri, pentru ca la oamenii ce s'ar naşte şi ar muri în acest interval de timp să se poată găsi două impresiuni digitale identice. Dar acest interval este mult superior aceluia, pe care astronomii îl fixează pentru răcirea soarelui.

Totuşi metoda de clasificare, în dactiloscopie este de o extremă simplicitate aliată cu o preciziune desăvârşită.

In primul rând, toate impresiunile digitale se pot grupa în patru categorii şi anume: unele sunt dungi ondulate; altele au forma de *vârtej,* sau sunt aşezate în *cercuri concentrice;* a treia grupă are *laturi concentrice îndreptate spre dreapta;* în fine ,ultima serie are laturi concentrice îndreptate *spre stânga.*

Bineînţeles sunt o serie de subdiviziuni intermediare, dar între care specialiştii se orientează foarte repede.

Milioanele şi milioanele de degete omeneşti se clasifică în aceste grupe, cu caractere precise.

Cum se citeşte o amprentă digitală

Locul de încrucişare al liniuţelor papilare pe deget formează un semn mic, care aduce aminte de a patra literă a alfabetului grecesc, *delta.* Punctele aceste s'au şi numit „delta".

Principiul metodei de identificare constă în a număra liniuţele papilare de la acest punct fix, „delta", spre centru. Această metodă nu dă greş niciodată.

Pe când mi se dădeau explicaţiile de mai sus la „Serviciul de identificări", sosise un aprod cu o cerere de la parchet. Procurorul de serviciu cerea de urgenţă amănunte din viaţa unui arestat, care declarase că se numeşte „I. Popescu".

Am fost rugat să aştept puţin, până se vor înregistra amprentele digitale ale individului cercetat. Un funcţionar a luat, pe rând, fiecare deget al acestuia şi l-a tăvălit prin tuş. Apoi l-a aplicat, ca pe un sigiliu, pe un carton. In urmă cartonul a fost dat spre examinare unui funcţionar specialist.

— Ce vrei să faci?" — l'am întrebat pe funcţionar, care examina cu o lupă cartonul pe care erau amprentele proaspete.

— Să caut fişa adevărată şi cazierul.... Probabil, este vorba de un recidivist, care-şi minte numele. Trebue să găsesc amprentele, ce mai sunt în colecţia noastră şi care mă vor conduce la descoperirea dosarului respectiv.

— Câte amprente aveţi în colecţie ?

— Nouă sute de mii şi ceva.

— Cât timp va dura căutatul ?

— Am şi găsit !"—răspunse funcţionarul spre mirarea mea.

Intr'adevăr, scoase o cutie de metal, cu nişte însemnări în faţă, dintr'un raft plin cu asemenea casete. In cutie erau vre-o zece fişe. Alese una dintr'însele, la care se uită câteva clipe cu atenţie, întrebuinţând o lupă.

— Iat-o! Asta e!" — spuse apoi cu linişte şi siguranţă.

Imi dădu şi mie lupa. Chiar cu ochii mei de profan distingeam perfect liniuţele, care erau într'adevăr aceleaşi. Zăream mici întreruperi, puncte răslete.... Totul, până în cele mai mici amănunte, era la fel pe ambele cartoane.

— D-ta nu te numeşti Popescu — cum susţii—ci Isac Feuerstein" — spuse funcţionarul, adresându-se delicventului uimit.

Apoi îi enumeră diferitele delicte comise, în cursul anilor, arătând data precisă şi numele sub care le comisese.

— Ultima dată ai fost condamnat **la doi ani închisoare pe care trebuia** să-i faci acum la temniţa din Cernăuţi, sub numele de Isac Feuerstein. In momentul de faţă trebuia să fii în capitala Bucovinei... Ai evadat..."

Cel arestat rămăsese mut, cu ochii mari căscaţi, plin de spaimă, în faţa acestui funcţionar, care i se părea mai de temut ca cea mai afurisită vrăjitoare-ghicitoare.

Mărturisesc că şi uimirea mea a fost mare.

Serviciul de identificări întocmeşte tablouri lunare de indivizi sosiţi cu nume schimbate în cursul lunii. Aceste tablouri se trimit Siguranţei generale, direcţiei generale a închisorilor, şi Prefecturii poliţiei, fiind foarte utile în cercetările ce se fac de către aceste autorităţi.

Vin cereri şi din America

In sfertul de oră, cât am stat la Serviciul de identificări, am văzut satisfăcându-se cereri sosite de la diferite parchete din ţară, civile şi militare.

Am mai văzut şi o solicitare din partea Siguranţei generale din Paraguay, cu amprente fotografiate, care probabil fuseseră trimise în toată lumea spre cercetare. Este deci o legătură internaţională între serviciile dactiloscopice din diferite ţări de pe glob.

Omagiu unui înaintaş

După cum ne arată actualul şef al Serviciului de identificare judiciară, această instituţie a fost organizată în România, pe bazele noi ale fişelor dactiloscopice, de către regretatul doctor Andrei Ionescu.

Meritul cel mare al d-rului Andrei Ionescu, pe lângă munca enormă ce a trebuit să depună pentru a realiza transformarea serviciului, a fost că a ştiut să aleagă dintre diversele metode, ce-şi disputau dreptul de prioritate, pe cea mai practică şi mai precisă.

Mulţumită acestei fericite alegeri, serviciul de identificare din Palatul de justiţie, care este azi o centrală dactiloscopică pentru întreaga ţară, poate în 2-3 minute să găsească ori ce fişă, aranjată în colecţia de circa un milion de fişe, ce posedă.

Dactiloscopia şi criminalii

Dactiloscopia posedă mijloace practice de a fotografia impresiunile digitale pe o casă de bani, pe un cuţit, revolver, etc.

Asasinul din str. Petre Carp din Bucureşti, a fost descoperit după nişte urme de pete de sânge , lăsate de degete pe o sticlă de lampă.

Pe de altă parte un d. Gh. P. Iacomi, din Constanţa, fiind acuzat de furt, şi, chiar condamnat, i s'a dovedit nevinovăţia cu ajutorul dactiloscopiei. El a fost eliberat din închisoare după ce începuse să-şi facă osânda, recunoscându-se că fusese victima unei erori judiciare.

Acum câteva săptămâni, tot graţie cercetărilor dactiloscopice, a fost descoperit la Bucureşti un şofer, ascuns sub alt nume, dar care acum zece ani comisese o crimă.

S'ar mai putea cita multe asemenea exemple elocvente.

Originea dactiloscopiei

Origina etimologică a denumirii acestei ştiinţe derivă din cuvintele „dactylos" şi „skopein", care înseamnă „deget" şi „a examina"

Unii susţin că o regăsim în embrion, şi în antichitate, precum şi la Românii vechi: iscălirea prin punere de deget.

In orice caz s'ar putea spune, că precum la baza astronomiei a stat astrologia, după cum alchimia a dat naştere chimiei, precum vagile „ştiinţe oculte" şi „spiritismul" vor da naştere — cu siguranţă — la noi ştiinţe, tot astfel dactiloscopia are la origină elementele empirice ale chiromanciei.

In America de sud dactiloscopia este azi mai înaintată ca ori unde pe glob. In Mexico toţi cetăţenii au cărţi de identitate cu toate cele zece degete, iar oamenii de afaceri — alături de semnătura lor, care poate fi imitată — pun şi impresia digitală.

In Spania a început să se facă a- **cum cam acelaşi lucru şi nu se con**sideră ca ceva ruşinos. Dimpotrivă oamenii cinstiţi sunt cei dintâi, care cer să li se ia amprentele digitale, spre a fi feriţi de hoţi.

In Austria se fac fişe dactiloscopice pentru beţivi, la comisariate.

Iar în România, începutul s'a făcut cu şofeurii, inovaţia fiind introdusă de d. chestor Pacsimade. Cei dintâi şoferi, care s'au prezentat, să li se ia amprentele digitale, au fost şoferii palatului şi ai ziarelor. Cu acest prilej d. chestor Pacsimade a descoperit mai mulţi delicvenţi care se strecuraseră în corpul şoferilor. Bineînţeles, ei au fost eliminaţi.

Am mai pus o ultimă întrebare d-lui dr. Valentin Sava, care ne-a dat interesantele amănunte de mai sus:

— Apăsarea cu degetul peste o cruce de cerneală, acel legământ oarecum mistic, ce-l găsim cu începere din secolul al XVI-lea pe zapise, va fi reînviat acum ?

— Aţi spus foarte bine: era mai mult un legământ mistic, — observă d. dr. Sava — rămăşiţă a culturii orientale sau extrem-orientale".

„Semnătura era la început foarte rară, pentru simplul motiv că oamenii nu ştiau să scrie. E interesant de notat că contractele în vechime nu le semnau părţile, *ci numai martorii,* prin punere de deget. Dar această punere de deget era o simplă pată, din care nu se putea cunoaşte nimic — decât cu totul excepţional şi întâmplător. Nu se poate susţine deci, că ştiinţa dactiloscopiei a existat în vechime. O impresie digitală, astfel cum se face astăzi, nu are nimic de a face cu vechea „punere de deget".

ALEX. F. MIHAIL

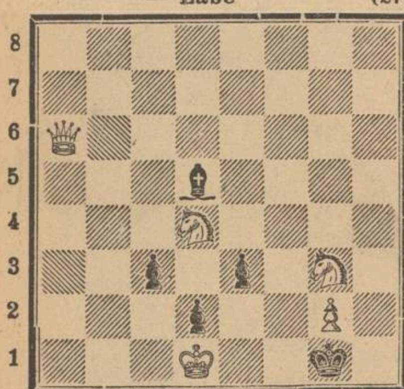

ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 762

— *Din concursul internaţional in memoriam* **W. Pauly**
— **Labe** — (27)

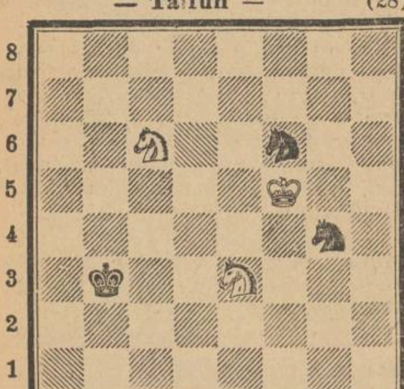
5 + 5 = 10

Maximal invers 3 ≠

Längstzüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 763

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"**
— **Taifun** — (28)

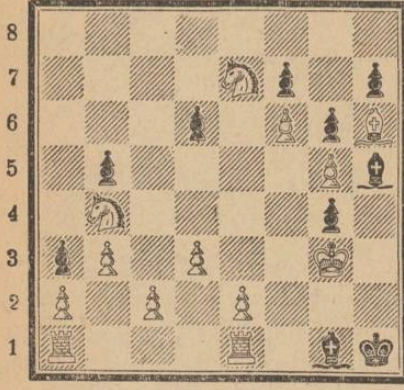
3 + 3 = 6

Ajutor invers 4 ≠.

Hilfszüger-Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 764

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"**
— **Orice adevăr e relativ** — (29)

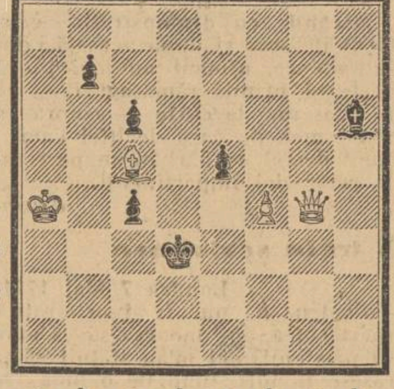
13 + 10 = 23

Invers 8 ≠

Selbstmatt 8-er.

PROBLEMA No. 765

de **W. Pauly** † şi **G. Fuhlendorf**
(inedită)

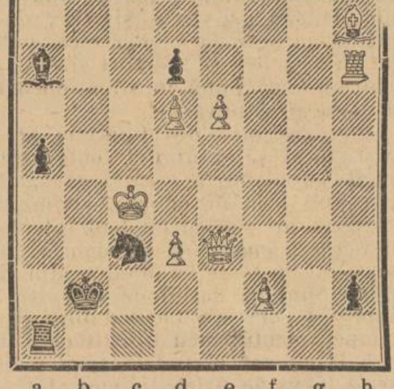
4 + 6 = 10

Maximal invers 3 ≠

Längstzüger-Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 766

de **Dinu Negreanu,** Bureşti.
(reproducere)

8 + 7 = 15

Maximal invers 4 ≠

Gemen de *G. Fuhlendorf-Altona:* Cu pionul negru din h2 la h5.

Längstzüger-Selbstmatt 4-er. Zwilling von G. Fuhlendorf Altona : Mit s. Bauer h2 nach h5.

CORESPONDENŢA

Besten Dank für Probleme an **I. Z.** *(Kiel)* und **E. K.** *(Bottrop).*

A. F. I. *(Soroca).* — Mulţumim pentru probleme.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIŢI
„LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—

Scrisori din Câmpulung

Provincia

Discipolii lui Figaro

— Mă duc să mă bărbieresc!

Şi domnul înalt, cu pălăria gri, se despărţi de grupul, ce întregea forfoteala bulevardului, traversă strada pavată cubic şi deschise uşa cu geamuri a celei mai bune frizerii din Câmpulung: Salon de bulevard.

— Salut domnu'! — îl primiră, încă din prag, meşterul şi lucrătorii ocupaţi la săpunirea bărbilor de pe obrazuri cunoscute şi la coafarea buclelor de doamne şi domnişoare cochete, dacă nu frumoase.

Apucă să-şi scoată singur pardesiul şi să şi-l aşeze în cuerul înţăsat de lângă uşă. Găsi şi pentru pălărie un loc liber. Apoi suferi o rotaţie de o sută optzeci de grade şi se studie, fugar şi expert, în oglinda clară şi enormă, care acoperea tot peretele din faţa scaunelor. Luă o revistă, la întâmplare şi se trânti pe scaunul cu pluş roşu. Aştepta rândul.

Frizeria lui Ilie Ţâru este exagerat de îngustă şi grozav de lungă. Conformaţia interioară a clădirii e desavantajoasă. Rândurile de scaune o fac mai îngustă. Pe dreapta scaunele de bărbierit cu lucrătorii, ce descriu cercuri necomplecte în jurul clientului sau clientei. Pe stânga, scaunele de aşteptare cu ocupanţii plictisiţi, enervaţi sau răbdători. Lucru, pe dreapta. Aşteptare pe stânga. Curat şi simpatic.

— Unde ai fost vara asta, Ilie, de te-ai înegrit aşa? — îl întrebă pe patron, cu o voce de bas, clientul cu un obraz bărbierit şi celălalt plin de săpun.

— Am fost la Mamaia, domnule colonel! — răspunse prompt şi hazliu Ilie Ţâru.

Obrazurile clienţilor se luminară o clipă.

Ilie Ţâru, un oacheş mai aproape de negru decât de orice altă culoare, destul de voinic, cu un început de burtă, îmbrăcat întotdeauna în negru dedesubtul bluzei albe, era un câmpulungean vechi. Vechimea se cunoştea după culoarea feţei. Intotdeauna dispus, de o dispoziţie comunicativă la extrem, el reuşea de cele mai multe ori, să-şi distreze clienţii ca să uite aşteptarea sau ciupiturile briciului.

— Am făcut bae în mare! Dom'le, ce mare e marea! — continuă cu o seriozitate comică. Zău, dacă îmi venea să mai plec! Ştii de ce am plecat? A venit nevastă-mea după mine şi s'a dus dracului tihna! Ba, că mă uit la una; ba, că mă uit la ailaltă. A trebuit să plec. Şi îmi stetea aşa de bine în costum de bae! Să fi văzut pe Ilie, jurai că e ministru. Zău aşa, domnule Colonel!

Cu utima vorbă a terminat bărbieritul. Privi atent obrazul înfrăgezit de săpun şi de Colonia, apoi întrebă maliţios:

— V'a supărat briciul?

Şi, adresându-se celor care aşteptau:

— Cine e la rând?

Domnul cu pălăria gri din cuer se ridică din scaunul de aşteptare, făcu doi paşi şi se aşeză în scaunul de bărbierit. Patronul îl luă în primire.

— Tuns sau ras?

— Ras.

Ceilalţi lucrători lucrau tot atât de activ. Domnul cu pălăria gri din cuer privi — oblic— prin oglindă, în vreme ce era îmbărbiţat de patron, spre un lucrător mic şi negru, parcă mai vechi decât Ilie.

— Tot mai spargi oglinzi, Gheorghiţă? — îl întrebă în glumă.

Gheorghiţă, lucrătorul cel mai bun al frizeriei îşi avea povestea lui. Câteva luni în urmă, se îmbătase, se „certase" cam contondent cu nevasta şi, în furia lui neputincioasă, a spart toate oglinjoarele din odăiţa lui. Când auzi întrebarea se întunecă pentru o clipă. Gheorghiţă întunecat: ceva foarte expresiv!

— N'am spart nici o oglindă! Zău că n'am spart! Asta a scornit-o domnu' Ilie ca să-şi răzbune pe mine, că bărbieresc mai bine şi mai iute decât dumnealui.

Domnul cu pălăria gri din cuer nu mai putu rosti nimic. Ilie Ţâru ameninţa să-i umple gura cu clăbuc la prima tentativă de a o deschide. Se mulţumi să privească prin oglindă. In dreapta, în stânga, în spate.

In dreapta, un prieten cu chipul ascuns de clăbucul ce-i înflorea pe obraz şi subt bărbie, în stânga, o duduiţă blondă se coafa şi nu vrea să piardă ocazia de a face victime cu ochii ei frumoşi, pe care îi asvârlea hoţeşte, spre coadă. In spate, grupul celor care aşteptau. Fiecare într'o poziţie. Un domn citea revista, pe care tocmai o lăsase domnul cu pălăria gri din cuer. Un altul fuma. Al treilea îşi încăleca picioarele alternativ. Semn vădit de enervare. Două doamne vorbeau despre servitoare şi două duduiţe — începătoare în arta fardului — vorbeau despe ofiţeri.

— Ce faci la iarnă? Te duci la sky, Ilie? — îl întrebă pe patron domnul din capătul rândului.

— Am primit o scrisoare să iau parte la concurs, domnu' Sandu, da' nu vrea nevasta să mă lase. Şi are dreptate, săraca! O să-mi cumpăr patine şi o să mă dau pela mine pe stradă! — răspunse Ilie, glumind.

Ii place lui Ilie Ţâru să glumească. El se vrea centrul lumii. Peste tot să fie şi să i se dea importanţă. Şi când nu se poate îşi realizează dorurile glumind. Este şi asta o fericire! Dacă îl întâlneşti pe stradă, cu geanta cu scule subt braţ şi-l întrebi de unde vine, îţi răspunde invariabil:

— Am avut o operaţie grea!

Domnul cu pălăria gri din cuer este terminat. Se dă pe mâna ucenicului — un nod de o şchioapă — ca să-l scuture. Pardesiul îl ţine patronul.

— Bună ziua!

— Salut domnu'! — răspunde corul lucrătorilor, dirijat de patron.

CARAIMAN GANJU

EL. — Am rămas fără vâsle.
EA. — Nu-i nimic, dragă... vom rămânea mai mult împreună.

LUMEA - CAPITALA

Vilegiatura în Capitală..

O după amiază la „Lido-bleu"...

Zilele trecute, după nesfârşite planuri şi chibzueli, când toate socotelile în legătură cu plecarea mea la băi erau terminate — şi deci plecarea inevitabilă — am plecat să-mi vizitez rudele şi prietenii. Aveam de gând, cum se obişnueşte, să-mi iau „rămas bun" dela toţi aceştia din care mare parte mi-au pricinuit multe zile amare... Deci vizita mea nu era una de simpatie, ci mai mult demonstrativă... Plecarea mea în vilegiatură era singurul prilej care ii putea încluda...

Aşa dar, i-am luat la rând, ţinând seamă, bine înţeles, de gradul de rudenie şi de afecţia de care mă bucur în faţa lor...

— Dar ce nevoie te-a mai adus pe la mine, măiculiţă? mă întâmpină o mătuşe chiabură şi ursuză, căreia nu-i mai călcasem pragul de mulţi ani... Te-a dat afară din slujbă, ori n'ai sfanţi de chilic?...

— Nu, mătuşică, îi răspunsei cu o voce mieroasă... Am venit să-mi iau rămas bun... Plec în vilegiatură... Ce să fac, nu mai pot suporta Bucureştiul, vara...

Şi în vreme ce aşteptam efectul spuselor mele, îmi aprinsei în tihnă o ţigară „Ferdinand" (asta numai aşa, de-al dracului, fiindcă mi-am obişnuit pieptul cu „Carpaţi"...)

Mătuşa a dat să bâigue ceva, dar n'a izbutit... Apoi, s'a repezit să-mi aducă un pahar cu apă: să-mi revin în fire...

După ce o încredinţai că-i spun purul adevăr, o sărutai drăgăstos, făgăduindu-i că am să-i trimit şi ilustrate... Am lăsat-o, mai abătută decât oricând, rezemată pe un scaun ca bătută 'n cue...

...Am plecat apoi la ceilalţi, bucuros şi încurajat de succesul primei vizite. De prisos să mai spun că toţi m'au primit la fel, ba chiar de teama unei eventuale indispoziţii ce le-aşi putea procura, au început să mă întrebe cum o duc cu viaţa, chiar dela uşă...

— Bravo, băete, sări vesel, unchiul Toma, când auzi că nu-i cer nimic... Am un nepot, să-mi trăiască!... şi vru să mă sărute...

— Lasă, unchiule, începui să-l iau în primire, nu te mai deranja... Am venit doar, aşa în treacăt, să-mi iau rămas bun şi dela d-ta...

— ?!

— Plec în vilegiatură, să mă remontez... Nu mai pot rezista căldurilor...

Unchiul Toma s'a aşezat de grabă pe un scaun şi a amuţit pentru câteva clipe...

—Ascultă, neică, aici la mine: nu face... Păcat de parale... Mai bine cu banii ăia pe care vrei să-i cheltueşti acolo, — îi pui deoparte şi îţi vezi de sănătate când n'oi mai putea trage la ham...

Dar văzând că toate argumentele lui nu ajută cu nimic, trase scaunul spre mine — şi continuă:

— Ascultă, neică, aici la mine: nu face... E sezonul înaintat... *Astăvară, prin Iunie-Iulie cum am fost noi, mai mergea... Acu-i păcat de buzunar... Ascultă ici...*

✶

Când mi-am părăsit ultima rudă, plecarea mea în vilegiatură era ratată... Pe stradă îmi sunau în urechi aceleaşi vorbe: ascultă ici, neică: nu face... păcat de parale... şi celelalte...

Era ora trei după amiază... Mării pasul, cu gândul să prind primul tramvaiu... De supărat ce eram, m'am urcat într'un tramvaiu greşit...

— Ascultă, d-le, ăsta nu merge pe Călăraşi? întrebai, după ce cumpărai biletul, pe taxator...

— Nu, mă lămuri omul S .T. B.-ului — ăsta merge la „Lido-bleu"...

★

„Lido-bleu"! Credeam mai de grabă că-i vreun restaurant nou... Aş! Când colo, aceste două cuvinte necunoscute încă mie, avură darul să-mi risipească toată supărarea şi să-mi realizeze, fără mare bătaie de cap, mult visata mea vilegiatură...

M'am dat jos din tramvai.

O firmă impozantă arată la colţul unei străzi, cu litere mari de culoarea cerului: „Bazinul popular al sectorului Albastru"...

Răseiu. Abia acum pricepui gluma. „Lido-bleu" i se spune numai de locuitorii din cartier — pentruca acesta să nu rămână mai prejos de celălalt „Lido" din centru, fie el şi... bleu.

★

Trei ghişee, pe pereţii cărora sunt înşirate tot felul de înştiinţări, circulări, şi dispoziţii, întocmai ca la autorităţi, decorează intrarea... Mă gândii: n'o fi cumva sucursala lui LIDO *din Veneţia?... Prea te ia aşa dela intrare. Mă înşelasem. Bazinul cu pricina era un „Lido" de-al nostru şi aparţine Primăriei de aceeaşi culoare...*

Vârâi capul în primul ghişeu:

— Un bilet...

— Alături, şefule, îmi spuse prietenos un bătrân simpatic şi bine dispus... Aicea e pentru copii... Intr'adevăr deasupra fiecărui ghişeu un „avis" arăta: cassa pentru copii, pentru adulţi, pentru oameni maturi, etc... Am intrat înăuntru jumătate amuzat, jumătate cu teama să nu fiu întrebat de bilet de populaţie sau de carnet de impozit...

✶

Pe plaje şi pe bănci sunt întinse perechi — ca la fiecare strand — cu faţa sau cu spatele la... soarele care nu se mai arată de câteva ore... După familiaritatea cu care îşi vorbesc, dela un capăt la altul, şi după înfăţişare, îţi dă impresia că toţi „vilegiaturiştii" sunt locuitori ai cartierului...

— Tănaseee! se aude o voce de bas, atinge-mă c'o ţigară...

— Frusino, mamă — du-te, dragă acasă, să vezi dacă a venit beat tat-tu, — şi vezi adă-l aici să se răcorească...

— Ce faci mă pă oţu cu mine? Iţi ard una, dă rămâi în poziţia lui Mihai-Viteazu...

Am intrat în apă...

Cineva mă apucă de umăr:

— Hei, şefule, ieşi d'acilea: e pentru copii... nu vezi că e apa curată?... Du-te de te scaldă la „secţia bărbaţi"...

Avea dreptate amicul (acolo, toţi sunt amici....) Lido-bleu" e înzestrat cu trei bazine, fiecare destinat vizitatorilor: după vârstă...

M'am aşezat pe mal, căutând să mă familiarizez cu obiceiurile acestui „Lido", de teamă să nu ating, fără vrere, onoarea cartierului...

— Atenţie! Vine coana Lina, ţipă cineva de lângă mine...

Şi toate privirile se aţintiră spre intrare... Ce personagiu important din cartier o fi „coana Lina" de s'a întrerupt deodată toată activitatea?... O fi vreo bogătaşă filantropă, sau nevasta cine ştie cărui cunoscut om politic?...

...O femeie, poate cea mai grasă din câte am văzut, urmată de cincişase copii — dolofani şi ei — de diverse vârste, se apropia în ţinuta de plaje, de bazin... Nu ştiu dacă aţi văzut vreodată o focă aruncându-se, cu puii ei în apă?... Această privelişte mi-a amintit de o scenă asemănătoare dintr'un film...

Toată lumea eşise din apă şi se aşezase la margine să privească cum se bălăceşte animalul...

După ce făcu câteva figuri de înot foarte îndemânatice — ca o adevărată focă — coana Lina se lăsă, binişor la fund...

— I-a venit rău, strigă cineva...

— Fugi mă, fraere, îl linişti altul: s'a dat balena la fund după vânat...

Peste câteva minute, după ce coana Lina făcuse înconjurul bazinului înnot, pe sub apă — ieşi pe plaje în aplauzele mulţimii...

— Bravo, ţaţo Lino!..

— Să-ţi fie de bine, coană mare!...

— Să trăiască campioana din Albastru!... se auzeau voci, însoţite de aplauze furtunoase, de prin toate colţurile bazinului, la care coana Lina răspundea zâmbind galeş, ca o mireasă la fotograf...

Incepuse să se răcorească deabinelea. In apă mai rămăseseră doar câţiva, — clănţănind din dinţi — ca şi cum ar fi fost vârâţi cu sila. Privindu-i atent, părea mai degrabă că e o scenă de Bobotează când, după prinderea Sfintei Cruci, oamenii din apă aşteaptă să fie prinşi de obiectivul fotografului „pentru jurnal"...

La un colţ, pe plajă, câteva perechi abia eşite din apă, au început să danseze îndemnate de acordurile... unei muzicuţe de gură... Picioarele şi trupurile acestor dansatori ocazionali se mişcă într'un ritm neobişnuit de curios — dar foarte amuzant — imitând, prin gesturi şi mişcări — din pricina trupurilor ude şi a costumului prea... decoltat, pe marea dansatoare negresă Josephine Backer.

..Seara, târziu, vilegiaturiştii dela „Lido-bleu" care umpluseră grădina unui restaurant de peste drum, îşi continuau petrecerea şi dansul — sub privirea galeşe a patroanei localului, care aplauda şi zâmbea mulţumită la cassă: coana Lina...

— ...Cu toate că e „sezonul înaintat" am de gând să-mi fac vilegiatura la „Lido-bleu"...

PAUL DANIEL

CRONICA FEMININĂ

„Sexapeal"-ul lingeriei

Am asistat zilele trecute la o conversaţie între oameni rafinaţi, în care se desbătea, natural, problema femeii.

Erau scriitori şi literaţi, femei cu bun simţ şi de gust.

Se desbătea chestiunea atât de simplă, pentru noi femeile şi atât de complicată din punct de vedere moral: cum este mai ispititoare, mai excitantă o femee? desbrăcată sau goală?

Am zis: desbrăcată. N'am greşit, căci femeile au un talent rafinat de a se îmbrăca, desbrăcându-se.

Sub parada aşa zisului adevăr şi în dosul mult trâmbiţatului „înapoi la natură", s'a abuzat enorm de nudism.

Te intoxici de atâta goliciune, îmi spunea deunăzi un domn, reîntors de la o plajă cunoscută. Faci atâtea comparaţii şi analizări de nuduri, încât ajungi să nu mai ai nici-o plăcere, tu, singur privindu-le.

Or, acest rău, fiindcă incontestabil, e un mare rău, adus graţiei feminine, trebuie imediat remediat, înainte de a fi influenţat prea mult asupra mentalităţii bărbatului.

Reacţiunea a început.

Deoarece răul este peste tot, nu numai la noi. In Franţa, în teatru, s'a reintrodus „Can-can"-ul, acel dans al vaporosului „dessous" alb cu ciorapi negri, mai ameţitor şi sensual, decât toate revistele nudiste cu exhibiţii în tricouri de baie. O umbră de voal, o nimica toată de mătase, are darul de a tenta, de a excita, de a înviora imaginaţia oricărui bărbat.

Dantela fină, lengeria delicată au fost, parcă, anume create, ca să inspire dragoste. Femeea se admiră singură în oglindă, într'un pantalon scurt de mătase sau un „soutien" de dantelă şi gândul ei îi sboară spre el „amantul anonim", pe care toate îl doresc. Chiar cea mai cuminte dintre femei, n'a încetat să-l viseze.

Au fost şi rufe tragice ca aceea a Dejanirei, soţia lui Hercule, care văzându-se părăsită de el, i-a dat să îmbrace tunica îmbibată în sângele centaurului Nessus. Acesta i-a jurat perfid înainte de a muri, că o asemenea cămaşe, e un talisman pentru fidelitatea soţului. Hercule, care a învins nenumărate pericole, a murit la atingerea acestei cămăşi.

„Noroc, — spune Claire Goll, — că nu toate cămăşile au această putere mortală, căci altfel întreaga umanitate ar fi fost arsă de vie, vădit fiind, că fidelitatea bărbaţilor nu este decât un „mythe", o iluzie.

Există lingerie pentru zile calme, ca şi pentru nopţi de dragoste vijelioasă. O mică cămaşe din „triple voiles banane", sau una de dantelă neagră, ce grozave conflicte poate să deslănţuie prin fluidul pervers şi periculos, ce-l degajează.

Puţină piele roz, întrevăzută prin umbra unei dantele crem, ce doruri şi iluzii poate deştepta într'un bărbat...

Să prevezi, instinctiv, succesul unei museline inpalpabile, sub forma de combinaizon şi să-i dozezi efectul, stăpână pe puterea ta de seducţiune, iată toată arta femeii, acest „Sfinx în crêpe de Chine".

Dar, toate aceste dantele şi mătăsuri n'au putut ţese în jurul femeii o armură numai de fericire. Au plâns destule femei, au fost multe nenorocite. Nenumărate voaluri şi linouri pot mărturisi dureroasa lor poveste. Tu, mică batistă, confidentă de totdeauna a femeii, care ai asistat la trista soartă a Desdemonei, ştii că nu este nevoie de un petic mai mare ca tine, pentru ca un mândru Prinţ Maur, să devie criminal.

Azi, motivele de dramă sunt aceleaşi, doar forma şi culoarea batistei şi a cămăşei s'au schimbat. Batista este azi, un pătrat de „crêpe Georgette" albastru sau roşiu, după culoarea genelor şi a buzelor, pe care o legi câteodată, cu „nonchalance" de brăţară dela mână.

Cămaşa e azi „combinaison" de mousseline", de dantelă, sau „crêpe satin" e totuşi durabil în ciuda fragilităţii lui aparente. Se întrebuinţează un fel de dantelă specială, extensibilă într'un mod ingenios cu totul nou. Formează „centure", „soutien-gorge" şi „culotte" dintr'o bucată şi e foarte practic pentru rochiile de seară, cari sunt azi din material mai plin.

Cămaşa de noapte a reînviat în ultimul timp şi-şi trăeşte viaţa cu mai multă intensitate decât înainte.

Aceia din crêpe satin cu incrustaţii de dantelă suplă şi delicată degajează alt „choc", altă electrizare decât aceea din pânză groasă de olandă a bunicilor noastre.

Totuşi, păstrează fiecare femeie în fundul dulapului, printre multele ei rufe parfumate, câte o amintire. O cămaşă, o dantelă, la vederea căreia devii melancolică.

Nu e totdeauna cămaşa nupţială dar e aceea în care a iubit mai mult.

ŢUŢU RALIA

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Vacanţă judecătorească. Complectul celor trei consilieri care formează Curtea de Apel, trece în fiecare zi la altă secţie, ca trei vrednici colindători dela o casă la alta. Deosebirea e că cei din case colindă, iar ei tac şi ascultă. Tac şi se pronunţă asupra dreptăţii celor ce au colindat. In aşteptarea rândului colindei, avocaţii se regăsesc, unii arşi de soare întorşi anume dela mare, alţii mai albi dar arşi de nevoi şi rămaşi pe loc în Capitală, pe sălile largi şi pustii ale Palatului Justiţiei. Surprind un grup pe o bancă şi iau cu deprindere firul povestirii lor. E vorba despre cel mai ingrat, mai dificil şi mai nesupus dintre clienţi: femeia. Ascult.

— Era nevasta unui colonel. Venisem cu ea de acasă pentru judecarea recursului. Deşi formulasem patru motive tari şi recursul era fără osteneală mare admisibil, tot timpul în maşină mi-a repetat istoria plină de detalii inutile a procesului de fond. Nu se va judeca aceasta, o întrerupeam eu. Dar eu ţin să le spuneţi, ţin neapărat să le spuneţi, îmi răspundea. In definitiv ştiam ce am de făcut şi o lăsam în pace. Aici sus, în aşteptarea deschiderii şedinţei, mă întâlnesc cu adversarul nostru G. D. Ne plimbăm puţin pe sală, mai schimbăm câteva vorbe de una de alta şi intrăm în şedinţă odată cu Inata Curte. Când s'au strigat părţile în procesul nostru, mă pomenesc, domnule, cu clienta mea că se ridică şi înţepat:

— Vă rog, domnule preşedinte, să-mi daţi alt termen că n'am avocat.

Eu am crezut că nu mă văzuse şi nu auzise când am răspuns prezent şi mă întorc spre ea:

— Sunt aici, Madame V. Sunt prezent; iar ea fără să se uite la mine şi cu aceiaşi enervare, spre Curte:

— Vreau alt termen. Nu mă judec eu cu avocatul care se plimbă şi se aranjează pe sală cu adversarii.

Era prea mult. M'am ridicat:

— Cer şi eu onoratei Inalte Curţi, acest termen, precum îl cer şi părţii adverse, înţelegându-se că nu mai pot pune nici un fel de concluziuni în acest proces. Şi s'a dat termen, dar de atunci — sunt vr'o 12 ani — n'am mai primit nici o cauză de acest fel. Clientela mea e masculină.

— Eu, începe unul mai tânăr, avocat muncitor, timid şi neînsurat, eu divorţasem o doamnă foarte frumoasă. Mi-a achitat cheltuelile procesului şi aşteptam pronunţarea pentru a încasa onorariul, fixat, cu toată modestia.

Insfârşit s'a terminat cu neapelare cu tot, am învestit sentinţa şi o aşteptam să i-o dau pentru transcriere şi să-mi primesc drepturile. A venit pe la 6 seara. Imbrăcată ca o prinţesă, frumoasă cum nu mai fusese, veselă şi drăgălaşe. I-am dat sentinţa şi fericită, cu hârtia în mână, m'a privit cu ochi tulburi şi pătrunzători. Ameţisem.

— Cât îţi sunt de recunoscătoare.

I-am sărutat mâna apăsat. Ea a plecat capul pe capul meu, şi-a apăsat obrazul de fruntea mea şi m'a ţinut aşa o clipă lungă de beţie pentru mine, apoi scuturându-se grăbit:

— Nu. Mi-e frică. Şi a plecat ameţită cu onorariul meu cu tot şi n'am mai văzut-o. Nici azi nu înţeleg bine ce-a fost, dar probabil că onorariul îl pierdusem din clipa când i-am sărutat mâna apăsat. D'aia nu le mai sărut mânile.

— Fiindcă eşti tânăr. Sărută-le după ce te-au achitat.

— Oricum, periculos client.

— Eu sunt de părerea d-vs., intervine o domnişoară avocat, vrednică, simplă şi vioae. Pe mine mă ţine încurcată o clientă de un an, cu fel de fel de acţiuni la judecătorie contra chiriaşilor ce are. N'am văzut încă nici un onorar, dar nu-i zi să nu mă vadă şi să-mi vorbească despre măritiş. Că are un inginer tânăr, bogat, frumos; că vine cu el peste o săptămână; că e mai bine să ne întâlnim pe teren neutru, la o cunoştinţă comună; că să mă gândesc şi să-i spun ce cunoştinţe am şi uite aşa, de un an întreg.

— Dă-i un ultimatum.

— Nu-i nevoe, pentru că se poate să fie şi ceva serios la mijloc şi pe urmă eu o încarc la cheltueli, de mi-am scos de mult tot ce aşi fi avut să primesc.

— Ai văzut? Doar colegele să le vie de hac.

— Eu nu mă pot plânge de onorarii. Am ştiut să le scot cu blândeţe şi abilitate, dar nu pledez pentru cliente fiindcă le pierd procesele.

— ?!

— Le pierd la sigur. Vorbesc, domnule! Vorbesc numai ele. Nu pot pune o întrebare. Când mi se pare că am prins firul problemei de Drept, imposibil s'o întrerup. Sare la alte fapte, fără legătură cu acţiunea noastră, povestesc inutilităţi, vorbesc, se ţin pe sală şi în şedinţă la spatele meu şi-mi spun, şi-mi vorbesc, că vă jur: în clipa când mi se dă cuvântul mă apucă ameţeala, un fel de leşin. Simt că fiecare cuvânt nu-i al meu. Dela spate îmi suflă clienta ca să mă ducă definitiv la dezasperare. Atunci reped la întâmplare patru cinci fraze lungi şi cer admiterea acţiunii.

— Periculos client.

— Şi ingrat.

— Şi nesupus.

— Fiindcă nu ştiţi cum să vă purtaţi cu femeea-client, le-a zâmbit tuturor tânăra colegă.

G. C.

Sfârşit de week-end

Fâlfâiri de zori peste lanuri neverosimil de verzi şi proaspete în miez de vară. Lanuri curgând amplu, în alunecare lină în cadrul geamului lăsat al compartimentului confortabil şi secret ca un alcov, în care umbrele complice prind să se refugieze prin colţuri şi începe să se destrame atmosfera turbu.ătoare de încrucişeri de hazarduri şi destine de o noapte, atmosferă ţesută şerpuitor şi perfid în ritmul molcom şi moleşitor al roţilor care, te surprinzi curând şi usor mirat, că ai dori să nu se mai oprească.

Fâlfâiri de zori, de necugetate vreri, de nedefinite veleităţi de a prelungi absurd prezenţa întâmplătoare între care noaptea şi nehotărârea au legat împletiri de oarbe şi calde elanuri. Valuri tot mai strălucitoare de lumină, ritm tot mai accelerat, sincopat de tot mai multe înperecheri şi desperecheri de linii desfăşurându-se în evantalii şi îmbrăţişând primele periferii ale oraşului ce apare turbure într'o uşoară tremurare: dogoarea soarelui sau nesiguranţa privirilor care aştern peste obicinuitul şi banalul decor al Gării de Nord şi al sosirii, frânturi de imagini sortite să obsedeze deconcertant tot restul zilei?

Strângeri de mâni deja indiferente, poate chiar uşor iritate; priviri ce ar dori nemartusirit să se evite: tot ce se petrece acum în afară nu mai are nici o importanţă şi mai ales nici o culoare.

Un taxi prin geamurile căruia Bucureştiul reintră în gânduri scormonind în adâncuri, pentru a aduce la suprafaţă o senzaţie de nedormire, de oboseală fizică de care cu un minut înainte nu avuseseşi nici o conştienţă. Un scrâşnet de greere, scrisorile şi imprimatele întinse de portar, mirosul familiar al ascensorului leneş, cheia pe care-o strecori pe dos în Yale...

In penumbra perdelelor rămase lăsate la plecare, contururile mereu şi mereu aceleaş, te copleşesc. Mireasa a închis. Florile din vase degajă exalări fade. Braţul unui fotoliu primeşte pardesiul şi covorul moale valiza minusculă cu pijamaua şi obiectele de toaletă. Uşile balconului se desfac larg, par'că împinse invizibil de rumoarea străzii ce năvăleşte.

Un moment de sarbădă nehotărâre. Ochii caută minutarele penduletei care a adormit lângă telefonul mut. Apoi alunecă în silă peste masa de lucru. De ce să te apuci mai întâi! Ziua este iremediabil stricată. In gură simţi un gust de cenuşe şi în suflet leşia acestui gust. Pe colţul divanului deschis şi uitat barbar cu faţa în jos, ca o pasăre rănită cu aripile întinse, volumaşul răsfoit în aşteptarea orei trenului. Mâna îl ridică şi arătătorul răsfoeşte inconştient.

„Viens humer le fumet et mordre à pleines dents
A la banalité suave de la vie...

Umerii se ridică, volumul alunecă pe divan şi gândul continuă, subliniind-o, strofa lui Moréas:

„Et dormir le sommeil dela bête assouvie
Dedaigneux des splendeurs des songes transcendants.

Un duş fierbinte, un ceai sorbit din picioare. Apoi destinderea incomparabilă şi a nervilor şi muşchilor în răcoarea aşternutului proaspăt şi confortabil. Şi, pe nesimţite, cernerea tot mai fină, tot mai îndepărtată şi vagă a tumultului oraşului ce prinde să se scufunde în toropeală şi în neantul somnului asemenea cetăţii regelui Graalon în valurile Oceanului.

Clopotele rare ale tramvaelor par clopotele catedralei scufundate din fluidul preludiu al lui Debussy.

IG.

Antologia dragostei şi a femei

● *Când un îndrăgostit dă, el cere şi mult mai mult încă decât a dat.* (Parny).

● *Femeile fură dela raţiune tot ceiace ele dau dragostei.* (A. Dupuy).

● *Adesea în rezistenţa femeilor este un termen unde ele micşorează dorinţele iubirii şi nu măresc decât acele ale amorului propriu.* (Lingrée).

● *In dragoste, natura vrea ca bărbatul să fie asaltatorul şi ca femeia să preţuiască succesul pe care ea l-a disputat mai mult. Pentru ce atunci să vrem femeilor mai mult bine decât nu-şi vor ele inseşi? Respectul nu le măguleşte decât când sunt în lume; când sunt singure le plictiseşte.* (Lhabanon).

● *Ceiace înspăimântă mai mult femeile, este de a se gândi că îmbătrânesc; cea mai mare parte s'ar consola totuşi dacă sbârciturile s'ar arăta în alt loc decât pe frunte.* (Rochebrune).

● *Grăbeşte-ţi paşii spre ceiace-ţi pare doar numai miragiu; câte odată tu poţi găsi chiar ceva aevea...* (Saadi).

● ***Pentru cei mai mulţi bărbaţi,*** *o femee este inteligentă atunci când* **schimbă des rochiile.** (Kurt Lein).

Pagina Cronicilor

Cinematograful

O industrie națională a filmului

Se zvonește de înființarea iminentă a unei cinegrafii naționale. Statul român vrea să se facă antreprenor și constructor de filme. Se pare că se strâng și că chiar s'au strâns importante fonduri spre acest sfârșit. In tot cazul chestiunea a depășit forma nebuloasă a simplelor proiecte și a trecut la un fel de început de realizare. Și asta e de ajuns ca problema să poată, să merite și chiar să trebuiască a fi discutată.

In primul rând o mică distincțiune. Nu-i vorba aci de o singură, ci de două probleme. Avem pe deoparte chestiunea unei industrii românești, și pe de alta aceea a unei arte cinematografice românești. Sunt două lucruri deosebite. Putem instala în țară uzine de fabricat filme. Aceste filme nu vor fi românești decât din punct de vedere economico - financiar. Nemți, Turci, Cehoslovaci, Sârbi, Greci vor putea închiria aparatele noastre pentru a produce cu ele filme grecești, jugoslave, germane, etc. Este exact ceeace fac actualmente uzinele dela Buda-Pesta. Și, după câte știm, aceste instalații sunt deosebit de prospere. Studiourile lor se găsesc azi închiriate pentru multă vreme, clientela e abundentă și dividendele întreprinderii fructuoase. Așa stând lucrurile, filmul în Europa Centrală pare a fi o marfă cerută, și fabricarea ei poate fi o bună afacere. Dacă beneficiile sunt încasate de Stat, cu atât mai bine. N'avem decât motive să ne bucurăm. Cât despre posibilitatea unor abuzuri inerente afacerilor făcute de Stat în genere și de cel român în special, acestea se pot ușor demasca.

Adversarii guvernului care va face afacerea nu se vor sfii să atace pe rivali dacă aceștia vor comite vreun lucru suspect. Așa încât din acest punct de vedere nu trebue să avem nici o îngrijorare. Și concluzia e că ideea unei industrii cinegrafice românești poate fi o idee excelentă.

In general, principiul inaugurării de noui industrii naționale într'o țară de capitalism întârziat este un principiu ce trebue totdeauna primit cu multă rezervă și analizat bine dela caz la caz. Dar tocmai „cazul", „speța" de care ne ocupăm nu pare a se prezinta defavorabil. Cinematograful e o industrie nouă pentru toată lumea, nu numai pentru noi. Dificultatea găsirii de debușeuri nu-i prea mare; debușeuri par a fi mai multe decât oferta actualmente existentă. Totul e să investești o mare cantitate de milioane de odată, căci filmul e o industrie de stil mare. Or, Statul e mai în măsură ca simplii particulari să aducă capitaluri considerabile.

Incă odată, nu vedem ce obiecție s'ar putea aduce ideii unei industrii naționale a filmului.

O artă cinematografică românească

Cu totul altfel stau lucrurile în ce privește filmul românesc, adică filmul jucat în românește, sau în tot cazul jucat de Români, regisat de Români, după ideile artistice ale unor cineaști români. Arta e lucru subțire, care reclamă talent și tradiție. Or, tradiție n'avem: cât despre talent, — aceasta nu avem cum s'o știm. Lamentabilele producții românești de până acum nu's o indicație, nici în bine nici în rău. Cele două-trei catastrofe filmate în românește nu dovedesc nimic.

Dar mai există o dificultate. Un studio înseamnă două lucruri: o aparatură materială și o pepinieră de artiști — actori, scenariști, regisori, etc. Dacă prima se poate inventa de pe o zi pe alta și cumpărând-o cu bani, în schimb o armată de artiști cu talent și rutină se naște mai greu.

In al doilea rând, piața, adică consumatorul de filme, s'a obicinuit cu anumiți furnisori. Și de altfel această obicinuință e adeseori îndreptățită. Marfa livrată de Paramount. Metro-Goldwin, United Artists, etc., e în genere de o excelentă calitate. Vom putea noi concura pe producătorii existenți astfel încât filmul românesc să poată găsi achizitori și să realizeze și beneficii?

Iată o serie de întrebări care ne-ar obliga să fim sceptici, dacă nu chiar direct pesimiști. Și totuși, — cred că situația este în fond mai bună decât pare.

Mai întâi trebue să spunem de la început că chestiunea propriu zisă a beneficiilor comerciale trebue să treacă pe planul al doilea. Câștigurile pecuniare le putem avea pe cealaltă cale, în calitate de proprietari de studiouri de închiriat, — așa cum fac Ungurii. In ce privește „filmul românesc", aci singura preocupare este ca el să fie artisticește bun, chiar dacă nu va fi strălucit negustorește.

Dar poate un film românesc să fie bun? Aceasta e problema. Și credem că îi putem răspunde afirmativ, sau mai precis: la timpul condițional, la un timp foarte, foarte condițional. Suntem convinși că un film de adevărată artă este posibil cu interpreți români. Dar pentru asta trebue, dela început, să ținem seama de o serie — de o lungă serie — de condiții. Ceva mai mult, trebue să ținem seama de toate aceste condiții, căci toate sunt oarecum principale, și nesatisfacerea uneia singure din ele periclitează întreaga reușită. Spuneam că lista acestor condiții e lungă. Deaceea nu o putem examina acum. O vom face însă cu cea dintâi ocazie.

D. I. SUCHIANU

Carnet burlesc

Foot-ball, la lumina reflectoarelor...

Dumnezeu, după ce a creiat Timpul, ar fi trebuit să meargă cu imaginația mai departe și să ne învețe cum să-l și ucidem.

Căci, de-o bucată de vreme, Timpul se consumă foarte greu la București, unde trăești într'un fel de langoare, ca în așteptarea unui eveniment.

De aceia ne găseam, Nora, un amic de-al meu și cu mine, cocoțați pe scaunele de cocostârci, fără nici o ideie cât de vagă, unde să ne petrecem restul serii, când simții o mână pe spate. E un amic bătrân, în curent cu toate, un noctambul atât de convins, încât ieșind într'o seară cu o prietenă, aceasta-i spuse: „Ah, dacă ai fi fost eri la Șosea. Era un soare splendid!...

— Soare? Soare? întrebă mirat amicul nostru. Probabil că e vorba de o floare.

Indignat, prietenul meu vârstnic, nu trebuie să-i spun bătrân — ne spune:

— Ah, tinere, cum se poate să stați aci închiși în local, când la „Venus" se joacă un match la lumina reflectoarelor...

Hai, ștergeți-o!..

Nora bătu bucuroasă din palme. Desigur că dacă Dumnezeu ar fi inventat aceste „matchuri nocturne". Eva, prea mult ocupată ca să asiste cu Adam la ele, n'ar mai fi ascultat pe Satana.

Dar entuziasmul nostru se stinse pe dată față de această noutate, când interveni ironic prietenul nostru, adversar hotărât al sporturilor, pe care Nora și cu mine, căutam să-l convingem să ne însoțească pe terenul „Venusului".

— Un match de foot-ball nocturn? Haida-de! asta e bun pentru dudui ca mata, se adresă el Norei, dar nu pentru oameni serioși ca mine. Cum poți,— de astădată e vorba de mine, — să acorzi cel mai mic interes acestor lucruri, care pot să seducă pe un om din popor, dar nu pe unul ca tine?

— Dragul meu, răspunsei eu agasat, nu credeam că e posibil să se mai găsească un om cultivat, atât de ignorant ca tine asupra realităților timpului de azi. Te las în orbirea ta, — mai ales că afară-i noapte, — dar află că sportul, al cărui adversar ești, o să schimbe lumea...

Și pe când el izbucnea în râs, îl părăsirăm cu o mână amicală, dar cu privirea mâniată. Suindu-ne într'un taxi, asvârlind neglijent șoferului „La Venus", acesta rezistă cu greu tentației de a intra în vorbă cu noi.

— Ce credeți, o să bată ai noștri?

— Să sperăm!.. Hei, dar bagă de seamă să nu intri în autobuzul ăla...

— Nu-i nimic... Dar ați văzut ce rezultat a făcut eri Juventus?..

Astfel am stopat în fața „Venusului" unde, de oriunde ai veni, o îngrămădire monstruoasă de material de transport, autobuze, taxiuri, torpedouri, limuzine, motociclete, formează cirezi nenumărate și tăcute. Fiecare loc liber al străzii face oficiul de garaj. E un fel de târg al automobilului, într'un sat negru.

De cassă, nici nu te poți apropia. Haida de, va să zică mai sunt oameni în București care se interesează de sport!..

O mulțime avidă de această noutate, se înghesuie în tribune, la peluze. Deabea te-ai așezat, încorporat în teren, părticică infimă a acestei mări vii care palpită în jurul nostru, atmosfera se schimbă pe dată. Un suflu de entuziasm îți umflă pieptul, căci între spectatori, care nici măcar nu se cunoșteau la poarta de intrare a terenului, se leagă o strânsă camaraderie, care merge uneori până la un fel de sectarism, exercitat în favoarea „al lor noștri", contra „Admirei".

Apoi „A. B. C."-ul codului este să știi că „Vasilică" nu-i altul decât Stanciu; că „Mitică" vrea să însemne Dumitrescu, și „fraerii" sunt jucătorii Admirei și să ai și tu, ca alt spectator, pronosticul tău.

Căci ai fi cu adevărat dezonorat dacă, pășind pe un teren de football, n'ai ști să spui, atunci când vei fi interpelat, cine crezi că va învinge, fiindcă toată lumea are drept la un pronostic; cei bogați, ca și cei săraci, cei care se pricep în foot-ball, și cei care asistă pentru prima dată la un asemenea spectacol.

Dominând această mulțime care se agită, nerăbdătoare să-și vadă jucătorii preferați apărând pe teren, pe cerul opac, se află luna. Ea își plimbă razele pe tribună, ce o scaldă într'o spumă galben-verzuie, dar puternic concurată de reflectoarele puternice risipite asupra terenului, reflectoare puternice dar care se orbeau unele pe altele, iluminau tribunele și peluzele, dar lăsau terenul de joc într'o semi-obscuritate poate propice jucătorilor...

Ei apar pe teren, — pete albe cari se mișcă, ca într'un balet fantastic de Loie Fuller, — primiți cu salve de aplauze; apoi venusiștii.

Fotografii năvălesc cu aparatele, ce le bracheazà asupra grupului de jucători. Ei le dau ordine, ca la armată.

— Așează-te acolo, nu, colo. Apleacă puțin capul în dreapta... nu privi la aparat... Așa, bine! Dar d-ta nu sta cu capul în jos!...

—Dar nu, d-le, ripostează jucătorul, îmi ridic ciorapii...

Urmează prezentările, schimbul de stegulețe, considerate de cei care le fac, ca lucrul cel mai de seamă al matchului și matchul începe, conducerea operațiunilor având-o Venus.

— O să vadă vienezii acum „probă" de joc! strigă unul dela peluză.

Dar cuvântul n'a apucat să fie terminat, că mingea, — ban alb rostogolit cu furie de picioarele jucătorilor, — a intrat în plasa Venusului.

Mulțimea are deacum ochii numai pe balon, parcă hipnotizată de el, încurajându-și „campionii", căci lumea e pasionată de acest spectacol inedit.

—Haide, Venus! Nu te lăsa! Pe ei, ca la Timișoara!..

Dar toate acestea nu folosesc nimic Venusului, ci numai spectatorilor, care se agită nebuni în tribune, bat din palme, din picioare, încât îți vine să crezi, spre deosebire de părerea câtova persoane rău informate, că nu „Venus" și „Admira" joacă, ci... spectatorii.

Matchul continuă în nota de superioritate a vienezilor, care pe lângă tehnică, rezistență, au și un minunat joc de combinații, care înșeală adversarul, ca să ajungă în fața porții, unde portarul, transfigurat, așteaptă să vadă țâșnindu-i în față, balonul alb, venit de nu se știe unde, după fructoase zig-zaguri pe teren...

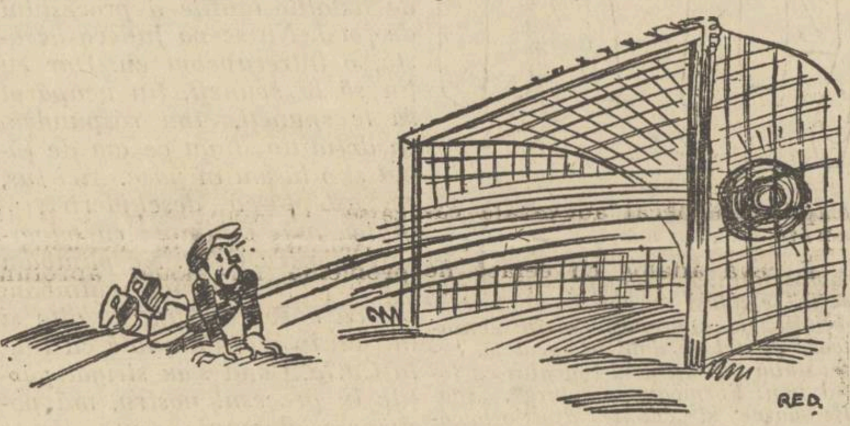
Nora e supărată: „Venus" a fost învins.

— Și eu care abia m'am înscris la ei! complectează ca amărăciune.

Căci ea este asemeni cetățeanului acela din Ploești, care era veșnic cu guvernul: Nora e totdeauna de partea învingătorilor.

Ca s'o consolez de tristețea acestei înfrângeri, ne-am dus să ne odihnim, în fine, — o odihnă binemeritată — să luăm o cafea neagră în local. Noaptea e blândă și calmă pe cutele mototolite ale rochiei ei și pe pantofii mei striviți, victime inocente ale pasiunii foot-ballului...

PAUL B. MARIAN

„Nocturna"

Funcția creiază organul; și footballul derivat dela rostul lui natural de joc în aer liber și la iarbă verde, la acel de mare spectacol sportiv cu numeroase și importante aderențe comerciale — și-a creiat cadrul potrivit acestei noui meniri. In loc de familiara, blânda și primitoarea iarbă verde, în locul orizontului liber și al luminii, așa cum a lăsat-o Dumnezeu, intrăm pe terenul clubului „Venus". E noapte. Din patru colțuri, patru piloni, în vârful cărora e o diademă de reflectoare, aruncă pieziș și distribue egal pe întreg terenul lumină. Inalți și nu lipsiți de oarecare grație, culoarea roșie cu care sunt vopsiți, face contrast violent cu lumina crudă a reflectoarelor și suprafața întunecată a terenului, ansamblul sugerând astfel, una din acele misterioase coperii colorate din „Science et la Vie" a căror aplicație trebue căutată în text.

In fine procuriștii apar pe teren și după felul cum salutul lor, puțin cam teatral, e primit de cei doi mari spectatori, se poate conchide că peluza e mai „tare" în vitalitate elementară. Jucătorii își iau locurile și arbitrul cu un fluerat scurt le „dă drumul"; e cuvântul potrivit pentru a exprima ritmul exuberant de forță și tinerețe vijelioasă, în care s'au declanșat din prima secundă amândouă matchurile.

Cel dintâi, unde adversarul „Admirei" era Juventus, a fost agrementat de un detaliu care probabil va rămâne unic în analele jocului: anume, matchul a început ziua și a sfârșit noaptea la lumina reflectoarelor. Lucrul era evitabil cu extrem de puțină atenție. Ceiace însă a iritat legitim, irascibila ființă colectivă, a fost mersul domol cu care facultățile d-lui arbitru au prins de veste că nu se mai vede bine; pentru spectatori, jocul încetase de multișor de a mai fi inteligibil, mingea înegrită în joc nu se mai putea distinge pe fondul negru al terenului. Protestul „peluzei" mai violent în măsura în care nu era luată în seamă, a luat la un moment dat o înfățișare pitorească și simbolică. Iată ce a făcut „poporul": fiindcă i se refuza lumina, și-a făcut-o singur și, cu sacrificiul libertății cuvântului scris, a făcut din jurnale facle!

Sânt fapte cari suggerează visuri frumoase și nu m'am putut opri să nu visez puțin la „ce bine ar fi", dacă cetățenii noștri ar reacționa în viața publică, tot așa de liber, de spontan și de solidar...

Intre timp însă și favorizați într'o măsură oarecare de întuneric, „Admira" marchează al doilea gol, egalând; ca și când nu ar fi așteptat „decât să se producă un fapt". domnul arbitru oprește un moment jocul pentru a da drumul reflectoarelor. Involuntar m'am gândit la „măsuri severe", „întronarea ordinei" și celelalte remedii propuse, îndată ce se descoperă una din acele periodice „afaceri" cu care se obișnuește la noi a se echilibra injustițiile bugetare.

Se părea că până la urmă, avântul tineresc al Juventiștilor va menține egalitatea, după ce, o bună parte din timp condusese scorul. Dar cu toate că vienezii erau la primul lor match după o scurtă vacanță, technica lor incomparabilă le-a dat cu 5 minute înainte de sfârșitul jocului, punctul victorios.

Ceeace nu scade cu nimic valoarea și calitatea jocului pe care l-au furnizat bucureștenii. Vogl (al nostru) a fost ca de obiceiu pivotul jocului și dintre tovarășii lui trebue menționați Zăinescu, Palmer, Melchior.

Vienezii totuși au decepționat oarecum și nimeni nu se aștepta ca victoria lor să fie așa de laborioasă.

Matchul următor însă, pe care l'au jucat cu „Venus" a făcut dovada că aprecierile superlative cu care fusese anunțată „Admira" nu erau deplasate.

A fost probabil, unul din cele mai frumoase matchuri care s'au perindat vreodată în București; ambele echipe în perfectă formă, arbitrajul impecabil, publicul foarte numeros, mai sportiv, mai puțin părtinitor ca niciodată, în fine un joc frumos, civilizat, lipsit de brutalități și controverse prea numeroase și mai presus de toate, un avânt, o exuberanță tinerească, atletică și stilizată la vienezi, năvalnică și cotropitoare la ai noștri au ținut cei 10.000 de spectatori sub vraja minunatului joc. Din primul și până în ultimul moment, tensiunea extremă a jocului și cu ea a publicului, n'a slăbit o clipă; acțiuni realizate cu desăvârșită technică, goaluri spectaculoase, involuntare, nereușite, norocoase și nenorocoase, opt la număr, au distribuit decepții, emoții și bucurii din belșug. Primul s'a nimerit să fie un fel de anti-goal realizat de combinația Lăpușneanu-Albu în propria lor poartă. Al doilea însă, marcat în plasa „Admirei", a fost de un spectaculos care nu se poate uita. Se acordase corner, pe care Manole îl execută frumos, trimițând balonul de argint în fața porței; dintr'o incredibilă săritură, Petea Vâlcov prinde cu capul și marchează imparabil.

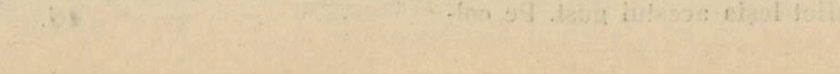
Frumusețea perfectă a loviturii care purta cu ea și compensația unui nenoroc inițial, a avut în public „recepția" care în ciuda expresiei consacrate — nu se poate lesne închipui. Un alt goal marcat de vieneji cu concursul involuntar al lui Stanciu ridică scorul, dar fără prestigiul meritului, nealterat de noroc. Restul punctelor, de o parte și de alta au fost toate câștigate după splendită luptă și în stil perfect.

Portarii, atât Lăpușneanu cât și incomparabilul Platzer au jucat cum nu se poate mai frumos.

Hummenberger, Schall, Vogl din partea vienejilor, Stanciu, Volodea și Petea Vâlcov din partea bucureștenilor, binemerită mențiunea. Dar reușita perfectă a acestei „nocturne", cum încep a se numi aceste spectacole, e a tinereții vijelioase și a nivelului civilizat la care a fost jucată.

D-ra care cânta la piano Chopin, e o specie aproape extinctă înlocuită de aceia, care se afla Duminică seara printre spectatori; să nu ne împotrivim zadarnic vremurilor: fie deci ca pentru tineretul de mâne, „nocturna" să nu mai fie prilej de reverie morbidă sau sentimentalism dubios ci pur și simplu un bun match de foot-ball în bătaia reflectoarelor.

GRIMAN

Soție și mamă

Răspuns d-nei Marie-Jeanne-Străjescu

M'ați onorat, doamnă, cu un comentar măgulitor, pentru modesta cronică pe care am scris-o în jurul procesului celor trei copii-asasini. Mărturisirea d-voastră că săptămâni întregi v'a urmărit o imagină desprinsă din însemnările mele, m'a mișcat și constitue singurul aur cu care se plătesc ostenelile celor ce scriu.

Până aici, totul e bine. E rândul meu să vă rog să credeți, că am fost emoționat de evocarea acelui sumbru interior, în care tatăl saturat de aperitive trântește furculița și șervetul, precum va trânti ușa plecând, ca să lase în urmă o mamă și doi copii desnădăjduiți, o cameră cu miros de eter și un scaun trântit; o cameră prin care au suflat nevăzut Durerea și Moartea.

S'ar părea că sub raportul acesta, al exactității materiale și chiar al dedesuptului emotiv al faptelor evocate, suntem de acord și chit. Așa și e.

Dumneavoastră însă, folosindu-vă meșteșugit de aceleași mijloace ca și mine, operați cu un îndoit scop: și impresia inerentă producției literare și raționamentul — obligator rece și logic — pentru ca să ajungeți la concluzia complicității tatălui. Din acest punct, plecăm pe drumuri diferite.

Nu pentrucă m'ași gândi să apăr tatăl. Nu pentrucă ași avea indelicatețea să simt în mine, un soț și un tată vizat, orgolios sărind să se apere, cu ori ce preț. Nici nu sunt în stare să fac ceva pentru mine. Apăr însă — și veți vedea — noțiunile de mamă, soție și soră, așa cum le-am primit și cum sunt obligat să le transmit.

Imi dați exemple de soți ce muncesc mai puțin decât soțiile lor în mediu rural. Imi evocați un tată cu copii mari și cu metresă, lângă care se ofilește trist în rochii făcute din economii, o soție și mamă nenorocită. O tânără măritată care înțelege că sarcina a diformat-o și că acest lucru a desgustat de ea pe soțul ei.

Nici una nu trăește în normal. Ați făurit o frescă de durere feminină, de culori cenușii și stinse, fără un singur punct roș.

Unde este roșul? Roșul mândriei femeești, al mândriei de-a se ști de mii de ori mai sensibilă decât bărbatul, al mândriei reținute și sigură de ea — care nu îngădue replică și discuție, pentru că e superbă și suverană.

De ce vorbiți de acel „bună ziua" abia rostit de bărbatul, întors cu spatele ca să-și agațe pălăria în cuier, când normal este să-și sărute soția de îndată ce-a trecut pragul?

Iar dacă n'a sărutat-o, o singură dată ,dece soția n'a socotit în justă valoare, acest neîngăduit ultragiu?

Când cele mai luminate frunți, întoarse acasă sub greutatea strălucitoarei glorii, nu și-au găsit adevărata mângâere decât în poala de mamă, de soție sau de soră, de ce un dezarmat și un biet șef de birou, n'ar simți aceeași nevoe și n'ar avea dreptul să aspire la aceeași mângâere?

De ce, în cea mai turbure epocă, a primei iubiri, lipsa mamei, sau o sorei furnizează cronicei faptelor diverse toate istoriile cu revolvere și otravă? Femeia a cerut emancipare, a vrut să-și câștige singură viața și-a reușit. Aceste drepturi însă, nu numai că nu o dispensează de obligațiile ei morale, dar o ajută în îndeplinirea lor, prin independența materială ce i-au creiat.

Pentru toate cazurile enumerate de dumneavoastră nu-i de cât un răspuns. Și acela fără vorbe. Să trântești ușa în nas, nesimțitorului ce i s'ar părea că ești diformată de sarcină. Nici să nu aștepți verificarea impresiei fugare. Dacă în măsura diformării tale, nu cresc atențiunile lui, dacă cu prima pată pe obraz el nu a îndoit dezmierdările unei dumnezeești complicități, trezește-l.

De ce-mi povestiți de mama nenorocită, care trecându-și roșul pe buze și eșind în stradă a tresărit sub privirea insistentă a unui trecător?

Aceasta este abdicarea mizerabilă. Roșul buzelor, al unghiilor, genele smulse și formele goale, sunt toate abdicări. Ele constituesc apeluri ,dar nici tatălui, nici soțului din fiecare dintre noi — ertați-mă — bestiei din noi.

Și bestia e trează ori când. Apelul ei, sau e inutil sau de prisos.

Inviorarea sufletului femeilor cu mândrie și cu încredere în ele — aceasta formează copiii (odată cu tatăl lor, desigur) dar numai aceasta.

Mi-e peste putere să nu comit o indiscreție, în dorința de a vă convinge.

Soția mea fiind franceză, probabil că aduce în căsnicie, întreagă tradiția de secole, a căminului celui mai burghez și mai cumpătat popor.

In clipa când scriu aceste rânduri, a venit pe nesimțite și prin scobitura biroului, mi-a scos pantofii și mi-a pus papucii în picioare. N'am spus nici eu o vorbă, dar sunt sigur că a simțit cum a săltat în inima mea, bunătatea, adică rostul meu.

Iată pentru ce, doamnă, mulțumindu-vă mișcat pentru cuvintele bune ce ați găsit pentru mine, nu pot fi de acord cu concluziile la care ați ajuns. Cred chiar, că discuția dintre noi, afară de farmecul ce-l prezintă pentru mine, ar fi mult mai fructuoasă, să se consume între dumneavoastră, cucoanele.

Al d-voastră devotat.

G. COSTACHESCU

Stăpâna. — Ce-ai făcut, Silvie? ai pus la fiert și clepsidra oțată cu ouăle?

Cărţi şi Reviste

Reviste româneşti

Arhivele Olteniei

(An. XIII. Ian.-Iunie 1934).

Dintre revistele documentare, fără îndoială, „Arhivele Olteniei” ocupă un loc de cinste. Materialul bogat ce-l oferă cetitorilor, este cu atât mai atrăgător, cu cât el va rămânea totdeauna la îndemâna cercetătorilor, care vor veni să cunoască sau să aprofundeze istoria şi viaţa oltenească, atât de bine oglindită în paginile acestei reviste. Colaborarea bogată cuprinde numele D-lor I. Minea, Al. Bărcăcilă, Em. Vârtosu, I. Donat, D. Smântânescu, etc., care contribue cu stadii alese, menite să scoată în relief viaţa culturală a Olteniei.

Din materialul istoric culegem câteva note din „Documentele despre panduri”, de d. Emil Vârtosu, aceşti ostaşi ce ne apar, totdeauna, într'o lumină legendară:

„Erau, se pare, mai ales un corp de poliţie internă şi pentru paza graniţelor, existent numai în Oltenia, în Ţara Românească având acelaş rol, sau aproape acelaş, catanele.

„In războiul din 1806-1812, la luptele dintre Ruşi şi Turci luaseră parte şi pandurii, de partea Ruşilor bineînţeles, şi în fruntea lor luptase şi Tudor Vladimirescu.

„Pandurii au intrat, însă, în istorie, prin revoluţia dela 1821, ale căreia nuclee sunt formate din panduri, strânse toate sub comanda celui mai mare pandur, a lui Tudor Vladimirescu”.

Şi iată cum documentele şi precizările istorice distrug chipul lor de legendă...

Boabe de Grâu

(Anul V, 1934, No. 2).

Această revistă, cu aer occidental şi spirit românesc, se prezintă cu un bogat material informativ, în care diversitatea şi interesul atrag deopotrivă.

Interesantă acea „Educaţie a Poporului în U. R. S. S.”, în care ni se desvălue amănunte din ea lumea nouă, de alături de noi.

D. Marcu Beza, acest vajnic cercetător al Orientului, aduce o nouă şi preţioasă contribuţie din „Urme româneşti în Chipru” (unde d-sa cercetează mănăstirile), din care desprindem câteva amănunte interesante:

„Abia târziu am aflat dintr'o scrisoare a lui Silvestru, Patriarhul Antiohiei, că domnul Grigore Ghica a orânduit mânăstirii Chicu un ajutor anual de cinci sute groşi”.

„Cu privire la întemeierea unei alte mânăstiri numită Mahera, se spune că „pe locul de astăzi al mânăstirii se întindeau cândva desişuri grele. Inăuntru-le un pustnic, de cealaltă parte a văii, zări o lumină ciudată. Şi merse într'acolo. Pe cât se apropia pe atât lumina străfulgera mai viu, arătând la un timp ochilor miraţi ai putnicului o icoană — chipul Sfintei Marii. Şi, când pustnicul se întreba, nedumerit. cum s'o poată lua dintre frunzişuri, iacă jos un cuţit! îl ridică, tăie cu el crengile şi scoase icoana. De aceia şi acum un cuţit atârnă pe icoană, ţinută evlavios în biserica Maheralei.

„Această legendă chipriotă şi-a făcut drum şi în folklorul nostru şi s'a prins obârşia mânăstirii intr'un Lemn. Al. Odobescu i-a dat veştmânt literar în *Doamna Chiajna,* unde-i vorba de o zare luminoasă ce creşte ca un luceafăr şi pare că iese din sânul unui stejar”. Intr'adevăr, comparând legenda Maheralei şi pasagiul din Doamna Chiajna, asemănarea este evidentă.

Şi ne mai place grija ce o are redactorul acestei reviste, de a da lectorilor săi o nuvelă străină, — mai ales din literatura, puţin cunoscută la noi, a vecinilor.

Familia

(Seria III. An. I, 1934, Oradea).

Sobră, gravă, revista de sub conducerea d-lui M. G. Samarineanu, continuă o luptă culturală frumos începută.

In „Prolegomena la o istorie viitoare”, Dl. Tiberiu Moşoiu remarcă anume că „Epoca noastră trăeşte încă, încercând tot mai viguros să se elibereze, sub semnul unui materialism, la a cărui formidabilă prăbuşire participăm îngrijoraţi şi neînţelegători.

„E o încheere de ciclu istoric, fiindcă supraordonarea economicului, idee centrală a epocii noastre, nu datează dela Marx, nici n'a fost determinată de progresele tehnice... ci genesa ei se află în formula, care a alcătuit postulatul esenţial al deonthologiei lui Luther: „Lasă viaţa să fie pământ şi doctrina cer”.

„Celor cărora li se răpise cerul, trebuia să li se ofere o zeitate terestră a cărei religie să fie tot atât de absorbantă şi al cărei cult, tot atât de impunător. Această nouă Divinitate a fost ştiinţa şi astfel în faţa absolutului teologic, s'a ridicat un altul.

„In serviciul ştiinţei puterile umane au apărut omului nelimitate”.

Observaţii juste. Aşteptăm concluzia!

Pentru iubitorii de literatură bună, un fragment din „Luceafărul sau Romanul lui Eminescu”, de Cezar Petrescu.

Din restul sumarului desprindem numele d-lor Emil Isac, Al. Ceuşianu, G. Gregorian, V. Eftimiu, P. Manoliu, Eug. Speranţia, E. Jebeleanu, etc.

In ritmul actual „Familia” se prezintă bine şi-i dorim să continue în acelaş ton.

AL. CAR.

Tinere fete în internat

Controlând propriile noastre amintiri sau impresii şi experienţe actuale asupra vieţii din internatele noastre de fete şi comparându-le cu literatura din toate limbile şi chiar cu filmele cinematografice, avem impresia că subiectul nu prezintă o prea mare varietate de teme în tratarea sa. *„Regiment de femei”* a lui Clemence Deane seamănă cu *„Fete tinere în uniformă”*, filmul german scris cu mult în urmă, fără să mă opresc la încercările unor tinere scriitoare dela noi, care sunt pur şi simplu reproduceri imediate sau povestiri cu chee, voi menţiona subliniind acest aer de înrudire, ultimul roman al distinsei scriitoare *Jeanne Galzy,* autoarea atât de apreciată a romanului *„Les allongés”* şi a altui roman de experienţă în şcoală *„Une fille chez les garçons”*.

Romanul ultim al Jeannei Galzi ne prezintă, ca odinioară romanul Gabrielei Réval *„Sévronnes”*, pagini din viaţa unei sevriene, *Isabella Rives,* de la prima pagină a romanului până la cea din urmă în care eroina părăseşte şcoala, deşi autoarea declară în prefaţă că nu e vorbe de Sèvres sau de vre-o altă şcoală, ci pur şi simplu de aventura unei tinere fete cultivate din vremea actuală.

Romanul *Jeannei Galzy* se intitulează *„Jeunes Filles en serre chaude”* şi oricum s'ar chema cadrul normalian în care ne este prezentată eroina, mediul este acelaş cu atmosfera sa supra încălzită şi exaltaţia sa factice, cu cristalizările sentimentelor lor artificiale unele asupra altora ca în timpurile primelor severiene al Gabrielei Réval, ce au făcut atâta scandal când instrucţiunea superioară a fetelor era încă un paradox.

Astăzi de sigur pasiunea Isabelei pentru Glady nu va mai provoca senzaţie, cu atât mai mult cu cât ea este o pasiune pur cerebrală şi sentimentală.

Este mult mai modern şi de un colorit mult mai potrivit cu timpurile de după războiu, aventura „sevrienei” cu normalistul Marien. Aci nu mai e vorba de sentimente deviate din cauza atmosferei din internat, ci de cerinţele naturale ale omului. Sevriena se oferă poate cam prea deadreptul normalistului Marien, care însă se preface a nu înţelege până unde merge oferta Izabelei. Dar poate a trecut momentul din viaţa sexuală a tineretului de după războiu în care rezerva masculină se împotriveşte impetuozităţii feminine, de aceia partea aceasta a romanului pare şi mai banală pe deoparte, este şi puţin penibilă pe de alta.

Tineretul, fete şi băeţi, se întâlnesc în fiecare săptămână în casa unuia dintre ei spre a petrece, a discuta, a se repauza şi care sub numele de „Meaulnes”, evocă amintirea lui Alain Fournier ca un delicat omagiu pentru personalitatea celui ce a fost patronul tineretului din timpul şi după marele războiu.

Glady Benz a d-rei Galzy nu este o fată matură ca în romanul lui Clemence Deane, *Claire Hartili,* ci o fată tânără, care cu toate aerele sale de autoritate nu reuşeşte a fi de puterea de caracter şi relieful eroinei engleze. De alt-fel dificultatea cea mare în tratarea subiectului din romanul Jeannei Galzi vine tocmai din dificultatea de a analiza şi reda natura schimbătoare şi încă informă a tipului însuşi din romanul său, *fata tânără.* In fine romanului autoarei franceze îi lipseşte tocmai ceiace face calitatea inapreciabilă a romanului englez: bogata sa simplicitate.

Suferinţele supreme

Hans Fallada este unul din romancierii germani care a izbutit să redee şi să pătrundă suferinţa din clasele sociale cele mai obijduite. In romanul *„Wer einmal aus der Blechnopf frisst”* (Ernst Rohvolt Verlag Berlin) şi după romanul lui *„Kleiner Mann”* (în care subiectul era şomajul) este vorba de viaţa prizonierilor înainte şi după liberarea lor. Sunt pagini în care ne evocă *„Amintiri din Casa Morţilor”* a lui Dostoewski prin tragicul în care se învălue soarta omului. Cu un asemenea subiect, greu de tratat, în care excesul suferinţei face una din cele mai mari dificultăţi, efortului de a nu cădea în artificial şi exagerare, Fallada izbuteşte să scrie o carte bună, numai prin puterea sa de simpatie cu suferinţa altuia şi ne face interesant pe eroul său Pinneberg. El este un biet om neputincios, luat de şuvoiul orb al unei imense maşini sociale, ca o victimă inconştientă, deşi nu cu toul nevinovată. Mila şi interesul nostru pentru el, vine tocmai din faptul că ne e prezintat cu totul dezarmat şi neştiutor, neînţelegând nimic din maşinăria complicată care l-a luat şi-l duce aproape fără voia lui.

In acest roman se pune în special problema insolubilă a reeducării celor liberaţi din închisoare şi agravarea sa prin faptul că cel eşit dela poarta verde cade într'o ceaţă de câteva mii de şomeuri. Mai ales că Falada ne arată că în intreprinderile pentru reeducarea prizonierilor şi în toate operele zise caritabile care-l privesc e mai multă ipocrizie şi exploatare decât adevărată caritate.

E ceva analog cu ceiace ne arată *Lewis Sinclair* în *Ann Wickers,* dar cartea lui Fallada e mai emoţionantă, mai directă şi mai adâncă, sub o înfăţişare de satiră crudă şi cu un curaj mai mare în demascarea plină de o dramatică veracitate a relelor sociale.

— S'a întrerupt circulaţia pentru jumătate de oră... Trece un boa — cu familia...

Reviste străine

Revue des Deux Mondes

(1 Aout 1934)

Vechile biserici ale Moldovei poartă străluciri ce atrag, zi de zi, tot mai mult, pe străini.

Cunoaştem monumentala lucrare a d-lui P. Henri: „Eglises de Moldavie du Nord”. In ea se desvălue străinătăţii aceste frumuseţi arhitectonice care, azi, fac una din gloriile noastre.

D. M. Vessereau, călătorind prin ţara noastră, a putut cunoaşte sufletul românesc şi a înţeles taina vechilor zidiri sfinte:

„Dar încântarea se află în bisericile din plin luminate în interior, ca nişte imense pagini dintr'o carte de rugăciuni, deschise către ceruri. Tonurile lor calde şi gingaşe, aurăriile pale, albastrul profund, verdele, rozul delicat asemeni corolelor, — povestesc istoria lui Christ şi a sfinţilor. Intre brazi, pe iarba câmpiilor, printre marile zăpezi oferite tuturor, ele spun drama vieţii şi a morţii care începe în pragul neantului cu creaţiunea lumii şi se va topi în Eternitate cu judecata din urmă. Nimic nu le protejează. Vijeliile, soarele, ingheţul, le-a muşcat timp de sute de mii de zile; călugări greci le-au dat cu var; s'a pictat apoi peste primele fresce; au trebuit să îndure odioase „restaurări artistice”; trecători le-au semnat cu cuie; ele au supravieţuit... Unele au mai rămas intacte de la origină. *Nici un document asemănător nu există în tot ceeace a atins civilizaţia byzantină*”.

Această remarcă ne exaltă orgoliul, cu atât mai mult cu cât ne vine din partea unui străin.

Bergsonismul şi Neurologia

In „La Nouvelle Revue Française” (1 Aout 1934), d. H. le Savoureux pune în evidenţă o problemă, nu nouă, aprofundând-o şi scoţând în relief importanţa ei: Bergsonismul şi Neurologia.

Pornind dela lucrarea lui Bergson „Materie şi Memorie” care se bazează aproape în întregime pe studii psycho-patologice, d. le Savoureux descompune şi analizează tezele puse de marele filosof în această carte, ajungând la următoarele concluzii:

„Este un filozof care utilizează fapte pe care le furnizează observaţiunea medicală, pentru a demonstra tezele metafizice. Trecerea, prin care el abandonează analiza critică a faptelor de experienţă pentru a luneca spre ipotezele metafizice, este totdeauna superior executată. Trebue să fii iniţiat pentru a observa schimbarea mânii. Foarte mulţi filosofi n'au învăţat puţină neurologie decât din cărţile lui Bergson şi foarte mulţi medici nu ştiu filozofie decât din ceia ce au spicuit în aceleaşi opere. Se poate spune că d. Bergson se află la confluenţa acestor două specii de incompetenţe şi că faima filozofiei sale a avut de câştigat din amândouă aceste ignoranţe...”.

Revue Bleue

(No. 14/1934)

Cu privire la *„Noua psichologie a actorului”*, critica adusă de d. Gaston Rageot, pe care-l ştim om de gust, ni se pare justă şi aprecierile merită să fie cunoscute.

„Caracteristica actorului — spune d-sa — este de a încerca „sentimente scenice” tot atât de independente de toate celelalte sentimente umane, tot atât de specifice pentru a spune totul, ca şi sentimentele estetice.

„Actorul se opune tuturor celorlalţi artişti, în sensul acesta, că materia pe care lucrează nu mai este formată din elementele independente de el, cum sînt sunetele pentru muzician, culorile pentru pictor, cuvintele şi ritmul pentru poet, — şi el însuşi, corpul său, faţa sa, membrele sale, vocea sa. Este propria lui persoană pe care trebue s'o sculpteze în efigia modelului.

„Actorul se distinge de majoritatea celorlalţi artişti prin condiţiunile în care se exercită arta sa... El nu este creator decât pe scenă.

„Nu este deci locul să ne mai întrebăm dacă actorul retrăeşte sau nu sentimentele personagiului său, dacă el trebue sau nu să rămână stăpân pe el. Se produce, în mod firesc, o stare care este a lui, care nu depinde nici de viaţa sa personală, nici exclusiv de voinţa sa, şi care se ridică din scena însăşi”.

L'Europe de l'Est et du Sud-Est

(Juilet-Aout 1934).

Ocupându-se de centenarul epopeii marelui poet polonez Adam Mickiewicz, d. Antoine Salles face următoarele interesante observaţiuni, cu privire la ultima lucrare a poetului *„Pan Tadeusz”*.

„Este chiar singura epopee care a produs-o secolul al XIX-lea. Mai întâi e o epopee naţională; unitatea morală a Poloniei şi a Lituaniei se revelează în fiecare clipă. Observaţia şi reconstruirea tipurilor sunt remarcabile; descrierile naturii sunt considerate ca cele mai frumoase ale literaturii poloneze. In al doilea rând este o epopee napoleoniană, cu toate că figura împăratului nu face decât să planeze pe deasupra operei, fără să apară vreodată. Dar „climatul” poemului întreg este acela al aşteptării şi al presentimentului lui Napoleon”.

Pan Tadeusz a fost ultima operă poetică a lui Mickiewicz. De fapt, în urmă nu a mai lăsat decât câteva rare poeme lirice.

Dimitrie Cantemir şi Ţările Române în versurile Lordului Byron

După ce am trăit războiul, acest „joc al omuciderii” cum îl numeşte Byron, iată-ne iarăşi în aceiaşi viaţă de fermentaţie şi de prefaceri.

Cuceririlor sângeroase le-au urmat întotdeauna cuceririle noui şi multiple ale imaginaţiei.

In epoca noastră, pretutindeni se comemorează oameni, idei şi fapte, ale acelui trecut care trebue să ne îndrumeze către o nouă viaţă spirituală.

Astfel, într'una din operele marelui Byron, am dat peste poemul neterminat, intitulat: „Don Juan”.

Frumuseţile multiple, bogata concepţie şi imaginile îndrăsneţe ale acestui poem ne îndreptăţesc să stăruim puţin asupra lui.

Poemul „Don Juan” a fost conceput şi scris între Septembrie 1818 şi iarna 1822: el cuprinde 16 cânturi, împărţite într'un număr variat de versete.

Privit în întregime, este o operă inegală. Dar geniul lui Byron e destul de puternic pentru a întrece pe poeţii avantgardelor literaturii moderne. Concepţia lui a străbătut de mult stratosfera gândirii, acolo unde cei mai mulţi nici nu năzuesc să ajungă.

Totuşi, nu putem trece cu vederea concepţia lui Byron în ce priveşte esenţa poeziei, mai ales fiind vorba de unul din cele mai celebre poeme ale sale.

Ideea, în poem, este ruptă deseori; Byron iubeşte divagaţia; dar dacă se abate dela subiect o face condus de geniul lui.

El ştie să prezinte personagiile fie învelite în vălul ironiei, fie încuiate în prostie, fie ca pe nişte fiare sălbatice, fie mai ales — când e vorba de femei — ca pe nişte flăcări îmbătătoare în otrava iubirii. Imaginile răsar în viziunea lui, amintind uneori pânzele lui Delacroix, alt şef al şcoalei romantice.

Dar iată cum înţelege el esenţa poeziei :

„Poezia... e un pai,
Dus de omenescul suflu,
In direcţia spre care
Spiritu-i dă îndrumare;
E un zmeu care planează
Intre viaţă şi 'ntre moarte,
E umbra care proiectează
Sufletul in orice parte ;
Iată poezia mea
E-o băşică de săpun,
Umflată, dar nu de glorii
Ci cu aer, cum sunt norii;
Şi cu ea mă joc febril
Cum se joacă un copil.

Şi fiindcă spuneam că Byron parcursese de mult (adică în 1820) stratosfera gândirii, chiar şi sub raportul inovaţiilor poetice de astăzi, trebue să amintim că în poemul „Don Juan” poetul pune pentru prima dată în versuri o reţetă farmaceutică.

Eroul fiind bolnav, Byron, jonglând cu arta sa, îi face şi această graţie.

Desigur, el s'a servit de Don Juan ca de oricare alt erou, pentru a-şi expune ideile sale într'o formă nouă.

Fiindcă, acuzat fiind că şi-a bătut joc de societate, făcând elogiul viţiului şi al demenţei, el răspunde: „Am făcut-o pentru a smulge vălul sub care societatea, prin puterea minciunii şi a aparenţei, abate vederea dela viţiile sale, — şi pentru a arăta lumea aşa cum e.”

Şi acum să vedem ce ascund cânturile VII, VIII şi IX ale acestui poem.

Lord Byron ne prezintă pe Don Juan ca pe un aventurier. El nu are nimic din caracterul curieniorului. E în schimb frumos, inteligent şi distins; atrage prin frumuseţe, cucereşte prin inteligenţă şi învinge prin distincţie.

Condus prin imaginaţia lui Byron, Don Juan ajunge sclavul unei favorite a Sultanului. In cântul al V-lea poetul înfăţişează pe sultan: „Inălţimea sa era un om de o ţinută gravă, frezat până la nas, şi bărbos până la ochi; eşit dintr'o închisoare pentru a se urca pe tron, el succedase de puţin timp fratelui său sugrumat; era un suveran atât de bun, cum nu mai există nici unul între cei menţionaţi în istoria lui Cantemir...”.

In cântul al VI-lea ne povesteşte cum cadânele erau păzite de o matroană numită „mama fecioarelor”. „Ignorez — spune poetul — dacă era mamă şi dacă acelea dela care primea numele erau într'adevăr fecioare; dar în serai aşa era numită, deşi nu ştiu cine-i dăduse acest nume, tot aşa de potrivit ca şi oricare altul. Cantemir sau Tott ar putea să v'o spună...”.

Desigur, Byron cunoştea bine opera lui Dimitrie Cantemir „Istoria Imperiului Ottoman”, care fusese tradusă în englezeşte de Tindal.

După îndelungi peripeţii, „Don Juan”, împreună cu un tânăr englez, ajunge în Basarabia tocmai în timpul asediului cetăţii Ismail. *Iată cum ne prezintă poetul, în cântul al VII-lea acest oraş:*

„Fortăreaţa se numeşte Ismail: e situată pe malul stâng al Dunării. Clădit în stil oriental, Ismailul era o fortăreaţă de primul ordin şi poate că mai este încă dacă nu cumva de atunci au dărâmat-o, în locul lor, învingătorii. Se află aproape la 80 de verste de ţărmul mării şi are 3000 stânjeni ca circonferinţă”.

(Toate datele sunt luate de altfel, din „Istoria Rusiei Noui”, după cum mărturiseşte însuşi Byron).

Şi acum iată viziunea războiului, sub prisma colorată a poeziei byroniene:

„Totul era gata: focul, sabia şi oamenii destinaţi să mânuiască aceste teribile instrumente. Armata, asemenea unui leu care iese din vizuina sa, înainta cu muşchii şi nervii întinşi pentru carnaj, ca o hidră umană ieşind din mlaştina sa pentru a răspândi distrugerea în calea-i sinuoasă, având drept capete eroi, — capete care, abea tăiate, erau înlocuite prin altele”.

După ce dă amănunte asupra poziţiilor şi desfăşurării trupelor gata de atac, poetul se ocupă de diferite personagii.

Dintre acestea, figura ştearsă a unui oarecare Jack Smith ne atrage atenţia; acest Jack... „la cucerirea satului moldovenesc Schmacksmith, *muri, nemuritor într'un buletin”. — cum spune poetul.*

Am cercetat în hărţile vechi acest ţinut sudic al Basarabiei, dar — spre marele nostru regret — n'am aflat nici un nume asemănător satului asediat pe care îl cântă Byron.

Totuşi, credem că nu-i o simplă ficţiune numele acestei localităţi. E foarte probabil ca satul să fi existat, purtând chiar acest nume german, fiindcă şi astăzi mai există încă în Basarabia sate întregi de colonii germane.

In cântul al VIII-lea iată-ne în plină luptă :

„Luând-o dealungul întăriturilor, după ce cuceriseră un turn, tocmai în momentul în care soldaţii descurajaţi ai lui Kutuzoff începuseră — asemeni cameleonilor — să se transfigureze de frică, chiar aceste trupe deschiseră poarta numită „Kilia” *acestor grupuri de eroi paraponisiţi, cari şedeau nemişcaţi, vârâţi până la genunchi în noroiul mai înainte îngheţat ,dar transformat în urmă într'o mare de sânge omenesc”.*

Şi iaăt cum Kilia este şi ea cântată în poemul „Don Juan”, cu toate că e confundată cu o simplă poartă. Acest fapt ne îndreptăţeşte să credem că Tinda, traducând opera lui Cantemir, are unele lipsuri în ceeace priveşte notele puse de istoricul român. Deoarece Cantemir în Istoria Imperiului Ottoman, dă detalii precise asupra situaţiei cetăţilor Ismail şi Kilia.

„Dar să terminăm acest subiect — spune Byron. Se isprăvise cu Ismailul; *nenorocit oraş! Incendiul turnurilor sale se reflecta în depărtare, în Dunărea care rostogolea valuri de sânge. Se auzea urletul îngrozitor al răsboiului şi strigătele ascuţite ale victimelor; dar sgomotul detunăturilor scădea, micşorându-se; din 40 de mii de răsboinici care apăraseră aceste întărituri, mai trăiau doar vreo câteva sute; restul era tăcere”.*

Iată însă că spre sfârşitul luptei, din care Ruşii trebuiau să iasă învingători, întâlnim şi un „han” tătar, care... „nu voia să fie prins; şi la toate propunerile ce i se făceau de a se preda el răspundea secerând creştini în dreapta şi'n stânga, tot aşa de îndărătnic ca şi Carol al Suediei la Bender”.

Şi după ce cu amănunte şi preciziuni poetul ne cântă luptele şi căderea Ismailului, ne transportă în ritmul versurilor sale în inima Rusiei, la Petersburg.

Don Juan trebuia el însuşi, ca unul dintre luptătorii care se distinsese, să ducă împărătesei Ecaterina, ştirea cuceririi Ismailului.

Iată dar o preţioasă rememorare a versurilor unui poet, care ne face cinstea nemuririi, înscriind într'una din cele mai frumoase opere ale sale numele unui Domnitor Român şi, alături de el, în aceleaşi versuri, numele cetăţilor noastre: Ismail, Kilia şi Bender.

Desigur, mândria noastră ar fi fost şi mai mare dacă Lordul Byron ar fi călătorit el însuşi prin aceste locuri.

ALEXANDRU CARUSSY

Insemnări și polemici

Congresul literar dela Moscova

Ultimele numere ale ziarelor rusești ne-au adus unele amănunte foarte edificatoare asupra celor urmate la concgresul literar preliminar dela Moscova după deschiderea lui de către Maxim Gorki.

Trei raportori: Iudin, Fomin și Fedin au fixat trei probleme primordiale în ceeace privește expansiunea literaturii sovietice: Bibliografia ei generală, Bibliografia numeroaselor traduceri în alte limbi și legătura interioară a literaturii sovietice cu procesul psiho-social și economic din Rusia și din Europa.

Iudin, luând cuvântul în urma lui Maxim Gorki, a pus următoarea premisă subiectului Bibliografiei Sovietice:

— Intreaga lume cultă, reținându-și respirația, își va fixa privirile spre tribuna de pe care Alexis Maximovici (Gorki) și alături de el — ceilalți maeștri ai cuvântului vor povesti despre marile noastre realizări împlinite cât și asupra bătăliilor mai mari care ne mai așteaptă în viitor... Intreaga lume cultă, reținându-și respirația, va urmări reacțiunea acestei săli atât de strălucit populate, în care cel mai bun dintre regimentele active scriitoricești, ascultând rapoartele și discuțiile, se va uni încă odată într'un singur avânt, pentru ca să întrupeze în viitoarea-i stagiune de creațiune — profundele idei ale dascălului și conducătorului nostru, Iosif Visarionovici Stalin. Și noi tovarăși, trebue să fim infinit de fericiți, că am ajuns la aceste zile de triumf, care n'au nici un precedent sau ceva egal nici în viețile individuale ale scriitorilor muncitori, în nici o epocă, la nici un popor"...

Un avânt de frenezie a cuprins asistența. Toți se sculară în picioare și incinta se cutremură de strigăte și de aplauze.

După aceasta, Fomin a înșirat datele și cifrele privitoare la progresul literaturii rusești între anii 1736 — 1918 și la reluarea ei în condițiile schimbate de subt Soviete din 1918—1932.

Alături de aceste detalii „interne" au fost aduse de către Fomin informații complecte asupra procesului de traducere a scriitorilor sovietici în cele 18 țări din fruntea culturii apusene. In răstimpul 1917 — 1933 s'au tradus 1.064 volume scrise de literații sovietici, din care au apărut: în Germania 266 volume, în Cehoslovacia 127, în Franța 118, în Polonia 109, în Italia 80, în America 78, etc....

Dintre scriitori, primul loc în traducere îl ocupă M. Gorki: 341 volume și nuvele separate; apoi vin Ilia Ehrenburg — 70, Alexis Tolstoi 36, Pantelimon Romanov — 27, Mihail Zoșcenco 21, Leonov 20, etc...

Apoi programul preliminar s'a desfășurat asupra punctelor de contact și de legătură între ideologia romanului sovietic și realitatea literar-socială din Europa.

In fruntea Operelor cu această tendință apărute în ultimul timp, s'a crezut nimerit să fie pus romanul lui K. Fedin: „Răpirea Europei" (Leningrad, 1934). Insuși autorul și mai mulți oponenți vor analiza la congres această epopee, care, după unanima apreciere, apare ca o magistrală realizare a reflexelor vieții social-economice din Rusia și Europa.

In Rusia, din punctul de vedere al unui „plan unitar", în orice domeniu al vieții și al gândirii, regularea auto-sugestiunii scriitorului prin sugestiunea de stat, e ceva absolut logic și consecvent: într'un mecanism unitar nu se poate admite nici o rotiță și nici un șurub cât de mic, care să funcționeze independent, fără legătură cu celelalte șuruburi și rotițe.

Odată ce, printr'un sistem politic, s'a decis ca un popor de 150 milioane de suflete să aibă o singură concepție fermă — nimeni nu poate fi lăsat să se îndeletnicească cu fantezii.

Fedin și-a scris romanul pentru un scop pur practic, conform ordinului dat de sus. Deoarece în Rusia „literatura este numai o parte a operei generale proletare", Fedin a schițat procesul descompunerii societății europene, sub influența crizei, în ciocnirea ei de realitatea rusească.

Acțiunea din „Răpirea Europei" se petrece în Europa: în Norvegia, Olanda, Germania. Eroul central este un jurnalist sovietic, Rogov, veșnic călător. Dar alături de el, se înalță și altă figură eroică: Filip-van-Rossum, un olandez bogat, negustor de cherestea, care are afaceri mari comerciale cu Rusia Sovietică unde se află un nepot al său.

Aceasta permite lui Fedin să lege într'un singur nod două fire de fabulă: cel rusesc și cel străin, cel sovietic din cel burghez.

Rogov întâlnește în Norvegia pe Elena, fata lui van-Rossum. Aci se leagă rețeaua romanului. Apoi Elena moare, iar Rogov se întâlnește cu o altă femeie, care seamănă uimitor cu prima lui dragoste: e Claudia Andreevna, nevasta acelui van-Rossum care lucrează în Rusia.

Sentimentul lui Rogov trece asupra ei. Intâi, prietenie, apoi plimbări, discuții, explicații... Iar în acest timp, lumea capitalistă occidentală scârție și se descompune; van-Rossum sufere pierderi și nu găsește ieșire; șoferii fac grevă, lucrătorii sunt înfometați... In saloane, doamnele dansează sau vorebsc prostii și flirtează, pe când bărbații lor, îngrijorați, țin consfătuiri infructuoase asupra combaterii „dumpingului" sovietic...

Acest roman va fi expus drept model de legătură între literatura sovietică și cea occidentală cu tendință socială.

Se mai elaborează și alte puncte de atracție pur literară pentru congresiști... AS. NR.

O carte de Psihologie

Dacă s'ar institui un examen onest și sever pentru cercetarea valorii manualelor școlare, rezultatul ar fi că nici 10 la sută din numărul lor n'ar satisface condițiile necesare unei bune cărți didactice. Nu este un lucru prea ușor a combina de așa natură știința cu limpezimea metodei în expunere, încât să nu sufere nici una nici cealaltă.

ION PETROVICI

Prea adeseori de altfel, autorii cărților didactice nu urmăresc înzestrarea învățământului cu manuale bune, ci obiective cu totul materiale. A tipări cărți de școală s'a dovedit a fi o rentabilă ocupație. In asemenea condiții, e explicabil dece avem improvizările acestea după care învață tinerimea.

Indeosebi cărțile de filosofie (logică și psihologie) pentru licee, lasă foarte mult de dorit. Dar nu ai nici ce să alegi, pentrucă nu sunt decât două, trei exemplare. Pentru Logică nu există decât o singură carte, veche și insuficientă și aceia.

Invățământul nostru secundar va fi înzestrat cu un valoros manual de Psihologie.

Domnii prof. Ion Petrovici și prof. N. Bagdasar au alcătuit un manual pus la punct în toate privințele. Pentru prima oară vom avea o lucrare metodică în acest domeniu. Psihologia scrisă de d-nii Petrovici și Bagdasar, este o carte complectă sub toate raporturile. Se tratează metodic fiecare problemă, privită din toate punctele de vedere. Fiecare facultate este studiată sub aspect fiziologic, psihologic, patalogic și educativ. Acesta este unicul mod de a limpezi cum se cuvine problemele.

Mai e nevoe să spunem oare că numele celor doi autori e o garanție despre valoarea acestei cărți de Psihologie? Fiecare e bine cunoscut prin activitatea sa. Mintea clară, felul de a vedea limpede și cursiv al d-lui Ion Petrovici, asociate cu scrupulozitatea și pasiunea de lucru bine făcut a d-lui N. Bagdazar, au realizat o lucrare despre care nu ne sfiim să spunem că este indiscutabil cea mai bună carte de Psihologie.

S'a făcut unul din cele mai mari servicii școlii noastre. Și poate s'a creat și un precedent în privința felului în care trebue alcătuit un manual.

Masca de Fier

Au fost mulți prizonieri mascați în Istorie și Legendă care au fost dați drept „Masca de fier" la S-ta Margareta, la Pignerol ca și la Bastilia.

Pierre Bernadeau vorbește și el într'o plachetă luxoasă „Le Medecin de la Reine", cu multă plăcere și un oarecare scepticism de o nouă Mască de Fier.

Ludovic al XIII-lea, rece cu toate femeile, lasă în complectă părăsire pe Ana de Austria, pentru a-și petrece timpul la vânat și cu păsările sale. Nașterea lui Ludovic al XIV-lea și apoi a lui Philippe d'Orleans, după douăzeci și cinci de ani de căsătorie stearpă a dat de vorbit la curte, și dușmanii regelui Soare au atribuit Annei de Austria amanți nenumărați cărora le atribuiau pe rând paternitatea lui Ludovic al XIV-lea.

Se zice că la moartea lui Ludovic al XIII-lea s'ar fi alcătuit un proces verbal secret asupra autopsiei ce i s'ar fi făcut în fața medicului reginei și în care se constatau oarecare particularități fizice, din care se putea deduce iremediabila neputință bărbătească a acestui rege.

Acest proces verbal a fost păstrat de medicul reginei, care avu grijă să nu spuie nimănui nimic. La moartea sa prețiosul document căzu în mânile ginerelui său Marc de la Morelhie, *care, mai indiscret, vorbi de acesta unui prieten al său. Lucrurile au ajuns la urechile lui Louvois, care a încarcerat pe indiscret la Pignerol. Acesta ar fi adevărata Masca de Fier. Dar lucrurile sunt foarte discutabile.*

Dostojewski desenator

Dostoewski avea o adevărată pasiune pentru desemn. Pe marginea manuscriselor romanelor sale, „Crimă și pedeapsă", „Frații Karamazof", „Idiotul", „Posedații", „Adolescentul" *se înșiră o serie de croquiuri, se amestecă prin notele sale, prin proectele de titluri ale unor opere viitoare, în scenele schițate. Strângând manuscrisele destinate a compune chipurile lui Raskolnikof, Stavroguine, etc. Dostoewski desena adolescenți, bătrâni din cei mai expresivi.*

F. DOSTOEVSCHI

Prin desemn poate că el căuta a-și preciza personagiile și a-și trage planul viitoarelor sale opere. Dar e curios că nu există nici un desemn de femee. Cea mai mare parte din aceste croqui-uri și desemne se referă la „Crimă și Pedeapsă" *și tot interesul său se concentrează mai ales la forma craniului. Medicul care l-a îngrijit în timpul boalei sale în 1840, vorbește de interesul său particular pentru* frenologie.

Uneori desemnează case, ferestre, fațade, ogive și adeseori se remarcă o grijă excesivă de a reda cele mai mici amănunte, ca în schița unui arhitect. Luase și oarecare lecții în direcția aceasta, în timpul petrecut la școala de geniu.

Sunt unele pagini, deși mai puține la număr, în care scriitorul desemnează flori stilizate sau motive din arta rusă populară.

Se pare că aceste desemne le făcea el în clipele când se repauza în cursul muncii sale înfrigurate, care-i cerea o cheltuială excesivă de putere și inspirații și o atenție foarte încordată.

Centenarul lui Whistler

Acum o sută de ani se născu la Lovel în Statele Unite cel mai mare pictor al Americei James Mac Neil Whistler *al cărui centenar se comemorează în prezent.*

Deși a trăit multă vreme în Franța, el nu a prea fost cunoscut în Europa.

Mai mult, la expoziția generală, care a avut loc în 1905 la „Ecole des Beaux Arts", pictura sa a fost o decepție. Ceiace, de altfel, se repetă la orice retrospectivă și la orice contact cu operele pe care nu le-a consacrat încă definitiv vremea și gustul omenesc.

Dar Whistler mai are păcatul de a purta prea bine întipărit caracterul vremii în care a trăit, acea „supunere la obiect", cum se exprima el, atât de detestabilă și hulită de generația din jurul lui 1924, adică „lirismul în pictură". El voia ca chipul omenesc să exprime neapărat o stare de suflet. Huysmans, care a fost unul din cei dintâi admiratori ai lui Whistler, regăsea în arta lui ca o resfrângere din opera lui Edgard Poë sau mai de grabă se pare că multe din portretele sale ar fi fost pictate de eroul lui Poë, Roderick Usher. Chipurile din portretele sale sunt expresiunea cea mai fidelă a stării de suflet pe care Whistler o are despre ele. Moore zicea despre el că nu ține nici o socoteală de realitate ci și-a creiat un univers al său. Cu toată măestria cu care-și căuta combinațiile de culori și nuanțe, ținând un loc foarte important în preocupările sale de pictor, ceiace stăpânește opera sa în primul loc este asemănarea cu ceia ce poartă el în suflet. Aceasta nu l'a împiedecat să redea pe pânzele sale o Londra asemene cu acea a lui Dickens din unele peisagii din Dovid Copperfield sau Little Dorrit și o Veneție minunat de vie și de justă, care nu e Veneția romantică a călătorilor de ocazie, ci o cetate maritimă cu viața ei cotidiană a unuia care a trăit multă vreme în ea. Unele aspecte ale lumii sunt atât de strâns legate de felul său de a vedea lumea în cât cel ce-i cunoaște opera nu se poate opri de a recunoaște în ele „un Whistler".

El a fost nu numai un artist de mare valoare, cel mai mare artist al picturii americane, ci și un personagiu ciudat și plin de originalitate, servind de model unor romancieri ca Henri de Régnier, *în* „La Peur de l'Amour", Camille Mauclair *în „Le Soleil des morts" și alții.*

Era scund, uscat, nervos, sarcastic, avea mustăți tușinate, purta monoclu și-i plăcea să se îmbrace cu excentricitate. Era destul de hârțăgos și gata de procese. Astfel, după ce a făcut parte din grupul prerafaeliștilor, s'a despărțit apoi de ei făcând proces lui Ruskin pentru un articol prea exagerat. Altă dată a făcut un proces unui client care refuza plata unui portret al nevestei sale. In timpul procesului, unul din judecători l'a întrebat dacă ar putea da o definiție a artei. Atunci el și-a înfipt monoclul sub sprinceană, a privit pe rând cu atenție pe fiecare dintre judecători din cap până 'n picioare, apoi lăsând să-i cadă monoclul, răspunse cu o descurajare impertinentă. „Nu, domnule, îmi e cu neputință să explic așa ceva acestor domni!". Tot în acest proces a dat el, la acuzația că cere prea mult pentru un portret la care a lucrat doar 3—4 ședințe, admirabilul răspuns: „E adevărat că nu mi-au trebuit de cât șase ore ca să execut acest portret, dar și treizeci de ani de experiență".

Deși era îndrăcit și gata de ceartă, avea totuși mult humor. Astfel într'o zi intră bine dispus și vesel la Mallarmé. Intrebat fiind de ce era atât de bucuros el răspunse: „M'am certat și am rupt defintiv cu ultimul meu prieten". Multe din vorbele sale de spirit au fost cunoscute și repetate în saloanele și atelierele artiștilor de pe vremea sa.

Multă vreme a dus lipsă mare de bani, dar nu voia cu nici un preț să trăiască decât după fantazia lui, fără să țină socoteală de mijloacele de care dispunea.

Din această cauză a avut multe încurcături bănești. Odată, fiind sechestrat, trebuia, după legea de pe acele vremuri, să hrănească pe custodele sechestrului și oamenii săi. Lui îi plăcea să primească fastuos în casa lui și faptul că era sub sechestru nu trebuia să-l împiedice de a da recepții.

Atunci îmbrăcă pe custode și pe ceilalți cu haine de lachei și maîtres d'hotel.

Prietenul său cel mai bun în Franța a fost Mallarmé, căruia i-a executat portretul într'o admirabilă litografie. Erau făcuți pentru a se înțelege, căci erau gânditorii și artiștii cei mai delicați, mai eterați și mai pudici în rezerva lor sufletească.

Orice s'ar crede despre Americani și ori cât de riscat e să faci o caracterizare definitivă asupra unei noțiuni atât de vastă și atât de amestecată, nu e mai puțin adevărat că nicăeri nu se poate găsi o grupă de intelectuali de o inteligență atât de rafinată și care să numere în alcătuirea sa, numele unui Edgard Poe, Henry James Hawthorne, Emerson și a marelui pictor sărbătorit, Jams Mac Neil Whistler.

Un băiat-poet la M. Gorki

In „Pravda" din 8 Aug. găsim o însemnare foarte colorată scrisă de M. Gorki. El povestește:

— M'a vizitat un băețel-poet. Robust, frumos, de vre-o nouă ani și jumătate, el îmi păru însă cu vre-o trei ani mai mare. După modul cum mă salută, prinsei ceva — o trăsătu- neobișnuită, greu de definit. Cei siguri de talentul lor, tot așa ca și cei timizi, nu te salută astfel. In acest băiat nu se simțea nimica din dezinvoltura unui Wunderkind, care parcă vă spune:

— Iată-mă, admirați!

Dar nu se observa nici jena, firească la acei poeți juni care vin la un scriitor cu renume, ca niște elevi la examen. Se putea crede deci, că acest puști de nouă ani e conștient de valoarea-i egală cu a mea, om în vârstă.

— Care dintre poeții trecutului vă place mai mult? — îl întrebai.

— Bine-înțeles, Pușchin, — îmi răspunse el cu absolută siguranță.

— Și din prozatori?

— Turghenev.

A pronunțat acest nume nu tocmai ferm, dar îndată adăogă:

— Dar eu demult nu l-am mai recitit.

— Cât de mult?

— De vre-o șease luni.

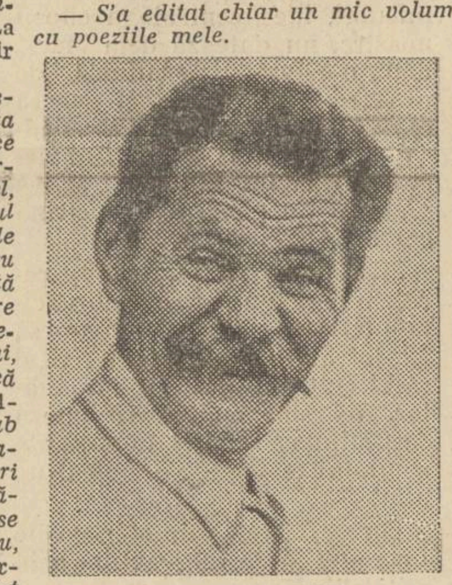
L-am întrebat pe acest poet:

— Scrii versuri lirice?

— Nu, politice. Dar am scris și lirice. Mi se pare că am în arhiva mea păstrate două-trei poezii sentimentale. Am mai tradus și din nemțește — pe Heine, Schiller...

Aci s'a jenat, parcă, pentru prima oară, comunicându-mi:

— S'a editat chiar un mic volum cu poeziile mele.

MAXIM GORKI

Simții deodată că nu știu, nu găsesc, despre ce să vorbesc cu omul acesta. Și că mă simt eu jenat, încurcat, privindu-l. Acest mosafir aducea parcă o mistificare. Alături de dânsul stă pe scaun mama sa; și mi se pare că ea e jenată de băiatul acesta, cași mine.

Im ipovestește grăbit, confirmându-mi sugestiunea:

— Grozav se interesează de politică. Când tatăl său vine dela slujbă, el — înainte de toate, — îi ia gazetele. E „pionier", conducător de echipă. Are o responsabilitate mare socială. Și închipuiți-vă, nici-odată nu se simte obosit. In genere, copiii devin uimitori. Sora lui a început să vorbească când era de șapte luni. Acuma are numai un an și jumătate și vorbește perfect. Pur și simplu, nu știi ce să faci cu asemenea copii...

I-am propus poetului să-mi recitească ceva din versurile lui. El tăcu câteva clipe și zise:

— E din scrisoarea lui Potemchin către Raevschi...

— Potemchin, poetul? îl întrebai.

— Nu, favoritul Ecaterinei. Mai este oare și un poet, Potemchin? — mă întrebă acest om de nouă ani.

— A fost.

— Vă voi citi ceva dintr'un poem mic al meu despre Hitler și Goebbels, — zise poetul...

Ollé torros!...

Corridas?!... *unde ar avea vreun înțeles aceste spectacole decât în Spania?*

Intre ele și „stilul" țării acesteia s'a creiat o armonie profundă. Teatrul nu e urmărit nicăiri în lume cu atâta atenție cu câtă sunt urmărite luptele cu taurii. Fiecare ziar și revistă își are rubrica și criticul său tauromachic, căci spectacolul acesta e privit ca manifestarea cea mai autentică a vieții spaniole. Apoi aceștî cronicari sunt oameni de cultură și de talent, în deosebire de cronicarii sportivi.

Spaniolul este fără îndoială tipul de om care a păstrat în el mai puțin din spontaneitatea și francheța veseliei, copilăriei și de aceia jocul său e visul orientat spre moarte și suferință. Nu ne putem imagina pe Spanioli jubilând ca o turmă de americani la o partidă de basket ball!...

Montherlant privește Corridas *ca o reînviere a cultului lui* Mythra, *ceeace ar explica emoția aproape mistică ce cuprinde pe spectatori și care e cu totul altceva decât sentimentul privitorilor de la match-urile de foot-ball.*

Să fie numai instinctul cruzimii care se manifestă aci, ca și în îmbulzeala credincioșilor, mai mare și mai fidelă la toate ceremoniile și momentele „Patimei", pline de imagini în care șuruie sângele? Nu este în acestea mai curând semnul că poporul acesta, sever și pesimist, nu se poate emoționa decât prin exaltarea morții cu o tăinuită intenție de sacrificiu?

Regulele ceremoniei par a indica această tendință spre sacrificiu.

Espada zice: „Taurul sau eu vom muri" și aceasta cu un gest ce pare a face o ofrandă unei zeități necunoscute. Apoi și matadorul și taurul nu sunt luați la întâmplare, ci aleși după anume norme: Matadorul trebuie să fie tânăr, svelt și nalt, animalul în puterea vârstei și să fi trăit până atunci tot departe de om, în pășunile sale însorite.

Fiecare fază a luptei e cronometrată cu grijă, trebuie ca într'un sfert de oră după intrarea în arenă unul din doi să fie la pământ.

Filmul și romanul au descris de multe ori și amănunțit mulțimea spectatorilor, pentru a mai insista.

Ca și în culturile vechi păgâne, nici un spectator nu poate rămânea indiferent. O putere de groază unește într'un bloc victimele, publicul și vita. Fiecare are iluzia că e personal în joc și se îndrăgostește pe rând de omul îndrăzneț și de animalul care-și îndeplinește vitejește destinul său de vită nobilă. Fiecare cere mereu mai mult curaj din partea matadorului, mai multă furie din partea animalului, ca să se dezlănțuie moarte și să se împărtășească cu toții la ea.

Matadorii sunt de sigur încrezuți și vanitoși, cabotini vulgari mai întotdeauna. Dar fiecare din ei are o clipă măreață, aceia când nu e decât un om cu gesturi savante, cu corpul încordat de mânie și frică, dar trebuind cu orice preț să-și realizeze făgăduința. In momentele acestea fiecare uită cabotinul și nu vede decât luptătorul autentic.

Cei mai mulți mor în arena unde au debutat și publicul, care a sărit grădelele să-l poarte în triumf în serile de glorie, îi face funeralii grandioase. Mâni pioase, mâni de femei duc flori pe morminte încă mulți ani după moarte, intrând și ei în mitologia populară și în cultul eroilor.

— Drace! Nevestele mele!

STUDIU

ASUPRA

DILATAȚIEI

EL. — Da' câte termosuri mi-ai pus în sac!
EA. — Numai șase... pentru baia mea caldă de dimineață